

Den uforbederlige bibliotekar

Niels Jensen

For Romantik og Historie

Maanedsskrift. Udgivet af H.P. Holst, 1868-90.

Om indholdet på: <https://danskforfatterleksikon.dk/1850p/p104811.htm>

Udarbejdet 2023 af Niels Jensen

Opdateret den 7. oktober 2023 af Niels Jensen

W. H. H. H.

H. P. Holst:

For Romantik og Historie.

Tenite Bind.

Kjøbenhavn.

P. G. Philipsen, Sovebøddemissionsforfatter.

1871.

HOVEDBIBLIOTEKET
GENTOFTE KOMMUNEBIBLIOTEK

HOVEDBIBLIOTEKET
SØLLERØD
Kommunebibliothek
GENTOFTE KOMMUNEBIBLIOTEK

Indhold.

	Side.
Meran. En ung Piges Dagbog. Af Paul Heyse . . .	1.
Den første Dag paa Landet. Af Otto Borchsenius.	63.
Fra Bornholm. Af Richard Kaufmann	66.
En Sommerreise i 1870. I. Af H. P. Holst	89.
To Digte af S. Schandorf	114.
Bed Albanerisøen. Af Wilhelm Bergsøe	117.
Anna Sophie Reventlov. Af Oskar Holmby	120.
Madonna. Af Jørgen T.	134.
En Sommerreise i 1870. II. Af H. P. Holst	157.
Et Par litteraire Curiositeter. Af Edgar Collin . .	195.
Marseillaisen og dens Forfatter. Af Richard Kaufmann	202.
Til Braunschweig. Af Wilhelm Møller	215.
Theevandsknægten. En Fortælling af Henrik Herby .	229.
Consulens Kone. Af M. Oriy Hartmann	240.
Hvad den hele Familie sagde. Af H. C. Andersen .	277.
En Sommerreise i 1870. III. Af H. P. Holst	281.
Efter Slagene. Af Jul. Chr. Gerson	324.
Parisercafèerne	327.
Marie Antoinettes Chifferskrift	333.
Nocturno. Af Ludv. Bødtcher	339.
Carl den Dristige og Ludvig den Ellefte	341.
Forfulgt af Skjæbnen. Af Robert Watt ,	375.
En Sommerreise i 1870. IV. Af H. P. Holst	395.
Dves fra Bretagne	458.

	Side.
Efteraarsbetragtning. Af M. B.	451.
Det gamle Huus. En original Fortælling	456.
Marquieu af Pombal. Efter Michel Chevalier ved H. P. Holst	514.
Câhira's ældre og yngre Moscheer. Af Professor Dr. A. F. Mehren.	558.
To Tegninger til Passionsstuespillet i Oberammergau. Af H. P. Holst	544.
Molière paa Dansk	548.
Literatur og Kunst	557.
Christendom og Islam. Af Professor Dr. A. F. Mehren	565.
Marie. En Novelle efter Théodore Pavie ved H. P. Holst	586.
Til Prinds Vilhelm af Danmark, nu Hellenernes Konge. Af G—B—	618.
Fibserindringer. I. Af Statsraad Dr. C. Otto	622.
Til to smaa Piger. Af Otto Borchsenius	636.
William Wilberforce. Af H. P. Holst	640.
Nogle Oplysninger om Nøgter og Døspind ved Drou- ning Caroline Mathildes Død. Af Forf. til „En Episode af Dronning Mathildes Liv.“	654.
Literatur og Kunst	671.

Meran.

En ung Piges Dagbog.

Af

Paul Sehse.

Meran, den 5te Octbr. 186 .

Sotte Dage har jeg ikke skrevet en eneste Linie. Jeg var saa træt af Reisen, og jeg kunde ikke andet end græde. Det er heller ikke saa forunderligt, naar jeg tænker paa, at jeg kun skal see denne skjønne Natur for at sige den Farvel for bestandig.

Gjorde jeg ikke bedst i at lufte min Dagbog og lade Bladene ubeskrevne? Hvad Andet skal jeg fylde dem med end intetsigende Klager? Jeg troede, at det kunde troste mig at nedskrive alle de Tanker, der opstaae hos mig den sidste Vinter, jeg har at leve i. Jeg vilde testamentere denne Erindring til min Broder, til den kjære lille Ernest, der endnu er altfor ung til at

begribe, hvad Livet og hvad Døden er, for at han senere kunde lære sin Søster at kjende, naar der ikke mere var Noget, der kunde tale om hende; men jeg indseer nu, at det er en Daarstab. Hvad kan det nytte at testamentere ham Billedet af en stakkels Døende? Lad ham langt hellere glemme mig end indpræge i sin Erindring disse blege Træk, der indgode mig selv Frygt, naar jeg seer dem i Speilet.

Samme Dags Aften.

Jeg har tilbragt to Timer ved Vinduet med at see ud over den heilige Etschdal. Det var ganske stille, og jeg kunde høre de Spadserendes Stemmer inde i Haven ved Wassermuur. Det har oplivet mig, og da jeg blev rolig, sagde jeg til mig selv, at jeg havde Uret i at frygte mine egne Tanker. Har jeg ikke selv med fri Villie løst de Bgand, der holdt mig tilbage i Fædre-hjemmet, for endnu engang at nyde Livet og Friheden. Jeg veed, at denne Lykke kun er af kort Varighed, men er det da ikke en Grund mere til at hengive mig til den uden at blive modløs?

Min Værtinde fortæller mig, at en Mand her i Meran er pludselig død i denne Morgenstund uden at have været et Dieblif syg. Er min Skjebne da ikke misundelsesværdig imod hans? Vist er det, at det er en Velsignelse ikke at overraskes af Døden som denne Mand, men at see den nærme sig langsomt, saa at man, med Dinene fæstede paa den, endnu kan lære at leve.

Jeg kan ikke noksom takke vor gamle Læge, min faderlige Ven, der ikke har fordulgt Sandheden for mig. Han har holdt det Løfte, som han gav min Moder paa hendes Dodsleie, at han altid vilde være mig en sand Ven. Denne Viisshed fylder mit Hjerte med Fred, men jeg kan alligevel ikke lade være at sukke, naar jeg-tænker paa, at min Fader er urolig og bedrøvet.

God Nat, lille Ernest! Hvem bringer Dig tilfængs i denne Aften og fortæller Dig Historier, til Du sover ind?

Den 8de October.

Jeg tænker saa tidt paa, om det ogsaa er tilladt at sidde en heel Vinter med Hænderne i Skjødets uden at foretage sig det Mindste. Men hvad skal jeg bestille? Den korteste Spadseretour anstrenger mig, som om jeg havde arbeidet fra Morgenen til Aften. Men kan jeg ikke udrette Noget for Noget, saa er jeg da heller Sagen til Vyrde. Min lille Modreneaarv tillader mig at leve uden at arbeide. Det vil ikke være længe, thi jeg føler, at det lakker ad Enden med mine Kræfter; min Vinter i Syden vil ikke blive lang.

Jeg vil ikke mere gaae hen i Poppelalleen. Det er mig altfor piinligt at gaae omkring mellem alle disse pyntede Brystfyge, der gaae langsomt op og ned og hoste og spiste Viindruer; de see paa enhver Klasse, som om de sætte hele deres Haab til den. Skjondt den fælles Ulykke burde nærme os til hinanden, har jeg dog

ingen Sympathi for dem. De, i hvis Ansigter man kan læse den fuldstændige Modløshed, tiltale mig allermindst. Jeg har ikke mødt en Æneste, som jeg kunde have Lust til at fortælle, at jeg er fast, resigneret og taknemmelig; de vilde vel ogsaa ansee mig for forrøft, hvis jeg gjorde det.

Alligevel kan jeg ikke være vred paa dem. Maaſtee vilde jeg selv frygte for Døden, hvis jeg havde lært at elske Livet noget mere.

Der er kun Faa, der ville være istand til at forstaae, hvilket Indtryk af Storhed og No denne prægtige Natur frembringer paa en stakkels Sjæl, der i to og tyve Aar har levet uafbrudt i en lille ensformig og fladdervorn Provindsby. Man reiser saameget i vore Dage. Jeg var uden Tvivl ogsaa reist derfra tidligere, hvis min Moders Død ikke havde gjort mig det til Pligt at sørge for Ernest. Denne vidunderlige Dal forekommer mig nu som et Paradis, og Luften, som jeg indaander, er saa reen og styrkende, at den ligesom giver min Sjæl Vinger. Det er Skæde, at mit Legeme ikke er kraftigere, og at det volder mig Besvær at gaae op ad Trappen i Huset, hvor jeg boer; men jeg behøver jo heller ikke at gaae ud. Udsigten oppe fra mit Bindue er henrivende.

De Folk, jeg boer hos, ere meget fattige. Manden arbejder til langt ud paa Natten, og Konen har nok at bestille med alle sine Børn. Huset, de boe i, er mørkt og ingenlunde hyggeligt. Da jeg kom hertil, virkede

Synet af den mørke Alee, det fugtige og snavsede Gaardsrum og den daarlige Dgang saa nedtrykkende paa mig, at jeg var nødt til at staae stille ved hvert andet Skridt; men neppe havde jeg kastet et Blik ind i mit lille Værelse og udaf Vinduet, førend jeg følte, at det skulde være min sidste Bolig i denne Verden. Den gamle Dragkiste med sine Stuffer og Messingbeslag ligner fuldstændig den, der stod i min dyrebare Moders Dagligstue, og Lænestolen er ligesaa gammeldags og ubequem som hendes. I stedet for et Par slette Kobberstik, der mishagede mig, har jeg ophængt nogle Portraiter af mine Paarørende. Nu synes det mig, at jeg har boet her i mange Aar. Min Fader har nylig sendt mig mine Bøger, og nu mangler der mig Intet. Samtidig har han sendt mig et rart Brev, som jeg ventede, fra ham selv, med nogle Linier fra Ernest, der er fornoiet med sin Kostskole og sine nye Kammerater, og . . . nogle Complimenter fra min Stedmoder, som han uden Tvivl har tilføiet selv, uden at sige hende det.

Den 9de.

Hvad der dog er for løierlige Folk i denne Verden! Jeg sad og læste henne ved Vinduet og nød Aftenluften, der her er forunderlig mild endogsaa flere Timer efter, at Solen er gaaet ned bag det høie Marlingerbjerg, da der blev banket paa Døren. „Kom ind!“ sagde jeg med en vis Stræk, thi det er noget Nyt og Usædvanligt. En lille fuglerund Dame, som jeg aldrig havde

seet for, kom ind til mig. Hun præsenterede sig selv med stor Sikkerhed og forsikrede med en Strom af Ord, at hun Intet onskede heller end at være mig til Nytte. Hun havde seet mig paa Promenaden og havde følt en levende Sympathi for mig, fordi jeg saae saa syg ud og syntes at være alene i Verden. Hun havde ogsaa lovet sig selv, at hun, den første Gang hun saae mig igjen, skulde tilbyde mig sin Tjeneste.

„Veed De vel, min Kære, at jeg — saaledes som De seer mig her — er ni og halvtredstindstyve Aar, og, naar jeg undtager Børnesygdomme, har jeg aldrig feilet det mindste. Mine to Sonner og mine tre Døttre ere ligeledes fuldkommen raske; de ere Alle gifte og hjemfarne. Dette har allerede for flere Aar siden ledet mig paa den Tanke, at jeg bor hjælpe de Stakler, der ikke ere saa lykkelig stillede som jeg, pleie de Enge og troste de Doende. Det er nu blevet en ligefrem Passion hos mig. Min salig Mand kaldte mig altid den privilegerede Sygevogteresse. De kan aldrig finde en bedre Baagekone end mig. Jeg horer til en Slægt, der ikke veed, hvad det vil sige at have Nerver; det generer mig ikke det mindste at vaage ti Nætter i Træk, ja jeg kan være tilstede ved enhver Operation, uden at det gjør mig det mindste. Jeg kommer ligefra en god Beninde, der ikke har langt tilbage. Naar hun er død, faaer jeg mere Tid til min Naadighed. Hvis De da trænger til min Bistand, saa gjør De mig en Fornøielse ved at henvende Dem til mig. De maa ikke blive vred, om

jeg tyranniserer Dem en lille Smule — men det er kun til Deres eget Bedste. Apropos, hvilken Læge har De konsulteret her?"

„Slet ingen," svarede jeg, „thi jeg veed, at jeg ikke kan cureres."

Hun rystede vantro paa Hovedet.

„Min Læge har sagt mig det!" tilføiede jeg i en bestemt Tone.

„Bryd Dem blot ikke om det, min Kjære! Jeg kjenner Doktorerne og lader dem snakke! Jo mindre de veed, desmere snakke de!" og, uden at give mig Tid til at svare, fortalte hun mig nu med en ubegribelig Tungefærdighed om alle de Patienter, hun havde cureret, som Lægerne havde opgivet. Jeg var lige ved at faae ondt og maatte bede hende om at tie. Hun reiste sig da og gik hen til mig, som hun vilde kysse mig, og syntes meget fornærmet over, at jeg nøiedes med at række hende Fingerspidserne. Hun skyndte sig ud af Døren, men lovede at see snart til mig igjen.

Da hun var borte, lukkede jeg Dinene en halv Timestid for at dæmpe den feberagtige Ophidselse, hvori hun havde sat mig. Det Eneste, der trostede mig, var den Tanke, at jeg idetmindste idag var fri for at gjensee hende.

Den 10de om Aftenen.

Idag har jeg havt travlt. Efter en daarlig Nat, hvori jeg uophorlig blev forfulgt af min Plageaand,

Engvogterfken med de forlorne Sidedroller, vaagnede jeg badet i Sved. Jeg vilde alligevel ikke lade mig gaae paa, men drak mig en Kop stærk Kaffe, og da Veiret var udmærket, gif jeg ud. Det var, som om jeg nu først skulde lære, hvad Solen er. Det er vist, at vi i Norden kun have en bleg Copi — det er som matfor- gylt Bronze imod straalende Guld.

Jeg gif igjennem nogle Gader hen til den lille Plads udenfor den gamle Kirke. Den var ganske op- fylt af Tyrolerbønder i deres sorte Søndagsklæder med røde Kanter og bredfyggede Hatter med lange Hane- og Heirefjer.

Det var en af deres utallige Kirkefester. De stode og snakkede sammen i Klynger, og Ingen af dem lagde Mærke til den stakkels Patient oppe fra Norden. Jeg vilde ikke ind i Trængselen og foretrak derfor at gaae bag om Kirken. Jeg gif ned ad det lille Stræde, der forer lige ud til Dalen, og satte mig paa en Steen. I nogen Afstand fra mig laa Slottet Zeno paa en Klippe, der behersker hele Dalen, og jeg besluttede at forsøge, om jeg havde Kræfter nok til at gaae saa langt. Veien var bred nok, men daarlig, og jeg maatte derfor sætte mig hvert Dieblif. Alt var stille, og man horte kun Passerslodens Brusen. Nogle Bønder kom ned ad Bjerget med deres Bogue, som bleve trukne af store graae Dyr. En vis Søvnighed overfaldt mig, men jeg blev pludselig reven ud af denne Tilstand ved at mærke noget Fugtigt i min Haand. Det var en stor

Hund, der stod ved Siden af mig tilligemed sin Herre, en høi fiirfskaaren Person. Han støttede sig til en Slags Hellebard, og hans Hat, der var udpyntet med Hane-
fjer og Nævehaler, gav ham en vis Lighed med en Gjenganger, der var kommen lige ud fra det gamle Slot. Jeg kunde ikke skjule min Frygt, men han sagde leende: „Vær ikke bange, lille Froken! Jeg har Tilsyn med Viinhaverne her ved det gamle Slot, og da jeg saae Dem komme, tænkte jeg, at jeg vilde bede Dem om en Kreuzer til Tobak.“ — Jeg skyndte mig at give ham en Silbergröschén og reiste mig for at komme afsted, thi han indjog mig alligevel Frygt; men Synet af en Sølvmont, der er en stor Sjældenhed i dette Land, havde gjort et saadant Indtryk paa ham, at han absolut vilde ledsage mig. Han blev ogsaa ved at gaae ved Siden af mig og støtte min Gang, og det var ikke saa galt, thi ellers havde jeg neppe naaet op til Ruinen. Jeg kom snart til at synes godt om ham, thi han udtalte sig aabent og tillidsfuldt om sine egne Affairer og var slet ikke begjerlig efter at indblaae sig i mine.

Endelig stod vi ved Ruinen, der frembyder et virkelig smukt Skue. Min Ledfager nævnede mig alle de gamle Slotte, der laae spredte hist og her paa Bjerget, og alle de smaa Landsbyer nede i Etschdalen. Jeg sad i Græsset og hørte paa ham, og hans Hund havde leiret sig ved Siden af mig. Pludselig gave alle Kirkeklokkerne sig til at ringe til Middag. Tyrölerbonden tog sin Hat af, tog Piben af Munden og bad gaunste

fagte, idet han korsede sig. Da Klokkerne horte op at ringe, satte han sin Hat paa igjen, tog nogle Drag af sin Pibe, og spurgte mig, om jeg ikke var sulten. Jeg maatte svare Ja, thi jeg var altfor medtagen til at kunne give mig paa Vandring. Uden at sige et Ord gif han rask ned ad en Bjergsti og forsvandt.

Ti Minuter efter kom der en lille Pige, som bragte mig en Staal Mælk, Brod og et Stykke Kage; selv kom han ikke mere igjen, thi han havde Noget at bestille nede i Bignen og kunde ikke forlade sit Arbeide. Den lille Pige gif igjen. Jeg gav mig til at spise med en saadan Appetit, at jeg spiste heelt op og havde kun den tomme Staal at levere tilbage til de skikkelige Folk nede i Landsbøen, som jeg kun med Nød og Neppe fik til at modtage nogle Groschen.

Er det ikke et heelt Eventyr, og har jeg ikke Grund til at betegne denne Dag med en rød Streg?

Den 12te.

Min Værtinde kom for at bringe mig Middagsmad, men hun kan godt lade den staae. Jeg har ingen Appetit, thi jeg har faaet en heftig Hjertebanker og er næsten halvdød, fordi jeg i tre Timer i Træk har maattet høre paa Gladder og Snak.

Jeg begyndte allerede at glæde mig over, at jeg havde været fri for min privilegerede Sygevogterfæ! Maaskee, tænkte jeg, har der Nogen sagt hende, at jeg hverken ffjotter om hendes Raad eller Hjælp. Ak, jeg

Kjendte hende ikke rigtigt! Imorges, da jeg netop havde sat mig til at skrive, hørte jeg hendes Trin ude paa Gangen, og lidt efter traadte hun ind i Stuen som en Orkan: „Hvad for Noget? De skriver! Hvor kan De falde paa at trætte Dem paa den Maade? Har jeg ikke sagt Dem, at De skal adsprede Dem, og at Deres Nerver trænge til Hvile. Og saa har De jo ogsaa været oppe paa Bjerget ved det gamle Slot? Hvilken mageløs Uforsigtighed! Vil De da absolut tage Livet af Dem selv? Kom med mig, saa skal jeg vise Dem, hvorledes De skal være Dem ad. Ja, ja! jeg seer nok, at De ikke synes om det, og at De helst vilde være af med mig; men man kan jo ikke lade Dem være alene! Kom nu og gjør, som jeg siger, saa skal De snart faae Grund til at være mig taknemmelig.“

Mechaniff greb jeg min Hat og lavede mig til at løstre.

Hun gik ned med mig til Vinterhaven, og undervejs stod Munden ikke et Dieblig stille. Vinterhaven er en Deel af Promenaden, der er omgivet af høie Klostermure, som give Lø imod Vinden, og hvori der findes nogle enkelte grønne Træer og blomstrende Rosenbuske. Der var allerede fuldt op af Spadserende. Musikken spillede, og de Syge havde taget Plads paa Bænkene. Man standsede og talte til mig, men det var lutter Folk, som jeg ikke brød mig om, og som jeg ikke kunde bevægelse mig til at tale med.

Det var en sand Belgjering imod mig, da Mid-

dagskloffen ringede, og min Engevogeterffe skulde hjem til sine Patienter. Jeg tog neppe engang Afsked med hende — saa slov og medtagen var jeg af Alt, hvad jeg havde seet og hørt! So det er virkelig en god Cuur! Hvis det kommer an paa at tage Livet af Folk, saa er den useilbarlig.

Den 13de.

Jeg har fattet en stor Beslutning, og jeg kan ikke sige, hvor jeg er lykkelig derover. Jeg har besluttet, at jeg ikke vil lade mig paalægge noget Baand. Imorges tidlig tog jeg min Bog med mig og gik hen i Vinterhaven, hvor jeg opholdt mig i flere Timer uden at hilse paa noget Menneffe. Min Plageaand var der naturligviis ogsaa, men jeg sagde blot til hende, at det trættede mig at tale. Hun rystede paa Hovedet og trak Dienbrynene sammen, men lod mig dog være i Fred. Jeg saae godt, at hun var stødt, men saameget desbedre.

Jeg vil bære mig ligedan ad imorgen og fremdeles. Medens jeg sad der midt imellem alle disse paatrængende Menneffer, fordybet i min Bog, istemte mit Hjerte en Triumffang. Jeg havde seiret, det følte jeg; det havde kostet mig lidt Hjertebanken, men nu var det overstaaet.

Den 15de.

Da jeg idag kom hen paa Promenaden med min Bog, vare alle Bænkene besatte undtagen een, hvorpaa

der sad en ung bleg Mand, som jeg havde lagt Mærke til. Han blev hver Dag af sin Tjener fulgt hen til denne Plads, hvor der var udmærket Sol. Damerne kunde godt have flyttet sig lidt sammen, men de saae haanligt og ligegyldigt paa mig. Jeg lod, som jeg ikke mærkede det, og satte mig hen til den blege unge Mand — rigtignok i behorlig Afstand — og gav mig strax til at læse. Min Nabo var uden Tvivl meget lidende, thi af og til trængte der sig et Suk frem fra hans Bryst. Han maa være rig, at domme efter hans elegante Dragt og den kostbare Ring, han har paa sin Finger. Jeg havde Lyst til at tale til ham og forsøge paa at adspredde ham lidt, men det havde jo været imod al Etiquette. Han vilde notere noget i sin Tegnebog og tabte i det samme sin Blyant. Han anstrengte sig forgjeves for at tage den op; jeg bukkede mig derfor hurtigt og rakte ham den. Han takkede mig forundret, og jeg horte godt, at Damerne bagved os fik travlt med at snakke — uden Tvivl havde jeg i deres Dine begaaet et grovt Brud paa Belansthændigheden ved at gjøre det stakkels syge unge Menneske denne Tjeneste.

Da jeg noget efter reiste mig for at gaae, hilste han meget høfligt. Jeg brod mig kun lidt om Damerens Synligheder, og det var Synd at sige, at de havde berøvet mig Appetiten. Efterat jeg havde spist, fik jeg Brev fra min kjære gamle Doktor, min fortræffelige Ven. Han vil vide, hvad jeg foretager mig, hvorledes jeg har det, og hvorledes Luften bekommer mig. Der

skinter endogsaa hist og her en Smule Haab frem i hans Brev. „Glem ikke, min kjære Marie!“ skriver han, „at Naturen undertiden gjør Mirakler, der spotte Alt, hvad Videnskab og Erfaring kan have lært os.“

Men han veed jo meget godt, at jeg for den korte Tid, jeg har tilbage, kun bryder mig om at høre Sandheden.

Nogle Dage efter.

Smorges blæste en skarp Vind, som tvang mig til at holde mig inde. Jeg gav mig til at være Sny pige og reparere min Garderobe, som trængte forfærdeligt til at eftersees. Denad Eftermiddagen stillede Blæsten af, og jeg gik ud. Et hundrede Skridt fra Vnen laa der en Forpagtergaard, hvor min Værtinde havde sagt mig, at man kunde faae nykalket Mælk. Jeg gik ind i Haven, hvor der forresten ikke var mange Gjæster, men idet jeg saae mig om efter en Plads, reiste den blege unge Mand, der sad henne under et prægtigt Appelsintræ, sig op, gik mig imøde og tilbød mig en Plads ved sit Bord. For første Gang hørte jeg hans Stemme, hvis dybe og melancholiske Klang gjorde mig godt. Jeg tog med Taknemmelighed ikke blot mod Pladsen, men ogsaa mod en Kop Mælk, som man bragte ham idetsamme.

Vor Samtale blev hyppigt afbrudt af lange Pauser, hvori han syntes ligesom at overvældes af sit Aledbefindende. Vi talte om de Syges daglige Levemaade og deres kummerlige Promenade i Vinterhaven. Jeg sagde

til ham, at det erindrede mig om disse Væffer af Glas, hvori min lille Broder Ernest forvarede sine Larver og sørgede for dem ligetil deres Metamorphose.

„Deres Sammenligning er altfor smigrende,“ svarede han med et sørgmodigt Smil. „Troer De, at Fleertallet af vore Ulykkestammerater nogensinde blive til smukke og livlige Sommerfugle? I ethvert Tilfælde blive de det ikke paa denne Jord.“

For at faae ham bort fra sine mørke Tanker, gav jeg mig til at beskrive den tyngende og trykkende Tilværelse, jeg havde ført i min Fødeby. Jeg sagde, at det ordentlig havde været en Trost for mig at vide, at jeg ikke kunde cures, og at jeg havde følt mig tilmode ligesom en Dødsdomt, som man frigjor for sine Fænger. Han horte paa mig med Interesse, men han saae ud, som om han ikke ret troede paa mine Ord. Da jeg taug

Dagen efter.

Jeg blev igaar paa en ubehagelig Maade afbrudt midt i en Sætning. Min Dor aabnedes pludselig, og min Blageaand traadte uden videre ind i Stuen med et alvorligt og høitideligt Ansigt, der spaaede mig intet Godt. Hun gav sig ikke engang Tid til at trække Veizret, men satte sig i Sophaen og begyndte uden videre Indledning paa en lang Harangue om min Utaaknemlighed, min Vetsindighed, min utilgivelige Opførsel mod Selskabet paa Promenaden og mit uforsigtige Forhold

til en Mand, hvis Charakter og Fortid man ikke kjendte, og som — med den ene Fod i Graven — kunde gjøre sig en Fornoielse af at ødelægge en ung Piges Rygte.

Jeg var ligesom forstenet over denne Syndflod af Beskyldninger, og mit Hjerte bankede saa voldsomt, at det var mig umuligt at svare et eneste Ord. Da hun endelig taug, tog jeg Mod til mig, og idet jeg takkede hende for hendes Omhu for mig, der uden Tvivl havde de allerbedste Motiver, erklærede jeg hende, at min Samvittighed ikke bebreidede mig det Mindste, at jeg, der ikke havde lang Tid at leve i, ikke bekymrede mig det ringeste om Folks Dagtaleser, og at jeg var kommen til Meran, ikke for at behage endeel Personer, der vare mig aldeles fremmede og ligegyldige, men for at leve efter mit eget Hoved den Tid, jeg havde tilbage. Hun reiste sig med en salvelsesfuld Mine, der stak besynderligt af til hendes brede Ansigt og blonde Krøller. „Farvel, mit Barn!“ sagde hun, „De er i den Grad emanciperet, at jeg skal vogte mig for at sige mere.“ Derpaa gif hun hurtigt ud af Doren.

Hvad er det dog for en Verden, sammensat af Ulselheder og Bagateller! Er der da ikke en Frog, hvor et stakels Bæsen kan døe i Ro? Maaske vilde det være klogere ikke at trodsse den offentlige Mening og at rette sig efter dens Fordringer. Klogere, ja maaskee, men det er altfor sorgeligt at skulle gjøre det. Hvad brøder jeg

mig desuden om, at man ikke vil have Noget at gjøre med mig? Det er jo netop det, jeg ønsker.

Hvis han har nogen Skyld, er han da mindre at beklage? Maaſkee kommer hans Melancholi af, at han har Noget at bebreide ſig, ligesom min Munterhed ſtriver ſig fra, at jeg ikke har det. Vi have gaaet forſkjellige Veie: jeg har Intet at angre eller ſavne — han har maaſke baade det Ene og det Andet. Men ſkulde det derfor være en Forbrydelse at vexle et Par Ord med ham? Folk, der ſtulle foretage en lang Reife med hinanden, ſlutte undertiden Venſkab paa den forſte Station; kan man da dable dem, fordi de vexle et Par Ord ſammen, idet de ſætte ſig i Vognen?

Den 22de.

Jeg traf ham idag henne i Bogladen, hvor jeg gik ind for at kjøbe nogen Muſik. Han ſpurgte mig, om jeg i de ſidſte Dage ikke havde befundet mig vel, ſiden man ikke havde ſeet mig paa Promenaden. „Jo,“ ſvarede jeg drøgende, „men jeg har ikke havt Luſt til at gaae ud.“ Derpaa talte vi ſammen om Muſik, ſom han elſker lidenſtabeligt.

„Jeg har endogsaa havt en Sangſtemme, men den er for lange ſiden borte,“ ſagde han ſmilende.

Da vi gik ud af Bogladen, vilde jeg forſt ſige Farvel og gaae hjem til mit Eget, men jeg ſkammede mig over min Feighed og fulgte med ham hen til Promenaden. Det var deiligt Solſkin, Folk gik med deres

Frakker og Raaber paa Armen, og Lovet var endnu fuldstændig grønt, uagtet vi nærmede os til Udgangen af Oktober. Da vi gik forbi Bønkene, hvor det sædvanlige Selskab var placeret, var jeg i et udmærket Humour, og mine spørgende Bemærkninger fik min ledsager til at lee høit. „I gode Folk“, sagde jeg til mig selv, „der finde Fornoielse i at drapere Eder i Eders Dyd, I skulde vide, hvor lykkelig jeg er over at kunne bringe et Smil frem paa dette blege Ansigt, som Døden allerede har mærket!“

Vi spadserede en god Timestid, og jeg sporede ikke den ringeste Træthed. Jeg kunde betragte hans Ansigt, uden at han har lagde Mærke til det. Hans Træk ere hverken regelmæssige eller mærkværdige, men naar han taler, er der udbredt over dem noget Fiint og Drommende, der klæder ham udmærket. Han synes mig kun at være nogle og tyve Aar, og hans Bæsen og Manevrer vidne om, at han altid har levet i det bedste Selskab. Da jeg veed, hvilket Hotel han boer i, har jeg seet efter, om jeg paa Listen over de Fremmede kunde udfinde hans Navn. Sandsynligviis er det en Hr. Morrik fra Wien.

Den 26de.

Jeg har havt et Par flemme Dage, i hvilke jeg har være nødt til at holde mig inde. I dag besøgte jeg mig bedre og gik ud. Den Første, jeg mødte, var Hr. Morrik; det er ganske rigtigt hans Navn, thi en

Person, der henvendte sig til ham, kaldte ham saaledes. Vi sad længe sammen paa en Bænk i Winterhaven, thi det var for koldt til at søge andensteds hen. Vi kom til at tale om at frygte for Døden; det syntes nemlig mig, at hans blege Ansigt bar Spor af denne Frygt. Jeg angreb denne Frygt heftigt og ivrigt — hvad jeg sagde, huffer jeg ikke mere, men Texten, jeg holdt mig til, var Goethes Ord: Jeg har været et Menneske; det vil sige, jeg har kæmpet.

„Nu vel!“ sagde jeg, „hvis vi Alle skulle kæmpe hvis vi tidligere eller senere skulle falde under Fanen, hvorfor er Feighed da blot en Skam for dem, der give sig af med at føre Vaaben? hvorfor skulde man ikke betragte det som en Banære, naar Diebliffet er der, at klamre sig til Livet med Guf og Taarer. Soldaten, hvem man vil friste til at slye Dagen for et Slag, afslaaer det med Uvillie og vil heller lade sig dræbe i Spidsen for sine tappre Kammerater; hvor kunne vi da sympathisere med den Doende, der ligger og trygler for at vinde en Dag, en Times, et Minuts Henstand?“

Jeg kom i det samme til at kaste et Blik ud over det prægtige solbeskinne Landskab, der udbredte sig for os. „Det er vel sandt“, sagde jeg, „at man ikke kan fortænke Folk i, at de med Sorg forlade saa meget Smukt uden at vide, hvad de faae istedet. Men de miste det jo ikke. Den Glæde og Lykke, som pi engang have nydt, tilhører os jo for bestandig. Hvad har det Timelige at gjøre med den udødelige Sjæl? Hvad den

har elsket og erhvervet er en Eiendom, som den bevarer, og som den kan forøge i Evigheden. Her paa Jorden ere vore bedste Nydelse altid blandede med Skuffelse og Frygt, hvorsfor skal man da ikke med et glad Smil kunne tage Afshed med en Verden, hvor det mest glimrende Lys frembringer de stærkeste Skygger?"

Jeg havde uden Tvivl sagt endnu meget Mere om dette Thema, hvis ikke en Betragtning pludselig havde standset mig. Hvad Indtryk gjorde disse mine Ord paa min tause Ledsager? For mig vare de en velgjørende Lægedom, men for ham maaskee ikke.

Han sad taus en halv Snes Minuter; derpaa sagde han i en alvorlig, men hjertelig Tone: De har fuldkommen Ret, og den Resignation, hoormed De betragter Deres Skjæbne, rorer mig saameget mere, som De indgænder mig en levende Interesse; men de menneskelige Skjæbner ere høist forskjellige. Deres Sammenligning mellem den Syge og Soldaten er heller ikke korrekt. Soldaten, der er vant til at campere i Sneen og gjøre lange Dagmarcher, har tilstrækkelig Livskraft til at gaae Slagdagen imøde med, men den Syge har tilsat sin og gaaer næsten vaabenløs i Kampen. Mennesket lever jo heller ikke alene for at nyde, men har ogsaa andre Pligter at opfylde. De har troet at læse i mit Ansigt, at Tanken om Døden forstenede mig af Rædsel og bragte mig til Fortvivlelse. Nei, den ørkesløse Tilværelse, jeg hidtil har ført, fortjener ikke at savnes. For min Fortids Skyld kan jeg døe roligt, thi det er

fun et Skinkio, jeg har ført til dette Dieblit; men den Fremtid, jeg drømmer om, og som jeg vilde erobre, just da det var forbi med mine Kræfter, den er det, der forstyrrer min No og forhindrer mig i at tage Afsked med Livet med et glad Ansigt ligesom Deres. Det var for seent, jeg kom til at tænke paa, at jeg skulde slaae ind paa en Bane og arbejde paa at blive en Mand.

Jeg vilde lige svare ham, da en gammel Kone kom og tilbød os Roser. Han tog en Bouquet, som han lagde ved Siden af sig paa Bænken. I dette Dieblit nærmede en Herre sig for at tale med ham; han reiste sig op. Jeg gik uden at tage Bouquetten med mig.

Det fortrønder mig. De stakkels Roser, hvad have de gjort, at jeg ikke vil unde dem den Lykke at leve nogle Timer længer i et Glas Vand?

Den 29de.

I dag er det min Fødselsdag. I tidligere Aar tænkte jeg aldrig selv paa denne Dag og spurgte mig heller aldrig, om Andre tænkte paa den; men denne, der er den sidste, vil jeg festligholde saameget som muligt.

Jeg gik mig en Tour, uagtet Veiret var koldt, og Himlen var overtrukken. Ige udenfor min Dor mødte jeg Hr. Morrik, der kom for at spørge til mit Befindende, fordi han i flere Dage ikke havde seet mig. Det glæder mig at see, at der dog er Nogen, der tænker paa mig. Da vi sidst talte sammen, var jeg slet

ikke elskværdig imod ham! Efterat jeg havde spadseret en lille Tour, satte jeg mig ned hos en Bøne, der sad og stegte Kastanier. Jeg spiste nogle Stykker, thi jeg følte mig gennemisknet af Vinden oppe fra Bjergene.

Det var min Fødselsdag! . . . men det er godt nok til mig! Hvor kan en Doende falde paa at ville høitideligholde sin Fødselsdag?

I dette Dieblif faaer jeg Brev fra min Fader.

Samme Dags Aften.

Solen kom frem igjen, og jeg gik hen paa Promenaden. Hr. Morrik var der. I Begyndelsen vilde jeg undgaae ham, thi jeg var bange for, at han kunde troe, jeg var kommen der for hans Skyld. Han reiste sig strax, da han saa mig. — „Hvor jeg er glad over at see Dem, kjære Froken!“ sagde han. „De vil blive overrasket over et Mirakel, De har gjort. Da jeg horte paa Dem forleden, følte jeg nok, at Deres Ord gjorde Indtryk paa mig, men De veed, at selv om man indseer sin Uret, bliver man gjerne ved at holde paa sin egen Mening alligevel; nogle Timer efter var jeg imidlertid fuldstændig omvendt, og jeg har nu svoret, at jeg aldrig skal desertere fra den Fane, som De faa modigt bærer foran mig.“

„Hvad vil De da sige,“ svarede jeg med sagte Stemme, „naar De hører, at jeg idag selv har været den utro?“

„Det er umuligt!“ svarede han leende, og det var første Gang, jeg saa ham lee hjerteligt. „Saa tag Dem iagt, thi jeg arresterer Deserteuren — ikke for at faae ham dømt, men for at give ham igjen den Fane i Haanden, hvorunder jeg har besluttet at leve og dae!“

Der opstod nu en besynderlig Debat; hvori vi Begge forsvarede netop det, som vi tidligere havde angrebet. „De maa indrømme mig,“ sagde han, „at min Paaastand, d. v. s. den, der oprindeligt var Deres, har idetmindste den Fordeel, at den støtter sig til Erfaringen. Siden De bibragte mig den Overbeviisning, har jeg været ligesaa glad, ligesaa forsonet med Verden og mig selv, som De er det. Og dog er der Intet forandret i min Stilling — kun seer jeg ikke længer Alting graat i Graat, men har faaet Dinene op for Farverne, hvor de findes. De havde Ret, da De sagde, at man i et Minut kan leve et heelt Liv, og jeg har endnu saa mange smukke Minuter tilbage — ja ikke blot Minuter, men Timer, Uger og maaskee Maanedes. De kan troe, jeg skal ikke spille dem.“

Saaledes lod omtrent hans Ord. Hvis vi havde været to Mandfolk eller to Fruentimmer, havde vi trykket hinanden i Haanden, inden vi skiltes, og vi havde paa den Maade beseglet et uoploseligt Venskabssaand. Det gjorde vi ikke, men vi lovede hinanden at mødes paa Promenaden. Vi har jo endnu saa uendelig Meget at tale om.

Den 3die Novbr.

De smukke Dage blive sjældnere. Til Trods for vort Lofte have vi kun modt hinanden to Gange. Ifor- gaars søgte jeg ham forgjæves i Vinterhaven, men min Plageaand gik forbi mig tilligemed en anden Dame, til hvem jeg horte, at hun sagde: „Det stakkels unge Menneske! han maa nu bøde for sine lange Samtaler med hende.“ Disse Ord forfækkede mig, og jeg var ikke langt fra at gaae hen til hende for at faae at vide, hvem hun talte om. Lykkeligvis kom i Eftermiddags Hr. Morriks Tjener og underrettede mig om, at hans Herre, efter Kægens Befaling, havde maattet holde sig inde for ikke at udsætte sig for den Kulde, som Sneen, der er falden paa Bjergene, fører med sig. Ogsaa jeg maa vogte mig for den. Der er Intet farligere end disse Vinterens Forlobere.

Den 5te Novbr.

Vinden er slaaet om; vi have nu Scirokko, og hele Dalen hænger fuld af Støv; en fiin og varm Regn slaaer ind imod mine Vinduer. Bladene ere faldne af Poppeltræerne, saa at jeg nu kan see Mandel- bjergets smukke Contourer. Vinrankerne ere ligeledes afbladede, Dvæget maa holde Stalden, Alt bebuder Vinterens Komme, og jeg er glad over at kunne blive i min Rakkelvnsfrog. I min Faders Brev seer jeg, at de hjemme har Sne og Frost, medens Sondenwinden her bringer os en italiensk Varme, og i Haven under

mit Bindue blomstre Roserne, som om Sneen aldrig kunde komme fra Bjergene ned i Dalen.

Den 6te Kobbr.

Roserne have Ret. I denne Morgenstund er det det smukkeste Solskin, hele Naturen synes at have ifklædt sig sin Høitidsdragt, og Engene ere endnu friske og grønne som i Mai. Jeg fik netop en Billet fra Hr. Morrif, der foreslaaer mig en Tour op til de nærmeste Høider. Klaffen ti vil han komme efter mig med Muuldyrene. Uden at betænke mig skrev jeg, at jeg modtog hans Tilbud med Fornoielse.

Nu spørger jeg mig selv, om jeg har handlet rigtigt.

Samme Dags Aften.

Ulykkeligviis gjorde min Vertinde Ende paa mine Betæneligheder ved at sige mig, at der ventede en Herre paa mig dernede, og strax efter kom Tjeneren ind efter min Reisesæk og min Raabe. Jeg maatte altsaa skynde mig. Hr. Morrif hjalp mig i Sadlen, og Glæden over at see ham munter og tilfreds, det smukke og straalende Veir, og Udsigten til en smuk Ridetour bragte alle mine Betæneligheder til at forsvinde.

Vi red igjennem Gaderne og over Broen, uden at bryde os om de Forbigaaende og deres Bemærkninger, og boiede derpaa ind til Benstve gjennem Vignerne, hvor Viinhosten var i fuld Gang. Vinen strømmede

ned i Tonderne, som stode i Række paa de med Dyr forspændte Bogne. Overalt standsede man for at lade os passere forbi — jeg red i Spidsen paa et frontt og stikkeligt Dyr, som vor Fører holdt i Tommen: efter mig fulgte Morrik, saa at vi godt kunde meddele hinanden vore Indtryk, og bagefter ham red hans Tjener.

Vi vare allerede stegne temmelig hoit, da jeg pludselig traf i Toilerne for at holde stille, thi Udsigten var altfor smuk. Vi havde under vore Fodder Etschdalen; Floden slyngede sig malerisk hen imellem Stene og Klippestykker, og Bjergene viste sig for vort Blik i de reneeste Linier. Hvad er der at sige om et Maleri, som ikke den dygtigste Kunstners Pensel er istand til at gengive. Vi veyede ikke et Ord, men sadde fortabte i stum Henrykkelse, og hvem veed, om vi ikke havde siddet der endnu, hvis ikke Muuldyrene vare blevne utaalmodige. Mit rystede sine lange Øren, som om det havde Medlidenhed med de stakkels Daarer, der kunde falde paa at holde stille paa en Plet, hvor der ikke var saameget som et Græsstraa. Det gik videre, og de andre fulgte efter. Ved Middagstid gjorde vi Holdt i Landsbøen Schonna for at indtage nogle Forfriskninger. Vi vare begge To trætte og hungrige. Medens Morrik talte med Berten, gif jeg ind i Gjæstestuen, satte mig ned og lukkede Dinene. Hvilen bekom mig udmærket, og jeg var snart igjen fuldkommen qvil. Denne ved Vinduet sad der en ung Bonde og Bondepige og holdt

deres Maaltid. De syntes slet ikke at lægge Mærke til mig. Morrik kom lidt efter ind i Stuen, og vi satte os hen ved et lille Bord til et tarveligt Maaltid. Vi talte om ligegyldige Ting, da Bondemanden pludselig kom hen til os med sit Biinglas i Haanden.

„Med Herrens Tilladelse,“ sagde han til Morrik, „vilde jeg gjerne drikke med Frofeneu, thi vi ere gamle Bekjendte.“

Han drak, idet han nikkede til mig gemtligt, og rakte mig derpaa sit Glas. Jeg tog det, men ikke uden Frygt, thi han forekom mig ganske ubekjendt, og hans Ansigt, der blussede af Biin, gjorde mig urolig.

„Ja,“ vedblev han, „det er rigtignok tre Maanedre siden, og da havde jeg en bredskygget Hat paa og et langt Skjæg og saae ikke nær saa godt ud som nu i mine Kisteklæder; dengang var Frofeneu alene og blev ikke bange for mig, og nu er De med Deres Broder eller maaskee Deres Kjæreste“

„Nazi!“ sagde Bondepigen, „hvor Du staaer og snaffer! Frofeneu er heller ikke bange for Dig nu, men det er forbudt de Syge at drikke Biin. Sguats troer nu, at man ikke kan leve uden Biin! Jeg har i en heel Time siddet og snakket for ham for at faae ham med mig, thi vi skal til Meran og forloves; men hvor der er god Biin, der staaer han sig til No. Hvorledes skal det gaae os, naar vi begynde med at lade Præsten vente?“

„Th hvad!“ sagde Bonden, i hvem jeg nu gjen-

kjendte den Mand, der havde fulgt mig op til Ruinerne af Slottet Zeno, „seer Du ikke Lise, at Herstabet ogsaa giver sig god Tid! Man kommer altid tidsnok under Toffelen! Frokenen er forresten meget nydelig, og hvis der er Jagen, der har Noget imod det, saa bytter jeg gjerne!“

Jeg var bange for, at Morrik skulde blive vred over denne Snak og sagde derfor: „Ignats, denne Herre er hverken min Broder eller min Forlovede. Vi ere to Fremmede, der have gjort en lille Lysttour sammen, det er det Hele! Hvad det angaaer, Du sagde for om at komme under Toffelen, saa er det godt nok for dem, der ere stærke og kraftige, men ikke for et sygt stakkels Pigebarn, som jeg er. Vær derfor fornuftig, Ignats, og tag Lise med Dig til Præsten i Meran, at Folk ikke skal sige, at Du ikke vidste, hvad Du gjorde, da Du forlovede Dig med hende.“

Den unge Bondepige, der var et stærkt og sundt Pigebarn med et aabent Ansigt, reiste sig op og tog ham ved Armen. „Jeg takker Frokenen, fordi De er saa god at komme mig tilhjælp, sagde hun. Hils nu paa Herstabet, Nazi, og følg med. Frokenen skal forresten ikke være forknytt, fordi De er syg. Jeg har tjent to Aar i Meran, og jeg veed godt, at man kan bilde sig ind, at man er paa Gravens Rand, uden at man døer for det. Jeg har seet meer end een Syg, der var ligeved at give det sidste Suk, og som bagefter nok saa rask har spadseret op til Toppen af Mutt. Luften er

faa god her i Meran, at den næsten kan opvække de Døde. Farvel!”

Hun gik og tog Ignats med sig. Denne Scene havde været mig piinlig, det negter jeg ikke, og det lod heller ikke til, at Morrit syntes om den. Lusten var tryk= kende inde i Stuen, og vi skyndte os at komme udenfor. Først da vi igjen vare paa Vandring, kom min Munter= hed tilbage.

„De befinder Dem ikke vel,“ sagde jeg til Morrit, der syntes fordybet i sine Tanker.

„Jeg vilde befinde mig bedre,“ sagde han, „hvis mine Tanker vilde lade mig i Ro.“

„Kan det ikke lette Dem at give Tankerne Luft?“

„Maaskee bliver det saa kun værre, thi jeg troer ikke, at De vil synes om dem.“

„Det vil altid glæde mig, at De viser mig Tillid.“

„Selv om jeg frygter for, at jeg ikke fortjener den Interesse, De viser mig.“

Jeg betragtede ham forundret.

„Ja jeg er vis paa, at De bedømmer mig mildt, og jeg frygter for, at De vilde blive bange, hvis De hørte, hvad Andre sige om mig — rigtignok Folk, som kende mig endnu meget mindre end De.“

„Det hænder jo Enhver at blive over= eller under= vurderet, men hvorledes skulde det kunne forstyrre det gode Forhold, der hersker imellem os?“

Han smilte bittert. Vi havde sat os paa en mos=

begroet Steen, hvorfra man igjennem Kastanietræernes Grene kunde see baade Bjergene og Floden. Han syntes ikke at have Dre for Noget og sagde med en bevæget Stemme: „De veed maaskee ikke, Froken, hvorledes det at være uafhængig kan have baade en god og en daarlig Indflydelse paa vort Liv. Den, der føler sig fri, troer sig let løst fra enhver Forpligtelse og bryder sig ikke om, hvad Andre tænke om ham. Jeg har tidt sagt, at jeg var bedre end mit Kjøgte; men fordi jeg kunde undvære Folks Bistand, Beskyttelse og Belvillie, troede jeg, at jeg ogsaa kunde undvære deres Bifald. Jeg skal ikke fortælle Dem en lang Roman. Jeg havde gjort Bekjendtskab med en fortræffelig ung Pige, til hvem jeg for første Gang i mit Liv fattede en oprigtig Kjærlighed. Hun var forlovet med en Officeer. Havde jeg havt nogen Formodning om, at jeg elskede hende, vilde jeg naturligtviis have undflyet hende; men jeg anede det ikke. Lidenstaben udviklede sig hos mig lidt efter lidt, og uden at jeg selv vidste af det. Hendes Broder, der var en af mine Omgangsvener, mærkede det ligesaa lidt. De hørte til en rig og anseet Familie. Jeg kom der ofte om Aftenen, og vi musicerede da, dansede eller spillede Komedie. En Dag modtog Broderen mig meget koldt, og Dagen efter skrev han mig et høfligt Brev til og bad mig ikke at besøge hans Familie tiere. Det kom til en Forklaring imellem os; han lod mig da vide, at hans Søsters Forlovede forlangte, at hun skulde afbryde al Omgang

med mig, fordi jeg var et Menneſſe uden Principer. Jeg blev vred, og det kom til en Duel, hvori jeg blev haardt ſaaret. En heftig Betændelsesfeber holdt mig i flere Uger i Sengen, mit Bryſt blev angrebet, og det er paa Grund af denne Sygdom, at jeg er her. Nu vil De forſtaa, Froken, at jeg med Frygt ſeer Dem betroe Dem til et Menneſſe uden Principer, men ſom dog aldrig har ſøgt at være lykkelig paa Andres Beføtning."

"Hvis De troer, at denne Fortælling kan forandre min Mening om Dem, ſaa tager De fejl. Vort Venſkab er blevet mig ſaa dyrebart, at der ſkal mere end Eligt til at forſtyrre det. Forjag derfor diſſe mørke Tanker og lad os vedblive, ſom hidtil, at være gode Kammerater!"

"Ja til Døden!" raabte han og trykkede min Haand i heftig Bevægelse. Det lykkedes mig ſnart at ſaae ham i Humeur igjen; derpaa ſatte vi os atter tilheft og vendte tilbage til Meran.

Den 8de Novbr.

Det er nu paa anden Dag, at der blæſer en afſkyelig Vind, ſom forhindrer de Syge i at gaae ud. Det er ærgerligt, thi jeg glædede mig ret til at ſige min Ven Udſkilligt, ſom jeg har paa Hjertet, men vi maae være taalmodige. Det er forreſten beſynderligt, hvor Enſomheden nu er mig en Byrde. Boger og Muſik ere mig ikke længere nok. Hver Morgen ſender

han sin Tjener til mig for at spørge, hvorledes jeg har det. Vor Udflugt har gjort ham godt, og jeg kan sige det Samme om mig selv. I dag vil jeg skrive til min Fader og fortælle ham om Morrik; jeg er vis paa, at det vil glæde ham.

Den 11te.

Jeg spadserede igaar med Morrik fra Kloffen ti om Morgenen lige til Solnedgang. Vi vare begge To mun- tre og lovede hinanden ikke at tale mere om vore Li- beller; men jeg har godt mærket, at han troer, jeg be- finder mig bedre, medens det er ganske det Modsatte. Jeg aander rigtignok lettere, jeg spiser godt, og mine Nætter ere mere rolige, men alt dette er kun Tegn paa, at Alt gaaer sin naturlige Gang.

Den 25de.

Jeg har imorges haft et Besøg, som jeg mindst kunde vente mig: det var Borgermesteren i Byen Meran. Han kom og bragte mig et Brev, ledsaget af et Testa- ment, hvori jeg var indsat til Universalarving. Jeg fastede et Blik paa Brevets Udskrift; men Haanden var mig fuldkommen ubekjendt. Jeg læste det. Det var fra en uheldelig Polak, som havde viet mig en stille Tilbe- redelse her ved Badestedet — og som i sin Dødstime vilde, at jeg skulde arve ham for at erindre ham med Vensteb. Det var omtrent Indholdet af Brevet, der imidlertid var skrevet med en saa feberagtig, rystende Haand, at jeg havde ondt ved at læse det.

„Alt dette,“ sagde jeg til Borgermesteren, „er mig ligesaa ubegribeligt, som det er Dem.“ Han bad mig om at beholde en Afskrift af Testamentet og vente nogle Dage med at tage en Bestemmelse. „Hvis jeg tør give Dem et godt Raad, saa bør De ikke letsindigt afflaae en saadan Gave,“ sagde han til mig. „Om et Par Dage skal jeg tillade mig at see til Dem igjen.“

Jeg gik ud for at faae Luft. Denne Begivenhed gjorde imidlertid ikke noget dybere Indtryk paa mig, thi jeg var strax enig med mig selv om, at de Fattige i Meran vare de rette Arvinger til denne Formue.

Den 25de Novbr.

I dag mødte jeg Morrik. Han havde hørt om Testamentet, men ikke tvivlet noget Dieblik om, at jeg vilde afflaae Arven. Jeg bemærkede, at den Stakkal, der havde testamenteret mig denne Sum, uden Tvivl havde været fra Forstanden, og at det naturligtvis ikke kunde falde mig ind, at tillægge et forrykt Mennekses sidste Billie den allermindste Betydning.

„De tager feil, kjære Froken Marie!“ sagde Morrik. „Han var ikke mere forrykt, end jeg er. Han har endogsaa Noget forud for mig, og det er, at hans Hjerte nu er lettet fra den Byrde, som endnu bestandig tynger paa mit.“

„Jeg forstaaer Dem ikke,“ sagde jeg forundret, og det var virkelig sandt, jeg forstod ham slet ikke.

„Det er bedst, at jeg tier,“ svarede han, „thi hvad vilde der komme ud deraf?“

Efter et Diebligs Tausshed tilfoiede han: „Det fører heller ikke til Noget at tie — De vilde maaskee kun misforstaae denne Tausshed.“ Der paafulgte nu en lidenskabelig Udtalelse, hvoraf det fremgik — forsaavidt som jeg kunde opfatte den — at han befandt sig ganske i den samme Situation som Polakken, og at han var fortvilet over, at der først ved Gravens Rand aabnede sig for ham en Udsigt til Lykke, som i ethvert Tilfælde kom bagefter.

Der var kun faa Folk paa Promenaden, og da han taug, greb han min Haand. Jeg svarede ham ikke et Ord, men det var mig klart, at det sidste Glimt af Lykke i denne Verden forsvandt for mig, og at jeg maatte gjøre en Ende paa dette behagelige Samliv, denne hjertelige Omgang, hvortil jeg nu i længere Tid havde vant mig. „Seg maa gaae,“ sagde jeg til ham. „Jeg befinder mig ikke vel. Bliv De her og glæd Dem over denne varme Sol, der giver mig Hovedpine. Jeg skal skrive Dem til iaften, hvis jeg befinder mig bedre.“

Jeg reiste mig, rakte ham sidste Gang Haanden . . . og gik. Alt er forbi!

Nu vil jeg faae at see, om jeg kan samle mig saa meget, at jeg er istand til at skrive ham til.

Samme Dags Aften.

Her er mit Brev. Jeg vil gjemme Kladden i min

Dagbog. Siden det er skrevet, befinder jeg mig legemligt bedre, men min Sjæl lider.

„Min kjære Ven!

„Lad mig sige Dem et venligt Farvel for dette Liv, og lad os haabe at gjensæes i det næste. De sidste Ord, De sagde mig idag, gjorde mig inderligt ondt. Jeg vilde give meget for, at vi kunde vedblive ligesom tidligere at være gode Kammerater; men siden det nu ikke kan skee, saa takker jeg Dem, fordi De har talt. Det er sandsynligt, at vi ville mødes oftere. Lad os da indskrænke os til at hilse paa hinanden, som om vi ikke mere tilhørte denne Verden. Jeg behøver vel ikke at sige Dem, at mit Venfskab for Dem altid vil blive det samme; jeg haaber ogsaa, at De igjen vil skjænke mig Deres, som kun ved et Dieblits Misforstaaelse er blevet fordunklet.

Farvel, kjære Ven, og hvis De vil vise mig, at De forstaaer disse Linier, som mit Hjerte har dikteret mig, saa svar mig ikke paa dem.

Marie.“

Den 30te Novbr.

Jeg begynder at savne mit Hjemlands Sne og Is og dets kolde og mørke Vinter. Denne Sol, der skinner uafsladeligt, gjør ondt i mine Dine og piner mig. Omorges blev jeg glad overrasket ved at see Gaderne og Tagene ligge fuld af Sne; men den forsvandt hurtigt,

og man kan allerede igjen spadsere med tørre Fodder i Poppelalleen og overalt.

Min Fader skriver mig til, at jeg gjorde Ret i ikke at modtage Polakkens Arv. Jeg skrev strax til Borgermesteren og har allerede modtaget et Svar fra ham, hvori han takker mig paa de Fattiges Vegne. Gud være lovet, dermed er den Sag forbi.

Jeg skriver kun lidt i denne Tid, fordi den ene Dag ligner den anden ligesom Bladene paa Trærne, der alle ere lige gule og snart falde af.

Den 11te Decbr.

Jeg gif imorges Klokken ni til Ruinen af Zenos Slot, men jeg var ikke saa glad tilmode som tidligere. Da jeg kom forbi Morriks Bolig, stod han i sin Dør og saae mig, men han rørte sig ikke mere end en Statue. Jeg vovede ikke at see paa ham; men et Streifblik var nok til at sige mig, at han var mere bleg og mere alvorlig, end han pleiede. Han hilste mig ikke og syntes ligesom at trække sig tilbage i Døren for ikke at forstrække mig. Jeg gif videre og saae ned for mig.

Bjerget forekom mig mere barst denne Gang end tidligere; maaskee laa det deri, at jeg ikke saae det med de samme Dine.

Til Trods for alle mine Anstrengelser er jeg ikke istand til at glemme ham. Det er ligesom en Gjæld, der trykker mig, og som jeg ikke er istand til at betale.

Men hvad skal jeg gjøre? Er det nu Tid for mig til at knytte Forhaabninger for Fremtiden?

Den 16de om Aftenen.

Jeg har haft en travl, men meget behagelig Dag. Jeg har nemlig indpakket alle de Gulepresenter, som jeg agter at sende hjem. Min Berts Søn bragte min Kasse hen paa Posthuset, og for første Gang efter lang Tids Forlob vovede jeg mig igjen hen paa Promenaden. Morrik var der. Han hilste mig og saae paa mig med Interesse, som om han vilde overbevise sig om, at jeg havde det godt; men ikke et Ord! han har forstaaet mig. Nu kan jeg bilde mig ind, at jeg aldrig har vezt et Ord med ham. Det er, som om jeg har læst en Roman og forelsket mig i Helten, hvis Portrait staaer foran i Bogen, og som jeg ikke kan see paa uden den mest levende Interesse.

Guleaften.

Hvad skal jeg tænke om alt dette? For en Timestid siden blev der bragt mig et Guletræ, behængt med prægtige Appelsiner, Granatæbler, Bonbons og en Masse af Gulelys. En fremmed Tjener har bragt det til min Bertinde, og hun har ikke kunnet faae ud af ham, hvem der har sendt det. Jeg har tændt alle Lysene og plager mig nu for at udfinde, hvem der kan have sendt mig denne besynderlige Present. Der er Ingen, der taler til

mig — hvem skulde da tænke paa at gjøre mig en Fornøielse?

Hvis det var ham! Var det saa ikke lige imod vor Overenskomst? Naar man ikke maa tale sammen, har man da Lov til at give hinanden Forøringer? Denne Tanke plager mig; thi det forekommer mig, at det ikke er, som det bør være, og at vi begge To ville komme til at fortryde det.

I dette Dieblik faaer jeg først Brev fra min Familie. Jeg maa slukke Julelysene og tænde min Lampe. Granqvistene begynde allerede at antændes.

Saa! nu er det sidste Lys slukt paa mit sidste Juletræ. Klokkerne ringe, og disse sidste Linier skriver jeg i Maanestun.

Den 28de Decbr.

Jeg havde faaet sendt et Program fra en Guitar-spiller, der i Eftermiddags vilde lade sig høre henne i Posthusets store Sal. Jeg gik med Fornøielse derhen, thi Guitarren er et Instrument, jeg holder af. Da jeg kom derhen, var Salen fuld, og kun nogle enkelte Stole i første Række stode ubefatte. Jeg satte mig saameget hellere paa en af dem, som jeg nok holder af at følge med Dinene Fingrenes Bevægelser. Luften herinde var meget trykkende, og jeg var et Par Gange ligeved at faae ondt; men Kunstnerens Færdighed bragte mig lidt efter lidt til at glemme Temperaturen. Pludselig blev Døren til Salen aabnet ganske sagte, og Morrik traadte

ind. Da han saae, at Salen var propfuld af Mennesker, betænkte han sig et Dieblit; man gjorde ham opmærksom paa, at der stod nogle tomme Stole ledige, og lidt efter tog han Plads ved Siden af mig med en let Hilsen.

Vi taug begge To. Jeg var bange for, at han skulde mærke, jeg skjævede; men han syntes selv ganske rolig, og da han horte med stor Opmærksomhed paa Musikken, Inkkedes det mig at beherske min Bevægelse. Jeg overgav mig til mine Drømmerier, og det forekom mig, at vore Sjæle, idet de vuggede sig paa de samme Toner, opløste sig i en fuldstændig Harmoni, frigjorte fra Alt, hvad der tidligere havde adskilt dem. Publikums Klap og Bravoraab bragte mig atter til mig selv. Lidt efter fremtog Kunstneren et Instrument, et Slags Bjergcither, som Bønderne kalde kikiliri, og afløkkede det nogle skarpe og svingrende Toner, der forårsagede mig en formelig Lidelse, og jeg vilde absolut gaaet min Vej, hvis jeg ikke havde været bange for at forstyrre Kunstneren. Jeg skjævede for Morrik, hvis Nerveusitet jeg kjendte, og fastede hemmeligt et Blik hen til ham. Han havde lukket sine Øine og støttede sit Hoved til den høire Haand, som om han gjorde sig Umage for ikke at høre disse uharmoniske Toner. Pludselig blev hans Læber ganske hvide, og hans Hoved sank tilbage paa Stoleryggen. Der var Flere, der lagde Mærke til det Samme, men Ingen rørte sig af Pletten. Jeg reiste mig strax, bad Musikeren at holde inde, fordi der var en Herre, der

havde faaet Dndt, og gav mig til at bade hans Pande med Eau de Cologne, som jeg havde hos mig. Endelig kom han til sig selv og udstodte et langt Suk. Alle havde reist sig, men bleve paa deres Plads, og Guitarspilleren var den Eneste, der hjalp mig. Vi forte Morrik ud af Salen; den friske Luft udenfor gjorde ham godt, og han stottede sig til min Arm for at komme ned ad Trappen. „Jeg takker Dem,“ sagde han, og det var de eneste Ord, jeg horte fra hans Læber. Da hans Tjener ikke var der, ledsagede jeg ham hjem til hans Bolig. „Har De det nu godt?“ spurgte jeg, da vi vare ligeved den. Han svarede mig med et Suk, tryktede min Haand og gik ind i Huset. Jeg fulgte ham med Diene og gik derpaa hjem til Mit.

Denne Begivenhed har ødelagt mig aldeles. Jeg skyndte mig at komme til Sengs — men hele Matten horte jeg ikke andet end den stærkende Lyd af den forbi-
 strede kikiriri, der forhindrede mig baade i at sove og at tænke.

Den 11te Januar.

Jeg har været fjorten Dage syg og i denne Tid hverken rørt ved Pen, Bøger eller Claveer. Det har været en grippe, som Diæt og Sovn endelig skilte mig af med. Jeg vil see idag at komme lidt ud, thi Veiret er smukt, men koldt. Jeg længes ogsaa efter at høre Noget fra Morrik, men hvem skal jeg i denne Anledning henvende mig til?

Samme Eftermiddag.

Jeg havde god Grund til at være urolig. Han er syg, og en voldsom Nervesfeber har fængslet ham til Sengen lige siden hiin Aften. Jeg mødte hans Læge, tog Mod til mig og gif hen til ham. Hvad kan det gjøre? Alverden veed jo, at jeg paa Concertaften fulgte Morrit hjem. Er det da ikke naturligt, at jeg spørger til hans Befindende?

Doktoren var meget alvorlig. Jeg vilde spørge ham, om der var nogen virkelig Fare, men en af hans Patienter kom hen til ham idetsamme, og jeg var nødt til at gaae.

I hvilken Angst satte jeg mig ikke i Solen og saae paa Strømmen, der førte Bjælker og Planker med sig, som den med Magt rev bort igjen fra Klippestykkerne, naar de standsede der et Dieblif. Saaledes rives vi jo selv hen af Skjæbnens Strøm, og vore bedste Glæder ere kun et kortvarigt Hvilepunkt, — saa river Strømmen os igjen med sig og fører os videre.

Hvor er det nuuligt, at jeg kan tænke mig ham døende uden at være hos ham? Det er mig en Gaade. O min Gud, er det kommet saa vidt? Og dog har jeg aldrig engang i Dromme kunnet tænke mig, at jeg skulde komme til at lukke hans Dine.

Den 12te om Aftenen.

Mit Maal er naaet, jeg har seiret, og den Glæde, jeg føler derover, svarer til den Kamp, det har kostet

mig. Jeg kommer fra ham; jeg har været der den hele Dag, og jeg kommer igjen imorgen, og hver Dag, saa længe til der er Bedring.

Imorges sendte jeg min Værtinde hen til hans Logis for at høre, hvorledes han havde tilbragt Natten. Hun fortalte mig, at hun var bleven modtagen af en tyk blond Dame med Hængefrøller, der, da hun hørte, at hun var sendt af mig, svarede i en vred Tone: „Det er bestandig det Samme;“ men imens kunde hun høre den Syge tale vildt inde i Sideværelset.

En Nædsel greb mig. Jeg kjendte jo Morris's Tanker om „den Blonde“ og vidste, at han havde gjort Alt for at undgaae hende. Og det er hende, der skal være om ham, naar han taler vildt! Det er hende, som han skal see ved sin Seng i sine lyse Dieblifte! Jeg kunde ikke udholde denne Tanke, og jeg betænkte mig ikke længer.

Tidligt imorges gik jeg hen til hans Bolig, fast besluttet paa at sætte mig ud over alle Hensyn for at frelse hans Liv.

Mit Mod faldt lidt, da jeg bankede paa Døren og hørte hendes bekjendte Stemme raabe: „Kom ind!“ men hendes kolde og udfordrende Mine gav mig hele mit Herredomme over mig selv tilbage, og jeg sagde blot i en rolig Tone, at da jeg ikke havde været fornøiet med den Befæd, mit Bud havde faaet, kom jeg for at forhøre mig selv. Inden hun endnu kunde komme til at svare, hørte jeg Morris' nævne mit Navn. „Jeg

vil selv ind," sagde jeg, „og see til den Enge. Han har allerede hørt, at jeg er her."

„Hr. Morrik modtager Ingen," sagde hun; „et saadant Besøg vilde desuden være fuldkommen uanstændigt, skjøndt De jo rigtignok ikke synes at bryde Dem om Sigt."

„Nei," svarede jeg, „ved en Vens Dødsleie, ikke det mindste!" Og da han endnu engang kaldte tydeligt paa mig, lukkede jeg selv Døren op til hans Værelse og gik ind uden Betænkning. Det lille Værelse var temmelig mørkt, thi Vinduerne vendte ud til en snever Gade, og Gardinerne vare trukne for. Jeg kunde dog see saameget, at hans blege Ansigt straaede af Glæde, da han saae mig. Han gav mig Haanden og gjorde sig Umage for at løfte Hovedet fra Puden. „Hvad det er for en Trøst for mig, at De kommer," sagde han. „Men De maa ikke gaae igjen, thi det kan jeg ikke udholde! . . . Jeg har saa lidt Tid tilbage! . . . Damen derinde . . . De veed nok . . . piner mig, naar hun blot lukker Munden op! . . . hendes Nærværelse tynger paa mig som et Bjerg . . . men jeg kan ikke faae det over mine Læber at sige hende det! . . . Jeg lod hende forstaae, at jeg foretrak at være alene —" „Enge Folk har ikke nogen Villie," svarede hun. „Bliv her, Frøken Marie! Jeg vil ikke see eller høre nogen Anden end Dem. Og jeg lover Dem ogsaa, at jeg ikke skal sige Noget, der kan mishage Dem!"

Bevæget og lige ved at græde trykkede jeg hans Haand og sagde Ja. Hans Ansigt opklaredes. Han lukkede Dinene og laa nu saa stille, at jeg troede, han sov. Men da jeg vilde tage min Haand til mig, saae han paa mig med et saa bedende Blik, at jeg maatte lade ham beholde den, til han virkelig faldt i Sovn.

Jeg gik ind i det andet Værelse, hvor „den Blonde“ sad i Sophaen og strikkede. Uden at spille nogen Tid lod jeg hende vide saa høfligt som muligt, at Patienten var meget taknemlig for hendes Godhed, men at han ikke vilde gjøre hende Uleilighed længere, og at jeg vilde paatage mig at pleie ham med Hjælp af hans Tjener og Husets Folk.

„De, min Kjære?“ spurgte hun med et knusende Blik.

„Ja jeg!“ svarede jeg roligt. „Jeg er det eneste Menneſte, som Hr. Morrik kjender i denne By. Jeg finder det derfor oprørende at overlade hans Pleie til en Person, der har saamange andre og kjerere Patienter at pleie.“

Hun saae paa mig, som om hun ikke kunde troe sine egne Øren. „Er det muligt?“ raabte hun endelig. „Indseer De da ikke, at dette Skridt vil give Deres Rygte, der allerede staaer paa svage Fødder, det sidste Knæk? Er De en gammel Kone som jeg, der kan sætte Dem ud over Verdens Dom? Jeg troer, min Kjære, at De trænger meget mere selv til en Bevogter.“

„Jeg veed meget vel“, svarede jeg, „hvad jeg gjør,

og hvad for et Ansvar jeg paatager mig. Jeg bliver her, men De kan være ubekymret for mit Rygte. Jeg har allerede eengang sagt Dem, at jeg har Intet med Verden at gjøre, og at jeg ikke vil have nogen anden Dommer end Gud."

Hun reiste sig op og tog sin Hat. „De vil finde det i sin Orden, at jeg ikke bliver et Dieblit her sammen med en Person, hvis Moralitet er saa forskjellig fra min. Jeg vil ikke heller ved min Nærværelse besmykke et Forhold, der forekommer mig strafværdigt i alle Henseender."

Vi vandrede en taus Gilsen, og da Doren lukkedes efter hende, faldt der en uhyre Vægt fra mit Hjerte. Jeg aabnede Vinduet, der vender ud til Balconen for at forjage den Kampherlugt, som hun fører med sig overalt; derpaa kastede jeg et Blik omkring mig paa de smukke og kostbare Boger i Bibliotheket og paa Balconen, hvorfra man kun havde et Skridt ned til Haven. Jeg aabnede derpaa Cabinetsdoren for at høre, om han sov endnu eller var vaagen.

„Froken Marie," sagde han ind til mig; „jeg har hørt Alt. De er min gode Engel, og det er Dem, jeg skylder de første rolige Dieblikke, jeg har haft nu i fjorten Dage."

„Sov blot! sov!" svarede jeg. „De maa ikke tale."

Han boiede Hovedet, og hans Dine lukkede sig.

Om Eftermiddagen kom Lægen. Han lo, da han hørte, hvorledes jeg havde installeret mig, men blev me-

get glad, da han erfarede, at han havde sovet i hele tre Timer. Ogsaa Pulsen var bedre, men da jeg spurgte ham om Engdommens Gavn, rystede han paa Hovedet og svarede, at Faren endnu ikke var overstaaet.

Klokken syv gik jeg hjem til mig selv; hans Tjener skal vaage hos ham inat. Jeg lod ham sove, og han mærkede ikke engang, at jeg tog ham i Haanden. Jeg vil ogsaa gaae tilfængs for at kunne være tidligt paa min Post igjen. I lang, lang Tid har jeg ikke følt mig saa rolig som i denne Aften.

Den 13de.

Han vaagnede i Nat og spurgte efter mig, og hans Tjener havde ondt ved at overbevise ham om, at jeg kom igjen. I denne Morgenstund fandt jeg ham i en stærk Agitation, og jeg maatte søge at gjøre ham begribeligt, at jeg og hans Tjener maatte skiftes til at vaage hos ham. „Men hvis jeg nu døde pludselig om Natten?“ spurgte han.

„Saa vilde man løbe efter mig, og jeg vilde være her paa Diebliffet,“ svarede jeg.

Jeg maatte give ham Haanden. Han sov en Smule, men han spiser slet Intet, og han er forfærdelig mager.

Det er tydeligt, at min Nærvarrelse gjør ham godt. Eftermiddagen var meget bedre. Døren mellem begge Bærelserne stod aaben, for at han kunde see idetmindste min Skygge henne paa Bæggen. Jeg læste, men jeg

kunde høre hans svage, men regelmæssige Aandedræt; jeg gif kun hen til hans Seng, naar jeg skulde række ham Noget at drikke. „Hun gjør mig Døden til en Fest!“ sagde han til Doktoren. „Nu kan De give mig lige saa mange Draaber, som De vil, naar hun blot rækker mig dem.“

Den 15de.

Fastes havde jeg ikke Mod til at skrive, thi Dagen havde været altfor slet. Er det en Trøst at lægge Mærke til, at det ialfald ikke er værre idag? Veiret er koldt, Springvandet ude i Haven er frosset, og der er ingen Udfigt til Sneeveir. Jeg sukker hver Dag efter Sne, thi jeg er vis paa, at det ikke bliver bedre med ham, saalænge Luften er saa kold. Idag sad jeg to Timer ved hans Seng, uden at han kjendte mig. I sine Feberphantasier talte han om Lande og Folk, som jeg slet ikke kjender. Hvor vi dog kun kjende lidt til hinanden! og dog kjende vi maaskee det, der er Hovedsagen.

Den 19de Kl. 5 Morgen.

Jeg er nu først kommen hjem, efterat have tilbragt fire Timer uden at sove, og dog kan jeg ikke tænke paa at sove; jeg maa samle mig lidt og skrive.

Jeg befuuder mig i den samme Situation som en Blind, der har faaet Synet, og hvem de første Lys=

straaler foraarjage Smerte; men jeg vil begynde med Begyndelsen.

De tre første Dage vare grusomme. Igaar Aftes kom Doktoren temmelig silde. Jeg havde sendt Bud efter ham, thi jeg blev med hver Time meer og mere angst.

„Vi maae fremkalde en Krise,“ sagde han, „ellers er det forbi med ham.“

Morrik var uden Samling. Et varmt Bad og nogle iiskolde Doucher virkede saa voldsomt paa ham, at jeg hørte ham sukke og stonne inde i sit Bærelse. Da han igjen var bragt tilfængs, kom Lægen ind til mig.

„Jeg vil vaage her inat,“ sagde han, „for at Intet skal blive forsømt. Vil De ikke gaae hjem nu, thi det har været en streng Dag.“

Jeg svarede, at jeg foretrak at vaage tilligemed ham. Da han saae, at det var min faste Beslutning, lod han det blive derved. Jeg havde jo lovet Morrik ikke at lade vente paa mig, naar Faren var for Doren. Jeg satte mig hen i en Lænestol med en Bog i Haanden, men jeg kunde ikke læse. Jeg hørte hvad der foregik inde i det andet Bærelse, hvor Doktoren selv hvert Dieblit gav ham Omslag af Viskvand og nu og da gav Tjeneren en eller anden Ordre. Den Syges Stonnen og afbrudte Ord skar mig i Hjertet. „Det er hans Stemme, tænkte jeg, det er maaffee hans sidste Ord, og Du forstaaer dem ikke, og han selv ikke heller. Hvilket sørgeligt Farvel!“

Jeg vil ikke døale ved disse frygtelige Timer, hvis Erindring endnu bringer mig til at gysc. Vi horte Taarnuhret slaae ti, elleve og tolv. Alt var stille inde i Sideværelset. Jeg holdt mit Aandedræt tilbage og lyttede, og jeg spurgte mig selv, om denne Tausshed var et godt Tegn eller ikke. Jeg vilde reise mig for at gaae hen til Doren, men det var mig umuligt. Mine Been vare som lammede, eller jeg havde maaskee ikke Mod til at see Virkeligheden i Ansigtet. Forunderligt! Jeg troede, at jeg var fortrolig med Døden, og nu var jeg ligesaa bange for den som et Barn for at være alene i Mørke.

Jeg veed ikke, hvor længe jeg blev i denne Tilstand. Endelig aabnedes Døren, og den brave Doktor traadte sagte ind til mig.

„Han er frelst!“ sagde han. Disse Ord virkede saaledes paa mig, at jeg brast i Graad. Han satte sig ved Siden af mig. „De græder, Frotten! maaskee klinger det Ord „frelst“ i Deres Dren som en Ironi, naar Talen er om en Patient, der var fordømt inden denne Krise; men jeg haaber, at den uetop vil frelse ham. Naturen har spillet et voveligt Spil, og den har vundet. Det er ikke første Gang, at jeg har seet saadant et Mirakel: en Kamp paa Liv og Død mellem Nerve- og Blodsystemet, hvis Resultat bestaaer i at concentrere Alt, hvad der er tilbage af Livskraft, for at fordrive den gamle Fjende, der alt betragter sig som Seirherre. Hvis der nu ikke kommer noget Tilbagefald, vil De

snart see vor Ven som Convalescent, og han vil da ogsaa komme sig efter sin gamle Engdom. Jeg haaber, at jeg i Marts kan sende ham til Venedig, hvis milde Clima fuldstændig vil curere hans Bryst. Uden at være Prophet vil jeg paastaae, at hvis der ikke indtræffer noget aldeles Uforudseet, vil vor Ven om nogle Maaneder være ligesaa kraftig som tidligere.

En Lyd inde fra Cabinettet kaldte ham ind til den Enge, og jeg kunde nu først tænke over hvad jeg havde hørt. Skal jeg tilstaae det? jeg var mere forbauset end glad. Han skulde altsaa overleve mig, og jeg, som troede, at Graven vilde aabne sig for os paa samme Tid! Denne Tanke forjog jeg dog hurtigt. „Gud være lovet!“ raabte jeg. „Han skal leve! han vil faae sin Ungdom og sine Kræfter tilbage, og han vil faae Leilighed til at realisere alle sine Planer og Forhaabninger.“

Doktoren traadte ud igjen og sagde: „Herren og Tjeneren sove begge To. Jeg raader Dem til, Frøken, at lægge Dem hen paa denne Sopha! jeg for min Deel har forlangt en Kop Thee og vil tilbringe Næsten af Natten med at læse. De kan ikke gaae hjem i denne Frostnat. Det vilde rive ned Alt, hvad Deres Ophold i Meran har opbygget.“

„Opbygget?“ sagde jeg og saae paa ham med Forundring. „Veed De vel, at jeg gjør mig ikke den mindste Illusion om min Tilstand — jeg veed fuldstændigt, hvad der venter mig. Det Høieste, som jeg

kunde opnaae, var at forlænge min Tilværelse nogle Dage eller nogle Uger."

Han gav sig til at lee. „Om Forladelse, Frøken, men det er slet ikke min Mening."

„Da er dog en udmærket Collega af Dem i min Hjemstavn af den samme Tro som jeg," sagde jeg, „og det kan De selv overbevise Dem om." Jeg rakte ham et Papir, hvorpaa vor gamle Huuslæge havde beskrevet mine Lungers Tilstand og min Sygdoms Gang og Udvikling for det Tilfælde, at jeg skulde faae ifinde at konsulere en af Lægerne paa Stedet.

Han læste det omhyggeligt igjennem. „Jeg vilde være Dem meget taknemlig, om De tillod mig at undersøge det lidt nærmere," sagde han.

Han sthetoskoperede mig nu en halv Snæes Minuter, satte sig ned og drak langsomt sin Kop Thee. Da han var færdig, sagde han: „Jeg veed ikke ret, hvad jeg skal sige. Hvis Deres Tilstand virkelig har været saaledes, som Deres Læge har beskrevet den, saa er den det i al Fald ikke længer, og vort Klima har da gjort Underværker. Det er imidlertid ikke første Gang, at Lægerne har sendt Patienter til os som incurable, der ere blevne fuldkomment helbredede; hvad der imidlertid forekommer mig utroligt er, at det er gaaet saa hurtigt. Sandsynligvis horer Deres Læge til den gamle Skole og har ikke kjendt de nyere Undersøgelsesmetoder. De synes ikke at troe mig, lille Frøken; men derom kan vi tale ad Aare, thi om De ogsaa reiser hjem i Sommer,

faa vil De dog gjøre bedst i at tilbringe den næste Vinter hos os."

Vi havde nu en meget levende Debat, og jeg tog min gamle Ven Doktoren i Forsvar. Er det ikke meget besynderligt, at en Sng kan komme til at modsiges den Doktor, der siger, at hun er helbredet. Ak! vilde det ogsaa være en Velgjerning imod mig?

Jeg skrev i Lægens Nærværelse et Brev til min gamle Doktor og bad ham sige mig bestemt, hvorvidt der virkelig kunde være noget Haab for mig.

Bed Daggrn gik vi begge To bort. Tjeneren var vaagnet, men Morrif sov endnu bestandig. Jeg kastede mit Brev i en Postkasse paa Beien og bad Doktoren ikke at tale et Ord til Noget om min mulige Helbredelse, og allermindst til Morrif, for jeg fik Svar fra min Huuslæge. Han lovede mig det leende og ledsagede mig til min Dør.

Da jeg kom ind i mit Værelse, laae Bjergene endnu i Skygge. Mit Værelse er meget luunt, og den lille Don havde gjort sin Pligt. Hvis jeg blot kunde sove! Det er altfor meget for en Skrantning som mig at skulle gjennemgaae saameget.

Den 20de.

Igaar holdt jeg mig inde. Jeg havde lovet Lægen ikke at gaae ud uden hans Tilladelse. Han paa-
staer, at Videnskabens Være fordrer, at jeg nu ikke foretager mig Noget, der kunde compromittere hans Diago-

stif. „Forresten,“ foiede han til, „er det ogsaa bedst for vor Ven.“

Idag kom han ganske tidligt og saae til mig. Gud være lovet, han bragte mig gode Efterretninger, thi Morrik trænger nu kun til at sove.

Regn og Sne forhindre mig i at gaae ud, og jeg maa formodentlig holde mig inde hele Ugen. Jeg har heller ikke den mindste Lust til at see Folk. Jeg plages af Ilro, saalænge til jeg har faaet Svar fra min Søge. Jeg veed ikke, hvilket Ansigt jeg skal sætte op, hvis Doktoren her har Ret. Det forekommer mig, at man maa betragte mig som en Bagabond, hvis Pas ikke er i Orden, og som hverken kan sige, hvorfra han kommer, eller hvorhen han gaaer. Og jeg har en heel Uge at vente endnu!

Jeg skulde idag skrive til min Fader, men jeg kan ikke beslutte mig til at gribe Pennen. Det Værste er, at jeg selv begynder at blive uvis. Naar jeg siger til mig selv: „Nei, det er umuligt, Du kan ikke leve!“ saa begynder Blodet at rulle saa raff i mine Aarer, som om det vilde gjøre Mar af mine mørke Anelser.

Den 25de.

Endnu intet Brev, og endnu bestandig er Himlen skjult og kold. Jeg maa her notere en virkelig Daarskab: jeg har kjøbt mig en ny Silketjole. Da jeg sagde til det gamle Bud, som bragte mig Stoffet, at jeg var bange for, at jeg aldrig fik den paa, saae han forundret

paa mig. Det er et meget smukt Stykke Løi — skal jeg virkelig komme til at gaae med den? . . .

Den 1ste Februar.

Igaar kom Svaret. I det første Dieblif bandsede alle Linierne, og da jeg endelig fik læst dem, forekom det mig, at jeg maatte blive forrykt. Var det Frygt eller Glæde? Jo tiere jeg læser min gamle Doktors Brev, desmindre kan jeg være vred paa ham. Han har gjort sin Pligt som Læge, skriver han, ved at tvinge mig til at underkaste mig en energist Cuur, som jeg ellers aldrig frivillig havde indladt mig paa. Det var derfor nødvendigt, at han maatte tage sin Tilflugt til en Ufandhed. Tanken om at spare min Fader for at see mig henviisne og dse var det Eneste, der kunde formaae mig til at reise. Han var altsaa nødt til at bruge dette Middel, som baade min Sjæl og mit Legeme vilde have godt af!

Og dog tabe mine Tanker sig i en mørk Fremtidsnat, hvori jeg kun kan skimte to Skikkelser: min Fader og den lille Ernest.

Den 3die.

Morriks Læge forlod mig i dette Dieblif. Han tog Brevet med sig for at studere det i No, thi min gamle Doktor, siger han, maa være en mærkværdig Psykolog. Maaskee viser han det til Morrik.

Der var idag noget Gaadefuldt ved den gode

Doktor. Han talte slet ikke til mig om sin Patient, men jeg veed, at han er bedre, og at han har Lov til at trække frisk Luft ude paa Balconen. Jeg bad ham om Tilladelse til at gaae ud. „Nei, svarede han, De maa vogte Dem for alle ophidsende Samtaler.“ Ak, med hvem skulde jeg fore de Samtaler?

Det er besynderligt, at Morrit ikke har ladet høre til mig. Han indseer uden Tvivl, at Alt er forandret for os Begge, siden vi Begge skulde leve. Imidlertid kunde han dog nok af Hensyn til vort tidligere Venskab men maaskee har denne Krisis frembragt en total Forandring i hele hans Væsen; og Feberparoxysmen, som han skylder sin Helbredelse, har maaskee udsløttet hos ham enhver Erindring om hans forrige Videlseskammerat.

Den 5te.

Et Brev fra min Fader, der strømmer over af varme Ænkensfninger, som bringe mig Taarer i Øinene! Disse Vinterdage, paa hvilke Solen udbreder en forarsagtig Varme, svække mig paa Legeme og Sjæl.

Den 8de.

Naar jeg tænker paa Morrits Fremtid, skjælver jeg formelig. Det er neppe fjorten Dage siden, at jeg vaagede ved hans Side. Hvad er der skeet siden? Naar han nu hører mit Navn, vender han maaskee Øinene bort og erindrer ikke engang, hvor han har truffet mig.

Og jeg, jeg tænker mig hans Fremtid, saaledes som en gammel Kone vilde gjøre det, der efter mange Aars Forløb horer, hvad der er blevet af en af hendes Ungdomsvenner, og siger: Det har han ærligt fortjent — det var en begavet Mand og et varmt Hjerte — jeg har kjendt ham godt!

Den 12te.

Denne Eftermiddag var Solen saa varm, at jeg søgte hen til Promenaden, hvor jeg ikke har været i mange Tider. Der var kun saa Spadsjerende, og jeg gik netop og tænkte paa, hvad jeg skulde svaare dem, der sagtens vilde gratulere mig til min nærforestaaende Helbredelse, da jeg kom til at see hen paa een af Bantene, og dette Syn forstenede mig næsten. Der sad min „Blonde“ i et smukt Foraarsstoilette, og ved Siden af hende sad — Morrit. Hun talte med meget Liv, og han horte smilende paa hende. Jeg kan ikke beskrive, hvad jeg følte. „Afsted herfra!“ sagde jeg til mig selv. „Jeg vil hverken see dem eller sees af dem — jeg vil ikke hilse paa dem, ikke sige dem et hosligt Ord.“

Jeg gik henover Trabroen og fulgte Chausseen, der fører igjennem en Mængde smaa Landsbyer i Etzdalen lige til Bozen. Hvorfor skulde jeg ikke gaae lige til Bozen? tænkte jeg. Derfra kan jeg skrive til min Bært og Bærtinde, sende dem de Penge, jeg skylder dem, og bede dem tilstille mig mine Sager; derfra vil jeg nok kunne faae en Befordring. Jeg har Ingen at

fige Farvel, thi der er Ingen, der bryder sig om, at jeg reiser. For Morriks Bedkommende kan jeg være fuldkommen beroliget; han maa være fuldstændigt helbredet, siden han kan holde ud at tale og spøge med det utaalelige Fruentimmer.

Jeg var saa glad over denne Beslutning, at jeg gav mig til at gaane hurtigere. Det var ordentlig en Trost for mig at tænke, at jeg vendte tilbage til det fædrene Huus, dette gamle Buur, som Stuefuglen bestandig søger hen til, fordi dens Vinger ikke ere stærke nok til at flyve fra det.

Solen gik ned. Jeg kom netop igjennem en Landsby, hvis Navn jeg ikke kjender. Jeg blev ved at ile videre med hurtige Skridt, idet jeg svøbte mig ind i min Kaabe, thi det begyndte at blive koldt. Da jeg igjen havde gaaet en god Timestid, uden at møde et Menneffe eller opdage en menneffelig Bolig, satte jeg mig, træt og forfulden, ned paa en Steen og gav mig til at græde bitterlig. Ak, det er let at doe — men det er tungt at leve.

Gud veed, hvad der var blevet af mig, hvis ikke Tilfældet eller rettere Forsynet havde havt Medlidenhed med mig. Jeg hørte med eet en Vogn komme rullende, jeg hørte en Pidsf smælde, og jeg kjendte min brave Ven Ignats, der blev holdende og fik mig op i sin Vogn for at kjøre mig tilbage til Meran. Han havde gjort god Handel, og Vinen havde som sædvanlig gjort ham snaksom. Han fortalte mig om sin ægtefæbelige

Ønke: Lise skjændte vel engang imellem, men det maatte man finde sig i, da der var saameget Godt ved hende forresten, og fire Dine see jo desuden mere end to. Han spurgte mig om, hvorledes det gik den unge Herre, som han havde seet med mig i Schöna, og da jeg sagde til ham, at han befandt sig vel, smældede han med sin Bidst, istemte en Tyrolersang og saae paa mig med en snu Mine, som jeg slet ikke syntes om.

Min Bært og Bærtinde gjorde store Dine, da de horte, at jeg var gaaet saa langt. Jeg har forresten sagt dem, at jeg tænker at reise i næste Uge. Sneen vil da være forsvunden fra Brenner, og Kulden er forbi. Imorgen vil jeg gaae hen til Promenaden og sige Farvel til et Par Bekjendte; jeg vil blot holde mig til, at jeg befinder mig uendeligt bedre og derfor agter at vende hjem.

Dagen efter. Foraar overalt!

Kan man skrive, hvad man har ondt ved at føle og forstaae? Da jeg stod op imorges, kunde jeg ikke forudsee, hvilke nye Begivenheder der ventede mig i Lobet af Dagen. Gud veed, om jeg ikke ellers var slygtet paany.

Da jeg stod op, var det Iys Dag. Idet jeg satte mit Haar foran Speilet, bemærkede jeg, at jeg igjen havde min tidligere friske Farve, og at min nye Kjole passede mig godt. I lang Tid har jeg ikke kjendt til nogenfomhelst Forsængelighed, men naar man

skal til at leve op igjen, mærker man, at man er Fruentimmer. Idet jeg flettede mit Haar, syntes jeg, at jeg var kommen til at see yngre ud, og paa samme Tid følte jeg mig generet af min gammeldags Pyn. Jeg vilde ikke gaae ud, før jeg havde sat nye Baand paa min Hat, og dermed var jeg netop beffjæstiget, da Døren aabnede sig, og Morrit traadte ind. Jeg troer ikke, at han havde banket paa Døren.

Jeg blev ganske forstrækket, men han mærkede det ikke. Han syntes endnu mere forlegen end jeg: han tog ikke Plads, gik hen til Vinduet, roste Udsigten, gav sig til at undersøge den gamle Dragkiste med Skjenderblik o. s. v.; men pludselig vendte han sig om til mig og bad mig undskyldte, at han havde taget sig den Frihed at komme til mig. Imorgen reiste han til Venedig, og forinden vilde han sige mig Farvel. — Jeg satte mig i Sofaen og spurgte, om han ikke vilde tage Plads. Han svarede ikke, men syntes ikke at kunne finde Ord til at udtale hvad der laa ham paa Hjertet.

„Hvad har De tænkt om mig,“ sagde han, „at jeg ikke har givet Livstegen fra mig siden hiin Nat, da De vaagede hos mig tilligemed Doktoren? Jeg maa staae for Dem som det utaknemmeligste Menneſte under Solen, og det er jeg dog ikke. Sagen er den, at jeg om Alt, hvad der foregik omkring mig i min Sygdom, kun har en ganske dunkel og ubestemt Erindring. Det forekom mig vel, at jeg havde seet Dem ved mit Seng; jeg syntes ogsaa at kunne huske en lille Scene med den

blonde Dame, De veed nok, men alt det var saa ube-
stemt og forvirret, at jeg kun betragtede det som tomme
Phantasier. Jeg havde jo faaet et Brev fra Dem,
hvori De tog Afsted med mig for bestandig. Rigtignok
kom Deres Værtinde hver Dag og spurgte til mit Be-
findende, men der var saamange Andre, der ogsaa sendte
Deres Tjenestefolk. Det er kun puur Hosflighed, tænkte
jeg! Jeg kunde altsaa ikke gjøre det ringeste Skridt for
at nærme mig til Dem og maatte endog saa frngte, at
De vilde blive vred for enhver Tilnærmelse fra min
Side. Dom derfor om min Forundring, da jeg for-
leden mødte den samme blonde Dame og af hendes
Mund erfarede, at det ikke var nogen Drom, men en
Virkelighed, at De virkelig havde været en Frelsens
Engel for mig, at De i Farens Dieblit havde været
høimodig nok til at glemme, hvad der havde adskilt os.
Jeg veed ikke, hvorledes jeg skal bevidne Dem min Tak-
nemmelighed; jeg var her igaar for at forklare mig for
Dem, men De var gaaet ud. Naaskee er det Dem
ikke engang behageligt at see mig igjen, thi Deres
Interesse knyttede sig jo kun til den Døende. Men
jeg reiser imorgen, og De vil altsaa hurtigt blive mig
quit, hvis min Nærhed er Dem tilbyrde!"

Jeg veed ikke, hvad jeg svarede; jeg veed heller ikke
hvorledes det gik til, at min Haand kom til at hvile i
hans, og at han paany kaldte mig „Marie.“ Hvor-
længe denne Fortryllelse varede, veed jeg ligesaa lidt,

men det forekom mig, at jeg havde været død og var vaagnet op i et Paradis.

„Kom,“ sagde han. „Du var ifærd med at gaae ud — lad os da gaae hen sammen og præsentere os som Forlovede!“

Vi gik nu hen til Promenaden, hvor Selskabet som sædvanligt var samlet, og hvor Musikken spillede. Alles Blik rettede sig paa os, og det morede mig ubeskriveligt at see, hvorledes man kappedes om at overvælde os med Artigheder og Gratulationer. Vi vare lykkelige, og da den lille Blomsterpige kom og bragte os Violer, tomte Morrik sin Pung i hendes Forklæde; Solen og Clarinetterne hoitideligholdt Foraarets Komme, og henne paa Kirkegaarden saae vi ikke andet end Blomster, som om Døden ikke eksisterer for dem, der gjenfodes til Livet.

Vi spiste til Middag sammen og skiltes først ad ved Solnedgang. „Din Veninde,“ sagde han til mig, „Doktoren, vor Tyran, har forbudt mig at see Dig igjen før næste Foraar, fordi der er Intet, der er farligere for en Convalescent, end at være daglig sammen med sin Elskede; men Du fører en udmærket Pen, det har jeg erfaret, og paa den Maade ville vi jo altid være hos hinanden. Hvilken en Lykke, naar jeg i Benedig modtager dit første Brev, der ikke taler om Skilsmisse, men om Gjensyn, ikke om Døden, men om Livet!“ — —

Min Dagbog er nu endt. Jeg skal sende Dig

den endnu idag, min elskede Ven! Maaskee vil Du oftere blade den igjennem, naar dine Tanker søge hen til mig. Jeg eier jo nu Intet, der ikke tilhører Dig. Du vil gjenfinde Dig selv i disse Blade; det vil være ligesom et Speil, hvori Du seer os Begge forenede for bestandig. Jeg lægger en af de Violer ind i Bogen, som Du gav mig idag. Naar de blomstre næste Gang, sees vi igjen. Det give Gud!

Den første Dag paa Landet.

Af

Otto Borchsenius.

Tag mod vor Hilsen, I Søer og Skove!
 Vi vil være Venner i Sommerens Tid,
 Hvis I og Himlen deroppe vil love,
 At I ret vil være os kjerlig og blid,
 At I vil sørge for Sommer og Sol,
 Medens hos Eder vi bygge vor Rede,
 Og at I tænk om vort landlige Bol
 Blomster og Viinløv vil brede.

Hør saa, hvad vi har til Gjengjæld at byde
 — Fattigt nok maaskee mod den rige Natur —
 Men naar af Hjertet vor Hyldest vi yde,
 Maa Du, Skov! ei hilse os regutung og suur.

Let skal i Solen Du ryste din Lof:
 „Der er dog Klang i de Menneskers Tale;
 Hor hvor den stoier, den lystige Flok,
 I mine ensomme Dale!“

Ja i de tause, de skyggende Gange
 Ungdom nu og Skjønhed skal tumle sig glad;
 Festligen klædt, under jublende Gange
 Droge vi til Skovs fra den stovede Stad.
 Men bliv ei vred, du ærværdige Bøg!
 Vort maae vi atter, for Vinteren kommer.
 Trækfugleffarernes glade Besøg
 Varer jo ikkun en Sommer.

Thi har i Vaaren vi let ved at bytte
 Gaderne og Tivolis tvivlsomme Ry
 Bort for et Liv i en bøgessjult Hytte,
 Vi er jo dog Børn af den larmende By,
 Den, vi fik kjær i de rulleude Aar,
 Den, som til Graven vi tro skal tilhøre,
 Og hvor, saalænge vort Hjerte det flaaer,
 Vi har saa meget at gjøre.

Hvad var det da, som vi hidtil fik ovet?
 Bragte vi til Ruben de arsvangre Straa?
 — Af halvt i Leg vi kun Bingerne prøved,
 Der os skulde føre saa hoit mod det Blaa.

Samled vi Skatte i Lade og Lo,
 Dem, som ei Møl eller Møst os fortæred?
 — Al, jeg er glad, tør jeg haabe og tro,
 Jeg har et Menneſſe været.

Thi var for Alvor vi Menneſſer bare,
 Gled vi kun ei villieløst bort fra os ſelv,
 Tabtes vi ei i den brogede Skare,
 Tør vi end ſe op imod Solgudens Hvalv,
 — Bort da med Frygten for Modvind og Strøm,
 Og lad os freidigen rulle vor Tærning,
 Om dog ei det, der var Ungdommens Drøm,
 Vorder os Manddommens Gjærning.

Tag da vor Hiſſen, I vaargrønne Skove,
 Fjld med Fred og Skjønhed vor Sjæl og vort Sind!
 Sving dig vor Sang over Fuurſøens Bove,
 Alle Luſtens Vænder du bede herind!
 Byd os velkommen o Frederiksdal,
 Du, der har kaldt os med lokkende Stemme;
 Og luk kun op for din hvalvede Sal, —
 Her har i Sommer vi hjemme!

Fra Bornholm,

Af

Richard Kaufmann.

Stulle vi et Dieblit sable Fantasiens Vingehest og svinge os over til Klippeøen i Østersøen? Jeg har faaet Lust til at aflægge et lille Besøg derovre, hvor saa mange af mine Barndomsaar ere tilbragte, men det bliver rigtignok ogsaa kun en lille Bisit. Naar jeg skal være ganske ærlig, saa forer jeg kun Læseren derover, for at han skal faae Lust til senere paa egen Haand at gjøre en Sommertour til Bornholm. Det Hele er gjort paa en otte Dage, Reisen er billig, Opholdet paa Øen endnu billigere, og man faaer dog i Virkeligheden ligesaameget Nytt og Eiendommeligt at see der, som naar man vilde drage til det sachsiske Schweiz.

Jeg talte forleden Dag med en af mine Bekjendte, en ung Forfatter, der ikke alene har besøgt alle Euro-pas seeværdige Punkter, men ogsaa seilet med Damperen

langs Bosporus Strande, gaaet Pilegrimsveien til Jerusalem, draget med Nilbaaden gjennem Faraonernes gamle Land, kort sagt gjennemstreifet Orienten paa Kryds og Tvers. Og hvilket Sted af alle de Egne, Du har besøgt, staaer saa dybest indprentet i Din Erindring? spurgte jeg ham. Dnyddalen paa Bornholm var Svaret.

Dnyddalen ligger i det Parti af Bornholm, hvor den eiendommelige Natur udfolder sig i sin rigeste og skjønneste Fylde, i No Sogn.

Fra den mægtige Skjærgaardskyst ved Helligdoms-klipperne følge vi Strandstien langs Havet, dette Hav, der i klart Sommersolskin ligger som et himmelblaat Baand mellem Den og Sverrig, dette Hav, hvor man paa hver Time af Dagen seer Hundreder og atter Hundreder af Skibe passere forbi. Vi dreie ind i Skoven, vi følge Aaen i dens Svingninger mellem disse gamle, efeuomrantede Ege, der have staaet her i Aarhundreder og maaskee været Vidne til mange af de underlige Begivenheder, som Sagnet knytter til disse Kyster, vi vandre frem under de hvidbarkede Birke, gennem hvis fine Røv Solstraalerne skjælmst titte ind til de røde Pragtstjerner og til Suurkløvet i Skovbunden, vi stige op Bakke efter Bakke, vi komme gennem de dunkle Lunde, hvor Granerne staae hoie og lige som Kirkepiller, vi klattre over mosbegroede Klipper, hvor Vandet siver ned gennem Revnerne, vi arbeide os frem mellem Tjørnekvat og alenhøit Bregneløv, balancere paa Man-

den af Afgrunde, stige ned og op af næsten lodrette Skrænter og gøre atter et lille Sving ind i Skoven — saa ere vi der, saa staae vi paa Klippen, der springer frem over Dybet, saa stotte vi os til Jernrækværket, — det Eneeste, der paa dette herlige Punkt skuldes Menneskehaand — og saa see vi ud over det grandiose Naturmaleri, der ligger for os.

Dybt ned i Dalen snoer en lille Bæk sig som en Solvtraad mellem Sivene. Selve Dalen er kun nogle Alen bred, og Skoven fra Bjergskraaningene synes næsten fuldstændig at gaae sammen derne. Det er disse skovbelædte Bakkeskraaninger, der frembringe et saa imponerende Skue. Hele den vidtstrakte Udsigt er kun en eneste uendelig grøn Flade, man aner ikke Stammer og Grene, men seer kun disse Tusinder og atter Tusinder af lovsfulde Kroner, der ligesom brede et Tæppe over Skraaningene, spillende i alle de fineste Schatteringer og Nuancer, den grønne Farve kan have, men friskt og sommergrønt paa hvert eneste Punkt. Jeg gad vide, om der selv i Urskoven, hvor Øxen aldrig har hugget et eneste Hug, kan staa Træ tættere ved Træ, end i dette Landskab, som synes tryklet frem ved Magtbud af en lunefuld Fee, der vilde flytte Østens Eden op til vort kolde Nord. Naar Solstraalerne spille ind mellem denne Mylder af Ege= Birke= Afte= og Lindekroner, naar Himlen paa en skynfri Sommerdag hvælver sig høi og blaa over dette grandiose Skovparti, og Diet saa følger denne uendelige grønne Flade, til Havet titter frem

med Christiansø som et Fatamorgana allerlængst borte i Baggrunden, — saa har man virkelig her et Naturmaleri, der paa samme Tid er saa storartet og saa smilende venligt, saa harmonisk fuldendt og afrundet i sin Form, at jeg slet ikke er utilboelig til at tro min vidtberøiste Vens Forsikring, at han intetsteds havde seet et Sidesynske.

Rigtig bornholmsk er dette venlige Skovlandskab imidlertid ikke. Klippeoen i Østersøen eyellerer ellers ikke i Skove, — man veed maaskee, at der paa hele Den kun et eneste Sted findes Bogetræer. Vil man see det, der egentlig er karakteristisk for Bornholm, saa skal man gaa til Skjærgaardskysten.

Vi ere i Nærheden, og vi kunne jo derfor aflægge et lille Besøg. Naar man staaer oppe paa de frodige, bølgeformede Marker og seer ud over Landstabet, har man slet ingen Anelse om, at der imellem dem og Havet kan ligge Klippepartier, der virke i den Grad overrassende, som Tilfældet er. Men blot nogle Skridt nærmere — saa kommer Forbauselsen.

En steil, smal Sti fører nedad til Havkanten. Den lille Dreng, der følger med fra Helligdomsgaarden som Fører, springer rass foran og overbeviser saaledes om, at Skrænten virkelig lader sig passere af Mennesker. Har man aldrig før vandret om i Bjerge og vovet sig ned ad Skraaninger, hvor et eneste Feiltrin kan koste Livet, vil man imidlertid vistnok et Dieblet betænke sig paa at følge ham. Men det flygtige Blik

man allerede heroppe fra kaster ned i denne vilde, forunderlige Natur, vil overbevise om, at der nede i Dybet er uendelig Mere at see, end man aner eller tænker.

Man gjør nu rettest i ikke at vende sig om, før man staaer mellem de smaa runde Steen nede paa Bredden, — man faaer da paa eengang Indtrykket af dette interessante Skjærgaardsparti, saa fuldigt og eiendommeligt, som det overhovedet lader sig tilveiebringe.

Overalt, hvor Diet seer hen, undtagen hvor der er fri Udsigt over Havet, møder det Klippen. Tilhøire hæver den sig i 70 Fods Hoide som et vældigt Taarn, bygget af Menneskehænder, tilvænste staaer dens Bæg med næsten lodret Stigning brat afskaaen i samme Hoide. Og rundt omkring ligger der kastet Klippeblok ved Klippeblok i den forunderligste Forvirring; det Hele er som et Theater, hvor man har taget Bagtæpper, Coulisser, Sætsstykker og Alt, hvad man eiede af den Slags frem, for at sætte en Bjergdecoration sammen. Men der er Naturens hele imponerende Storhed i denne Forvirring, og ved Siden af disse vældige Stenkolosser, eller rettere sagt midt imellem dem groe Træer og Blomster frodigere og større og mere farverige end nogensteds ellers. Bild er Skjærgaardskysten ganske vist, men ikke nogen og usrugtbar. Tvertimod der er en mild, romantisk Glæds over disse Fjelde, og der er her en Blomsterrigdom og en Farvepragt, som altid, naar jeg har gjæstet disse Egne, mindede mig om Syden, om

Klippehaverne, der skjulte Solanthes Hjem i Provences Dale.

Forunderligt er det, hvor denne Vegetation kan flyde frem midt ud af Klippevæggen. Blot en smal Revne med en Smule Jord, saa staae her de rankeste Uzelbærtræer*), de meest pragtfulde blodrøde Geranier, Gaaseurter, der ere vorede op til høie brede Buske og en Mængde andre mindre, men derfor ikke mindre farverige Blomster. Og ned ad Klippevæggen slynger Efeuen og Brombærranken sig, den første med Stammer saa tykke som unge Træer, den sidste med Bær ved Bær i en ubegribelig Yppighed.

Kun yderst ude, hvor Havet i Oprør kan naae at udstrække sin voldsomme Haand, kun der staae Klippepartierne nøgne og øde, bestandig overstænkede af dets fraadende Skum.

Mellem disse yderste Forposter er det, at man seer det mærkelige Natursænen: Helligdomskilden. I en Klippe, der rundt er omgivet af Havet, vælber det klarste ferske Vand ud af Steenmuren. Dette Særsyn var i gamle Dage saa paafaldende, at man tillagde Kilden lægende Kraft. Og deraf dens Navn.

Forresten kan jeg ikke forlade disse Klippepartier i No Sogn uden at anføre endnu et Par andre Mærkeligheder, der pleie at være Gjenstand for Touristernes Opmærksomhed. Først „Lysene“, en eiendommelig Klippe-

*) Sorbus aria, en for Bornholm eiendommelig Slags Røn.

dannelse, der hæver sig steilt op af Havet og kun ved Foden staaer i Forbindelse med Landet. Slank som den staaer der, ligner den virkelig et kolossalt Lys og den mørke Tane foroven forøger Illusionen. Tidligere stod der ved denne Klippe endnu en anden af lignende Form, derfor talte man om „Lysene“. Men dette Sideskifte er for over 40 Aar siden styrtet i Havet.

Naar man har seet Søen bryde sig mod dette Rippetaarn, vandrer man videre og naaer den saakaldte „torre Døn“. Det er en Hule ind i Klippen af omtrent 74 Fods Dybde. Den ligger saa høit hævet over Vandfladen, at man fra Kysten kan gaae ind i den. Men har man vandret en halv Snes Fod i denne mørke, spogelseagtige Hvælving, snevre Klippesiderne sig saaledes sammen, at det kun ved at krybe paa alle Fire er muligt at naae længere frem. Den „vaade Døn“, i hvilken man kun kan komme ind fra Søen, er derimod betydelig rummeligere, men saa ogsaa til Gjengæld kortere. Den uhyggelige Fornemmelse, som uvilkaarlig overvalder Een ved saaledes at trænge ind i Jordens hemmelighedsfulde Dybder, hvorfra alt Lys er udelukket, og hvor man hvert Dieblik gjennemisnes af Vanddraaberne, der falde ned fra Klippetaget, afholder de fleste Besøgende fra at naae frem til Grotternes Ende, og Folketraditionen har derfor lidt efter lidt underkjendt Resultatet af de videnskabelige Granskinger og opstillet Sagn om, at disse underjordiske Gange naae flere Mil ind under Den. Da jeg første Gang besøgte disse Ste-

der, paastod min Foreer i fuldt Alvor, at en Gaas, som man for nogle Aar tilbage havde sluppet ind i den „torre Dun“, var kommen ud igjen af en lignende Grotte, der findes i Klipperne nedenfor Hammershuus Slotsruiner.

Vi vælg nu til den samme Tour Landevejen ovenover. Den er mindre fantastisk, — saavidt jeg mindes liquer den saa noget nær de mindst kjedelige Router af lignende Art —, men har til Gjengjæld det Fortriin at være mere magelig. Bære de bornholmske Vogne blot ligesaa bekvemme, men det kan man i de fleste Tilfælde just ikke sige til deres Priis. Befordringen paa Bornholm er ikke fulgt med Tiden, Beboerne af den affides liggende Ø i Østersøen holde paa dette som paa saamange andre Punkter fast ved de gamle Institutioner og de gamle Vaner. Hvad der kommer udefra seer man altid paa med en vis Mistillid, — man holder ikke engang af de Fremmede, der som Embedsmand eller i andre Stillinger komme til Den. „Forte Folk“ kaldes de, og de maa enten være i Besiddelse af en ualmindelig Evne til strax at vinde Hjertes eller ogsaa vente lang Tid, for de kunne sætte sig fast i Befolkningens Gunst.

Bærst af Alt er det dog i Bornholmernes Dine at være Svensk. De have endnu ikke ganske kunnet glemme Antipathierne fra 1658, og naar de vise den Fremmede omkring mellem de interessante Ruiner af

Hammershuus Slot, fortælle de altid med en vis Stolt-
hed om den saakaldte „Evenskeflagtning“.

Vi ville et Dieblit lytte til Beretningen om den.

Karl Gustav havde endt sit første Seirstog imod Danmark, den uheldige Fred i Roeskilde var sluttet (26de Februar 1658), og Bornholm aftraadt til Sver-
rig. Allerede i Slutningen af April toge de første svenske Tropper under Ansørsel af Oberst Prinzenskjold Landet i Besiddelse og opstode deres Hovedquarteer paa Hammershuus.

Den dengang sexogsyrtveaarige Prinzenskjold stod som Soldat i hoi Ry hos sine Kammerater. En ualmindelig legemlig Styrke forenede sig hos ham med sjældent Mod og Dristighed, — og hertil kom, at han hidtil havde været heldig nok til at gaae med Seier ud af alle de Slag, hvori han havde kæmpet. Desuden var han i Besiddelse af en ubevægelig Fasthed og Streng-
hed, der maatte synes at gjøre ham endnu mere skikket til som Commandant paa den nyerobrede Ø at udpresse alle de Krigsavgifter, Svenskekongen forlangte, og sam-
tidig holde Befolkningen i Lydighed.

Dette var dog ikke saa ganske let. Bornholm havde nemlig i de Aar, der vare gaaede umiddelbart forud, lidt Meget saavel af Pest som af Misvæxt og Kvægsyge. Landet var endnu langt fra kommet sig efter disse Ulykker, og selv om den gode Villie havde været der til at yde de forlangte Afgifter, manglede Evnen.

Trykket af Erobrernes Aag blev tungere Dag for

Dag, og Obersten viste endnu større Strengbed, efterat hans Konge havde brudt den unlig sluttede Fred og paaany var falden ind i Sjælland.

Da kom Frederik III.'s aabne Brev af 8de November, hvori han opfordrede sine tro bornholmste Under- saatter til ved alle tænkelige Midler at unddrage sig det svenske Herredomme og i Tilfælde af, at de atter kom ind under hans landsfaderlige Regimente, lovede dem omfattende Begunstigelser.

Dette Brev virkede. Under Ledelse af Geistlig- heden og de Fornemme, som Svenskerne havde frataget alle Privilegier, dannede der sig hurtigt en over hele Den udbredt Sammensværgelse. De svenske Soldater, der viste sig enkeltviis, bleve mishandlede eller dræbte. Rundt omkring nægtede man at betale de forlangte Afgifter og haanede Statholderen og hans Udsendinge paa enhver Maade.

Prinzenstjold vilde med eet Slag gjøre Ende paa disse oprørste Uttringer af Befolkningen, men Midlet, hvorved han tænkte at naae dette, var netop det, hvor- paa Bornholmerne havde gjort Regning, og paa hvilket de havde bygget deres Plan til Tilintetgjørelsen af det svenske Herredomme.

Han lod nemlig tusinde Mand af sine Tropper sprede sig over hele Den med Befaling til at fordele sig rundt omkring paa Gaardene og inddrive de nægtede Afgifter. Den samlede Masse blev saaledes splittet; Bornholmerne gjorde de enkelte Afdelinger trygge ved

med forstilt No at finde sig i Soldaternes Brutalitet, og disse overlode sig derfor efter Dagens Gjerning ubekymret til Drickelag og Svirerier, medens Befolkningen i al Stillehed forenede sig om den aftalte Plan, der gik ud paa, at alle de indquartede Svenskere skulde være dræbte, før Solen stod op den 9de December.

Bed overdreven Dristighed gjorde Prinzenstjold sig selv til et let Offer for Sammensværgelsen. Han vilde med egne Dine overbevise sig om, at Alt gik efter hans Villie, og at hans Soldater gjorde deres Pligt. Derfor red han den 8de December om Middagen, kun ledsaget af en Secretair og to Ridetuagte, bort fra Hammershuus.

Hans Besøg gjaldt først Hasle. Her holdt han udenfor Borgmesterens Huus, hvor netop endeel Sammensvorne havde samlet sig, lod denne kalde ned og underrettede ham om, at Byen med det Første kunde vente Indquartering, saafremt Borgerne ikke i alle Henseender viste sig som Indige Undersaatter. Han fortsatte derpaa sin Vej til Ronne, kom dertil henimod Aften og tog ind hos Borgmesteren.

De Sammensvorne fra Hasle vare imidlertid ilede efter ham. Medens nogle af dem alarmerede Beboerne af Ronne og formaaede dem til ikke at tillade nogen svensk Soldat at forlade sit Qvarter, bleve Andre opstillede som Vagt ved Indgangen til Borgmesterens Huus. En halv Snees Mand, bevæbnede fra Top til Taa, traadte ind i Stuen, hvor Prinzenstjold og Borg-

mesteren fæde i en heftig Ordvexel. Statholderen syntes imidlertid ikke at ane den Fare, som nærmede sig. Men da en af hans Nideknægte aandelos styrtede ind og meldte ham, at der samlede sig bevåbnede Skarer paa Gaderne, blev Situationen ham pludselig klar. Han fatter sig hurtigt, vælter det store Bord, der staaer lige for ham, og finder i den Forvirring, som derved opstaaer, Leilighed til at slippe ud af Stuen. Han skynder sig til Stalden, for at hente sin Hest, men Staldøren er lukket indvendig fra. Da beslutter han at flygte tilfods. Med et Par kraftige Hug baner han sig Veigjennem Bagten og naaer Gaden. Han bliver imidlertid kjendt, og man styrer paa ham. Men Kuglerne synes at prelle af imod ham. „Imod Bly er han sikker, han maa skydes med Sølv,“ raaber en Borger fra sit Vindue, sprætter en stor Sølvknap af sin Stadstroie, lader Geværet med den og skyder. Prinzenffjold falder, Skuddet har saaret ham dødelig. Alle styrte til Riget, som derpaa bliver bragt til Raadhuset.

Hans Ledfagere vare allerede tidligere blevene dræbte paa Gaden. De andre svenske Soldater, der laae i Byen, gik det heller ikke bedre, og strax efter Statholderens Drab sendte Jens Kosod, en af Opstandens ivrigste Ledere, Bud over hele Landet og opfordrede Beboerne til at gaae videre.

Der blev da over hele Landet ringet med Stormflokkerne, og Alle samlede sig til det blodige Bænk. Kun 12 Svenskere tilstod man den Raade, hvormed de bad,

965 bleve dræbte, for største Delen sovende. Det var en Blodnat, til hvilken Den aldrig før eller senere har seet Mage.

Imidlertid havde Jens Kosob selv, i Spidsen for en lille Afdeling Bevæbnede, lagt sig i Baghold i Nærheden af Hammershuus. Han red Prinzenskjolds Hest og bar den faldne Statholders Hat, Pistoler og Slagsværd. Flere Patrouiller og Bud, der om Natten og ved Daggrøn bleve sendte ud fra Slottet, lod han overfalde og dræbe, saa at man paa Hammershuus ikke fik nogen Efterretning om Nattens uhyggelige Begivenheder.

Den næste Morgen saae man imidlertid Bornholmernes Skarer udfolde sig paa Høiderne rundt omkring. Da Prinzenskjolds Hustru begyndte at blive ængstelig over, at hendes Mand ikke efter Løfte var vendt tilbage om Aftenen, udsendte hun en af hans Adjutanter i Spidsen for en Troppesafdeling, der skulde søge at udfinde Aarsagen hertil. Ogsaa dette Corps blev imidlertid nedfaldet af Bornholmerne, og kun Anføreren vendte tilbage til Slottet for at bringe Bud om Statholderens og alle de svenske Troppers Drab. Man forstod nu, hvorfor Klokkerne havde kimet om Natten.

Det vilde imidlertid have været let for det stærkt befæstede Slots Besætning at holde sig mod de udisciplinerede Bander, der trængte frem imod det, hvis Soldaterne havde gjort deres Pligt. Men de vare Staaninger. Prinzenskjold havde frygtet, at Hengivenheden for deres gamle Fædreland ikke var tabt endnu; han

havde derfor beholdt dem tilbage paa Slottet, men sendt de egentlige Svenske ud over Den. Da de forhen-
værende danske Undersaatter nu horte, at deres Kamme-
rater vare dræbte tilligemed Statholderen, og at Born-
holmerne havde gjort sig til Herrer over Landet, forlangte
de af den Næstcommanderende paa Slottet, at dette skulde
overgives til Bornholmerne. Herved var Intet at gjøre,
Oboerne droge ind under Eiersraab og udnævnte Jens
Kosod til Commandant. Kort efter sendte man en De-
putation til Frederik III. Den bragte ham fra hans
troe Bornholmere et Gavebrev, i hvilket Den overdroges
ham og hans Efterkommere til evig Arv og Eie. For-
forskjellige Forsøg af Svenskerne paa Tilbageerobring mis-
lykkedes, og heller ikke ved Fredens Slutning opnaaede
den svenske Konge at føie Bornholm til de danske Lands-
dele, der afstodes ham.

Det stolte Hammershuus Slot havde imidlertid
udspillet sin Rolle. Bestandig forfaldt det mere
og mere, endstjøndt en Deel af det indtil 1743 blev
benyttet som Bolig for Dens Commandant. Man for-
tæller, at den sidste af disse Beboere havde en Kone, der
syntes det var altfor ensomt og befandt sig langt bedre ved
Staffeljelskaberne i Ronne, end ved at vandre om i dets
store, ode Sale. Hendes Mand sendte derfor en Ind-
beretning til Kjøbenhavn. Han paastod i den, at Mu-
rene begyndte at synke, og at Slottet i det Hele taget
maatte betragtes som ubeboeligt. Man troede ham, an-
viste ham Bolig i Ronne og lod samtidig en Deel af

Slottet nedrive for at benytte Materialet til andre Bygninger. Først 1822 bleve Ruinerne fredlyste. Kun Ydermurene staae tilbage, men ogsaa af dem kan man danne sig en Forestilling om, hvor mægtig den gamle Borg engang maae have været, hvor uindtageligt den har ligget her paa den fremspringende Hoide, som allerede Naturen har givet en Befæstning, der er i Stand til at trodse ethvert Anfald. Ruinerne, omkring hvilke man i den senere Tid har gjort interessante Udgravninger af underjordiske Kjældere og Gange, ere i ethvert Tilfælde de største i Norden.

Siden Befrielsen fra Svenskernes Herredomme have egentlige historiske Begivenheder ikke berørt Bornholm. Kun et Par Gange ere større svenske Flaader strandede paa den farefulde Kyst, første Gang 1678, da 1200 Mand gik tilgrunde sammen med Skibene, og senere 1679, da 3000 omkom i Volgerne.

Jovrigt hore i stormfuldt Veir Strandingen til Dagens Orden. De udgjøre ligesom en Deel af Bornholmenes Indtægtsskilder. Naar man en Morgenstund seer de ellers saa adstadige Døiere med glædesstraalende Ansigter ile omkring i Gaderne og standse Enhver, de møde, saa veed man strax, hvad der er paafærde. Der er Brag paa Kysten. Man er i Begyndelsen noget tilbøielig til at betragte denne øiensynlige Glæde, hvormed de modtage Efterretningen om et Brag, som en Skyggeside ved deres Charakter, men naar man har overværet et Par Strandingen og seet den utrættelige Udholdenhed

og Foragt for personlig Fare, de udfolde, naar det gjalder om at redde Mandskabet fra et forulykket Skib, vil man let tilgive dem Glæden over selv at kunne skaffe sig en lille Indtægt ved en saadan Strandning.

De fleste Skibe forulykke ved Klipperne paa Nordkysten og ved Snogebæk, et $\frac{1}{2}$ Mil fra Nexø liggende Fisserleie. En Sandbanke strækker sig her langt ud i Soen, og overalt ved Kysten er der farlige Grunde. Siden 1854 findes der derfor ogsaa i Snogebæk et nyt Redningsapparat. Det bestaaer af en efter engelsk Mønster bygget større Baad, der hverken kan kæntre eller gaa under, og som kun stikker 6 Tommer i Vandet. En stor Korkrand omgiver den foroven, paa Siderne er der tomme Zinkkasser. Ventilør sørge for Vandets Aflob. Hvis det paa nogenomhelst Maade kan lade sig gjøre, bestige sex til otte modige Somænd selv i den stærkeste Storm Baaden, for at bringe Mandskabet paa det forulykkede Skib Hjælp. De faae Korkbælter om Livet, og disse blive med stærke Reb befæstede til Baaden, for at en Styrtesø ikke skal fjerne Folkene overbord. Man skyder en Raket ud til det, og i dens Ende er der befæstet en kun $\frac{1}{4}$ Tomme tyk, men meget stærk Snor, til hvilken der knyttes et stærkt Toug. Kommer Raketten ud, saa bliver Touget trukket efter, og derpaa gjort fast saavel paa Skibet som i Land. Ud det drages derpaa en saakaldet Redningsstol ud til Skibet; en af Mandskabet ad Gangen tager Plads i Stolen, og denne trækkes atter i Land. Saaledes lykkes det ofte at frelse de

Skibbrudne, og er dette først skeet, saa glæde, som sagt, Alle sig, thi paa Bornholm tjene Alle ved et Brag.

Soen er i det Hele taget de fleste Bornholmers Alpha og Omega. Fra Barndommen af tumle de sig ved det store, aabne Hav; lidt efter lidt voxer Kjærlighedens til det og Længselen efter at vove sig ud paa det's Bolger. Næsten overalt i Verden vil man træffe bornholmske Esolfk, og som deres Duelighed har været anerkjendt fra de fjerneste Tider, saaledes horer man ogsaa endnu sjeldent Andet end Roes om dem. Paa selve Bornholm ere et temmelig betydeligt Antal Skibe hjemmehørende, og der fores fra Den en livlig Handelsfærdsel saavel paa Kjobenhavn og de ovrigte Kjobstæder i Danmark, som paa England og Nordtysklands Kyster.

I Forbindelse hermed staae Fiskerierne, der for Bornholm ere af særdeles Vigtighed. Der udføres saaledes aarligt et stort Antal Silb og Pax. Silben fanges i Garn, som her kaldes Manser, og ere betydeligt grovere i Masserne end de svenske Garn, hvis Fiinhed give Bornholmerne gyldig Grund til Klage. De svenske Fiskere stille nemlig deres fine Garn i de bornholmske Farvande og bidrage derved betydeligt til at formindskede den voxende Yngel.

Robbefangsten paa Gronland spiller ogsaa, navnlig for Beboerne af Ronne, en ikke ringe Rolle. Skibene seile bort i Februar og vende tilbage i Mai eller Juni. De naae op i det nordlige Ishav paa den Tid Sæls hundene faae Unger. Træffe de nu en Plads, hvor

disse have forsamlet sig i Masse, saa venter man til Ungerne ere blevne nogle Uger gamle. Derpaa gaar Mandskabet i Baadene. En „Harpuneer“ fører Baaden, en „Springer“ er forpligtet til først at springe op paa Isen. Det øvrige Mandskab følger ham med deres store, sombeslagne Kjepper. Sælhundene vide god Besfeed, naar dette Tog ankommer; de Gamle flygte derfor saa hurtigt som muligt, medens Ungerne ofte dræbes i Tusindviis. Man tager Skindene og Fedtet med, men lader Kjød og Been ligge. Fedtet bliver paa Skibet emballeret i Tønder og koges derpaa i Kønne til Tran; Skindene saltes og føres til Kjøbenhavn. Have Skibene Nykken med sig, kunne de ofte vende tilbage med 7 til 9000 Stykker, og det er ikke sjældent, at den aarlige Udsørsel af Tran og Skind fra Kønne beløber sig til 80,000 Rd.

Forøvrigt er heller ikke Landbruget paa Bornholm ringe trods de store Iyngklædte Strækninger (30,000 Tdr. Land), der altid havde været og rimeligviis ville vedblive at være utilgængelige for enhver Cultur. Den har omtrent 1000 Bøndergaard, og der er det Fortrin ved dem, at de alle ere Selveiergaard.

En bornholmisk Bøndergaard er indrettet paa en særegen Maade. Stuens Længde strækker sig fra Øst til Vest, hvilket Hensyn ogsaa er gjort gjældende ved den indre Indretning. Man træder ind i Storstuen gennem en Dor paa den østre Bæg. Tilvenstre (imod

Syd) findes Vinduerne, og under dem staaer en Bænk med et langt Bord foran. Dette kaldes det sydlige Bord, tilhoire findes der et mindre, „det nordlige“, sædvanlig Tjenestefolkenes. Ved den vestlige Ende af det lange Bord staaer en Rænestol med hoi Ryg, Kressædet, paa hvilket til daglig Brug Husets Herre, ved Besøg Gæsten og ved Fester Præsten har Privilegium. Ved Siden af det findes det store bornholmske Uhr og Døren til de andre Stuer.

Som den afgjorende Bestemmelse her var Vest og Øst, Syd og Nord, saaledes spille disse fire Værdshjørner en stor Rolle for enhver Bornholmer. Overalt, hvor man ellers benytter „hoire“ og „venstre“, tilkjendegive de Bestemmelsen ved dem. Spørger man f. Ex. en Bornholmer om Veien, vil han svare omtrent som saa: „De behøver kun at gaae mod Sydvest, indtil De kommer til en Korsvei; De skal da dreie mod Øst, og naar De saa seer en Gaard i Nord, saa skal De gaae vest om, indtil De seer en anden Gaard i Nord-nord-vest o. s. v.“ Han troer saa, at man umuligt kan tage feil, og en Indfødt vil i Virkeligheden heller aldrig gjøre det.

Vi talte om Indretningen af Storstuen paa de bornholmske Bøndergaarde. Det er der, at de store Gilder holdes. Jeg maa først omtale de aarlige, der i Reglen henlægges til Juletid og derfor i Almindelighed kaldes „Julegilder“, Enhver mere anseelig og formuende

Bonde kan ligesaa lidt unddrage sig dem som de ligeledes særdeles splendide Høstgilder, der finder Sted, naar Sæden er bragt under Tag. Inlegilderne vare flere Dage og gjøres i Regelen for et stort Antal Gæster, væsentlig Nabobønder, Slægtninge og saa Honorationes fra Byen, f. Ex. Kjobmanden, Præsten og Lægen. Den Sidste maa navnlig med til Alt muligt.

Bornholmerne holde meget af at spise; derfor udgjør ogsaa Maaltidet Hovedindholdet af Gilderne. Naar man har bænket sig om Bordene, Kvinderne paa den ene Side og Mændene paa den anden, tomme disse sidste efter gammel bornholmsk Skik allerførst deres „Syp“ (et stort Glas Brændeviin), og Glasene gaae derpaa over til Kvinderne. De Gifte drikke det ud til Bunden, Pigerne derimod nippe kun til det.

Saa begynder det egentlige Maaltid. Retterne ere i Regelen altid de samme, først Suppe og derpaa Klipfisk. Naar man er færdig hermed tage Mandfolkene den anden Syp. Derpaa blive Knive og Gaffler tørrede af og Stegene baarne frem. De bestaae af Kalkun-, Gaase-, Kalve-, Dre- og Svinestege, alle serverede hele. Naar der er skaarret lidt af dem, bæres de ud og nye bringes ind. Medens man nu tager dygtigt for sig af disse Retter, gaaer en Tallerken omkring, paa hvilken Enhver maa lægge sin Drikkestilling til Musikanterne, der senere skulle spille til Dands. Den har i Regelen passeret Rækken rundt, naar Kagerne bringes ind. Viin faaer

man ikke, men derimod hjemmebruggen *Øl*, hvilket just ikke altid kan henregnes til de meest velsmagende Drikke.

Det er utroligt, hvad Bornholmerne ved en saadan Leilighed kunne consumere. Men forresten maa man ingenlunde tro, at der kun i den glade Tuletid feires saadanne Gilder. Jeg har allerede nævnet Høstgilderne, dertil slutter sig saa Bryllups- og Barnebaabs-gilderne samt fremfor Alt det saakaldte „Uffrol“. Derivationen af dette Ord er Offer-*Øl*, og det svarer i Virkeligheden ogsaa ganske til vore gamle Forfædres Graval. Ganske vist er der jo ogsaa endnu andre Egne af Danmark, hvor man ved en kjær Slægtnings Død holder store Begravelsegilder, men ingensteds have de dog saaledes holdt sig i deres gamle Glands og Vælde som paa Bornholm. De staae i ingen Henseende tilbage for Tulegilderne; den væsentligste Forskjel er egentlig kun, at Tullerkenen ved dem indsamler Bidrag til de Fattige istedetfor til Musikanterne. Iovrigt vare de tre hele Dage i Træk.

Men Levemaaden er ogsaa saa godt som den eneste Retning, i hvilken man ikke sparer. Ellers skulle Bornholmerne nok vide at holde paa deres Penge. Man er saaledes meget tarvelig med Hensyn til Klædedragt og Fornoielser. Kun Hovedstaden Rønne staaer i saa Henseende paa lige Trin med Danmarks øvrige Provindsbyer; man har her et fast Theater, Assembler, Concerter o. s. v. Ellers lever man rundt om paa Den

den største Deel af Aaret stille hen, og kun en ganske enkelt Gang afbryder man det daglige Liv for at samles paa en eller anden Forlystelsestour.

Det er navnlig St. Hansaften, der kalder Befolkningen fra dens vante Dont. Bornholm har da to store Samlingspladser for Gamle og Unge, Mænd og Kvinder. Beboerne af No Eogn indfinde sig under Egene i Nærheden af „Helligdomskilden“, de andre Bornholmere strømme i store Masser til „Almindingen“, denne Dens eneste store Skov. Skikken at samles her St. Hans Aften skriver sig fra den gamle Tradition, at Rildens Vand i Almindingen, naar det drikkes St. Hans Aften, beskytter Sundheden hele Aaret igjennem.

Forøvrigt horer ogsaa Almindingen til Bornholms skjonnest Egne. Klipperne i „Ekkodalen“ udmærke sig ikke alene ved grandios Storhed, men ogsaa ved en smilende, romantisk Skjonhed. Der er her ligesom ved No den hyppigste Vegetation. Egen med sit takkede Lov og Axlbærtræet med sine hvide, sologlindsende Blade vore lige ud af Klipperevnerne, Efeuen snoer sig i den frodigste Fylde op af Skraaningerne, og Blomsterverdenen smiler med tusinde Farvenuancer Diet imøde.

Man skal reise langt, for man træffer en Natur som denne, og dog har Bornholm, mærkeligt nok, lige til den allerfjernet Tid kun været besøgt af saa Reisende. Nu begynde de imidlertid at komme; de see Volgernes

Brydning mod Skjergaarden, de see de majestætiske Fjelde
 og de smilende Klippedale, de store nogne Heder og det
 frodige Skovlandskab, den gamle bornholmske Bonde-
 gaard og de mægtige Ruiner af det stolte Hammers-
 huus; de reise saa hjem og fortælle, hvad de have seet,
 og deres Fortælling lokker igjen mange Andre over til
 Klippeoen i Østerfoen.

En Sommerreise i 1870

af

S. P. Holst.

I.

St. Petersborg, den 25de Juni.

Stockholm var denne Gang kun Gjennemgangs-
punktet for en længere Udflugt; men naar man ikke kan
slaae sig til No der, skal man ikke, som jeg, ile strax op
til Mosebacken. Staaer man først deroppe, og har man
under sine Fødder — ligesom paa et broget Reliefskaart —
Kungsholmen, Norrmalm, Blasieholmen, Skibsholmen,
Ladugårdslandet og Djurgården, saa slipper man ikke
derfra saa let. Man lægger først en Dag til, saa to,
tre og fire, for at gjensée saameget som muligt af disse
Herligheder, og har man saa tilmed kjære og fortræffelige
Venner, der holde fast paa En, saa maa man næsten
rive sig løs med Magt for at komme ud af denne Trylle-
freds; thi Stockholm er ogsaa „et fortryllet Land.“

„Og ingen Fugl paa hele Kloden,
 Der holdtes fangen eengang blot deri,
 Sig føler siden ganske fri,
 Man mærker en usynlig Snor om Foden.“*)

Endelig slap jeg ud af Tryllekredsen, og den 16de Juni lidt efter Midnat gik jeg ombord paa Dampflibet Wiborg for over Finland at gaae til St. Petersborg. Det var ganske lyst, da vi kom ombord og fuldstændigt stille. Skibet laa lige udenfor Bessøvs smukke og venlige Huus, hvor jeg for et Par Aar siden havde tilbragt saamange lykkelige Timer — nu var der ode og dødt berinde — stille som i Graven. Jeg havde for et Par Dage siden været der og fundet Alt paa det gamle Sted, Alt undtagen ham selv, denne fine, ridderlige og dybsindige Mand, som Everrig længe vil savne og maaskee aldrig faae erstattet. Det var derfor intet Under, at jeg blev lidt tung om Hjertet og faldt i Tanker, der vare alt andet end lystelige. Jeg blev revet bort fra dem ved et kraftigt Hurra nedefra Quaien. Skibet lettede i det samme. Vi havde faaet en Mængde Finner ombord, unge Karlfolk og Piger i deres plumpe, men maleriske Dragt; de havde tjent som Tyende i Stockholm og vendte nu med nogle faa Penge tilbage til deres fattige Hjem. Deres Landsmænd, der maatte blive tilbage, gavedem dette Hurra med paa Veien til de „tusind Soers Land,“ som

*) L. Bodtcher.

de sagtens misundte dem, at de først skulde gjensee; men de Bortdragende saae alligevel ikke glade ud, og Taarerne randt dem ned ad Kinderne, mens de svingede til Farvel med deres Huer og Torklæder. Der var Poesi i denne Scene, noget Velgjørende og Befriende, som uvilkaarligt ogsaa bragte mig til igjen at see fremad. En Sotour paa otte og firfjendstyve Timer er just ikke den behageligste Udsigt, men Skibet var godt og beqvemt, Beiret var blisfille, Reiseselskabet muntert og livligt, og det Hele lovede en god Overfart; men at den skulde overgaae mine dristigste Forventninger, drømte jeg ikke om. Stockholms Skjærgaard er smuk og malerisk, det er en bekjendt Sag, men om den øvrige Deel af Reisen vidste jeg Intet. Tidligt paa Formiddagen havde vi allerede Ålandsøerne i Sigte; Havet var blankt som et Speil, Luften var mild og varm som i Enden, og rundt om os udfoldede der sig det meest henrivende Panorama, som jeg nogensinde har seet. Vi seilede gennem et Archipelag af de deiligste Øer; snart syntes de at slutte sig sammen for Diet og omgive Skibet til alle Sider med en Steenmur, snart aabnede de sig igjen og lod Blikket streife frit omkring til alle Sider. Man kan ikke tænke sig et mere broget afveklende Syn end disse pittoreffe Øgrupper, der nu løfte sig majestætisk høit op af Havet og stirre En mørkt, alvorligt, næsten truende imode, og nu ligge let henkastede paa Bandet ligesom deilige Bouquetter. Jeg har aldrig seet det Bilde og Barocke i den Grad parret med det Smilende og Gratieuse. Hvor er dog

en Seilads paa Rhinen, Rhonen eller Donau monoton og kjedsommelig imod denne uendelige Ufverling, denne uudtømmelige Mangfoldighed! Jeg begriber ikke, at denne Sotour gjennem den bothniske og finske Bugt ikke er verdensberømt og efter en ganske anden Maalestok drager de Rejsende til sig, thi saaledes som jeg har skildret den her, saaledes fortsætter den sig til Åbo, til Helsingfors, til Wiborg — kun igjennem altid nye, friske og tiltalende Former, saaledes som kun Naturens store Bygmester er istand til at opfinde dem. Een Ting maa dog ikke glemmes: man maa have smukt Veir, helst saa smukt Veir, som vi havde det, men i al Fald hverken Storm eller Taage, thi i Storm er Passagen mellem disse Der, der undertiden indsnævre sig saaledes, at Skibet netop kan komme igjennem, farefuld og piinlig, og i Taage er den umulig.

Jeg nævnte for lidt siden de tre finske Byer Åbo, Helsingfors og Wiborg, og da de ikke ligge paa alfar Bei, kan det maaskee interessere mine Læsere at høre lidt om dem, i det mindste saameget som jeg har kunnet opfatte i de syv til otte Timer, Skibet ankrede op ved hver enkelt.

Åbo er den ældste Stad i Finland og i tidligere Dage den betydeligste. Naar man seiler ind i Aurajoki eller Floden ved Åbo, maae større Skibe blive liggende strax ved Indseilingen og der losse og indtage deres Ladning. Her ligger Boxholm, et lille rødmalet Fisserleie, og oppe paa Hoiberne Åbohuus en gammel Fæstning

med Taarn, der nu bruges som Fængsel. Dampskibet løber lige til selve Byen og ankrer udfor Societetshuset, der er Byens fornemste Gæstgiversted. Staden har et venligt og nybygget Udseende, hvilket skriver sig fra, at den i 1827 saagodtsoni totalt afbrændte. Af 1100 Huse brændte 786, deriblandt Byens Universitet og Bibliothek, og efter dette Slag, har Byen aldrig formaaet at rejse sig. Den blev vel bygget op igjen med brede og nette Gader, men den mistede lidt efter lidt sin Handel, og Universitetet forlagdes til Helsingfors. Dens ældgamle Kathedral, den første christne Kirke i Finland, staaer der endnu og tiltrækker Diet ved sin forunderlige Bygningsstiil. Blandt dens mange Monnumenter fra Fortiden er der ogsaa et for Cathrine Månsdatter, en finst Vondespige, som Erik den Fjortende giftede sig med, og som, efterat have baaret den svenske Krone, igjen vendte tilbage til sin fattige Fødeby, da hendes kongelige Husbond blev kastet i Fængsel og døde der. Tætved Kathedraalen er der en smuk Bronzestatue af Henr. Gabr. Porthan, Finlands første Historieffriver. Den er bekostet af Finner, men opført under russisk Høihed. Paa Fodstykket findes Finlands gamle Baaben og Reliefsbilleder af Tængstrom og Franzén, Porthans Lærere. — At Åbo har et stort og smukt udstyret Theater med tre Logerækker, maa forekomme en Kjøbenhavnner besynderligt; men det forholder sig virkelig saaledes, thi jeg var saa heldig at slutte min Aften der med at see et Digterværk, som der er gaaet stort Ny af baade i Stockholm og Finland. Det

var Daniel Hjort, en Femakts-Tragedie af en uheldig ung Digter ved Navn Julius Wedfsell, der nu sidder i en Daareanstalt. Der var ganske vist enkelte Skjønheder i hans Arbejde, men at der skulde være Steder deri, som fordunkle Runeberg, hvilket man forud havde forsikret mig — mærkede jeg ikke. Hvad jeg derimod godt kunde mærke var, at der vrimlede af Allusioner til Nutids-Forhold, som man ikke skulde troe, at en russisk-Censur vilde lade passere eller at russiske Officerer saa gemyttigt vilde sidde og høre paa.

Føler man sig lidt trykket ved at see Åbos Tilbagegang, voxer denne Følelse, naar man fra Sofiden nærmer sig Helsingfors, og seer det mægtige Sveaborg ligge foran sig. Hvilken forunderlig Skjebne, at dette Kæmpeværk, der kostede det fattige Sverrig 25 Millioner at opføre, at dette „Nordens Gibraltar“, som Sverrig byggede med saa store Opoffrelser for at have et Værn mod sin mægtige Nabo, at denne uindtagelige Fæstning ved det første Angreb og saagodtsom uden Sværdslag faldt i Russernes Hænder. Sveaborg, der blev bygget efter Grev Ehrenswärds Tegninger og under hans Ledelse, blev den 6te Martz 1808 angrebet af Russerne under General Suchtelen. Admiral Cronstedt forsvarede Pladsen med 6000 Mand og to Fregatter. Da Suchtelen stillede den latterlige Fordring til ham, at han skulde overgive Fæstningen, svarede Cronstedt, at han vilde gjøre det, hvis der ikke inden den 3die Mai kom fem Linieskibe til hans Undsætning. Man betragtede det som en

Spog, og selv Russerne troede ikke paa Muligheden af at vinde saa let en Seir; men da den 3die Mai kom, og ingen Undsætning var isigte, overgav Cronstedt for ramme Alvor Fæstningen med al dens Munitiøn, Skibe og Garnison til Russerne! Hvad der har forledt ham til at begaae denne affindige Handling er aldrig blevet opklaret; men hans Navn er i Sverrig stemplet med Had og Foragt, thi Sveaborgs Overgivelse, der afgjorde Finlands Skjebne, er det mørkeste og sorgeligste Blad i Sverrigs Krigshistorie. Under Krimkrigen blev Sveaborg anden Gang angrebet i 1855 af en fransk-englisk Escadre. Der blev kastet en utrolig Mængde Bomber og Granater ind i Fæstningen, og de tændte ogsaa, men det var kun Magaziner og Caserner, der brændte — Fæstningens nægtig Granitblokke led ikke det mindste. Rigtignok meddeelte Times i de meest hoverende Udtryk, at Sveaborg var sloiftet og nedbrændt; men da den forenede Flaade fort efter maatte gaae bort med usorrrettet Sag, var Bladet nødt til at gjentafde sin Efterretning som forhastet og meddele sine Læsere, at Sveaborg stod der endnu.

Aldrig saasnart har man passeret Fæstningen, for man overrastes ved Synet af den rige, smukke og blomstrende By, der ligger bagved dens Mure. Beliggenheden af Helsingborg er fortryllende, og hvor Diet streifer hen, møder det prægtige Kirker og imponerende Bygninger. Man behøver ikke at gaae mange Gader igjennem for at overbevise sig om, at den er Russernes Kjæledægge, og at de gjøre Alt for at hve og vinde den.

Blandt de prægtige Bygninger, der smykke Helsingfors, indtager Senatet og Universitetet den første Rang; de saavel som Theatret, der ligger lige for en lang, udmærket smuk Esplanade, vilde være en Brydelse for enhver Hovedstad. At Theatret maa vække en Kjøbenhavners Misundelse er aabenbart, thi det er bygget i samme Stil og med samme Dimensioner som det nylig afbrændte Dresdener, og hvad det decorative Element angaaer, staaer det betydelig over det. Helsingfors har ogsaa et stort Bibliothek og et rigt naturhistorisk Museum, som jeg dog ikke fik at see, fordi jeg foretrak at tilbringe de Timer, jeg endnu havde at raade over, med min fortræffelige Ungdomsven, Professor Eynæus, en af Finlands meest fremragende Mand og betydeligste Digtere. Min Glæde over at gjensee ham og udveksle med ham Ungdomsmindernes „Huffer Du dengang, og huffer Du det?“ var saa stor, at jeg formelig var gjerrig paa Minuterne, jeg kunde tilbringe i hans Selskab. Vi skiltes ad med de oprigtigste Øster om at gjensee hinanden endnu engang, men om det skeer i Kjøbenhavn, Helsingfors — eller paa et tredie Sted, det hører vel til de Spørgsmaal, som vi ere bedst tjent med ikke at faae Rede paa.

Naar jeg nu tilføier om Wiborg, som vi naaede den tredie Dags Eftermiddag Kl. 6, at den har en betydelig Havn, at der lige for denne Havn ligger Ruinerne af et ældgammelt Slot med et stateligt Taarn, som skal være opført af Thorvald Knutson, og at der i dens uanseelige Gader roer sig en traad Virksomhed, der giver

et godt Vidnesbyrd om dens Handel og Industri, saa har jeg omtrent sagt Alt, hvad jeg veed om de finste Byer, som vi anløb, og saa kan jeg igjen roligt gaae ombord paa Dampffibet til St. Petersborg og bede mine Læsere velvilligt følge mig paa Reisen.

Da jeg næste Morgen kom op paa Dækket, vare vi midt i den bothniske Bugt. Veiret var ligesom alle de foregaaende Dage siraalende smukt, Havet blankt og stille, og ikke en Sky viste sig paa Himlen. Omtrent Kl. 8 fik vi Cronstadt isigte. Det ligger for lavt til at gjøre nogen imponerende Virkning, men Synet af dets Masteskov og Granitbefæstninger, dets Bærster og Magaziner er yderst tiltrækkende. Det var disse Granitmure, som Napier under Krimkrigen skulde angribe. Man forsiktrer, at den gamle Somand var saa glad over dette Sverv og saa sikker paa, at det maatte lykkes ham i en Haandevending, at han lovede sine Matroser, at de skulde spise deres Frokost i Cronstadt og deres Middag i St. Petersborg; men efter en Maanedes Forlob, var Admiralen kommen til den Erkjendelse, at det ikke gik med Cronstadts Mure som med Jericho's, at de hverken faldt for Skyderi eller Trompetstod. Han vendte da tilbage til London og beklagede sig bittert over Ministeriet, der ikke havde givet ham tilstrækkelige Angrebsmidler.

Vi havde neppe passeret Cronstadt, for der paa Dækket opstod en almindelig Bevægelse: det var et stinnende Punkt i et Par Miils Afstand, som lidt efter lidt dæmrede frem i Horisonten og tiltrak sig Opmærksom-

heden. „Isakskirken! Isakskirken!“ lød det omkring os i alle mulige Tungemaal; Kikkertø og Vognetter kom frem, og Alle stirrede hen paa dette Punkt, der med hvert Dieblit blev større og tydeligere. Isakskirkens gyldne Kuppel antog efterhaanden bestemtere Omrids, men jo skarpere Contouren blev, desto tydeligere stod ogsaa i det samme et Moment af mit Ungdomsliv for mig. Det var det Dieblit, da Betturinen paa Veien til Rom pludselig vendte sig om til mig og pegede med Pidsken tilhoire for at vise mig, ligeledes i et Par Miles Afstand, Peterstkirkens Kuppel, hvorefter Isakskirkens er formet. Der er visse Dieblitte, som ere afgjørende for et Menneskes indre og ydre Liv, og det Dieblit, man faar Peterstkirken første Gang, er eet af dem.

Snart laa Isakskirken for os i hele sin Herlighed; men paa samme Tid skinnede der baade tilvenstre og tilhoire det ene guldglimsende Taarn efter det andet frem i den straalende Formiddagsol; prægtige Sølv- og Guldtupler, glimrende Guldkors, mægtige grønne og mørkeblaa Domer løstede sig til alle Sider, og paa samme Tid drukkede Diet i en Brimmel af Paladser og Kæmpebygninger, som ingen anden By i Verden kan opvise Mage til. Dampffibet skynder rask frem gjennem den prægtige Nema; men man har hverken Tid til at lægge Mærke til Floden selv eller dens blankskinnede Bølger, det utrolige Liv, der roer sig paa den, dens gigantiske Granitquaie eller Mastin- og Skibsbyggerierne, der bedække den — Diet skynder bestandig fremad, henover den mæg-

tige Nikolajeff-Bro med sit skinnende Mosaikkapel, der alene har kostet en halv Million Rubler, til Børsen, til Admiralitetsbygningen, til Vinterpaladset og til Peters- og Pauls-Kathedralen, hvor det omsider finder Hvile.

Endelig lægger Dampskibet til ved Wassily-Ostrow-quaien. En bedøvende Larm, en Sværm af tjenstlige Mander, en Skrigen og Skraalen af Dragere og Kudste, som kun Den kan gjøre sig Begreb om, der har oplevet lignende Scener i Neapel, modtager En ved Landstigningen. Man er glad naar man blot kan slippe ud af dette Helvede, men man er lykkelig over al Beskrivelse, naar man midt i denne barbariske Tummel horer, som vi, et hjemligt og hjerteligt Velkommen! Det var vor fortræffelige Pallisen, den danske Generalconsul, der sendte os denne Hilsen, og jeg troer, at et dansk Velkommen sjelden har klinget mere velkomment i vore Dren.

Aldrig har nogen fremmed By overvældet mig i den Grad som St. Petersborg, og dog er der maastee ingen stor By, hvori man orienterer sig lettere. De fremragende Taarne, Kupler og Kors, der til alle Sider frembyde sig for Diet, ere udmærkede Kjendingsmærker; men naar man alligevel overvældes, ligger det i det enorme Terrain og i den kæmpemæssige Bygningsstil. Medens man i Europas andre Hovedstæder har let ved at tælle Paladserne, myldre de her frem i Tusindvis. Man bliver aldrig færdig med at betragte disse colossale Bygninger, paa hvis Ydersider der er ødslet med Porphyr, Granit, Bronze og Forgyltning, og som indvendig

ere udsmykkede med de skønneste Steensorter, med Malachit og Lapis Lazuli og gjenne de ædleste og kostbareste Kunstsfatte. Ligeover for en Mængde Bygninger i St. Petersborg vil selv Christiansborg Slot blive en forsvindende Storrelse. Jeg taler ikke her om Kirkerne og Slottene, der have kostet fabelagtige Summer, og hvori der er opdyngt utrolige Rigdomme, men der er Masser af Privathuse i denne Paladsby, der have kostet mangfoldige Millioner. Det turde maaskee interessere ligeover for denne Kjendsgjerning at kaste et Tilbageblik paa St. Petersborgs Oprindelse for paa en flaaende Maade at see, af hvilken usjel og ubetydelig Spire denne vidunderlige Stad har udviklet sig til sin nuværende Storhed.

Terrainet, hvorpaa St. Petersborg nu ligger imellem Baipus og Ladogasoen hed i gamle Dage Ingrien og tilhorte først Novgorod, senere Moskou, indtil det i 1617 erobredes af Svenskerne. Mellem Rusland og Sverrig var der sluttet en fyrgetyveaarig Vaabensstilstand, der udlob i 1701, 3 August 1700 opfagde Czar Peter Vaabensstilstanden og erklærede Carl den Tolvte Krig. Hans skarpe og kloge Blik saae nemlig strax, at Ruslands Fremtid beroede paa, at det kom i en direkte Forbindelse med Vesteuropa, og at han, som han skal have udtrykt sig, kunde have „et Vindue aabent“ til den Kant. Efter Nederlaget ved Narva tog han i 1702 med Storm den svenske Fæstning Schlüsselburg og i Mai 1803 erobrede han Svenskernes anden Fæstning Nyenschanz.

Dermed var han Herre over Terrainet, og allerede i August 1703 lagde han Grundstenen til den nu saakaldte Fæstningskirke eller Peters- og Pauls-Kathedralen.

Et Besøg i denne Kirke lønner sig rigeligt. Man finder ikke blot der en pragtfuld Dom med et slankt, guldsfjinnende Taarn, der er 26 Fod høiere end Paulskirken i London, men indeni seer man en Mængde hvide, blanke Marmor-Sarkophager, der gjemme Ligene af alle Ruslands Czarer fra Peter den Store til vore Dage med Undtagelse af Peter den Anden, som elskede Moskou fremfor Petersborg og ligger begravet der. Tætved denne Kirke ligger det lille Træhus, som Peter den Store lod opføre i 1703 paa samme Tid som han lagde Grundstenen til Kathedralen. Det var det første Hus i St. Petersborg, ligesom den lille Baad, der endnu bevares derinde som Czar Peters eget Bærk er „Oldemoderen“ til hele den russiske Flaade. I det lille Hus, hvis ene Værelse nu er forvandlet til et Kapel, havde Czar Peter sit Dreierværksted, og herfra passede han paa sine Arbeidere, eller rettere paa sine Soldater, thi de første Soldater vare ogsaa de første Arbeidere i St. Petersborg. De byggede Træhuse og anlagde Sloboder, det vil sige Gader med kun een Række Huse. Forskjellige Talenter udviklede sig iblandt disse Arbeidere: nogle bleve dygtige Snekere og Tomrere; andre flinke Smede og Stuccuarbeidere, og for at det sunnppige Terrain, hvorpaa St. Petersborg anlagdes, ikke skulde odelægge deres Helbred, brugte Czar Peter den Forsigtighed at lade dem

arbejde sectionsviis og aldrig meer end tre Maaneder ad Gangen. En Literairhistoriker ved Navn P. Petrow har nylig oplyst, at disse Træhuse, som Peter den Stores Soldater opførte, dengang havde en Værdi fra fem til halvhundrede Rubler. Hvilken interessant Sammenstilling frembyde ikke disse Træhuse og de nuværende Marmor- og Porphyraladser, disse beskedne Værdier fra fem til halvtredstusinde Rubler for Træhusene og de ligesaa mange Millioner, der nutildags udgives for Paladserne! Et slaaende Beviis paa Czar Peters Energi og Genialitet er det jo ogsaa, at denne By, der begyndte med et enkelt Træhus, endnu inden hans Død talte 80,000 Indbyggere, og at den Plan, som han lagde for Byens Udvidelse, er den samme, som hans Eftermænd havde fulgt, og som følges endnu. Hans rastløse Iver for at udvikle den nye Hovedstads Hjelpekilder fornegtede sig intet Dieblit. Han anlagde ikke blot Befæstninger og Søforter, organiserede Armeer og byggede Flaader, men han indkaldte Fabrikmestere fra Udlandet, der anlagde Linnedvæverier og Tapetsfabriker; Læder, Peltsværk og Bøx bleve snart indbringende Exportartikler; han grundlagde Børsen og gjorde St. Petersborg til den betydeligste Havn i det baltiske Hav, ja han lod bygge Almueskoler, og med denne Foranstaltning begyndte Civilisationen at dæmre i Rusland. At Czar Peter derfor har et stort Navn i Historien og et endnu større iblandt den russiske Almue er ganske naturligt. Hans Statue staaer ligeover for Isakskirken, mellem Admi-

ralitetsbygningerne og Senatet, og er et af den nyere Tids skønneste Monumenter. Fodstykket er en uhyre Granitblot fra Nachte i Finland, der er tilhugget som en steil Klippe, hvilken Keiseren rider opad. Han standser Hesten foran den Afgrund, der aabner sig for hans Fodder og strækker den høire Haand ud imod den Bj, der som et Trylleslag skabtes af hans Genie og hans mægtige Villie; en Slange, Symbolet paa alle de Hindringer og Farer, han har havt at bekæmpe, sondertrædes af Hesten. Den colossale Statue, der veier 540 Centner, hviler kun paa Hestens Bagbeen og Hale

Jeg kan ikke omtale dette Monument, uden at min Tanke uvilkaarlig føres hen til en anden Statue, der ikke er nær saa colossal, ikke nær saa pragtfuld, men ikke mindre interessant. Den bærer Navnet „Kriloff“, et Navn, der er saagodtsom ubekjendt hos os, og som dog fortjener at kjendes af Alle, thi Kriloffs Virksomhed supplerer i visse Maader Peter den Stores. Hvad denne har gjort for at udvikle de materielle Kræfter i Rusland, det Samme har han udrettet paa det aandelige Omraade, og dog var han ikke Andet end en Fabeldigter; men han havde Holbergs Lune, Bittighed og Satire; som Holberg kjendte han sine Landsmænds Brost og forstod at helbrede dem for deres Daarskaber, og som Holberg lærte han sine Landsmænd at agte deres eget Sprog og at bruge det rigtigt. Jeg skal dvæle lidt længere baade ved Digteren og ved Monumentet, fordi jeg troer, at det vil interessere, men forudskikker blot, at hvis det er en

Ure for Kriloff, at hans Statue er bleven opreist i en By, der kun har Monumenter for Keisere og Seiervindere, saa er det ogsaa en Ure for Rusland, at det tæller ham iblandt de Sidste, ligesom det er et uforkasteligt Beviis paa, at Civilisationen er trængt langt dybere ind her end mange andre Steder, hvor man hovmoder sig af sin Kultur og sin ophoiede Dannelse.

Paa Peter den Stores Tid og endnu længe efter var det russiske Sprog geraadet i almindelig Ringecagt. Man fandt det saa fattigt og ubetydeligt, at man ikke engang vilde anerkjende det som Skriftsprog, og der maanedes ikke paa russiske Stormænd, der talte alle mulige Sprog flydende og reent undtagen deres eget. Lemonosoff, en Son af en fattig Fisker ved det hvide Hav, var den Første, der søgte at indsatte det russiske Sprog i sine naturlige Rettigheder, og Karamsin gik troligt i hans Fodspor, men de havde ikke Geni nok til at trænge igjennem. Da fremstod Ivan Andreiwitsch Kriloff. Han blev født i Moskou 1768 og var Son af en fattig Officer, der ikke havde Naad til at give ham den Opdragelse og Underviisning, hvortil han trængte. Ulykkeligviis blev Faderen forflyttet til Twer, hvor Byens Gouverneur fattede Godhed for Drengen og lod ham undervise med sine egne Born. I en Alder af 14 Aar mistede Kriloff sin Fader og han stod nu ene med Moderen, der et Par Aar efter var saa forarmet, at hun maatte tage til Petersborg for at bønfalde Keiseren om en Ansættelse for hendes syttenaarige Son. Han fik ogsaa en

lille Post som Afskriver i Keiserens Kabinet og benyttede nu sit Oidium til at skrive Komedier; men han manglede Talent til i den Retning at frembringe noget Godt, og efter flere forgjæves Forsøg opgav han denne Virksomhed. Ikke heldigere var han som Bladudgiver, thi han begyndte paa det ene Blad og Tidsskrift efter det andet, men de døde Straadod allesammen. Imidlertid havde han mistet sin Moder, og ved et Tilfælde blev han præsenteret for Enkekeiserinde Marie Feodorovna, Keiser Nicolaus's Moder. Hun havde Medlidenhed med hans Forladthed og fik ham ansat som Secretair hos Fyrst Galizin, der dengang var Statholder i Riga. Tre Aar tilbragte han i denne Stilling, men han blev nødt til at opgive den, da Fyrsten tog sin Afsked og trak sig tilbage til sine Godser. Fyrsten havde imidlertid fattet Godhed for Kriloff og foreslog ham at følge med sig. Kriloff tog imod dette Tilbud der godt harmonerede med hans Tilboielighed til at hengive sig til Ensomhed og Eftertanke. Han fik her rig Leilighed til at studere den russiske Almues karakteristiske Sæder og Udtryksmaade, Bøndernes jævne og godmodige Væsen og Provinds-Embedsmændenes Opblæsthed. Nu fik han forst Dinene op for sit Kald, og dermed laa ogsaa hans Fremtidsbane affruktet for ham. Han vendte tilbage til St. Petersborg med anbefalinger fra Fyrst Galizin og fik ogsaa strax af Keiser Alexander den Første en Ansættelse ved Montem. Nu begyndte hans egentlige Virksomhed som Fabeldigter, og fra det Dieblif voxede ogsaa hans

Berømmelse med hver Dag. I 1812 blev han ansat som Bibliothekar ved det store keiserlige Bibliothek. Han kunde nu skrive med Frihed og Lyst; Boghandlerne i St. Petetsborg overbød hinanden for at forlægge hans Fabler; den ene Udgave afløste den anden; overalt, hvor han viste sig, var han Gjenstand for Hengivenhed og Hoiagtelse, og saavel Keiseren som den keiserlige Familie overøste ham med Beviser paa Velvillie og Bevaagenhed. Der er kun faa Forfattere, der have ført en saa lykkelig Tilværelse; hans elskværdige Personlighed og den Berømmelse, der knyttede sig til hans Navn, gjorde ham velsæet af Alle, og det satiriske Element i hans Fabler er blandet med saamegen Stjelmæri og Godmodighed, at det ikke skaffede ham Fjender. Og dog er der den Forskjel paa ham og La Fontaine, at medens den franske Fabeldigter holder sig til de Daarligheder, der ere almene menneskelige, revser den russiske netop dem, der ere indgroede hos hans Landsmænd; men just derved er det, at han har faaet sin Betydning. Hertil kommer, at han er fuldstændig upartist: han revser Fyrsternes Egoisme ligesaa vel som Pengemandenes Griffhed; hans Satire rammer ligesaa godt Rjombændenes Uredelighed som Parventernes Dumstolthed; han forfølger lige ubarmhjerligt den Lærde, der gjør sig til af sin Biden, og den ensfoldige Mujik (Bonde), der ikke vil lære Noget — og han sparer heller ikke sig selv. La Fontaine har maaskee en mere afrundet Form — derom kan jeg naturligviis ikke have nogen Mening — men Kriloff er langt mere original og forstaaer at

finde sit Stof i Alt, hvad han kommer i Berøring med. Af de to hundrede Fabler, der indeholdes i hans Samling, er der kun tredive, hvortil han har laant Stoffet fra sine Forgængere — alle de øvrige tilhøre ham selv. Det Humane er Grundtonen i dem alle. Han er altid paa de Svageres Parti, og han berorer undertiden Streng, der maatte finde Gjentklang hos Alle. Ingen har derfor meer end han givet Stødet til Affskaffelsen af mangleaarlige Misbrug og Impulsen til nyttige og velfig- nelsestrige Reforme.

Den 2den Februar 1838 var det Kriloffs halvserd- sindstypaarige Fødselsdag. Alt hvad Petersborg eier af Stort og Udmærket samlede sig for at feire denne Dag med ham. Der blev sunget Hymner til hans Ære, en Guldkrands og en Medaille, der var slaaet til hans Hæder, overraktes ham, og før Vanquetten begyndte, oplæstes et keiserligt Reskript, hvori der tilkjendtes ham Stanilausordenens Stjerne. Efter Oplæsningen blev han omfavnet af sine gamle Venner, og de unge Damer, der vare tilstede, tilkastede ham deres Bouquetter.

To Uar efter døde han mildt og roligt, som han havde levet. Han blev, efter Keiserens Befaling begravet med fyrstelig Pragt. Da Liget blev bragt ind i Kirken, modtoges det af Keiseren selv, og da Begravelsesceremonierne vare endte, bar otte Generaler Kisten ud af Kirken. En tallos Skare fulgte ham til Alexander Nevsky-Kirkegaarden, hvor han blev jordet. I Kisten havde man med-

givet ham hans Guldkrans og Medailler samt en falmet Blomsterbouquet, som Keiserinde Marie Feodorovna engang havde givet ham.

Strax efter hans Dod blev der sat en National-Subskription igang for at opreise et Mindesmærke for ham, og baade Smaa og Store skyndte sig at komme med deres Bidrag. En smuk Statue blev faa Aar efter opreist i den saakaldte „Sommerhave,“ og man kunde umuligt have valgt Stedet bedre eller findrigere. „Sommerhaven“ er en udmærket smuk Park, der ogsaa skulder Tzar Peter sin Tilblivelse. Den har brede, skyggefulde Alleer, prægtige Trægrupper, dustende Buskads og Masser af Marmorfigurer og Buster, der ere mere curieuse end smukke. I en Runddeel, hvor man hver Dag seer den petersborgske Ungdom løbe omkring og lege, har man opstillet Statuen. Kriloff sidder paa en Granitblok med en Bog i Haanden og seer med et godmødig Sniil ned paa dem, der opdrages med hans Fabler og igjennem dem vænnes til at elske ham. Er der ikke Poesi og Følelse i denne Sammenstilling, og er det muligt at et taknemmeligt Hjerte kan finde et smukkere Udtryk? Og saa det høie Fundament, hvorpaa Bronzestatuen er opstillet, gjør et velgjørende Indtryk. I smukke Hautreliefs seer man paa alle fire Sider Dyr, Planter og phantastiske Figurer i de meest lunefulde Sammenslyngninger. Det er den Verden, hvori hans Phantasi har bevæget sig, og allerede fra dette Standpunkt er Valget godt og berettiget; men for den, der er fortrolig med Kriloffs

Fabler, er Nydelsen endnu større, thi disse Planter og Dyrestikfelter ere ikke vilkaarligt sammensillede, men gjen- give paa den meest talende Maade det væsentlige Indhold af hans allerbedste Fabler.

Hvad Kriloff har været og virket spores bedst i den paafølgende Litteratur. Gjennem ham fik det russiske Sprog Klang, Fylde og Smidighed. Store og udmærkede Mand traadte i hans Fodspor, men Ingen af dem har vundet en Popularitet, der kan maale sig med hans. Foruden den geniale Puschkin der dræbtes i en Duel i sin kraftigste Alder, kjender Læseverdenen igjennem franske Oversættelser Gogol og Ostroffky, der have skrevet udmærkede Charakterskuespil, og Ivan Turgheneff, hvis Sagthistorier og Noveller læses over hele Verden. Det friere Liv, der under den nuværende Keiser rorer sig overalt i Rusland, har allerede skabt en ny opblomstrende Litteratur, der lover Frugter for Fremtiden. Paa det aandelige Obeet har man altsaa siden Peter den Stores Tid gjort Kæmpeskridt fremad, og vil man vide, hvorvidt Rusland har udviklet sin materielle Velstandskilder, sin Industri i samme Forhold, behøver man blot at gaae fra Kriloffs Monument et Par hundrede Skridt videre til Kanalen Fontanka, saa har man den pompeuse National-Udstillingsbygning liggende lige foran sig.

Thi det forholder sig virkelig saaledes. Foruden alt det Andet, vi have at see i St. Petersborg, er her en Industriudstilling ovenikjøbet, og det den største og

rigeste, der nogensinde er seet her. Jeg kan maaskee til Nød være Forer i et Museum eller Billedgalleri, men ikke i en Industriudstilling, — jeg skal derfor vel vogte mig for at indlade mig paa Detailler, hvortil der horer en Fagkundskab, som fattes mig. Jeg vil blot gjengive det Indtryk, denne Udstilling har gjort paa mig.

Bygningen selv er ikke saa imponerende, som den er hensigtsmaessig og smagsfuld, og der gaaer en kunstnerisk Aand igjennem Alt, hvad der hedder Opstilling og Arrangement. Dens Centrum er en stor Rotunde, der er udstyret som Have og hvori der er et Aquarium, eftergjorte Klippestykker, sprublende Cascader, Orangetræer o. s. v. Tilvenstre for Rotunden er der en pragtig Opstilling af Speile, Glas og Porcellain, det sidste fra det keiserlige Porcellainfabrik. Solgjenstandene, der skrive sig fra Hr. Sfasdows Bærstedder, ere fra Formens Side mesterlige, og der er Sager derimellem, som rivalisere med det Bedste og Kunstfærdigste, som Middelalderen har frembragt. En enkelt ganske lille Boutik tæved er Millioner værd: dette lille Galconda er Bolins Udstilling af Juveler. Det smukkeste og kostbareste Stykke er Storfyrstinde Dagmars Brillanthalbaand med vedhængende orientalske Perler. Det er en Foræring fra Keiseren og har kostet 200,000 Rubler. Dertil slutter sig en ndmærket smuk Brystfloise af store Brillanter og Rubiner, en Slags Dannebrogsfloise, der endnu ikke har fundet nogen Kjøber. — Malachitsager er der i Overflodighed og saa smukke, at naar man har Penge nok, behøver man ikke at være i For-

legenhed for at vælge. — Af Bronzer udmærker sig en 5½ Aen hoi Candelaber indrettet til Gas — den har en smuk Form og koster 2000 Rubler. — Rusland har omtrent 30 Millioner almindelige Faar og henimod 10 Millioner Merinos; Ulden spiller altsaa en Hovedrolle i den russiske Industri, og der produceres i 635 Fabrikker med 94000 Arbeidere Fabrikatar til en Værdi af 50 Millioner Rubler. Disse Fabrikker saavel som Bomuldsindustriens, der drives i endnu større Dimensioner, ere efter Kjenderes Sigende, ganske udmærket repræsenterede. — En interessant lille Afdeling er Gummimanufaktur. Det indeholder en Samling af saa forskjelligartede Gjenstande, at man ved første Blik er i Tvivl om, hvad det egentlig er, indtil man faaer Die paa en kæmpemæssig Stjerne af Gummigalocher, der hjælper En paa Sporet. Ogsaa Raastoffet er fremstillet her i alle dets Tilberedelsesstadier. — Det fattige Finland har udstillet Rebflagerarbeide og deriblandt Stibstougværk, der roses som det bedste i hele Verden. — En smagfuld Opstilling af kostbare Dametoiletter samler bestandig en talrig Skare Beundrerinder. Onde Tungen paastaae rigtignok, at det er Stoffer, der ere tilskaaerne i Paris og kun synes i St. Petersborg — jeg har imidlertid ikke bemærket, at de smukke Beundrerinder derfor synes mindre godt om dem. Hvad der derimod er utvivlsomt russisk er nogle smaa Damejakter af violet Floiel, forede med Beltsværk; de ere saa indbydende og forføreriske, at jeg nok gad see den Kjøbenhavnnerinde, der var istand

til at modstaae dem. De koste rigtignok 400 Rubler, men det er Spotpriis i Petersborg, hvor der betales tusind til totusind Rubler for en Damekaabe eller Pelttsfrakke. — En Dameartikel, som man ligeledes hverken i Paris eller London seer saa smukt repræsenteret, er Fodtoiet; man gjør sig ingen Forestilling om, med hvilken Smag og Elegance disse vidunderlige russiske Damestooler ere udslyrede — de ere smaa Kunstværker, som fængsle En uimodstaaeligt. — Krigsministeriet har udstillet ikke mindre end tusinde Muure, hvoraf nogle ere overordentlig interessante. At man nu i Rusland gjør Stobestaals Kanoner og Locomotiver, har man hos os neppe nogen Anelse om, og kommer man ind i Maskineafdelingen, hvor det buldrer, hvæser, stønner og stoyer uophørligt, kan man see otte Uniformer tilskæres i et Dieblik af een Maskine og synes af en anden. Hvad der gjør Rusland Være er de Prover, der her ere fremstillede af hensigtsmæssige Lazarethvogne. Her er en Jernbane-Waggon med bequemme Senge for 4 Saarede, og i et tilstødende Kabinet er der et Feltapothek og et heelt Apparat af chirurgiske Instrumenter. Der er overhovedet neppe nogen Branche, som ikke er smukt og undertiden endogsaa udmærket repræsenteret, og man kan ikke gaae denne Udstilling igjennem uden at faae Agtelse for et Land, der, til Trods for dets Ungdom, allerede har udrettet saameget.

Seg skal i et følgende Hefte fortsætte disse russiske Skildringer. Naar Stoffet dertil tilflyder mig saa rige-

ligt, saa ligger det deels i, at det at være Danff og Landsmand til Storfyrstinde Dagmar er ligesom et Trylleord, der aabner ikke blot Auitzkoff-Paladsets Porte, men endnu mange andre, deels deri, at min lykkelige Stjerne ligesaa jeg traadte iland i St. Petersborg forte mig sammen med Generalconsul Pallisen, og en mere forekommende, kyndig og elstvaerdig Cicerone findes der ikke.

To Digte

af

E. Schandorph.

1. Sog itide Ly.

Sog itide Ly

I den store By,

Er det end blandt Kvistens trange Gæller,

Bng dig der en Vo

For din Sjælero;

Lad dem skjændes saa i Husets Kjælder.

Sog itide Ly,

At fra Kampens Gny

Du dig kan i himmelff Luftning bade;

Landens Kampetræ

vil dig yde Læ,

Hvis Du elsker blot dets spæde Blade.

Søg itide Ly!
 Kamp du ei skal flye,
 Stil dig i Geled med Panden aaben!
 Søg dig blot et Sted,
 Hvor Du kan i Fred
 Slibe blanke dine Riddervaaben.

Søg itide Ly,
 At i Aftengry
 Du kan tro din Morgens Minder sanke.
 Og naar Solen nat
 Vige maa for Nat
 Vie til Lysets Væld din sidste Tanke.

2. Unio mystica.

Hvor Horizonten gløder i det Fjerne,
 Naar Dagens Drot i Purpurkaabe døer,
 Didop, hvor jeg kan see den matte Stjerne
 Indvævet tæt i Mælkeveiens Slor —
 Did lofkes jeg og drages.

Mod Vandets Bund, hvis hvide Kifelsstene
 Langt under blanke Flade skimtes kun,
 Mod Skovens Tjnkning, hvor de tusind Grene
 Udskyde i den sorte Dæmringsgrund —
 Did lofkes jeg og drages.

Mod Vandens Dyb, hvorhen ei Tanken vækker,
 Hvor Sjælen, skjondt med Gysen, higer ned,
 Hvor Anelsen al Livets Grund henlægger,
 Hvor Haabet drømmer der er evig Fred —
 Did loffes jeg og drages.

Ved Albanerøen

af

Wilhelm Bergsøe.

Derne de dybt under Klippernes Li,
 Hvor Kilderne risle og rinde,
 Der løber en Skovgang, en hemmelig Sti,
 Halvt skjult som et halvslettet Minde.
 Den slonger sig fremad i ustadig Flugt,
 Som Snogen paa Skovbundens Blade,
 Men følger dog tro hver sivbræmmed Bugt
 Længs Søens blinkende Flade.

Det er som havde den sluttet en Pagt
 Med disse lysende Bølger,
 Og som de havde Betsignelse lagt
 I Alt, hvad dens Løvtag dølger;
 Thi Bregnen, Burren og Beddendens Net
 Gjør Stiens Svingninger trange,
 Og Hvidtjørnens Greenværk slutter saa tæt,
 At Solstraalen selv bliver Fange.

Alt aander en stille, stemningsfuld Fred,
 Der tryller som gamle Minder,
 Især mod Aften naar Sol gaaer ned
 Og rødner Klippernes Tinder,
 Naar Volgen skulper med sagte Slag
 Mod Bjergets steenlagte Bringe,
 Og naar den langsomt vigende Dag
 Til Hvile Klokkerne ringe.

Da stiger — skjøndt det er sært at tro —
 Et Barndomsbilled fra Hjemmet,
 Og midt i Aftenens dæmrende No
 Jeg føler mig selv saa fremmed;
 Men Billedet, som der manedes frem
 Ved Duften, ved Skulptet og Klagen
 Er simpelt, som selve mit simple Hjem,
 Thi det er — Kirsebærgangen.

Den ode Stilhed, den friske Duft
 Af Grønt og Hvidtjørne blandet,
 Den svage Summen i Aftenens Luft
 De lyse Blink over Vandet,
 Den snærende Frø, de hældende Træer,
 Korsangerens kviddrende Stemme —
 Alt drager min Tanke saa nær, saa nær;
 Og pludselig er jeg hjemme.

Jeg gaaer der igjen, jeg kjender hver Plet
I Barnets Paradiſhave —
See Tjornen ſpænder ſit hoide Net
Ud over de gamle Grave,
Dg mærk fra Sundet den kjolige Vind,
Som ſtryger langs Voldens Banker,
D, hjemlige Luſt, Du gjor varm min Kind
Dg livner op i min Tanke.

Da farer jeg op — et Muſvaageſfrig
Klang ſkjærende hen over Vandet,
Dg hoide Taager fra Søens Vig
Sig vakte ind imod Landet.
Fra Bjergets Kloſter gaae Skgger frem,
Hiſt tanded en ubekjendt Stjerne —
Al nei, jeg er ei i mit gamle Hjem,
Men ude, langt i det Fjerne.

Anna Sophie Kewentlov.

Et historisk Portræt fra Frederik IVs Tid.

Af

Doktor Solmby.

Astenen den 26de Juli 1712 holdt en Bogn stille udenfor Clausholms Dyrehave. Lidt efter traadte en Tjener ud af Indeluffet og nærmede sig Bognen. Et blegt, noget ovalt Ansigt med en stor lyseguul Paryk, coifferet efter de Tidens Mode, kom tilsynne ved Ruden. Lakaien hilste saare ærbødigt og syntes at gjøre et aftalt Tegn til Herren i Bognen, hvorpaa dennes Ansigt atter forsvandt. Et Par Minuter efter viste en ung Dame sig, ledsaget af en Pige, ved Laagen til Indeluffet. Hun var klædt i en rød Stofs Morgenkjole med sorte Knapper, en Raabe var let kastet over hendes Skuldre, og en Straahat bedækkede skjodesløst det deilige lange sorte Haar. Hun standsede et Dieblif, som for at Iytte, om Noget

fulgte; men paa et beroligende Tegn af Pigen ilede hun hen mod Bognen. Ansigtet med den gule Baryk kom tilsynne bag Kuden, det smilede venligt og kastede et Fingerys ud mod den Kommende. Sakaien slog Bogntrinet ned og lukkede Døren op. To favnende Arme modtog den Indtrædende. Døren lukkede sig efter hende, og i raff Trav gik det nu henad Veien til Aarhus.

Næste Morgen begyndte der et Par Timer efter Solopgang at blive Køre paa den gamle Borg. Den naadige Frue havde ladet sin Datter kalde; men man havde forgjæves banket paa hendes Dør. Da Fruen noget forbausset modtog denne Efterretning, havde hun strax ladet gjennemføge Skov og Have, men Efterforsningerne her ledte heller ikke til Noget. Kammerpigen og Høumesteren bleve da tagne i strengt Forhør. De maatte gaae til Bekjendelse og bleve strax jague paa Porten, men den følgende Dag vidste Alle paa Clausholm, at Frøken Anna Sophie var flygtet med Kongen.

Enke-Storkantslerinden var som ude af sig selv. Hun, der efter sin Mand, den ansete Storkantsler Rewentlovs Død, havde taget Ophold fjernt fra Hovedstaden for i landlig Ro at opdrage sine Børn til at blive deres store Navn værdige, hun skulde nu ligegyldig see paa, at hendes Datter blev Kongens Frille? Eller hvad skulde hun gribe til? Landets hoieste Dommer, Adelens fødte Bærge, Kongen var jo her Part i Sagen.

Selv kunde hun fuldkommen sige sig fri for al Skyld i dette. Hun havde ligesiden Mafferaden paa

Goldinghuus, hvorhen Kong Frederik var flgget for Pesten 1711, søgt at modarbejde hans Uttraae og Hensigter, der tydeligt nok havde yttret sig, da han ved den paa følgende Caroussel traadte op som Anna Sophies Ridder med hendes Farve paa sit Bryst og beilede baade med Blik og Mine. Hun havde foreholdt sin Datter, hvad Dyd, Ære og Stand fordrede, hun havde strengelig forbudt hende at tale venligt til Kongen og endog saa revset hende for Overtrædelsen af dette Forbud. Hun havde med kold Høflighed modtaget Kongen den 24de Juni paa Clausholm og befalet Anna Sophie at vise sig i sin tarvelige Dragt; og da Kongen efter Maaltidet havde lagt en Rulle Dukater under sin Serviet, havde hun strax i hans Paahor befalet at uddele Pengene til de Fattige. Og nu da Kongen to Dage derefter ved Overhofmester Walthers atter havde ladet sig melde til Middag, havde hun strax befalet sin Datter at forblive paa sit Kammer og givet Hofmesteren Ordre til at have Die med hende. Kongen var forblevet paa Clausholm til langt ud paa Aftenen, som Enke-Storkantslerinden troede, i Haab om at faae Anna Sophie at see; men da han endelig havde taget Afsted, meente hun nu at have givet ham flaaende Beviser paa, at hun paa det Bestemteste vilde modsætte sig enhver Forbindelse mellem ham og sin Datter. Hun gik rolig til Sengs. Da erfoer hun Dagen efter, at Kongen havde frænklet Gjæsteretten ved at bortføre Anna Sophie.

Kongens Bogn standsede i Standerborg. Her var

Grevinde Holstein, der var Deeltagerinde i Kongens Planer, allerede ankommen Aftenen forud. I samme Dieblig Anna Sophie og Kongen stige ud af Bognen, udenævnte han hende til Fyrstinde af Slesvig. Kort efter fremtraadte Conrector Thomas Clausen fra Flensborg, hvor rimeligviis Grevinden havde lært ham at kjende som en Mand af slappe Principer, og viede, efterat han i en Fart var gjort til Hofpræst, Fyrstinden af Slesvig til Kongens venstre Haand. Efterat det høie Par havde opholdt sig to Dage i Skanderborg og tilbragt disse i stor Glæde, reiste de til Grev Holsteins Gods, hvor de forbleve i tolv Dage, der forherligedes ved den ene Fest efter den anden. Derpaa drog Frederik IV til Armeen i Holsteen, Bremen og Pommern, medens Anna Sophie deels opholdt sig hos sin Søster, deels i Kjøbenhavn i Palaiset bag Børsen, der ved en Longang gjennem Proviantbygningen blev sat i Forbindelse med Slottet. Kongen syntes at have været meget lykkelig, og sjønt han var beskæftiget med den farlige Krig i Tydskland, sendte han dog hyppigt Brev til Grev Holsteins, hoori der da altid var indesluttet Breve til hans Elskede. Da disse godt skildre Kongens Sindsstemning og kaste et Lys over en vis Side af hans Character, ville vi efter Gasparis „Urkunden“ meddele et Par Stykker af saadanne Breve, deels stilede til Greven, deels til hans Kone:

„Min kjære Greve! Jeg har ved denne Leilighed ikke villet undlade, først at takke ham paa det bedste for den beviste gode Beværtning, og kan han være forstikret

om, at jeg altid vilde gjøre mig en sensible plaisir af at erholde Leilighed til at lægge min hengivende Reconaissance for Dagen for al den beviste Tjenstfyrdighed." Dernæst giver han sig til at beskrive Armeens Overgang over Elben, de Svenskes Hærjinger i Tydskland og de fjendtlige Soldaters usle Forpleining og som en Folge deraf hyppige Desertion. Endelig slutter han sit Brev saaledes: „Jeg indeslutter iøvrigt heri høsfølgende Brev til den, som jeg elsker høiere end mig selv, hvis bestandige grassicouse Amitie jeg vil bede ham om, at søge paa bedste Maade at conservere mig, og ved Overbringeren af Brevet at gjøre min Recommandasiou; beder iøvrigt tusinde Gange at takke hans Gemalinde for alt det Gode, hun har viist mig og for den Uleilighed, hvilken hun saavelsom han har haft ved mit besværende Ophold, og at jeg kun onsker mig at være saa lykkelig at kunne igjen vise dem nogle behagelige Tjenester, paa det jeg ikke maa passere for Irreconnoissent, da jeg iøvrigt er med megen Plaisir og forbliver min Levetid, Monsieur votre tres affectionnes amis, Friedrich R." Et andet Brev, rimeligviis skrevet under Fyrstindens første Svangerskab, er paa Fransk og lyder saaledes i Oversættelse: „Min kjære Grevinde! Jeg er dem meget forbunden, fordi De har villet underrette mig om min hoitelskede Hertugindes Tilstand, og jeg er fortvivlet og meget ulykkelig over at være fraværende, og paa samme Tid at vide den, som jeg elsker mere end mig selv, saa syg og i en saadan Tilstand, hvoraf Føl-

gerne ere meget farlige. Jeg anbefaler hende til Deres Omsorg, fordi jeg veed og er overbevist om, at hun elsker Dem ligesaa inderligt, og i Nodsfald, hvad Gud forbyde, maa De maae det saa, at Doctor Clausen ikke tover altfor lange. Hvad Medicinen angaaer, da har jeg raadet hende ikke at tage Andet end Markgreve Pulver, en meget god og uskyldig Medicin, og hvorefter min kjære Hertuginde altid har befundet sig meget vel, og dersom Lægerne bifalde det, skal jeg ikke være imod en Aareladning paa Armen. Gud bevare mig dette usfatte- lige Gode og lade mig leve den lykkelige Dag, da jeg kan vise Hertuginde og hele Verden, at jeg i Sandhed er en Gentilhomme, og gjøre endnu mere end jeg har lovet samt overbevise Dem om, at jeg er, min Frue, Deres meget hengivne Ven, Frederik."

Aaret 1713, der var saa rigt paa glædelige Begivenheder for Danmark — hele Slesvigs Inddragelse og Steenbuck's Capitulation — var Anna Sophie med Kongen paa Husum Slot, hvor de modtog Peter den Store og hans Gemalinde Cathinka. Hvis Kongens ovennævnte Dnske „om at leve den Dag, da han kunde gjøre mere for sin Anna Sophie, end han havde lovet“ trængte til en Forklaring, da maa Fyrstinden af Slesvig ved denne Leilighed have fundet Nøglen til Gaaden i Tzarindens Historie. Havde Peter den Store, Selvherster over alle Ruslere, hævet den fattige Tjenestepige til en Keiserindes Rang, da kunde vel ogsaa den danske Souverain opløste en fødte Grevinde til en Dronnings Bær-

dighed, naar hans yngelige Gemalinde afgik ved Døden. Fra den Tid af har vistnok den ærgjerrige Anna Sophies Haab rettet sig mod den hoieste Gressplads, som en Kvinde paa den Tid kunde indtage.

Samme Aar havde Frederik IV skjænknet Anna Sophie Vallo med tilhørende Godser som et Grevskab; 1718 beslutter han ogsaa at kjøbe Clausholm til hende, der naturligtviis maatte være hende saare kjær som hendes Barndomshjem og som et Minde om hendes kongelige Elfers første Besøg. Hele Sagen kom jo imidlertid an paa hendes Moder, hvis Brede langtfra endnu syntes at have lagt sig. Thi efterat hun endelig havde indvilget i Salget var hun ligeved at lade Handelen gaa tilbage, da Prinds Carls Amtmand, Etatsraad Holstein, der ledede Underhandlingerne paa hendes Vegne, kom til at berøre Anna Sophies Forhold til Kongen. Det var altsaa ikke Kjøbet af Clausholm, der mildnede Kantslerindens Brede, som Nogle paastaar, maaskee vilbledet af, at Anna Sophie virkelig det følgende Aar opnaaede sin Moders Tilgivelse. 1719 vare nemlig Kongen, Fyrstinden og Enke-Storkantslerinden samlede paa Clausholm fra den 16de til den 20de Juli, hvorpaa Frederik IV reiste med Kronprindsen til Norge, hvor de bivaanede det ærefulde Felttog i Bahuus.

Hvorledes stillede nu Dronning Louise sig til alt dette, og hvorledes var Kongens Forhold til denne sin kaarede Hustru?

Frederik IV's og Dronning Louises Ægtefællskab var

bleven sluttet som tusinde andre, uoverlagt og uden Selvsprøvelse fra nogen af Siderne. Som 20aarig Yngling, temmelig ubekjendt med Verden og Livets Fordringer, havde Fr. IV gjort sin første Udenlandsreise. I det delige Nord-Italien var han truffet sammen med Grevinde Belo, en fortryllende Italienerinde. Hun blev den unge Prinds's første Kjærlighed; men hendes Tro lagde paa den Tid uoverstigelige Hindringer i Veien for deres ægteffabelige Forening. Prindsen var fortoivlet. Man paaستاer, at han aldrig før eller siden var forelsket saa stærkt som denne gang, og forvandt han end senere Tabet, kan det dog ikke være Andet, end at denne Resignation har virket demoraliserende paa Forholdet mellem ham og den Prindsesse, som Tid og Omstændigheder bode ham at vælge til Hustru. Dette var Prindsesse Louise af Mecklenborg, en ung, smuk Prindsesse med oenligt Ansigt, livlige Dine og castaniebruunt Haar. Kronprindsen fandt Behag i hende, og Ægtepagten blev da ogsaa i Hast sluttet. Den 8de October 1695 fuldbyrdedes Formælingen, og den 1ste Decbr. steg Kronprindsen i Land ved Gyldeulund. I Begyndelsen syntes Forholdet at være taaleligt, men senere kjølnedes det betydeligt. Dronningen havde allerede fra sit Hjem medbragt Hang til den sygelige Christendom, der fra Halle udbredte sig over Norden; derfor var hendes Sind i Reglen tungt og mørkt. Hertil kom, at hun var fire Aar ældre end Kongen og ved sin tiltagende Svagelighed snart mistede de saa legemlige Fortrin, som i det

forste Dieblif havde tiltrukket hendes Gemal. Da Frederik var blevet Konge, varede det ikke længe, inden den ene Frille drog ind paa Slottet efter den anden. Kongens Tilfidesfættelser og Hensynsløshed var altsaa intet Nyt for den stakkels Dronning; men da hun virkelig elskede ham, græmmede hun sig ved ethvert nyt Beviis paa hans Trosløshed. Forgjæves beklagede hun sig til sin Mand's Godfænde, Prindsesse Hedevig Sophie og Prinds Carl; disse agtværdige Menneskers Forestilling fandt intet Gehør hos Kongen, eller ogsaa har han forstaaet at affærdige slige Bebrejdelser let*). Da talte Dronningen selv til ham derom; hun blev heftig og det kom til voldsomme Optrin mellem dem. Siden den Tid haaned Dronningen Anna Sophie med de foragteligste Navne, der atter af tjenstvillige Aander bleve forebragte Fyrstinden, og saaledes er det jo nok muligt, som Zfr. Viehl paastaer, at de gjensidige Bitterheder og Drillerier bleve værre og værre, vel især fra Dronningens Side, som led meest derved, og hvem Uretten haardest trykkede. Dog kunne vi ikke billige samme Forfatterindes temmelig umotiverede Paastand, at Dronningen troede sit Liv efterstræbt af Elskerinden, og at Kongen virkelig gjennem Statsraad Weyse

*) Da Hofpræst Conradi engang møbte Frederik IV ved Nat-tetid paa forbudne Veie, tilraabte han ham dristig: Stehe König! Ich habe Gottes Wort an dir zu sagen. Men Kongen klappede ham paa Skuldren og sagde: Nun lieber Conradi! Nicht so böse!

skal have fremfyndet den Ulykkelige's Død; thi vel finde vi en Hentydning til det samme Rngte hos Gaspari, hvis Uttstykkesamling ellers er saare paalidelig, men en saadan Handling stemmer saa lidt overeens med, hvad vi ellers vide om Frederik IV's Personlighed og Anna Sophies Character, at vi ikke tage i Betænkning ganske at forkaste den. Vel blev Dronningens sidste Sygdom meget slet behandlet af to indkaldte tydske Læger, men dette var ikke Kongens Skyld, han havde netop i Tydskland ladet forespørge efter de bedste Læger, og den halvliske Skole, dengang saare berømt, havde sendt ham af sine Udvalgte.

Dronning Louise døde den 15de Marts 1721. Den 2den April fortes hendes Lig fra Kjøbenhavn til Koeskilde for at bisættes i Domkirken den 3die. Sfr. Biehl fortæller, at Frederik IV forlod Kirken i Begyndelsen af Ligprædikenen, naturligviis til Kronprindsens store Forargelse, under Paaskud af, at han var overvældet af Sorg og begav sig tilbage til Fyrstinden. Dette har dog nok ikke været Andet end Folkesnak, ingen af de paalidelige Kilder omtaler noget saadant, hvilket dog maatte have vakt almindelig Opsigt. Derimod er det vist, at medens Universitetet den følgende Dags Formiddag holdt sin Sorgefest for den afdøde Dronning, lod Kongen sig om Eftermiddagen af den samme søielige Thomas Clausen, som en lgl. Bulle nogle Aar før havde gjort til Dr. theol., vie til Anna Sophie til høre Haand. Flere Hofmænd, der vare forberedte paa det hastige Bryllup,

havde allerede ved Vigfærden som gode Skuespillere baa-
ret deres sive Stadsdragt under Sorgekapperne; thi de
kunne først komme til Byen den næste Dag, hvor de da
strax skulde møde i Balla ved Hoitidelighederne.

Var det Anna Sophies Ærgjerrighed, der ikke kunde
lade hende vente med at præsentere sig som Kongens
„lovlige Hustru“, til Dronningen var bleven kold i sin
Grav, eller var det, som Højer antyder og Carl Deich-
mann fortæller i sin Faders utrykte Vita, fordi Kongen strax
besluttede „at aflægge et saadant Ægteskab for Nationen,
og meente blot saaledes at kunne stille sin Samvittighed
tilfreds“? Nok! Een af de følgende Dage læste man i
Avisen: „Den 4de April haver Hans Majestæt for visse
Aarsagers Skyld allernaadigst fundet for godt jo for jo
hellere sig ubi et nyt Ægteskab at indlade med Hds.
Høihed Hertuginde af Slesvig“. Strax efter blev
Anna Sophie indlemmet i Kirkebonnen under Tite-
len: Hs. Maj. hoitelskede Gemalinde. Efter Formæ-
lingen toge Kongen og hans Hustru til Frederiksberg,
hvor det atter gif los paa Festsigheder og Forlystelser,
hvori Frederik IVs Godskende, der naturligviis, om de
end taalte Kongens Handlemaade, ingenlunde kunde billige
den, aldeles ikke deeltog.

Den 31te Mai foregik Anna Sophies Kroning paa
Frederiksberg Slot i Overvarelse af hele den kongelige
Familie med Hoffet, Ministrene og Generalerne. Over-
hofmarskallen frembar Kronen paa en rød Floiels Bude,
og Kongen tog Kronen fra Buden og satte den med en

„hoist naadig Mine“ paa sin Gemalindes Hoved i det han sagde: „Hermed erklære vi Eder for Dronning til Danmark og Norge!“! hoorpaa den nye Dronning boiede sig taust og kyskede Kongens Haand. Derpaa traadte Dronningens Søster, Grevinde Holstein og dennes Datter, Generalmajorinde Orzen til, og trykkede Kronen fast paa Dronningens Hoved, hvorefter Hds. Kgl. Maje= jestæt blev gratuleret med denne Prydelse paa, og derefter fort til Taffel ved Kongens venstre og Kronprind= sens høire Haand. Ved Tafflet udbragte Kongen Dronningens Skaal, „som gif rundt med fornoielig Glæde.“ Den nye Dronnings Declaration blev „forderligt“ til= meldt alle danske Ministre i Udlandet, for at bekendt= gøres ved deres respective Hoffer. Den 9de Juni gjorde Kronprindsen paa Hirschholm en Fest (neppe med sin gode Billie) for den nye Dronning, og i Slutningen af Maa= neden tog Kongen med hende til Ballø, hvorfra de efter en Uges Forløb atter vendte tilbage. Den 15de Juli holdt Anna Sophie sit Indtog i Kjøbenhavn fra Fre= deriksberg Slot. Efter den nye Dronnings Hofstat kom hendes Moder Storkantslerinden og hendes Søster Grev= inde Holstein, der kjorte sammen umiddelbart foran hen= des Overhofmester, derpaa kom hun selv med den 15aarige Prindsesse Charlotte, Dronning Louises Datter, som Uærsdame; 24. kgl. Drabanter omgave hendes Bogu og 6 Kammerherrer og Grever gjorde Uærestjeneste tilhest ved hver Side af den. Kongen modtog hende paa Slot= tet ved Indgangen til „den store Sal“ og førte hende

strax til Tasset. Kronprindsen var ikke nærværende ved dette Indtog. Den 3die Juli var han reist til Tydsland for at formæle sig med Prindsesse Sophie Magdalene til Eulenburg-Baireuth.

Den 18de Decbr. sm. Aar holdt Kronprinds Christian med Gemalinde sit Indtog i Kjøbenhavn. Det følger af sig selv, at det maatte være i Anna Sophies Interesse, at vinde det unge Pares Belvilie og af alle Aktstykker fremgaaer, at hun Intet har sparet for at opnaae denne. Kong Frederik, der mærkede og billigede sin Dronnings Hensigt, gjorde ogsaa paa sin Side Alt forat nærme sin Son til Anna Sophie; saaledes lod han ethvert af Sonnens Duffers Opsindelse være afhængigt af Dronningens Forbon.

De adelige Familier Reventlov og Holstein havde, som man kan tænke, med megen Bisald seet deres Slægting ophoiet til Landets Dronning; Presposter og glimrende Udsigter maatte ved den Leilighed aabne sig for dem, og deres Haab skuffedes heller ikke. Det er imidlertid en Lykke for Anna Sophies Eftermæle, at alle hendes Slægtinge, maaskee paa Grev Reventlov nær, vare dygtige Folk. Udsprede Rygter, der stode i Forbindelse med, at Dronningen brugte mange Penge, fortalte ganske vist, at hun ved sine Commissionærer, hvorimellem Rostgaard og Flere, lod sælge Embeder og Titler, men ved den i denne Anledning nedsatte „hemmelige Commission“ Undersøgelse, blev hun renset for enhver Bestyldning og Fr. Rostgaard frikjendt for at have solgt

Embeder. Dronningen brugte rigtignok mange Penge, og den sparsommelige Konges Privatcasse stod hende bestandig aaben; men man maa ogsaa sige til hendes Noes, at hun var saare gavmild og godgjorende. Saaledes understøttede hun Oprettelsen af Vaifenhuset, og i Kjøbenhavns ødelæggende Ildbrand 1728 folgte hun sine Smykker for at lindre de Huusvildes Elendighed. Derfor var ogsaa den offentlige Mening hende gunstig, Noget, der selv i Enevældens Tid vil sige Mere, end man sædvanligviis troer.

Kongens Omhed for hende aftog ikke. Den franske Minister Camilly i Kjøbenhavn tilstillede i Aaret 1728 sin Souverain en Beretning om det danske Hof, hvoraf vi uddrage Følgende: „Kongen elskede i sin Ungdom i høi Grad alle Slags Forlystelser; men nu synes han ikke mere at bryde sig derom. Han tilbringer bestandig Sommermaanederne paa sit Slot Fredensborg, fra den Tid af, hans Ægteskab med Frk. Reventlov blev declareret. Han er nu mere forelsket i hende end nogensinde før, og Dronningen, som kjender den Magt hun har over ham, benytter sig mesterlig deraf. Saa snart hun mærker nogen Kulde fra hans Side, søger hun at gjætte sig til Aarsagen; dersom hendes Mistanke da falder paa nogen af hendes Hofdamer, op søger hun saasnart som muligt en Mand til denne og — hvad der er besynderligt — saasnart de ere gifte, glemmer Kongen dem ganske. Noogle tjenstagtige Hofmænd forsøgte at befri hans Samvittighed for denne Skrupel; men han havde

den Svagthed at betro dette til Dronningen, og Raadgiverne befandt sig saa ilde derved, at Ingen siden har været fristet til at efterligne dem. Dronningen er en Datter af den afdode Storkantsler, af gl. meklenborgff Udel. Hun er født i Holsteen 1693 den 16de April. Hun har et godt Udseende, og hendes Taille skulde være fuldkommen, dersom hun havde kunnet vogte sig for Embonpoinet. Hun er Brunette, har sorte ildfulde Øine, hendes Næse er velskabt, hendes Mund smuk, men hun har en altfor varm Hud, og slette Tænder vanhælde det øvrige skjønne Udseende. Da hun endnu kun var Hertuginde af Slesvig havde hun tre Børn med Kongen; men den ældste levede kun 18 Maaneder Siden Ægteskabsærklæringen har Kongen den samme fyrige Opmærksomhed for hende, som en begyndt Lidenskab indgynder, og han skjuler det saa lidet, at han ingen Umage gjør sig forat paalægge sig Tvang i Publikums Nærværelse."

Vi have fire Breve fra Kongen til hans Gemalinde, alle skrevne i det sidste Aar af hans Liv. Et Par af dem ere gode Supplementer til den franske Ministers Skildring, og tillige bære de Vidnesbyrd om Dronningens Interesse for Kongens Person:

Mon Cher Coeur!

Gud være Værel! Jeg glæder mig hjertelig over at have erfaret af mon Coeur hendes Skrivelse, at det dog skal være temmelig vel med vor lille Carl. Gud staa ham bi, og styrke og formere hans Kræfter fra Dag

til Dag! Jeg har sagt Ane Cathrine Alt, ogsaa har jeg ladet hende i min Nærværelse tage Papirerne af Bordet og andre fornødne Sager, som have været i det lille Contoir. Iovrigt approberer jeg Alt i den Resolution, som mon Aimable Coeur har taget, omendstjont jeg for en Tid lang maa see mig hendes Nærværelse berøvet. Men naar jeg maa have den Glæde og Fornoielse, at Moder og Son tillige kommer til mig, saa er jeg trostet og tilfredsstillet. Gud give, at det kunde stee imorgen; men hvis dette ikke er muligt, at det da maa stee Onsdagen efter Pintsje. Betræffende Prædikenerne i Pintsjen, skal jeg ikke undlade at give Overhofmarskallen Ordre at bestille de forlangte Præster. Jeg skal ogsaa selv tage mig iagt, saavidt det for et Menneske er muligt, det forudseer jeg, og det med al Trofskab og Kjærlighed." Senere:

Mon Aimable Coeur!

Jeg er meget bekymret over, at min Hjerte skriver mig til, at den lille Carl er saa slet. Gud den Almægtige vil være den bedste Læge for Jesu Bunder Skyld, og bevare ham os til Trost og Glæde i mange Aar ved god Sundhed, saavel i vor Levetid, som mange Aar efter! Amen, det vorde sandt! Jeg har strax hjulpet Kammerfruen bort med Mattetoiet, og saafremt jeg i Morgen ingen bedre Tidender faaer for Kl. 10, ogsaa at min Hjerte ikke kan komme, saa kjører jeg strax til Kjøbenhavn. Jeg sender her lillige nogle Piller med rødt Pulver, fordi jeg troer, at min Hjertes Kuffert

er her, ifald de skulde være fornødne. Gud bevare dog for Jesu Skyld vor kjære Carl med hans kjære Mama, det onsker jeg af Hjertet."

1729 døde Kongens Broder Prinds Carl, og Frederik tog sig dette Tab meget nær. Kjøbenhavns Ildbrand 1728 havde rystet ham voldsomt. 1729 var uheldsvoangert for ham. Den 26de Marts red han nær ved en slet tildækket Kalkgrube, Hesten styrtede deri og Kongen med den; i November bivaanede han nogle Kanoners Stobning i Gjethuset; tvende Former sprang ved Stobningen; hele Huset syntes at staae i Lue; flere hundrede Menneffer trængte paa hinanden; Kongen faldt i Stimlen, og mange Menneffer gif hen over hans Ryg, og traadte ham paa Lænderne og Benene. Endelig blev han reddet ud af Trængselen og bragt i en Skareth til Slottet, hvor man bar ham i en Lænestol op ad Løngangen. Dronningen kom ham imøde; den ene Side af hendes Haar var ucoefferet; „hun larmenterede og græd“, fortæller Worm, der selv var tilstede. I fire Uger maatte Kongen holde Stuen, og han kom sig aldrig rigtig igjen. Kort efter døde den lille Prinds Carl. Det var en sørgelig Juul, Kongeparret feirede. Strax efter Nytaar rejste de til Fredensborg. Men de befandt sig saa uhyggeligt der, at de snart tog tilbage til Hovedstaden. Sidst i Mai lod Kongen sig som sædvanlig aarelade paa Foden; men et Par Ugers Tid efter gif der Inflammation i Saaret. Snart befandt han sig saa ilde, at der maatte hentes en Doctor fra Halle; Kon-

gens to Livlæger vare gamle og frngtsomme Mænd, dog er der rimeligviis Intet blevet forsomt; thi Kongens Sygdom var vistnok ulægelig for den Tid; det var nemlig Battersot. Lægerne raadede Kongen til at tage sig smaa Bevægelser, men ikke foretage lange Reiser; hans Fodder vare allerede saa svulne, at han maatte gaae med Saffiansstovler. Den 19de Juli besluttedes en Reise til Holsteen. Kongen syntes i Begyndelsen ikke om den, men lod sig dog overtale. Dronningen, Storkantsleren og et lille Følge fulgte den Enge. Paa Ballo var Hans Majestæt endnu saa munter, at han besaae det nyopbyggede Slot, men han gik for meget og befandt sig svagere derefter. Dog fortsattes Reisen over Odense, hvor Kongen sidste Gang mynstrede Tropperne, til Flensborg og Gottorp; men han klagede sig nu bestandigt, og hans Gemalindes Sind blev for hver Dag sørgmodigere. Da medbragte den bekjendte General Lovenorn den berømte tydske Læge Dr. Stahl; hans Cuur syntes i Begyndelsen at hjælpe; men han, som vel nok forudsaae Udfaldet af Sygdommen, raadede dog Kongen til at tage tilbage til Kjøbenhavn imedens Aars-tiden endnu var god. Kongen tiltraadte da Tilbagereisen, men kom ei længere end til Odense, hvor den tiltagende Sygdom nødte ham til at blive.

Dronningen var bestandig ved hans Side, og de tvende sidste Nætter, fortæller Borm, laae hun udenfor hans Seng paa en Dyne. Natten mellem den 11te og 12te October kl. 1½ drog Frederik IV sit sidste Suf.

Dagen for vare Kronprindsen, hans Gemalinde og hans Svigermoder tilligemed Prindsesse Hedevig ankomne til Odense for at see Kongen for sidste Gang. Den følgende Dag afreiste de kongelige Herffaber igjen. Anna Sophie stillede under militair Bevogtning af Oberst Brockenhuus, der en Time efter Kongens Afreise bragte hende til sin Gaard Brangstrup.

Nu var Spørgsmaalet, hvilken Skjæbne Anna Sophie vilde faae? I saa Henseende tyder Begyndelsen kun paa, at hun paa det Strengeste skulde undgjalde, for, hvad hun havde forbrudt mod dem, i hvis Magt hun nu var, og behandles uden Persons Anseelse; thi ikke nok med, at hunattes under Bevogtning, saaledes som man sætter den Skyldige, for hvis Sikkerhed der skal indstaaes; men der var allerede strax overgaaet hende den dybeste Ydmygelse, idet man saasnart Frederik IV var død, havde befalet hende at forlade de kongelige Gemakker, og ikke engang givet hende en Frøkenstue til at være i, men viist hende ned i et Kammer for Hofdamernes Piger. Enden blev imidlertid ikke Begyndelsen liig. Den 1ste November indgav Anna Sophie et Bønsskrift til Christian VI, hvori hun ganske submitterer sig Hans Majestæt, frasiger sig alle sine Godser og Eie=dele, som hun Utsammen stiller til Hans Majestæts Disposition, overgiver sig selv til den kongelige Raade, og bønssalder om Tilgivelse for sit Liv som „duchesse“. Paa Grund af dette Bønsskrift udkom nu den 11te November et kongeligt Rescript, der indeholder de endelige

Bestemmelser om hende. Rescriptet fremsendes som en kongelig Raadesact, og begrunder dette ved at gjennemgaae, hvad Anna Sophie har forbrudt. Efterat det derhos paa den ene Side har udtalt det som en Pligt, der paahviler Kongen mod sit Folk, at straffe en saadan Opførsel, men at Kongen paa den anden Side af Naturen er utilboielig til det Strengeste og med Guds Bistand hellere ønsker at begynde og fortsætte sin Regjering i Raade, fastsætter det nu „aus lauter königlicher Gnade, Güte und Milbigkeit“, at den hidtilværende Dronnings Stilling saaledes skal reguleres, at hun beholder Titel af Dronning uden Prædicat af Rigerne eller Landsdelene, erholder Clausholm til Livgeding med Forpligtelse til at boe der og ikke uden udtrykkelig Tilladelse at maatte tage derfra, faaer en aarlig Uppanage af 25,000 Rdlr., samt en rede Sum af 100,000 Rdlr. til sin Disposition ved sin nye Indretning, og endelig at hun beholder Alt, hvad hun privat eier, saasom hendes Soloservice, Meublementet paa hendes egne Gaarde og hendes Equipager; at hun derimod skal afgive alle sine Godser og Eiendomme, sine Effecter paa de kongelige Slotte, de ifølge testamentariff Forfrivning i et Skrin værende 40,000 Rb. i Ducater og 50,000 Rdlr. i Juveler, hvilke sidste ere Kronens og høre med til Samlingen af Pretiosa paa Rosenborg og iøvrigt Alt, hvad hun eier i rede Penge og Obligationer, hvorsomhelst de findes. Hvad hun har faaet i Smykker af Kongen, maa hun beholde til sin Dod,

mod at der derover forfattes en rigtig Fortegnelse, hvorefter de tilbageleveres. Hertil kom endnu efter en Supplik af Anna Sophie af 28de November et Tillæg af 2den December, der indrømmede hende hendes Modrenearv, Indkomsterne af alle hendes Godser til den forestaaende December Termin, og desforuden aarlig de fornødne Vildt- og Brændeleverancer til hendes Hofholdning.

Den 12te December gif den hoitidelige Vigceremoni for sig i Odense, den 16de blev Frederik IV's Kiste bisat i Roeskilde Domkirke, og den 13de afreiste Anna Sophie til Clausholm. Om hendes Ophold der kjende vi kun Lidt. Kongens Stemning mod hende lod til at være usorandret, ja han synes endog saa paa en mindre nobel Maade at have forstyrret hendes Brevverel med hendes Kjøbenhavnske Slægtninge; senere synes han dog at være blevet noget omstemt, og i Januar 1735 skriver han til Grev Zinzendorf: „Min kjære Greve! Hr. Blume (Hofpræsten) har nylig villet tiltale mig paa Samvittigheden, angaaende min afdøde Hr. Faders Maitresse, den saakaldte Dronning Anna Sophie. Han sagde, man maatte ikke bestandig bevare sin Brede; hun havde dog været formålet med min Fader ved præstelig Copulation; hun var at ansee som min Stedmoder; at det til sin Tid var rigtigt, at jeg havde ladet Nærfærdighed gaae for Naade, men nu kunde jeg vel lade hende vederfares nogle Tegn paa min Naade nu er jeg nyssgjerrig efter at vide deres Sentement

derom Dog gjør jeg mig endnu ingen Bebreidelser i denne Sag; thi naar jeg betænker, hvad hun har gjort mod min Fru Moder, som jeg endnu elsker og respecterer i hendes Grav, synes det mig, at jeg endnu har gjort for lidet mod Anna Sophie." Hvad Greven svarede, er ubekjendt; dog er det vist, at Blume overvandt Kongens Had til Anna Sophie; thi samme Aar tillod han hende ikke alene at skrive sig til, men lod hende ogsaa give et venligt Svar. Dette sees af tvende Breve til Schulin, hvoraf det ene slutter med disse Ord: „Vi tilstille ham herved tillige en Skrivelse fra den ulykkelige Dronning Anna Sophie, dog i største Fortrolighed, og at han ikke herom lader sig mærke med det Mindste for Nogen. Vi ville gjerne, at han skal opjette et Svar i hofflige Terminis, hvilket vi blot behøve at underskrive." Aarsagen til Hofpræstens Interesse for den faldne Dronning mener en nyere Forfatter at maatte ulede af den mere og mere tiltagende Gang til Pietisme, som hendes sidste Aar bære Spor af. Hun skal nemlig ikke alene have havt sit Capel paa Clausholm, men ogsaa et Bedekammer, hvilke begge endnu ere bevarede uforandrede. Hele Fredagen skal hun have tilbragt med Sang og Bøn, først i Capellet og saa i Bedekammeret, hvor hun da var ene, medens Degnen i et Bærelse udenfor ledede Sangen. Hvorledes nu dette end forholder sig, saa er det vistnok, at hun i den sidste Deel af sit Liv, som saamangen kongelig Elskerinde, blev en bodfærdig Magdalene og deelte sin Tid

mellem religiøse Betragtninger, Bøn og Godgjørenhed. Hun klædte sig i en tarvelig Dragt, havde et tarveligt Bord og en slet og ret Equipage; thi sagde hun, dersom jeg skulde føre mig op efter min Stand, havde jeg ikke efter Gnsfte til de Fattige. I den Blok, som hun lod indrette i Capellet, samlede i en halo Snees Aar henved 4000 Rdlr., som hun i sit Testamente bestemte anvendte til Oprettelsen af et Hospital for Syge og Trængende. Hendes Kjærlighed til hendes afdøde Gemal forsvandt aldrig. Paalidelige Efterretninger tale om, at Kongens Dødsdag altid var en „Poenitentsdag“ for hende. Ingen af hendes Hofetat maatte da nærme sig til hende, og Enhver maatte gaae ud, hvor hun gik ind; thi, da hendes Sorg intet blivende Sted gav hende, gik hun tidt grædende fra Stue til Stue, og kom hun til det Bærelse, hvor hun for første Gang havde talt ene med Kong Frederik, var der ikke Ende paa hendes Smertesudbrud. Næsten i hvert Bærelse hang Kongens Portrait, og det var ikke usædvanligt, at hun fæstede sine Bine saalænge derpaa, til de bleve fulde af Taarer. Hun havde et Armbaand med Kongens Billede; dette havde en af hendes Hofdamer formaaet hende til at lægge bort, da det bestandig bidrog til at fornye og forøge hendes Sorg, naar hun betragtede det. I Anna Sophies sidste Sygdom, Smaakopper, var der begyndt at indtræde nogen Bedring; men Doctoren havde ordineret hende No og Hvile og bedet hendes Hofdamer at sørge for, at Gardinerne bestandig holdtes

tiltrukne, da Dagslyset i høj Grad vilde skade den Enge. Kort efter bad hun om sit Juveelstrin; men da man vidste, at Kongens Portrait laae deri, lod man, som man ikke kunde finde Nøglen. Enkedronningen lod sig imidlertid ikke mærke med Noget, og bad blot Bedkommende at lede Nøglen op til imorgen. Men kort efter begyndte hun at blive meget urolig; hun klagede stærkt over Kvalme og Beængstelse og raabte, at man skulde trække Gardinerne fra, da hun ikke kunde udholde Mørket. Da man gav efter for hendes bestemte Anmodning, fæstede hun sine Dine fast paa Kongens Portrait, der hang ligesom hendes Seng, og da hun havde betragtet det, til hun ikke kunde see mere for de frembrændende Taarer, sagde hun: „Dæk nu kun Kuderne til igjen, nu har jeg seet ham, med hvem jeg snart skal samles!“ En halv Time efter var hun død. Dette skete den 7de Januar 1743. Af de kongelige Befalinger, som udgik angaaende hendes Liigs Bisættelse, tør vi slutte, at Anna Sophies Død ganske havde forsonet Christian VI med sin Stedmoder, og at han ogsaa nu besluttede sig til at hædre hende som saadan.

Februar 1743 foregik Liigbegjængelsen. I et Sidecapel i Roeskilde Domkirke sees nu Frederik IV's anden Dronnings Sarkophag; den er af sort Marmor med hvide Ornamentter; to af hendes Borns Rister staae paa begge Sider af Moderens.

Madonna.

Fortælling

af

Jørgen E.

En af Florents Kirker hænger der et Billede af Madonna, som, naar man først eengang har bemærket det, paa en særegen Maade forstaaer at holde Opmærksomheden fangen.

Der fortælles om dette Maleri, at det paa eengang er Malerens forste og sidste Værk. Og som det Første og det Sidste leder Tanken hen paa Begyndelse og paa Fuldbendelse, saaledes er det netop det forunderligt Tiltrækkende ved dette Billede, at der paa eengang gaaer en dobbelt Personlighed igjennem det: den usikre, famlende Begynder og den fuldbente Mester.

Neppe har man faaet Die for Manglerne, det Reitede og Barnlige, der hist og her kan findes i Form og

Farve, før man atter glemmer dem over det rige sjælelige Indhold og den store Sikkerhed, hvormed det er udtalt, men medens man allermest er betaget af dette, ser man atter med en vis Forundring det forunderligt Famlende og Ubehjælpomme, indtil saa igjen Billedets aandelige Skjønhed faaer Magten, — og saa fremdeles. Derfor er der noget bestandigt Værlende i Beskuerens Følelse, naar han staaer foran dette Billede, og saaledes gaaer det til, at man bagefter er tilmode, som om man havde talt med et levende Væsen, og som om Samtalen havde ført vidt omkring, været baade let og dagligdags og indærlig og alvorlig, og givet et dybt Indblik i det Menneskes Natur, med hvem man havde talt.

Dette Maleri har sin Historie, der maaskee kan nyde sit Bidrag til Forstaaelsen af det Indtryk, det gjør paa Beskueren, og det er denne i al sin Simpelhed, som jeg her vil fortælle.

I Bologna boede for flere hundrede Aar siden en fattig Enke, der maatte arbejde strengt for at skaffe det Nødvendige til sig og Sine; men Arbeidet gik let fra Haanden, thi hun elskede sine Born. Af disse var den ældste en Søn. Allerede som ganske Lille maatte han arbejde til Familiens Underhold ved at gaae en af de store Mestere tilhaande med Et og Andet. Her indslugede hans Sjæl de første Skjønhedsindtryk.

Da han voxede til og blev en rank og smuk Ungling, kjendte han kun een Videnskab, Kjærlighed til Kunsten, og kun een Lyst, den at blive Maler. Folk sagde

om ham, at han var en Dogenigt, der Intet gad bestille, og som kun gav Moderen Sorg til Lon for alt hendes Glid, men Moderens Hjerte hang ved ham, hun troede paa hans Kald.

Hu traf det sig saa paa den Tid, da han var 20 Aar gammel, at der kom Bud fra Florents til hans Moder: hendes Søster var dødelig syg og onskede meget at tale med hende, for Døden lukkede hendes Dine til. Saa som Kjarlighed var et Grundtræk i hendes Karakter, betænkte hun sig ikke; paa sin hurtige og praktiske Maade fik hun Alting ordnet og reiste med Sønnen til Florents. Hun havde troet, at Reisen kun vilde blive af kort Varighed, men det blev anderledes, end hun tænkte: Søsteren døde ikke; hun kom sig, men langsomt; saa blev hun, da hendes Omhu var fornøden.

De boede i et lille, uanseeligt Huus, men Leonardo var tilfreds med det, som det var, thi der var en riig Overflodighed af Lys; skjøndt det var ogsaa den eneste Ting, der var Rigdom paa — ellers var Alting faare fattigt og indskrænket.

Der stod et deiligt Syn for hans Tanke, som han længe havde baaret paa i Kjarlighed: den barnlig rene, uskyldige Madonna, som modtager Engelenes Budskab om Frelseren, hun skal føde. Det stod fuldfærdigt for ham, skjønt og blødt og snildigt, — og han brændte af Begjærighed efter at begynde. I de lange Dage, naar Moderen var hos den syge Søster, da sad han foran sit Stafeli og malede og malede. Men undertiden kunde

han kaste Pensel og Palet til Side og give sig til at græde; thi efterhaanden, som Arbeidet skred fremad, saae han med Mismod, at Haanden ikke mægtede at gjengive hans Tankes Syn. Og naar Moderen om Aftenen kom hjem og i stille Andagt betragtede hans Billede og i sin moderlige Stoltthed sagde, at det var saa deiligt, saa deiligt, som om man saae Madonna selv, da pleiede han at svare: O Moder! kunde du see min Tankes Syn, da vilde du vide, at der er en Forskjel, som mellem Himmel og Jord!

En Aften, da Moderen kom senere hjem end sædvanligt og med et Nys i Haanden traadte ind i Sønens Kammer for at sige ham Godnat, saae hun et underligt Syn: Maleriet laae væltet paa Gulvet, sønderstaaret fra Ende til anden, men henne i en Krog af Stuen sad hendes stille og frøgtomme Søn med en stor Glæde i sit Dø og en brændende Rødme paa sine Kinder. Hun blev staaende et Dieblit og saae sig om med Forstrækkelse i Blikket; derpaa trak hun sig tilbage, sagte, som hun var kommen. Men hele den Nat vaagede hun og lyttede med Ængstelse til enhver Støi.

Fra denne Aften var der foregaaet en Forandring med Leonardo, som Moderen ikke ret kunde forstaae; hun kjendte ham ikke igjen. Vel gik han stille omkring som før, men der var en Ild i hans Blik og en Rasthed i hans Bæsen, som forbausede hende. Og saa i en anden Henseende havde han forandret sig. Tidligere havde Moder og Søn, naar hun om Aftenen kom hjem,

talt længe og fortroligt med hinanden. Nu var det ikke mere saa. Hver Aften, naar Solen gik ned, og det ringede til Aften, gik han ud, og først seent paa Matten vendte han tilbage. Og en underlig Ting var der endnu: siden hiin Aften havde hans Pensel og Palet ligget urorte i en Krog. Dette sidste var maaskee det, der ængstede Moderen meest af Alt, men hun vilde ikke spørge; trængte hun til mig, tænkte hun, saa kommer han af sig selv.

Smidlertid nærmede Afreisen sig. Den Enge var nu kommen sig saavidt, at hun kunde undvære hendes Pleie, og Længselen efter de Smaa, der alt forlængst var vaagnet, var i den senere Tid brudt frem i hende med stor Styrke. Da hun en Dag gik til Solen og sagde, at den næste Dag maatte de rejse, svarede han Intet, men al Farven veeg fra hans Kinder; denne Blegghed fortog sig ikke paa hele den lange Rejse, og den varede ved, efterat de havde naaet Hjemmet. Moderen saae det, og Ængstelsen i hende voksede, men hun spurgte ikke; hun saae, han led, hun saae, at der var kommen en ny Magt ind i hans Tanker, der maatte være saare stærk, eftersom den formaaede at drage ham bort fra hende, og dette følte hun som en stor Sorg; men hun havde tabt hans Fortrolighed og burde ikke forsøge paa at vinde den igjen; han havde frivillig trukket sig tilbage, og frivillig maatte han komme igjen. Derfor spurgte hun ikke; men tidt og mange Gange blev hun af en uforklarlig Ængstelse, en underlig Inusnar Tanke om, at han netop nu trængte til hende, drevet bort fra sit Arbeide

og op i det lille Kammer, hvor han kunde sidde hele Dage, tankfuld og drømmende og uden at bestjæftige sig med Noget. Saa gav hun sig Et eller Andet at bestille og stjal sig til at see paa ham, og gif saa stille og tavst bort, som hun var kommen.

En Dag kom han hjem, og uden at sende hende et Blik eller en Hilsen gif han igjennem det Sted, hvor hun stod og vaskede. Han gif hurtigere og raslere, end han pleiede, og Moderens skarpe Blik læste noget Nøt i hans Die. Hun foer fort med sit Arbeide, saae ikke engang efter ham; men lidt efter blev det hende umuligt. Hun torrede sine magre, forslidte Hænder, der vare stribebede af Vassen, og gif efter.

Hun følte, medens hun gif op ad Trapper, stærkere end nogensinde, at nu maatte det Dieblik være kommet, da han atter vilde give hende sin Fortrolighed, at hun maaskee kunde lindre hans Sorg. Hun standsede lidt udenfor Døren og lyttede; der var stille som Natten. Saa vilde hun tage fat i Laasen, men idetsamme hun strakte Haanden ud, tog hun den atter til sig, boiede sit Hoved og foldede Hænderne over Brystet og bad til Madonna, at hun dog vilde give sin Betsignelse til det, der nu skulde skee. Da lagde hun atter, fuld af Haab, Haanden om Dørgrebet; det dreiede sig med en pibende Lyd, men Døren gif ikke op: den var laaset! Det gif igjennem hende som et pinefuldt Stik! Hun havde nærmet sig til ham med Sindet fuldt af ydmyg Kjærlighed, og nu følte hun det ligesom om han havde skudt hende

tilfide, sat en Bom mellem sig og hende, og gjort det med fuld Bevidsthed og med en haard Haand. Et Dieblik, men kun et Dieblik var det hende, som hun havde lidt en Forurettelse, men saa stod han med eet for hendes indre Syn, og hun saae, at hans Kinder vare saa blege, og at der var saamegen Lidelse i hans Blik; saa kom hun til at græde af Sorg og Medynk. Men da hun vendte sig og gik ned, folte hun en Byrde af en grændseløs Forladthed hvile over sig.

Fra denne Stund var han for hende som Een, der lider til Døden. Hun tynsede paa de Smaae, naar han kom, at de skulde være stille, hun gik sagte og lydlost, som man gaar, naar Døden er tilhuse, og naar hun talte om ham, dæmpede hun uvilkaarlig sin Stemme.

Men der kom en Tid, da der skete en Forandring. Der kom en Tid, da der faldt en Uro over ham, saa han ikke kunde være stille paa noget Sted; da han hverken ved Dag eller Nat kunde finde Ro for sine Tanker eller Hvile for sin Sjæl; hele Nætter kunde han vanke om uden Maal eller Med, medens Alt, hvad der var i ham, sankede sig i Længsel.

En Midnat kom han hjem, og da han gik igjennem den mørke Gang, saae han, at der faldt en Lysning ud fra Døren, som stod paa Klem. Han lukkede den sagte op og saae derind. Da saae han Noget, der virkede paa ham med en pludselig Magt og bragte Blodet til at stige, og dog var det kun et saare simpelt Syn. Han saae en fattig Kone, der stod bøiet over sit Arbejde;

hun vendte næsten Ryggen til ham, men saaledes, at Lyset, der kastede sit Skjær over hende, faldt paa en Deel af hendes Ansigt: da saae han for første Gang i sit Liv, at hun var gammel! Og han saae mere endnu; det var som om Praasen derhøvede paa Hylben klarede hans Syn: han saae et langt Liv ligge bag hende, fuldt af Strid og Moie, og han læste i det tynde graa Haar, som Lyset skinnede paa, og i Rynkerne paa hendes Pande Vidnesbyrdene om en usigelig Kjærlighed. Da følte han Noget komme frem i sig, der lystede i ham, og som han dog nærmest kjendte som en Bebreidelse, Noget, der varmede, og som dog paa samme Tid bragte Bedrovelse med sig. Da lod det fra ham, sagte og stille og næsten mod hans Villie: Moder! — Hun vendte sig, — og i samme Dieblik laae han ved hendes Bryst. Han græd. Han følte sig som et lille Barn, der bliver rugges af sin Moder. Han græd længe og der var Lindring i Graaden; det vidste hun, og hun lod ham græde; hun kyskede blot hans Pande og sagde sagte: Jeg vidste jo nok, du vilde komme, min Søn! og da han saae paa hende og sagde: Du maa have lidt, Moder! da svarede hun intet, men kyskede ham igjen. Da Graaden sagtnede, løftede han sit Hoved og sagde til hende: „Troer Du, at et Menneske kan døe af Kjærlighed, — saa døer jeg, Moder! thi jeg elsker, elsker, elsker! der er kun Et indeni mig og ellers Tomhed! Ogsaa fortalte han hende, hvad der var hændet. Han var kommen til Florents med et stort og deiligt Billede i sin Sjæl, men Evnen havde

svigtet ham, da han vilde give sit Syn Form. En Dag havde han staaet foran sit Billede og meer end nogenfinde følt sin Afmagt og Kaldets Hellighed i sit Indre, og saa var han, drevet af sine Følelsers Styrke ilet til Madonuas Kirke og havde kastet sig ned bag en Pille og bedt og sagt: Hør mig, Madonna, Du som har givet mig mit hellige Kald, hør hvad jeg beder til dig i denne Stund! Giv, at mit Syn maa faae Klarhed, og at min Evne maa være det mægtig! O, saa maa du tage al anden Lykke fra mig, — thi dette er mig Lykke nok; saa maa du tage mit Liv, — thi saa lever jeg jo dog, naar jeg er død; men giv mig blot dette ene: een Gang, een eneste Gang at frembringe et Bærf, hvori min Sjæl aabenbarer sig, og hvori det, der lever skjult herinde, kan staaes til Liv. Der gives Dreblikke, hvor man føler, at Bønnen stiger, og hvor man er forvisset om, at den er hørt; og som han nu rørt og ydmyg reiste sig med denne Forvisning i sit Hjerte, — see! da saae han, at Madonna havde opfyldt hans Bøn: Mens Orgelet tonede og Korene sang og Aften-solen kastede sin røde Glænde ind ad Binduerne saae han en ung Pige komme ned ad Kirkegulvet; og som hun gik der, rank og kvindelig, med et Tørklæde kastet over sit Hoved, og sin Bønnebog i Haanden, — da saae han med Bæven, at dette var hans Syn, kun fyldigere, renere, deiligere, end han nogentid havde seet det. Hans Blik hængte sig ved hende, som en døende Synner klamrer sig til Livet, og da hun kom forbi ham, og deres

Blikke mødtes, da var det, som om Straalerne fra hans Dine byggede en Bro, hvorpaa deres Sjæle gif hinanden imøde.

Fra denne Stund gif han om som i en Ruus. Hver Aften, naar det ringede til Aften, drev Længselen ham til Madonnas Kirke, men han saae hende ikke mere. Saa var det, han maatte reise til Bologna, og der var Længselen efter hende voget. En lang Tid tilbragte han i Uvirkfomhed, indtil han en Dag pludselig følte i sig en Kraft til at male, som han ingentid havde følt den; da havde han sluttet sig inde, og udaf al sin Længsel, udaf hele sin Sjæls Kjærlighed havde han skabt hendes Billede. Og alt som han malede, følte han sin Længsels Tynghed svinde; men neppe havde han fuldenbt, saa kom den igjen, hvilende som et Bjerg paa hans Bryst, og guavede og knugede som før. — Du maa vide Moder, sagde han, at i hele den store Verden seer min Længsel kun Een, — men i denne Ene er ogsaa al Verdens Deilighed sluttet inde. Da hun kom mig imøde i Kirken, ledsaget af Sang og Musik og Solens røde Lys, da var jeg tilmode, som om min Sjæl aabenbarede sig i de deilige Toner, og det var mig, som om alt det Bedste i mig førte mig min Brud imøde. O, jeg føler det, Moder! bliver jeg her, saa døer jeg af Længsel. I Florents, hos hende er der Liv og Lægedom.

Dette og Mere fortalte han Moderen i den stille Nat, medens han sad ved hendes Fodder, og Praasen

derhænde paa Hyldeu kastede sit Skjær over hans blege Rinder.

Den følgende Dag fik Moderen travlt og satte hele Nabolaget i Forbauselse: Alt, hvad der kunde sælges, fulgte hun, Kub og Stub. Der gik det Rygte, at hun vilde reise til Florents, og da Nogle, forundrede herover, spurgte hende, hvorfra hun fik Raad til at foretage sig denne lange Reise, saae hun blot paa dem og sagde: Veed I, at min Son er syg! — Efter faa Dages Forlob kunde hun gaa til Sonnen og sige, at den næste Dag vilde Afreisen finde Sted. Strax efter deres Ankomst skjænkede han sit Billede til Madonnas Kirke, hvor han havde bedet og var bleven bønhørt, men samme Dag folte han sig saa svag, at han maatte gaae tilfængs. Han reiste sig ikke mere. Dag for Dag folte han Kræfterne svinde, men det var ham, som hans And i ikke kunde losrive sig fra Jorden uden endnu engang at have maattet sig i hendes Beskuelse. Da slyngede han en Dag sine Arme om Moderens Hals og sagde: Moder! jeg føler Døden nærme sig, men for jeg døer, har jeg et eneste Ønske: at see hende endnu engang. Gaa, Moder! søg og led og spørg! men find hende! thi skeer det ikke, da veed jeg, at den skjønneste Deel af min Sjæl maa blive hernede! — Og Moderen gik! og hun søgte, og hun ledte, og hun spurgte, — men Ingen vidste at give hende Besked. Nogle loe, Andre spottede, og atter Andre beklagede hende og troede, at hun plagedes af Vandvid. Da gik hun til Kirken, hvor Folk i stille Beun-

dring samlede sig om Sønnens Billede; thi Rygtet om den nye, deilige Madonna havde bredet sig over hele Florents, og man knyttede store Forhaabninger til den unge, ubekjendte Kunstners Fremtid. Der faldt hun skjult og useet paa sine Knæ og bad til Madonna, at hun dog for sin Barmhertigheds Skyld vilde vise hende det rette Spor og skaffe hendes Søn Fred i Døden. Og da hun reiste sig, saae hun et Selskab af fornemme Folk nærme sig Billedet. De faldt i Beundring over det og udbrøde i Vortaler; kun den af dem, der var bagerst, en ung kvindelig Skikkelse, sagde Intet; men da hun slog Gløret tilside og fik Die paa Billedet, vaklede hun og maatte holde sig ved en Soile for ikke at falde. Men lidt efter hævede hun atter sit Blik og tabte sig nu ganske i Bessuelser; og alt som hun saae, forandrede hendes Udtryk, og da Forandringen var fuldstændig, saae Moderen med Forundring, at dette var Sønnens Madonna, som hun søgte. Da Selskabet lidt efter fjernede sig, fulgte hun efter i Afstand, og hun saae, at de toge Vrien til et fornemt Pallads; den unge Pige var den Sidste, og da de Dvrige vare skjulte af Porten, nærmede hun sig til hende med hastige Skridt, kastede sig ned for hende, knysede Sønnen af hendes Klædning og sagde: Vredes ikke, Signora! men jeg er Moder og har en Søn, som skal til at døe, men ikke kan det, før han har seet Eder! I maa ikke vredes, — han elsker Eder, Signora, og Maleriet, I nys har seet, maa bære Vidnesbyrd om hans Kjærlighed. O jeg har søgt Eder længe! — nu, da jeg

har fundet Eder, maa I ikke støde mig bort! jeg beder Eder, følg mig og bring Fred til min døende Søn! — Da reiste den unge Pige hende op fra Støvet, hvor hun laa, greb hendes Haand og fulgte uden at tale.

Da de traadte ind i Stuen, laa han stille hen; men da hun boiede sig over ham og kyssede hans Paaude, slog han Øinene op og saae paa hende, forst med Forundring; men da kom der en overnaturlig Glands i hans Blik, han reiste sig op og foldede Hænderne over Brystet og sagde til hende: Nu seer jeg klart! Tak, Madonna! for du horte min Bøn, og fordi du gjorde det saa! — Glandsen i hans Øie sluktedes, og han sank tilbage paa Puden og døde.

Den unge Pige vaagede ved Liget og kunde ikke see sig mæt paa det aandige Udtryk, der hvilede over de fine Træk og paa det heilige Smil om hans Mund. — Faa Dage efter reiste Moderen tilbage til Bologna.

En Sommerreise i 1870

af

H. P. Solst.

II.

Livskilden i St. Petersborg er Nævafloden med dens blanke, spillende og svulmende Bænde. Den er ikke blot Betingelsen for Byens Velvære, men ligefrem for dens Tilværelse, og det er derfor et Beviis mere paa Czar Peters geniale Blik og mageløse Fremsynethed, at han benyttede det Delta af Døx, som Nævaen netop danner paa dette Sted, idet Floden her deler sig i flere Hoved- og Biarme, til derpaa at anlægge sin Hovedstad, uden at lade sig affrække af de Hindringer, som det sumpige og moradsige Terrain dengang maatte frembyde. Nævaen er ogsaa Petersborgernes Stolthed og Glæde, og jeg har flere Gange hørt indfødte Petersborgere omtale den med den samme Varme og Fyrighed,

hvormed et ungt Menneske taler om sin Elskede. Den fortjener ogsaa i hoi Grad ikke blot hans Kjærlighed, men hans Taknemmelighed og Beundring, thi den er ligesaa nødvendig for ham, som Luften, han indaander. Jeg vil ikke tale om, at den forsyner ham med udmærket Drikkevand, eller at Theen, der er hans Yndlingsdrik, netop ved Neraafloeden faaer en Aroma, der gjor den mere velsmagende der end noget andet Sted; men da St. Petersborg hverken har Silber eller Bronde, er det Neraafloeden, der forger for hans Bass og hans Reenlighed, holder hans Huus propert og renser Byen fra Alt, hvad der hedder Uhumfthed og Smuds; den forsyner hans Bord med udmærkede Fisk og bringer Provindsernes Overflod til hans Spisekammer; dens Banderkraft driver utallige Fabriker og ophjælper den indenlandske Industri; den bringer Modevarer og Luxusartikler til de Fornemme, saasnuart Fiskkorpen løsner sig ved Cronstadt; den bringer Liv og Bevægelse i alle Samfundsforhold og giver med det Samme Arbeidere og Fattigfolk rigeligt at fortjene. Alt, hvad der vedgaaer Floden, interesserer derfor Alle ligesaa Keiseren til den fattigste Mujik. Naar den lægger til, velsigner Keiseren dens Bander i Dørværelse af Hoffet, Tropperne og en uoverskuelig Menneskemasse, og naar den i Begyndelsen af April bryder op, tordne Fæstningskanonerne for at meddele Petersborgerne det velkomne Budskab. I Vinter og i Sommer er Neraafloeden Almuen lige dyrebar, thi alle deres Fornoielser concentrere sig paa den; om Vin-

teren er Glædefarten igang her, og Skoiteløberne give Prover paa deres Kunstfærdighed og Udholdenhed, om Sommeren mildrer det af Dampbaade og Fartøier, Jagtclubberne holde deres Regattaer, Dampskibene gaae uophørligt til Peterhof, til Forlystelsesstederne paa Derne Petroffskj og Chrestoffskj, og den der ikke kan komme saa langt, gaar dog ind paa de saakaldte Sjadocks eller Fiskehusene, der ligge rundt omkring paa Floden og see ud som smukke Pavilloner, der ved en lille Bro staae i Forbindelse med Newaslodens pragtfulde Granitquaier. Her fortære de deres Caviar, der er Russernes Indlingspise, og glæde sig ved Synet af alle de prægtige Fisk, der opbevares derinde.

Forunderligt nok er det alligevel, at den samme Newaslod, der er St. Petersborgs Pulsaare og dets Indbyggeres Lykke og Rigdom, tillige indeholder en stadig Trusel mod deres Velfærd og kan tidligt eller sildre berede dem deres Undergang. Der er i den Henseende en mærkværdig Parallel mellem Petersborg og de blomstrende Stæder ved Foden af Vesuv og Monte Somma. Netop det, der giver dem deres Rigdom, truer dem ogsaa med Ødelæggelse. Paa det ene Sted er det Flodens Oersvømmelser, paa det andet Vulkanens Eruptioner. Naar det stormer fra Sydvest drives Vandmasserne fra den firkante Bugt ind imod den lavtliggende Keiserstad, og Vandet i Newasloden begynder da at stige paa en truende og foruroligende Maade. Af farefulde Oersvømmelser har der siden Anlægget af St. Peters-

borg ikke været færre end 16. Naar Vandet i Newaen stiger tre Fod, affyres der tre Kanonskud; stiger det fem Fod, affyres der hver halve Time Kanonskud fra Admiralsbngningerne, men er Vandet steget syv Fod, tordne Kanonerne hvert Qvarteer, Folk begynde at flytte ud af de lavere Etager, og alle Redningsbaadene holde sigparate.

Den frygteligste af disse Oversvømmelser er den, der hærjede St. Petersborg den 7de November 1824. I et Par Dage havde det allerede stormet forfærdeligt, og der var Noget i Atmosfæren, der ligesom truede med Ulykke. Allerede den 6te November henad Aften begyndte Vandet at stige, og Stormen pidskede Bølgerne høit op ad Granitquaierne. Kanonerne begyndte at tordne, men Befolkningen, der i Mands Minde ikke havde oplevet nogen ordentlig Oversvømmelse, troede sig fuldkommen betrygget. Henad Morgenstunden den 7de slog Vinden om til Sydvest og blev en formelig Orkan. Klokken ti om Formiddagen var Vandet endnu ikke naaet op til Brystværnet, og Folk stod i Masser langs Quaierne og paa Broerne og betragtede ganske sorgløst dette imponerende Skuespil. Orkanen tog imidlertid til, og lidt efter lidt begyndte Floden at gnde sig ud over Brystværnet. De Ulykkelige mærkede nu for seent, at det var Alvor og gav sig til at slynge over Hals og Hoved gennem de i et Dieblik oversvømmede Gader. Nogle forsøgte at redde sig paa Løgtepæle, Andre at krybe op i Træerne, atter Andre at klamre sig til de Touge, som

man fra Binduerne kastede ud til dem, men Mangfoldige omkom. Vandet steg saa høit, at der fortes Skibe fra Floden langt ind i Byen. Masser af Huse styrtede om og begrov Beboerne under deres Ruiner, ja selv efter at Vandet den følgende Dag havde trukket sig tilbage, styrtede igjen en Mængde Bygninger om i næsten alle Byens Qvarterer og anrettede endnu i deres Fald nye Ødelæggelser. Overalt kan man endnu i St. Petersborg see Mærker paa Husene angive, hvor høit Vandet var steget paa denne ulykkelige Dag, der krævede saa utallige Offre; dog ere de neppe alle lige paalidelige. I al Fald horte jeg fortælle, at da en fornem Mand en Dag spurgte sin dwornick (Gaardskarl), hvor Mærket var blevet af, havde denne sat det heelt op under Taget, „fordi Drengene krøb op og pillede ved det.“

Der er endnu et Lighedspunkt mellem Neapels og St. Petersborgs Indbyggere, som jeg ikke bør lade uberørt ved Omtalen af Nerafloden. De consumere Begge en utrolig Mængde Is i den varme Sommertid. Neapolitanerne faae deres med Besværlighed fra Bjergene i Calabrien — Petersborgerne faae deres med den største Lethed fra Neraen, der saaledes ogsaa i den strengeste Vinter vedbliver at yde dem sine Belgjerninger. En Mand har forsfikret mig, at der i St. Petersborg næsten er ligesaa mange Iskjældere som Huse, thi i den varme Tid bruge Russerne Is til Altting, selv til deres Kaffe og Thee, og de Masser af Vanille- og Frugtiis, der daglig consumeres, grændse til det Utrolige; dog sklyber

jeg Sandheden at tilføie, at Neapolitanernes granita og gelata staae langt over den petersborgske.

For jeg forlader dette Thema, maa jeg dvæle et Øieblik endnu ved en nyere Institution, der staaer i Forbindelse med Nawafloden, og som allerede har viist sig meget heldbringende i sine Resultater. Det er Flodpolitiet, hvis Hverv det er deels at holde Orden paa Floden, deels at sikke de Skibe og Fartøier, der bedække den i Tusindviis, mod en Ildbrands forfærdelige Folger. Folger man Nawaflodens Quaier, vil man overalt paa Floden, men især i Nærheden af Mikolajeff=Broen og Sawodski=Broen, finde Masser af store, overbyggede Baade ligge tæt op til hinanden, ladede med Hø. Seete i nogen Frastand ligne de Smaahuse. For nogle Aar siden kom der Ild i en Masse af disse Hobaade, der havde deres Stade udenfor det tauriske Palads. Brændende i Ihs Rue dreve de nedad Nawaen og truede ikke blot Træbroerne over Floden, men alle de Skibe, der laae dem iveien. Det var et storartet Syn at see denne brændende Hoflotille, hvis Flammer hvirolede sig taarnhoit iveiret, sinre majestætiff og truede nedad Floden. Alle Brandværnets Forsøg paa at slukke Ilden fra Quaierne viste sig utilstræffelige. Lykkeligviis var det silde paa Efteraaret, og paa denne Aarstid er Færsefen paa Floden ikke nær saa levende som i Foraar og Midsummer, og Skaden var derfor ikke saa stor, som den under andre Forhold vilde være bleven. Der blev nu organiseret et Flodpoliti efter engelsk Mønster, og en

Commission af Specialister (Mechanikere og Skibsconstructeurer) nedsattes til i Forening med Politiet at fore Tilsyn med Dampskibene og Færgefarten. Flodpolitiet har en stor Mængde Dampskibe, der alle ere forsynede med Dampskroiter, samt en Mængde Roebaade til sin Raadighed. Det ledes af Oberst Korostofzoff, en udmærket flink og dygtig Officeer, der viste min Rejsefammerat og mig overordentlig Belvillie, og med hvem vi foretog et Par Seiltoure paa Nawaen, der høre til vore smukkeste Rejse-Grindringer.

Det ligger saa nær, naar man har talt om Nawastrømmen, der med sine to Hovedarme, Store og Lille Nawa, og med sine tilstødende Kanaler, Moika, Sancta Catharina og Fontanka, gjennemstrøker St. Petersborg i alle Retninger, at dvæle et Øieblik ved de andre Arterier, hvorigjennem Communicationen foregaaer i denne Verdensstad, nemlig Gaderne. Disse inddeles i tre Slags: Hovedgader (Perspectiver eller Prospecter), Gader (ulitsi) og Stræder (pereulki), hvorved dog er at mærke, at hvad der kaldes Stræder i St. Petersborg vilde være Hovedgader i enhver anden By. Der existerer nemlig ingen Gader i denne By, der have mindre end 42 Alens Brede, men mange, der ere meer end to og tre Gange saa brede. Tre Hovedgader udstraae fra Admiralitetet nemlig Nawastrømmen, Gorokhovaia og Vosnessensky-Prospektet og disse tre Hovedgaders Retning bestemmer saagodtsom Retningen af alle de andre, af hvilke følgende fire: Morokvaia, Millionnaia, Met-

schanskaja og Sadovaia ere de mærkeligste. Et selvstændigt Quartier ligeoverfor Admiralitetet danner det saakaldte Wafilj Distrow eller Rjebmands = Quarteret, hvor der findes en Mængde offentlige Bygninger som Borsen, Videnskabernes Academi, Universitetet, Høiskolen, Cadetsskolerne, Bjergværks = Academiet, Academiet for de skjønne Kunster osv.

Det Første, der overraster En, naar man betræder Gaderne i St. Petersborg, er at Brolægningen ikke er bedre. Den bestaaer af smaa, toppede Steen, der for Fodgængere ere alt Andet end behagelige, og kun Trottoirerne ere belagte med Kvadersteen. Skal man gaae over en Plads eller et Torv, og af dem er der mangfoldige, er det næsten en Lidelse. At der ikke gjøres mere i denne Retning er dog ikke saa forunderligt, naar man betænker, at i de fleste Maaneder af Aaret ere Gaderne belagte med Sne og Is, som man ulige lettere iler hen over. Kun Newstj = Perspektivet og endnu et Par andre tilstødende Gader have en udmærket Brolægning — deels brede Granitfliser langsmed Husene, deels midt ad Gaden dobbelte Striber af sammensatte, sekskantede Træblokke, som Vognene let og lindhøst rulle hen over. Denne Maade at brolægge paa er meget kostbar, thi hvert andet eller tredie Aar maae disse Træblokke fornyes, men det er Huuseierne, der betale.

Hvad der ogsaa maa forbause den, der første Gang besøger St. Petersborg, er at see saa faa Folk paa Gaderne. Den Brimmel af Mennesker, der møder En

overalt i Paris, London og Neapel, er der her ikke Spor af. Medens man der har en Følelse af, at alle Folk leve paa Gaden, faaer man her Indtrykket af, at Petersborgerne fortrinsviis blive i deres Huse. Alt, hvad der her hedder Liv og Offentlighed, samler sig i Nevski-Perspektivet og paa den engelske Quai, og det endda kun visse Timer om Dagen.

Da der er saa faa Folk paa Gaderne, er det en Selvfølge, at man ogsaa kun sjelden bliver Bidne til Optoier. Det Eneste, der bringer lidt Liv, er Kjøretøierne, som man her har i Overflødighed og af alle mulige Former. De gaae under Navnene Drojtker, Telegaer og Linekaer, men de ere daarlige og ubequemme. Hestene derimod ere gode og komme fra Finland. Iswostchiken eller Kudskien seer eens ud paa dem alle: hans Dragt bestaaer ufravigelig af en lang blaa Kasket, der har nogle tætsiddende blanke Knapper paa Siderne og holdes sammen om Livet ved Hjælp af et broget Belte. Paa Hovedet har han en lappullet og smalslygget Hat, der klæder ham godt til det lange sorte eller blonde Skjæg, som er hans væsentligste Prydelse. Herfskudskenes Costume er ganske det samme — kun er Kasketen finere, Knapperne blalkere, Hatten fiffigere og Skjærjet gjerne af høirodt eller carmoisinrodt Silke. De ere gemyttlige, godmodige Folk, der have en vidunderlig Gave til at forstaae alle mulige Tungemaal, og som man derfor godt kan tale sig til Nette med uden at forstaae Russisk. De ville naturligviis Allesammen

gjærne have den dobbelte Priis af de Fremmede for deres Toure, men ere ogsaa glade, naar de faae Halvdelen og et fem eller ti Kopestykke i „Theepenge“ — thi her hedder det Theepenge. De ere stille, ordentlige Folk, der hverken gjøre Klammeri eller Spektakler; man kan see Hundreder af dem holde paa den samme Plet — der er nemlig i St. Petersborg ikke færre end 12000 Droskjer eller Droscher — og dog horer man ikke et høirostet Ord af dem. Ethvert Brud paa god Orden vilde ogsaa paa Diebliffet blive paataalt af den nærmeste Butschnik. Saagodtsom paa ethvert Gadehjørne er der nemlig opført et lille Træhuus. Heri opholder sig baade Nat og Dag en Butschnik eller Gadecommissair og hans Medhjælper. De ere i Almindelighed gamle Soldater, der fra deres Udskiftspost have Tilsyn med Gaderne, bislægge Tvistigheder, vise den Fremmede paa rette Veie, naar han har forvildet sig, og arrestere Urodstere, der ikke vilde lade sig tale tilrette.

Det ligger maaskee i den græske Kirkes Cultus, at den medfører langt mere Ceremonitjeneste end den katolske. Jeg har i Italien seet nok deraf, men der er den dog henviist til Kirkerne eller Husene og viser sig næsten aldrig paa Gaderne. I St. Petersborg og endnu mere i Moskau, som jeg nylig har besøgt, kan man derimod ikke gaae igjennem en Gade, uden at see Folk hvert Diebliff standse foran en Kirke, et Kapel eller et Helgenbillede, korsfe sig tre Gange paa Pande, Skuldre og Bryst og gjøre deres tre reglementerede Bue, inden

de gaae videre. Selv Droschekudskjen tager Lønnen og Hatten i den venstre Haand, naar han kjører forbi et af disse hellige Steder og korsfer sig tre Gange med den hoire, og da der i hver Gade gjerne ligger en Kirke, ja i enkelte endog saa flere, kan han i Løbet af Dagen komme til at gjentage sine Hilsener et kjønt Antal Gange. I Moskou, Ruslands hellige By, hvor der er ikke mindre end firehundrede Kirker, gjentager dette Syn sig hvert Dieblak paa Dagen. Jeg har seet velklædte Folk paa Gaden staae stille foran et sletmalet Frescobillede af en Helgen og strække sig for at komme til at kyssse Helgenens Fodder, og Mødre løste deres Børn iveiret, for at de smaa Stakler kunne gjøre det Samme. Naar et protestantisk Die ikke forarges altsfor meget ved Synet af al denne Billeddyrkelse, saa ligger det vel væsentligt deri, at Religionsitet er et Grundtræk i den simple Russers Charakter, og at selv om den Form, hvori han giver den tilkjende, ikke tiltaler En, saa føler man dog, at det for ham er Religionen, der udbreder et Skjær af Poesi over hans fattige, fortrykte og glædelose Liv, og at han i den finder Trøst for Alt, hvad han maa savne og gjennemgaae. Det er Religionen, der styrker deres Fædrelandskjærlighed, deres Nationalitetsfølelse og deres Kjærlighed til Czaren, der baade er deres verdslige og geistlige Overhoved. For Religionens Skyld ere de villige til at bringe alle mulige Offre: de gjøre de meest anstrengende Pillegrimsvandringer fra den fjerneste Kant af Rusland til de hellige Steder ved det hvide Hav

eller til Jerusalem; der er ingen Bodsøvelse, som de vige tilbage for, og de negte sig selv tidt det Nødvendigste for at kunne give til Kirken. Derfor gjemme Kirkerne i Rusland en saa uhyre Rigdom — ikke af de ædleste Kunstværker, som i Italien, hvor Kunsten i dens mest blomstrende Periode kun knyttede sig til Religionen og arbejdede i dens Tjeneste og til dens Forherligelse, men Skatte af Guld, Sølv og de kosteligste Edelstene. Jeg vil blot anføre som Exempel, at Isakskirken, foruden sine mægtige Porphyrcolonner, der høre til de skønneste Monolither i Verden, har 8 tredive Fod høie Malachitcolonner og 2 Colonner af Lapis Lazuli, der tilsammen have kostet en Million, at Kirkens hellige Skar ere af massivt Guld og veie 82 Pund, at Evangeliet og de hellige Bøger ere indbundne i massivt Guld og besatte med de sjældneste Brillanter, at Kirkens Solvandelabre veie 227 Centner, at Altarklædet alene har kostet en halv Million, og at Metropolitens Messedragter og Mitras ere besatte med de kostbareste Edelstene og Brillanter. Men man troe blot ikke, at dette Exempel er eneftaaende. Man kan gaae ind i hvilken som helst Kirke eller Kloster i St. Petersborg og Moskou og der finde Skatte, som man ikke har drømt om — især er det Tilfældet med Klostrene, bag hvis mørke og alvorlige Mure der ofte gjemmes de fabelagtigste Rigdomme.

Jeg har allerede nævnt, at Livet i St. Petersborg concentrerer sig i Nevskij-Prospektet, — der i den Retning nærmest ligner Toledo-gaden i Neapel — kun

raabes og skrives der ikke nær saameget i hiin som i denne. En endnu væsentligere Forskjel er den, at Newskij Prospektet er fire Gange saa langt og omtrent fem Gange saa bredt. I Toledogaden kaldes desuden et hvert lille Huus nu palazzo, medens et Huus i Newskij kaldes et Huus (dom), om det end er nok saa paladsagtigt. At der i denne Gade ligger en stor Mængde Kirker er en Selvfølge; der er endog saa mange, og af saa forskjellige Troesbekjendelser, at man satirisk har givet den Navn af Tolerancegaden, thi der findes baade græske, romersk-katholske, reformeerte, lutherske og armeniske Kirker, ja jeg troer endogsaa en tyrkisk Moskee! Den interessanteste af disse er Kasfanskirken. Hvis jeg vilde give mig til at beskrive Kirker, blev jeg aldrig færdig, og det vilde kun trætte Læseren og trætte mig selv. Naar jeg derfor dvæler et Øieblik ved Kasfanskirken, saa er det hverken fordi dens Ikonomostasa (eller den Billedvæg, der gennemskærer her som i alle andre græske Kirker hele Helligdommens Baggrund) er af drevet Guld saavel som Gelænderet, der omgiver den, men fordi den har den Eiendommelighed, at Ruslands Kriegerhæder knytter sig til den. Overalt vaier nemlig Faner, som ere gjorte til Bytte i Krigene mod Perser, Tyrker og Franskmænd, og paa et Par af Pillerne er der ophængt 28 mægtige Røglegknipper fra erobrede Byer — deriblandt Hamburgs, Dresdens og Utrechts.

Det er dog ikke Kirkerne, ikke heller de prægtige Bygninger, bedækkede fra Øverst til Nederst med kolos-

fale Guldbinscriptioner, istedenfor Skildter, som blænde Diet i Sollyset, ikke heller Boutikernes Pragt eller den eiendommelige Brolægning, der giver Newsty-Prospektet sit eiendommelige Trykkeri, — det er ikke Scenen, men det brogede Liv, der rører sig paa denne Scene, som man ikke kan blive kjed af at see paa. Man gjør bedst i at vælge sin Promenadetid i smukt Veir, mellem Tolv og To, naar Damerne gjøre deres Indkjøb. Den, der blot seer paa Toiletterne, maa da troe sig ved et Trykflæg henflyttet til de parisiske Boulevarder; i den Grad følge de petersborgske Damer med i Alt, hvad der hedder Luxus og Mode — ja, man vil paastaae, at de ikke blot følge med, men undertiden endog ere langt forud for Pariserinderne. Ligesom den bedste Champagne gaar til St. Petersborg, saaledes gaar ogsaa de kostbareste og pragtfuldeste Modeartikler og Luxusgjenstande herhen, thi Priserne ere her kun en Biting. Det gaar med Livet her som med Afstandene — det Hele er lagt an efter en saa urimelig stor Skala, at Ingen kan konkurrere. Saa langt Diet kan række, myldrer der med Toiletter; men den, der seer mere paa smukke Ansigter end paa smukke Toiletter, vil snart føle sig skuffet, thi det gjør mig ondt at skulle sige det — smukke ere de russiske Damer slet ikke. Der er en paafaldende Mangel paa Friskhed, noget Afspændt og Træt i Physiognomierne, som vidner om, hvor urimeligt det russiske Salonliv er indrettet. Herrerne ere baade smukkere og kraftigere, og da der er Masser af Militair i St. Petersborg, kan

man være vis paa overalt at møde glimrende Uniformer. Man følger med Strømmen og lader Diet glide hen over Massen af de mest forskjelligartede Kjøretøier, lige fra den umagelige Lineka til den flodsede Sporvogn, ligesaa den sværtbelæstede Bakvogn, der trækkes af een Hest, til den straalende Herfkabsvogn, hvis prægtige Fjirspand, hvoraf de to yderste bestandig bøie sig til Siden, paa en skuffende Maade erindrer En om Victoriagruppen paa det thorvaldsenske Museum. Midt i dette Virvar have Gadesælgerne opslaaet deres portative Boder, bedækkede med Pebertager, Dadler, Figner og Agurker; de frembyde en forunderlig Contrast til de colossale Boutikvinduer, der straalet af Juveler, Malachitsmykker, tscherkeskiske Staaflager, østerlandskke Guldbroderier, Floiels- og Silkevarer. Midt igjennem denne brogede Folkevrimmel sridder Popen stille og alvorlig i sin snevre Silte- eller Klædeskaftan og med sit lange Haar krollet nedad Nakkens; hans Blik synes ligegyldigt for denne Verdens Herligheder, men engang imellem skeler det dog til Siden for at opfange et Glimt af dem. Derhenne kommer en heel Trop af smukke, eensklædte unge Mennesker, som trække Alles Opmærksomhed til sig. De have Alle sorte Lammeskindhuer, sorte Frakker og sorte, lakerede Støvler, der slutte tæt om Benene lige til Knæet. Det er tscherkeskiske Violinspillere, der om Aftenen applauderes af den petersborgske Modeverden i Bowlowff eller hos Isler. Her komme to Drengene, der synes flamsk forbundne: den ene bærer Drikkeglas, den an-

den en kæmpestor Flaske med Dvas, der er Almuens
 Yndlingsdrik. Hist baner en ung Pige sig Vei med sin
 Blomsterkuro gennem Mængden. Hun er ikke smuk, og
 hendes Blomster ikke heller; men Blomster ere et saa-
 dant Særsyn i St. Petersborg, at hun i et Dieblit
 affætter dem alle. Bag hende spadserer gravitetist en
 Mand med henfogte Pærer, der svømme i et Kar; hans
 Publicum er rigtignok et andet, men han savner heller
 ikke Kunder, der for en staaende Priis spise et Par af
 Pærerne og drikke en Slurk af Saften. Et Par af de
 Spadserende pege iveiret, og der opstaaer en pludselig
 Bevægelse. Paa det runde Bagtaarn derhenne — og
 af dem findes der utallige i St. Petersborg — heises
 der en Kugle iveiret. Det er et Tegn paa, at der er
 Ildløs, men Ildløs hører til Dagens Orden, og Slut-
 ningsredsfaberne ere saa fortræffelige, at man ændser det
 slet ikke, men fortsætter roligt sin Promenade. Bli-
 ver man endelig træt af denne evindelige Spadseren, og sæt-
 ter man sig mellem de grønne Træer udenfor Dominique,
 Petersborgernes Aporta, for at drikke et Glas Thee
 eller Seltersvand, bliver man paa Diebliffet omringet
 af Isvoschnits, der ville kjøre for En, af polske Is-
 der, der falbde deres Kariteter, og af veltalende gamins,
 der ville paatvinge En deres Svovlstikker. Man gjør
 sig fri for disse Paatrængende og gaaer over i det saa-
 kaldte gostinoi dwor eller den petersborgske Bazar i
 Haab om der at aande friere, men man bedrager sig
 og kommer kun af Uffen og i Ilden. I dette uhyre

Num, hvis 340 Boutiker og Magaziner danne en fuldstændig Handelsby, er Bevægelsen endnu større og mere feberagtig end ude paa Gaden: der handles og kjøbslaaes baade af Herrer og Damer og omsættes tit i Lobet af nogle Timer uhyre Summer. Man tyer da over i Passagen, der er opført efter fransk Mønster og forekommer En som en gammel Bekjendt — men ogsaa her gjentager sig det samme Skuespil. Man gaaer da videre forbi det keiserlige Bibliothek, over Alexanderspladsen, forbi det prægtige Alexandratheater med sine Colonner og Bronzestatuer og sin Victoria paa Cornichen, og lige til den smukke Anitschkoffbro med de fire colossale Hestetæmmere af Bronze, et Værk af Baron Klodt, der imidlertid minder temmelig stærkt om Antikerne paa Dvirinalpladsen. Broen fører hen over Fontankaen, den største af de Kanaler, der gjennemføre Keiserstaden. Længs Bredderne af Fontanka ligger der igjen en Række Paladser, som vanskeligt nogen By skal fremvise Mage til. Et af disse, det allerførste, har for os Danske en særlig Interesse, eftersom det er der, at Storfyrstthronfølgeren og hans Czarewna have opslaaet deres Residens. Og dog ere selv disse Paladser kun ubetydelige imod dem, der bedække den saakaldte Paladsquai og den venstre Newabred lige til Nikolajebroen. Jeg har ingen Taalmodighed, og maaskee heller ikke Talent til at beskrive Palaier; hvis jeg havde begge Dele, kunde jeg fylde Bøger med at skildre alle de Herligheder og Skatte, der findes i Vinterpaladset, Admini-

ralitetet, Generalstabsbygningen, Marmorpaladset, det nye Michaelspalads og Sr. Utines, en hovedrig Brændeviinsforpagters Palais, der rivaliserer med de øvrige. Det er alligevel muligt, at Publicum heller ikke havde Taalmodighed til at læse den Slags Beskrivelser, og jeg vil derfor foretrække at henlede Opmærksomheden paa nogle enkelte Bygninger, der have et særligt Krav paa at kjendes af Alle.

Blandt disse indtager Eremitagen den første Plads. Den første Spire til denne prægtige Bygning lagdes i 1768 af Catharine den Anden, der lod sin Architect de la Motte paa denne Plet opføre en lille Bygning i Nærheden af Winterpalaiet. Naar Keiserinden var træt af Hoflivets Tummel, pleiede hun her at tilbringe sine Aftner alene med et Par Kunstnere eller Philosopher, hvorfor hun ogsaa kaldte dette Opholdssted Eremitagen. I 1839 kom Keiser Nicolaus paa den Tanke, at opsamle paa et eneste Sted det Bedste af de mangfoldige Kunstskatte, der fandtes spredte i de forskjellige keiserlige Paladser; til den Ende hidkaldte han den berømte Klenge fra München og gav ham med Hensyn til Opførelsen af det nye Museum den fuldstændigste Frihed. Klenge begyndte sit Museum i græsk Stil og synes derved at have tabt af Sigte, at hans Værk ikke skulde betragtes isoleret, men i Sammenhæng med Winterpaladset. Dette, der er opført i en overlæst Renaissancestil, quæler derfor baade med sin Masse og sin Stil den bayeriske Bygmesters ædelt-

formede Tempel, hvis rene og harmoniske Forhold neppe blive vurderede, som de fortjene. Ogsaa Bygningens Indre udmærker sig ved Rigdom og Udel. Gulv, Trappegang og Bæge ere af carrarisk Marmor og de mangfoldige Colonner, der bære Gallerierne i denne Bygning, ere tilhobe Monolither af Marmor, Porphyr eller Granit. De Candelabre, Baser og Borde, der smykke det Indre, ere udforte af de skønneste og kostbareste Steenarter fra Altai og Siberien. Alt staaer i den mest fuldendte Harmoni, og et kosteligere Stue til at opbevare Kunstens adle Viin end Klenztes Museum gives der ikke i Verden.

Af de Skatte, der gjemmes i dette Museum, vil jeg her iblandt de antike Skulpturarbejder blot fremhæve: den colossale Jupiterstatue, der skrives sig fra Villa Barbaricca, en udmærket Niobe, de ni Muser, en velrestaureret Statue af Augustus, Busterne af Antinous og Sallust, der alle tilhørte Galleriet Campana, som den russiske Regjering kjøbte i Rom i 1861. Foruden disse er der den udmærkede Venusstatue, som nu gaar under Navnet af Venus fra Eremitagen, og som i 1859 blev kjøbt i Rom af den nuværende Keiser. Den er et af den græske Kunsts skønneste Arbejder og blev fundet i Rom i Nærheden af Porta Portese. Jeg tør ikke dvæle ved de usfatteerlige Samlinger af Gemmer, Monter og Baser, der findes i Eremitagen, skjøndt hver enkelt af disse Samlinger vilde være nok til at fængsle Sjenderes Opmærksomhed for lang Tid. Kun af den

prægtige Malerisamling vil jeg fremhæve nogle Perler, som man, selv om man har nok saa lidt Tid til at opholde sig ved Kunstfager, ikke bør undlade at stjænte sin Opmærksomhed. Den russiske Regjering har nemlig ved en Række af lykkelige Kjøb samlet her paa eet Punkt en Mangfoldighed af Kunstskatte fra Italien, Frankrig, England, Spanien, Tyskland og Holland, som man neppe nogensteds vil finde rigere og interessantere. Udenfor Spanien findes der saaledes ingensteds (heller ikke i Louvre) en saa righoldig Samling af Murilloer, som i Eremitagen. Vi ville af dem blot anføre Himmelfarten og Hvilen i Ægypten, der ere et Par af hans allerberømteste Arbeider. Den italienske Skole er maafee mindst heldigt repræsenteret; dog findes der her Sebastian del Piombos berømte „Medtagelsen af Korset“ og en fortræffelig Santa Cæcilia af Carlo Dolci. Af den udenlandske Skole findes der ikke mindre end 60 Billeder af Rubens og 40 af Van Dyck; desuden ere Teniers, Potter, Wonnemann og Van der Helst repræsenterede gennem en stor Deel af deres bedste og mest gjennemførte Arbeider. En smuk lille Samling af udmærkede engelske Mestre, hvilke som bekjendt ikke findes i noget Galeri paa Continentet, afrunder Galeriet paa Eremitagen og gjør det til et af de interessanteste i Europa. Den berømte Kritiker, Dr. Waagen, fra Berlin har i Aarene 1861 og 62 ordnet dette Galeri og udgivet en fortræffelig Beskrivelse af det.

En Bygning, som det ligeledes lønner sig rigeligt

at gjøre Bekjendtskab med, er det keiserlige Bibliothek. I Arkitektonisk Henseende er Bibliotheket et af de skjønneste Bygningsværker i St. Petersborg. Dets Façade er holdt i en reen og snu Stil ligesom Eremitagens; den er smykket med prægtige Colonner, mellem hvilke der er anbragt Marmorstatuer af græske Philosopher, og paa dens Frontespire throner en colossal, fuldudrustet Marmor-Minerva. Bibliotheket, der tæller henimod en Million Bind, 75000 Tegninger og Kobberstik og 35000 Manuskripter, er opstillet i en Række af pragtfulde Sale med en Smag og Sindrigheid, der gjør Baron Korff, hvem Bibliotheket skylder sin nuværende Opstilling, den allerstørste Ære. Selv om man ikke er Bibliophil, men kun en Ven af Curiositeter, vil man glæde sig ved at gennemsee Rækken af de ældste russiske Træsnit, hvoriblandt der er mange baade naive og interessante; man vil more sig over to Portraiter af Keiserinde Elisabeth den Første, hvoraf det ene er meget smukt og ledsaget af et keiserligt Ukas, der befaler, at alle Portraiter af Keiserinden for Æstertiden skulle udføres efter denne Model, og det andet, der er meget stygt, ledsages af en lignende Ukas, som confiskerer Portraitet og forbyder Folk for Fremtiden at udgive sandanne hæslige Billeder af Keiserinden; man vil fornøje sig over Cabinetet med de femhundredte Portraiter af Peter den Store, og man vil have den Tilfredsstillelse, som Heiberg omtaler i „En Sjæl efter Døden“, at gjøre et mere „privat“ Bekjendtskab med en stor Mængde berømte Folk ved at see deres

haandfrevne Breve, Billetter osv. Har man derimod virkelig Bogsaad, er her nok, der vil fængsle En. Af Manuskripterne vil jeg blot anføre en Codex paa Pergament med Guldbogstaver fra det niende Aarhundrede, skrevet af Keiserinde Theodora; det saakaldte Ostromirsk Manuskript af Evangelierne, det ældste russiske Haandskrift fra 1056, altsaa kun et halvhundrede Aar efter at Rusland var bleven christnet, og endelig den uoverdeerlige Samling af hebraiske Manuskripter, der har tilhørt Familien Firkowicz og er anerkjendt for at være det ældste i hele Europa. Af sjeldne Boger er der mangfoldige, der vilde friste en Kjender og Bogven, men der er ogsaa hele Samlinger, som ville sees med den største Interesse, deriblandt en Samling paa 11000 Bind af de tidligsttrykte Bøger i Europa ligesaa Gutenberg til 1521, en Samling paa 30,000 Bind, der indeholder Alt, hvad der i andre Sprog end det russiske er skrevet om Rusland, og endelig en yderst sjelden lille Samling af Alt, hvad der har været trykt paa Russisk inden Peter den Stores Tid. Læsesalen er udmærket smuk og hyggelig og staaer aaben til Afbenyttelse hver Dag fra Klokken ti om Morgenen til Klokken ni om Aftenen, en liberal Foranstaltning, der fortjener dobbelt at paastjønnes, naar den sammenholdes med den kummerligt afmaalte Tid, hvori andre store Bibliotheker, vore egne inclusive, holdes aabne for Publicum.

Følger man den høire Newabred lige op til den

vestlige Udfant af Waseli Ostrow kommer man ved den 21de Linie — thi hele Waseli Ostrow eller Kjøbmandsøen er gennemgaaet af navnløse, parallelt løbende Gader, der benævnes 1ste Linie, 2den Linie osv. — til en omfangsrig Bygning, hvis Facade er prydet med tolv Colonner og en anseelig Fronton. En bred Steen-trappe fører op til Indgangen, og paa begge Sider af Trappen staae to colossale Bronzefigurer, der forestille Brødere eller Athleter. Denne Bygning, der vel tjener at nævnes umiddelbart efter de to foregaaende, er Bjergværks-Academiet, som Ingen, der besøger St. Petersborg, maa forsonne at tage i Diefyn. Det er kun en Underviisningsanstalt for 250 unge Mine-Ingenieurer, men rigtignok efter en saa storartet Maalestok og med et saa mageløst Apparat, at der ikke er noget Sidestykke til det i Verden. Man melder sig hos Directeuren, der modtager En meget forbindtligt, lægger en Protokol for En, hvori man indfører sit Navn, og medgiver En en uniformeret Mand, som Anviser og Ciceron. Rig-tignok taler samme Mand kun russisk, og naar man efter otte Dages Ophold i St. Petersborg ikke er kommen videre end til Dæ og nielt (Ja og Nei), Sdravstvuite og Dobraya notch (Goddag og Godnat), saa har man ikke snyderlig Gavn af hans veltalende Dplysninger. Kommer man nu tilmed ind i en stor Sal, hvor det Første, der møder Diet er lutter høie Glasffabe med en utallig Mængde mørke, naturhistoriske Gjenstande, der see ud som Jord-, Steen- og Mineralarter, og man

ikke er Physiker af Profession, har man stor Lyst til at vende om og bede om Undskyldning, fordi man er gaaet feil — men man gjør bedst i at lade det være. Rigtigst vil en Geolog eller Mineralog her paa en ganske anden Maade kunne svælge i Nydelse; men selv som Lægmand behøver man blot ganske rolig at følge Anviseren ind i den næste Sal og lægge Mærke til alle de vidunderlige Ting, han i Rækkefølge udpeger for En, saa vil man være henrykt over, at man er der. Alt er nemlig ordnet saa praktisk, saa ioinesaldende instruktivt, at det forklarer sig selv. Man har her for sig ligesom en geologisk Afspjeling af alle de utrolige Skatte og Rigdomme, der gjemmes i det vidtstrakte russiske Rige. Man vil ikke troe sine egne Dine, naar man seer denne Masse af de kostbareste Edelstene udbrede sig foran En i fabelagtige Størrelser, saaledes som Bjerget har født dem. Man seer en Amathystblok paa næsten en Alen i Diameter, en Malachitblok, der er endnu tre, fire Gange større, mægtige Stykker af Jaspis, Agath, Aquamarin og Lapis-Lazuli — prægtige Turkiser, Rubiner, Baryller, Saphirer og Diamanter — man troer, at det er et osterlandsk Eventyr og bilder sig ind at staae med Aladdin i Troldmandens Hule, hvor Edelstenene springe ud af Klippeløstet, og hænge ned som kæmpemæssige Frugter. Det er Ural, Altai og Caucasus, det er de siberiske Miner, der have ydet deres Tribut til dette Academi i Løbet af omtrent hundrede Aar, thi saalænge er det siden, at der udgik Befalinger til samtlige Dver-

oplysningmænd ved Minerne om at indsende til dette nyligt oprettede Academi alle de mærkeligste Exemplarer af Edelstene og Metaller, de maatte træffe paa under deres Arbejde. At ogsaa Metallerne ere rigt repræsenterede fremgaaer deraf, at der alene i Guldklumper og Barre fra Ural findes en Værdi af hundrede tusinde Rubler, at der er Klumper af Platina paa ti Pund, og at der findes en Masse paa 67 Pund af et sjældent Mineral, der paa Russisk hedder petzite, og som bestaaer af Solo og Tellurium. Det er imidlertid ikke nok, at man seer Bjergenes Skatte ligge udbredte for sine Dine; til Underviisning for de unge Mennesker, der opdrages til engang at forestaae Udgravningerne i Minerne, er der forfærdiget Modeller i Miniatur af alle de Redskaber og Maskiner, der anvendes ved Minegravningen og Guldvaskningen; alle disse Modeller arbejde med Fæthed og tydeliggjøre Fremgangsmaaden. Men for at give et endnu mere anskueligt og sandseligt Billede af Livet i Minerne, er der i Bygningens Souterrains anlagt et formeligt Bjergværk. Man stiger med et Lys i Haanden ned i et bældørkt Dyb. Her er Illusionen fuldstændig. En fugtig, iskold Luft slaar En imøde. Her er baade Schakter og Stoller, og nu staaer man i Minegangene, hvor der arbeides; man følger Gangens Slyngninger og seer, ved at holde Lyset hen til Væggen, snart Lagene og Aarene i Graniten, snart grønlig Pletter, der antyde Malachiten, snart skinnende Stænk, der vise, at Bjerget er guldholdigt,

snart et funklende Punkt, der vidner om, at Edelstenen her har sit Leie — man troer, at hore Hammerens Slag, man venter hvert Dieblif at see Arbejderne komme frem af Gruben og troer sig allerede ved et Trylleslag henflyttet til en af Nertschinsk's hemmelighedsfulde Dybder. Man aander først lettere og friere, naar Daglyset igjen skinner En imøde, og man sees Nevaens Vølger tindre foran sig i Sollyset, men man tænker alligevel med en forunderlig Tilfredsstillelse tilbage paa denne underjordiske Vandring.

Med saadanne Hjælpemidler og endnu mange andre er det intet Under, at Videnskabeligheden i St. Petersborg ikke stagnerer. Jeg kunde endnu fremhæve det medicinske Akademi, der gjennem udmærkede Videnskabsmænd og kostbare Samlinger har vundet Navn i Europa; Videnskabernes Academi, hvis rige, zoologiske Samlinger ogsaa omfatte de vel conserverede Nester af et uhyre Mammothdyr, der blev fundet i 1799 af en tungusisk Fisser paa Bredderne af Lena i Sibirien, endvidere Observatoriet, det geografiske og entomologiske Selskab, den archæologiske Commission osv., der altsammen vidner om, at St. Petersborg i videnskabelig Henseende er i en fremskridende Udvikling. I kunstnerisk Retning maa det derimod endnu gjøre Synmilekridt for at indhente det Forsømte, ja det synes ligesom, som om Rusland, der har flinke og talentsfulde Haandværkere, Folk, som alene med Øren ere istand til at udrette Alt det, hvortil Haandværkeren i andre Lande tillige

bruger Saugen og Hovlen, ikke ret kan faae Kunsten til at flaae Rod i sin umilde Jordbund. Og dog bliver der fra Regjeringens Side gjort Noe ogsaa i denne Retning. Allerede i 1764 lod Catharina den Anden opfoere et Academi for de skjønneste Kunster efter en storartet Maalestof, thi Bygningen, der ligeledes ligger i Wassili Ostrow, men i den modsatte Retning af Bjergværksacademiet, har ikke mindre end 400 Fod i Kvadrat og er udstyret med virkelig Skjønhedsfands. Dog var det først under Alexander, at den russiske Malerkunst begyndte at give sparsomme Livstegn. Det er italienske, franske og tyske Architekter, der have opført de colossale Bygningsværker i St. Petersborg, som bringe den Rejsende til at studse; det er fremmede Billedhuggere, der have reist de Statuer og Obelisker, som man glæder sig over paa de offentlige Pladse, og det er fremmede Malere, ældre og nyere, der fylde saavel de keiserlige som private Galerier. Siden Catharina den Anden stiftede Academiet, er der kun fremdukket faa russiske Malere af virkelig Betydning, deriblandt Ivanoff den Ældre og den Yngre, Bruni og Logolinboff og i den nyeste Tid Flavitsh, hvis interessante Billede „Prindsesse Tarakonom“ i Fængslet nylig har givet en fransk Forfatter i Revue des deux mondes Anledning til at levere en fortræffelig Skildring af denne Eventyrerke, samt Aivasofskij, en frugtbar Marinemaler, af hvem jeg har seet værdifulde Billeder ikke blot her i Academiet, men ogsaa i Prindsesse Dagmars idylliske Sommerbolig paa Peter=

hof — navnlig findes der et Par Billeder med en vidunderlig smul Solvirkning, som viser med hvilken Kunst han forstaaer at gjengive effektfulde Scener. Skulpturen har hidtil saagodtsom ikke havt Dyrkere; dog saae jeg i Academiet en Statue af en ung Moder, der har sit Barn paa Skjodet, som tiltalte mig overordentlig. Der var en saadan Smag og Simpelhed i den hele Anordning, Linierne vare saa rene og skjonne, Draperiet saa blødt, og der var en saadan Omhed, Tænkksomhed og kjærlig Betyrning i den unge Moders Physiognomi, at Kunstneren, der har skabt dette Arbeide nødvendigviis maa have en Fremtid. Og hvorfor skulde det samme ikke være Tilfældet med Kunsten i det Hele? Den er selv endnu kun et Barn paa Moderens Skjod, men den kjærlige Betyrning, den Tænkksomhed og Omhed, hvormed den opstfkes, vil nok bære Frugter.

Jeg har endnu ikke omtalt den dramatiske Kunst, men det ligger hovedsagelig deri, at der altid er Et eller Andet, som man paa en Reise gaaer glip af. Af Petersborgs fire prægtige Theatre ere de tre lukkede i Sommertiden, og kun paa Michaelstheatret blev der spillet paa Russtift. Af de Prover, vi saae, var det tydeligt, at Russerne i dramatisk Kunst ikke staae tilbage for andre Nationer. De spille sandt og naturligt, lægge ikke an paa at gjøre Effekt og ere frie for al Overdrivelse. Hvor lidt man end forstaaer af sproget, der forresten fra Scenen klinger blødt og melodisk, følger man dog Handlingen med Interesse. At St. Peters-

borg har en af de bedste italienske Operaer i Verden er bekjendt nok. Publicum er entusiasmeret for Sang og Musik, og det er endnu ikke kommet saa vidt i Blaeserthed, at det vil have det Bedste for Ingenting. Kunsten bliver fyrsteligt betalt her, og Petersborg behøver derfor heller ikke paa dette Marked at frygte for nogen Concurrance. Af russiske Componister har Glinka vundet en stor og fortjent Celebritet i sit Fædreland. Hans Melodier ere tiltalende, søkkelige og følelsesfulde. Man horer Militairmusikken spille dem overalt, og kommer man i Moskou ind i et af disse ægte russiske Beværtningssteder, hvor der er Orgel, horer man dem ogsaa.

Det vilde være utaknemmeligt at forlade St. Petersborg uden at tale et Ord om dens Omegn. Man er hos os saa vant til at betragte Ruslands Natur og Vegetation som fattig og forkvælet ligeover for vor egen, at man neppe vil troe sine Dine, naar man overalt i Omegnen af St. Petersborg finder Parke, der ere saa rige, frodige og søldige, men især saa mageløst holdte, at vi hjemme Intet have at stille ved Siden. Man vil derfor ogsaa ud paa Eftermiddagen see Familier i Tusindviis kjøre over Troitsky-Broen eller gaae ombord paa Newaflodens Dampskibe, for at vende Ryggen til St. Petersborgs Støvsney og naade lettere og friere i de søggesfulde og smilende Parke paa Derne. Den fine og fornemme Portion tyer til Delagene for derfra at betragte Solnedgangen, de unge Mennecker, der ville more sig, strømme til Isler for at høre de franske San-

gerinder, og de, der i musikalisk Henseende sætte Priis paa ædlere Nydelser, tage til Pavloff, hvor der er et udmærket Orchester. Overalt er der smukke Haver og Cottager, hvori Aristokratiet tilbringer sin kortvarige villeggiatura. Slotte og Paladser fattes der naturligviis ikke heller, og den, der ikke har seet Catharina med sine fortryllende Skove, Tsjarsko=Selo og Peterhof, har endnu ingen Forestilling om, hvad man i Rusland forstaaer ved et keiserligt Sommer slot.

Naar Folk omtale Tsjarsko=Selo og Peterhof, veed de i Regelen ikke, hvilket af dem de skulle tilkjende Priisen. Mig forekommer det dog, at der er en væsentlig Forskjel. Naturen er paradisiisk i dem begge, men i Tsjarsko=Selo sporer man Slangen. Slangen i Tsjarsko=Selo er den næsten affindige Odselhed, denne hensynsløse Lyst til at bortkaste Millioner, som man desværre oftere i Rusland lægger Mærke til. Allerede da Catharina den Anden omdannede Slottet, ødslede hun for en heel Million Guld paa Facaden. Faa Aar efter havde det barste Veirlig allerede afflidt det Halve. Der fortælles, at et Compagni af Handelsmænd tilbød Keiserinden en halv Million for hvad der endnu var tilbage af Guldet, men hun svarede dem stolt: „Seg pleier ikke at sælge mine aflagte Klæder,“ og saa lod hun den anden halve Million gaae samme Vei som den første. Man har siden gaaet troligt i dette Fodspor. Der er et Gemak i dette Slot, hvor Baggene ere af Iyseguult Rav; der er et andet, hvor Gulvet er af Elfenbeen,

indlagt med Perlemor; der er ikke blot Masser af Ovelisser, Marmor- og Bronzestatuer, men der er chinesiske Landsbhyer, tyrkiske Kiofter, hollandske Meierier, orientalske Bade, Marmorbroer med corinthiske Søiler, kunstige Ruiner, romerske Grave — ja der er endogsaa et Arsenal, der gemmer saamange kostbare Rustninger, saamange pragtfulde Vaaben fra Europa og Orienten, saamange brillantbesaaede Skabrakker og Ridetoier, at det selv i Petersborg vilde vække Beundring; men man spørger sig selv forundret: Hvad skal det her? hvad har det at gjøre midt i denne friske, blomstrende Natur, hvor man tænker paa alt Andet end Vaaben og Brillanter?

Seer man derimod hen til Peterhof, der er den keiserlige Families egentlige Sommerresidents, da er der vistnok ogsaa her Paladser, ja der er saamange, at en Opsynsmand forsikrede mig, at der var et af dem, som Keiserfamilien kun havde besøgt fem Gange i fem og tyve Aar; men det er lutter Feepaladser, fintbyggede Chaumierer, yndige smaa Villaer, der snart ligge ligesom henfaste mellem lovrige Buskadsfer, snart skjule sig i en affides Dal, snart løfte sig igjen let og gratieust paa ei fremspringende Hoidepunkt eller synes at svømme som fortryllede Slotte paa de speilblanke Skovsoer. Her har Keiseren sin Chaumiere, men den er simpel og smagfuld, og dens eneste Prindelser ere nogle mesterlige Smaabilleder. Her har ogsaa Storfyrstinde Dagmar sit Blomsterflot. Der er noget Trolddomsagtigt ved denne Volig, thi den seer ud, som om den var bygget af Fær, og

som om Fæerne værnede om den, mens hun er borte. Selv de prægtige Cascader, der i de milde Sommeraftener udsende deres tusinde Straaler paa de forskjelligste Steder i Parken, høre ind i Maleriet: de sprudle fra Najader og Delfiner, fra Fauner og Tritoner, de pladse i Condjaerne, de risle tonende ned over Marmortrapperne og de fylde Luften med Friskhed og Belklang. For mig staaer ubetinget Peterhof høiest, thi medens der i Tsarsko=Selo — til Trods for dets Skjønhed — er en Nutten med brogede og usammenhængende Herligheder, en Stillentilskue af Luxus og Odselthed, der overvælder og nedtrykker, er der i Peterhof Eenhed, Skjønhed og Harmoni, og man forlader ikke denne fortryllende Fæeverden, uden at man tager Billedet af den med sig for bestandig.

Dg dog er der eet Syn, der er endnu skjønnere — det er Synet af Moskou. Moskou ligger omtrent syv-hundredede Versler fra St. Petersborg. Reisen derhen er yderst uinteressant, og jeg glider derfor saa let hen over den som muligt. Landskabet er fladt og monotont, undertiden bedækket af lidt Græs og lidt Skovplantning, af El og af Birk. Landsbyerne, man passerer, have i det Hele et bedroveligt Udseende: fattige, musegraae Træhuse med lignende Trætage. De ligge tæt opad hinanden; kommer der Ild i et af dem, brænde de alle. Det Eneste, der engang imellem vederqvæger Diet, er Synet af store, trivelige Dvæghjorder — deres Vinterboliger ligge da gjerne i Nærheden, graae Træhuse, lidt

mindre end Bøndernes, men forresten kun lidet forskjellig fra disse. Den eneste større By paa den hele Route er Twer med 26,000 Indbyggere.

Nær et Landskabet eensformigt og kjedeligt, er der sørget saameget desto bedre for Passagerernes Bequemmelighed. I den Retning er der ingen Jernbane i Europa, der kan maale sig med Moskauerbanen. Man sidder ikke som ellers selv Sjette i en Waggon — man har et lustigt lille Cabinet til sin Raadighed; en Corridor fører ind til Salonen, der er det sælles Selskabs- og Conversationsværelse; der passiaeres, spilles Whist, Dam eller Schak; hver anden Time standser Banetoget udenfor et eller andet storartet Restaurationslocale; standser man ved Middagstid, serveres der øieblikkeligt en fuldstændig Dinner, og forskjellige Viinforter fremsættes til behageligt Udvalg. Paa den næste Station damper Theen i Glassene; man drikker den, og har god Tid endnu til at spadserer en halv Snees Minuter frem og tilbage. Nu bliver det mørkt; der tændes Lamper og Lys, og naar det er paa Tide at gaae iseng, kommer en Betjent ind, reder en indbydende Seng i Ens eget Cabinet eller fører En op i den almindelige Sovesal. Næste Morgen hænger Toiet borstet og reent, og Basseapparatet er i den fortræffeligste Orden. Endelig naeder man da Moskou; den ligger fladt og lavt som alt det Dørige og gjør derfor heller ingen Virkning i Diebliffet. Man springer ind i en Fiacre, kjører gjennem en forsalden Triumfsport, ind i nogle frogede, bugtede og slet

brolagte Gader og bliver allerede lidt ilde tilmode ved Tanken om, hvad man har ivente, da Vognen pludselig dreier om et Hjørne. En høi og taffet Fæstningsmuur ligger foran En, og bag den dukker en heel Skov iveiret af gyldne Kupler, Spiir, Halvmaaner og Kors. Man faaer neppe gjort sig Nede for, at det er Kreml, for Vognen dreier om ad en Tvergade, og det glimrende Syn er atter forsvundet.

Kreml! Der er kun faa Navne, der i min Ungdom har sat min Phantasi i saadan Bevægelse som dette. Jeg havde dengang et Slags Haab om at faae see Paris, Rom og Neapel — men Kreml stod for mig som noget Umuligt, Uopnaaeligt og fik maaskee netop derved en Fortryllelse, som holdt sig endnu længe efter, at jeg havde seet og gjenseet de andre. Nu var jeg kun skilt fra det ved nogle Gader, og man kan tænke sig, at jeg hverken havde Nist eller No, for jeg fik Reisetøiet af mig. Faa Minuter efter ilede vi med vor Fører hen til Nicholstj Porten, den af de fem Hovedindgange til Kreml, som Napoleon i 1812 drog triumferende ind ad. Det blinkede, glimrede og funklede for vore Dine, idet vi ilede op ad Bakken, og vi gav os neppe Tid til at kaste et Blik hen tilhøire, til de mangehundrede franske Kanoner, der laae opstablede foran Arsenalet som et affræktende Mindesmærke om det uheldige Ruslandstog. Nu stod vi paa den vidtstrakte Terrasse foran det prægtige Keiserpalads, — men i det samme Dieblif glemte vi ogsaa baade Paladser, Kirker, Klostre, Taarne,

ja Kreml selv for at fortabe os i det vidunderlige Syn, der pludselig udfoldede sig for os — Synet af Moskou, der i sin eventyrlige, østerlandfke Skjønhed laa i en straalende Halvkreds under vore Fodder. Hvorlænge vi stod hensunkne i Beskuelsen af dette Panorama, der vistnok er enestaaende i sit Slags i Europa, veed jeg ikke rigtigt; det veed jeg kun, at dette berusende Syn — som jeg senere skal komme tilbage til — fulgte os overalt og fylgte os i den Grad, at Alt, hvad vi forresten saae under vort Ophold i Moskou, blev smaat og farveløst overfor dette første storartede Indtryk.

Der er Skjonheder, der for at gjøre en fuldstændig Birkning, maae sees i en vis Fraastand; de imponere da i deres Heelhed, men de maae ikke eftersees i deres Enkeltheder — kommer man dem altfor nær, er det forbi med Fortryllelsen. Dette gjælder i høi Grad om Kreml, Czarernes ældgamle Residensstad, og i det Hele om Moskou, Rusjernes hellige Stad.

Seet i Nærheden er Kreml en forunderlig, barok Samling af Kirker og Kapeller, Paladser og Taarne, omgivne af en Fæstningsmuur — seet i Fraastand be- daarer det ved den eventyrligste Sammenstilling og den mest brogede Farvevirkning. Vi besaae Himmelfarts- kirken, Arkhangelskkirken, Droningskirken o. fl., men Ud- byttet var kun ubetydeligt; vi besøgte Mizuitsa, et Slags Museum, hvori der opbevares de tidligere Patriarkers og Metropoliters kostbare Mitraer og perlebefatte Messe- dragter — Pragt var der nok af, men vi kunde godt

undværet at see den; vi besaae det 300 Aar gamle Ivan Beliki-Taarn, der er bygget af Boris Godunoff. Det rager høit op over alle de andre Taarnspidser paa Kreml og er en Campanile i Ordets egentligste Betydning, thi det har 5 Etager, og de hange alle fulde af kæmpe-mæssige Klokker — jaavidt jeg husker, er der 34 i Tallet. Den største af dem alle, der veier 444,000 Pund og benævnes Tsar-Kolokol eller Keiserklokken, styrtede ned under en Ildbrand i 1706. Den ligger nu med sin dybe Keone i Siden paa et svært Granitfundament ved Foden af Taarnet og seer ud som et strandet Skib, der ikke kan komme af Grund — det var curiøst nok at see den, men heller ikke mere.

Det Samme gjælder ogsaa om Moskou, kun i en langt betydeligere Udstrækning. Moskou er en Kæmpeby, der har ikke mindre end fem Mil i Omkreds og tæller firehundredre Kirker. Jeg kjender ingen By, der er bygget saa lunefuldt og phantastisk. Gaderne ere ujevne, uregelmæssige og urenlige; snart gaar det nedad og snart igjen opad; Kirker og Pragtbygninger ligge Side om Side med de fattigste Borgerhuse. Haver, Tomter og store Torve aflose hinanden i broget Forvirring; bedst som man kjører nedad en Gyde og troer sig i Udkanten af Staden, overrasses man ved gjennem en Tvergade at see prægtige Paladser med corinthiske Søiler, sprudlende Fontainer og guldfinnende Kupler. Overalt er der nok at see — vel at mærke, naar man er nøisom i sine Forbringere. Der er et Museum, som foruden mange andre

Curiositeter ogsaa indeholder en Slags Costumesal, d. v. s. Masser af Bøxfignurer, der ere iforte alle de forskjellige Dragter, som ere eiendommelige for Rusland; en Manege, som roser sig af at være den største i Europa, et Bibliothek, der absolut hører til de mindste, et større og et mindre Theater, der i fredeligt Naboskab ligge ved Siden af hinanden. Der er ogsaa iblandt de utallige Kirker een, som man ikke kan undgaae at see, fordi den strax tiltrækker sig Opmærksomheden ved sin Størrelse og sin Smagløshed. Det er den hellige Basilskirke, der staaer strax udenfor Kremel tætved den saakaldte Spasky eller den hellige Port, som fører ind til Kremel, og som Ingen, ikke engang Keiseren gaaer igjennem uden at blotte Hovedet. Den seer ud, som om den var bygget af grønne Sneglehus og indeslutter elleve andre Kirker, der alle ere ligesaa hæslige. Der fortælles, at Ivan den Grusomme, under hvem Kirken blev opført i Slutningen af det sextende Aarhundrede, spurgte Architekten, da han var færdig, om han tiltroede sig at kunne bygge en ny Kirke, der var endnu smukkere. Den ullykkelige Kunstner svarede Ja, hvorpaa Czaren lod udstikke Dinene paa ham, fordi han ikke strax havde givet ham det Bedste. See, alt det og endnu meget Mere kan man see i Moskou, naar man blot har Tid og Taalmodighed.

Vi havde begge Dele, men vi vendte dog bestandig tilbage til Terrassen foran Alexanderspaladset. Der stod vi ogsaa den Aften, da vi skulde forlade Moskou rime-

ligviis for aldrig at gjensee det. Det var en varm Juliaften, og Solen var nær sin Nedgang. Foran os laa Byen med sine grønne Tage, sine blomstrende haver, sine utallige Kupler, sine slanke Taarne og Minareter og badede sig i Sollyset; selv Moskvafloden, der slynger sig rundt omkring Staden, skinnede i Aftensolen som et Guldbelte. Glandsen blev stærkere og stærkere. Kuplerne luede — Guld, Sol, Perlemor, Azur og Karmin smeltede sammen til en Farvevirkning, som Diet neppe kunde udholde, Fuglene fløi quiddrende omkring, som om de jublede ved Synet. Bludselig begyndte Aftensklokken at ringe fra en af de nærmeste Kirker. Det var Lordag og Helligaften! En anden Klokke svarede, en tredje, fjerde, femte fulgte efter, og snart løb Klokkelangen over til os fra alle de utallige Kirke-taarne og fyldte Luften med Tonestrømme og Sindet med en Følelse af Andagt. Solen var imidlertid sunket dybere. Glandsen tabte sig efterhaanden, de stærke Farver smeltede hen i en violetdæmrende Tone, og kun de hoieste Taarnspidser og Guldkors skinnede i Dst som straalende Blinkfyr. Og saa de sluktedes efterhaanden, og da de sidste Klokketoner taug, lyste de endnu blot som svagtkindrende Stjerner i Aftenens Taagesløv.

Det oar min sidste Aften i Moskou. Med dette Indtryk vendte jeg tilbage til St. Petersborg, og hvad jeg end har seet senere, saa er dog denne sidste Aften i Moskou den bedste Erindring, jeg tager med mig fra Rusland.

Et Par litteraire Kuriositeter.

Meddeelt af

Edgar Collin.

Den trondhjemske Borgmester og senere Theater= direktør i Kjøbenhavn, Niels Krogh Bredal, som navnlig har faaet en Plads i vor Theater= og Litteraturhistorie ved de to Omstændigheder, at han var Forfatter af det første danske originale Syngestykke, og at hans „Tronfølgen i Sidon“ gav Anledning til Fremkomsten af Ewalds mesterlige „De brutale Klappere“, har blandt Andet ogsaa beriget vor Litteratur med en Oversættelse af „Ovidii Metamorphoses“. I et Exemplar af denne Oversættelse, hvis flydende Vers vare en Sjældenhed for den Tid, har en anden navnkundig Poet fra hiin Periode, Jacob Christian Vie, den bekendte Fabeldigter, som senere havde det Uheld først at blive dømt til Rasphuset paa sex Aar for en Prædiken

i Hvidovre Kirke og siden at blive straffet som Falskner, skrevet følgende Digt til Oversætterens *Ære*:

Es in eorum numero
dederim quibus esse poetas.

Kan man Ovidio den store *Roes* tilegne,
At han udi sin Tid fast uden *Wage* var;
Kan man Virgilium blandt de *Poeter* regne,
Som i sin *Stjaldre-Kunst* vel neppe *Mester* har:

Hvi skulde man ej Dig paa *Deres* *Liste* sette,
Som faa kan liges ved, ej nogen overgaaer?
Hvi skulde man da ej tilegne Dig, med *Rette*
Den *Ære-Krands*, som en uværdig ofte naaer?

So! hvad *Naturen* i en *Samling* kan udføre,
Er *Kethed* just i det, som falder andre tungt;
Hvad *Kunst*, hvad *Wøje*, *Flid*, *Arbejdsomhed* kan gjøre,
Det samlet er hos Dig, som i en *Middel-Punct*.

Din *Oversættelse*, det store *Mester-Stykke*,
Hvori der findes, hvad sem viser *Prove* paa
En levende og ret utvungen *Gejst*, en *Lytte*
Saa net at treffe det, som andre ej kan naae,

Er for vort danske *Sprog* ej mindre *Ziir* og *Ære*
End en *Ovidius* var for de *Romere*,
Da af dit ædle *Værk* kan mange andre lære
De rette *Regler* i en *Oversættelse*.

Du har ej ene fulgt Originalen nøje,
 Men og dens Autors Gejst udtrykket paa et Haar;
 Hvert Ord fremviser Spor af vagtsom Flid og Møje,
 Saa at Forandringen i Sproget kun bestaaer.

Mon vel Nasonis Gejst, skjønt svøbt i Fablers Dække
 Kan negtes Laurbær-Krands, enhver vil svare Nej;
 Han Koes med Villighed til Stjerne vil vække
 Saa gaaer Din Koes med Hans da en og samme Vej.

Dog kan de Romere sig af en Naso bryste
 Hans sunderige Gejst, belevende Forstand,
 Saa kan vort Norden sig jo med den Ære troste,
 At og Ovidius er født i Japhets Land.

Vor danske Skue-Plads din ædle Gejst berømmer,
 Din smukke Hjrde-Digt for-æviger Dit Navn;
 Enhver Ketsindig og Fornuftig saadan dommer:
 Han skrev ej ene net; men skrev til Landets
 Gavn.

Saa bliv da ved, som før, Dit store Pund at vise,
 Og vær forsikket om, der skal ej mangle de,
 Som Din Fortjeneste med Skjønksomhed skal prise,
 Trods blege Avind! som er Dydens Følgerste.

Nicolao Krog Bredal
 consuli Nidrosiæ illustrissimo

hujus ævi poetæ celeberrimo
hocce Carmen devovit.

Jacob Christ. Bie.

Havniæ, d. 29de Junii 1758.

3 samme Exemplar sfrev derpaa Bredal følgende

Gjensvar paa det foran
i Bogen anførte Vers.

Man kan Ovidius den store Roes tilegne,
at han udi sin Tid fast uden Mage var;
Man kan Virgilius blandt de Poeter regne,
som i sin Skjaldre-Konst vel neppe Mester har.
Men hvordan kan man mig paa deres Liste sætte,
som hver Poet er liig, de fleste overgaaer;
Jeg veed, den Roes mig ey tilegnes kan med Rette,
skjønt en uværdig nu tidt Ære-Kransen naaer.
Thi hvad Naturen i en Samling kan udføre,
en Lethed just i det, som ellers falder tungt,
hvad Kunst, hvad Møye, Fliid, Arbejdsomhed kan gjøre,
det samles gierne ey udi en Middel-Punct.
Min Oversættelse, det ringe Prøve-Stykke,
hvori der findes hvad som viser Prøve paa
En stræbsom Fuser-Geyst, der af en Slumpe-Lykke
tidt træffer rigtig det, som andre ey kan naae,
Er for det Danske Sprog saa ringe Ziir og Ære,
som en Ovidius var stor for Romere;

Ved Øvelsen maaskee jeg efterdags kan lære
de rette Regler i en Oversættelse.

Jeg har med Møye fulgt Originalen nøye,
langt fra ey Authors Geyst udtrykket paa et Haar;
De Ord, som viser Spor af Feyl midt i min Møye
gør en Forskiæl som meer end udi Sprog bestaaer.
Man ei Nasonis Geyst, skiønt svøbt i Fblers Dække,
kan nægte Laurbær-Krands. Hvo vilde svare ney?
Han Roes med Billighed til Skyerne vil vække,
men langt fra gaaer min Roes med hans den samme
Vey.

De Romere sig kan af deres Naso bryste,
hans sinderige Geyst, belevende Forstand.
Vor Norden derimod med dette sig kan trøste,
at en Ovidius ey er i mange Land.
Den Danske Skue-Plads mig uforskyldt berømmer;
Min liden Hyrde-Digt gør kun et lidet Navn;
Enhver retsindig og fornuftig saadan dømmer:
Med Tiden skriver han maaskee til Landets Gavn.
Jeg skal da blive ved mit ringe Pund at vise;
Jeg seer udaf dit Vers, at der ey mangler de,
som smaae Fortienester med Skiønsomhed skal prise,
Naar bleege Avind og er smaae-Folks følgerske.

Jacobo Christiano Bie
studioso Nidrosiensi meritissimo,
hujus ævi Poetæ speratissimo, -

Carmine Carmen remuneraturus
hasce Lineolas devovit

N. K. Bredal.

Den virksomme Emanuel Balling — som Frederik Thaarup kalder den i sin Tid bekjendte Helsingørsk Eddike- og Ølbrgger samt Bogtrykker i Helsingør, har ogsaa spillet en Rolle i den danske Litteratur, deels ved sine Oversættelser, deels ved „Helsingøers Adresse-Kontoirs Efterretninger“, deels ved sine Digte og deels ved sit af Landhuusholdningselskabet belønnede Priisfrift „Huusmoderen eller den værdige Landboequinde“. Et, som det maa antages, utrykt Kiimbrev fra hans Haand ligger saaledes:

Belædle

Allerhøystærede Hr. Collin!

Velbetroed Collecteur ved de Kongl. alene
Privilegerede Lotterier i Kiøbenhavn.

Elfskelige Ven!

Tillad Belædle Ven! En Helsingørisk Brynker som brynker Øl til Brød, og Brød ved Ølet faar som blev En Collecteur, og nu vil være Trykker, da Ølet ikke vel til Brød for ham forslaar, Tillad en saadan Mand, med Vensfabs Kald og Varsel herved fremstiller sig, og har en Kierlig Bøn at De, Høystærede! vil komme til hans Varsel og staae, som Fadder, til hans Allerførste Søn.

Den gamle Stif og Brug, ieg veed vel burde være
 at drene paa sin Hatt, og efter Formular
 i følge Beed'mands Stiil, udbede sig den Ære
 men skam faae Beedemand, sem den mig nægted har,
 ieg kommer lige frem og helses fra min Mette
 ieg venlig beeder om, for hende og for mig
 at De, Velædle Ven! en løstet vil forgiætte
 men viise, at De er, som Ven, ordholdelig.
 Paa næste Fredag*) vi vil holde Barselgilde
 Da skal vor første Søn i Kirken første gang.
 O kom da Sode Ven, nægt en det De dog vilde
 saa skal De høre en ukonstlet Barne Sang.
 Saa skal, som Brykter, ieg mit gamle Du iskiænte
 som Collecteur ieg skal den Bedste frilod ta'e
 saa skal saa Langt og Bræt ieg kan som Trykter tænke
 det Bedste undes ham; o hør! og siig dog iae.

fra

Velædle Vens

tiensstforbundne Ven

og tienere

*) d. 5te Decembr.

Emanuel Balling.

Helsingør den 1ste Decembr. 1766.

Marseillaisen og dens Forfatter,

af

Richard Kaufmann.

Vi ere i April Maaned 1792. Mairen i Strasbourg, — Dietrich var det nok han hed — holder Middagsgilde, og har til dette indbudet Byens Honoratiores samt nogle Officerer fra det militaire Ingenieurcorps, som netop er rykket ind i Staden. Ved dette Corps staaer en ung Captain, der hedder Mouget de Lisle. Ogsaa ham har Mairen været saa forbindtlig at invitere.

Auretningen bæres frem, og Samtalen ved Bordet er snart i fuld Gang. Ganske naturligt føres den inden ret længe hen paa de politiske Begivenheder, — hvorledes skulde man paa den Tid i Frankrig kunne tale om Andet? Folkets slumrende Kræfter vare vaagne, Revolutionens første Morgenbrise havde just henover Frankrig; den var maaskee i enkelte Dieblitte voxet til

en Storm, som havde sonderknuust, hvad der burde være faaet, men det var i ethvert Tilfaelde endnu kun undtagelsesviis, at man havde fornummet Brusningen af den Orkan, der senere skulde borthvoire alt det Gamle, hvormange store og hellige Traditioner der end knyttede sig til det. Man saae endnu kun den klare, straalende Morgenrøde af den Dag, hvis Aftensol inden ret længe skulde gaae ned i Blod.

Frankrigs Hære stode samtidig i Begreb med at ile til Kampen, — de brændte af Begjærlighed efter at optage den Handske, som næsten hele Europa havde kastet til dem, og efter at vise Verden, at hvormange Omvæxlinger de sidste Dage end havde fort over deres Fædreland, var den franske Soldat dog endnu den samme tappe, uovervindelige Fjende, som under Condé, Turenne og Ludvig den Fjortende.

Under saadanne Forhold er der Varme i Blodet; Begejstringen kan kaldes frem ved det mindste Ord, og den vojer da hurtigt som aldrig ellers.

Samtalen ved Hr. Dietrichs Middagsbord var ogsaa snart animeret; man talte om Frimurerne og Illuminationsordenen, om Jacobinernes og Feuillanternes Kamp i den anden Nationalsforsamling, og man talte om den nylig afsluttede Alliance mellem Østerrig og Preussien. Men man talte om den uden Frygt for, hvad der vilde skee; thi Krigen var Alles meest brændende Duffe.

Rouget de Visele havde i Begyndelsen siddet taus og luttet til, men det var ogsaa kun i Begyndelsen.

Snart vaagnede Begeistringens hos den to og trediveaarige Captain, det dybtliggende, mørke Die funklede af Ild, Vinen opflammede ham endnu mere, og Ordet flød fra hans Læber med Ungdomsvarmens hele Fylde.

Da han seent om Aftenen naaede sit Hjem var han i en næsten feberagtig Stemning; der var Noget i hans Bryst, som trængte paa og vilde frem, — det var ligesom han ikke kunde faae Luft. Minder fra Samtalen ved Gildet, Fantasi billeder fra den forestaaende Kamp, jublende Trang til at styrte sig ind i Krigstummelen, Begeistring for den nyvundne Frihed, Alt blandede sig forvirret imellem hinanden, og hans Tanker kunde ikke samle sig.

Da tog han sin Violin. Dens Toner havde forhen saa tidt dæmpet Oprøret i hans Sjæl, — den maatte ogsaa nu kunne jage alle de forstyrrede Phantasier paa Flugt.

Men hans Hoved brændte, Tankerne trængte paa, og de Toner, han vilde lokke fra Strengene, de kom ikke.

Saa kastede han atter Violinen fra sig; i stærkere og stærkere Spænding gik han frem og tilbage gennem Stuen, indtil endelig Beaandelsen samlede sig, til Tankerne klaredes og hans Sjæl fik Luft. Ord og Toner fjoede sig sammen, og med jublende Begeistring sang han:

Allons, enfants de la patrie!

Le jour de gloire est arrivé,

Contre nous de la tyrannie

L'étendard sanglant est levé.

Entendez vous dans les campagnes

Mugir ces feroces soldats?

Ils viennent jusque dans nos bras

Egorger nos fils, nos compagnes.

Aux armes, citoyens!

Formez vos bataillons!

Marchez. Marchons,

Qu'un sang impur abreuve nos sillons!

Dg videre strømmede Begeistringens ind paa ham. Han greb Pen og Papir, — i denne Nat blev Franskmændenes Nationalsang skreven. Først da det begyndte at lysne bag Bakkerne paa den tydske Side reiste han sig fra sit Skrivebord; han havde da nedskrevet Melodien og det hele Digt.

Saa snart der atter syntes at røre sig Liv paa Gaderne, skyndte han sig til sin Vært fra den foregaaende Dag. Han traf Hr. Dietrichs Søster og bad hende spille Sangen. Hun satte sig til Pianofortet, arbejdede sig gennem Rouget de Lisles Kragetæer og spillede endelig Melodien uden Feil.

Gjennem de aabentstaaende Vinduer løb Tonerne ud paa Gaden, lidt efter lidt samlede der sig en Folkesmasse udenfor, og med kraftfuld Stemme sang Rouget de Lisle selv Ordene til Melodien. En Storm af Bifaldsraab klang ham imøde, da Sangen var sluttet, og han maatte gjentage den, indtil den forsamlede Mængde havde lært Ordene.

Saa sang hele Skaren med. For første Gang lod Marseillaisen fra Folkets Læber, for første Gang ildnede den Franskmændenes Hjerter til den Enthusiasme, som den siden har vakt og vil vække Tusinder og atter Tusinder af Gange, naar Kamptrommen lyder, naar den franske Drn støver foran, og de franske Soldater storme fremad til Seier. Thi da Rouget de Lisle skrev sit Digt, da fandt han ikke alene Ord for det, der laae gjemt i hans egen Sjæl, han fandt tillige et Udtryk for hele Nationens Følelser, han talte det Ord, der havde ligget bunden, og som Alle havde søgt uden at finde det, han stængede ud over Frankrig det Feltraab, som alene var istand til at vække Alle og fore disse Masser af begejstrede Skarer ustandseligt fremad til Kamp for Fædrelandet og til Kamp for de nye Ideer, der steg som hvide Svaner op af Revolutionens Blodhav.

Man har ogsaa andre Beretninger om Marseillaisens Tilblivelse, men de ere upaalidelige. Særlig er den temmelig gjængse Antagelse, at Rouget de Lisle skulde have skrevet sit Digt for Revolutionens vilde Skarer, aldeles feilagtig. Han siger selv i et lille Forord til halvtredstidstve fædrelandiske Sange, som han udgav 1825, og mellem hvilke ogsaa Marseillaisen findes: „Jeg forfattede Ord og Musik til denne Sang i Strasbourg den Nat, som fulgte efter Krigsproklamationen i Slutningen af April 1792.“ Man maa vel lægge Mærke til de Ord „efter Krigsproklamationen“;

det er den forestaaende Kamp for Fædrelandet, der har sunget Begejstringen ind i ham; han elsker Friheden, og Kjærligheden til den klinger igjen gennem Digtet, men den udgjør ikke Grundtonen. Rouget de Lisle er i Virkeligheden heller aldrig selv gaaet til Yderlighed i sine Frihedssympathier. Lvertimod, han blev bestandig den Sed tro, som han havde aflagt paa Constitutionen af 1791. Ja, han maatte endogsaa mere end een Gang undgjalde for denne Trofskab. Saaledes see vi ham allerede tre Maaneder efter at han havde skrevet Marseillaisen slukke omkring i Alsace. Han var bleven assat fra sin Post i Armeen, fordi han havde vægret sig ved at give sit Bifald til Katastrophen den 10de August 1792, da de Frivillige fra Marseille under Afsnyngelsen af hans Sang stormede Tuillerierne. Senere blev han endogsaa forfulgt som en mistænkkelig Person og under Rødselsregjeringen kastet i Fængsel. Først da Bøddelen Kobespierre selv havde fulgt sine Tusinder af Offere til Guilotinen, først da blev Marseillaisens Digte atter løsladt. Han ledsagede nu Tallien til Armeen ved Quiberon. Ved et Vandstigningsforsøg i 1795 af nogle franske Emigranter blev han jaaret af et Kardatskkestud, hans Navn stod i den officielle Rapport, og Belfærdskomiteen fik Befaling til at belønne ham. Man har imidlertid aldrig ligeoverfor Rouget de Lisle hastet med Belønninger, og der blev heller ikke Noget af denne. Han vendte senere i Følge med Tallien tilbage til Paris, tog 1796 sin Afsked af Armeen og beskæftigede sig siden

den Tid udelukkende med literaire og musikalske Arbejder.

Visten paa de Bærker, der skyldes hans Haand, er ikke ringe. Men naar man veed, at han har skrevet Marseillaisen, saa veed man egentlig nok om hans Forfatterskab. De ovrigte digteriske og musikalske Compositioner, der bære hans Navn, ere langt fra uden Værd, men han behøver ikke dem som Trappestige for at naae til Udodelighed; gjennem Marseillaisen har han med eet Spring spunget sig op til dens Throne. Og det er aldeles ligegyldigt, hvormange Gange den tydske Kritik siden vil komme med sine Undersøgelser og maastee til Slutning postulere, at han aldeles ikke har skrevet den franske Nationalsang. Lad være, at Rouget de Lisle hiin Aprilnat har huffet nogle Brudstykker af den kurfyrstelig phalsiske Kapelmester Holzmanns Kantate, lad være at han har flettet nogle af disse Reminiscenser ind i Melodien til sin Sang — hvad siger saa det? Bli-
ver hans Fortjeneste derfor mindre? Eller vil Noget lade sig bilde ind, at de Toner, der bære Marseillaisens Ord, — at de skulde skyldes en Tydsker? Var det saa, da maatte i Sandhed den stakkels Componist kun kunne finde lidt Ro i sin Grav; hans Melodi har altid for hans Landsmænds Øren haat den samme uhyggelige Klang som Joarethningens Synge; den har altid varslet Dod. Hvad Klopstock sagde til Rouget de Lisle, da de traf sammen i Hamburg skulde kun være en forekommende Spøg, men i Virkeligheden har de hoittravende

Oders Digter sjelden været saa langt borte fra Overdrivelse, som da han komplementerede Marseillaisens Digter med de Ord: „De er et forstrækkeligt Menneſte; De har jo ført Døden over mere end 100,000 Indſfere.“

Det var 1797. Rouget de Lisle havde allerede da trukket sig fuldstændig tilbage fra den offentlige Verden. Han omgikkes kun Saa, og han søgte kun saa af Livets Glæder; tager jeg ikke fejl er den Melancholi, som han allerede i sin Ungdom havde baaret Spiren til, med Aarene voxet større og større. Rouget de Lisle havde været forelsket; Mindet om en Kvinde, som han engang havde helliget sin udeelte og varmeste Kjærlighed, fulgte ham siden bestandig; han blev, hvad der just ikke altid er Tilfældet hos Digterne, sin Ungdoms Ideal tro, ligetil Alderen graanede hans Haar — og gjennem næsten et halvt Aarhundrede at bære paa en forsmaaet Kjærlighed, det er ikke den letteste Byrde.

Dertil kom saa, at Livet heller ikke i andre Henseender vilde foie sig for ham. Han havde hverken Formue eller Pension og forte derfor allerede kort efter, at han var traadt ud af Hæren et meget tarveligt Liv i Paris. Et lille Landsted, som han havde arvet, og hvor han havde tilbragt sine lykkeligste Ungdomsaar, saae han sig nødsaget til at sælge, og selv Pengene for det slog kun til en kort Tid. Først efter Revolutionen i 1830 — omtrent samtidig med at han var bleven udnævnt til Ridder af Vredlegionen — gav Ludvig Philip ham af sin private Kasse en Pension paa 1000

Francs, og der kom saa hertil noget senere en aarlig Sum fra et af Ministerierne. I sine sidste Aar trak han sig tilbage til Choisy-le-Roi i Nærheden af Paris, hvor en af hans Venner, General Blein, havde en Eiendom. Her døde han den 27de Juni 1836, saa fattig, at Blein maatte bekoste hans Begravelse.

I Alt, hvad han skrev, har han bestandig med den meest glødende Kjærlighed til Fædrelandet besunget og høvdet Frankrigs militaire Storhed og Hæder, den franske Jordts Uafhængighed, Tankens Frihed, Borgernes Lighed for Loven, men ved Siden deraf ogsaa Talentets og Fortjenesternes Supremati.

Flere af hans Sange, eller idetmindste enkelte Stropher af dem bleve meget populaire i Frankrig; jeg behøver saaledes kun at minde om Refrainet fra Roland à Roncevaux*):

Mourons pour la patrie,
C'est le sort le plus beau
Le plus digne d'envie.

Men ingenfinde har han dog i den Grad sunget ud af hele Tidens Aand og talt det forløsende Ord, paa hvilket en heel Slægt ventede, som hiin Aprilnat i Strasbourg.

Lad os et Dieblif vende tilbage til denne Marseillaisens forste Tid. Rouget de Lilles Sang havde

*) Det blev, som bekjendt, senere benyttet i Girondisternes Sang.

strax slaaet an. Hurtig tog man Afskrifter af Text og Musik, og da Franskmændene gik over Rhinen lød dens vældige Toner fra Militairmusikken; de opflammede og begejstrede, og det franske Mod drog, baaren af dem, fremad fra Seier til Seier.

Under Navnet „Sang for Rhinarmeen“ blev Digtet trykt i en Strasbourgavis, og ad denne Vej naaede det til Marseille. Det blev spillet af Paraden, det blev sungen af Soldater og af Borgerne, og altid sungen med den samme Begeistring. Da de Frivillige fra Marseille drog til Paris, førte de Sangen med sig; den lød den 10de August 1792 ved Angrebet paa Tuilleriesne og blev fra den Tid kjendt af Folket som „Hymne des Marseillaises“, senere „La Marseillaise“.

Marene gik, Revolutionen fandt Hvile i den store Napoleons Keiserdømme, — Marseillaisen blev ikke længer sungen i Parisens Gader, den klang nu over Afrikas Ørkener og over Ruslands Sneemarker, den lød ved Rhinens Bredder og under Italiens deilige Himmel, lød heelt ud over Europa og lød overalt som Seiershymne til Frankrigs og den trefarvede Janes Ære.

Amour sacré de la patrie,

Conduis, soutiens nos bras vengeur.

Aldrig en eneste Gang har denne Paakaldelse undladt at gjøre sin Virkning paa franske Hjerter, aldrig en eneste Gang have Frankrigs Sønner ikke med Sandhed kunnet synge:

Tout est soldat pour vous combattre ;
 S'ils tombent nos jeunes héros,
 La terre en produit des nouveaux,
 Contre vous tout prêts à se battre.

Dg nu, da den tricolore Fane atter vaier i Kamptummelen, nu, da det længe frænkede Frankrig endelig er blevet kjed af taalmodig at finde sig i Fornærmelsen, nu, da det har kaldet alle sine Sønner til Baaben mod den tydske Løgn og det tydske Overmod, nu vil Marseillaisen atter lyde fra Soldatens Bryst, ungt og vældigt som i de gamle, store Dage. Dg vil Skjæbnen det end saaledes, at Sandheds Sag først skal seire gennem Nederlag, maa det være saaledes, at Uheldet først en Stund følger de franske Baaben, saa vil Marseillaisen dog ikke lyde svagere for det. Den vil netop i Modgangen løfte sig endnu vældigere, og saa bære Mod og Uovervindelighed ind i de Kjømpendes Rækker, bruse feiersglad og seierstolt ud over Landene, bruse ud som en Storm, der bryder alle de Rænker, som trykke Europa, bruse ud foraarssfri og foraarssfrisk og jynge den nye Tid og den nye Lykke ind for os Alle.

Til Braunschweig.

Af

Wilhelm Møller.

I.

Bjædt, Bjædt — det skylregnede af alle Kræfter. „Jungfernstieg“, som endnu den foregaaende Aften havde viist sig som den smukke og livlige Promenade, laae vaad, snøset og kjedelig; over Indre- og Ydre-Alsteren, der havde gjenspeilet de mangfoldige Gasblus, hang en tung og tæt Taage, og de elegante Villaer paa den anden Side Søerne, fra hvilke talrige oplyste Binduer havde blinket mig imøde, vare ganske skjulte under Morgenens uigjennemsigtige Slør. Den sidste Hilsen, vi havde modtaget af den forsvundne Dag, erindrede om raff henrullende Bøgne, om Fodtrin af mange Mennesker og høirostet Samtale, om taktfast Sang og ofte gjentagne „Hoch“!, med hvilke en Sangforening havde

bragt sin Hyldest til Cooperationens berømte Forkæmper, Schulze fra Delitsch, som efter et kort Besøg i Altona var taget ind i det af os beboede Hotel. Nu var udenfor Alting stille. Intet Solskin indbød, intet summende Liv kaldte os til at forlade den hyggelige Stue og begive os ud i den sovende By. Smidlertid, som der stod i Reisebogen:

Wer reisen will

— — — — —
Tret an am frühen Morgen
Und lasse heim die Sorgen.

Utsaa ud i Regnen, ud i Taagen, ud paa de øde Gader, hvor Stilheden kun forstyrres af dine Skridt, eller af de faldende Draaber, eller af en mødende Arbeidsmands slæbende Gang. „Kellneren“ vandrer bag efter med din Bagage paa Ryggen, — her dreie vi gjennem en snever Gade ind paa en lille Plads, her holder Omnibusen med de fire, spærlemmede Heste, — stig ind, saa kjøre vi langsomt, ad brede Veie og snevre Gyder, over Torvet, hvor Bierländerinnerne allerede sidde i deres eiendommelige Dragt og falbnde alle slags Grøntsager og Frugter, eller hvor de nu ankomme, med de smaae Vogne trukne af taalige Hunde, — og efter en kort Njorsfel naae vi Elbarmen.

Ved Flodbredden, i det grumfede, graalige Vand, ligger den lille Dampfærge og venter paa os. Omnibusen tumler ud paa Dækket, der netop er stort nok,

til at den kan faae Plads paa det, Massineriet sættes i Bevægelse, Baaden damper og pruster, og i det næste Dieblif ere vi oore paa den modsatte Side. Saa rulle vi hen ad den brede, paa begge Sider med Træer beplantede Landevei, saa hurtigt som Hestene kunne trække os.

Fra den luftede lille Angecoupée, i hvilken vi have taget Plads, er der gjennem en dugget Rude kun daarlig Udsigt til Selskabet inde i den egenlige, bageste Deel af Vognen. Forsaaavidt man kan stille den formlose Masse i enkelte, bestemt afgrændsede Personer, synes det dog ikke Umagen værd at offere de ledsagende Passagerer nogen omhyggeligere Betragtning. Vi ville hellere see til Siden og ud foran os. Der ligge Marker, hvor Heste og Dvæg spadserer gravitetisk om i det regnvaade Græs eller staae betænksomt foroverbøiede, som om de endnu ikke ganske havde faaet Sønnen gnedet af Dinene. Her kviddre Fuglene i de bladrige Kroner, og høit oppe fra Skyerne høres Larkens trilrende Morgensange. Arbeidere med Markredskaber paa Skulderen, Piger med den blanke Meltespand sikkert gængende paa Hovedet, nu og da en af de smaae Vogne med en Hund til Forspand nærme sig, passere og tabes af Synne. Rundt omkring ligge hvidmalede Huse og Gaarde, foran os dæmmer atter Elben, men dennegang som et blaåt og vidtstrakt Bælte, paa hvilket langt ude Baade med hvide Seil og dampende Skibe møde Blikket, — nu ere vi ved dens Bred, Solen bryder frem af Skyerne og luser for vor Fart, medens en Færge, som ligeledes her har

modtaget den kluntede Omnibus paa sit Dæk, sagte glidende bærer os over det stille Vand.

Utter iland, ti Minuters fremstyndede Kjørsel, og vi dreie ind paa en Gaardsplads, der erindrer om en god, nyopbygget, danst Bondegaard. Vi holde foran Banegaarden ved Harburg. Dragerne komme og trække af med Reisetøiet ind til den som oftest overordenlig lempelige, stundom dog ogsaa meget smaalige Visitation. De Reisende samle sig fra By og Land, Locomotiv-piben lyder, Dorene til Perronen smækkes op, snart ere Alle bragte til Erde, og vi rulle bort fra Harburg, hvor den venlige Natur i Morgensollyset tager sig endnu engang saa indbydende ud som ellers.

Om den Egn, vi nu fare igjennem, har Enhver dannet sig en vis Forestilling, selv om han aldrig har seet den med egne Øine. Det første Stykke af Veien gaaer endda nogenlunde an, — respectable Marker, respectable Skov og her et sngtigt Blik paa en Konge i Pjalter, paa Levingerne af Bardewiek, der engang regnedes blandt Nordens mægtigste Handelsstæder. Saa kommer Lüneburg, og den Nimbus af Saltproductivitet, der omgiver den, ikke mindre end de snggefulde Haver, der vise sig for Fernveispassagerernes Øine, opvække et blidt Haab om, at den efterfølgende Strækning snarere vil voxe end aftage i Vnde. Men af Haabet er som en Dvinde, og Dvinderne skuffe. Istedetfor den drømte Lyksalighed, istedetfor „græsgrønne Marker og kornrige Enge“ og Landets øvrige Herlig-

heder finder Du en nogen Ensformighed, en kold Uendelighed, — nok sagt, Du finder Blieburger-Heden. Hvad nytter det, at Du kommer forbi Steder, hvor „Mitzow's wilde verwegene Jagd“ har tilkæmpet sig en Deel af sin i Sang forevigede Ære, — naar disse Steder ligge hele to Mile fra din Vei? Hvad nytter det, at Du seer Taarne og Bygninger i Celle, hvor Caroline Mathilde gjorde Bod for den Feil at have været ung og at have elfset, — naar den lagte Plan ubarmhjertigt tvinger Dig til at blive i Waggonen? Ak, hvad nytter det endelig, at Heden forlangst har forvoandlet sig til et bakket Terrain med sparsomme Granplantager og Kornmarker, — naar Reiseselskabet er saa ulideligt kjedsommeligt? Min hesteelskende Kammerat er noget muggen, fordi jeg af Interesse for Braunschweig med suelig Omtanke har skjult for ham Tilværelsen af et stort Stutteri i en af de passerede Byer. To hjemvendende Amerikafarere søge at trøste ham ved til Gjengjæld at opvarte med en forbausende Mængde Røverhistorier om Hestefangst, Hestenatur og Hesteopdrætning i det fjerne Westen, saa at den, der er alt Andet end Hippolog, sættes lidt efter lidt af disse udholdende Betragtninger over Blod, Forbeen, Wagbeen, Reisning og Gud veed hvad, i en vuggende Tilstand, der omsider gaar over til en urolig og hyppig afbrudt Blunden. Nu, for Meget er usundt, og lutter Die, hvor intet Sceeværdigt præsenterer sig, er det Samme som sulten at delicatere sig med at række Tungen ud ad Vinduet.

I Vehrte stige vi ud, og medens Toget bruser videre til Hannover, vente vi paa et kommende som phlegmatistiske Tourister, hvem end ikke Banegaardens besynderlige Smørrebrød formaaer at bringe ud af Concepterne. Endelig belønnes vor taalmodige Tillid. Røgskyer, der af en fordomsfri Sagttager maae indrommes at være udsendte af Skorstenen paa et Locomotio, blive synlige i ringe Afstand, Signalspiben underretter om, at Ventetiden er udlobet, Trainet kommer raslende ind for Perronen, Klokken tiner, Dørene rives op, „Einsteigen“ l, og Farten begynder paany. Vi kjøre forbi — ja hvem der blot kunde huffe Andet end nogle ubetydelige Smaabyer, en Utallighed af Led og Veissjel, nærmest aubragte for at gjøre Publicum bekjendt med de preussiske Nationalfarver, samt en meer end utilladelig Solvarme! Men naar et enkelt Indtryk har gjort sig gjældende med overvældende Magt, forsvinde jo gjerne de samtidige og mindre stærke af vor Hukommelse. Solen, der ophedede de nybyggede og nymalede Coupeer efter bedste Evne, bragte Tanken til med febrilff Underlighed at kaste sig over den middelalderlige Indretning af Helvede, specielt over den for Malere og Snekere bestemte Afdeling af bemeldte Opholdssted, og den drog saaledes ogsaa de malede Træted indenfor Bevidsthedens Kreds. Men Alt, hvad der ikke stod i ligefrem Forbindelse med Farver og Snekerværksteder, trak sig tilbage som noget Ikke-Existerende, og vi kunne med Skam at tale gjerne være kjort forbi en eller anden imponant „Erscheinung“ af

det „sittlich- Germanische“, uden at mit betagne Sind har været saa velopdraget at tage et Photographibillede deraf.

Nu, saa naaede vi da ved borgerlig Middagstid til den hertugelige Residensstad Braunschweig. Mellem en forvirret Masse af tomme Waggoner arbejdede vi os frem til Perronen, slap ud fra det af blege Malere og sammenkrumpe Snektere fantastisk befolkede Helvede og faldt i en beundrende Forbauselse over den elegante og storartede Banegaard samt over meget Andet. Dien derom næste Gang, hvis De ikke allerede har faaet nok af Begyndelsen og skjænk mig Fortsættelsen?

II.

Som sagt, hvis man kommer til Braunschweig med en naiv Forestilling om, at det Bedste og Mærkeligste ved denne By er dens bekjendte „Mumme“, vil man ikke undgaae at blive overrasket. Og det ikke alene af den Grund, at det omtalte „Mumme“ er noget ubehageligt sødt og tykt Hvidtøl, der slet ikke trykkes af en overvældende Velsmag; men ogsaa fordi den lille Hovedstad indeholder saa meget Seeværdigt og har et saa udmærket tiltalende Præg, at man vanskelig river sig løs og drager videre. Det kan ligesaa godt strax siges, at Byens særegne Character for en væsentlig Deel skyldes den Sammenblanding af middelalderlig og moderne Bygningskunst, man overalt støder paa. Men ligesom denne

Sammenblanding ikke vilde gjøre et saa stærkt Indtryk, hvis den ikke først skjelmst holdt sig ganske skjult for den Besøgende, saa pludselig smilende viste sig og derefter atter legende forsvandt for paany at titte frem, saaledes er det — eller var det paa hiin Sommerdag — ikke den alene, der i den Reisendes Grindring bestemmer og afgrænses dette Physiognomi fra de andre Stæders.

Banegaarden er en temmelig hoi og virkelig elegant og smuk Bygning, hvis Mure ere opførte af — eller ialtsald malede som — gule Sandsteen. Den strækker sig som en sammenhængende Mængde over de tre Sider af en Kvadrat, om end Fløien tilhøre (for den Kommende) baade er af mindre Længde og mindre smagfuld end den egenlige Hovedfløi tilvenstre. Træder man ud gjennem Udgangsdørene i sidstnævnte Sidebygning, ligger der foran En en anseelig Græsplaine, i hvis Midte Springvandet kaster sine Straaler spillende iveiret. Lidt længere tilbage møder Diet den lille Flod Oker, hvis rolige, gulgraae Bænde adskiller fra den egenlige By. Vi dreie tilhøre og begive os paa en Bro over Miniaturfloden — der har saamegen Lighed med en gammel Borggrav — henimod Husene. Noget saa Skridt bringe os ind i en Gade, der er snever og daarlig brolagt, med smalle Fortouge. Alting er stille, hist og her stikke Folk Hovederne frem for at see efter de Fremmede, tarvelige Boutiker synes at anraabe om medlidende Kjoberne, — det er ganske som i vore egne velbekjendte Provindskjøbsteder. Uvilkaarlig vender man

sig om og seer tilbage efter Banegaarden, om den er der endnu; thi det er jo dog noget meget Besynderligt, at man er faldet paa at give Eoro en Banegaard, der er langt mere imponerende end Kjobenhavn's? Jo, Banegaarden staaer paa sin Plads, og — see nu der! Der reiser sig pludselig et fyrsteligt udstyret Hotel, der ligge Bontiker, hvis store Speilglaesrunder aabenbare et paa hovedstadsvis smykket Forretningslocale, der bruser forbi Dig en Dame, klædt med udsøgt Elegance efter nyeste Mode, Du seer Officerer og Soldater, Bybude og Droschker og hvad der ellers horer til en stor By. Ah, det var altsaa den ældre Deel af Staden, Du nys kom igjennem — Du vender Dig endnu engang for at sammenligne Billedet af det Foregaaende med det Nærværende. Nei, men hvad er dog dette? Der er jo igjen noget Nyt, noget Eiendommeligt, noget fra det Dørige ganske Forffjelligt! Før var det kun den til Svende og sidst hverken saa betydelige eller saa forbausende Overgang fra Provindsby til Hovedstadsby; men nu er det en Forflyttelse i Tid, en Venden tilbage til gamle, længst forsvundne Dage. Hvad Besynderligt vilde der vel være deri, om i dette Dieblik et stateligt Tog af brynjelædte Riddere kom travende gjennem Gaden paa de kostbart prydede Heste? Eller hvor lidet vilde Du ikke forbauses, om hiint Vindue over dit Hoved nu aabnedes, og Du saae en ung Kvinde klædt i en Dragt, der var den almindelige for en fire Aarhundreder siden? Disse Smaahuse med det fremspringende, ziirligt ud-

skaarne og broget decorerede Træværk; denne Bygning med sin Buegang, fra hvis flanke Piller legemstøtte Billedstøtte af forlængst forglemte sachsiske Fyrster skue ned paa Dig; dette høitstigende (6 Etages?) „Gewandhaus“ med sin pompeuse Udsmykning (fra 1590), endelig denne mægtige Brønd, fra hvis Sider hedenske, gammel- og nytestamentlige Figurer, Baaben og Bibelsprog kastes Dig imøde i broget Forvirring, — hvorledes forener det sig ikke Altsammen for at bibringe Dig en Overbeviisning om, at det var en Drøm, naar Du tidligere, snart med Suk og snart med Jubel, regnede Dig blandt „det nittende Secels forstandige Mænd“? Som naar Du vandrede i en Bjergegn, Du vekslede bevægede Dig fra den varme Dal til den tempererede Høiflette og op i den dvalende Snees Kulde, saaledes bevæger Du Dig i denne By gennem tre forskjellige Tidsaffnit, modtager Indtrykket af tre forskjellige Kulturstrømninger.

Braunschweigs Blomstringsperiode — saaledes fortæller vor mere paalidelige og nyttige end just aandfulde Cicerone, jeg mener Budecker — falder i den anden Halvdeel af det 14de og i Begyndelsen af det 15de Aarhundrede, om end Byens Historie rækker endnu adskillige Secler op imod den graae Oldtid. Men paa hiin Tid var den Hovedstaden for det tredie Kvartier af Hansernes mægtige Forbund, og fra hiin Tid skrive sig de smukkeste Kirkebygninger, der næsten alle bleve fuldførte, skjøndt Staden hurtigt tilegnede sig den lutherste Lære og allerede i 1528 kaldte Dr. Johan Bugenhagen til

Præst. De borgerlige Kampe i det 16de og 17de Aarhundrede endte 1671 med en fuldstændig Underkastelse under den hertugelige Myndighed, og siden vedblev Braunschweig at være Hertugens Residensstad, fraregnet Fransmændenes korte Interregnum (1806—13). — Man har her i korte Træk Forklaringen af Byens architectoniske Character og af det ved denne betingede eiendommelige Særpræg. Men maaskee vil Forklaringen blive mere fylldig ved at aflægge et kort Besøg i et Par af de forskjellige Bygninger.

See her ligger et meget lille, meget lavt og fattigt udseende Huus. Det er gammelt; Stallen har faaet Gigt under Indflydelsen af Tidens stiftende Veir og lider nu en Smule af Hold i den ene Side, saa det ikke kan føre sig ganske lige. Der boer ingen mægtig Mand derinde, kun den gamle Graver, som i sin rygende Haand holder de Røgler, der aabne og lukke for den lige overfor liggende Domkirke. Ved at stige op ad et Par simple Steentrin og ved at trykke paa Gadebørens gammeltdags Klinker ere vi komne ind i en af disse græsgrøntmalede og hvidtpanelerede Stuer, som med sit Fyrretræsbord i Midten, nogle Træstole og et Slags Dragkiste langs med Væggene levende hensætter En i en Tidstatmosfære, der for de Danstes Vedkommende synes personificeret ved Frederik den 6tes Skikkelse. Paa Trinet af den ud mod Haven aabentstaaende Dør sidder en Gris og betragter de Indtrædende med et Ansigt, i hvilket naiv Forbauselse og ubetynmret Glæde

over Solstiinet kjæmpe om Overmagten. I en bagved Huset liggende Længe aabnes en Luge, og en noget de-colleteret Tjenestepige stikker Hovedet ud for at erfare vort Grinde. Saa begynder Telegrapheringen. „Das Mäddchen“ høres rapportere til „die Mutter“, der synes at befinde sig paa et nærliggende Sted i Haven, hvorefter „die Mutter“ ved Anvendelse af sin noget sprukne Stemme sætter sig i Forbindelse med „der Batter“, som af de landlige Bestjæstigelser har ladet sig lokke bort til Havens sjerneste Grandsø. Fatter slipper Spaden og tørrer Eveden af sit furede Ansigt, han skyder den grønt-flyggede Klækket tilbage paa de graae Haar, vidsker med det tærnede Pommatorklæde enkelte Jordpletter af de tykke, mørkegraae Beenklæder, af den gulthvide Best og af den langfjødede brune Frakke og kommer os langsomt og krumbøiet imode. Omgivne af den Duft af en nylig tilbagelagt, idyllisk Periode, som saa at sige hænger i den gamle Mands Væsen og Klædedragt, forlade vi Provindsjobstaden og begive os ind i Minderne om Middelalderens Liv.

Domkirken eller St. Blasiuskirken, en stor og ganske smuk Kirkebygning, er i Aaret 1173 opført af Henrik Love efter hans Tilbagekomst fra det hellige Land. En Snees Aar senere forsvandt ved Ildbrand Taarnene, der aldrig siden ere bleve gjenopbyggede, hvorimod man i 1434 har tilbygget en sydlig og i 1469 en nordlig Sidehalle med jnoede Søiler. Vi træde ind i det langstrakte Skib, hvor først et lidet interessant Monument

af støbt Metal falder os i Øinene. Længere borte sees en (16 Fod) hoi, med underlige Figurer prydet, søv-
 armet Messinglysestage, som skyldes Henrik Love, me-
 dens Altarpladen af det sjeldne Marmor histhenne ved
 det ad mange Trappetrin sig løstende Chor er en Gave
 af hans Gemalinde Wiedtildis. Over dem Begge er der
 lige foran Choret stillet et for Kunsthistorien vigtigt
 Mindesmærke, en bred og flad Steen, der i ophoiet
 Arbeide viser de tvende fyrstelige Personers legemsstore
 Billeder. Parallelt med Skibet, og kun adskilt fra dette
 ved en Soilerække, lobe buede Sidegange, medens selve
 Choret til begge Sider aabner sig i hoiæ Høelvinger,
 af hvilke den mod Syd er smykket med mærkelige gamle,
 den mod Nord med mere moderne, mere farverige, men
 neppe skjønnere Frescomalerier af Brandes. Gaaer man
 igjennem den sydlige Høelving, kommer man ind i et
 Rum, hvor der opbevares forskjellige antike Mariteter,
 deriblandt en legemsstor Figur, staaet i Træ, som skal
 forestille Kristus. Jeg har aldrig seet en mere staaende,
 mere moersom og original Afbildning af den vidtberømte
 Helt, Don Quixote, end denne. Rustningen er taget
 af, og han er istedetfor iført en lang Sloisjortel; men
 det besynderlig aflange Ansigt, det skarpe, spidse Stjæg,
 kort hele Personen lader En ikke i nogen Tvivl om, at
 Kunstnerens Phantasi mindre har været befrugtet af gud-
 dommelige Længsler end af Birkelighedsindtryk fra det
 daglige Liv. Saaledes bidrager dette Billede ikke lidet
 til at sængsle Ens Indbildningskraft ved de Tider, da

Sirken indenfor sine Mure saae et mere broget og prunkende Nore udfolde sig end nutildags, og det forhindrer fra at blive eneherstende det i en vis Forstand moderiserende Indtryk, som ellers Tanken om Bygningens uforanderlige Bestemmelse uvilkaarlig fremkalder. Det hænger fremdeles der som en god Forberedelse til Vandringen ned i den lille Kryptkirke, hvor forlængst henfaldne og glemte velkiste Fyrster ligge i deres Kister, hvor Lampen kaster sit blege Lys mod de fugtige Mure, og hvor Stilheden og Skyggerne bringe En til at glemme, at mange Aarhundreder ere rullede henover Gravstedet, inden det først betraadtes, og at der ovenover og udenfor det boltrex sig et Liv, som vilde være uforstaaeligt for disse gamle Mægtige, om de nu pludselig vaagnede og stode op.

Forbi forskellige Minder om Henrik Løves Regjeringstid: forbi en mægtig Løve (af Dietal), der blev stobt (formodentlig af en sachsisk Mester) og opreist i Aaret 1166, og ved hvis Fod en Tid lang de hertugelige Myndigheder holdt offentlig Retsmode, forbi en Caserne, der indtil 1753 var Hertugernes Residens, og forbi lignende mærkelige Tegn paa en forsvunden Culturstrømning begive vi os hen til det i den allerseneeste Tid opførte, luse og smukke Slot. Det er vistnok bygget af de samme Steen som Byens nye Banegaard, men i lettere, luftigere og mere elegante Former, med Buer, der aabne Udsigter til de bagved liggende Haver, og med slanke, ziirlige Colonnader. Over Mellem-

bygningen pranger det berømte Fiirspand, dannet i Kobber af Howald efter Nietschels Model. Der er i Alt dette, som i de omgivende Anlæg, noget meget Smagfuldt og Tiltalende, men først og sidst noget meget Nymodens. Den unge Soldat, der i sin kladelige, eensfarvede Uniform — med forslagte Arme, Geværet skjodesløst hinglende over Skulderen og det ene Been slængt ligegegnligt over det andet — stod som Skildvagt udenfor Slottet, stod der tillige som et levende Symbol paa den Aand, der nu er den herskende, og som lidt efter lidt vil berøve Erindringerne om det Svundne deres med den uforgivelige Karakter.

Hvad skal jeg videre fortælle? Om Bygninger, der af en eller anden Grund hæve sig frem mellem Naboer og Gjenboer, om Museer og Samlinger, om Mindesmærker over faldne Krigere, om Lessings og Campes Grave, eller om den smukke Nietschelske Statue, der fremstiller den nysnævnte Digter staaende, i sin Tids Dragt? Jeg troer ikke, man deraf vil faae et klarere Begreb om, hvorledes Braunschweig, taget som en Heelhed, seer ud. En væsentlig Bestemmelse ved Angivelsen af Byens Physiognomi er, som jeg alt har sagt, de ofte skiftende Bygningsformer. Men jeg har tillige sagt, at denne Sammenblanding ikke forklarer Alt. Hvorledes skal jeg opvække hos Dem en Forestilling om den Stemning, der vakktes hos mig? Forstaaer De mig, dersom jeg siger, at det var mig hvert Dieblif, som om ved den næste Omdreining den tydske Digterkonge, den

aristokratiske, elegante og smukke Gøethe vilde træde mig
 Insklevende imode? Eller bliver det Dem tydeligere,
 hvis jeg siger, at Byen paa hiin Sommerdag var som
 en ung Pige, med Straahatten med de slagrende Silke-
 baand fæstet let paa de langt nedfaldende, brune Lokker,
 med klare Dine og fine Kinder, med den slanke Bært
 hyllet i den lette hvide Kjole, der atter over Brystet og
 Livet dækkedes af den sorte Floielsjakke? Ja, De leer
 maaskee ad mig? Og dog forsikrer jeg Dem, at
 netop det samme Blode og Byldige, som der er i den
 nybestrøvede Damedragt, var der over Braunschweig, og
 at jeg ikke af de mange Huse fik et halvt saa anskueligt
 Billede af Byen, som jeg modtog i et kort Dieblif, da
 et saadant Folke-Hoved boiede sig ud ad en aabent-
 staaende Altandor og ved sin Ynde ligesom forstærkede
 den ubeskrivelige milde, bløde, bedovende Rosenduft, der
 ledsagede os overalt paa vor Gang imellem det Gamle
 og det Nye.

Theevandsknægten.

En Fortælling *)

af

Henrik Herzh.

For en 6, 7 Aar siden opholdt jeg mig i længere Tid i det sydlige Inland paa en Foretningsreise og gjorde der Bekjendtskab med en Proprietair Vester-
vig, til hvem jeg havde en anbefalings = Skrivelse. Strax ved Indfjorselen blev jeg behagelig overrasket ved den Orden, Birlighed og Næthed, der modte mig i det reenlige Gaardsrum, i Bygningens klare Kuber med grønne Skodder, mellem hvilke Beddend og blomstrende Roser snoede sig opad Muren; ligesom jeg ogsaa senere med Velbehag lagde Mærke til den smukt anlagte og omhyggeligt vedligeholdte Have, der stødte op til Baa-

*) Ovenstaaende Skizze blev af Digteren sendt mig til Op-
tagelse i Maanedstidningen kort før hans Hedengang.

Udg.

ningshuset. Men mest af Alt behagede mig dog selve Eieren af Stedet. Han var en Mand i sine bedste Aar og straalede af Sundhed. Med gammel dansk Gjæstfrihed bød han mig Velkommen i sit Huus. Jeg maatte tage Ophold hos ham og blev ikke behandlet som en Fremmed, men som en kjær, ældre Bekjendt. I de otte Dage jeg tilbragte paa Gaarden havde jeg god Leilighed til at lære Westervig at kjende som retsindig i enhver Henseende og som en dristig Landmand, der ved stadig Flid og Opmærksomhed og ved at gjøre sig bekjendt med og anvende de nyeste Forbedringer i Landbruget forstod at bringe sin Eiendom ud til det mest Mulige. I hans Huus levede man godt og rigeligt, men ikke overdaadigt. Om Middagen blev der kun ved sjeldne Leiligheder drukket Viin, hvorimod jeg blev tracteret med et ganske fortræffeligt Glas Stærkol. Jeg spurgte ham, om han fik det Øl fra Kjøbenhavn. „Nei, saamæn om jeg gjør. Vi brygge det selv. Men jeg har rigtignok til at bestyre mit Bryggers faaet en flink Mand, der er oplært i Kjøbenhavn hos Captain Jacobsen.“ — Denne Westervig var ikke gift, men et meget brødt Fruentimmer, en Madam Bruun, der var noget tilaars, bestyrede hele Huset for ham med Indsigt og Duelighed. Som det lod til, forstod han godt at vælge sine Folk.

Sjor blev jeg foranlediget til igjen at gjøre en Reise i det sydlige Inland og havde den gang en lille Fordring at indcassere hos den her omtalte Pro-

prietair. Døslige Indcasfationer hørte egentlig ikke til mine Forretninger; men denne paatog jeg mig gjerne, da Summen var saa lille, at den ikke kunde uleilige Nogen og mindst Bestervig, der sad i en god Bedrift, og desuden fik jeg herved Anledning til paany at gjøre denne vakkre Mand et Besøg.

Det var en varm og smuk Sommerdag, da jeg tilvogns nærmede mig hans Gaard, og jeg sad i Forveien og fornøiede mig over det smukke Syn af Bygningen, der vilde møde mig. Men jeg blev skuffet. Allerførst slog det mig, at Porten, der var i daarlig Stand, var lukket, og at vi maatte banke og kalde længe, inden en Dreng, der saae ud som en Svinehyrde og var laset og urenlig, kom og lukkede op for os med et trent Ansig. Og da vi kom ind i Gaarden, var der Uorden og Smuds i alle Hjørner, ja paa eet Sted laa der endog en Dynge Gjødning ophobet. Bygningens Ruder vare støvede og og fulde af Spindelvæv, mange itubrukne; af Beddend og Roser opad Muren var der intet Spor. Ingen bød os Velkommen, med Undtagelse af en laadden, forsulten Hund, der soer gjøende imod os. Jeg gik da ind i Huset og traf i Forstuen en halvvozen Pige, der sad og sov med en Strikkestrømpe i Skjødet. Jeg fik hende vækket og spurgte om Herren i Huset. „De kan jo gaae ind til ham“, svarede hun i en søvrig Tone; „han er i det inderste Værelse.“ Jeg fulgte hendes Anviisning og gik gjennem et Par Værelser, der hverken syntes ubluftebe eller reengjorte i

lang Tid, og aabnede den inderste Dør. Her kom mig en stærk Lugt af Rom og Cognac imød. Der var ligesom en Taage i Værelset, hvilket jeg snart opdagede hidrorte fra en stor Theemaskine, der stod og dampede paa Bordet, mens alle Vinduer vare lukkede. Ved Bordet sad to Personer, den Ene var Vestervig, men hvor var han forandret! Den smukke, muntre Mand, der syntes at være Sundheden selv, var nu et ynkeligt Billede paa Afkræftelse og Mæthed. Figuren var sunken sammen, Ansigtet blegt, Dinene sløve og uden Glands. Han og den anden Person vare fordybede i Kortspil, og jeg kunde tydelig see, at hans Hænder af Vanmagt ryste, medens han holdt Kortene. Den anden Person var fed og lastet, med rindende Dine og, som jeg siden saae, med tynde, rokkende Been. Svøden perlede ham paa Panden, og det havde næsten Udseende af, at hans fede Krop dampede. — For at tilkjendegive min Nærværelse rømmede jeg mig, og Vestervig saae iveiret. „Hvem er De? Hvad vil De?“ spurgte han med hæs Stemme. Jeg nævnte mit Navn, og han vedblev: „Naa! ja, nu husker jeg. De har været her engang før. Men hvad Godt vil De mig?“

Med et Smil, jeg havde stor Vanskelighed med at fremtvinge, svarede jeg: Hvis det ikke generer Dem, vilde jeg præsentere Dem en Fordring, men den er saa lille, at det er knap værdt at uleilige dem dermed.

„En Fordring? Hm! ja saa! Fra hvem er den? og hvor stor?“

Jeg gav ham de forlangte Oplysninger, og han svarede nu: „Ja, jeg maa tilstaae Dem, at nu i dette Dieblis kommer denne Fordring mig til Uleilighed. Jeg har i denne Tid store Udgifter og tør ikke blotte mig. Er det ikke sandt?“ spurgte han, henvendt til sin Medspiller.

Jo, det er saa min Sjæl baade vist og sandt! Det skal jeg bevidne — Iod Svaret.

Jeg var vel noget forundret over, at et saa ubetydeligt Beløb kunde møde Vanstielighed, men svarede, at den Sag slet ingen Hast havde. Han kunde afgjøre den efter sin Bequemmelighed.

„Ja, det see vi helst“, faldt Medspilleren ind. „Men vil De ikke tage Plads?“

Med disse Ord reiste han sig, skjænkede Thee i en stor Contoirkop, kom næsten to tredie Dele Kom dertil og gik med usikre Skridt hen til mig med Koppen i Haanden, idet han sagde: „Gjør De os ikke nok Selskab? Denne her er krabat. Prøv kun, den smager Igu godt.“

Jeg bad mig undskyldt med den Erklæring, at jeg om Formiddagen og i den Fede ikke drak varme og stærke Drikke.

Ikke det? spurgte han forundret. Na, for en Gangs Skyld! Og det er en sund Drik. Naa, lille Ven, skal vi saa ikke have os en lille En?

Der var mig noget saa modbydeligt og gemeent i

denne Karls fortrolige Tone at jeg uvilkaarlig fjød Haanden og Koppens tilbage og blev ved min Bægning.

Ja ja, som De selv vil. Der er Andre, der har bedre Forstand.

„Tavist, sagde Bestervig; lad mig faae det!“ og saa satte han Koppens Indhold tillivs i eet Sæt. „Brr! det var en rigtig Kradsjer!“

Jeg befandt mig ilde, saavel i den beklumrede Atmosphære som i dette Selskab, og besluttede at bryde op, da i det Samme et langt, vindtørt og huuløiet Menneske traadte ind i Stuen. Han havde i den høire Haand en Sløv og bar i den venstre Arm en Gryde eller stor Indepotte. „Vil Herren see, sagde han til Bestervig; her har jeg vor Middagsmad. Det er en kraftig Kjødsuppe, og skjøndt den er til hele Huset, altsaa til 20 Personer, koger jeg den paa kun et Pund Skank, lidt Affald, lidt Sener og deslige. Men nu vilde jeg spørge Herren, om vi ikke idag, da vi nok har Besøg af den Herre der (han pegede paa mig) skulle komme en lille Biff og nogle Rødder paa Suppen. Vi kan saa en anden Dag spare desmere.“

Bestervig saae paa mig; men fuld af Forbauselse over en Suppe, kogt paa et Pund Skank til 20 Personer, skjøndt jeg mig med at sige, at for min Skyld var det unødvendigt at gjøre en Forandring; jeg havde allerede lovet mig bort og vilde nu anbefale mig.

Da jeg igjen hørte fra Gaarden, kunde jeg ikke faae det, jeg havde hørt og seet, ud af Tankerne. Jeg

var den Middag inviteret hen til en Proprietair i Nærheden og besluttede at forhøre mig hos ham, hvorledes den Sag hang sammen. Da de øvrige Gjæster vare tagne bort, bragte jeg Bestervigs Affaire paa Bane og fortalte ham, hvad jeg havde været Vidne til. „Ja han, svarede min Vært, er saa godt som aldeles ødelagt; jeg er vis paa, at han inden Forløbet af et halvt Aar maa fra Gaarden. Men naar De spørger mig, hvorledes han er sunken saa dybt, saa kan Ingen bedre give dem Oplysning derom end Madam Bruun, som sidder derhenne. Hun har i mange Aar været hans Huusholderesse og forlob ham først, da hun indsaae, at hun ikke længer kunde være ham til nogen Nytte.“ — Madam Bruun, som jeg ganske godt kunde kjende igjen fra mit første Besøg, nærmede sig nu og tiltalte mig: „Feiler jeg ikke, saa var det Dem, der for omtrent syv Aar siden opholdt Dem en Ugestid hos os, og jeg kan desværre altfor godt begribe Deres Forbauselse og Sorg over den skeete Forandring. Hvorledes det er gaaet til, er sagt med saa Ord. Hr. Bestervig havde en Mand i sin Tjeneste, der bestyrede Bryggeriet med megen Dygtighed. Bort kunde og kraftige Stærkol var berømt i hele Nabolaget. Men denne Mand forlob ham for et Aar siden og satte sig ned i Odense, hvor han blev gift med en Pige, han længe havde været forlovet med. Hr. Bestervig gjorde sig nu megen Umag for at faae i hans Sted en Anden, der var ligesaa duelig, men uden at det vilde lykkes. Endelig da han en Dag talte med

en Herremand et Par Miil herfra, meente denne, at det var en Daarlighed at holde saa fast paa en saadan kluntet Bryggerknægt. Han vilde skaffe ham en dygtig Mand, der skulde forsyne ham og hans Huus med ganske andre og bedre Drikkevarer. Dette Tilbud blev modtaget, og allerede næste Dag sendte han os „Theevandsknægten“, netop ham, De traf i Kortspil med Herren. Hvorledes denne Person nu egentlig bar sig ad, og hvorledes han i saa kort Tid forstod at sætte sig i Yndest hos Hr. Bestervig, det skal jeg ikke kunne sige. Men vist er det, at efter saa Ugers Forløb kunde Hr. Bestervig ikke undvære sin Theevandsknægt. Det blev snart det første, han spurgte om tidlig paa Morgen, og fra den Tid gik Dagen hen med Kortspil og Pimperni, og ligeledes Aftenen til ud paa Natten. Opsynet med Markarbeidet, med Udsæd og Indhøstning blev overladt til Andre, og Herren bekymrede sig om Intet, i den Grad var han ligesom forhejet af sin „Theevandsknægt.“ Han tabte Hulb og Munterhed, blev vranten og trist, men bildte sig ind, at han bedst kunde finde Opmuntring der, hvor netop Kilden til hans Elendighed maatte søges. — Han led nu det ene Tab efter det andet, maatte, for at reise Penge, stille sig ved det store, smukke Bænge og endeel af den Skov, der hørte til Gaarden. Det værste var, at „Theevandsknægten“ fik ham forført til at laane temmelig betydelige Summer til et Par Svirebrødre, han nu havde Omgang med.“

Er da de Penge aldeles tabte? spurgte jeg.

„Jeg skal ikke kunne sige det for vist. Jeg hørte kun Tale om, at de betalte ham i Banco.“

Naa i Hamborger Banco. Ja det gaaer jo an.

„Jh nei, nei! I svensk Banco, der blev roft for at være saa ægte, og hvoraf de sendte os hele Kurve fulde med Flaster ind i Huset. Da jeg nu, vedblev Madam Bruun, ikke vidste, hvorledes man skulde raade Bod paa denne bedrøvelige Tilstand, saa sendte jeg Bud efter den gamle Doctor, der pleiede at komme til os, naar Nogen feilede Noget. Hr. Bestervig havde just i den sidste Tid klaget over Trangbrystighed og andet Alderbefindende. Men til alt Uheld var denne Doctor selv en Ven af „Theevandsknægten“ og gjorde kun Duds værre. Han mente, det var en lystig Cumpan, som man ikke behøvede at stille sig ved, men som snarere kunde tjene til Opmuntring og Udspreidelse. Og saa blev Doctoren mangan god Gang tredie Mand ved deres Kortspil og hjalp dem med at tage den farlige og lumste Drik til sig, som de ogsaa vilde opvarte Dem med. — Dette Levnet kunde jo aldrig gaae godt. Jeg gjorde Hr. Bestervig oftere Forestillinger i den Anledning, men fik Utak til Lon. Til sidst gik det saa svært tilbage for ham, at det flere Gange var mig umuligt at skaffe Middagsmad til os selv og til Folkene. Men her var „Theevandsknægten“ strax paafærde. „Det skulde vi aldrig bryde os om. Han vilde anbefale os en Mand til Skjæfnet, der var en mageløs Deconom og forstod at lave Mad næsten af Sngenting.“ Herren gik ind paa dette Forslag, og et

Par Dage efter kom den lange Mester Skind og Been anstigende, ham, De saae i Bærelset med Gryden paa Armen."

Ja, hvem var det? spurgte jeg.

„Vi kalde ham Smalhans. De har vist hørt tale om ham, da man træffer ham i mange Skarns Huusholdninger. — Nu, saa blev da Smalhans Kjøkkenmester og lavede Mad for os; men det var noget Pjank, uden Smag, uden Mættelse og ofte uspiseligt. Jeg indsaae nu, at der var intet mere at gjøre for mig i det Huus, at jeg ikke kunde være til nogen Nytte, og saa underrettede jeg Herren om, at jeg ønskede at tage fra ham. Han fandt sig deri uden at gjøre Indvendinger. Et halvt Aars Løn havde jeg tilgode, men i det Tab fandt jeg mig gjerne, da han i forrige Tider har beviist mig saa ubeskrivelig meget Godt."

Med disse Ord endte Madam Bruun sin Beretning. Skjøndt jeg kun havde kjendt Vestervig i saa kort Tid, var det mig dog umuligt at lade ham gaae tilgrunde paa en saa stammelig Maade. Jeg vidste, at en anden, yngre Læge, hvis Duelighed man roste meget, havde nedfat sig i en Naboby og ofte blev hentet til Folk der i Egnen. Til ham henvendte jeg mig og meddeelte ham, hvorledes Sagen forholdt sig. Ved Hjælp af den nye omtalte Proprietair og Madam Bruun lykkedes det os at faae Vestervig til at consulere ham, og den nye Doctor tog strax Tingen alvorligere og strengere. Han forestillede ham, at med det Levnet vilde

han snart paadrage sig en ulægelig Asthma, der vilde have en tidlig Død tilfølge, og gjorde ham Helvede saa hedt, som man siger, at det omsider; men først efter mange Parlamenteringer, blev sat igjennem, at „Theevandsknægten“ skulde forvises fra Huset. Paa samme Tid havde man det Held, at en slikt Mand fra Kjøbenhavn paatog sig at forestaae det gamle Brggeri.

Jeg kunde ikke opholde mig længere der i Egnen, men har senere til min Glæde erfaret, at vore Bestræbelser, som det synes, ville krones med Held. Vester-vig er efterhaanden igjen kommen i sine gamle Folder, tager sig igjen af sin Bedrift og har kun sjelden smaa Tilbagefald. Den udestaaende Gjæld har man størstedelen forstaaet at inddrive, og der er Udset til, at de afhændede Stykker Jord kunne tilbagevindes. Vi kunne altsaa nu have det bedste Haab.

Hvad „Theevandsknægten“ angaaer, da fandt han det bedst at tage til Kjøbenhavn, hvor han havde hørt at man nu levede saa lystigt og fornøieligt. Han skaffede sig fast Ansættelse ved et Sangerlocale, hvor han snart blev meget anset og begjært. Om Smalhans har jeg ikke erfaret andet, end at han ligeledes tog til Kjøbenhavn, dette store Tilflugtssted for saa mange Dagenigte og Dagdrivere. Han kom til at tjene hos en ung Embedsmand, der sad i smaa Raar, men hvis Kone viste sig paa Gaderne i blaa Fløiels Raabe og i Silkekjole med Sløife og langt Slæb. Der blev naturligtvis Smalhans strax Kjøkkenmester.

Consulens Kone.

Af

Moritz Hartmann.

1.

I en fra Oldtiden berømt By, beliggende ved Hovedveien, der fører ind i det Indre af Asien, og paa Grændsen mellem et beundringsværdig rigt Landskab og Arabiens øde, vidtstrakte Ørken, holdt Narets første Karavane sit Indtog. Den kom fra en Havn ved Midelhavet og havde paa Reisen allerede udstaaet meget. Kamelernes Klokker, der i den rene Luft høres i lang Frastand, og hvis Musik er ligesaa sød for Øret som Landbyklokkernes Klang, havde allerede bebudet dens Ankomst, da den i en uendelig lang Række gjennem en Pinieskov steg ned ad Bjerget, der ligger en halv Mil fra Landsbyen. Man styrtede ud af Husene for at hilse paa den, thi Ankomsten af den første Foraars-Karavane er altid en Fest for de Byer, den kommer igjennem.

Kjøbmændene vente paa deres kostbare Handelsartikler fra Frankistan, Fruentimmerne paa deres Modepynt og Vediggængerne paa de Nyheder fra disse fjerntliggende Lande, som de hele Vinteren igjennem have tørstet efter. Mandfolkene, der paa deres brogede Tæpper ligge udenfor Dørene og ryge deres Schibouf eller Marguileh, søge forsigtigt ind i deres marmorbelagte Forstuer, thi Kamelerne, der ere saa rolige og fromme under Reisen, blive vilde og uregjerlige, saasnart de komme ind i en By: de træde da Alting ned, hvad der kommer dem iveien, og bide fra sig tilhøire og venstre. Starer af Nysgjerrige samle sig udenfor Karavanseraiets store Gaard eller i Colonnaderne, der omgive den. Klokkelangen bliver stærkere og stærkere; endelig seer man Udslet, der er Togets utrættelige og stoiffe Fører, dreie omkring et Hjørne, og Hoben modtager det med jublende Tilraab. „Orkenens Skibe“ komme ind i Havnen i Spring, og de forpustede Førere have ondt ved at holde Orden i dette Virvar. Her seer man mørkfarvede Arabere fra Bagdad, Æthiopere, sorte som Ibenholt, rødskjægede Persere og kastanklædte Armeniere imellem hverandre.

Hvor malerist end alt dette var, fæstede Mængdens Opmærksomhed sig dog især paa en Figur, der var langt mindre isinefaldende, men som her havde Nyhedens Interesse. Paa en af Kamelerne sad der nemlig en ung Europæer i en simpel Paletot og med en bredstygget Hat. Han havde over Skuldren en smuk dobbeltløbet Flint, der opvakte almindelig Beundring. Af det

osterlandſke Coſtume havde han kun optaget Silkebeltet, hvori der ſaak et Par koſtbare Piſtoler. Aldrig ſaaſnart var Kamelen, der bar ham, inde i Gaarden, for den knælede ned paa Forbenene, og den unge Reifende, der ikke var forberedt derpaa, vilde abſolut være gaaet paa Hovedet forover, hvis ikke en kæmpemæssig Neger havde opfanget ham i ſine Arme. Hans Ubehændighed vakte de Omſtaaendes Latter, ligesom overhovedet hans Dragt, hans Vaaben og hans Udſeende ſyntes at give dem rigeligt Stof ſnart til velvillige, ſnart til ſpottende og bidende Bemærkninger. Den unge Reifende ſmilet et Dieblif over, hvad der blev ſagt om ham; derpaa vendte han ſig pludſelig om til dem og ſpurgte pau godt Arabiſt om den —ſte Conſuls Bolig. Ligesom for at at bøde paa deres tidligere Uhoſſighed ſvarede de Alle paa eengang ved at udſtrække Armen i ſamme Retning. „Seg ſaae nylig Ibrahim, Conſulens Tjener“, ſagde en gammel Mand til den Fremmede, idet han ſaae ſig omkring. „Ibrahim! Ibrahim! hvor er Du?“ raabte han høit.

„Ibrahim! Ibrahim! Hvor er Du?“ gjentog de Andre.

En hoi, mager Araber kom frem i det ſamme. „Hvad vil Du mig?“ ſpurgte han den unge Franfer.

„Før mig til Conſulen!“

„Strax, Herre!“

Den Reifende kaſtede en Haandfuld Smaaapenge til Karavanens Tjenestefolk og gav et Par Bærere ſin Va=

gage; sin Kiffel ratte han Ibrahim, der med en Slags Stolthed fastede den over Skuldren og gav sig paa Beien.

Bnen, som den unge Franker nu gik ind i, har et berømt Navn ligesaa de første bibelske Tider. Den har spillet en Rolle under Romerne, og i Kalifatets glimrende Periode blev den prydet med prægtige Paladser i arabisk Stil. Selve Privathusene bære Vidnesbyrd om fordums Glans og besidde den østerlandske Skjønhed, som man i saamange andre Byer i Levanten kan eftersøge forgjæves. Den unge Mand gik dog temmelig ligegyldig forbi de smukkeste Moskeer, de prægtigste Colonnader og de originaleste Façader; og dog havde hans Reise ikke andet Maal end at studere de arabiske Folkeslags Historie og Udvikling. For Diebliffet syntes han fordybet i ganske andre Tanker. Han havde ikke engang lagt Mærke til, at han allerede var ude af Bnen, og at han ved Siden af Ibrahim, der saae forstøende paa ham, passerede igjennem lutter ensomtliggende Landsteder. Da han langt om længe vaagnede af sine Drømmerier, vendte han sig om til sin Fører og sagde:

„Du tjener altsaa hos Consulen?“

„Nei,“ svarede Ibrahim i en tør Tone?“

„Nei?“ gjentog den Fremmede forundret. „Men det sagde jo de Andre?“

„Sa, hvad veed de derom?“ svarede Araberen foragtligt. „Jeg er en fri Mand fra Orkenen, hedder

Ibrahim og tilhører Stammen Beni-Zegri, der aldrig har været nogen Mand's Tjener."

Han fastede Hovedet tilbage med Stolthed.

"Men," sagde den unge Franker, "hvorforsige de da, at Du tjener ham?"

"Fordi jeg lever i hans Huus. Han er en Ven af vor Tribu, og vi ere igjen Venner af ham. Naar han kommer ud i Orkenen, ligger han i vore Telte, og naar En af os kommer ind til Byen, boe vi hos ham. Consulen er vor Allierede, og han har frelst os fra Undergang, da vi vare i Krig med Stammen Beni-Medi, der havde forstaaet at vinde Paschaen og Druserne. Vi bragte Consulen til Tak de tre smukkeste Heste i Verden, og det er for at passe dem og for at vise Consulen vort Venstskab, at jeg i tredive Maanedes har boet under hans Tag. Effendi! det var ikke nogen let Sag at skaffe disse tre Stadsdyr tilveie. Et af dem havde vi selv; det andet græssede ved Bredderne af Frat, og vi vare nødte til at stjæle det; for at faae det tredie maatte vi fore Krig i fjorten Dage, fordi det tilhorte en mægtig Scheik, der rev sig Haarene af Hovedet, da han blev nødte til at afstaae os det. Det har ikke mindre end tre Amuletter, der beskytte det mod onde Dine og enhver anden Sygdom; dets Stamtræ naaer lige op til Omars Tider, hvad Du kan overbevise Dig om ved at betragte det Koralbaand, som det har om Halsen. Effendi, naar Du seer Dyret, vil Du forbauses; men jeg besværges Dig, roes det endelig

ikke! De onde Uander vente kun paa saadanne Lov-
taler for at forvandle dem til Forbandelser; paa Dyret
virke de som en giftsvanger Bind, som en farlig Urt,
eller de klæbe sig som giftige Champignons til dets
Krybbe. Hvis Du holder af min Herre, saa ti, naar
Du beundrer hans Yndlingshest. Den hedder Zaire,
og det er for dens Skyld, at vi forte Krig i fjorten
Dage."

Det unge Menneffe syntes med Fornoielse at lytte
til Araberens Tale, og den „couleur locale“, der far-
vede den, vilde have tiltalt ham endnu mere, hvis der
ikke i hans Blik og Miner havde været Noget, der
fremkaldte hos ham en ubetvingelig Mistro. Han syntes
imidlertid, at han skulde sige Noget, og spurgte derfor
til Consulens Befindende.

„Gud være lovet!“ svarede Araberen og løstede
begge Hænderne iveiret, „Gud være lovet, han befinder
sig vel. Hans Legeme blomstrer, og hans Sjæl løfter
sig imod Himlen. Det er det rette Land for ham!
Her er hans Fædreland, og her trives han som et
Palmetræ. Han er næsten en Araber — han elsker
Tribuerne, han taler vort Sprog, han kjender Bogernes
Bog som en Iman, og han retter sig efter vore Skikke.
Der er een Ting, som jeg haaber paa bestandig, og det
er, at han skal døe som en Retteværende og gaae lige ind
i Profetens Paradis. Du vil ikke finde ham hjemme,
thi han er paa Leoparbjerg oppe i Bjergene; men lad
det ikke foruroilige Dig! han vil være tilbage inden

Solnedgang. See derude! det er hans Huus — det sidste derhenne! Det staaer lige paa Grændsen af Ørkenen, thi han elsker Ørkenen, og han har Intet at frygte af Stammerne, der forgude ham som en Viismand. Han vexler vore Penge for os, han fortæller os, paa hvilke Markeder vi skulle kjøbe og sælge, han taler til vor Gunst hos Paschaen, og han skriver Breve for os til Beskiren i Stambul. Gud velsigne ham!"

Frankeren vidste meget vel, at det i Orienten er upassende at spørge til et Fruentimmers Befindende. Han kunde imidlertid ikke tilbageholde et Spørgsmaal, der imod hans Villie trængte sig frem paa hans Læber: „Dg hvorledes befinder sig Consulens Hustru?"

„Pah!" svarede Araberen i en næsten haanlig Tone; „hun passer ikke for vort Land."

Den Fremmede blev næsten forskrækket over dette Svar og den Tone, hvori det blev udtalt; det var, som om det fortalte ham en heel Historie.

„Stakkels Emilie!" sukkede han og sank igjen hen i sine Grublerier. En heel Fortid rullede sig op for ham, og i Forgrunden saae han en lille Pige med guldgule Haar, en neppe udsprungne Blomst — det var Emilie — og omkring hende grupperede sig alle de Billeder, der havde oplivet hans Barndom, thi Consulens unge Kone var opdraget med ham, og de havde leget i samme Gaardsrum og samme Have. Den lille fine Skabning havde været hans Moders Yndling; i hans Forældres Huus havde man behandlet hende

som en Datter, og Edvard, der var endeel Nar ældre, havde været vant til at betragte sig selv som hendes Beskytter. Hele hans Barndomsliv dukkede op for ham, og medens han gik henad den støvede Landevei mellem Alleerne, der førte til Consulens ensomtliggende Bolig, stod der et ganske andet Landskab med Sne og Juletræer for hans Tanke, men Hovedfiguren i det var og blev dog den unge Kvinde, som han nu om saa Dieblikke skulde gjensee.

Hans Hjerter bankede, da de traadte ind i den rummelige Gaard, og det svimlede næsten for ham, da han igjennem en kølig Marmorvestibule blev ført ind i en rig Blomsterhave med smukke Fontainer, tropiske Planter og sølige Kloster. Ibrahim pegede hen paa en af disse Kloster, hvor en ung bleg Dame sad eller rettere sagt laa paa en Sofa i en drømmende Stilling. Edvard kjendte hende igjen ved første Dietkast; han nærmede sig sagte, men den unge Dame havde alligevel hørt hans Skridt; hun saae iveiret, udstødte et Skrig og kastede sig om sin Barndomsvens Hals; men i det samme syntes hun at hufte paa Situationen, hun kastede sig hen i Sofaen, og en Strøm af Taarer badede hendes Kinder. Den unge Fremmede greb hendes Haand, satte sig ved Siden af hende og gav sig til rørt at betragte den stakkels unge Kone, der gjorde sig al mulig Umage for at bekæmpe sin Gulken og smile til ham gjennem Taarer.

„Berolige Dig! . . . berolige Dem!“ sagde han til hende i en kjærlig Tone.

Hun smilete over dette Forsøg paa at kalde hende „De“, og ligesom for at bebreide ham dette Forræderi imod deres Barndoms=Erindringer, sagde hun til ham i en neppe hørlig Tone:

„Hele min Fortid kommer i dette Dieblif tilbage til mig med Dig.“

Isen var nu brudt. Hun spurgte, og han fortalte. Hendes Suk, hendes Udraab sagde ham tydeligt nok, at hun fortæredes af Hjemvee, og at hun kun levede i Tanken om det Forbigangne.

Der var allerede gaaet en god Tid, før hun lagde Mærke til, at Ibrahim endnu stod ubevægelig paa den samme Plet med Bøssen i Haanden, og at han betragtede dem begge med et mørkt og udfordrende Blik.

Paa et Vink af hende gjorde Araberen Omkring og gik igjen ind i Huset, dog ikke uden flere Gange at vende sig om og see sig tilbage.

„See, det er Orienten!“ sagde hun med et Smil. „Den loierlige Fyr der bilder sig ind, at han skal passe paa mig, hvergang der kommer Nogen for at besøge mig. Han lægger omhyggeligt Mærke til Alt, hvad der foregaaer, og han vil ikke undlade iaften at gjøre omhyggeligt Regnskab for det Hele.“

„Han synes mig at være dette Huus meget hengiven“, sagde Edvard.

„Ja, i en frygtelig Grad. Hvis hans Herre be-

falede ham at quæle mig, vilde han gjøre det paa Dieblikket. Han affhyer mig ligesaa meget, som han tilbeder min Mand — og i det Punkt stemmer han fuldstændig overeens med alle sine Landsmænd. De forgude min Mand Allesammen, og han er virkelig ogsaa bleven en sand Østerlænder — ja det er Synd at skulle sige det — men han foragter Europa og Alt, hvad der minder ham om, at han er en Europæer, og han har derfor heller ikke den ringeste Medlidenhed med mig, naar han seer, at jeg kun længes efter at komme hjem til Europa.“

„Hans Stilling og hans Pligter holde ham tilbage“, bemærkede Edvard.

„Nei, det er ikke Grunden,“ svarede Emilie i en heftig Tone. „Var det ikke, fordi Consulatet bringer ham i nærmere Forhold til Regeringen her, havde han opgivet det for længe siden blot for at overstære de sidste Baand, der knytte ham til Fædrelandet. Han har samlet sig en stor Formue ved sine Handelsforbindelser med Paschaerne og Araberne, og vi kunde i Europa leve paa en stor Fod, hvis han blot vilde. Men det steer aldrig, thi min Mand soles sig kun hjemme her og vil aldrig opgive den store Indflydelse, han har paa dette Lands Befolkning i mange Meils Omkreds. Han er her langt mægtigere end Paschaen, thi han regjerer kun inde i Byen, medens min Mand's Ord har Vægt dybt inde i Ørkenen. Stammerne betragte ham som en god Muselmand, og hvis han ikke ligefrem er gaaet over,

faa er det af Klogskab, fordi han vil bevare den Stilling, som den christne Konge har givet ham, for at kunne være de Troende til saamegen Nytte som muligt. Jeg troer endogsaa — efter hvad jeg har hørt her — at han paa sine Udflugter i Ørkenen retter sig efter sine Bønner, tager Deel i deres Bønner og Kænselser, faster med dem og afholder sig i det Hele fra at spise og drikke hvad der er forbudt.“

Den unge Kone holdt pludselig inde, som om hun selv blev forstræffet for den anklagende Tone, hvori hun talte om sin Mand. Hun slog Øinene ned og taug; derpaa tilføiede hun efter en Pause:

„Tro ikke ilde om mig, fordi jeg taler saaledes om min Mand. Du er den Første i flere Aar, for hvem jeg har kunnet aabne mit Hjerte. Det vilde være utaknemmeligt ligeover for en Barndomsven, om jeg vilde skjule mig for Dig eller anstille mig stærkere og lykkeligere, end jeg virkelig er. Ere vi ikke blevne opdragne sammen som Broder og Søster? Have vi ikke Begge“

Her taug hun igjen, og en let Rødme farvede hendes Kinder. Edvard nippede til den Kaffe, Ibrahim havde bragt ham tilligemed Schibukken; men han indhyllede sig i Skjer for ikke at forraade sin Bevægelse. „Hvem Andre end Du selv er Skyld i alle disse Ulykker?“ sagde en bebreidende Stemme til ham. „For at tilfredsstille din Nysgerrighed, for at jage efter en tom Viden, glemte Du dette Varn, der ligesaa hendes tidligste Ung-

dom var din Forlovede. Hun havde ingen anden Støtte end Dig, og Du forlod hende! Nu træffer Du hende igjen, solgt til en Mand, som hun ikke kjender, og som har bragt hende saa langt bort fra det Hjem, hvor hun alene kunde trives."

Han gav hende Armen og bad hende vise sig omkring i Haven.

„Hvilken Skjønhed og Pragt!" sagde han, idet de spadserede omkring paa Terrasserne og kastede deres Blik ud over den deilige Vegetation og det brogede Farvespil. „En Dronning i Europa vilde misunde Dig dette Paradis."

„Ak," svarede hun, og trak næsten foragteligt paa Skuldrene, „da holder jeg dog meer af vore Hvidtjørn og vore grønne Sletter, ja selv vor nordiske Vinter har en Pragt, som alt dette ikke kan erstatte mig. Naar Decembersolen brænder her med sin fortærende Glød, tænker jeg med Sorg og Savn paa Winterfulden derhjemme, paa Gaderne, der ligge fulde af Sne, og paa den varme Peltkaabe, som jeg hyllede mig ind i, naar jeg gik ud for at kjøbe Sulepresenter. Husker Du endnu den lille Brevtaske, som jeg gav Dig det Aar, da Du tog til Universitetet?"

Edvard greb i Sidelommen, som om han vilde fremtage den, men han trak Haanden hurtigt til sig.

„Ganste vist, kjære Emilie," svarede han lidt forelegen, „ganste vist husker jeg den, og den maa ligge imellem de Sager, som jeg sendte hjem fra Paris."

Under denne Udvevling af Erindringer forløb Eftermiddagen, uden at de mærkede det. Da Tjenestfolkene begyndte at dække Middagsbordet i et Lusthuus henne ved Villaen, vaagnede Emilie ligesom af en Drøm og udbrod i en næsten forstrækket Tone: „Nu maa min Mand være i Nærheden!“

Hendes Bardsmsven lod, som om han ikke lagde Mærke til denne pludselige Stræk.

„Jeg er nysgjerrig“, sagde han, „efter at vide, hvorledes Consulen vil tage imod mig. Jeg har allerede længe vidst at paaskjønne hans lærde Undersøgelser. Ingen af vore Landsmænd er trængt saa dybt som han ind i Orientens Aand og Historie; nu kommer jeg her som en Slags Rival, men jeg frygter for, at jeg i hans Dine kun vil være en ukyndig Skolar eller i det høieste en kummerlig Stuelærd. Jeg er bange for, at han vil oversee mig ganske.“

„Det skal Du ikke frygte for,“ svarede Emilie. „Du er bleven ham anbefalet af Regjeringen og kan altsaa være vis paa at blive godt modtagen, thi min Mand gjør sig altid til af at være en loyal Undersaat og at tjene sin Konge med Iver og Opoffrelse. Hvad Eders Rivalitet angaaer, saa har han for længe siden opgivet al videnskabelig Ambition og tabt al Lust til at glimre som Lærd i dette Europa, som han foragter. Jeg er overbevist om, at han vil gjøre alt Muligt for at være Dig til Nytte i dine Studeringer. Han har

en Egenstabs, som man ikke kan afdisputere ham: han er fri for Alt, hvad der hedder smaalig Jaloufi — det vil sige paa det videnstabelige Omraade," foiede hun smilende til. „Paa andre Punkter har jeg endnu ikke haft Leilighed til at kjende den. Indtil nu er det Ibrahim, der har overtaget den Rolle at være jaloux paa hans Begne: han har aldrig kunnet vænne sig til at see mig modtage Besøg uden Glor og spise ved samme Bord, som de Europæere, der fra Tid til anden komme her paa deres Gjennemreise.“

Man saae ikke Ibrahim blandt de Tjenestefolk, der vare beskæftigede med at lave til Bordet. Han var allerede paa Veien til Bjergene for at møde sin Herre, dinen han kom tilbage. Solen var ligeved at gaae ned, da Consulen til sin Forundring virkelig mødte Ibrahim paa Veien.

„Er der Noget paafærde hjemme?“ spurgte han Araberen.

„Ja, Herre! der er kommet en Gæst.“

„Hvad for en Gæst? En Franker?“

„Det troer jeg, thi han taler samme Sprog som din Hustru.“

„Men hvad behøver Du at komme her forud for at fortælle mig det?“

Ibrahim taug et Dieblit; derpaa sagde han: „Den doovne Hyrde, der lægger sig til at sove, er ikke et Haar bedre end Ulvene.“

„Hvad skal det sige?“ raabte Consulen, og hans mørke Bænde rynkede sig under den hvide Turban.

„Hun har modtaget den Fremmede som en Broder eller en Fader. Man kaster sig ikke i Armene paa den Første den Bedste, og han er hverken hendes Broder eller Fader.“

„Det maa være Edvard!“ mumlede Consulen og sporede sin Hest for at faae den til at gaa hurtigere. Ibrahim fulgte forpustet efter. Da de nærmede sig Huset paa nogle hundrede Skridt, førte Consulen sin Hest ganske sagte ind paa den græsklædte Græstkant og gik sagte videre. Han satte selv Dyret uden Stoi ind i Stalden, gik med lette Skridt ind i Huset og skraede hen over Vestibulen.

2.

Consulen standsede nogle Dieblitte ved Indgangen til Haven og betragtede det unge Par, der ikke anede hans Nærværelse. „Det er en smuk Knægt!“ mumlede han, „en Typus, som gjør Lykke hos Damerne!“ Med et venligt og smilende Ansigt gik han ned i Haven.

„Min Mand!“ raabte Emilie forstrækket.

Consulens Ansigt fortraf sig noget, men han vedblev at smile og gjengjaldte Edvarfs Hilsen med den største Forekommenhed. Den unge Fremmede kom fremt

med sine Ubefalingskrivelser, som Consulen løb igjennem med det mest smilende Ansigt.

„Hans Majestæt,“ sagde han, da de var gaaet tilbords, „ønsker, at jeg skal være Dem behjælpelig i Deres Studeringer, og dette Dnsste er for mig en Befaling; men det havde jeg gjort ogsaa uden en saadan Opfordring. Jeg har jo i mange Aar kjendt baade Dem og Deres Familie — Dem kjender jeg af min Kones Fortællinger og Deres Familie fra den Tid, jeg giftede mig. Jeg veed“, foiede han til i den naturligste Tone af Verden, „at De har været min Kones Vegekammerat i Barndomsaarene, at De altid har været hende til Hjælp og Trost, og jeg skal ikke undlade at vise mig erkjendtlig for al denne Godhed.“

Consulen lovede nu sin Gjæst at lede hans lærde Undersøgelser ind paa Veie, der vare utilgængelige for Europæere i Almindelighed, og det varede ikke længe, før han i Gjærningen viste, at han meente det oprigtigt. Det var altsaa ganske naturligt, at Edvard blev boende i Huset, thi i Byerne i det Indre af Asien er det netop Skik og Brug, at de Rejsende boe hos deres Consuler. Desuden var Edvard jo hans Hustrues Pleiebroder, en Collega i den samme Videnskab, der havde skaffet Consulen sin store Berømtthed — og foruden alt det varmt anbefalet af Kongen. Man anviste ham et Værelse, hvori Emilie havde vidst at forene orientalsk Luxus med den Comfort, der kun findes i Vesten, og Consulen bragte ham selv der en Mængde af sine Skrifter, der

vare Frugten af mange Aars vedholdende Studier. Edvard protesterede forgjæves; men det nyttede kun lidt, at han ikke vilde pynte sig med Andres Fjer.

„Her er jo en saadan Nigdom“, sagde han, „at jeg, ved at benytte blot en Deel af Deres Arbejder, vilde skaffe mig et Navn blandt de lærdeste Mænd i Europa.“

Consulens smilte. „Jeg har slet ingen Ærgjerrighed meer i den Retning,“ sagde han, „og det er mig ganske ligegyldigt, om Europa kommer til at kjende lidt mere eller lidt mindre til dette Orienten, som det dog aldrig vil forstaae, og som det bestandig vil miskjende. De derimod, De er ung og ærgjerrig, og De skal være saa klog, at benytte den Veilighed, der her tilbyder sig for Dem. Det er desuden ligesom Deres Pligt at exploitere denne Mine, som De jo kalder mine Samlinger, thi ellers er det nok muligt, at der slet Ingen faaer Nytte af dem.“

Consulens Hoimodighed indskrænkede sig ikke hertil. Efter nogle Dages Forløb præsenterede han sin unge Gæst for flere Scheiker og Imaner, der hørte til de lærdeste Folk i Landet og vare mest fortrolige med dets Historie. Ved nogle vel anbragte Ord forstod han at forjage den Mistro, hvormed disse Indfødte modtog den unge Franker, og lidt efter lidt bleve de mere meddelende imod ham, end de nogensinde havde været ligeover for en Christen, Consulens fraregnet. Det lykkedes denne endogsaa at skaffe ham ikke blot Udgang til Pa-

ladserne og de helligste Moskeer, men Lov til at opholde sig timeviis derinde for at studere den arabiske Architektur og tage Copier. Edvard var rort over denne Forekommenhed, der fik endnu større Betydning for ham derved, at han ligeover for sin Verts forbausende Kundskabsmasse daglig maatte betragte sig selv som en Begynder og Discipel. Uagtet han derfor aldrig var fuldkommen vel tilmode i Consulens Selskab, uagtet han meer end eengang, især naar Emilie ledsagede dem, lagde Mærke til et Udtryk i Consulens Ansigt, der indgjød ham Mistro og Skræk, søgte han dog at forjage disse Billeder for udelukkende at beundre sin Verts colossale Videns og hans ualmindelige Bestedenhed.

Saaledes hengik Dage og Uger. Husets Beboere saae hinanden forst henimod Aften; man spiste da sammen i Haven, spadserede en lille Aftentour og tilbragte saa nogle Timer oppe paa Husets Terrasser. Disse Aftentimer vare som oftest henrivende smukke. Edvard kunde ikke noksom beundre den dybe, mørkeblaae, stjernebesaaede Nathimmel. Det var, som om Emilie kun saae med hans Dine, thi hun begyndte nu at opdage Skjønheder i Landskabet, som hun i flere Aar ikke havde haft nogen Anelse om. Dgsaa hendes Udseende forandredes med hver Dag: hun blomstrede op som en Plante, der længe har staaet i Skyggen og med eet bliver henplantet i Solen. Hendes blege Kinder begyndte at farves, og hendes Munterhed vendte tilbage; hun talte mindre om Hjemmet og syntes med hver Dag

meer at forsones med sin Tilvarelse. Denne Forandring var ogsaa velgjorende for Edvard, der allerede saa smaat havde tænkt paa, at et længere Ophold her maaskee kunde bringe Ufred i Familien.

Harde Consulen nogen Anelse om, hvad det var, der havde frembragt denne Forvandling hos hans Hustru? Det er ikke let at afgjøre, men vist er det, at det ikke var undgaaet Ibrahims Faldet. En Dag, da Consulen vendte tilbage med Ibrahim fra Byen, sagde denne pludselig:

„Har Du lagt Mærke til, hvor din Kone er glad, og hvor hun beundrer at blomstre?“

„Fruentimmerne ere lunefulde,“ svarede denne.

„Fruentimmerne blomstre ved Syndens Sø,“ vedblev Ibrahim, „ligesom Træet blomstrer ved Bredden af en Kilde.“

„Ti!“ raabte Consulen.

Ibrahim taug, men lovede sig selv, at han skulde passe paa dem.

Ingen passede dog bedre paa end Consulen selv, og uagtet han forbød Ibrahim at tale, havde de dog begge Dinene med sig ligesom efter en fælles Overtenskomst.

Endnu samme Aften gav Consulen sig til at tale med Edvard om hans Arbejder og forestillede ham Nødvendigheden af, at han maatte besøge visse andre Byer i Orienten. Emilie blegnede, da hun hørte sin Mand tale om Udfreisen. Hun vendte sig hurtigt bort, men hendes Øie modte Ibrahims; han stod med fors-

lagte Arme og maalte hende med et koldt, næsten hadfuldt Blik. Hun kom til at skjælve, reiste sig og vaklede ud i Haven. Consulen saae efter hende med et forunderligt, uhyggeligt Smil, som Edvard lagde Mærke til og ikke kunde tage feil af. Han gjorde imidlertid Vold paa sig selv, og uden at lade sig mærke med det Mindste indrommede han, at Consulen havde ganske Ret, og at han selv havde tænkt paa at tage bort med det Første.

Consulen forstod ham, men det var oienlykt, at han var ærgerlig over, at han havde forraadt sin Hemmelighed. Edvard maatte jo troe, at han var jaloux, og ved at spille jaloux gjorde han sig kun latterlig. Han svarede derfor høfligt, at han for Guds Skyld ikke maatte misforstaae ham: han, Edvard, havde endnu fuldt op at gjøre her, hvor han var, og for Consulens Vedkommende var det jo en ligefrem Profit, at han blev saalænge sam muligt. For at curere sin Gæst ganske for enhver Mistanke bad han ham see efter sin Kone og holde hende med Selskab om Aftenen, da han paa Grund af Forretninger selv var nødt til at tage til Byen.

Edvard fandt hans Hustru paa en Græsbænk med Ansigtet skjult i sine Hænder.

„Hvad fattes Dig, Emilie?“ spurgte han i en urolig Tone.

„Er det Dig?“ raabte hun. „Er det virkelig Dig!“ gjentog hun og rakte ham Haanden. „Åh, min Ven,

Du aner ikke, hvad for en Angst der griber mig, naar jeg seer, at Du er alene med ham!"

"Du er jo et Barn!" sagde Edvard i en let Tone; „men," foiede han til med et alvorligt Blik, „jeg er vis paa, at Du gjør din Mand Uret. Du er ikke lykkelig, det har jeg nok mærket, men jeg troer, at det væsentligt er din egen Skyld."

"Det er nok muligt," svarede hun, „men jeg kan ikke bekæmpe min Frygt; jeg er bange for ham. Der foregaaer Ting i ham, som vi ikke have Forstand paa. I al den Tid, jeg har levet her i denne Ensomhed, har jeg aldrig troet hverken paa hans Ord eller Mine, hverken paa hans Brede eller Venfæb. Naar han rører ved mig, farer jeg sammen. Det har han lagt Mærke til, og derfor holder han sig fra mig — men han hader mig kun endnu mere. Nei, sig mig ikke imod, han hader mig, det veed jeg! Saalænge Du er her, er jeg næsten glad derover, men hvorledes skal det gaae, naar Du tager fra mig? Bliv, Edvard! jeg besværges Dig! Du har allerede eengang forladt mig, og dengang tilhorte jeg Dig — gjør det ikke tiere! Forlad mig ikke anden Gang, bliv hos mig, eller jeg forgaaer af Nædsel!"

"Husk paa, at jeg er hans Gæst," svarede Edvard. „Det er vist, og jeg har altid bebrejdet mig det som en Forbrydelse, at jeg for fem Aar siden tog fra Dig; men hvad vil Du, at jeg skal gjøre her? Det

er din Mand, som har modtaget mig venligt, og han mistroer mig ikke."

„Ja Du har Ret," stammede den unge Kone, og hendes Arme sank kraftløst ned. Jeg vil lide, saalænge jeg kan, men det bliver min Dod."

Der var i nogen Tid ikke mere Tale om at reise. Hvergang den unge Fremmede bragte Talen hen paa dette Thema, afbrød Consulen ham i en kort Tone, og med saa fryndige Argumenter, at der for Edvard ikke var Andet at gjøre end at blive. Og dog følte han selv med hver Dag mere, at det var nødvendigt, og at Pligten bød ham at gjøre en Ende paa dette Forhold. Selve Emilie vilde have tilskyndet ham til at reise strax, hvis hun havde seet, hvad der en Dag foregik i hendes umiddelbare Nærhed. Hun sad ved Siden af Edvard foran en Kloehæk, og de talte venligt og fortroligt med hinanden. Bag Hækken laa Ibrahim paa Knæ med den Fremmedes dobbeltløbede Flint imellem sine Hænder. Et Par Gange havde han allerede løftet Bøssen, men hans Hænder skjælved. Han lagde an paa en Cactusgreen, og Bøssespiben rørte næsten ved det unge Menneskes Nakke. I dette Dieblif var der En, der greb Ibrahim i Skulderen — det var hans Herre! Han gjorde Tegn til ham, at han skulde følge ham sagte. De fjernede sig begge To, og først da de vare inde i Huset, sagde Consulen til Araberen: „Det er en Gæst, der er anbefalet til mig af min Sultan. I mit Huus

maa der ikke ssee ham noget Ondt — men jeg har et andet Middel.“

Nogle Dage efter denne Scene kom Edvard hjem fra Byen og saae en Mængde Sadeltoier henlagte i Gaarden og et heelt Musikammer af Vaaben opstillet imod Muren. Thendet havde travlt med at eftersee Alt, og det Hele saae frigerist ud, som om en eller anden Expedition blev forberedt i dette Dieblif.

„Hvad skal det betyde?“ spurgte den Fremmede.

„Intet, der kan more en Franker!“ svarede Ibrahim i en spottende Tone.

Consulen, der stod i Døren, bemærkede smilende: „Ibrahim troer, at der er ingen Franker, som tør styde paa en Leopard.“

„Det er altsaa møntet paa en Leopardjagt.“

„Ja,“ sagde Consulen, „det er næsten min eneste Passion.“

„Det maa være meget interessant,“ sagde Edvard. „Kan jeg ikke følge med?“

Consulen trak paa Skuldren. „Ibrahim har maa ssee ikke Uret,“ sagde han. „Det er en farlig For= noielse for en Europæer især paa denne Tid af Aaret, da Leoparderne forsvare deres Unger.“

Edvard følte sig lidt fornærmet over disse Ord og den Tone, hvori de bleve sagte. „Jeg haaber,“ sagde han, „at De dog ikke negter mig Tillabelse til at ledsage Dem paa Jagten.“

„Nei, paa ingen Maade,“ svarede Consulen høfligt. „Hvis De forlanger det, saa er det en Selvfølge, at De tager med. Jeg skal give Dem min bedste Hest, men jeg beder Dem blot om at lade mig sørge lidt for Deres Sikkerhed, da De i dette Punkt mangler Erfaring. De maa love mig at rette Dem ganske efter mine Forrifter.“

Om Aftenen blev der slet ikke talt mere om det projecterede Jagtparti. Consulen havde maastee sine gode Grunde, hvorfor han ikke vilde omtale det til Emilie, og Edvard var rimeligviis bange for, at hun vilde blive forfrækket paa hans Vegne. Han gjorde derfor slet ingen Forberedelser, men overlod det Hele til Ibrahim, der var en berømt Leopardjæger og som bedre end enhver Anden maatte vide, hvad der var at iagttage.

Aftalen var, at man skulde tage bort ved Solopgang. Da Edvard kom ned i Gaarden, fandt han Hestene sadlede, og den smukkeste af dem alle, Hoppen Zaire, blev trukken frem til ham. Han satte sig muntert op paa den og lod den galopere rundt i Gaarden; aldrig havde han været saa glad over noget Dyr som over dette, thi det syntes at ane Alt, hvad han vilde, og der var en Rethed og Gratie i dets Bevægelser, som han ikke kunde lade være Indeligt at beundre. Han glemte aldeles, at Ibrahim havde bedet ham om ikke at gjøre det, for at ikke de onde Mander, der altid ere paa færde, skulde lade det gaae ud over Dyret. Araberen

Løb rasende hen til ham og befalede ham at tie stille. Den unge Fremmede gav sig til at lee, og der udspandt sig en Trætte imellem dem, som Consulen forgjæves gjorde sig Umage for at bilægge. Pludselig kom Emilie frem i Sovestammervinduet og blev forfærdet ved at see Edvard tilhest og parat til at deeltage i Jagten.

Hun ilede ned i Gaarden, greb hans Haand og besvoer ham at blive hjemme. Han lo og søgte at berolige hende, men forgjæves. „Der aner mig noget Ondt!“ sagde hun. „Du kjender ikke Faren, og Du kommer aldrig godt fra denne Jagt. Edvard, i din Moders Navn besværges jeg Dig, bliv! Tager Du med, bliver det din Død!“

Hun blev overfalden af en nervøs Skjelven, der tvang hende til at holde sig ved Sadelknappen for ikke at styrte om. Edvard søgte at tale hende til Rette. „Nei, nei,“ hvistede hun jagte. „Bogt Dig for dem begge To!“

Denne Mistanke forekom den unge Mand saa uværdig, at den kun bestyrkede ham i hans Forsæt. Consulen, der syntes slet ikke at ville lægge Mærke til denne Scene, gav nu Signalet til at tage bort og et Dieblif efter vare Alle tilhest, og Toget satte sig i Bevægelse. Emilie vilde holde den unge Mand tilbage; men han rev sig løs, gav Hesten Sporerne, hilste, og et Dieblif efter havde han indhentet de Andre. Først da de vare oppe paa den nærmeste Bakke, vendte han

sig om, og han saae nu Emilie oppe paa Terrassen og lænet til Ballustraden følge ham med sine Blikke.

Han red en god Stund taus og tankefuld ved Siden af Consulen. Af og til kastede han et forskende Blik hen paa hans mørke og alvorlige Ansigt, men ikke en Mine forraadte, hvad der rørte sig hos ham.

„Hvad var der iveien med min Kone?“ spurgte han langt om længe i en kort og ligegyldig Tone.

„Fruentimmerangst!“ svarede Edvard. „Hun meente, at jeg, der ikke kjendte noget til denne Sagt, umuligt kunde komme godt dersfra.“

„Hun forekommer mig i det Hele noget sygelig i den sidste Tid. Men for Dem nærer hun et Venskab, der virkelig er rørende.“

Med disse Ord red han rask til for at give sine Folk nogle Befalinger; men hverken hans Ord eller det Eftertryk, hvormed han udtalte dem, vare stikkede til at berolige den unge Fremmede.

Den prægtige Natur, der omgav dem, bragte ham dog snart paa andre Tanker. Tilhoire strakte sig den grændseløse Orken uden anden Afveerling end nogle Smaahøie, der vare bedækkede med brogede Tidseblomster; tilvensire taarnede sig høie, skovklædte Bjerge, og i Dalsrøgene foran disse løstede sig ranke Pinier og mørke Cypresser.

Efter flere Timers March gjorde man Holdt paa en styggesuld Plet.

„Man forsikrer“, sagde Consulen, „at en Leopard

opholder sig deroppe. Inden vi angribe den, ville vi dog styrke os ved lidt Frokost."

Tjendet satte frem, hvad man havde med sig, men hverken Consulen eller hans Gæst rørte ved det Mindste. Den Første saae mørk og tankesfuld ud. „De spiser ikke Noget," sagde han pludselig.

„Jeg har ingen Appetit."

„Hvorfor ikke?"

„Neent ud sagt, jeg tænker paa Deres Frue. Jeg har Intet at bebreide mig og kan derfor tale ærligt og aabent. Hun forekommer mig i den sidste Tid mere urolig end tidligere og synes kun at see Farer og Ulykter omkring sig. De har saamange alvorlige Ting for, at De muligviis ikke engang har lagt Mærke til hendes Sindsstemning, men jeg, der har kjendt hende fra Barn, kan ikke lade være at see, at hun plages paa eengang af Frygt og Mistanke."

Consulen svarede i Begyndelsen slet ikke; omsider syntes han dog at han burde tage Ordet.

„De troer, at hun er bange og mistænkelig?" spurgte han. „Hvem skulde hun have Mistanke til? Det kan jeg ikke indsee. Jeg har nok tidligere lagt Mærke til, at hun undertiden var noget sørgmodig og melancholisk, men det forekom mig netop, at det ogsaa tabte sig efter Deres Ankomst. Hvis der overhovedet er Anledning til at tale om Mistænkelighed, saa synes det mig, at den snarere maatte være paa min Side end paa hendes."

„Det seer næsten ud som en Anklage, Hr. Consul! Jeg kan dog give Dem mit Vresord paa, at De ikke har det mindste at bebreide hverken Deres Frue eller mig.“

Consulen vendte sig om til ham med en heftig Bevægelse. Han var bleg, og hans Læber skjælvede.

„Hvis vi vare i Europa,“ sagde han, „vilde vi To uden Tvivl være nødte til at staaes paa Liv og Død; men her i Orienten blive de, der indlade sig paa en Duel, betragtede som Affindige, og jeg deler ganske denne osterlandske Betragtningssmaaade.“

Han reiste sig og gav Ordre til at begynde Jagten; derpaa vendte han sig høfligt om til sin Gæst og sagde:

„Tillad, at jeg nu anviser Dem Deres Plads!“

Edvard fulgte Consulen, der tilfods steg op til Bjergplateauet. Han vendte sig endnu engang om til sin unge Gæst og sagde: Uagtet den Plads, jeg har anvist Dem, ingenlunde hører til de farlige, kunde det dog være, at Leoparden kom ud af Krattet, netop hvor De staaer. Vær derfor parat til at tage imod den!“

Oppe paa Plateauet bragte Tjeneren dem Hestene, og de satte sig op begge To. Lidt efter mødte de en Trop Arabere, der havde lange Stokke i Hænderne, hvormed de slog ind i Bussene, idet de gik frem i en stor Halvkreds, for at jage Leoparden op fra sit Veie. Consulen stillede sin Gæst ved et Træ omtrent i en Snees Skridts Afstand fra Skovkanten.

„Nær Dem nu ikke af Stedet!“ sagde han. „Leoparden kommer rimeligviis frem dernede ved Cypressen, og De vil da kunne see den faae sin Bekomst. Der stiller jeg mig selv og hvis jeg har Lykken med mig, saa dræber jeg den; men derfor bør De alligevel være forsigtig! Forresten overgiver jeg Dem til Ibrahim, der er den bedste Leopardjæger paa hele Egnen.“

Consulens fjernede sig, fulgt af sine Folk og alle de arabiske Klappere. Ibrahim blev alene tilbage; med Geværet i Armen satte han sig paa en Steen nogle Skridt fra den unge Fremmede og gav sig til at spise Dabler. Snart efter havde de tabt alle de Andre af Sigte, og Edvard var alene med Araberen. Paa Grund af sit Ubekjendtskab med Jagten fulgte han noiagtigt de Anviisninger, man havde givet ham. Han stod ganske stille med Geværet i Haanden og Blikket fæstet paa Krattet; men Tiden gik, og Alt vedblev at være roligt. Han vendte sig om for at raadføre sig med Ibrahim og opdagede i det samme, at denne saae paa ham med et truende Blik. Just som han igjen vendte sig fra ham, horte han pludselig langt borte Klappernes Skrig og Lyden af deres Stofke. Han havde Møie med at see hen foran sig, thi hans Dine søgte uvilkaarligt hen til Cypressen, hvor Leoparden efter Consulens Mening vilde vise sig, og hvor der var posteret forskjellige Skytter i en Iyttende og ventende Stilling. Lyden nærmede sig, Klapperne trak Kredsens snevrere og snevrere, og Edvard syntes, at de kom op imod ham. Pludselig horte

han Dyret brole, og strax efter knagede det i Grenene. Man kunde see paa Coppene af Buffene, hvor Dyret banede sig Vei. Zaire skjælvede et Dieblik over hele Kroppen; derpaa gav den et Sæt, som om den vilde springe ind paa sin Fjende, men Edvard holdt den tilbage. Den syntes at forstaae hans Tanker, thi den strakte Forbenene frem tæt ved hinanden og blev staaende, som om den var støbt af Bronze, og vendte Hovedet imod Skoven. Med eet jaee han et Par Dine lyne frem af Buffen ligeover for ham. Han vidste ikke, om han skulde skyde strax eller vente, til Dyret kom ham nærmere, og vendte sig derfor om for at raadspørge Ibrahim. Araberen var forsvunden. I det samme faldt Emilies Yttringer ham ind, men det var for seent at anstille Reflexioner. Hestens Hvirvlen klang som et Trompetstød og opfordrede ham til at handle hurtigt. Leoparden rorte sig ikke af Stedet, uagtet Klappernes Skrig bestandig kom nærmere; men den pidfede Grenene med sin Hale og syntes ikke at kunne tage nogen Beslutning. Edvard lagde an, skjød og feilede.

Han saae endnu frem for sig, da Dyret med et Par frygtelige Spring styrte frem fra Skrattet. Det havde været ude med ham, hvis Zaire ikke i samme Dieblik havde gjort et Sidespring tilhoire. Ikke desto mindre slog Leoparden, idet den foer forbi, sine Tænder i hans venstre Arm, slængede Ormet istykker og tog noget af Kjødet med; derpaa lagde den sig ned i nogen Afstand ligesom en Kat, uden at bryde sig om at an-

gribe paany. Den vilde netop til at fare ind i Krattet paa den modsatte Side, da der faldt et Skud, som strakte den død til Jorden. I samme Dieblit kom Ibrahim frem af sit Skjul og svang triumferende sit Gevær. Inden han nærmede sig til Dyret, gik han hen til Edvard for at undersøge hans Saar, der blødte stærkt.

„Det er Ingenting!“ sagde han, idet han trak paa Skuldrene og gik ind i Skoven for at opsoge sin Herre. „Dod!“ raabte han til denne, saasnart han fik Die paa ham i Afstand.

„Hvem?“ spurgte Consulen med en synlig Utaalmodighed.

„Leoparden!“ svarede Ibrahim og trak anden Gang paa Skuldrene.

Alle flokkede sig om Dyret, der endnu droges med Døden. Consulen syntes ikke meget afficeret af hvad der var tilfodt hans Gæst.

„Det er den Slags Smaating,“ sagde han, „som man maa vente sig, naar man giver sig ifærd med Leoparden.“ Det undrede ham forresten mest, at Dyret var kommet frem paa den Kant, hvor Edvard stod, men det konstaterede i al Fald en Erfaring, som man flere Gange havde gjort, at Dyrets Instinkt drev det derhen, hvor der var mindst Fare. Medens han endnu talte herom, skar han Vermet af Edwards Frakke, lod sig give Lommelortklæder og forbandt Saaret efter alle Kunstens Regler; det forhindrede imidlertid ikke, at Saaret vedblev at bløde.

Consulens Folge tog Leoparden med sig, og nu begyndte Toget at vende tilbage. Ibrahim holdt sig ved Siden af sin Herre, og Edvard troede at bemærke, at han med sagte Stemme gjorde ham Reguskab for hvad der var skeet. Paa en Bemærkning af hans Herre svarede han halvhoit: „Det skulde nu være!”

Consulen red lidt efter hen til sin Gæst, tilstalte ham venligt og fremstillede ham det Hele som en U betydighed. Imidlertid var den Saarede saa medtaget af Blodtabet, at han saagodtsom ikke kunde svare; det fortnede for hans Dine; han troede at see Leoparden inde i Consulatets Gaard, Emilie, der ilede ham til Hjælp, og Ibrahim, der sigtede paa ham. Forresten stod det ham klart, at han ikke burde anklage Noget, men betragte det Uheld, der var hendet ham, som en Folge af hans Mangel paa Dvelse og Erfaring. Pludselig forlod hans Kræfter ham. Han saae sig i et ubeskriveligt Belvære ligge paa en Sofa, hvor han blev pleiet af sine Nærmeste. Tingen var den, at han besvimeede og laa bevidstløs ved Beigroften.

3.

Vi lade et Slor falde over den Scene, da Edvard blev baaret ind i Gaarden, og Emilie troede at see ham livløs foran sig. Hun havde ikke haft No paa sig, mens han var borte; hun var vis paa, at hun havde mistet ham for steds, og det varede længe, inden

hun kunde komme til den Overbeviisning, at han levede, og at han var uden Fare. Hun var nu næsten ikke til at bringe fra hans Sygeleie, og for at passe og pleie ham fandt hun sig i ethvert Savn. Hendes Mand lod hende i det Punkt raade sig selv; han smilte kun af hendes Stræk, og engang imellem spøjte han i al Godmodighed med hendes Ængstlighed; men naar han var alene, antog hans Ansigt et ganske andet Udtryk: han gik da mørk og indesluttet omkring og talte til Ingen — ikke engang til hans Ven og Fortrolige Ibrahim, der syntes at have tabt al sin Indflydelse hos ham.

Det varede ikke længe, før Consulens Gæst — som en Folge af den udmærkede Pleie — kunde gaa ned i Haven og deeltage i Familiens Maaltider. Kun naar han talte om at tage ind til Byen eller begynde paa sine tidligere Arbejder, satte Emilie sig bestemt derimod, thi efter hendes Mening var hele Byen fuld af Morderpak, og der truede ham Farer og Efterstræbelser paa alle Kanter.

„De seer selv,“ sagde Consulen en Dag til ham ved Bordet, „at De paa denne Maade ikke kommer videre, og at De kun spilder den Tid og de Penge, Regeringen har tilstaaet Dem. I den Maaned, vi nu komme ind i, vil De ikke engang kunne have Nytte af at studere her i Huset, thi Zmanen, der skulde hjælpe Dem, er bleven kaldet til Stambul og kommer først igjen om et Fjerdingaars Tid. Denne Tid skulde De benytte til at besøge de hellige Byer og være tilbage hos os i

Høsten. I den Mellemtid vil min Kone være helbredet for sin Nerveusitet, og vi kunne da tale om en Rejseplan, jeg har lagt for os Alle. Emilie har godt af at komme herfra, der indseer jeg tydeligt. Jeg har derfor besluttet, at vi skal alle Tre gjøre en Rejse til Europa, saasnart De kommer tilbage."

Dette Forslag fandt Edvard meget tiltalende og forstandigt; Emilie var henrykt derover, og alle de Bekymringer, der i de sidste Uger havde trykket hende, syntes paa eengang at forsvinde. Hun folte sig for første Gang i lang Tid let og fri, og selv hendes Mismod over de tre Maaneders Adskillelse formildedes ved Udsigten til den forestaaende Rejse.

Det var dog kun et kort Haablik, thi jo mere Dieblirket nærmede sig til hendes Barndomsvens Afreise, desto stærkere vaagnede igjen hendes tidligere Mistroiskhed. Rejsen til de hellige Byer, mente hun, var kun et Paafund af hendes Mand for at blive Edvard quit, og ligesaa lidt vilde der blive Noget af Rejsen til Europa. Der vilde optaarne sig saamange Hindringer, at den vilde blive opgivet i det sidste Dieblik — det var hun vis paa! Hun troede at burde advare Edvard endnu engang om at være forsigtig, men denne var saa sorgløs og tillidsfuld, at han neppe engang vilde lade hende komme til orde. Han forsikrede hende, at hun saae Spøgelsjer ved hoilys Dag, men hun vilde ikke give sig tilfreds. Hun var overbeviist om, sagde hun, at der var lagt en Snare for hans Fod og at han gif

lige i Fælden; hun tiggede ham om ikke at troe noget Menneſte, hun hulkede og græd, da han ikke vilde høre paa hende — og netop i dette Dieblif traadte Consulen ind i Stuen. Han kom, ſagde han, for at medgive ham et Brev til Scheiken for Stammen Beni-Zegri; han anbefalede ham til denne Stamme, fordi Ingen kunde føre ham ſikkrere gjennem Orkenen end diſſe Folk. Consulen talte længe og belærende om Reiſen gjennem Orkenen og gav ſin Gæſt en Mængde nyttige Vink og Anviisninger, ſom denne lyttede til begjærligt; Huſtruenſ Taarer og Sindsbewægelse ſyntes han ſlet ikke at lægge Mærke til.

Endelig kom Dagen til Afreiſen. Emilie, der løb omkring i Huſet for at finde Noget, der var blevet borte, overraſtedes ved ſlet ikke at ſtøde paa Tjenestefolk i Huſet. Hun ſpurgte ſin Mand, hvor Folkene vare henne, men denne ſvarede undvigende paa hendes Spørgſmaal. Ibrahim var alene tilbage — han ſkulde nemlig ledsage den unge Fremmede til Stammen Beni-Zegri, det vil ſige til hans Elægt og Venner. Ingen kjendte heller bedre Orkenen end Ibrahim, og Ingen var iſtand til at ſtaffe det unge Menneſte en venligere Modtagelſe; alligevel forſærdedes Emilie ved Tanken om at overlade Edvard til hans Selskab. Hun var ſaa fortvivlet ved Afſſeden, at hun ikke kunde ſaae et Ord over ſine Tæber. „Farvel! Om tre Maaneder!“ raabte Edvard og ſvang ſig paa Heſten.

Lyden af Heſtehovenes Klappren tabte ſig ſnart.

Consulen, hans Kone og Hesten Zaire, der stod sadlet i Gaarden, vare nu de eneste levende Væsnere i Huset. Emilie stod ubevægelig som en Statue, og foran hende stod hendes Mand og betragtede med mørke og flammende Blik Husfruens dødblege Ansigt. Hun vendte sig langsomt om og gik ind i Huset uden at lægge Mærke til ham. Som en Søvnvægerisse gik hun op ad Trappen og steg op paa Husets Tag. Hendes Mand fulgte hende. Hun lænede sig til Ballustraden og stirrede hen ad Veien efter de Bortdragende. „Farvel! Om tre Maaneder!“ gjentog hun mekanisk.

„Farvel for evigt!“ raabte Consulen, skjælvende af Forbittrelse, og løstede Armene, som om han vilde knuse hende.

„For evig?“ skreg hun og vendte sig om til ham.

„Ja, Elendige! jeg haaber, at Beni-Begrierne gjør Deres Pligt.“

Ude af sig selv af Rædsel boiede Emilie sig ud over Ballustraden og skreg: „Edvard! Edvard! frels Dig — man vil myrde Dig!“ Men han hørte Intet — han var allerede nede bag Bakkerne.

„Maaskee myrder Ibrahim ham i dette Dieblik!“ raabte hun forvildet „... maaskee!...“ Hun foer hen til Trappen, slog Døren i efter sig, skjød Skaaden for, og et Minut efter saae hendes Mand hende ile hen over Gaarden og kastede sig paa Ryggen af Zaire.

„Bliv, Meenederske! Bliv, hvis Du har dit Liv tjært!“ raabte Consulen og gjorde sig Umage for at

sprænge Døren. Emilie saae ham ikke, hørte ham ikke; hun sad allerede paa Ryggen af det slyngede Dyr, der hvirvlede for at komme afsted og sløi nu som en Piel henad Veien efter de andre.

Da Consulen omsider kom ned i Gaarden, var hun allerede langt borte.

Ibrahim er aldrig kommen tilbage fra Ørkenen, og hans Stamme har aldrig kunnet give nogen Oplysning om, hvor han er bleven af. En Rejsende har fortalt, at der paa Den Rhodos — ved Foden af et lille Biinbjerg og tæt ved nogle gamle Fæstningsværker, der skrive sig fra Johanniter-Riddernes Tid — staaer midt i en Trægruppe et lille Huus, hvorfra der er en fortryllende Udsigt over det ægæiske Hav. I dette Huus boer der et smukt og lykkeligt ungt Par, og den Rejsende, der kommer fra Europa, undlader aldrig at besøge denne Amorinrede. Frankerne i Orienten paastaar, at det er Helten og Heltinden i denne Historie, der boer her, og de tilføie — for at Moralen kan skee Fyldest — at Emilie er bleven skilt fra sin Mand, og at hun nu er den unge Fremmedes retmæssige Hustru.

Hvad den hele Familie sagde.

Af

H. C. Andersen.

Hvad sagde hele Familien? Ja her nu først, hvad den lille Marie sagde.

Det var den lille Mariæ Fødselsdag, den deiligste af alle Dage syntes hun. Alle smaa Venner og Veninder kom for at lege med hende, og den fineste Kjøle havde hun paa; den havde hun faaet af Bedstemoder, som var hos den gode Gud, men Bedstemoder havde selv skaaret og syet den, for hun gif op i den Inse, deilige Himmel. Bordet i Mariæ Stue straaede med Forøringer; der var det nydeligste lille Kjøkken med Alt, hvad der horer til et Kjøkken, og en Duffe, der kunde dreie Dine og sige „au!“ naar man trykkede den paa Maven; ja ogsaa en Billedbog med de deiligste Historier at læse, naar man kunde læse! Men skjonnere end alle Historier var dog det, at opleve mange Fødselsdage. „Ja, det er yndigt at leve!“ sagde den

lille Marie. Gudfader tilføiede, at det var det deiligste Eventyr.

I Stuen tæt ved gif begge Brødrene; de vare store Dreng, den ene ni Aar, den anden elleve. De syntes ogsaa, at det var deiligt at leve, leve paa deres Biss, ikke være Barn, som Marie, nei være raff Skolebrend, have „Udmærket“ i Charakterbogen og kunne slaas med Kammeraterne i al Fornoielighed, løbe paa Skoiter om Vinteren og paa Velocipede om Sommeren, læse om Ridderborge, Bindelbroer og Borgfængsler, høre om Opdagelser i det indre Afrika; den ene af Drengene havde dog een Sorg derved, den, at der skulde opdages Alting, for han blev stor; saa vilde han paa Eventyr. Livet er det deiligste Eventyr, sagde jo Gudfader, og i det er man selv med.

Det var i Stuen, at disse Born levede og tumlede sig; ovenover boede en anden Green af Familien, ogsaa med Born, men disse havde rystet BARNET af Vermet, saa store vare de; den ene Son sytten Aar, den anden tyve, men den tredie meget gammel, sagde lille Marie, han var fem og tyve Aar og forlovet. De vare alle lykkelig stillede, havde gode Forældre, gode Klæder, gode Aandens Gaver, og de vilde hvad de vilde, „fremad! fri Udsigt i den hele Verden! den er den deiligste, vi kjende. Gudfader har Ret: Livet er det deiligste Eventyr!“

Fader og Moder, begge ældre Folk — naturligtvis ældre end Bornene maatte de være — de sagde med Smil om Munden, med Smil i Die og Hjerte: „Hvor de

ere unge de unge Menneſter! det gaaer ikke ganſte i Verden, ſom de troe, men det gaaer. Livet er et ſælsomt, deiligt Coentyr!"

Oven over, lidt nærmere Himlen — ſom man ſiger, naar Folk boe paa Loſten — boede Gudfader; gammel var han og dog ſaa ung i Sindet, altid i godt Humour, og ſaa kunde han fortælle Hiftorier, mange og lange. Vidt i Verden havde han været, og fra alle Verdens Lande ſtode der yndige Ting i hans Stue. Der vare Billeder fra Loft til Gulv, og flere Nuder vare af rødt eller guult Glas; ſaae man der igjennem, da laa hele Verden i Solſkin, om det end var nokſaa graat Veir udenfor. I en ſtor Glaskaffe voxede grønne Planter, og i et Aflukke derinde ſvømmede Guldfiſte; de ſaae paa En, ligefom om de vidſte Saameget, de ikke vilde tale om. Altid duftede her af Blomſter; ſelv ved Vintertid, og da brændte her en ſtor Ild i Kaminen; det var ſaa morſomt at ſidde og ſee ind i den og høre, hvor det knittede og knagede. „Den læſer gamle Erindringer for mig!“ ſagde Gudfader, og det var ogſaa for lille Marie, ſom viſte der ſig mange Billeder i Ilden. Men i det ſtore Bogſkab tatted ſtode de rigtige Bøger; een af diſſe læſte Gudfader ofteſt i, og den kaldte han alle Bøgernes Bog, det var Bibelen. Der ſtod i Billeder hele Verdens og alle Menneſters Hiftorie, Skabelſen, Syndfloden, Kongerne og Kongernes Konge.

„Alt, hvad ſteet er og ſkee vil, ſtaaer i den Bog!“

sagde Gudfader. „Saa uendeligt Meget i een eneste Bog! tænk derover! Ja Alt, hvad et Menneske har at bede om, er sagt og lagt i saa Ord i Bønnen: „Fader vor!“ den er en Raadens Draabe! den er Trostens Perle fra Gud. Den lægges som Gave paa Barnets Bugge, lægges ved Barnets Hjerte. Barnlille, gjem den vel! tab den aldrig, ihvor stor Du voxer, og Du er ei forladt paa de veksende Veie! den lyser ind i Dig, og Du er ikke fortabt!“

Gudfaders Dine Lyfte derved, de straaede af Glæde; een Gang i de unge Aar havde de grædt, „og det var ogsaa godt“, sagde han, „det var Prøvelsens Tider, da saae det graat ud, nu har jeg Solskin om mig og i mig. Jo ældre man bliver, desbedre seer man i Modgang og Medgang, at Vorherre altid er med, at Livet er det deiligste Eventyr, og det kan kun han give os, og det varer ved ind i Eviighed!“

„Det er deiligt at leve!“ sagde den lille Marie; det sagde ogsaa de smaa og de store Dreng; Fader og Moder, hele Familien sagde det, men fremfor Alle Gudfader, og han havde Erfaring, han var den ældste af dem Alle, han kjendte alle Historier, alle Eventyr, og han sagde ud af sit Hjerte: „Livet er det deiligste Eventyr!“

En Sommerreise i 1870.

af

S. P. Holst.

III.

Den 6te Juli forlod jeg omsider det straalende St. Petersborg. Jeg kalder det med Forsæt „det straalende“, thi der er ingen By i Europa, hvor Guld og Farver spille saadan en Hovedrolle som i Petersborg og Moskou. Det er ogsaa ganske naturligt: naar Diet igjennem en uendelig lang Vinter er trættet af den evige Sne, der ophober sig allevegne, trænger det ved Foraarets Ankomst til at oplives og forfriskes. Der er dem, som paastaae, at St. Petersborg er endnu smukkere om Vinteren end om Sommeren. Jeg kan naturligviis ikke have nogen Mening derom, thi jeg har ikke seet Newadronningen, naar hun, indhyllet i sit sneehvide Hermelin, sidder paa sin Krystalthrone og strækker sit diamantstraalende Scepter ud over den Sneverden, der omgiver hende — jeg har kun seet hende,

straalende af Guld og Farver, bade sine Fødder i Ne=maens blanke, spillende Volger og sin guldkroneede Pande i Ether og Sollys; men dette Syn er saa deiligt, at jeg ikke vil bytte det for noget andet.

Jeg glider let hen over den lange og lidet interes= sante Ruslandsreise, der nu følger efter. Vi gik igjen= nem Hvide Rusland over Dünaburg, en stærk Fæstning, der i tidligere Dage afveklende har været i Hænderne paa Svoenske, Russere og Polakker og nu er i strategisk Henseende det vigtigste Punkt paa hele Dwinaflodens Forsvarslinie, til Wilna, en stor og anseelig By med 60,000 Mennesker. Den var Hovedstaden i det gamle Lithauen, der deelte Skjæbner med Kongeriget Polen indtil 1795, da det ved Polens tredie Deling blev ind= lemnet i Rusland. I 1812 blev Byen indtaget af den franske Armee, og Napoleon flyttede ind i det biskop= pelige Palads, som Keiser Alexander endnu Dagen i Forveien var draget ud af. Fra Wilna gik vi til Grodno, en ældgammel By, der har spillet en vigtig Rolle saavel i Ruslands ældste som nyeste Historie; den ligger ved Floden Niemen og driver betydelig Handel med Trælafst og Korn. Bialystok, den næste By, vi berørte, var tidligere en rig og blomstrende By, der først i 1807 ved Tilfiterfreden blev afstaaet til Rus= land; i den allernyeste Tid har imidlertid General Murawieffs Jernhaand hvilet tungt paa den, og dens tidligere Velstandskilder ere for en væsentlig Deel stand= sede. Ved Byen Kapn gaaer der en Bro over Narev=

floden, og her er, eller rettere sagt her var Grændsen mellem Rusland og Polen.

Denne langsommelige Route, som Læserens Dieflyver henover i et Par Minuter, udgjor alligevel henimod tusinde Verster, der blive dobbelt trættende, fordi Reisen gaaer uafslædelig igjennem et fladt, eenøformigt og tildeels ndyrket Landskab. Vi vare derfor vel fornøiede med, at den havde Ende, og dog kan jeg ikke sige, at vi ved at betræde Polens Grund just aandede lettere. Efter et Par Timers Kjørsel standsede Trainet, og nu laa Hertugerne af Massoviens og de paafølgende polske Kongers Residensstad, det prægtige Warschau, for vore Dine.

Det var forresten ikke med store Forventninger, at vi nærmede os til den. Naar vi i Petersborg talte om at reise til Warschau, rystede Folk paa Hovederne og begyndte strax at tale sagtere: „Hvad vil De i Warschau?“ hed det da gjerne. „Det er uregjerlige Folk disse Polakker, som man gjør bedst i at holde sig borte fra! De speculere kun paa Galstaber, der gaae ud over dem selv! Om det saa er Damerne, saa gaae de forklædte — det er nu deres Maade at protestere paa!“ Sa i Hotellet, hvor vi boede, var der en polsk Opvartningspige, som slog Hænderne sammen af Skræk, da hun hørte, at vi vilde ned til hendes Fødeby. „Hvad ville Herrerne der?“ raabte hun ivrigt. „Folk er der ingen af! Enten har Russerne slaaet dem ihjel, eller

de har flaaet hinanden ihjel. De kan ligesaa godt tage ud til en Kirkegaard som til Warschau!"

Med disse lidet trostelige Billeder for Die rullede vi over den prægtige Jernbro, der fører hen over Weichselen og forbinder den smukke lille Forstad Praga med Warschau eller Warszawa, som Polakkerne kalde den. Vi havde ventet at see ikke blot sørgekædte Damer, men en heel Befolkning i Sorg; desto mere overraskedes vi ved at træffe netop det Modsatte. Vi saae unge Menneſter flanere sorgløst og leende med hinanden under Armene; smukke Damer i brogede Toiletter oplivede Gaderne; glimrende Equipager rullede forbi os; henne fra den sachsiske Have lod der Musik, og vi fulgte med Strømmen. Straufiſke Toner klang brufende hen under Lovet i den deilige Sommeraften. Morket begyndte at falde paa; brogede Lamper tændtes overalt; et Dieblif efter hang Træer og Busſe fulde af Aldfrugter og Aldblomſter, og latter og Jubel gjenlod i Gangene. Jeg vendte Diet bort næſten med Stræk, som man forſkrækkes, naar man ſeer letſindige Vorn hoppe omkring paa Kanden af en Afgrund. Det var, som om der i dette Virvar ikke var Plads for en eneſte alvorlig Tanke, og dog var der Grund nok til at være alvorlig.

Hvor man vender ſit Blik hen i den prægtige By, ſeer man de ulykkelige Følger af Revolutionerne i 1830 og 1863. Slottet Zamek, de polſke Kongers Reſidents, ligger halvt i Grus, og kun den tilbageſtaaende Floi be-

boes endnu af den russiske Stattholder General Berg. Det gamle erkebiskoppelige Palads staaer tomt, siden Felinski forvistes. Tæt henne ved Thorvaldsens Copernicusstatue staae to prægtige Paladser, der tidligere tilhorte Fyrst Adam Czartoryski og Grev Zamoietski: de confiskeredes i 1863, fordi der fra deres Vinduer blev gjort et Forsøg paa at dræbe General Berg med orsiniske Bomber. Fra det nærliggende Bibliothek bleve Bøgerne i 1831 førte til St. Petersborg. Det Radzivilske Palads er forvandlet til et russisk Regjeringscollegium, og Raadhuset, som Pøblen nedbrændte, er dobbelt prægtigt opført — men paa Byens Bekostning. Dens værste Straf er dog de mægtige Fæstningsværker, som den russiske Regjering lod opføre strax efter Opstanden: de true Byen uafslædigt, og det er Byen selv, der har betalt dem.

Dagen i Forveien havde Keiseren været der. Han vilde kun paa sin Gjennemreise fra Ems til St. Petersborg give Byen et fornøjet Beviis paa, at han ligeover for Revolution og Oprør ikke er at spøge med. Paa den store Plads i den saakaldte Krakauer-Forsstad lod han en ny Statue afløre. Russiske Regimentter stode opstillede paa Pladsen, da Keiseren red ind i Quarreen og gav Signalet. Musikken spillede, Kanonerne tordnede, og Sløret faldt. Paa et høit Fundament stod det colossale Bronzebillede af Paskewitsch, Warschhaus Erobrer og Polens femogtyveaarige Vicekonge — og der staaer han nu atter og stirrer med Haan ned paa

dem, der krympede sig under hans Jeruhaand, og som nu følge leende gennem de oplyste Gader, synde Theatrene og Cafeerne og tiljuble Strauß deres Bifald.

Vi opholdt os flere Dage i Byen for at forviise os om, at vi ikke havde ladet os skuffe af det første Indtryk. Vi havde ondt ved at overbevise os om, at vi vare i Warschau, det samme Warschau, hvis Stene og Fliser ere badede i Blod, og hvis Kirker, Torve og Paladser staae som Mindesmærker om de rædselsfuldeste Scener. Vi vilde ikke troe, at det var den samme Befolkning, der havde seet Tusinder af sine Nærmeste blode paa Stafottet, og hvis ædleste Sønner hensmægte Livet paa Siberiens Stepper eller i de Nertschinskke Bjergværker. Var det Letfind eller Fortvivlelse? Hellere da det Sidste end det Første, thi en saadan Letfind vilde her være eksempeløs. Nei, man lever kun saaledes, naar man har tabt Alt, naar man har opgivet sig selv, og naar man Intet meer har at haabe eller frygte.

Vi aandede først lettere, da vi igjen sad paa Jernbanen, og Toget bruste afsted til Krakau, Kongeriget Polens ældgamle Hoved- og Kroningsstad, der siden 1846 staaer under østerrigsk Høiherd.

Gives der nogen By i Verden, hvor Alt synes at ramle sammen af Smuds og Alderdom, saa er det Krakau. Den gjør derfor kun et daarligt Indtryk paa den Reifende, som skynder sig at komme bort fra den, saasnart han har seet Slottet og Domkirken og gjort

en pligtfyldig Vandring ud til Kosciuskohøien. Slot-
tet blev i 1846 forvandlet til et Kastel og en Kaserne,
og der er Intet tilbage, der minder om den tidligere
Herlighed. Domkirken gjenner Thorvaldsens Marmor-
statue af Potöcki og stiger man ned i Kryptkirken, seer
man dernede de mægtige Steenkister, hvori Sobieski,
Kosciusko og Poniatowski hvile. Kosciuskohøien ligger
omtrent en halv Miils Vei udenfor Byen. Efter Sla-
viff Skik er den opført af Jord, der fra alle Egne i
Polen er sammenbragt af Menneskehænder; paa dens
Top, hvorfra der er en henrivende Udsigt til Karpatherne,
ligger der en simpel Granitsteen med Indskriften:
Kosciusko.

Paa Veien frem og tilbage passerer man Forstaden
Kazimierz. Man behøver ikke paa Skildtene at læse
„Aronson“ eller „Goldfinger“ for at vide, at man er
i Jodekvarteret. Familierne leve fuldstændigt paa Ga-
derne ligesom i Neapel, og man tager ikke feil af P hy-
sionomierne. En Maler vilde her kunne gjøre inter-
essante Skizzer og Studier, thi man seer Figurer i
Mængde, som man synes at kjende fra sin Barndom,
men som senere ere forsvundne. Midt imellem disse
forunderlige Skikkelser med deres lange Frakker, Raffjet-
ter og Proptrækkerroller, med Piben i Munden og
Stokken i Haanden, dukker der undertiden frem et virke-
ligt Skjønheidsbillede, en eller anden Madjel eller Nebekka,
der i sin maleriske Dragt staaer drømmende lænet til
Dørstolpen og fører Tanken pludselig tilbage til Middels-

alderen og Middertiden. Man glemmer da alt det Dø= rigte for kun at see paa hende, og selv naar man for= længe siden er over Broen, der forbinder Kazimierz med Byen, følger hendes Billede med En og sætter Phanta= sien i Bevægelse.

Krakaus øvrige Herligheder ere snart seete, og vi kunde for den Sags Skyld gjerne have forladt Krakau samme Aften, men vi bleve nødte til at blive der to Dage endnu, fordi Ingen af os vilde tage bort uden at have besøgt Wieliczka, det berømte Saltbjergværk, der ligger et Par Mile fra Krakau og kun foreviges paa et Par bestemte Dage om Ugen.

I en fortærende 39 Graders Hede ankom vi til Wieliczka. Vi vare omtrent nogle og tyve Herrer og Damer fra alle Kanter af Verden, der skulde gjøre Ned= farten i Fællesskab. Man iforte os strax Bjergmands= dragten, en brun Skutte og en grøn Hue, og samtidig begyndte en Mængde Smaadrenge at tænde deres Lamper for at lyse for os i Dybet. Nedfarten i en Dybde af flere hundrede Fod begyndte med Ratter og Enstighed, men lidt efter lidt blev man alvorlig og taus. Nu er man dernede; Lamperne lyse igjennem Mørket med et rodtligt Skjær, og Bjergmændene, der ledsage os, ind= stærpe os endnu engang at holde os sammen og ikke tabe Lamperne af Sigte. At forville sig herved vilde ogsaa være fortabt, thi Stoller og Gange krydse hinanden i saa utallige Labyrinthter, at den, der skulde passere dem

alle, vilde komme til at tilbagelægge henimod hundrede Mile.

Hvad der nu følger ligner mere et Eventyr af H. C. Andersen eller Hoffmann end en Rejsefildring — det indrommer jeg — men det er da ikke første Gang, at Virkeligheden overgaaer Alt, hvad en Poet er istand til at tænke sig, og det bliver heller ikke den sidste!

Fra et hvælvet Kapel, opført af tilhugne Saltsteen, der i den rødlig Belysning tog sig mørkt og alvorligt ud, fortes vi ind i en uendelig lang Gang, der var heelt beklædt med mægtige Træstammer. En høitidelig Musik lod os pludselig imode; vi styndte os efter den, og med eet stode vi i en gothisk Kirke, som en eneste colossal Lysekroner kun svagt var istand til at oplyse. Dybe Choraltøner gav Gjenlyd i de mægtige Hvælvninger og fyldte Sjælen, medens Diet forgjæves søgte at udmaale det uhyre Rum. Nu tændtes der Balaalys paa forskjellige Steder, og snart dukkede prægtigt byggede Altre, snart colossale Apostelstatuer, snart mægtige Gallerier frem igjennem Mulmet.

Musiken hørte op, men kun for et Dieblit efter at overraske os endnu stærkere. Vi gik igjennem en lang Gang, kun var den ikke beklædt med Træstammer som den forrige; den syntes muret af mægtige Kvadersteen, men naar Lyset streifede hen over dem, glintede de med et Sølvskjær og viste os, at det var Saltsteen ligesom alt det Øvrige. Pludselig begyndte Musikken at spille paany, men denne Gang var det muntre Dandsmelod-

dier, der trængte hen til os og ligesom forberedte os paa hvad der vilde komme. Et Dieblif efter traadte vi ind i en uhyre Balsal. En halv Snees Lysekroner, der saae ud, som om de vare formede af Krystaller, hang ned fra Loftet, og alle Lyfene vare tændte; rundt om fra Bæggene skinnede glimrende Transparenter, forbundne med hinanden ved Rækker af brogede Lamper, der toge sig ud som Guirlander; oppe fra Galeriet lod Orkestrets bruisende Toner: Straußere og Lannere afløste hinanden, og i et Dieblif var Dandsen i fuld Gang — den besynderligste Dands og den eventyrligste Balsal, som Noget kan forestille sig!

Langt om længe gik vort Tog videre, snart nedad, snart opad i de forunderligste Slangegange. Smaa-drengene med deres Lamper lob imellem os som Gnomer og Logtemænd. Vi horte Arbejderne hamre inde i Schakterne og mødte en lille Hest, der paa Skinner trak et heelt Train fuldt af Salttonder. Vi kom ind i en stor Hvalving, hvor halvnoagne Bjergmænd vare ifærd med at sprænge en Saltblok ud af Klippesiden — endelig faldt den med et Brag, et Dron, der endnu længe gav Gjenslyd i de tilstødende Dnhder. Vi gik igjennem hvalvede Haller, hvor der var opreist Pyramider og Mindestotter til Ære for det unge Keiserpar. Vi gik over en lang og smal Bro uden at aue, hvad den førte hen over, før de antændte Blaalyd til begge Sider viste os, hvilket søalgende Dnh der laa under vore Fødder.

Hvor længe vi vandrede omkring der, har jeg in-

gen Idee om; jeg veed kun, at disse underjordiske Scener, der een efter een rullede sig op for mig, betog mig i den Grad, at jeg ikke følte til nogen Træthed og neppe engang fik Tid til at tænke over den voldsomme Temperatur=Overgang fra den glødende Solvarme foroven til den krampe og iskolde Atmosfære, der overalt slog os imøde hernede. Pludselig stode vi foran en Bjergs. De stygiske Bænder kunde umuligt være mørkere end dette glatte, kulsorte Dnb, der her bredte sig foran os. Færgen laa der, som skulde sætte os over. Jeg saae mig allerede om efter Charon, men i det samme blev det mørke Dnb som ved et Trylleslag skinnende oplyst. Musikken spillede „Integer vitæ“, idet vi stødte fra Land, og der var Jubel og Livslyst i disse Toner. Vi seilede hen under en lang, hvælvet Tunnel og modtoges, idet vi landede, af et flammende „Velkommen, Brødre!“ der fra Landingsbroen skinnede os imøde.

En sort Saltsteensport, der skinnede som Marmor, førte os nu ind i en kæmpemæssig Hal, hvor Pistoler afsnydedes, og en Bouket af Raketter under Bragen, Knittren og Kvalden kastedes iveiret. Et smukt lille Jernbanetrain kom frem i det samme. Nydelige, smukt oplyste Waggoner til To og To modtogte Passagererne. Condukteuren peb, og under Latter, Jubel og Sang satte Toget sig i Bevægelse. En mere phantastisk Kjørsel kan man ikke tænke sig. Det var, som om alle Nationers Folkesange under Kjørslen smeltede sammen i en eneste Hymne. Et godt Kvarteer førte vi syngende omkring

i disse solvglimtende Labyrinth. Endelig paa Condukteuren igjen, Trainet standsede, og en halv Snees Minuter efter stode vi atter oppe i det blændende Sollys — og hvad vi havde oplevet dernede i Dybet forekom os allerede nu som en forunderlig Drom, en af disse Dromme, som man gjerne drømmer videre, og hvoraf man kun nødig vil vækkes.

Over et Par Byer med de barbariske Navne: Oświęzin og Jamisernice, fortsatte vi vor Reise igjennem Galiciens flade og eensformige Landstrækninger. Forst da Biala var passeret, viste sig Karpatherne, og nu begyndte Terrainet at høine sig og antage en mere tiltalende Charakter. Lidt efter kommer man ved Oderberg ind i den frugtbare Oderdal, og nu bliver Landet smukkere og smukkere: til begge Sider rige Kornmarker, hvoraf de fleste vare afhøstede, overalt i det Fjerne Bjerge og Bakker, og hist og her et eller andet nybygget Slot eller oppe paa Fjeldtinderne en ældgammel Ruin eller et smuktliggende Kloster.

Paa den lille Station Gänserndorf, hvor Toerbansen gaaer til Ungarn, kjøbte jeg tilfældigt et Nr. af „Neue freie Presse“ for efter en god Maanedes Faste at læse lidt Politit igjen — men fra det Dieblit af var ogsaa Reiselivets egentlige No og Lykke forsvunden. Bladet forudsatte Scenen i Ems mellem Kongen af Preussen og Benedetti som en bekjendt Sag og meddeelte med en hoi Grad af Sikkerhed og en overrassende Hurtighed, at Krigen var ved at bryde ud, og at Krigs-

erklæringen fra Frankrig vilde blive sendt om et Par Dage. At en god Danst maa komme ud af sin Ligevægt ved en saadan Efterretning er en Selvfølge. Hvad vil man gjøre hjemme? Hvorledes ville Terningerne rulle? Er der for os Frelse eller Undergang i dette Budskab? — Jeg sad endnu fordybet i disse Tanker og stirrede mekanisk i Avisen, da en ung Fransmand, som jeg havde talt endeel med i Coupeen, stodte til mig og pegede ud paa et sladt, monotont og temmelig kjedeligt Landskab. „Wagram! Voilà, Monsieur!“ sagde han med et triumferende Ansigt og vedblev at see ud af Binduet. Hvilket forunderligt Sammentræf! Paa det samme Punkt, hvor Franskmændene i 1809 havde slaaet Erkehertug Carl, læste jeg de første Efterretninger om, at Kampen begyndte igjen, og at det blodige Drama igjen skulde optages. Jeg stirrede ud af Binduet. En Flok forsultne Ravnne fløi lavt henover de sandede Marker, som om de vilde slaae ned paa deres Bytte. Jeg kom uvilkaarligt til at tænke paa Alfred de Mussets gribende Vers:

Combien, au jour de la curée,

Etiez vous de corbeaux contre l'aigle expirant ?

Bludselig splittedes de ad, uden at jeg kunde see Grunden, og med hæse Skrig fløi de bort til alle Sider. Var det Ornen, der havde skræmmet dem, Frankrigs Orn, Phønixfuglen, der ikke kan døe? Der var noget Dplivende i denne Tanke, og med Blikket paa Kahlenbjerget, hvis Grindringer fra Tyrkekrigen syntes at sige:

naar Noden er størst, er Hjælpen nærmest, kjørte jeg ind i Wien, det glade, gemnytlige Wien, som jeg i næsten tredive Aar ikke havde gjenseet.

Dengang havde det ikke arronderet sig saameget som nu; det var slankt og spinkelt og saae ud som en overgiven Ungerøvend, der har begyndt at leve og vil nyde Livet tilgavn. Nu har det lagt sig ud paa alle Kanter, men dets Emboupoint klæder det godt, thi det har — til Trods for Sadowa og til Trods for alle dets materielle Quaklerier — det samme glade og gemnytlige Physiognomi som tidligere. Ikke engang Tanken om en nærforestaaende Krig var istand til at fremkalde blot en øieblikkelig Alvor. Paa Stephanspladsen fyldtes „Selstabsvognene“ hvert Dieblik paa Dagen med lystige Passagerer, som vilde til Wieden, Meidling og Hietzing for at more sig. Gjennem Graben, Bognergasse, Frenzung og Ringstræde myldrede der med glimrende Equipager, pynkede Dandier og eventyrligklædte Damer. Folk i Tusindvis strømmede om Eftermiddagen til „Volks-garten“ — ikke for at see Canovas mesterlige Marmor-gruppe Theseus og Minotaurus, det ædleste Værk af nyere Kunst, der findes i Keiserstaden, men for at drikke Øl og høre paa Militairmusikken. De utallige Cafeer og Restaurationer vare fra Morgen til Aften fulde af glade Consumenter, og Domanrs Casino havde ondt ved at præstere alle de Bachhändl og al den Kloster-Neuburger, som en god Wiener umuligt kan være foruden. Ogsaa Theatrene vare i fuld Gang. Det Æneste,

der berørte Tiden, var de talrige Udfald imod Franskmændene, som Skuespillerne i Carltheatret og Theater an der Wien ikke forsomte at faae lagt ind i deres Replikker, og som stadigt lønnedes med stormende Bisald. Paa det prægtige nye Operatheater dansede Couqui, „den Eneste“, „den Uforlignelige“, og hun dansede godt og smukt, men Friskheden og Elasticiteten syntes mig var borte, og der var allerede yngre Kræfter, der berovede hende Krandsen. Vil man see en By i Europa, der svulmer og bruser af Sorgløshed, Munterhed og Gemytlighed, saa maa man gaae til Wien, og man vil finde dem der lige fra Verchenfeld til Prateren, dog ingensteds i den Grad som i „Die neue Welt“ ude i Hietzing. Det gaaer det kjøbenhavnske Tivoli med „Die neue Welt“ ligesom Couqui med de unge Dandsferinder. Det kjøbenhavnske Tivoli tærer endnu paa sin gamle Berømmelse; det lever endnu bestandig i den Tid, da det var det forste, fordi det var det eneste; som en gammel og stiv Akrobat gjør det Nar ud og Nar ind de samme Kunstler, og altid ringere og ringere; men det aner ikke, at det er distanceret, det veed ikke, at det hører selv til den gamle Verden, og at „die neue Welt“ har overfløiet det saa langt, at det neppe kommer med mere!

Jeg bemærkede for lidt siden, at Wien havde lagt sig ud paa alle Panter, og at dets Embonpoint klædte det godt. Derfor kan det væsentlig takke den Omstændighed, at det i den nyere Tid har haft en heel Hær-

flere af dygtige Architekter, der have forstaaet at lægge en udmærket Byggeplan, at benytte de lykkelige Terrainforhold og at animere Wienernes letvakte Byggelyst. Fire af disse Architekter: Förster, Stache, van der Mill og Siccardsburg, lagde i Forening den Byggeplan, der vedtoges i 1859, og det er dem, det væsentlig skyldes, at det gamle og det nye Wien nu ere bragte i en organisk Forbindelse med hinanden, at der ved brede Gader, store Pladser, prægtige Haver og Parkanlæg er sørget for Lys og Luft, og at Communicationen mellem det Gamle og det Nye er bleven saa let, at man neppe mærker Overgangen.

Hvad der i det sidste Decenium er bygget i Wien er aldeles fabelagtigt. Theatre, Slotte, Kirker og Privatbygninger myldrede frem som ved et Trylleslag, og ingen anden By i Europa har i saa kort Tid undergaaet en saa vidunderlig Forvandling. I disse Bygningsværker er Renaissancestilen den dominerende, og de imponere derfor, ligesom de petersborgske, mere ved Massen end ved Adel og Skjønhed. Dette gjælder om det nye Operahuus og flere af Paladserne, men især om Privatbygningerne, hvor de kunstneriske Hensyn i Regelen maae vige for de reent materielle — dog ikke altid. Ogsaa i den Retning har Theoph. Hansen, der med sit Arsenal-Museum for endeel Aar siden tilkæmpede eller rettere tiltvang sig en Plads blandt de første Architekter i Verden, havt Leilighed til at vise, at det Nyttige og Indbringende meget godt lader sig bringe i Sam-

flang med det Skønne og Ideale. I Ringsstræde ligeover for det pragtfulde nye Operahuus, har han opført en colossal Privatbygning, den saakaldte „Heinrichshof“, der ved sin storartede Simpelt, sin rytmiske Skønhed og den Genialitet, hvormed han har forstaaet at oplive Masserne og borttage det Gensformige og Trætende i en vidtstrakt Facade, gjør en ubeskrivelig Virkning. Dette Exempel er naturligviis ikke enestaaende — dertil har han selv bygget altfor meget, og dertil er den Indflydelse, som baade han og et Par andre nyere Architekter har udøvet, altfor betydelig — men set i sin Almindelighed kommer man dog til det Resultat, at Bygningsstilen i Wien er mere overlæst og rig end ædel og tiltalende, og at den gemtligke Keiserstad ingenlunde i arkitektonisk Henseende indtager den Plads, som man skulde formode efter de uhyre Kræfter, der her ere satte i Bevægelse.

Det kunde være interessant nok at forfølge dette Thema videre; men man kan ogsaa leve for længe mellem Muursteen, og naar nu tilmed Julisolen brænder varmt, og de hvide Sommerfyer trække hen over den blaae Himmel, saa komme Rejsenskerne igjen, og man faaer lyst til at trække med dem. Det gjorde vi ogsaa.

Vi gik til Mozarts Fødestad, det stille, heilige Salzburg, for at hvile ud efter Rejsen; men vi fandt ikke det, vi søgte. Vi slakkede om ved Bredderne af den rivende Salzach og gjorde Fodtoure i Bjergene; vi tog

til Verdetesgaden og Reichenhall, seilede omkring paa de stille, græsgroene Bjergsoer og vendte atter tilbage til vort Udgangspunkt. Det var Aften, da vi kom tilbage, og Alt var uforandret, som vi forlod det. I de grønne Træer henne paa Residentspladsen quiddrede Fuglene, som om de vilde sige Solen Farvel. Vandet pladsfede i Fountainerne, oppe fra Taarnet istemte Klokkespillet sine Mozartske Finaler, og saa hundrede Skridt derfra stod Standbilledet af ham, Musikens Rafael, som fra denne forborgue Dal udsendte disse Toner, som Verden aldrig vil høre Mage til. Selv Bjergene rundt omkring stode stille og høitidelige og syntes endnu at drømme om disse Toner. Det var den smukkeste Idyl man kan tænke sig, men vi havde ikke No til at nyde den.

Frankrig havde sendt Preussen sin Krigserklæring, og det hed allerede, at dets Tropper i Stormskridt nærmede sig Rhinen. I de tyske Aviser, der kom os for Die, skreg og hylede man over Franskmændene og rettede Opfordring paa Opfordring til alle „Deutschlands Gauen“ om at modsætte sig denne skændige Overrump-ling; Kong Wilhelm kaldte som sædvanligt Gud til Vidne paa sin Sags Reenhed og Retfærdighed; men paa samme Tid som man hoit og høitideligt væltede hele Skylden for Krigen over paa Franskmændene, forsikrede velunderrettede Folk os under fire Dine, at Preusserne allerede længe havde været forberedte, og at det var Franskmændene, der gik i Fælden.

Det havde stadigt været mit Ønske at see paa denne Reise Passionskuespillet i Oberammergau, som der er gaaet saa uendelig meget Ny af. Tilfældigt kom jeg til at see i et Blad, at Skuespillene rimeligviis vilde blive indstillede for i Aar, fordi „Christus, Petrus und ein Schäfer“ vare indkaldte til Krigstjeneste. Der var altsaa ingen Tid at spille, og et Par Timer efter var jeg allerede paa Veien til München. Var der idyllisk og fredeligt, hvor vi kom fra, saa var der her baade krigerisk og livligt. Jeg havde ondt ved at kjende de skikkelige Münchnere, som i tidligere Dage ikke kunde opflammes for Noget, ikke engang for Øllet: nu vare de ellevilde af Begeistring, men det klæbte dem slet ikke. En stor Sværm traf syngende gjennem Gaderne for at bringe Kongen en Ovation, Noget, som han nok ellers ikke er vant til og heller ikke sætter Priis paa. Vi havde ingen Anledning til at gjøre Folgeskab og foretrak at sætte os op i en Fiaker og kjøre ud til Theresienwiese for at aflægge en Visit hos „Bavaria“, hvis majestætiske Skjønhed og No jeg altid har beundret.

Naar man fra Bavaria og Ruhmeshalle kaster Blikket ud over München, saa er der een Figur, der strax dukker frem for En; jo længere man seer, desto større Dimensioner antager den, og tilsidst seer man slet ikke Andet — det er Kong Ludvig, det vil da sige den Første. Det er nemlig ikke Henrik Løve, det er han, der har staaet München, og at det nu er den interessanteste By i Europa paa denne Side Alperne skyldes

hans Geni udelukkende. Hans Geni? spørger man maaskee forundret. Ja, hvorfor ikke? man er saa villig til at anerkjende Geniet hos dem, der ødelægge Stæderne, hvorfor da ikke hos dem, der skabe og opbygge dem? Det er sandt, at han ikke var ene om det, men det var Napoleon ikke heller. Ligesom denne forstod at finde sine Generaler, saaledes forstod Kong Ludvig at finde sine Kunstnere. En heel Phalanx med Cornelius, Kaulbach, Klenze, Schwantaler, Ziebland, Voit, Gärtner, Kottmann og P. Hess i første Række virkeliggjorde hans Tanker. Det var ikke blot, som i Wien, Huse, Gader og Qvarterer, der myldrede frem her, men det var Kunstværker, det ene skjønnere og ypperligere end det andet, og det var af denne ædle Væddestrid, som Kong Ludvig havde fremkaldt, og som han forstod at vedligeholde og nære, at det nuværende München fremgik, og det med en saadan Glands og Betydning, at medens man for et halvt hundrede Aar siden helst gjorde en Omvei for at undgaae det, spiller det nu en Hovedrolle i den almindelige Kultur. Nu er det Rom og München, der gjensidig supplere hinanden, og den, der gaar til Rom for at kjende Oldtidens Kunst, maa nødvendigviis til München for at studere Nutidens.

Og her er nok at studere, næsten for Meget! Ligesom en ung Qvindes Skjønhed forhøies ved et enkelt velanbragt Smykke, men skjules og stilles i Skygge, naar hun bærer en Juvelboutik paa sig, saaledes gaar det med München. Her er — foruden de verdensbe-

romte Kunstsamlinger og Bygningsværker — en saadan Masse af Statuer, Frestes, Fontainer, Arkader, Glasmalerier, Propylæer, Quadrigaer og Triumfbuer, at man ikke kan gaae en Gade tilende, uden at man maa staae stille og beundre. Det er smukt og fortræffeligt Altsammen, men det seer ud, som om man har været i Forlegenhed med at faae det anbragt.

Jeg havde i det nye Pinakothek tilbragt prægtige Timer sammen med Kaulbach, Kiedel og Kottmann og skyndte mig netop gjennem Arcis- og Briennergaden hen til Glyptotheket. Et bortdragende baierisk Regiment kom med flyvende Faner og klingende Spil gjennem Gaden, fulgt af en larmende Sværm, der sang Smædeviser imod Franskmændene. Jeg blev med flere Andre trængt ind i en Gadedør. Soldaterne vare godt uniformerede, men de saae vrantne ud og syntes ikke at dele den Jubel, der omgav dem. „Gud være med dem, de Stakler!“ sagde en gammel Kone, der stod ved Siden af mig, og torrede Øinene. Et Par unge Piger brød ud i Jubel over den smukke Fane, der i dette Dieblisk luste forbi dem. „Na ja!“ sagde en gammel Münchener, der stod phlegmatisk og betragtede det Hele, „Fanen er god nok, naar bare Geværerne duebe noget — men det er gamle Forladningsgeværer allesammen!“

Endelig var Sværmen forbi; jeg kom atter ud i det Frie, og strax efter laa den prægtige Glyptotheksbygning foran mig. Jeg ilede op ad Trapperne, men Bronzedøren var lukket. „Hvad skal det sige?“ spurgte

jeg den galonerede Schweizer, der artigt løftede paa Hatten. „Her er luftet,“ svarede han; „alle Marmor-sagerne ere indpakkede for at bortsendes.“ — „Bortsendes! gjentog jeg. Hvorfor? Hvorhen?“ — „Ja, det veed jeg ikke,“ svarede han med en diplomatisk Mine, der syntes at sige mig, at man ogsaa kan spørge om formeget. Jeg gik ærgerlig bort og vidste ikke, hvorledes jeg skulde rime denne Frygtagtighed sammen med den høirosteede Begeistring. „Man skruer sig altsaa op! man er ikke saa tryk, som man gjerne vil anstille sig!“ tænkte jeg, og jeg blev snart bestyrket i denne Tanke, thi ogsaa Bibliotheket var luftet, ogsaa der pakke-ede man af alle Skræfter. „Vil man da indpakke hele Mündchen?“ sagde jeg til min Rejsekammerat. „Hvis saa er, gjør vi bedst i at tage bort, inden man passer os ind med det samme!“ Vi loe, og tidligt næste Morgen — det var netop en Tordag — gik vi med Trainet til Weilheim.

Efter en Times Rjorsel naaede vi den smukke Starnbergersø, hvis blanke, Iyfeblaae Blande endnu en god Etund forfriskede Diet og Sindet. Jeg var saa fordybet i Tanken om Ammergaufesten og om hvorvidt det, jeg skulde see, vilde svare til min Forventning eller ikke, at jeg slet ikke lagde Mærke til, at der ved alle Mellemstationer kun gik Passagerer af, uden at der kom nye istedet. Man havde i Hotellet forsikret os, at vi ved Jernbanegaarden i Weilheim vilde finde baade forspændte Vogne og Rejseelskab. Hvor stor var derfor

ikke vor Overraskelse, da vi naaede dertil saagodtson alene og hverken fandt det Ene eller det Andet. Jernbanebetjentene, som vi henvendte os til, vare ligesaa forundrede som vi og meente, at Festen sandsynligviis maatte være indstillet. Det var en net Historie! Vi besluttede imidlertid ikke at lade os skræmme, men strax at gaae paa Opdagelse efter et Skjoretui. I Selskab med en ung Engländer, der ikke kunde et Ord Tydsk, men alligevel var reist hertil alene for at see det tydske Passions-spil, traf vi endelig paa en Klubsk, som for gode Ord og Betaling paatog sig at bringe os til Ammergau. Lidt efter vare vi paa Beien, og nu gif det Bakke op og Bakke ned henad en uendelig Landevei uden Skygge eller Afværling. Ikke destomindre havde den unge Engländer Brentassen fremme hvert Dieblit; han skrev og skrev usfortrødent, men hvad han skrev kunde jeg ikke godt blive klog paa.

Foran os taarnede sig langt borte de bairiske og tyrolske Høialper, og Diet blev ikke træt af at følge det veksende Farvespil, der fra det dybeste Mørkeblaa efterhaanden gif over til Violet, Blegrodt og skinnende Guld. Først langt ud paa Eftermiddagen naaede vi Murnau, en smuk lille Landsby, der ligger omtrent midtveis mellem Weilheim og Ammergau. Vi vare ligeved at forsmægte af Torst og vilde ikke troe vore Dine, da vi rullede ind — ikke i en Landsbykro, men i et stort, nybygget Hotel, og en Kellner kom springende og spurgte, hvad han maatte servere, og om vi

wilde spise i Salen eller i Haven? Der var noget saa behageligt Overrassende i disse Spørgsmaal, at vi noiedes med at stemme for Haven og overlod Dpvarteren at sørge for Resten. Lidt efter sad vi allerede under grønne Træer ved et langt, pynteligt dækket Bord og med en Seidel foran os.

Vi havde ikke sidet ret længe, for Dpvarteren igjen kom springende med Couverter: et nyt Reiseselskab, en Herre og tre smukke Damer, fulgte efter og tog Plads ved det samme Bord som vi Andre. Vi hilste ærbødigt paa Damerne, der besvarede vor Hilsen forbindtligt, og det varede ikke længe, for en Samtale var i Gang, der blev bestandig livligere og livligere.

Der er Intet, der nærmer Folk saa hurtigt til hinanden som en sund og hjertelig Latter. Den udeblev heller ikke, thi den udmærkede Diner, som Dpvarterens Vigtighed havde spaaet os, og som vi Alle havde overladt det til ham at arrangere, faldt ud til en tarvelig „Brathuhn mit Kartoffeln“ og slet ikke Andet. Vi tog imidlertid vort Parti og ledsagede den stakkels Brathuhn med saamange Indsald og Bemærkninger, at det var intet Under, at den skyndte sig at forsvinde. Maaltidet endte derfor med Latter og Lystighed, som det begyndte, og skjøndt vi ikke havde noget at spise, var Stemningen dog saa ualmindelig livlig, at Ingen af Damerne gjorde Mine til at reise sig fra Bordet. Det havde ogsaa været barbarisk, thi er der Noget, som man af alle Kræfter skal holde fast paa, saa er det disse

lykkelige Stemninger, som fødes og meddele sig, uden at man veed hvorledes, som man ikke kan fremkalde, og som dog ere Livets egentligste Blomster.

Det var maaskee i Folelsen heraf, at de To af Damerne, som jeg havde talt mest med, paa eensgang gave mig deres Kort og udbade sig mit. Den Tredie og Eldre havde hele Tiden holdt sig meget tilbage, men hun interesserede mig ubeskriveligt. Hun havde fulgt Samtalen med Liv, og de saa Bemærkninger, hun af og til fremkom med, vare saa sunde og træffende og vidnede ikke blot om en ualmindelig praktisk Sands, men tillige om en mere ideal Opfattelse af Kunst og Verden, end man i Ualmindelighed er vant til. Idet jeg gav de to unge Damer mit Kort, forundrede det mig, at hun skyndte sig hen til dem for at see et Navn, der i al Fald blandt Fremmede hverken kunde have Klang eller Betydning; men endnu mere forbausset blev jeg, da hun, efterat have seet det, udbrod med Varme, men bestandig i det reneste Lydsf: „Ak, er det Dem! At jeg skulde træffe Dem her, jeg, som saa tidt har onsket at see Dem! . . . Vent lidt, saa maa jeg da ogsaa give Dem mit Kort.“ Hun lob hen til sin Reisetaske og fremtog et Kort, som hun rakte mig med et ubeskriveligt Udtryk, et forunderligt Smil, et Smil „mellem Lee og Græde“ vilde Christian Winther have kaldt det. Jeg greb det ivrigt, men jeg vilde neppe troe mine Dine. „Lucilie Grahn = Young“ stod der paa dette lille Blad, som formeligt dirrede mellem mine

Fingre. Jeg veed ikke, hvad jeg sagde, men jeg kyskede heftigt den Haand, som havde rakt mig det. Lucilie Grahn her! Denne Tanke overvældede mig næsten. Det var, som om hele min Ungdom med al dens Sværmeri, al dens Friskhed og Modtagelighed igjen rullede op for mig. Hvor mange skjønne og blivende Indtryk havde jeg ikke modtaget gjennem hende! Hvor smerteligt var jeg bleven berørt af hendes Afreise! Med hvilke Følelser ilede jeg ikke, paa min første Udenlandsfart, ud til Versailles for at gjensee hende — og nu stod hun efter saamange Mars Forlob for mig — i Murnau, en lillebitte sydbaiersk Landsby, en Afrog, der ligger saagodtsom udenfor Civilisationen.

De Andre havde med stigende Forbauselse seet paa denne lille Scene, som de ikke forstod et Ord af. Jeg gjorde de unge Damer en Undskyldning og meddeelte dem i saa Ord, at det var en berømt Landsmandinde, som jeg havde sværmet for i min Ungdom, og som jeg ikke havde seet siden den Tid. De fandt det ubeskriveligt interessant og syntes begge To meget bevægede. Den unge Engländer havde igjen faaet Brevtasten frem og sad og skrev af alle Kræfter. Han betroede mig senere, at han var Forfatter og ingenlunde uheldig, eftersom han nylig havde arvet en uhyre Formue, at han reiste for at samle „impressions“, og at den Gjenkjendelse-scene, han nylig havde været Vidne til, havde strax givet ham Stof til en lille „novel“, som jeg til Nyaar skulde faae at læse i en eller anden „keepsake.“

Min Landsmandinde og jeg havde et saa uindtommeligt Stof for os, at Quartererne lob som Minuter. Inden vi anede det, holdt Bognene igjen forspændte, og Rudsfene smældede for at minde os om, at vi skulde videre. Ulykkeligvis skulde vi Alle til Ammergau, og da vi steg tilvogns, havde man havt den Forekommenhed at sørge for, at hun og jeg ikke bleve skilte. Engländeren var krobet op paa den umagelige Bux, og jeg forsøgte forgjæves at faae ham ind i Bognen. Han forsikrede gemnyttigt, at han netop havde udsøgt sig denne Plads, for at han i uforstyrret Ro kunde sidde og i Tankerne gjennemarbeide sin „*novel*.“

Langt ud paa Aftenen naaede vi Oberau, og et Par Timer efter vare vi i Ammergau. Det havde været en besværlig Kjørsel, sagde de Andre, men det vidste vi Intet af. Vi havde med hele vor Sjæl været i Hjemmet, i det Hjem, som hun elsker endnu med den selofamme Varme, som da hun i en ganske ung Alder havde forladt det. Og hvad havde hun ikke oplevet siden den Tid?

Reiselivet fører det med sig, at man snart dvæler ved Stæder og snart ved Personer. Jeg vil her dvæle et Øieblik ved Lucilie Grahn og forsøge paa igjen at fremmane en Skikkelse, der i en Række af Aar i sin Kunst udøvede en Herfermagt, som Ingen senere er naaet op til. Maaskee vil den yngre Slægt ikke kunne forstaae, hvorfor Lucilie Grahn i sin Tid blev saa for-gudet, eller hvad det var for en Trolldom, hun ud-

ovede, thi Forbilleder som hun findes ikke længer; men de, der ere samtidige med mig eller endnu ældre, de ville erindre, at der hos hende var paa eengang noget Psycheagtigt og noget Verusende, en Forening af aandelig og legemlig Skjonhed, af Fiinhed, Ynde og Kraft, som aldrig er overgaaet.

Bournonville siger om hende i sit Theaterliv, 2det Bind, at hun besad alle de Egenstaber, der udmærke en Dandsferinde, at hun gav vort Publikum den første Idee om quindelig Virtuositet i Dands, at hendes ædle Fremstilling af Sulphiden og Astrid i Baldemar gjorde Epoke i Balletten, at en uimodstaaelig Higen efter Berømthed drev hende til Paris, hvor hun, efter at have udviklet sit Talent til en mærkelig Styrke, optraadte med eenstemmig Bifald, og at hun ved senere at danse paa de største Hovedstæders Theatre erhvervede sig et europæisk Renomme.

Denne Udtalelse af en Mand, der her er den mest kompetente Dommer, indeholder, som man vil see, tillige et lille Livsbillede, og det er dette Livsbillede, jeg vil bestræbe mig for at udføre noget mere, idet jeg henholder mig deels til mine egne Erindringer, deels til de Træk af hendes Kunstnerliv, som hun selv leilighedsviis kom til at meddele mig i de Timer, vi tilbragte med hinanden. Der er Begivenheder derimellem, som ganske vist ville læses baade med Glæde og Interesse.

Medens der er Kunstnere, som først i en modnere Alder blive sig deres Kald bevidste, er der andre, hos

hvem det aabenbarer sig ulige tidligere. Lucilie Grahn horer til disse Sidste. Den 29de Mai 1829 betraadte hun forste Gang Scenen som Barn i Jocko eller den brasilianske Abe, og allerede her henrev hun Publikum til Beundring og lod det ane, hvad for en Fremtid der ventede hende. Naar hun havde spillet om Aftenen i Jocko, blev hun baaret hjem fra Theatret af en gammel Pige; hun sad da gjerne paa hendes Arm og saae op til Stjerneerne og havde altid kun eet og det samme Onske, at hun dog engang maatte blive en stor Kunstnerinde. En Aften i et saadant Dieblif faldt der en Stjerne, og det hedder jo, at naar man i dette Moment onsker Noget, saa gaaer det i Opfyldelse. Dette Barsef gav hende ligesaa Barndommen en forunderlig Sikkerhed og Tillidsfuldhed og styrkede i hoi Grad baade hendes Talent og hendes Arbejdslyst.

Bournonville, der strax havde opdaget hendes ualmindelige Coner, holdt hende nu i flere Aar borte fra den daglige Tjeneste og ledede samtidig selv hendes Udvikling, indtil hun i September 1834 debuterede i „Den Stumme i Portici“ og strax henrev til en Begeistring, der skuldes ikke blot hendes ranke, smidige Figur, hendes smukke og sympatheticke Ansigtsubtryk, hendes sjalfulbe Mimik og store Kunstfaerdighed, men især en hos os hidtil ukjendt Gratie og Energi i enhver af hendes Bevægelser.

At hun i de nærmest paafølgende Aar var Publicums erklærede Yndling og Ballettens væsentligste Stotte

er en Selvfølge. I Sommerferien 1837 gik hun til Paris for at uddanne sig endnu mere under Veiledning af den berømte Barrez, og det manglede heller ikke paa, at der strax blev gjort hende fristende Tilbud for at faae hende til at blive. Theaterchefen i Kjøbenhavn, den brave og fortræffelige Holstein, vilde ikke udsætte sig for, at det kunde komme saa vidt. Rahbek har i Anledning af ham sagt en Bittighed, der er ganske betegnende. „Det er en besynderlig Mand!“ sagde Rahbek om sin tidligere Collega. „Han er bange for Alt uden Kugler og Krudt.“ Dette slog ogsaa til her, thi Holstein, der baade var bange for at paadrage sig Publicums Misfornoielse og for at tilføie Balletten et dødeligt Stød, hvis hun gik af, skrev hende varmt og indstændigt til om at blive. Hun rettede sig efter hans Ønske og feirede nu efter sin Hjemkomst Triumfer i Overflodighed. I 1839 gik hun i Sommermaanederne igjen til Paris, men denne Gang for at dansse paa den store Opera, hvor hun modtoges med Enthusiasme. Ved hendes Tilbagekomst var Publicum endnu varmere imod hende end nogensinde, men hun folte sig alligevel trykket af Forholdene herhjemme, og hendes Stilling forekom hende meer og meer uholdbar. I Februar Maaned forlangte hun Permission for at gaae til Hamborg, men det var ikke hendes Forsæt at komme mere tilbage. Hun vilde undgaae alle Demonstrationer og troede at have holdt sin Plan hemmelig for Alle; ikke desto mindre var den bleven robet, og da hun den 23de Februar om Aftenen kom hen til Post-

gaarden — efterat have danset El Jaleo i Robert af Normandiet — var Postgaarden og den nærmeste Deel af Kjobnibergsgade fulsfort af Mennesker. „Bliv! bliv!“ raabte man til hende fra alle Sider, og Folk krøb op paa Postvognen for at holde hende tilbage. I sin Forskrækkelse rakte hun Hænderne ud til dem, for at sige Farvel, og da Kufften smældede, og Vognen rullede affted, havde man — i Iver for at beholde hende — jon= derrevet hendes Handsker og hendes Kommetorflæde.

Med halvtredstindstyve Taler tog hun nu til Hamborg og præsenterede sig strax for Direktøren for Stadttheatret, Hr. Mühling. „Jeg veed ikke, om jeg har den Ære at være kjendt af Dem — mit Navn er Lucilie Grahn“ . . . sagde hun med nogen Forlegenhed.

Direktøren nikkede.

„Jeg kommer for at danse paa Deres Theater,“ blev hun ved, „men jeg veed ikke, hvad De kan byde mig, og jeg er desværre nodt til ikke at være billig.“ — „Ei ei!“ svarede han smilende. „Jeg haaber dog, at vi nok komme overeens: Theatret her pleier at betale udmærkede Gjæster femten Louisdorer for en Uften, og det samme vil jeg ogsaa byde Dem.“

„Saa kan jeg ligesaa godt pakke ind strax!“ udbrod hun halvt fortvilet, „thi det nytter mig ikke det mindste. Jeg maa have Penge, mange Penge, thi jeg gaaer til Paris for at faae Engagement, men jeg har endnu meget at lære forinden!“ . . .

„Hvad forstaaer De ved mange Penge?“ spurgte Direktøren.

„Halvtredsidstve Louisdorer for Aftenen!“

Direktøren slog forskrækket Hænderne sammen. „Halvtredsidstve Louisdorer! Beed De vel, at det er en Sum, som vi kun har betalt en eneste Gang — og det var til Catalani! Nei, min Kjære! det kan der ikke være Tale om.“

Lucie Grahn havde allerede Haanden paa Dorsgrebet, da Direktøren standsede hende: „Hør!“ sagde han, „jeg kan sætte mig ind i Deres Stilling, og jeg kan godt lide Dem. Jeg tilbyder Dem derfor — skjondt det som Forretning er en Galskab — for en enkelt Gang femogtve Louisdorer og dermed Basta!“

„Godt!“ svarede Dandsereinden efter et Dieblis Betænkning, „jeg tager imod de femogtve Louisdorer, men for en enkelt Gang. Huff paa, at De kjender min Priis, hvis De vil have mig til at dandse oftere.“

Direktøren trak paa Skuldrene og smilte, som om han vilde sige: Ja den Dag lever Du aldrig, men han indskrænkede sig til høfligt at spørge hende om, hvad hun kunde dandse.

„Alt, hvad De vil og med fire og tve Timers Varsel.“

„Vi har „Brama og Bajaderen“ paa Repertoiret.“

„Fortsæffeligt! Imorgen dandser jeg Bajaderen.“

Det gjorde hun ogsaa, og da Tæppet faldt efter

første Akt, vare Hamborgerne ude af sig selv af Henrykkelse, og den Første, der kom til hende oppe paa Scenen, var Directeuren, der gned sig i Hænderne og med et smilende Ansigt spurgte hende: „Wann tanzen wir wieder?“

„I Morgen, i Overmorgen, saa tidt De vil, men De huffer mine Conditioner.“

„Versteht sich,“ sagde han leende.

Dermed var Contracten sluttet, og nu dandsede hun under Hamborgernes Jubel og til fordoblede Priser den ene Akten efter den anden i en lang Række af Forestillinger, og da hun endelig var færdig, kunde hun gaae til Paris med en lille Formue, som senere kom hende til udmærket Nytte.

Her meldte hun sig strax ved den store Opera og begyndte at arbejde med en Ufortrodenhed og Udholdenhed, som om hun var den yngste Begynder. Paris er en af de Byer, hvor man ikke er tidligt paa Benene, allermindst om Vinteren. Ikke desto mindre gif hun hver Morgen Kl. syv til Operaen for at gjøre Skole. I Regelen maatte hun staae en god Tid først og frøse udenfor Døren i Rue Capelletière, fordi Portneren endnu ikke var oppe, og naar hun endelig fik begyndt, stod hendes Lærer med Violinen og rystede af Kulde. Disse Austrengelser førte ogsaa til Maalet. Hendes Lærere, Barrez og Gosselin, vare henrykte over hendes Dispositioner, og en smuk Dag kom Duponchel, Directeuren for den store Opera, ligesom tilfældigviis til for at see hende dandsse.

Han havde neppe seet paa hende i ti Minuter, for han afbrød Proven med den Bemærkning, at her var jo Intet mere at lære. Han tilbød hende et foreløbigt Engagement paa 8000 Francs som en Begyndelsesgave og foreslog hende at optræde i „Sylfiden“.

„Nu var hun lykkelig. Nu havde hun naaet, hvad der bestandigt havde foresvævet hende som den høieste Lykke: at tilhøre den første Skueplads i Verden og at kunne rivalisere med de Bedste. At hun vilde gaae fejerrig ud af Kampen, tvivlede hun intet Dieblit om, og Resultatet viste, at hun havde Ret. At gjøre Furore paa den store Opera i Paris betyder noget Andet end at gjøre Lykke paa et hvilket som helst andet Theater. Man træder paa eengang ud af de Ubemærkedes legio og faaer Plads mellem de Udvalgte; man fejrer Triumfer, der ikke ere glemte i samme Dieblit, men som give Gjenlyd over hele Verden; man tinger ikke længer om Prisen for sine Præstationer, men bestemmer den selv; Glans, Ære og Rigdom, der for Kunstnere i Almindelighed staae som skuffende Morganaflotte, strømme ind paa den lykkelige Seiervinder, og Raabet: væ victis! klinger ligesaa vel fra Scenen som fra Balpladsen.

Lucilie Grahn var kun sytten Aar gammel, da hun traadte op i Paris som Sylfiden og pludselig fik et Navn ved Siden af Fanny Elsslers. — Hvilken glimrende Kunstnerbane aabnede der sig nu ikke for hende, og dog behøvedes der kun et Slag af Skjæbnen for grusomt at forstyrre den. I otte Maaneder havde hun

fortryllet Pariserne ligesom tidligere Kjøbenhavnerne; da fik hun pludselig en Knæstade, der standsede hende i hendes Triumfer og bandt hende til Sygeleiet. Det var et Tordenflag! Hun konsulerede den ene Læge efter den anden, tilsidst havde hun ikke færre end Sex, men mange Kofke fordærve Mæden, og med Knæet blev det Dag for Dag værre og værre. For at faae No blev hun bragt ud til Versailles — „og her var det, De vilde besøge mig,“ sagde hun venligt og rakte mig Haanden, „men jeg laa bestandig tilfængs og kunde ikke modtage Nogen.“ . . . Et halvt Aar efter var hun endnu lige vidt, da en Dag en Herre lod sig melde hos hende for at tale om en Forretning. Han blev afviist, men kom saa ufortrodent igjen den ene Dag efter den anden, at hun tilsidst blev nødt til at modtage ham. Uden engang at forhøre sig om hendes Befindende gif han lige til Sagen og spurgte hende, om hun vilde modtage et Engagement ved den keiserlige Opera i St. Petersborg paa 40,000 Francs aarlig.

Hun saae forundret paa ham. „Seer De da ikke,“ spurgte hun, „i hvilken Tilstand jeg befinder mig, og at det vilde være Daarskab under disse Forhold at indlade sig paa et Engagement?“

„Jeg beklager“, sagde han hoffligt, „ligesom Alverden det Uheld, der har ramt Dem, men haaber, at der snart kan indtræde en lykkelig Bending.“

„Det er meer, end jeg gjør,“ svarede hun, „thi

mine Læger have fra Begyndelsen sagt mig, at det godt kan trække ud med min Helbredelse i Nar og Dag."

"Nu vel," svarede han med en uforanderlig No, "og De har allerede ligget et halvt Nar; De tillader da maaskee, at jeg om et halvt Nar kommer igjen og fornjer mit Tilbud."

Han bukkede dybt og gik, og et halvt Nar efter var han atter paa Pletten; men Situationen var endnu den samme, og den samme Scene gjentog sig saagodtsom uforandret — kun da han anbefalede sig og bad om Tilladelse til om et halvt Nar at komme igjen, bad Kunstnerinden ham ikke at gjøre sig Uleilighed tiere. "Jeg kommer uden Tvivl aldrig til at dandse mere," sagde hun, "og jeg maa — hvor meget det end koster mig — gjøre mig fortrolig med denne Tanke."

"Saa maa De have lettere derved end alle Andre! Dvertimod, jeg kan forsikre Dem, at der er Ingen, som har seet Dem dandse, der har opgivet Haabet om at see det igjen — og jeg ikke heller!" Han bukkede og gjentog, idet han gik, at han om et halvt Nar igjen vilde have den Ære at høre til hendes Befindende.

Sygdommen vedblev imidlertid haardnakket at staae paa det samme Punkt. Midt i al denne Nød og Elendighed var den lille Formue, hun havde tjent sig i Hamborg, en sand Betsignelse for hende, thi uden den havde hendes Stilling i et fremmed Land været forferdelig. Hvert Halvaar mødte den Fremmede ufortøden, og Lucilie Grahn havde allerede begyndt at be-

tragte ham som en forrøbt Mand, der led af en fix Idee, som han ikke kunde komme bort fra.

Da han femte Gang kom igjen, var hun oppe og gif let hen over Gulvet, idet han traadte ind til hende. Han tog med sin sædvanlige Forretningsalvor et Dokument op afommen og sagde: „Seg seer, at jeg denne Gang kommer tilpas, og at vi kan strax underskrive Contracten!“

„Ikke strax!“ sagde Lucilie Grahn leende. „Seg har ikke dandsjet endnu og veed ikke engang, om jeg kan taale det. I ethvert Tilfælde maa jeg først gjøre et Par Ugers Skole.“

„Saa tillader jeg mig om en Maaned at komme igjen og afgjøre det Fornødue,“ sagde han med den samme urokkelige Alvor som sædvanligt. En Maaned efter var ikke blot Contracten underskreven, men Agenten havde „efter Befaling“ udbetalt Kunstnerinden femtusind Francs til Reise- og Toiletudgifter, og saa Dage efter var hun allerede paa Veien til St. Petersborg. Reisen i den barske Vintertid havde angrebet hendes Helbred, og hun var lidende, da hun kom til St. Petersborg. Imidlertid meldte hun sig strax hos Theaterchefen General Guedeonoff, der blev meget glad over at see hende og bad hende om at komme i Theatret samme Aften, for at hun kunde gjøre sig bekjendt baade med Scenen og med Publicum. Hun undskyldte sig med, at hun var træt efter Reisen og ikke befandt sig vel, men han vilde ikke tage imod nogen Undskyldning. „Seg stiller en

Gitterloge til Deres Disposition, saa behøver De ikke at gjøre Toilet og kan gaae, naar De ikke morer Dem længer." Derved blev det, og ud paa Aftenen sendte Generalen en Drojkh efter hende.

Det var Mandag og Operadag, og Theatret var propfuldt. Midt under Ouverturen opstod der pludselig en Bevægelse, og en heel Række af bestjærnede Herrer reiste sig op og bukkede. Det var Keiseren, der traadte ind i sin Loge. Aldrig saasnart var forstle Akt tilende, før der blev banket paa Kunstnerindens Logedør, og General Guedeonoff traadte ind til hende. „Keiseren er her i Theatret," sagde han hurtigt, „og har hørt, at De er kommen. Han forlanger at see Dem."

Hun begyndte at protestere og stjod sig ind under, at hun, i Henhold til Generalens egne Ord, ikke havde gjort Toilet, men han afbrød hende kort. „Mit kjære Barn!" sagde han smilende, „De vil ved nærmere Bekjendtskab erfare, at jeg er Føieligheden selv, og at jeg vil gjøre Alt for at være Dem behagelig; men een Ting vil jeg forudstikke, og det maa De husse paa, saalænge De er i Rusland: naar Keiseren vil Noget, saa taaler han ingen Modsigelse, og saa gjør baade De og jeg bedst i at Iystre paa Diebliffet!"

Med disse Ord gav han hende Armen og forte hende ud af Logen uden videre. De gif tvers over Scenen, men hun trak forstrækket Dinene til sig, thi der stod Personalet formelig opstillet en haye for at tage deres nye Collega i Diefyn. Et Dieblif efter stod

de udenfor en Dor, som en Rakai i det keiserlige Livree aabnede med et Bux. Hun traadte ind i en oplyst Salon, der straalede af Forgyldning og midt i den stod en rank, imponerende Skikkelse i Generalsuniform — det var Keiseren.

Han traadte hende et Par Skridt imode, gav hende Haanden og onskede hende Velkommen til Rusland. Derpaa førte han Samtalen hen paa Paris, hendes Evgdom, Reisen og de Partier, hun agtede at udføre i St. Petersborg. Han forsikrede hende, at han glædede sig til at see hende optræde, sagde hende venligt Farvel, og hun stod allerede dybt neiende ved Døren, da han pludselig kaldte hende tilbage. „Det er sandt,“ sagde han smilende, „det kan dog maaskee interessere Dem at høre, hvorfor det har været mig saa magtpaaliggende at faae Dem hertil?“

„Dem, Sire?“ spurgte hun og saa overrasket paa ham.

„Ja netop, thi det er min Agent, der stadig har været hos Dem, og hvis han har lobet Dem paa Dørene, saa er det ogsaa min Skyld, thi han havde Ordre til ikke at tabe Dem af Sigte.“

Hun fremstammede nogle Ord om, at hun ikke begreb, hvormed hun havde været saa lykkelig at tildrage sig Keiserens Opmærksomhed.

„Det skal jeg sige Dem. Jeg forlanger af min Son,*)

*) Den nuværende Keiser.

naar han er paa Reise, at han skal føre en Dagbog, som jeg stadig gennemlæser efter hans Hjemkomst — det interesserer mig da altid at lægge Mærke til hans Anskuelser og Domme. For nogle Aar siden læste jeg en lille Notits i hans Dagbog, der specielt vedrorte Dem: „Igaar Aften,“ skrev min Son, „har jeg i Theatret i Kjøbenhavn set en ung Person, som synes mig at forene alle de Egenstaber, der udgjøre en fuldendt Dandsferinde. Hun er tillige meget smuk og kun sytten Aar gammel. Det skulde undre mig, om Madamsle Grahn — det er den unge Dames Navn — ikke har en glimrende Fremtid.“ Disse Uttringer af min Son vakte min Interesse; jeg mærkede mig Deres Navn, og da jeg kort efter i fransk Aviser læste om Deres Debut i Paris og saae Udtalelser om Dem, der fuldstændigt bekræftede min Sons Dom, fik jeg selv Lust til at see Dem. De kan altsaa see,“ tilføiede Keiseren, „at det ikke er med smaa Forventninger, jeg vil møde i Theatret.“

„Jeg skal gjøre mit Bedste,“ svarede den unge Pige rodmunde, „for at Deres Majestæt ikke skal blive altfor meget skuffet.“

Det gjorde hun ogsaa ærligt. Det gik her som overalt: hendes første Optræden var en saa fuldstændig Seir, at alle Hjerter fløi hende imøde. Rigefra denne første Aften var hun Petersborgernes og Keiserfamiliens Yndling. Enthufiasmen var om muligt endnu større end i Paris — og langt mere indbringende, thi Paris har

kun Overflod paa Blomster, men St. Petersborg paa Perler, Veltsværk og Brillanter. De strømmede ind til hende i Masser, og Keiserinden foregik med Exemplet.

I St. Petersborg vilde hun have været fuldstændig lykkelig, hvis hendes Helbred havde tilladt hende at være det. Ruslandsreisen i en streng Januarfulde havde angrebet hendes Bryst. — Hun strantede saagodtsom hele den første Vinter, men hun vilde ikke give tabt, og det passerede ikke sjældent, at hun dandsede med Bra-vour om Aftenen, uagtet hun havde ligget tilfængs hele Dagen. Disse Anfald bleve imidlertid hyppigere og antog efterhaanden en saa alvorlig Charakter, at Keiserinden sendte hende sin egen Livlæge. Ved et for-nuftigt Regime bragte hun det dertil, at hun dandsede endnu en heel Vinter i St. Petersborg; men hun begyndte at tabe sit friske Udseende og at blive mager, og tilsidst afgang Keiserindens Livlæge den Erklæring, at hun ikke kunde taale Klimaet og maatte gaae til Italien, hvis hun vilde komme sig. Det var med et tungt Hjerte, at hun forlod St. Petersborg, hvor hun havde følt sig saa lykkelig. I 1845 gik hun til Italien, hvor hun fuldstændig gjenvandt sit Helbred, og i Milano, Rom, Neapel, London og Wien feirede hun nu i en halv Snees Aar en Række af Triumfer, som kun saa Kunstnere kunne opvise Mage til. I 1857 giftede hun sig i München med en ung berømt Tenorist ved Navn Young. Rig, forgudet og paa sit Talents Middags-høide forlod hun nu Scenen for bestandig og var i

ser Ar den misundelsesværdigste Hustru, indtil en grufom Skjæbne tilintetgjorde hendes ægtefæbelige Lykke. Ved en Theaterforestilling i 1863 styrtede hendes Mand ned i en Forsænkning. Han sang endnu et Ar derefter, henrivende smukt som altid, men han var jevnlig lidende, og det viste sig nu, at han i Faldet havde beskædiget Nyggen. Der paafølgte en fuldstændig Lamhed, og hun har nu Ar ud og Ar ind pleiet den Ulykkelige med den mest opoffrende Omhed. I de sidste Ar har hun, efter den unge Konge af Baierns Opfordring, overtaget Ledelsen af Balletten i München, og nu er det hendes Livs smukke Formaal og Opgave at udfinde og fremelske Talentet og føre det frem paa den Bane, som hun, selv saa seierrikt gjennemløb.

Det var balmørk Nat, da vi naaede Ammergau, og det varede en god Stund endnu, inden vi Alle fik Logis oppe i Landsbøen. Lucilie Grahns skjænkede Thee for os, og et Kvarteer efter søgte vi hver hen til Sit. Den unge Engländer og jeg havde faaet Logis sammen i et lillebitte Rum, hvor der var Plads til to Senge, et Bord og et Par Stole. Medens min Con-
tubernal klædte sig af, fattede jeg mig hen for at optegne Et og Andet, der knyttede sig til Dagen. Bludselig blev der ganske stille i Værelset. Jeg troede, at han var gaaet iseng og vendte mig om til ham for at sige Godnat. Han laa i en lang Natstjorte paa de bare

Knæ foran Sengen og bad stille og andægtigt. Der var noget Barnligt og Velgjørende i denne Scene, som rørte mig og gjorde mig godt. Jeg sov trygt i nogle Timer og var allerede klokken sex nede i Haven, hvor vi skulde samles for at gøre en Tour gennem Landsbyen, inden Passionsfueospillet begyndte.

(Fortsættes.)

Etter Slagene.

Af

Jul. Chr. Gerson.

Der straalte om Frankrig et Storheds Stjær,
 Det havde sin Keiser, det havde sin Hær,
 Som Ormens Slag var dets Villie;
 Da glemte sig selv det en kort Minut,
 Den velsignede Fred blev i Letfind brudt,
 Og plettet stod Frankrigs Villie.

Fra Land og til Land gif det Budskab hen:
 Et Fortidens Had faaer nu Liv igjen —
 Flyv, huusvilde Fugl, fra Neden! —
 Og kamplystne Kræfter sig Bane brød,
 I hoié Sky Marsellaifen lød,
 Og Sværdet klirred' i Skeden.

Snart hortes i Luften der Furiers Skrig!
 Hvor Sæden var Korn, der var Hosten Liig,
 For Leen faldt Tusind' ad Gangen!
 De vældige Lover i Kamp sig vred',
 Hver Gang de tog fat, randt et Blodhav ned,
 Og Alt var i Rødsjel fangen.

Det tordned' i Vest, og det tordned' i Øst,
 Det klang som Basunernes stærke Røst,
 Naar Himmel og Jord gaae under;
 Men alt som de brodes, de stærke to,
 Den svageste var dog den franske Flo,
 Den blødte af dybe Bunder.

Og Kampen vakte fra Dag til Dag,
 Ved Worth og ved Forbach, der sloge de Slag,
 Sedan var eet af de sidste;
 I Knæ sank de begge, saa haard var den Døst,
 Den ene dog kun med et slænget Bryst,
 Og Diet var nærved at briste.

Men Alt har i Verden sit Maal, sin Tid,
 Saa modig man bliver af Kamp og Strid,

Dg Frankrig kæmped' dog troelig —
Med knuste Hjerter dets Sonner staae,
Paa „Wilhelmshöhe“ dets Keiser maa
Bode med Fangebolig.

Er Frankrigs Storhed hermed nu endt?
Er Stjernen slukket, som nys var tændt?
Hvo løser de Fremtidsgaader?
Kun Gæt vi vide: fra Pol til Pol
Der skinner evigt den samme Sol,
Dg samme Gud styrer og raader.

Parisercafeerne.

At Cafeerne spille en Hovedrolle i Paris, veed Enhver, og at de have gjort det til alle Tider, have forskjellige Forfattere, og deriblandt Mercier og Julius Rodenberg, godtgjort. Paris's Forfjønelse, der er gaaet ud over saamange af Byens Mærkværdigheder, har heller ikke skaarret Cafeerne; enkelte af de interessanteste ere faldne som Offre for ikke at reise sig mere, medens der er andre, der ere opstaaede i fornyet og forfjønnet Skikkelse.

En af disse faldne Storheder var Café de Foy, der laa i den østlige Floi af Palais Royal. Skjondt Revolutionen i 1789 var bleven proclameret saagodtsom udenfor dens Dore og under det store Lindetræ, der bestyggede den, vedblev denne Cafee dog at være aristokratisk ligetil det sidste Vandedræt og vilde hellere gaae under som god Reactionair end blive sine Grundsætninger utro. Det er den eneste Cafee, der blev ved at opretholde gammelfranske Traditioner og at opponere mod alle nye Moder og nye Indretninger, Gasbelys-

ningen inclusive. Ogsaa Tobaksrøgningen var banlyst fra dens Lokale. De berømte Malere Bernet, Fader og Søn, søgte gjerne hen til denne Cafæe og forffjonde den endogfsaa ved et eller andet lille Vægge- og Loftmaleri, som blev beundret af Stanggjæsterne, og som trak Rejsende til Cafæen. Den vedblev sin Opposition med den største Haardnakthed og syntes med aristokratistisk ophoiet No at finde sig i, at Gjæsterne, der hverken vilde undvære Gas eller Tobak, efterhaanden forlob den for at søge hen til Cafæer, der fulgte med Tiderne. Endelig var den saa forgjældet, at den saae sig nødsaget til at lukke, men den lukkede med Bevidstheden om, at den havde været sine Principer tro til det Sidste. Nu er dens alvorlige Locale forvandlet til en Boutik, hvor man kan kjøbe alle mulige Imitationer af Guld og Brillanter, og det eneste Ægte, som findes i Boutiken, er Horace Bernets Svale, der endnu pryder et af Voksterne.

Den ældste af alle disse Cafæer er Café de la Régence, der som Navnet viser, skriver sig lige fra Regentkabet's Tider. Den har aldrig udmærket sig som Opponent, men skylder tvertimod sin blomstrende Existens den Omstændighed, at den i Modsetning til Café de Foy har forstaaet at finde sig i alle Tider og Former og drage Fordeel af dem alle. Midt under Tidernes Omvælinger har den vidst at bevare sit Publikum og sin Specialitet. Der er overhovedet ikke mange litteraire Personligheder og Celebriteter, som ikke

have hørt til denne Cafæs Kunder, og dens Specialitet — Schackspillet — trives endnu inden dens Vægge som for halvandethundrede Aar siden. Den kan rose sig af, at den blandt sine Gæster stadig endogsaa har haft Keisere og kronede Hoveder, deriblandt Joseph den Anden, som 1777 opholdt sig i Paris incognito under Navn af Grev Falkenstein og afflog at tage Bolig i Tuillierierne for mere ugeneert at kunne lære Folkelivet at kjende; deriblandt ogsaa Napoleon I's Neveu, inden han endnu var bleven Præsident eller Keiser, og den nuværende Konge af Portugal, da han for nogle Aar siden spadserede ukjendt omkring paa Boulevarderne med sin smukke Dronning under Armen og morede sig kostelig, indtil man opdagede, hvem han var, og saa godt som tvang ham til at tage Bolig i Pavillon Marfan — men saa var det ogsaa, som han sagde til Keiseren, forbi med hans Fornoielse. Den eneste af sine berømte Kunder, som Café de la Régence selv har fundet sig foranlediget til at bevare Erindringen om paa en mere eclatant Maade, er Napoleon den Første. Gaaer man ind i det halvdunkle Spilleværelse, hvor Schackbordene staae i Række, seer man henne ved Vinduet et lille sort Marmorbord med en Metalplade, der bærer følgende Indskrift: „Table, où Napoléon Premier-Consul joua aux échecs“.

Blandt de litteraire Beromtheder, der i den nyere Tid daglig søgte hen til Cafæen for at spille Schack, er Alfred de Musset sagtens den mærkeligste. Det Bord,

han spillede ved, har endnu ikke faaet nogen Metalplade, men Spvarteren gjør sig altid en Fornoielse af at udpege, hvad det var for et Bord, Forfatteren af „Le Rhin allemand“ pleiede at tage Plads ved.

At denne Cafee endelig ikke er uden Betydning for Skandinaverne, eftersom den er den eneste, hvor der holdes danske, norske og svenske Aviser, er en bekjendt Sag. Der søge de stadig hen om Morgenens for at tale om Nyheder fra Hjemmet; men Ingen har dog i den Grad fundet et Hjem der, som den danske Forfatter P. L. Møller.

Heine siger om Cafeerne i Paris, at der navnlig er een Ting, som de excellere i, — det er Speile, og at Pariseren holder saa meget af Speile, fordi han, naar han seer sig i dem, altid seer en Pariser. Siden Heine skrev dette har denne Luxus i den Grad taget Overhaand, at man ikke kan træde ind f. Ex. i Grand-Café eller Café de la paix uden at man saagodtsom slet ikke seer Andet end Speilglas. Det er dog ikke den eneste Luxus, som karakteriserer Nutidens Cafeer. Det Antal Billarder, der opfylder Caffehusene i Paris i de sidste Aar, er næsten fabelagtigt. Mod Slutningen af det sextende Aarhundrede var der kun eet Billard i Paris; det var kommet fra Italien og fandtes i Louvre — nu er der 22,000, og der er Cafeer, som i een Sal tælle tyve eller flere Billarder. Den aarlige Omsætning heraf er ikke mindre end 15 Millioner Francs.

Ligesom Café de la Régence har sin Specialitet, nemlig

Schackspillet, saaledes har Café Tortoni ogsaa sin, og det er den bedste Is i Europa. Kunsten at tilberede denne Is skyldes en Neapolitaner ved Navn Belloni, der i 1798 kom til Paris, men havde ingen Lykke og falledede. En af hans Dvartere, der hed Tortoni, fortsatte Forretningen med langt større Held, og det er den samme Tortoni, der endnu paa Boulevard des-Italiens Nr. 20 hver Dag serverer sin udmærkede Is til Masser af Consumenter.

Her pleiede Talleyrand at søge hen med sin Ven Montrond, der var en stor Elsker af Billardspil. De gik ofte herhen for at see en eller anden beromt Billardspiller gjøre sine Kunststykker, og engang imellem væddede Tyrsten snart paa den ene Haand, snart paa den anden, efter som det faldt ham ind. Man fandt i Paris, at Montrond, der kun var bekendt som Modeherre, var et daarligt Selskab for Talleyrand, men det brød han sig ikke om, thi Montrond var morsom, og der er ikke faa vittige Repliker, som gaae for at være Talleyrands, medens de ikke sjeldent tilhøre Montrond. Deriblandt er ogsaa det bekendte Svar, som Talleyrand gav en skaldet fransk General, der var forelsket i en Dame og udtalte, at han gjerne vilde forære hende noget ret Sjeldent, naar han blot kunde finde paa, hvad det skulde være. „De skulde give hende en Lok af Deres Haar“, sagde Talleyrand, men man forsikrer, at det var Montrond, der soufflerede ham Replikken.

Erindringer af en ganske anden Art knytte sig til Café de la Rotonde, der af alle Caseerne i Palais

Royal er den bekendteste og mest besøgte. Den hed for Revolutionstiden Café de Caveau og blev dengang paa Grund af sin Beliggenhed jævnlig besøgt af Nationalforsamlingens Medlemmer. Her var det, at en fanatist Royalist dræbte med et Dolkestod den Deputerede fra Sens, hvem han antog for Hertugen af Orleans. Denne blodige Begivenhed er ingensunde enestaaende i denne Cafes Historie. Den blev ogsaa, efterat de Allierede havde indtaget Paris, oftere Bidne til de blodigste Scener imellem Officererne af den seirende og den overvundne Armee. Et Blik var dengang nok til at fremkalde en Udfordring, og Café de la Paix, som den nu var bleven døbt om til, fortjente kun høist uegentlig dette fredelige Navn. Efterat Krigen var forbi, forandrede den ogsaa Navnet og kaldte sig Café de la Rotonde paa Grund af den pavillonagtige Rundbygning, hvori den befinder sig. Ogsaa under de sidste Begivenheder var den jævnlig Samlingspladsen ikke blot for Folk, som søgte derhen for at høre Nyheder fra Krigen, men ogsaa for Politikere og Folketalere, som her altid vare sikke paa at træffe et talrigt Publikum, hvis Domme og Anskuelser det var dem om at gjøre at indvirke paa. — I hvilken Grad Cafeerne have taget Overhaand i Paris, fremgaaer bedst af følgende lille Notits. Ved Udgangen af det syttende Aarhundrede var der i hele Paris kun tre Caffehuse. Under Restaurationen var der allerede 3000, og nu er Antallet af Cafeerne i Paris med et lavt Tal anslaaet til fire tusinde.

Marie-Antoinettes Chifferskrift.

En historisk Notits.

Som man veed stod Dronning Marie Antoinette langtfra saa orkesløs og raadvild ligeoverfor Revolutionen, som hendes kongelige Ægteherre. Medens Ludvig den Sættende Dag for Dag viste mere og mere bristende Evne til at forebygge, at den Uveirstorm, der havde reist sig, rev Thronen omfuld og under dens Ruiner begravede selve Kongefamilien, vaagnede netop i Farens Dieblit alt hendes Sjælsmod; hendes Omfigt, hendes Kraft og Energi naaede en Hvide, som maa afløkke Beundring. Hun forte Underhandling, først med Hertugen af Orleans, saa med England og siden med dem af Oppositionen, der viste sig villige til at indgaae et Compromis med Regjeringen; hun saae med sjeldent Skarpsyn, fra hvilken Kant Ulykken og Faren nærmede sig, og hun var bestandig i Virksomhed for at afværge dem. Næppe overdriver man, naar man kalder hende den faldende Thrones

bedste politiske Stotte. Harde Ludvig den Sættende været ligesaa omsigtfuld og ligesaa activ som hun, vilde Revolutionens Blodhav aldrig have kunnet overskylle Frankrig i den Grad, som det blev Tilfældet.

For at kunne virke saaledes, som hun gjorde det, behøvedes der imidlertid ikke alene Mod og Energi, — der udkrævedes tillige en ikke ringe Grad af Forsigtighed. Tusinde Speidersøine lurede paa hendes mindste Skridt, og Revolutionens leiede Banditter vilde triumfere, naar de fra hendes Haand kunde opsnappe en Linie, paa hvilken der kunde stottes en Anklage imod hende. Man vil derfor let kunne forstaae, at hun i Breve til sine nærmeste Venner og til dem, med hvem hun stod i Underhandlinger, ikke turde benytte sig af de almindelige Skrifttegn, men valgte en Chifferskrift, til hvilken kun hun selv og den, som modtog Brevet, kjendte Nøglen.

Det vides, at hun har benyttet to saadanne Chiffersystemer. Det ene anvendtes navnlig til hendes Correspondancer med Bertrand de Molléville, det andet brugte hun fornemmelig i Breve til sine italienske Slægtninge. Det første af disse er imidlertid gaaet tabt, det andet kjender man derimod gjennem et fransk Værk, der forer Titelen: *Mémoires relatifs à la famille royale de France pendant la Revolution, publiés pour la première fois d'après le journal, les lettres et les entretiens de la princesse de Lamballe, par une dame de qualité.*

Systemet kan opstilles saaledes:

A B	A	B	C	D	E	F	G	H	I	L	M
	O	P	Q	R	S	T	V	X	Y	Z	N
C D	M	A	B	C	D	E	F	G	H	I	L
	Z	N	O	P	Q	R	S	T	V	X	Y
E F	L	M	A	B	C	D	E	F	G	H	I
	N	O	P	Q	R	S	T	V	X	Y	Z
G H	I	L	M	A	B	C	D	E	F	G	H
	N	O	P	Q	R	S	T	V	X	Y	Z
I L	H	I	L	M	A	B	C	D	E	F	G
	N	O	P	Q	R	S	T	V	X	Y	Z
N M	G	H	I	L	M	A	B	C	D	E	F
	N	O	P	Q	R	S	T	V	X	Y	Z
O P	F	G	H	I	L	M	A	B	C	D	E
	N	O	P	Q	R	S	T	V	X	Y	Z
Q R	E	F	G	H	I	L	M	A	B	C	D
	N	O	P	Q	R	S	T	V	X	Y	Z
S T	D	E	F	G	H	I	L	M	A	B	C
	N	O	P	Q	R	S	T	V	X	Y	Z
V X	C	D	E	F	G	H	I	L	M	A	B
	N	O	P	Q	R	S	T	V	X	Y	Z
Y Z	B	C	D	E	F	G	H	I	L	M	A
	N	O	P	Q	R	S	T	V	X	Y	Z

Naar nu Aftalen mellem den, der skriver, og den, der modtager Brevet, er, at f. Ex. Ordet Lodovico benyttes som Nøgle, forstaaer man let Anvendelsen.

Bil f. Ex. Brevskriveren omsætte Ordene Maria Antonia, regina di Francia i Chifferskriften, gjøres det paa følgende Maade. Hele Linien skrives op, og umiddelbart over hvert Bogstav i den sættes Bogstaverne af det Ord, der benyttes som Nogle, saaledes:

Nogle: Lodov icolodo vicolo do vicolod

Sætningen: Maria-Antonia regina di Francia.

Man op søger nu i den lodrette Colonne (de fede Bogstaver) Bogstavet L og bevæger sig derpaa hen ad Tverlinien, indtil man træffer M. Under det staaer Q, som er det Bogstav, der skal skrives. Dernæst søges mellem de fede Bogstaver O, man finder i Tverlinien A og under det T, der skal skrives. Og paa samme Maade fremdeles. Resultatet bliver da, at Sætningen, overført i Chifferskriften kommer til at see saaledes ud:

Qtegy-raaifxt-gxtqht-qq-ganftqn. Naar nu den, med hvem man er kommen overeens om at correspondere gennem dette System ved at bruge Ordet Lodovico som Nogle, modtager Brevet, dechiffreres det let. Over Bogstaverne i Brevets Sætning sættes Noglens Bogstaver saaledes:

Nogle: Lodov icolodo vicolo do vicolod

Sætningen: Qtegy-raaifxt-gxtqht-qq-ganftqn.

Modtageren op søger derpaa, ligesom Brevskriveren, L i den vertikale Colonne, finder i Tverlinen Q og det dertil svarende M, og saa fremdeles, indtil Brevets Sætning er udtydet som:

Maria-Antonia-regina-di-Francia.

Chifferskriften, der er bygget paa dette System, har

den behagelige Fordeel, aldeles ikke at kunne udtendes, naar man ikke har Nøglen, der lukker op for Hemmeligheden. Ethvert Bogstav i det rigtige Alphabet vil nemlig i Chifferskriften snart blive betegnet ved eet, snart ved et andet Bogstav, og dette maa nødvendigviis bringe selv den skarpeste og mest ovede Udtyder til at fortviøle. Bruger man derimod en Chifferskrift, der er baseret paa, at der istedetfor det egentlige Bogstav anvendes et — men altid det samme — ligegyldigt valgt Tegn, saa er Udtydningen endda ikke saa vanskelig. Det Tegn, som forekommer hyppigst, vil i Nøglen vise sig at gjælde for et e, det næst hyppigste for et a eller saa omtrent. I ethvert Tilfælde kan man gennem Conjekture og Sandsynlighedsberegninger naae til det Rigtige; Marie Antoinettes Chifferskrift derimod er fuldkommen uoploselig.

Hun benyttede sig, som sagt, af dette Tegnsystem i mange af sine confidentielle Breve. Det er saaledes ogsaa blevet sagt, at hun og Prindsesse Voamballe corresponderede ved Hjælp af det, da Prindsessen 1791 opholdt sig i England og umiddelbart hos den engelske Kongefamilie søgt at vække den Interesse for det franske Monarchi, som Ministeren, den næsten eneældige Pitt, ikke vilde eller ikke turde vise. At Dronningen og hendes hengivne Veninde under disse Forhold har benyttet en Chifferskrift er ganske vist ogsaa hoist rimeligt. Men den, hvorom her er fortalt, har det dog neppe været. Naar man nemlig lægger Mærke til dens Alphabetrække, vil man see, at saavel k som alle Dobbeltvokaler

mangle. Skriften lader sig derfor ikke anvende uden i det italienske Sprog. Det er rimeligt, at Marie-Antoinette kun har benyttet den i Brevvekslingerne med sine italienske Slægtninge. At hun anvendte den her, veed man. Udgiverinden af den omtalte Bog: Mémoires relatifs a la famille royale de France, fortæller nemlig, at hun ved sin Bortreise fra Paris i August 1792 fik af Dronningen adskillige Breve, som skulde besorges til de italienske Hoffer. Disse Breve vare skrevne med en Chifferskrift, der forklares i en Note under Teksten. Det er fra denne Note, at de her meddeelte Oplysninger om Skriften er hentede.

Notturmo.

af

Ludv. Bødtcher.

Intet Lys mit Die skimter
 Bag Gardinets Hang —
 I den blanke Rude glimter
 Maanens tause Gang:
 Alt er stille,
 Kun den fjerne Kilde
 Nynner med sin Drømmeklang.

Bugges Du, min høide Svane,
 Alt i Nattens Favn —
 Eller tør min Sjæl Dig ane
 Baagen og med Savn,
 Fuld af samme
 Længselsfulde Flamme,
 Som mig griber ved dit Navn?

Traf Dig Guden med sin Bue,
 O, da lyd hans Bud!
 Lad mig Dig i Natten skue
 Lig et Stjernefud,
 Og lad ømme,
 Lykkelige Drømme
 Flagre til mit Hjerte ud!

Stille — see Gardinet bæver
 Bed en Haand saa bly!
 Bort det fra min Himmel svæver
 Som en fjendtlig Sky. —
 Tak, Du blide,
 Friske, Lieliehvide!
 Tak, og hvil nu født paany!

Carl den Fristige og Ludvig den Eldebte.

(Efter ældre og nyere Kilder.)

Skjøndt der vist neppe findes noget Ufsnit af det 15de Aarhundredes Historie, der har sat flere Penne i Bevægelse end denne Feudalismens Conflict med Absolutismen i Frankrig, er det dog først lykkes den nyere Tids Historieforskere, navnlig Michelet og den fortræffelige Henri Martin, at fremskille det i dets sande Belysning. Men da dette Resultat er opnaaet, ikke blot ved en grundigere Benyttelse af de forhaandenbærende ældre Kilder, men ved at opspore en ikke ringe Deel hidtil upaaagtede, rundt omkring i de mindre franske Archiver spredte, saa skyldes det vistnok Materialets næsten uoverkommelige Righoldighed, at der endnu er levnet senere Bearbejdere en ikke ringe Esterflæt, ja at der endog hist og her — som nærværende Skizze frembyder et Par Exempler paa — kan afvindes Stoffet nye Synspunkter.

Hensunten i sin Yndlingsdrøm, atter at opreise „det gamle Kongerige Burgund*) med dets gyldne Hof“, Turneringer, Banketter og Troubadourer, glemte Carl

*) Det var virkelig engang kommet saavidt, at Carl af den tybste Keiser skulde have været gjort til „romersk Konge“,

„den Driftige“ (eller, som han senere kaldtes, „den Frøgtelige“) af Burgund alt Andet over den, ja havde ofte end ikke mindste Aelse om sin skjulte Modstanders utrættelige Bestræbelser, som i dybeste Hemmelighed underminerede hans høitflyvende Planer og endelig beredte hans Fald. I Plessis les Tours sad den skumle Eneboer Ludvig den 11te og spandt sit Edderkoppenet, hvis fine Traade ikke blot strakte sig til hver Krog af (det nuværende) Frankrig, men over hele Europa. Og saa han havde en Yndlingsdrøm, nemlig at realisere Philip Augusts store Tanke: af alle det daværende Frankrigs spredte Besiddelser og bortforlehnede Provindser at danne eet mægtigt Rige — det nuværende Frankrig. Man kan ikke let tænke sig nogen større Contrast end den, disse to Mænd næsten i Eet og Alt dannede. Medens Ludvig, Næven lig, listede sig sagte frem, helst i Mulm og Morke, og standsede ved hvert Fjed, fuld af Betænkelighed og Beregning, lurende paa det rette Tidspunkt til at faste sig over sit Intet anende Bytte og snigmyrde det, stormede „Løven fra Montl'hery“ frem, og Denant

ja Forberedelserne til Kroningen vare endog trufne indtil de mindste Detailler; men da han ved sin yderst pragtfulde Optræden aldeles fordukkede Keiseren, vaaguede den tybste Misundelse, og Astenen før den berammede Svigtidelighed forlod Keiseren Staden uden Afsted til stor Bestemmelse for Carl, hvis dengang Alt fortrængende Spad til Schweizerne imidlertid ikke søvne ham Tid til at hævne sig paa Keiseren — Noget, hans Stolthed og opfarende Sind vistnok ellers øieblikkeligt vilde have drevet ham til.

og Uittid) fik hans uimodstaaelige, skarpe Sværd at føle. Medens Ludvig intet Middel vragede, enten det saa var Jusfismord, Gift, Dolk, Forræderi, Troloshed, Meened eller Bestikkelse: Alt spundet saa fint, at Traadene tabte sig, inden de naaede den skumle Hule, hvorfra de udgik, var Carls Færd voldsom, men aaben og mandig. Med Sværdet overhuggede han Knuderne og banede sig Vej gennem Politikens Urskov uden at ændse Fjendens Slangebugtninger, som hvæsende sneg sig i hans Spor. Han foragtede Strategiens ham velbekjendte Theorier og overlod Alt til sit lykkelige Instinkt, hvilket han betragtede som sin Genius og til sin Fordærvelse blindt stolede paa og fulgte. Intet indgjød Carl en høiere Enthusiasme end Faren i dens mest truende Skikkelse, og hans Dødsforagt paa Valpladsen grændsede til Vanvid og gav hans Tropper Anledning til de mest overtroiske Sagn om hans herkuliste Styrke og Ujaarlighed, medens Ludvig tidlig og silde barrikaderede sig mod Døden med Tryllemidler, Amuletter, Reliquier og ydre Religiositet. Sa selv i deres politiske Troesbekjendelse contrasterede de, idet Ludvig hylbede en moderat monarkistisk Absolutisme, Carl derimod kras Feudalisme. Kun i een Henseende lignede de hinanden: Begge forseilede de deres Maal, thi, medens Carl, istedenfor at gjøre sin kjække Devise: „je l'emprint“ (jeg vover det!) til en Sandhed, kun opnaaede, at hans Lande faldt i Ludvigs og Østerrigs Hænder og gav Anledning til en hundredaarig Krig og en tohundredaarig voldsom Undertrykkelse,

var Udbyttet af Ludvigs utrættelige Machinationer i det Høieste, at han forberedte det Bærk, som Richelieu senere fuldførte.

Det er historisk beviist, at Carl ikke tog Initiativet til den odelæggende og blodige Krig, der afgjorde hans endelige Skjæbne. Fra et heltmodigt og ædelt Folk, der med et beundringsværdigt Mod i det 14de Aarhundrede havde forsvaret sin Arne og Frihed, vare Schweizerne i det 15de sunkne ned til et erobringsslystent og herskesygt, hvis Kobbegjerlighed kastede speidende Blikke omkring paa deres svagere Naboer, for, naar der viste sig en gunstig Leilighed, at kaste sig over dem og fravryste dem deres Lande. Som Mester i at benytte sig af Andres flette Lidensfaber, satte Ludvig sig snart i Forbindelse med dem, understøttede dem med rige Subsidier, lod det ikke mangle paa Tilskyndelser og guldne Loster, og, hvad han ikke selv formaaede, bevirkede René af Lothringen og Sigismund af Østerrig ved allehaande velvalgte Dphidselser. Commandanten i den burgundiske Fæstning Ferette havde paagrebet nogle Kjøbmænd fra Bern og Zürich. Denne og lignende Misbrug af Magten tjente til Paastud for, at de Forbundne, Freiburg, Basel, St. Gallen og Schaffhausen pludselig faldt ind i Overburgund og odelagde Alt med Ild og Sværd. Under Paastud af, at Grevskaabet Savonen og Waadtland nærrede Sympathier for Carl, trængte de ogsaa ind i disse og hærjede og plyndrede med en saadan Grumhed, at selv den hykkelske Ludvig og Sigismund for Verdens Dine

troede at maatte trække sig tilbage fra dem*). Ikke Steen paa Steen levedes af Waadtlandets Ridderborge; Orbe og Ele med deres prægtige Taarne jevnedes med Jorden, men det var især ved Indtagelsen af Murten og Granson, at de lagde en uhort Grusomhed for Dagen mod den burgundiske Besætning.

Uagtet Schweizernes Forberedelser, deres Forbund med Ludvig og René og Sigismunds Travlhed som Mellembud foruden andre Symptomer, navnlig den overmodige, næsten truende Tone i deres Klager over Commandantens Adfærd i Ferette og over andre smaa Forurettelser, burde have vakt Carls Opmærksomhed, sad han Intet anende og rugede over sin „guldne“ Drom, da han fik Efterretning om dette umotiverede Overfald. Hans Forbittrelse kjendte ingen Grændser. Med sin sædvanlige Energi bragte han i utrolig kort Tid en mægtig Hær paa Benene, altfor mægtig, dersom det ikke har været hans Hensigt at erobre Andet end Schweizerlandene. De forbundne Schweizere, som allerede vare bleve ubehageligt berørte, da Ludvig og Sigismund traf sig tilbage fra dem, grebes ved Efterretningen om disse Rustninger af en panisk Skræk; og det er en betegnende

*) Man kan kun med største Forsigtighed benytte Schweizernes Kilder, da de fra deres Stammefrænder have arvet en forbausende Færdighed i at fremstille sig selv med Palmer i Hænderne. Selv Johannes v. Müller holder sig ikke fri for Partisthed lige overfor Ludvig, Schweiz's Allieiede.

Yttring af deres onde Samvittighed, naar en samtidig Kronikskriver fortæller, at der opstod et Raab inde mellem Neufchatels Klipper, som trængte til Basel og udbredte sig derafra til Schaffhausen og stedse videre til Freiburg og St. Gallen: „Vee os, vee os! Burgunderen kommer og med ham Gjengjældelsen! Vi ere Een mod Tusinde; men vare vi end Tusinde mod Een, vilde vi visseelig omkomme Alle.“ De skyndte sig at sende Gesandter til Carl, som de tiltroede en efter Faderen nedarvet Forsonlighed, der indgjød dem Haab om at de ved ydmng Underkastelse kunde for denne Gang afværge Faren*). Men denne Gang havde de netop forregnet sig. Han var ubonhorlig, og forgjæves ydmngede de ellers anmassende Schweizere sig ved Bønner, Taarer og Knæfald. Carl satte sig med et gliurende Følge af Riddere i Spidsen for sin Armee og trængte rast over Juraen ved Soigne. Seiren var vis, thi hans Armee, der talte 60,000 Mand, havde desuden de mest prøvede Anførere af alle Nationer, deriblandt de tappre Riddere, der kort iforveien havde udmærket sig ved Beleiringen af Neuss; og der herskede kun een Mening i Hæren om, at de vilde faae let Spil med „Schweizerbønderne med deres Landsker og Koller“.

*) „Der var mere Guld i hans Ridderes Sporer og hans Hestes Bidstler end i hele det fattige Schweizerland“. Saaledes lyd deres ydmngte Forestilling, fortæller Philip de Comines, dengang Carls Hvitbetroede, som vistnok var tilstede ved deres Aubients.

Men Skjæbuen vilde det anderledes. Uden at ændse Strategiens Regler, men kun ledet af sin rasende Forbittrelse, begik Carl den utilgivelige Feil, istedenfor at trænge frem mod Orbe og udbrede sig over den rige Slette mellem Freiburg, Bern og Solothurn, først at klemme sig ind imellem Passene ved Joigne og, efterat have passeret Besançon, Portolier og Yverdun, at trænge frem til Grançon og oversløie det, saa at hans Poster lænede sig til Slottet Baux-Marcus og Soen der. Han havde altsaa glemt Schweizernes Indlingsstrategi, uagtet han burde kjende den fra Morgarten, nemlig at tage Position paa dominerende Høie i Nærheden af en Sø, saa at lokke Fjenden ind i snevre, uvejsomme Bjergpas, for at bringe hans Rytteri i Uorden, og, efterat have gennembrudt hans Linie, at drive ham ud i Vandet. Grançon forsvaredes imidlertid saa heltemodigt af sin tappre Besætning, at Carl, uagtet han anvendte Gros'et af sin Hær, Intet formaaede mod de Beleirede. Da nedlod han sig til en Skjændighed, der vidner om, hvor lidt han var istand til at beherske sin toilesløse Videnskabelighed, og satte den første Plet paa hans hidtil ridderlige Charakter. Man har forgjæves søgt at undskyldte ham med Indskyldelsen af de demoraliserende Omgivelser, i hvilke han befandt sig. Sandt er det, at der i Historien ikke findes mange Exempler paa en saa luxuriøs Leir og et saa nydigt Leirliv som Carls ved Grançon. Man tænke sig en Teltleir paa 400 Siltetelte beboede af Officerer, i hvis Gader 3000 af

de mest udsøgte „Skjønheder“ i Silke og Floil og behængte med Guldkjæder stadigt bevægede sig fra Morgen til Aften. Om Natten gaves der Baller, ja Massera-der, paa hvilke Damerne vare forklædte som Krigere, medens Ridderne bare Damedragter. Dagens tilbragtes med Fester og Gilder*), og Musit og Sang af Datidens første Kunstnere forhoiede Nydelser.

Carl, der betragtede det Hele som et Triumftog, saa vis var han paa Seiren, havde taget en fuldstændig Hofholdning med sig og udviklede en saadan Pragt, at der, som Commines siger, „ikke lettelig kunde findes nogen Fyrste i Christenheden, som kunde bære en sliq Herlighed tilfsue“. Alene til at befordre hans Reise-gods udfordredes der 400 Bogue. Hans Pavillon paa en Hoi midt i Leiren var af ægte Guldbrocade og indvendig som oversaaet med funklende Edelstene og Perler. Alle Meubler, Huusgeraad og Redskaber vare enten af Sølv eller Guld, deriblandt en massiv Lænestol og et stort Crucifix, begge af Guld og af uhyre Vægt.

Hadde de Forbundne, der kun stode i en Afstand af 3 Miil fra Leiren, havt en Anelse om det Liv, som blev fort der, vilde de upaatvilelig have prøvet paa ved en natlig Overrumpling at frelse Granson; men nu havde de opgivet Haabet om Vnens Nedning og kun med Tanken henvendt paa Selvforsvar Dag for Dag styrket

*) For sin egen Person skildres forresten Carl som yderst maa-deholdende, og Commines beretter saaledes, at han altid blandede Vinen med Vand.

deres Stilling, for at sælge deres Liv saa dyrt som muligt. Da var det, at Carl i sin Hævntorst nedlod sig til et skjændigt Forræderi. Bludselig viste nemlig en burgundisk Ridder sig med hvid Fane som Parlamentair foran Fæstningen og foregjoglede den heltemodige Besætning, at Carl af Beundring over dens Tap- perhed vilde lade Raade gaae for Ret, lade den slippe for den fortjente Gjengjældelse og tillade den fri Af- marché med Vaaben, Ammunition og Bagage; ja for dens Skyld skulde Gransons Indvaanere indbefattes under Pardonen og fritages ikke blot for Plyndring, men for enhver anden Overlast, dersom de frivilligt overgave sig.

Paa Grund af de mange Træk af ridderligt Hoi- mod, Carl tidligere havde viist, modtoges dette Tilbud med Tillid og Glæde, og selv deres døende Anfører til- skyndede dem til at modtage det med Tak, „for at de kunde ile det betrængte Fædreland til Hjælp paa et an- det Punkt“. De aabnede da Portene. Hurtigt trængte Burgunderne ind i Staden og „Slottet“ og overfaldt den kjække Besætning, der vaabenløs var beffjæstiget med Fjhtningen af sin Bagage. Inden den vidste et Ord af det, var den overmandet og bunden og blev nu deelt i to Hold, af hvilke det ene blev druknet i Soen, me- dens det andet blev hængt i Træerne*). Ikke en Sjæl,

*) Da Fangerne bragtes til Leiren, gav Carl en lille Scene til Bedste. „Hvad er det for Folk, og hvad er der paafærde med dem?“ udbroød han med forstilt Uvibenhed. „Det er

hverken af Indvaanerne eller Befætningen, undslap, med Undtagelse af een Soldat, der blev sendt til de Forbundne paa Hertugens udtrykkelige Befaling, „for at underrette dem om det Passerede og forkynde dem, at en lignende Skjæbne ventede hver af de Forbundnes Stæder“. Denne hjerneløse Frækhed kom ham imidlertid dyrt at staae; thi neppe havde Soldaten endt sin Beretning, før der lod et almindeligt Forbittrelsesraab: „Op, op, Kammerater! Hævn over Forræderne!“ Og det kostede Anførerne den største Noie blot at holde deres Hær tilbage, medens de oppebiede den Forstærkning, der ventedes og ikke kunde undværes mod en saa overlegen Fjende. Den ankom den 3die Marts 1476, og nu brød den Alt i Alt kun 18,000 Mand stærke Hær op og ilede i Stormsridt mod Granson.

Imidlertid havde Hertugen flyttet sit Hovedquarteer til Baux-Marcus's Castel, der laa paa en Klippe og beherskede Veien, ad hvilken de Forbundne nærmede sig, for at give dem en varm Hilfen. Schweizerne, deres gamle Krigslist troe: at bode paa deres Faatallighed ved en snild Benyttelse af Skove og Høie, stolede paa Carls utaalmodige Hestighed, undgik Redouterne og trængte modigt op ad den Høi, paa hvilket Baux-Marcus

Garnisonen fra Granson, der tyer til Ebers Naade.“ „Seg har Intet lovet dem,“ svarede han og vinkede ad sin „Generalprofos“, en Embedsmand, han i Lighed med Ludvig havde afskaffet sig, og som i sin Person baade var Inqui-
sitor og Bøddel.

Iaa. Carl, der havde indrettet sin Leir efter romerff Mønster og stod i en aldeles uindtagelig Stilling, var just ifærd med at ordne sin Slaglinie, da han modtog Efterretning om Schweizernes uhorste Driftighed. Disfes Beregning slog kun altfor godt til. Forbittret over, at hans npperlige Forberedelser til Fjendens Modtagelse havde været til ingen Nytte, opgav han hurtigt sin uindtagelige Stilling og ilede Fjenden imøde. Schweizerne, der ikke saa hurtigt havde ventet Birtningen af deres paa Carls Charakter byggede Krigslist, marcherede i god No over til den anden Side af Hoien, og hvad lignede derfor deres OVERRASFELSE, da de, ved at stige ned til nogle Biubjerger, pludselig saae hele Fjendens Armee i Slagorden foran sig. „Her kan Gud alene hjælpel“ udbrod uvilkaarligt en gammel Schweizeransfører, og, som paa et givet Tegn, faldt de Alle paa Knæ og bad Hærskarernes Herre om Bistand.

Forbausset betragtede Hertugen dette Skuespil, men misforstod Betydningen af de opløstede Hænder og boiede Hoveder, som han ansaae for et Tegn paa Underkastelse. „Nei, ved St. Georg! Ingen Barmhertighed med Eder Skurke!“ udbrod han, og idet han vendte sig til Artilleriet, commanderede han: „Fyr paa de Hunde, at ikke Een kommer levende derfra!“ Kanonererne satte Lunterne til, men sigtede for høit, og en Kugleregn foer over Schweizernes Hoveder og op i Træerne; da lod atter Hertugens Commandoraab, og Ludvig af Chateau-Guyon rykkede frem med Rytteriet; men nu reiste Schwei-

jerne sig og formerede Bataillons=Quarréer, af hvilke Piker og Landser ragede frem og dannede en tæt Muur. Forgjæves gjorde Rytteriet med de pandsrede Heste det ene Indhug efter det andet; det sloges hver Gang tilbage, og Schweizerne vandt stedse mere og mere Terrain, indtil det lykkedes Hans af Bern med sin Landse at faste Siren af Chateau=Gunon dodelig saaret af Hesten, og en anden tapper Schweizer („der böß Heini“ — Heinrich von Luzern) at erobre Standarten. Da opløste Rytteriet sig i vild Flugt, en Strafning forfulgt og nedstødt af Schweizerne. „Skam og Skjændsel! Ikke at kunne faae Bugt med den Haandsfuld Bønder!“ udbrod Carl ude af sig selv af Forbittrelse, satte sig selv i Spidsen for sine Riddere og trængte ind paa Schweizerne, efterfulgt af Tropperne*). Men de tappre Schweizerne havde faaet Lust. I Haandgemæng havde de altid været uimodstaaelige, og paa denne Dag lod det til, at Forbittrelsen havde forlenet dem en vidunderlig Tapperhed, saa at det ikke varede længe, inden Modet hos deres Fjender sank i samme Grad, som Tiliden voxede hos dem. Deres Bueskytter gjorde Mirakler, og deres Piker, Landser og Skoller dreve de fjendt-

*) Som et flaaende Exempel paa Carls personlige Tapperhed maae vi anføre, at han ved denne Leilighed to Gange, ifølge samtidige Schweizer=Kronikefrevere, sporede sin store Stridshingst og trængte ind paa Schweizerne. „Martialisck bligte sein Gesicht, zweimal faste seine Hand das Lanbbanner von Schwyz.“

lige Skarer tilbage ligesaa hurtigt, som de kom i Berøring med dem. Raabet: „Burgund, Burgund!“ besvarede de med Brolet: „Granson, Granson!“ men med et Udtryk af Forbittrelse, der slog Burgunderne og ikke bidrog til at hæve deres Mod, da det ledsagedes af to langstrakte Lyd af Horn, der overdøvede Alt med en Klang som Basunernes paa den yderste Dag. Det var Uris og Unterwaldens to ældgamle af Urorehorn dannede Lurer („der Stier und die Kuh“). Som efter Takt lod Schweizernes Koller og Dregslag mod Burgundernes Kyrdser, Hjelme og Pandser, og da Ryttet, trods Carls Trudsel, veg tilbage, var Signalet givet. Hele hans Armee opløste sig i vild Flugt og rev ham med sig. Kun med Mod og neppe slap han med nogle Ryttere og sin Hofnar*), skilt fra sit pragtfulde Følge af Ridderne og Hoffolk, overvunden af disse „Bønder“, tilbage over Jura gennem det samme Pas Voigne, som han fort iforveien havde passeret fuld af stolte Geirforhaabninger og storartede Planer. Og endda kan han takke Leirens fabelagtige Udsmykning, dens rige Skatte og de mange smukke og pragtfulde Da-

*) Historien har opbevaret et mærkeligt Beviis paa Narrenes frie Sprog paa de Tiber: Carl havde paa Hentreisen hyppigt sammenlignet sit Tog med et af den store Carthagers, „der truede Rom's Verdensherredømme“. Idet de nu paa Flugten passerede Voigne, sagde Narren til den harmsnygende Hertug: „Faer min! Vi ere blevne gruudigt hannibaliserede!“ — uden at blive straffet for sin Uttring.

mer for, at han ikke blev totalt ødelagt; thi Synet af disse Herligheder henrev Schweizerne i den Grad, at de glemte Alt over Plyndring og Udsvævelser. Samtidige Historiefrivere angive disse Skattes Værdi til langt over en Million, en Sum, der ikke udgjør Trediedelen af hvad de nu vilde være værd, uagtet de ædle Metaller's Priis er dalet saa betydeligt. Allerede i et Aarhundrede havde Burgund, dette „Forjættelsens Land“, som Comines i Begeistring over dets Skjonhed og rige Frugtbarhed kalder det, været Gjenstand for hele Europas, ja endog Østerlandenes Beundring. (Notteck anfører Rigdom som det vægtigste Lod, Burgund i det 14de og 15de Aarhundrede fastede i den europæiske Civilisations Vægtstaaal.) Blot Guld- og Sølvkarrene, som Carls Fader benyttede i sin Hofholdning, ansloges til en Værdi af 2 Millioner, som Carl ved Plyndringen af det rige Viltich og Denant havde forøget i det Utrolige, og de næsten fabelagtige Fortællinger om de Skatte, Schweizerne fandt i Leiren, vinde ikke lidet derved i Troværdighed. Alene af Solokar fandtes der 400 Pbd., og foruden de Perler og Diamanter, hvormed Bæggene i Carls Pavillon vare tæt besaaede, var der hans med Diamanter og Rubiner af ualmindelig Størrelse besatte Halsklynke, hvori den af hans Fader stiftede Orden af den gyldne Vlies hang, ligeledes besaaet med Rubiner, Perler og Juveler af den største Værdi; desuden hans store gyldne Segl og en Mængde Vaaben, Reliquier, Oldsager og Kunstskatte af uhyre Værdi. Man

tænke sig nu den Extase, der greb disse Naturmennesker og raae Bjergboere! Allerede Synet af de mange pragtfulde Qvindeskikkelser imponerede dem i den Grad, at de i Begyndelsen knælede med blottede Hoveder for de ædle „Kastellaninder“, indtil de havde lært disse letfærdige Bøjseners sande Betydning at kjende og gif til den modsatte Yderlighed. Deres Dje modte allevegne saa store Kofstbarheder, at mangen En ved heldigt Greb erhvervede sig Rigdom for Resten af sit Liv! — Det, der imidlertid smertede Carl mest, var ikke Tabet af disse Skatte eller det uhyre Forraad af Vaaben, hvoriblandt 415 Kanoner; nei, hvad han ansaae for et ulægeligt Saar i sin Krigerære, var det ubetydelige Tab af Menneskeliv, der, som Følge af Schweizernes primitive Vaaben og Slagets Kortvarighed, viste sig som dettes endelige Resultat. Dette Stød forvandt han aldrig, og han henfaldt i Begyndelsen i et Tungsiud, der afveylede med et affindigt Maseri og aldeles underminerede hans Charakter, ja endog bragte denne for sin Tid ualmindelige oplyste Mand til at raadspørge Astrologer og Spaakvinder.

Hvorledes havde Ludvig forholdt sig under disse Begivenheder? Af tidligere Erfaringer noie bekjendt med den til Grundsætning blevene Bane hos Carl, altid at gjøre det Modsatte af hvad Ludvig raadede ham*),

*) Dette Princip blev en af de medvirkende Aarsager til hans Fald; thi da Ludvig, sandsynligviis for at berøve ham en

havde han paa det Indstændigste fraraadt Carl det hele Felttog og var gaaet i Forbon hos ham for Schweizerne. Virkningen udeblev, som vi saae, heller ikke. Under hele Slaget havde Ludvig i feberagtig Spænding, under Paaskud af en Valfart til den hellige Madonna af Puy, opholdt sig i Nærheden af Valpladsen, og der sad han og ventede Beretning fra sine talrige Spioner, da pludselig Efterretningen om Carls Nederlag satte ham i en næsten vanvittig Henrykkelse, der imidlertid ikke lod ham oversee den bedrovelige Kjendsgjerning: det lille Antal Folk, Carl havde mistet. Men han fattede sig hurtig, og, medens Alverden sparkede til den døende Love, modtog han Carls Gesandt, der skulde forsikre ham, „at Carl for Fremtiden ganske vilde leve ham til Billie og regne paa hans Venstaa“, men den største Udmærkelse strømmede over af hjærlig Trost, men lagde Eftertryk paa, at Carl maatte „see Tiden an og overlade Alt til Fremtiden.“ Anden Gang naaede han sin listige Hensigt. Carl reiste sig som ved et Trykkeslag, rystede sin Apathi af sig, og sex Dage efter det tabte Slag brød han op med Levingerne af sin Hær, som

duelig General, sendte ham haandgribelige Bederer for, at Condottieren Campobasso havde tilbudt baade Ludvig og den engelske Konge for en vis Sum at forraade, ja endog at myrde ham, stænke ham denne Elendige sin uindstrænke Fortroelighed og Gunst, hvilket Campobasso misbrugte til paa det Skjændigste at forraade Carl og tilsidst aabenbart gaae over til Fjenden og berebe hans Undergang.

efter syv Ugers Forløb var reorganiseret og ligesaa talrig som før med Undtagelse af Artilleriet. Kanonerne's Antal var nemlig reduceret til en Trediedeel, og det uagtet han havde borttaget Kirkeklokkerne, ja endog Rjederne og andre Metalgjenstande i Husene for at støbe Skjts deraf — en voldsom Forholdsregel, som i Forening med et Skattepaalæg af „den sjettede Penning“ frembragte den høieste Grad af Misstemning i alle hans Lande.

For at lede Carl hen, hvor de helst vilde have ham, havde Schweizerne besat de vigtigste Overgange over Juraen undtagen det tidligere benyttede Pas ved Joigne. Carl begav sig ogsaa virkelig gennem dette til Lausaune, hvor han tog et langt Ophold for at completere sin Hær og atter forsyne den med al Slags Luxus („seidene Scharmereien“). Men han var ikke mere den Gamle: „Sorgmodighed udslukte hans Livsaander“ lyder de franske Samtidiges Dom, og Dienvidner blandt Schweizerne berette, at hans Udseende var daarligt („nit wol gefarbet“). Urolige Drømme og Syner forjog ham fra hans Nattequarteer i Leiren og lod ham flytte ind i Staden. Folketsky tilbragte han der sin Tid i Ensomhed, en Gjenstand for sin Folks Gru, saa vild og forstyrret var hans Adfærd, da han afværende var et Bytte for rasende Forbittrelse, Stani, stolt Overmod og grændseløs Forsagthed, under hvilke Paroxysmer han atter tog sin Tilflugt til Astrologer og Spaamænd. Han havde tabt al Tillid til sine egne Undersaatter og omgivet sig med Italienerne, der søgte

at vække hans Phantasi ved Storpralerier og adspredde hans Tungfindighed ved en Strøm af Forhøstelser. Det lykkedes dem omsider at bringe ham saavidt, at han besluttede sig til at holde en ildfuld Tale til Høren. Historien har opbevaret den (i Neuffchateller Kroniken), og vi gjengive den her ordret, som et ikke uvigtigt Bidrag til hans Charakteristik:

„Tappre Folk! Det et sandt: Lykken forlod os een Gang — paa hiin uheldige, mindeværdige Dag ved Granfon; men mine Brave, ere I ikke ligesuldt de Samme, for hvilke Kongen af Frankrig zittrev som et Espelov, hvem min Svoger, Kongen af England har at takke for sin Frelse(?), og som tugtede Lüttich og bragte Lothringen under Naget? Jo, jo! Og I vil hævne Eders Herre og Anfører paa denne skjændige Bønderflok, der myrdede min Amtmand i Ferette og trængte med Ild og Sværd ind i mit fredelige Land. Siig mig: Vil I taale, at Burgunds Værdighed, min Faders Minde og vor Ære af dette raa Folk trædes i Støvet lige for de andre Nationers Dine? Nei, ved St. Georg, det vil I ikke! Op da til Hævn, ikke blot min, men Eders! Intet, Intet søger jeg for mig selv! ingen Erobring, kun Æren vil jeg gjenvinde. Landene skulle deles mellem mine Venner. Freiburgernes og Bernernes Huse skulle I beboe, og, hvad de ved Kov og Plyndringer har skrabet sammen, disse meensuorne, fredsforskyrende, skammelige Forrædere, skal

være Eders. Op da til Havn! Fremad! Bed St. Georg, de skulle komme til at føle vor Havn!"

Begeistrede Bisfaldsraab besvarede denne Tale; men Carls blege Kinder, hans hule, klangløse Stemme og hans hele forstyrrede Udseende, der afspejlede en sonderreven Sjæl, udslettede snart det Indtryk, hans ildfulde Tale havde gjort, og Stemningen blev snart mindre og mindre tillidsfuld og hengiven. Med Forsæt bevægede Carl sig langsomt, i Haab om at løkke den feivstolte Fjende ud af hans Land og over i Egne, der vare ham selv hengivne. Men Schweizerne vare for kloge dertil; de oppebiede ham roligt, forudsæende at hans Utaalmodighed nok vilde bringe ham til at opgive sin fornuftige Plan. Det varede heller ikke længe, inden han udbrød: „Or ça! ces chiens ont perdu courage; me semble que devons les aller trouver!“ hvorpaa han opgav sin efter klassisk romersk Monster befæstede Stilling foran Murten og ilede sine Fjender imøde. Disse, der vare bedre rustede end ved Granjon, thi de havde nu de der erobrede burgundiske Kanoner og vare endog i Besiddelse af Cavalleri, havde, skjulte af en tæt Laage og Skovene, sneget sig ind paa ham, og pludselig stode de foran den vel dobbelt saa talrige burgundiske Hær, hvis Mandskab og Munitiøn imidlertid havde lidt af en vedvarende øsende Regn. „Paa Kne for Gud!“ commanderede Schweizernes Anfører, og Synet af denne ubevægelige Skare forøgede Carls Utaalmodighed, saa at han uden videre gav Tegn til Angreb. Nu reiste

Schweizerne sig, og da Solen i det Samme kom frem og spredte Taagen, saae de deri et gunstigt Varsel og styrkede fra den Hsi, hvorpaa de stod, ned paa Fjenden med Raabet: „Grafson, Grafson!“ Virkningen var frygtelig. Der opstod en forbitret, blodig Kamp, i hvilken Schweizerne imidlertid flere Gange bleve drevne tilbage af det bedre ledede og mere ovede burgundiske Cavalleri og Artilleri, der strakte hele Geledder af dem til Jorden. Allerede hældede Seiren til Burgundernes Side, og Carl begyndte at haabe paa sin „Vres Gjenopstandelse“, da der opstod en frygtelig Varm paa Balpladsen. Det var en Afdeling af Schweizerne, der havde omgaaet Carls Avantgarde og nu med uimodstaaelig Tapperhed trængte sig ind fra Siden. I en Haandevending bemægtigede de sig Burgundernes Artilleri og rettede det mod dem selv. Dermed var Dagens Skjæbne afgjort. Efter at have givet Tegnet til Tilbagetog og gjort et forgjæves Forsøg paa at dække det, satte Carl sig i Spidsen for 3000 Myttere og forlod Balpladsen; disse sidste spredte sig hurtigt, og med 30 Mand ridende Nat og Dag langs med Genfersjøen, naaede han omsider Morgan, stum af Forbittrelse og Fortvivlelse. Efter en Dags Ophold begav han sig til Gex, hvor han blev nogle Dage for at danne sig en talrigere Escorte, og her hengav han sig til et Maseri uden Grændser. Han talte ikke om Andet end om at hænge og brænde sine troeste Tilhængere, der i hans Dine udgjorde en stor Forræderstare, skjøndt mange af dem havde offret deres

Liv for ham*) i det almindelige Blodbad, der ramte Blomsten af hans Adels og Ridderstab. Ja han lod endog den eneste Allierede, der var bleven ham tro, Hertuginde Yolanta af Savonen, som daglig besøgte ham i Gex for som en tro Veninde at adspire og opmuntre ham, forræderisk overfalde paa Hjemveien og slæbe som Fange til et af sine Slotte**). I feberagtig Spænding ilede han derfra tilbage til sine Stater og sammenkaldte i Hast en Landdag, paa hvilken han i et Foredrag paa 2 Timer forestillede Stænderne, hvor sammelig det vilde være at opgive denne retfærdige Hævnkrig, og hvormange Exempler Historien havde at opvise paa, at man ved Standhaftighed og Udholdenhed havde betvunget Lykken. Til dette Niemed udbad han sig en Bagatel af „en Fjerdedeel af Enhvers Formue“, hvormed han vilde udruste en Hær paa 40,000 Mand og med denne Styrke erobre Schweiz, for deraf i Forening med sine øvrige Lande at danne „et stort Kongerige, der skulde gjøre Burgundernes Navn til Gjenstand for alle øvrige Nationers Beundring“. Men den tidligere Nimbus var vegen fra Carl. Stænderne svarede, at de gjerne vilde bevilge det Nødvendige til en Forsvar, men Intet til en Angrebskrig. Stum af Forbittrelse forlod han Landdagen, udfærdigede af egen Magtfuld-

*) Hans eneste Fortrolige var — Campobasso.

***) Krønikeskriveren La Marche, der selv ledede Expeditionen og lod den ene af de to medfølgende Sønner undslippe, var nær bleven et Offer for Carls Brede herover.

kommenhed en stræng „Ordonnans“ til sine nederlandske Provindsler og paabød, at de uopholdeligt skulde lade alt vaabendgigt Mandskab støde til ham, „da den burgundiske Landdag havde paataget sig Forsvaret af Landets Grændser, for at han med udeelt Kraft kunde gribe Sværdet og forsvare sit lothringiske Land, der nu true- des af dets forrige Besidder, Hertug René.“

Ludvig forholdt sig imidlertid aldeles passiv. Hans Utaalmodighed efter at erfare Udfaldet af Slaget ved Murten havde bragt ham til at oprette en ny Postroute, bestaaende af Estafetter fra Balpladsen til hans Resi- dents, og hans Henrykkelse var denne Gang fuldstæn- digere*) end efter Slaget ved Granson, hvor Menneſte- tabet havde været ham for ringe. Uagtet han havde Følelsen af, at det nu blot gjaldt om at give Modstan- deren Naadestødet, affendte han i største Hjemmelighed et Lykonfningssgefandtskab til Schweizerne med det skjulte Hverv, ved Lofte om Penge og Tropper at bringe dem til at forfølge Seiren. Men, deels fordi Kongen ikke havde opfyldt sine tidligere Løfter, deels fordi de ikke ansaae det for raadeligt ved Burgunds Tilintetgjørelse at faae Kongen til nærmeste Nabo, uudsnyldte Schwei- zerne sig med „Kræfternes Udtommelse efter det blodige Slag“, saa at Kongen maatte see sig om efter en An-

*) Comines og en anden Hofmand, der bragte ham de første Efterretninger om Carls Nederlag, modtog hver en Gave af 200 Mark Sølv. Det var overhovedet hans Skik run- deligt at belønne dem, der bragte ham gode Efterretninger.

den for at rage ham Kastanierne ud af Ilden, thi selv frngtede han den dødeligt faarede Love altfor meget til nabent at vove et Brud med ham. Forelobigt indbød han de fornemste Helte fra Murten til at besøge ham paa hans Slot Blesfis, beviste dem fyrstelig Være („als wär' Jeder ein Fürst“), overøste dem med kostbare Gaver og søgte at stemme dem for atter at fravryste Carl Lothringen, som denne havde fratøvet dets forrige Eier, Hertug René, uden skjellig Grund. René havde troligt hjulpet Schweizerne til Seiren ved Murten i Spidsen for deres Rytteri, og henvendte sig derfor nu paa Ludvigs Tilskyndelse til dem om Gjengjæld. Kongen, der kom ham til Hjælp med Penge og Tropper, foranledigede et Tilbud fra Forræderen Campobasso om for en vis Sum at forraade Carl*), og da Schweizerraadet tillod offentlig Hverving, ilede Starer af krigsvoante Schweizerere til René's Fane.

Smidlertid sad Carl i hele 2 Maaneder fortvovet og uvirksom paa et eensomt gammelt Slot mellem Jura- bjergene. Flamlændernes Vægring ved at lade hans eneste Datter begive sig til ham, havde givet ham et Hjertestød, der knækkede hans stolte Sjæl. Da indlob

*) Da Campobasso forsøgte en Mening, der stred mod Carls, havde denne givet ham et Slag i Ansigtet med sin Blikhandske. Forræderen lod lige overfor Carl, som om han ikke ændse dette raae Bredeudbrud, men senere gjorde han det til en dødelig Fornærmelse for at besmykke sin Nederdrægtighed.

pludselig Efterretningen om Overgivelsen af Nancy (Lothringens Hovedstad) til René. Carl foer op, og med de sorgelige Levninger af sin Hær, nogle tusinde Mand, forstærkede med de nys udfkrevne Nederlændere og Hvervede, ilede han derhen for at tilbageerobre Staden. Forgjæves raadede hans Officerer ham til hellere foreløbigt at indtage en sikker, afventende Stilling i Stadens Omegn bag Floden Mosel. Med uboielig Haardnakkethed besluttede han at storme Staden, og da man underrettede ham om, at Hertugen af Lothringen i Spidsen for 18,000 Schweizere, af hvilke Storstedelen havde været med ved Murten, drog imod ham, svarede han blot: „Med denne lothringste Dreng slutter jeg i al Evighed ingen Fred! Men I ere Alle Kjarlinger, og han, der vil gjælde for en djærv Riddermand, er ikke Andet end en sty Naveunge. Taften Storm og imorgen i Lag med Drengen. Schweizerne elste Skælføvningskrogen altfor hoit til for hans Skyld at vove sig ud i denne Hundekulde.“ Uagtet Carls oprindelig 10,000 Mand stærke Hær ved Desertion, Sygdom, Mangel og Kulde — alene Zulenat fros 400 Mand ihjel — var smeltet sammen til knap 3,000 Combattanter, vovede han dog Stormen, der blev saa totalt afflaaet, at de Stormende bleve forfulgte til deres Telte. Desuagtet drog han den næste Dag i et tæt Sneefog med disse Faa, der vare modløse og demoraliserede ved Nederlaget, mod den sexdobbelte overlegne Fjende. De bleve hurtigt omringede fra alle Kanter, men værgede sig med For-

tvivlelsens Mod, da pludselig de fra Granson og Murten bekendte Horn lod sig høre. En panist Stræk greb dem nu og lammede deres Modstand. Forgjæves stod Carl imod; Strømmen af de Flygtende, der vare saa heldige at hugge sig igjennem, rev ham med sig, og de Dvrige bleve nedfablede til sidste Mand (deriblandt Storstedelen af den „hertugelige Hofstat“). Stræk ved Slagets Begyndelse, da endnu intet Afgjørende var forefaldet, rev Campobasso Slaget af sin Fane og gif med 800 Mand over til Fjenden*). Rast besteg Carl da sin Stridshingst, for ved sin personlige Deeltagelse at bøde paa dette store Tab; i det Samme faldt den gyldne Love, der dannede Knappen paa hans Hjelm, ned. „Hoc est signum dei“ (dette er et Tegn fra Gud)! udbrod han og styrtede sig, uden at sætte den fast, igjen ind i Slagets Brimmel. Denne sidste Omstændighed bidrog meget til, at man længe forgjæves søgte efter hans Lig, indtil man, ledet af en af hans Pager, der havde seet ham falde, omsider fandt det, aldeles afflødt og overtrukken med en Jæskerpe. Først da „haus Baskerone“ havde gjenkjendt ham paa en Signetring og hans Tjenere paa et Ar, blev Ligets Identitet stadfæstet, saa

*) Schweizerne vægrede sig ved at kæmpe sammen med denne „Føræder“. Han besatte da paa egen Haand en Bro, over hvilken han formodede, at Burgundernes Tilbagetog vilde stee, og der dræbte han en Mængde flygtende burgundiske Adelsmænd og Riddere; men Carl, som han nærmest lurede paa, undslap ham.

lemlestet var det. I en Medlidenshed greb Ven og Fjende; ja Damerne reve endog deres Silketjoler og Slør af for at indhulle ham deri. Allerede i Slagets Hede havde en Bager fra Nancy tilføiet ham et haardt Slag i Hovedet, der bedovede ham saa aldeles, at en af hans Omgivelser maatte slaae Armene om ham for at holde ham i Sadlen; men han var hurtigt kommen til sig selv igjen og havde sat sig til Modværge. Da var det, at de Flygtendes Strom rev ham med sig hen til en Dam, og da han vilde sætte over den, snublede hans Hest, Isen brast, og medens Mand og Hest kæmpede for at komme op, saarede en forbiilende Fjende ham uden at kjende ham. Han slap da Hesten, der løb sin Vej, og tilraabte den dove Kastellan af St. Diaz: „Sauve le duc de Bourgogne!“ Den dove Schweizer misforstod dette som et udfordrende: Vive le duc de Bourgogne! greb forbittret sin svære Pallast og huggede ham „gjennem Hovedet lige ned til Tænderne“ (en Feiltagelse, hvorover han senere tog sin Død).

Saaledes endte denne begavede Fyrste sit Liv*) efter 10 Aars Regjering.

Commynes søger Spiren til hans Ulykke i den Seir over Ludvig, som han tilskrev sig i det uafgjorte Slag ved Montlhery, hvor Ludvig egentlig var Seirherren,

*) Ved Efterretningen om Nancys Overgivelse til René, svær han ved St. Georg, at han inden en vis Dag (hellig Trefongers) atter vilde være i Staden, og ganske rigtig, Dagen før bragtes hans Lig derind.

men af Frygt for at tabe Paris, forlod Balpladsen for tidlig og lod Carl, der stærkt tænkte paa Flugt, beholde den. Fra dette Dieblik af drømte Denne om intet Andet end Krig og Erobring for at realisere sine storartede Planer og Dromme, der aldrig bleve til noget. Det var derfor et træffende Billede, hans Samtidige mod Slutningen af hans Liv valgte, da de forandrede hans tidligere Tilnavn, „Loven fra Burgund“, til „det burgundiske Bildsviin“; thi ganske som dette lader sit Raseri gaae ud over det Træ, i hvis Top det slyngende Menneſte har reddet sig, ſaaledes ſpildte han ſin Tid og Kraft paa Beleiringen af Granson, Murten, Nancy og andre Stæder, uden at vinde Andet derved, end at Tilnavnet „den Driftige“ (le temeraire) forandredeſ til „den Frygtelige“ (le terrible), paa Grund af den Vandaliſme, med hvilken han odelagde de blomſtrende ſtæderſte Stæder Denant og Lüttich, og den Grufomhed, han udøvede mod erobrede Byers Indvaanere, eſterat de havde overgivet ſig paa Naade og Unnaade.

Vi maae nu igjen vende vort Blik mod Ludvig. Denne havde med ſaa ſtor Sikkerhed forudſeet Carls Fald, at han ni Dage forinden havde holdt Statsraad for at tage Beſlutning om, hvad der ſkulde foretages med de burgundiske Lande, naar denne Eventualitet indtraf. Da der indlob Eſterretning om Carls Nederlag, ſendte han ogſaa ſtrax Commiſes og en anden hoi Embedsmand hen for at tage Landet i Beſiddelſe i Kongens Navn og proclamere, at det ſkete „for at beſkytte det

mod de feirrigt fremtrængende Schweizere, da Landets bedste Mænd vare faldne i Krigen," og da Efterretningen om Carls Død indtraf, hed det, at han „maatte fikke Datteren hendes Arv." Forst da man bragte ham Carls knuste Hjelm, lod han Masken falde og tilegnede sig „Arven" som et „Kronen Frankrig hjemfaldent Lehn."

Svorledes var dette bittere Nag opstaaet hos Ludvig?

Under Ludvigs femaarige Ophold i Burgund havde der herfket den bedste Forstaaelse mellem de to Fyrster, af hvilke Ludvig var ti Aar ældre end Carl. De havde levet i selfabeligt Samqvem, staaet Faddere til hinandens Børn, ja Ludvig havde flere Gange mæglet Forlig mellem Carl og hans Fader. Dette venlige Forhold vedvarede endog ved Ludvigs Regeringstiltraedelse: han udsatte en Pension af 20,000 Gyllden aarlig for Carl, og, da denne ved sit første Besøg hos Ludvig forvildede sig paa en Jagt, svor Ludvig, at han hverken vilde nyde Mad eller Drikke, før Carl fandtes. Spiren til Hadet nedlagde Ludvig selv ved sin Utaknemmighed og Troloshed. Den gamle Hertug havde gjæstfrit modtaget ham, trofast beskyttet ham mod hans Fader, anvist ham 3000 Gyllden maanedlig til hans Underhold og et herligt Slot til Beboelse*). Ikke

*) Da Ludvigs Fader hørte om den store Gjæstfrihed, hans Søn nød, udbrød han: „Min Fætter Burgund veed ikke hvad han gjør. Han tager Ræven i sit Huus, en Dag vil den sønderrive hans Unge" — Ord, der bleve profetiske.

desto mindre havde Endvig aldrig saasnart forladt dette Asyl efter Faderens Død, før han lod en Gesandt fra den engelske Regjering med vigtige Depecher til Hertugen fængsle, „fordi han intet Leide havde af den franske Regjering.“ Men, hvad der var varre: ved Bestikelse af den alderstegne Hertugs hoitbetroede Tjenere havde han formaaet denne til at afstaae ham nogle Besiddelser bag Carls Ryg og til Trods for det udtrykkelige Lofte, han havde givet denne, ikke at ville foretage sig dette Skridt, saalænge den gamle Hertug levede. Det er ikke usandsynligt, at Carl i sin Harm over dette Brud paa det givne Tilfagn har sluttet sig nærmere til de Fyrster, der senere sammensvor sig mod Endvig. Hvorom Alting er, saa traadte denne fjendtlige Stemning første Gang aabenbart frem ved følgende Anledning: Endvig havde sendt en Eventyrer ud med et Skib, for at gribe en som Munk forklædt bretagnisk Rantsler, der reiste omkring og ophidsede Stemningen mod Kongen. Rygtet sagde imidlertid, at det var den gamle Hertug og hans Son, Eventyreren lurede paa, og Carls Huushovmester (La Marche) lod ham derfor fæste i Fængsel. I denne Anledning sendte Kongen sin Rantsler til Burgund for i høie Toner at besvære sig over dette „for hans Vre krænkende“ Rygte og over Arrestationen, for hvilken han paabjødte Carl Ansvar. Tillige fordrede han Oplysning om, af hvilken Art den Forbindelse var, Carl havde knyttet med Hertugen af Bretagne, og underrettede ham om, at den

Pension, Kongen havde udjat for ham var stroget. Carls Forbittrelse kjendte nu ingen Grændser. Han faldt idelig Gesandten i Talen, men denne afviste ham hver Gang med den Bemærkning, at det ikke var ham, men Faderen, han var sendt til. Hertugen bad da Sonnen forberede sig paa et sindigt Tiljvar til næste Dag og tog derpaa selv Ordet og yttrede, at, dersom Sonnen ved Arrestationen havde ladet sig lede af for stor Mistænksomhed, da bad han Kongen at undskylde ham, da denne Egenskab var en Arv efter hans Moder, der var en af de mest mistroiske Damer i Christenheden.

Den følgende Dag ved Gesandtens Afskedsaudients holdt Prindsen en fyndig Forsvarstale, hvori han beviste sin fuldkomne Sagesløshed, hvad Rigtet og Arrestationen angik. Med Hertugen af Bretagne havde han indgaaet et Fostbroderskab, der netop sigtede til Kongens Bedste, og Pensionen trængte han aldeles ikke til. En af Folget bad han endvidere hilse Kongen, at denne rigtignok ved sin Kantkler havde læst ham en ordentlig Lectie, men at han skulde komme til at fortrønde det, inden Aaret var omme. Carl holdt troeligt sit Ord, og, efterat Kongen var bleven ydmuget og udplyndret til det Yderste ved den ham af de sammensvorne Fyrste kort efter afnødte Fred, ved hvilken han maatte gjengive de den gamle Hertug fralokkede Besiddelser, erklærede han ogsaa, at Carl havde opfyldt sin Trudsæl en god Stund, før han havde lovet, og tilføiede:

„Det er med saadanne ordholdende Folk, jeg kan lide at have at bestille.“

Den næste Anledning gav atter Ludvig ved et dumdriftigt Rneb. For at holde Carl saaledes i Aande, at han fik Andet at tænke paa end at kontrollere, hvor noie Ludvig overholdt den indgaaede Freds ndmygende og odelæggende Betingelser, ophidsede han ved Lofte om Subsidier Lütticherne til at gjøre Opror mod Burgund; men for ganske at skjule dette uovelige Skridt, og aflede Carls Mistanke fik han et venfsabeligt Mode aftalt med dem, som skulde holdes samtidigt med Oprorets Udbrud. Nu magede Nemesis det imidlertid saaledes, at Efterretningen om det voldsomme Opror og Ludvigs Machinationer blev bragt til Modestedet Peronne kort efter Ludvigs Ankomst af en af Carls Tilhængere i Lüttich. I sin umaadelige Forbittrelse lod Carl Peronnes Porte lukke, og en Stund svævede Ludvig i stor Fare, som han kun undslap under de mest ndmygende Betingelser og deriblandt den vanærende, at han skulde følge med og personlig overvære Lüttichernes exemplariske Afstraffelse. Ludvig drev da Nederdrægtigheden saavidt, at han besvarede Lüttichernes begejstrede Tilraab: Leve Kongen af Frankrig! med et Leve Hertugen af Burgund! — et Udraab, der kom saa uventet, at det aldeles berovede dem Modet, saa at de, forraadte og solgte, som de vare, overgav sig til Carl paa Naade og Unnaade. Efterat Ophavsmændene til Oproret, 800 i Tallet, vare henrettede for Ludvigs Dine,

og Byen var bleven berøvet sine Privilegier og brandskattet og det saa stærkt, at den senere, fordi den ikke saae sig istand til at udrede den stipulerede Sum, blev opbrændt og forvandlet til en Gruushob, fik Ludvig Lov til at slippe bort — med hvilke Følelser, kan man forestille sig. Fra den Dag af blev det ham en formelig Livsopgave, ved alle til hans Naadighed staaende Midler, dog i dybeste Hemmelighed, at arbejde paa Carls Fald.

Endnu maae vi fremhæve et Punkt, i hvilket Contrasten mellem de to Modstandere viste sig til det Sidste. Medens nemlig Carl, der lige saa vel som Ludvig punktlig iagttog Tidsalderens og Katholicismens udvortes Gudstjeneste, mod Slutningen af sin Bane, i stolt Forbittrelse over sin, som han syntes, uærdige Stjæbne, forsmaaede at tage sin Tilflugt til Religionen, kjendte Ludvigs Devotion mod Slutningen af hans Bane ingen Grændser; men, af hvilken Bestaffenhed den var, fremlyser af et karakteristisk Træk. Da det nemlig en Dag tildrog sig hans Opmærksomhed, at Præsten bad for hans uodelige Sjæl og Legeme, befalede han, der led af en ulægelig Hælsot, at Ordet „Sjæl“ skulde udelades i Bonnen, „da det ikke var værd at bebyrde Himlen med Altformøget paa een Gang“ (Sismondi). Men et endnu mere betegnende Træk, der er undgaaet den omhyggelige Martins Opmærksomhed, uagtet Comines er dets ufordægtige Hjemmelsmand, maae vi anføre, da det er taget fra hans Velmagts

Dage og er en ypperlig Commentar til Johannes von Müllers partiske Dom om ham („er fürchtete Gott*) und wollte, daß ganz Frankreich es wisse“). En af de Dage i Maret, som Ludvig holdt høiest i Ære, var Dagen for Barmordet i Bethlehem (le jour des Innocens). Det var under Straf af hans Raades Fortabelse forbudt hans Omgivelser at tale til ham om Forretninger paa denne Dag. Da traf det sig under hans Ophold i Amiens, at en talrig Skare af hans daværende Allieredes, den engelske Konges, Soldater paa denne høihellige Dag trængte ind i Byen og begik alle Slags Uordener og Excesjer. Commynes, der befrygtede Fare for Kongens Person af de toileslose Soldater, afbrod Kongen midt i hans Andagtsøvelser med Underretning herom, og Kongen „var saalangt fra at være stivsinnet, at han oieblikkelig opgav sin Andagtsøvelse“ (il ne fut point obstiné, mais tost laissa ses heures) befalede, at „Barmordet i Bethlehem aldeles ikke skulde helligholdes den Dag“ (il ne falloit point tenir la ceremonie des Innocens ce jour), lod Commynes stige til Hest og ilede selv ud i Byen efterat

*) Man anslaaer Antallet af dem, denne „gottesfürchtige“ Konge har ladet ombringe ved Mord, Tortur, Gift, Fængsel og Justitsmord, til 4000, og deriblandt flere af hans egen Familie. Man skulde synes, at et slikt gudsfrygtigt Levnet netop maatte demoralisere Folket og vække Mistanke mod den Religion, der førte til Sigt.

have beordret sin Middagsmad bragt hen i Portvagten, hvor han fik Bugt med disse Optoier.

Sluttelig maae vi endnu fremhæve et af de betydningssfulde Træk af Ludvigs Liv, fordi det bedre end den mest salveffesfulde Prædiken vidner om Troens Kraft, endog i en næsten karikeret Skikkelse. Medens nemlig Carl, der i sit hele Liv havde levet i Samqvem med Kirken og givet Prover paa sand Religionsitet, mod Slutningen af sin Bane fastede Troen overbord og dode i Tvivl og Vengstelse, havde Ludvig aldrig faasnart overbeviist sig om, at hans Liv nærmede sig sin Ende, for han „omgjorde sig med Troens Skjold“, og han, der umiddelbart iforveien afgav et Billede paa en af Furierne forfulgt Misbæder, dode med en Fatning, der stod i en stærende Contrast til hans tidligere brodefulde Levnet. Efter saaledes at have indprentet sin Son og Efterfølger sine vigtigste Regjeringsgrundsætninger og anbefalet ham at bibeholde hans Tjenere, anordnede han sin Begravelse i dens mindste Details og bestemte blandt Andet, at han vilde fremstilles paa Graven „ikke som en Dling, men som en Mand i sin blomstrende Alder i Jægerdragt, fulgt af sin Hund og med et Baldhorn i Haanden.“

Forfulgt af Skjæbuen.

Stilbring fra det virkelige Liv

af

Robert Watt.

Naar man har tilbragt nogle Aar af sit Liv i et Land som Australien, og disse Aar ere faldne paa en Tid, da Tilstrømningen til disse storslaaede Colonier endnu blomstrede frodigt, da der, saa at sige, hver Dag opdagedes nye Guldeier, og Pulsflaget i Statslegemet som Folge deraf endnu var varmt, ja næsten feberagtigt, er det ikke underligt, at man har endeel Minder fra et saadant Ufsnit af sit Liv.

Erindringen om haarde Dage med Torst og Sult paa de vandløse Sletter i det Indre, om Bacchanaler i det glade Melbourne — denne Sydens straalende Dronning — med heldige Guldsøgere, om Strabadser paa de natlige Farter over farlige Badesteder med Buffdeligencer, om gemntlige Timer mellem Lands-

mænd i en eller anden lille hyggelig Krog af den store Coloni: Mindet om Personer og Ting, om gladelige og sorgelige Begivenheder, vækkes, efter som jeg fæster Tanken skarper paa det fjerne Land, for klart at fremmane den Epifode, jeg her vil fortælle.

Der er gaaet nogle Aar siden den Tid, og Meget ligger der nu derimellem. — Min daværende Bestjæftigelse førte mig hveranden Dag til Melbourne fra det Indre, og, lig saa mange andre Danske, søgte jeg altid til Sorgen Sorgensens Huus, der af alle Landsmænd, ligesom ved en stiltiende Overenskomst, betragtedes som et fælles Mødested. Pakhuusforvalteren ved det der etablerede danske Handelshuus havde gjort sit Hjem til en Slags dansk Forening. Der kunde man altid faae Hjælp og Raad, der fik man Besked om forsvundne Venner og Bekjendte, der afgav man sin Adresse, spiste, naar man var sulten, og blev fulgt paa Bei, naar man skulde reise; men Sorgen sen noterede ogsaa Alt, hvad der vedgik En, i sin Bog, thi ikke alene fra Coloniens forskjellige Punkter indløb der Forespørgsler til ham; men selv fra Europa bragte den maanedlige Post ham bestandig Breve med Anmodning om Oplysninger om denne eller hiin. Han var Consul af Gavn, og det mere end de Fleste, der ere det af Navn.

Kom man fra det Indre, for efter nogen Tids Forløb atter at trække Veiret i mere civiliserede Forhold, saa gjaldt den første Gang det bekjendte lille Træ-

huus i Russell Street, hvor Dannebrog som oftest vaiede fra den store Flagstang i den lille Have bag det lave Gitter, og var man som Bildfremmed bleven sat iland fra det store Udvandrerffib ved Havnen, saa endte man paa en eller anden Maade ogsaa i det samme lille Huus inden Aften.

Stamgjæsterne, til hvilke jeg en lang Tid horte, faae bestandig nye Anfigter blandt de Menneffer, som Jørgensens Gjæstfrihed samlede; som „old hand“ blev man taget med paa Raad, naar Talsen var om at vælge en Stilling, en Mineby eller Sligt for en New-chum (Nyanfommen), og ofte blev jeg spøgende modtaget med den Yttring af den gemntlige Bært:

„De maa endelig see herind i Aften; der er kommet en ny Ladning Ulykkelige hertil: vi maae forhøre dem og see hvad vi kunne gøre ved dem.“

I Reglen morede det den joviale Jørgensen at forstrække ængstelige New-chums med Bemærkninger om, at man spiste Folk i det Indre og døde af Sult i Melbourne, naar de spurgte om, hvad de helst burde gjøre efter Ankomsten, men saa kom de gode Raad og den hjælpende Haand bag efter.

En Dag var der kommet et nyt Udvandrerffib til den ene af Melbournes Havneforstæder Sandridge, og da der var et halvt Dusin Danske med, fik jeg den sædvanlige Anmodning om at være med til at „inspicere Flokken.“

Som Følge deraf afslagde jeg om Aftenen et Besøg

i Russell Street og fandt ganske rigtigt flere fremmede Ansigter i Dagligstuen. Et af dem var mig særligt paafaldende paa Grund af en vis Melankoli, der var udbredt over det, og i Aftenens Lob kom jeg i en længere Samtale med Eieren af dette Physiognomi.

Det var en Mand, der allerede var ude over sin første Ungdom, men som saae ud til at ville være baade livlig og frisk under almindelige Omstændigheder. Nu sad han som sagt stille og sorgmodig, fortabt i Minder fra Hjemmet, indtil han omsider fik Luft ved mine Spørgsmaal. At Folk kom til Australien med et tungt Sind var ikke noget Nyt, og at man ligesom den franske Dommer i Reglen traaj Sømmet paa Hovedet ved at spørge: „Hvor er Fruentimmeret?“ naar de samlende begyndte paa at udøse deres Hjerter, horte til Hverdagshistorierne; men hos Markus — saaledes vil jeg indskrænke mig til at benævne ham — syntes denne Faktor at spille en fremtrædende Rolle, og inden jeg den Aften gik til No var jeg fuldstændig sat ind i meget intime Forhold. Den stakkels Fyr solte aabenbart i hoi Grad Trang til at meddele sig, og jeg skal heller ikke her misbruge hans Fortrolighed; hans hele tragiske Fart til Australien vil jeg derimod give et Omrids af.

Markus var utilfreds med Forholdene i Danmark. I Kjøbenhavn var det gaaet ham galt med en større Forretning, og Grunden dertil var nærmest ulykkelige Familieforhold, der til Slutningen havde indgivet ham den Idee at udvandre, for fjernt fra

Hjemmet atter at samles med den, der havde vundet hans Hjerte. Forffjellige Omstændigheder bevirkede nemlig ogsaa, at han hjemme ikke havde kunnet gjøre Alvor af sit Giftermaal. Han vilde nu forsøge paa at komme ind i en Virksomhed i de glimrende Forhaabningers Land og saa viebliffelig sende Bud til Danmark for at lade sin tilkommende Hustru følge efter.

I Tanken tage flige Planer sig som oftest meget godt ud, men naar den tørre Virkelighed staaer udenfor Døren, faaer man jevnlig Dinene op for, at Alt just ikke gaaer slet saa nemt som beregnet, og da Marcus sad i Russell Street, forekom det ham selv, at hans Fremtid ikke laa saa klar for ham, som den gjorde det, da han i Kjøbenhavn byggede sine Luftkaster. Det var det, der gjorde ham lidt nedslaaet; han var allerede begyndt at philosophere derover, da Englands sydligste Punt forsvandt for de speidende Blikke paa Udvandrerflibet, og da han under Æquator betragtede det uendelige folgende Hav, befinnet af Solens lodrette Straaler, var han bleven betænkelig. I Port Philips Bay foretom Livet ham temmelig mørkt, og da han satte Foden paa Land, var han ikke langt fra reent at opgive Haabet.

Han fik imidlertid al den Trost, der kunde gdes ham i Sorgenens Kreds, og da det var hans Agt at blive i Melbourne, blev han strax indquarteret i Russell Street.

Men hvad skulde han tage sig for? — Det var

det Banffelige ved Sagen. Til Minerne gik næsten hele Strømmen af Udvandrere, og det var altid meget let at expedere Landsmænd til disse Steder; men Marfus vilde nødig op i det store, det ukjendte Indre. Han var vis paa, at han nok kunde finde en Bessjæftigelse i Victorias Hovedstad. Dagen efter Ankomsten begyndte allerede Sagten. Avertissements-Bladene bleve studerede, Notitser og Adresser opskrevne, og saa gik det paa Vandring. Vi saae ham ikke for seent om Eftermiddagen ved Middagsbordet.

Morf i Hu fortalte han om sine Forsøg og det saa komisk, at den hjertelige Latter, med hvilken hans Lidelseshistorie modtoges af os haardhjertede Colonister, der allerede havde gaaet Svien igjennem, tilsidst fik ham selv til at lee med. Han havde meldt sig hos en rig Mand som Gartner; men da han kunde meget lidt Engelsk, var han kommen til det Resultat, at Vedkommende ikke vilde have en Mand med Rnebelsbarter i sin Have. En Handelsmand, der sogte en Medhjælper, havde ladet sig noie med at lee af ham med den Tilfoielse, at han ikke onskede en New-chum i sin Forretning. Et andet Sted havde hans pæne Klæder afstrækket den Sogende og saaledes fremdeles.

„Hvis det virkelig er Deres Agt at ville arbejde, saa kan jeg maaskee staafe Dem en Plads,“ sagde en af de Gamle i Colonien, „men saa maa De fylte alle Deres flotte Costumer ned i en Kiste og gaae imorgen ud til Forstaden Collingwood. Der søger en Hotel-

eier en Staldkarl; jeg skal give Dem Adressen, naar vi have spist."

Det gjøs i den skikkelige Fyr, da han horte, at han skulde være Staldkarl; men det hjalp ikke, og næste Morgen meldte han sig paa det opgivne Sted og fik Ansættelse. Vi drak hans Staal om Aftenen, og i en til hans nye Værdighed passende Dragt vandrede han en Morgen tidlig til sit Hotel, efter at vi Alle havde taget Afsked med ham.

Bed Middagsbordet samlede vi som sædvanlig og sad og drøftede den noget ubehjælpsumme Landsmands Fremtid, da han i det samme traadte ind af Døren.

"Hvad, er De allerede bleven pensioneret?" spurgte en af Stavgæsterne.

"Nei, jaget væk!" løb det melancholiske Svar, og han berettede nu, hvorledes hans naturlige Frygt for Heste havde bevirket, at han, ved sin at liste sig op i Baasene til dem, havde gjort dem saa rebelle, at hele Stalden snart var i Oprør. Eieren, for hvem han ikke formaaede at gjøre sig forstaaelig, havde kastet en Spand Vand efter ham og svoret paa, at "den gale Hollænder" aldrig mere skulde komme indenfor hans Døre.

"Ham blive vi s'gu aldrig af med," bemærkede en forhenværende Gulbgraver tort.

"Sæt Dem nu ned og faae noget Mad!" sagde

Jørgensen, „saa maae vi imorgen finde paa et andet Sted, hoortil vi kunne sende Dem.“

Stakkelen satte sig ned med et Suk, og det begyndte at gaae op for mig, at han for os vilde blive ligesom Abu Kasems Tosler, der i Eventyret altid kom tilbage igjen. Jeg tog heller ikke fejl; thi under hele mit Ophold i Australien har jeg ikke været Vidne til en saa uheldig Carriere som hans. Henved en halv Snees Gange havde han faaet Bessjæftigelse og det i de mest forskjellige Fag; men han beholdt aldrig Pladsen længere end hoist en Dag. Naar han havde taget Afsked om Morgenens, for ikke at vende tilbage saa snart, var jeg vis paa at see ham igjen om Aftenen. Han blev efterhaanden sendt til et Garveri, til et Bageri, til en Seilmager o. s. v.; men naar vi henad Aften satte os tilbords, kunde vi altid gjøre Regning paa at see ham komme tilbage med et meget fortvivlet Ansigt og med en bitter Vebreidelse mod det „væmmelige Land“, det „haardhjertede Folk“ o. s. v. Med al sin almindelige Kundskab og sin Verdenserfaring kunde han ikke finde sig tilrette under de australske Forhold, og Sproget, som han havde stor Vanskelighed ved at komme efter, lagde ham mange Hindringer iveien. Endelig troede vi imidlertid at have fundet en passende Bessjæftigelse for ham. Der var en Plads som Opvarter ledig i Melbournes største Hotel, og da man, indtil man har faaet Fodfæste, mindst af Alt maa være kræjen i „det lykkelige Australien“, raadede vi ham til at forsøge sin Lykke endnu engang.

„Det Arbeide kan De for Pokker nok bestride,“ mente vor Bært, „og naar De nu passer paa, kan De lære Engelsk, og saa skal De see, at det nok gaaer Dem godt tilsidst; hvem veed, maaffee ender De selv som Hoteleier — ja man har seet mærkværdigere Ting end det her.“

Om Morgenen gav vi ham Costumet paa, som Jorgensen bemærkede; hans sorte Kjøle, der vist ofte havde gjort Lykke i Selskaber i Kjøbenhavn, og som uvidsomt havde figureret paa „Forenede Borgerligs“ Baller i den muntre Dands, fik en Overhaling, det stereotype hvide Halstorklæde blev knyttet, og aasted vandrede han til det elegante Collin Street for at debutere som tjenende Mand i det store Criterion Hotel; men af! „Abu Rasems Tosler“ dumpede endnu selvsamme Aften — om just ikke som de berømte Tosler i Eventyret ind igjennem Vinduet saa dog — ind igjennem Døren til os.

„Du store Chinese! Hvad er der nu galt?“ raabte flere Stemmer i Chor. „Er De nu færdig allerede?“

Ja han var færdig paa Criterion Hotel og det tilgavns. I Begyndelsen var Alt gaaet godt, fortalte han, og han troede endogsaa at kunne sige, at hans Person strax havde gjort et fordeelagtigt Indtryk; men saa kom Middagsstunden. En Herre havde forlangt Spisefedlen og havde i Hast bestilt en Middag; Markus kunde ikke forstaae Navnene paa Retterne, og dog skulde han raabe dem ind igjennem et Taleror til Kjøkkenet. Et Par

Forsøg paa at klare for sig havde ført til de sørgeligste Resultater, og Herren havde endelig grebet hans Finger og trykket den fast ned paa et Navn paa Sedlen, idet han ledsagede denne Operation med alt Andet end en Betsignelse. Den improviserede Opvarter var ilet ned af Trapperne med Fingeren paa samme Sted — troede han idetmindste — for at vise dem det i Kjøkkenet. Underveis var imidlertid hans Haand gledet, og istedetfor Dresteg fik Herren et Bunt Tandstikker. Det var tilstræffeligt.

„Naa, De kan ikke engang læse,“ sagde Principalen, da Begivenheden blev fortalt ham, og under Latter og Skjældsord var han bleven jaget fra Hotellet.

Najende rev han sin Kjole og det hvide Halstørklæde af, og jeg maa tilstaae, at Latteren fra Hotellet gav Ekko i vor Freds over at see den stakkels Fyrs sorte Fortviøvelse.

„Det kan ikke nytte, jeg bliver her i Landet,“ bemærkede han om Aftenen, og jeg troede ikke at burde raade ham til at forandre sin Beslutning om snarest mulig at reise hjem. Endnu samme Aften tilskrev han sin Forlovede, at han afreiste fra Melbourne, og at han dessaarsag om nogle Maaneder igjen vilde være i Danmark; Australien var for ham et umuligt Land; i fjorten Dage havde han forgjæves forsøgt at faae Arbeide, han havde været villig til at tage fat paa Alt, men uden Nytte.

Det var imidlertid lettere sagt end gjort. Under

sin forgjæves Sogen havde han næsten opbrugt sin lille medbragte Capital, og for at komme hjem vilde han om muligt gøre lidt Arbeide ombord paa Skibet, da han derved kunde faae Afslag paa den Sum, Reisen kostede. En ny Jagt begyndte nu for at finde et passende Skib, og det gif ham ikke bedre hermed end med hans Jagt efter Beskjæftigelse, ja paa en Maade gif det ham værre. Hver Gang han havde faaet sit Toi bragt ombord paa et Skib, kom der Noget iveien, og Markus dukkede stadig op i Russell Street, hvergang vi troede ham et godt Stykke ude af Port Phillips Bay. Han blev narret flere Penge fra af samvittighedsløse Agenter, der ingen Ret havde til at accordere med ham om Reisen; en Gang blev han af en Færgemand forledet til at roe med Vasketoi fra Skib til Skib en heel Dag igjennem, fordi Vedkommende stadig indbildte ham, „at nu kom de til Fartøiet, han skulde med“; en anden Gang blev han seent om Aftenen jaget hjem af en Capitain, der aldeles ikke gif til Europa, og som slet ikke vidste, hvorfor eller hvorledes han var kommen ombord — og saaledes forløb en heel Uge.

„Abu Kasems Tøfler“ vedblev at komme igjen i det Uendelige, og halv i Raadhed udbrod En af os, da Markus en Aften atter viste sig efter en forgjæves Tour til Havnen:

„De naaer aldrig levende til Europa; Skibet forliser nok med Dem, inden De kommer ud af Hobsons Bay, dersom det virkelig lykkes Dem at slippe herfra.“

Det lykkedes dog tilsidst; men vi vilde neppe troe vore egne Dren, da det blev fortalt, at Markus virkelig var afreist med det prægtige Liverpool Clipperfrib „Royal Charter“. Det var imidlertid sandt; Dienvidner havde seet ham gaae ombord og Skibet sætte Seil og staae udeste.

Vi talte i Begyndelsen ofte om den skikkelige Fyr og vare enige i, at han var bedst tjent med at blive hjemme; men andre Ting lagde snart Beslag paa vore Tanker, og kun hoist sjældent opfriskede En eller Anden Mindet om den af Skjæbnen Forfulgte, der havde gjort en Reise paa 4000 Mil for kun i en Snees Dage, rige paa Skuffelser, at have levet i det for saa Mange forjættede Land, og som nu atter vuggedes hjemad over de store Have.

Med den maanedlige Post fra Europa antom der imidlertid nogle Maaneder senere en Efterretning, der satte hele Australien i Bevægelse og paa en ganske naturlig Maade igjen bragte vor stakkels Landsmand paa Tale blandt Gjæsterne i Russell Street. Fra Point de Galle var Postdampskibet naaet til Adelaide, Hovedstaden i Colonien Syd-Australien, og derfra telegraferedes der hele Landet rundt: „Royal Charter er totalt forlist paa den engelske Kyst. Saa godt som Ingen er bleven reddet!“

Budskabet gjorde et stærkt Indtryk i Melbourne, ja jeg mindes ikke, at nogen Begivenhed under mit Ophold der har fremkaldt et lignende Nore. Enhver spurgte

sig selv, om han havde havt Venner eller Bekjendte ombord, og Jorgensen slog op i sin Bøge, hvor han fandt noteret, at Markus havde været Passageer paa det til Undergang viede Skib. Da Postdampskibet naaede Melbourne, fik man gjennem de engelske Blade udførlige Beretninger om den sorgelige Hændelse, og til mine Optegnelser om „Reiser og Eventyr i Australien“ foiede jeg en Mængde temmelig udførlige Notitser om „Royal Charters“ Forliik.

Det var en Begivenhed, da det ualmindelig store og smukke Skib første Gang kastede Anker i Hobsons Bay; hele Melbourne valfartede til Havnebyen for at see Skrue-Clipperen, der havde gjort en af de hurtigste Reiser, som noget Skib endnu havde havt fra Europa til Australien, og det lange slanke Skrog, de zirlige Master, de smagfulde luftige Rahytter vare Gjenstand for almindelig Beundring. „Royal Charter“ blev snart Coloniens Yndlings-skib, og det ansaaes næsten som en særlig Begunstigelse at kunne komme til at reise med det. Jeg erindrer, at jeg en Dag aflagde et Besøg ombord sammen med nogle engelske Venner, da Skibet laa ud for Sandridge Molo, og jeg huffer tydeligt, at en af Selskabet efter endt Vandring ombord udbrød: „Og saa at tænke sig, at Alt dette maaskee en Dag bliver opslugt af Bolgerne!“

Intet tydede forøvrigt paa, at denne skrækkelige Ulykke skulde ramme det stolte Skib paa dets sidste Reise fra Australien. Efter Alt at domme havde Touren til

Europa i alle Henseender været behagelig, og det Sorgenlige ved Skibbrudet forogedes endnu mere ved den Omstændighed, at dette saa at sige fandt Sted i Havnen.

„Royal Charters“ lykkelige Ankomst til Europa, var allerede bleven telegraferet England rundt. Den 25de Oktober 1859 kunde man i de engelske Blade læse følgende Telegram:

„Queenstown. „Royal Charter“ fra Melbourne, Reise paa 58 Dage, er udenfor Havnen. I Morgen Aften venter den at være i Liverpool.“

To Dage efter bragte Times nedenstaaende forfærdelige Meddelelse:

„I det Dødelik Bladet sluttes, have vi modtaget en Depesche, der meddeler os, at „Royal Charter“ er forliist paa Reisen fra Queenstown til Liverpool. Af de flere end 400 Passagerer, der vare ombord, ere kun nogle og tyve blevne reddede.“

Det var i Sandhed en uventet og gyselig Beretning. Folk vilde neppe troe, hvad de læste; men desværre, det var kun altfor sandt. I samme Dødelik som det stolte Skib syntes at være i Sikkerhed med sin kostbare Ladning af glædesstraalende Passagerer, der, efter Aaringer tilbragte fjernt fra Fædrelandet, atter skulde gjensee Slægt og Venner, havde det ubønhørlige Hav opslugt Alt. Af 459 Menneskeliv blev kun lidt over 20 frelste, og i flere Dage efter at nogle forvredne Jeruplader vare blevne opfiskede som de sidste Levninger af „Royal Charter“, vedblev Soen at sende Ligene af

de Forulykkede op paa Molfra Bugtens Bredder, og Skarerne af de angstelige Sogende paa Land bleve større og større. I den nærliggende lille Kirke, i Lader og Baaningshuse laae de lemlæstede Legemer paa Mad, og grædende Mænd og Kvinder vandrede fra Sted til Sted, for om muligt at finde deres Kjære, eller de vankede om mellem Wales's Banker for at see, om Bolgerne ikke skulde have kastet Et eller Andet paa Land, der kunde antyde, at den, de søgte, virkelig havde været ombord paa Ulykkesfibet. Der var Hustruer og Sønnen, Born og gamle Folk; men der var Ingen modt for at gjøre Fordring paa stakkels Markus' Lig. At han var omkommen fik vi imidlertid Bekræftelse paa. Hans Navn fandtes imellem Listen paa de Drukne; hans Lig var blevet flødt ind i Manallgo Kirke ved Molfra, og i en Pommebog, som fandtes hos ham, var der til yderligere Beviis paa, at vi ikke tog feil ved at offere hans Dod en venlig Tanke, et Brev adresseret til vor lille Coloni i Russell Street. Han havde aabenbart havt i Sinde at affende det til os strax efter sin Ankomst til Liverpool for at meddele, at han nu paaany var i den gamle Verden, hvis rolige Forhold bedre passede til hele hans Natur.

Tilfældet gjorde endvidere, at vi ogsaa fik endnu en Hilfen fra den Udbøde, idet en af de reddede Matroser, der forovrigt havde viist sig saa brav i Farens Stund, at han fik en offentlig Anerkjendelse, senere kom til Melbourne og fortalte os om Markus, der paa Reisen

havde været ligesaa elskoværdig og upraktisk som altid, og som med hver Dag, der gik, glædede sig mere og mere til at komme hjem. Somanden kunde forresten ikke berette noget Sikker om vor Vens sidste Diebliske, men gav os følgende Skildring af Skibbrudet:

Vi seilede fra Melbourne d. 26de August, fortalte han, og jeg troer nok, vi vare henved 500 Menneſter ombord. Hele den forſte Deel af Reizen benyttede vi ikke Skruen, men løb med alle Seil oppe og i ſnukt Veir. Den 10de Septbr. omtrent Kl. 4 om Morgenen blev Luften tyk og mørk, og vi løb ſaa tæt forbi et ſtort Iſbjerg, at vi kun undgik at gaae tilbunds ved anden Styrmands dygtige Manoeuvrering. Aftenen før vi forliſte modtog han en Erkjendtlighedsſkrivelse undertegnet af alle Paſſagererne. Vi kom til Queenstown en Mandag Formiddag, og et Dusin Paſſagerer gik iland med Lodsbaaden. Kl. 2 forlode vi igjen Rheden med Dampen oppe og ſtryede efter Liverpool; men den ſtedſe tiltagende Storm drev hende ſaadan ud af Cours, at jeg tydelig kunde ſee „Great Easterns“ ſvære Skrog ved Holyhead. Vinden blaſte heelt frygteligt. Om Eftermiddagen Kl. 5 ſigte vi Point Lynas Fyr, og Vinden tog til, medens Søen rullede ſvært. Capitainen ſaae, at vi ingen Veie kunde komme, og der blev kaſtet to Ankere ud; men vi drev alligevel, ſkjøndt Maſſinen arbeidede imod. Kl. 2 om Natten mellem Tirsdag og Onsdag ſtødte „Royal Charter“ an, idet vi kort iforveien havde kappet Stormaſten.

Capitainen gav Ordre til at give hende saa megen Damp som muligt, for at hun kunde løbe sig fast paa Grunden, der laa Vest for Molsfra. Da hun stod rigtig fast, gav første Styrmand Ordre til at kappe væk paa Banterne og klare op ved Baadene. Baadsmanden og jeg gjorde det. Bagefter satte vi os paa en Naa, der laa paa Agterkahytten, og Soen gik med Voldsomhed over Skibet. Jeg gik derpaa forud for at see, om vi stod paa Vand eller Steen, og jeg opdagede da, at vi ikke vare langt fra Land. Jeg tilbød at svømme ind med en Line. Skibet huggede haardere end nogensinde i Grunden, og Soen styrtede endnu voldsommere over det Hele. Capitainen stod paa Dækket tæt ved Damploiten. Jeg gjentog mit Tilbud og bad blot om, at jeg maatte faae et Par Minutters Tid til at gjøre mig istand. Det blev naturligviis tilstaaet mig. Jeg bandt en tynd Line om Livet og fik efter endeel Toven endelig en Mand til at passe paa den, medens jeg var i Soen. Saa raabtes der til mig, at der allerede var en Mand svømmet iland fra Forenden, og jeg opgav derfor Forsøget. Der var virkelig kommet en Line i Land; den blev gjort fast til en Klippe, og ved Hjælp af den reddede jeg og nogle andre Esfolk vort Liv. De fleste af Passagererne druknede, og jeg saa ikke, at der blev reddet et eneste af Fruentimmerne. Om trentre Timer efter at Skibet stodte, begyndte det at skilles ad. Nogle sagde, at Capitainen var fuld; jeg skal ikke kunne sige

det; men jeg veed, at en anden Capitain, der havde været Døden nær i et Skibbrud ved Fidji=Øerne, og som nu vendte hjem som Passageer, gjorde god Nytte, inden han drafede.

Saaledes lod den brave Soman's korte Beretning.

I Volgerne, der rasede mod Wales' Klipper, fandt altsaa ver stakkels Landsmand sin Død. Stjæbnen havde været ham haard under hans Forsøg paa at skaffe sig en Existents i det fjerne Land, og da han endelig, efter at have seilet Jorden rundt, troede sig paa sikker Grund, var hans Tilværelse med det samme brat afsluttet.

Jeg skal imidlertid ikke dvæle længere ved denne sorgelige Katastrose, der desværre for os Danste i Melbourne havde et Efterpil, som vel savnede alle det frygtelige Skibbruds Nædsler, men som derfor i og for sig selv ikke var mindre gribende.

Da Efterretningen om „Royal Charter“s Forliis var floiet hele Australien rundt, ankom Markus' Brud til Melbourne med et Handelskib fra Hamborg; hun havde underveis krydset hans fra Melbourne sendte Brev, i hvilket han underrettede hende om sin snarlige Afreise. Hjemme havde hun følt sig saa utilfreds, at hun ikke vilde oppebie nærmere Underretning fra ham, men havde besluttet sig til strax at dele Sorger og Glæder med ham i deres adopterede Fædreland.

Den brave Jørgensen opsøgte mig en Dag og bragte mig bestyrtet Underretningen om hendes Ankomst. Alene Nyheden om at Markus allerede var afreist havde,

som man kan forestille sig, gjort et stærkt Indtryk paa hende; hun sad og græd i hans Huus, bemærkede han, og han havde ikke villet fortælle hende hele Sandheden, men anmodede nu mig om at sige hende Alt, da hun jo maatte have det at vide. Det var ikke nogen videre behagelig Commisjion.

Om Eftermiddagen aflagde jeg Besøg i Russell Street og fandt den unge Pige der. Hun spurgte mig strax om Markus, om hvorfor han ikke var bleven og hundrede andre Ting. Vi talte længe om ham og om hans elskværdige Charakter, og hun paastod, at hun strax vilde gøre den lange Reise hjem igjen. Saa kom Meddelelsen. Med en forunderlig Hurtighed opfattede hun strax hele Sandheden. Neppe havde jeg yttret et Par Ord om Ulykker til Soes og om at et Nygte vilde vide, at „Royal Charter“ ikke havde gjort nogen heldig Reise, forend hun ligesom kunde læse Alt paa mit Ansigt.

„Skibet er forlist! Markus er død, ikke sandt?“
udbrød hun pludselig.

Jeg nikkede.

Hun reiste sig op og gik ind i det andet Værelse, hvorfra jeg kunde høre hendes Indelige Sullen.

Næste Dag var hun allerede mere fattet. Hun havde opgivet Tanken om at vende hjem til Danmark, og ved fælles Bestræbelser lykkedes det nogle Uger efter at skaffe hende Plads som Huusjomfru hos en Familie der boede i Nærheden af Melbourne.

I det paa de mest forskjellige Begivenheder saa rige Liv i Australien tabte jeg hende nogen Tid efter affyne og veed ikke, hvorledes det senere er gaaet hende, om hun har staaet sig til No ved Sydpolen eller atter er vendt hjem hertil; men „Royal Charter“s Forlis, der sikkert nu er glemt af Mange, paa hvem det i sin Tid gjorde et stærkt Indtryk, staaer netop, paa Grund af det her Fortalte, meget levende blandt mine talrige Minder fra Australien.

En Sommerreise i 1870.

Af

S. P. Holst.

IV.

Vi sad gemtligt ved Kaffebordet nede i Haven og passerede om hvad Dagen vilde bringe os; Himlen var blank og blaa, og Duggen perlede rundt om paa Blomster og paa Buske.

„See! see dog!“ sagde Lucilie Grahn hvissende og pegede hurtigt hen paa en lille, fortklædt Mand, der traadte ud af det samme Hus, hvori vi Alle havde tilbragt Natten. Jeg havde Tid nok til at betragte ham, thi han stod stille et Par Minuter for at vente paa en meget corpulent Dame, der fulgte bagefter med et smukt ungt Menneske, som lignede ham overordentligt. Den lille fortklædte Mand havde et langt graat Haar og et fiint, skarpt og udtryksfuldt Ansigt.

„Kjendte De ham ikke?“ spurgte hun ivrigt, da de vare borte.

„Nei, jeg veed ikke, hvor jeg skal føre ham hen.“

„Da har De dog vist, ligesom jeg, været begejstret for ham engang!“ sagde hun. „Det var Franz List — den stakkels Franz List, der engang fik hele Verden til at beundre sig, og nu — siden han er bleven Ubed — gjør sig Umage for at glemmes. Kan De huske, hvor han var elskværdig og indtagende?“

Hun fortalte nu meget pudseerligt en lille Scene, hun for endeel Aar siden havde oplevet med ham hos Fyrstinde Wittgenstein, der havde indbudt hende til at tilbringe et Par Sommermaaneder hos sig paa Landet. Faa Dage efter ankom der fra Berlin en Figurant og Dandselærer, som skulde give Fyrstindens Datter (den senere Prindsesse af Hohenlohe) Timer i Dands. List, som ligeledes var i Besøg der tilligemed Hans von Bülow, kom da paa det Indfald, at det kunde blive ganske fornoieligt, om Lucilie Grahns under et paataget Navn ogsaa fik nogle Timer af Figuranten tilligemed den unge Prindsesse. Paa Landet griber man med Begjerlighed efter Alt, hvad der lover en Morsskab, og man gik altsaa fra alle Sider glad ind paa Ideen. Aldrig saasnart havde imidlertid Figuranten kastet et Blik paa sine tilkommende Elever, før han studsede og blev oienynlig forlegen. „Det er da mærkværdigt,“ hoiffede han til Fyrstinde Wittgenstein, „hvor Baronesse F. ligger paa faldende Demoiselle Grahns, som jeg har seet dandse i Berlin.“ — „Demoiselle Grahns?“ gjentog Fyrstinden leende. „Nei, det finder jeg virkelig slet ikke!“ . . .

Lectionen begyndte, og den foregionne Baronesse bar sig saa keitet og uheldigt ad, at det vakte almindelig Munterhed. Hun spillede med en saadan Natursandhed den Undseelige og Forknytte, at selv Figuranten havde Medlidenhed med hende. Han søgte paa den lempeligste og delikateste Maade at faae hende med, men alle hans Forsøg strandede. Det var umuligt at faae hende til at begribe det Allerimpleste, og hvergang hun skulde gjøre et pas, gjorde hun det saa pudsigt og galt, at de Alle havde ondt ved at tilbageholde deres Patter. Den stakfels Figurant vidste hverken ud eller ind og torrede Sveden af Panden den ene Gang efter den anden. Bludselig fik han et Indfald. „Serrez les reins, Mesdames!“ raabte han med Stentorstemme og et raft Strog paa Violinen. Dette Tilraab fra Theatrenes Dandseskoler Indstrede Grahv uvilkaarligt, men dermed var hun ogsaa opdaget, og det Hele endte under almindelig Munterhed.

Vi loe hjerteligt af hendes Fortælling, og saa Dieblikke efter vare vi paa Vandring gjennem Landsbyen, der ligger smukt og venligt, omgiven af hoiere Bjerge, midt i den maleriske Ammerthal. Husene see nette og velhavende ud, og man behøver ikke at gaa langt for at opdage, at man ikke er i nogen almindelig Landsby. Inden man veed af det, er man midt i en lille Kunstverden, der opløser Diet og Sindet. Snart seer man en Gavl, en Diil eller et fremspringende Tagstjæg, der interesserer ved sit sindrige og smagfulde Træskærerarbejde, snart brogede Freskobilleder paa Murene, store bibelske

Compositioner og deriblandt nu og da et virkeligt Kunstværk, som man studser over at finde her i denne affides Udkant. De skrive sig fra Kunstnerne i München, der jevnligt søge herhen i Sommermaanederne for at gjøre Studier, og som, inden de igjen vende tilbage til deres Atelier, efterlade deres Værter et eller andet Mindesmærke om sig. Ud fra disse brogetbemalte Smaahuse mglidrede der nu fashionable Herrer og Damer af alle Nationer, Skarer af Præster og søndagsklædte Bønder- og Almuesfolk, som Alle begave sig hen til Theatret; men de gik stille og taus, som om de gik til Kirke, og ingen skurrende Lyd afbrød den forunderlige Sabbathstilhed, der i den smukke tidlige Sommermorgen hvilede over Eggen. Vi fulgte med Strømmen, thi Klokkerne otte begyndte allerede Passionsffuespillet.

Inden jeg imidlertid giver mig ind paa at beskrive dette, er det nødvendigt at forudskikke nogle orienterende Bemærkninger, for at Læserne kunne sætte sig ind i den historiske Sammenhæng og forstaae, at et Passionsffuespil i vore Dage og paa dette Sted endnu kan være berettiget.

Allerede Benævnelsen Passionsffuespil fører Tanken paa eengang ind baade paa et verdsligt og et religiøst Gebeet: det ligger i Ordet selv, at det, der her er Tale om, er en dramatisk Fremstilling, og at Indholdet af denne Fremstilling er Passionen eller Christi Lidelse og Død. Derved føres Tanken uvilkaarligt tilbage til Skuespilkunstens Begyndelse, der hos alle Folkeslag han-

ger sammen med Religionen. Ligesom Grækernes Skuespilkunst har sit Udspring fra Dionysos=Dyrkelsen, saaledes blev ogsaa i den christelige Kirke det dramatiske Element tidligt en væsentlig Bestanddeel af den hele Cultus eller Gudstjeneste. Dette dramatiske Element tiltog efterhaanden i Indhold og Omfang, og allerede i den tidligere Middelalder udviklede det sig til fuldstændige Skuespil, som man med en Fællesbenævnelse kaldte *Mysterier*, og for hvis Opførelse paa de store Festsdage man byggede Theatre i selve Kirkerne. Disse Skuespil, der ligesom Oldtidens afveglende bestode af Tale og Chorsange, var det *Geistligheden*, der udførte Rollerne, og ligesom det antike Drama dreier sig om en eller anden Gud eller Heros, saaledes er det *Gudmennesket*, hans Liv her paa Jorden og hans Forsoningsdød, der udgjør Hovedthemaet for det religiøse eller christelige Drama. Senere bleve ikke blot *Maria* og *Helgenerne*, men *Dyder* og *Laster* under de besynderligste *Personificationer* bragte ind i Handlingen, og disse Skuespil, der udgik fra Frankrig og benævnes *Moraliteter*, forplantede sig efterhaanden næsten over hele Europa. Der blev bygget Theatre under aaben Himmel, hvorpaa der spillede, og Forestillingerne vare saa lange, at der ikke sjældent behøvedes flere Dage i Træk for at opføre dem. De vare i Gjennemsnit skrevne i *Knittelvers*, men baade imod Form og Indhold kunde der fra den gode Smags Side gøres Indvendinger nok; dog var det ikke det Synspunkt, hvorfra disse Arbejder maatte betragtes.

Det var Stoffet, de hellige Begivenheder, der fængslede Tilskuernes Masse, og den glimrende Udstyrelse holdt dem i Aande. Costumerne vare ikke blot pragtfulde og kostbare, men i det Hele taget correkte, thi de berømte Mestres Billeder vare i den Retning udmærkede Bevisere; ogsaa Maskineriet var godt, og der foregik tidt Forvandlinger paa Scenen, som vilde satte en Nutidens Maskinmester slemt i Forlegenhed; men Intet overgik dog Dekorationerne, der tidt vare virkelige Mesterværker, fordi selv de berømteste Kunstnere gjorde sig en Ære af at male dem, for saaledes at bidrage deres til at fremme et Gud velbehageligt Værk. Det er overhovedet Overbeviisningen herom, der giver disse middelalderlige Skuespil deres egentlige Betydning. Derfor eftertragtedes det baade som en Ære og en Lykke at komme til at udføre Hovedrollerne ved disse Forestillinger, og de fornemste Folk, baade geistlige og verdslige, kappedes om at komme i Betragtning; ja selv de beskedneste og ubetydeligste Biroller var der Ingen, der undslog sig for, thi Enhver satte Priis paa at bringe sin Steen til Bygningen og gif med Alvor og Andagt til dette Arbeide.

Paa dette Grundlag udviklede sig efterhaanden det romantiske Drama, og jo mere dette tog Opsving i enkelte Laude, og Maffekomedierne og den klassiske Komædie i andre, desto mere gif Mysterierne i Glemmebogen, og ved det syttende Aarhundredes Begyndelse forsvandt de saagodtsom aldeles. Kun paa et Par enkelte Steder i

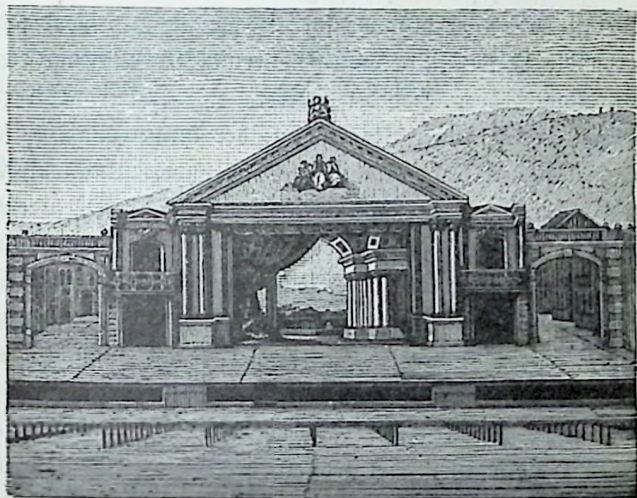
Tyrol og Baiern holdt de sig endnu, og længst i Oberammergau, der i 1633 var bleven hærjet af en pestagtig Sygdom, som bortrev Mangfoldige. Man havde, da gjort det Løfte hvert tiende Aar at opføre et saadant Passionsspil, saafremt Sygdommen staudsede, og det skete. Disse Skuespil fortsattes nu ligetil Revolutionstiden og optoges igjen i dette Aarhundrede, men i en ny og mere forædlet Skikkelse. En Canonicus fra det nærliggende Benediktinerabbedi i Ettal gav Textbogen en smukkere og mere tiltalende Form, og de fromme Indbyggere i Oberammergau stræbte nu Alle som Een hen til, at Opførelsen kunde blive den ophoiede Gjenstand værdig. Oken har først henledet Opmærksomheden paa disse Bestræbelser og efter ham Ed. Devrient, der i 1840 overværede en Forestilling, som han omtaler med den største Anerkjendelse.

Allt dette vidste jeg, og dog havde jeg ingen Tro til denne Forestilling. At sidde stille paa en smuk, varm Sommerdag fra Klokkeren otte om Morgen til Klokkeren fem paa Eftermiddagen og see paa en gudelig Komædie, der opføres af Bønder, er allerede en temmelig stærk Fordring, og endnu værre bliver det, naar Hovedfiguren i denne Komædie er Kristus. Man kan see hundrede Billeder af berømte Mestere, paa hvilke Kristusfiguren altid staaer langt under Idealet, og dog fremstille de ham kun i et enkelt Moment, som man tilmed maa antage, at de have udsøgt sig med Forhærlighed; men her skal man særdes med ham i Timer,

see ham bevæge sig og høre ham tale! Selv om Billedet er der, saa behøves der jo kun en uheldig Gestus, en feilet Bevægelse, en Feil i Dictionen, en Forhuffelse eller Fortalelse for at odelægge Illusionen.

Disse Tanker opfyldte mig, da vi nærmede os Theatret — en colossal Træbygning, ikke ulig en Berider=Cirkus, — der ligger i den sydlige Udkant af Laudsbyen. Tilskuerspladsen, der løfter sig amphitheatralsk, rummer syvtusinde Mennesker, og alle Billetterne vare tagne. Man havde Aftenen i Forveien skaffet os Plads paa den bedækkede eller bageste Deel af Tilskuerspladsen, og det var ikke uheldigt, thi Solen brændte allerede varmt, og værre maatte det blive opad Dagen. Klofken manglede endnu en halv Snees Minuter i otte, saa der var Tid nok til at studere Scenen i alle dens Detailler. Af den medfølgende Afbildning vil man allerede see, at den er væsentlig forskjellig fra hvad man ellers kalder en Skueplads. Den ligger frit og aabent og gjør allerede ved sine livlige Farver og smukke Omrids en høist malerisk Virkning, der forhoies endnu mere ved den blaa Himmel, der hvalver sig omkring den, og de mørkeblaae Bjerge, der danne Baggrunden. Den er større og bredere end nogen anden Scene i Europa, hvad der ogsaa er nødvendigt, thi Antallet af de medvirkende Personer beløber sig til fem hundrede. Betragter man Afbildningen, saa vil man see, at Midterpartiet udgjør et formeligt Theater med Fortæppe og Soffiter, at der paa hver Side af dette findes Altan-

bygninger, og at der til disse Aftanbygninger støder en høi og bred Porticus, som igjen tilhoire og venstre aabner Indblik i to Gader. Fra disse Gader kunne Mæskerne, som man vil see, strømme ind i Pro-

sceniet, der er saa overordentligt stort, at det giver dem Leilighed til baade at udfolde sig frit og at gruppere sig. Der er altsaa tre Døre eller Hovedtilgange til Proscaeniet ligesom paa det antike Theater, ligesom ved

Mysterierne, naar de i Middelalderen opførtes i Kirkerne, og ligesom paa Skonostajen eller Billedvæggen i de græsk-katholske Kirker, og det Allermærkeligste er, at Midterdøren eller Hovedindgangen paa Skonostajen endnu kaldes „den kongelige“, ligesom den kaldtes ved Mysterierne og paa det antike Theater. Man behøver blot — med Blikket paa den solblanke Himmel og de smukke Bjerglinier — at drømme sig tilbage til Oldtiden, saa forvandle de lette Trækonstruktioner sig til Marmor, og Brædetaget over Hovedet bliver til et purpurfarvet velum. Men det er ikke Tubæen, der denne Gang giver Signal til, at Forestillingen skal begynde. Man rives ind af Dronningen ved nogle Kanonstød, der affyres udenfor Theatret; en kort Introduktion i Orkestret stemmer til Alvor, og strax efter træde Skytssaanderne frem paa Scenen og aabne Skuespillet med en Chorsang. De have, ligesom i den græske Tragedie, deres Choragos eller Chorforer, ere ligeledes Femten i Tallet og danne — ligesom i hiin — det blivende Chor, der enten forklarer Handlingen og reflecterer over den eller udtaler sin Deeltagelse for Hovedpersonerne og deres Skjæbne. Deres smukke Sang griber uvilkaarligt. Snart klinger den som en samlet Bon eller Paakaldelse; snart dele de sig i Halvchor og svare hinanden i Stropher og Antistropher. Her synge de om Synd og Naade, om Straf og Forsoning, og paa samme Tid ruller Tæppet op paa Theatret, der danner Scenens Midtpunkt, og et

Var smukt ordnede levende Malerier indeliggjøre for Alle det, der er Indledningsdigtets egentlige Hovedtanke.

Som Prolog eller Forspil er denne musikalske Begyndelse ganske fortrinlig, thi den stemmer Einde til Alvor og vækker gode Forventninger. Et Dieblik efter er man midt inde i Handlingen. Kristus holder sit Indtog i Jerusalem. Qvinder, Qvindinge og Børn strømme ham jublende imøde. Fra Gaden tilhøire kommer Triumftøget frem paa Scenen. Jomfruer og Børn svinge Palmegrene, udbrede brogede Tæpper paa den Bei, som Frelseren skal betræde, og jynge Hosianna. Nu kommer han selv ridende paa en Qselinde, omringet og efterfulgt af jublende Skarer, der flere Hundrede i Tallet fylde hele Forgrunden af den vidtstrakte Scene, medens Ypperstepræsterne og de Skriftkloge flokke sig nede tilvenstre og betragte dette Optog med hadefulde Blikke. Alt dette er storartet og gripende og har et ægte osterlandsk Præg. Selv Solen, der kaster sin luende Glands henover den aabne Scene og bringer alle de rige og brogede Farver til at lyse stærkere, ja den blaa Himmel, der hvælver sig omkring Maleriet, og Bjergene i Baggrunden, som Diet engang imellem streifer hen til, forstærker Illusionen. Hvilket malerisk Liv, hvilket Farvespil og hvilken Skjønhedsands er der ikke i disse bestandig voksende Grupperinger. Og dog vilde det Hele have været spildt, hvis det, der skulde bære Tanken op ad, havde svigtet.

Naar man selv har været skeptisk ligeover for en

dramatiff Fremstilling af et Stof, der er omgivet af en saadan Nimbus af Hellighed som Frelserens Lidelses-historie, saa maa man være forberedt paa, at Ens Læfere ere det ikke mindre. Man kan ikke forlange, at de uden videre skulle troe En, fordi man siger, at man fra en Saul er bleven en Paulus; men naar det ikke er et Mirakel, der omvender En — og Miraklernes Tid er forbi — saa er man nodt til at begrunde med Ord, hvad der har foranlediget Omslaget. Det gjælder da blot at vælge de rette.

Fra et protestantiff Standpunkt er det nemt at reise den Indvending imod disse Skuespil, at Stoffet er for ophøiet og helligt til at profaneres paa et Theater, og fra et æsthetiff Standpunkt, at det ligger i Stoffets Natur, at den sceniffse Gjengivelse af Enkelthehederne let kan blive saa uskjon og piinlig, at det høiere Velbehag, uden hvilket ingen aandelig Nydelse kan finde Sted, aldeles maa forsvinde. Jeg skal et Dieblif dvæle ved disse Indvendinger.

Hvad nu den første angaaer, saa er Synspunktet uberettiget. Det er nemlig ikke fra et protestantiff, men fra et almeenmenneffeligt og historiff Synspunkt, at denne Sag alene skal sees, og saa vil det strax vise sig, at intet Stof er for ophøiet og helligt for Kunsten, og at det vilde være en ufortjent Haan at vise den gjenfremstillende Kunst, om man vilde paastaae, at det Stof, som Malere, Billedhuggere og Digtere til alle Tider have bemægtiget sig, vilde vanhelliges ved at

beroves af Skuespillere. Hertil kommer, at Fremstillingen af disse aandelige Skuespil ligesom de ældste Tider hænger sammen med den christelige Religion, at den — som jeg ovenfor har berørt — igjennem Aarhundreder har forplantet sig som en væsentlig Deel af Guds-tjenesten, at den har holdt sig længe, holdt sig lige til vore Dage, mellem fromme, gudsfrygtige Bønder i en lille Landeby dybt inde mellem de bairerske Hoialper, hvor der ikke er noget Gudshuus forresten. For dem er det ikke nogen Dienslyst, ikke nogen tom Forsangelighedsfag, ikke nogen hovmodig Lust til at glimre og stille sig tilskue. Det er en hellig Handling, de foretage sig; det er en Samvittighedsfag for dem at gjøre det saa godt som muligt, og derfor gaar de til det som til et front Vært med en Iver, med en Nidkærhed og en Opofrelse, som kun Den kan lægge for Dagen, der er inderlig overbevist om sin Opgaves Storhed og Betydning. Kommer nu hertil, at det er et lille Kunstnerfolk, der opfører disse Passionspil, saa vil ogsaa den æsthetiske Indvending, der kunde fremføres imod dem, falde til Jorden. Oberammergau tæller henimod eet tusinde Indbyggere; men iblandt dem er der ikke færre end hundrede og femogtyve Billedskarere, Folk, der med en beundringsværdig Fiinhed og Smag skære bibelske Billeder og Figurer, og hvis Tanker altsaa under deres daglige Dont bevæge sig netop i den samme Retning som Passionskuespillene, de opføre. Det Eine er en plastisk Handling ligesom det Andet, og det er

vel ikke altfor dristigt at antage, at de, som i Udøvelsen af deres daglige Kunst forstaae at undgaae Alt, hvad der er usjont og piinligt, heller ikke ville forsynde sig derimod i det, som for dem er baade en Hjertesag og en Samvittighedsfag.

Efterat jeg har forudskiftet dette vil man maaskee være mere villig til at troe mig, naar jeg siger, at Passionskuespillet i Oberammergau — saaledes som jeg saa det i Juli 1870 — var storartet, ephoiet og sin Gjenstand fuldkommen værdigt. Den, der sætter den skjonne Form som det Vigtigste, eller i al Fald som det Formaal, Theatret især skal stræbe at realisere, vil strax føle sig tilfredsstillet, thi en mere afrundet og fra Forst til Sidst formsfuldendt Forestilling vil ikke nogensteds blive budt ham; men her er da ogsaa en Tilsidefattelse af alle egoistiske Hensyn, en Resignation, en harmonisk Samvirken af alle Kræfter, som man heller ikke andensteds er vant til. Der er kun eet Formaal, som Alle gaae op i, ikke blot med Liv og Lyst, men med hele deres Sjæls Begeistring og al deres Villiekraft, og det er at give det Hele al den Sandhed og Skjønhed, som de i Forening ere istand til.

Men hvormeget man end i det første Dieblik overrastes ved Fremstillingens skjonne Form og finder den dobbelt beundringsværdig, naar man betænker, under hvilke Betingelser den er fremkommen, vilde man dog neppe af den Grund alene fastholdes i en heel Dag, hvis der ikke var et andet og endnu høiere Tiltrækningsmiddel.

Et saadant er den Maade, hvorpaa Frelserens Person bliver fremstillet af en ung Billedskærer ved Navn Joseph Mair. Egefra sin første Fremtræden drager han magnetisk Tilskuerne til sig, og han slipper dem ikke. Der er en Høihed, en Uafhængighed, en ædel Simpeltid i Alt, hvad han siger og gjør, som fængsler uvilkaarligt. Man seer ham i hellig Brede drive de Handlende ud af Templet, man er med ham, naar han fejrer Paaskefesten med sine Disciple, man angstes og lider med ham paa Oliebjerget og følger ham med stigende Sympathi til Annas og Kaiphas, til Herodes og Pilatus. Er det da Kunsten, der her fejrer en Triumf, som de største Skuespillere i Verden maatte se paa med Misundelse? Det tør jeg ikke paastaa; men saameget er vist, at hvis det ikke er Produktet af den høieste Kunst, saa har man her for sig en Mand, der i den Grad har levet sig ind i Frelserens Liv og optaget Billedet af ham i sig, at det gjennemtrænger og præger ethvert af hans Ord og enhver af hans Bevægelser. Og saa Petrus, Judas og Pilatus syntes i den Grad sammenfæltede med de Charakterer, de fremstillede, at Illusionen maatte blive fuldstændig. Var Maria end ikke Rafaels Madonna, saa var hun dog Holbeins, og der var over hendes hele Opræden udbredt en saadan Glorie af jomfruelig, næsten barnlig Uafhængighed og Ynde, at det baade rørte og henrev. Om alle de Øvrige — og der er over hundrede Taleroller i dette Passionsspil — vil jeg blot tilføje, at Enhver var paa sin Plads, og at

der over dem Alle var udbredt en saadan Sikkerhed og Sandhed, at man intet Dieblit kom til at tænke paa Komediespil.

Hvad der dog frapperede mig mest var Massernes Optræden. Ellers er man, selv paa de bedre Theatre, vant til, naar Choret skal deeltage i Handlingen, kun at see nogle Enkelte agere, medens alle de Dvrige see udeeltagende til eller forholde sig passive, fordi de ere bange for „at skabe sig.“ Her var hver Enkelt med i Actionen og det med en Iver og Energi, som om Alt beroede paa ham alene. Virkningen var ogsaa mageløs, og Raabene: „Korsfæst ham! Giv Barrabas fri!“ klang hen over vore Hoveder, som et oprørt Havs Broilen midt under Orkanen.

Jeg horer allerede En og Anden spørge, om der da var slet ingen Mangler, slet Intet, der opfordrede til Kritik? og jeg er da nodt til at svare: „Nei, slet Intet“; men det ligger maaskee deri, at jeg i den Grad var inde i Handlingen, at det ikke faldt mig ind, at jeg var paa et Theater. Er der Noget at indvende, da gjælder det i al Fald ikke Udførelsen, men Texten. Jeg har saaledes bagefter tænkt mig, at det Hele maaskee vilde vinde ved at concentreres og forkortes. Det er umægteligt i Mysteriernes Aand, at Begivenhederne i Christi Liv paralleliseres med tilsvarende i det Gamle Testamente, der i smukke Tableauer ligesom profetisk bebude, hvad der skal komme, at saaledes Nadveren stilles sammen med Mannaregven i Orkanen, Judas, der

forraader Frelseren, med Jacobs Sommer, der sælge deres Broder Joseph, Gangen til Golgatha med Isak, der føres til Altret af Abraham osv. Vel ere disse Tableauer, der ledsages og forklares af Choret, tidt overordentlig smukke, men der er dog Steder, hvor de burde undgaaes, fordi de standse Hovedhandlingen og undertiden forvirre mere, end de forklare. Ligeledes ere Dialogerne i Synedriet altfor lange, og Skytssaanderens Vers have for lidt af Davidsharpens Klang. Men efter at jeg saaledes ogsaa har ydet min Tribut til Tidsaldrens Moloch, paastaer jeg alligevel, at Passionsspillet i Oberammergau er noget af det Mærkeligste og Beundringsværdigste, jeg har seet i mit Liv. Maa ske vil man hertil bemærke, at det er en let Sag at komme med en Paastand, som man først om ti Aar kan kontrollere, og at Forholdene i den Tid kunne forandre sig ganske. Desto behageligere maa det da være for alle Parter, at Passionsspillet, der paa Grund af Krigen ophorte med den ovennævnte Forestilling den 24de Juli, sandsynligviis vil blive fortsat ad Aare. Doersfuddet af disse Skuespil henlægges nemlig til Bygningen af en Kirke, og den unge Konge af Baiern har, efter hvad der blev sagt mig, allerede givet Tilladelse til at de fortsættes. De af mine Læsere, hvis Reiselyst fører dem sydpaa næste Sommer, ville altsaa kunne lægge deres Plan derefter, og selv om de ikke skulde dele min Beundring for dette Naturskuespil — hvad jeg dog er vis paa — saa vil et andet

Naturspil, Synet af den bairiske Alpekjæde og det friske Liv mellem Bjergene, holde dem fuldstændigt stadesløse. Hvis de ere meget heldige, ville de maaskee see begge disse to Naturspil virke i Forening. Saaledes fortalte man mig, at da dette Passionsspil opførtes i 1840, traf der henad Eftermiddagen et forfærdeligt Tordenveir op over Bjergene, og netop i det Dieblit, da „Templets Forhæng brast“, og Frelseren døde paa Korset, buldrede og dronede Tordenen mellem Klipperne, og Lynet knittede Slag i Slag, som om hele Himmelen stod i Lue.

Neppes var Passionsspillet forbi, for der begyndte et andet i Landebynen selv, som heller ikke var uden Interesse. Hele Byen var opfyldt af Bogne og Skjortoirer. De mange Tusinder af Tilskuere, der havde fyldt Theatret, strømmede nu omkring i Gaderne for at finde deres Befordringer, og den lille By, hvori der et Dieblit i Forveien havde herstet den dybeste Stilhed, gjelod nu af Tidssneses Smælden og af Naaben og Kalden i alle Sprog og Dialekter. Ingen Markedsby kunde frembyde et saa broget og forunderligt Skue. Den lille By havde givet sit Bedste til Priis, og nu viste man sin Taknemmelighed ved at kappes om, hvem der først kunde komme fra den. Kudsene pidskede paa Hestene, og Bognene foer ud af Byen i alle Retninger, som om den var et Sodoma og Gomorrha. Vi satte os hen udenfor et lille Værtshuus, hvor der et Dieblit i Forveien havde herstet en bedøvende Tummel, og lod Mæng-

den fare forbi os. Efterhaanden blev der igjen stille og fredeligt overalt, og vi sad endnu en god Stund og udtalte os om hvad vi havde oplevet.

Solen var ved at gaae ned, og Skyggerne blev lange, da jeg omsider fulgte Lucilie Grahn, der havde været ligesaa henrykt over Passionsstuespillet som jeg selv, hen til den Vogn, der skulde bringe hende tilbage til München. Vi sagde hinanden et hjerteligt Levvel og beklagede bittert det Brutale i at skulle skilles uden Udsigt til at gjensees i lang Tid. Faa Minuter efter sad jeg i Reisevognen til Innsbruck, hvor jeg næste Dags Aften i Hotellet „Goldne Sonne“, skulde træffe min Ven og Rejsekammerat, der var taget bort noget tidligere med en anden Vogn.

Jeg var saa fordybt i Tankerne om de sidste Dages Begivenheder, at jeg i Begyndelsen slet ikke lagde Mærke til mit nye Rejsefælskab. En varm Disput rev mig ud af mine Betragtninger og bragte mig til at see mig omkring. Jeg sad i et Hjørne af Coupeen og havde to unge Præster ved Siden af mig — den Ene horte til Cistercienserne og saae i sin Ordensdragt ud som en Mand i Skjortearmer og sort Vest; den Anden, der sad mig nærmest, var sortklædt, og paa Formen af hans Hat og Snittet af hans Kappe kunde jeg see, at han horte til Benediktinerne, der have Ord for at være baade lærde, dannede og velopdragne.

Disputen blev bestandig mere varm og hoivostet, og jeg var nødt til at høre efter. Den dreiede sig —

ikke om Pavens Ufeilbarhed, der netop dengang var Diebliffets brændende Spørgsmaal — men om en fin, blegrod, vellugtende lille Alpeblomst, som Cistercienserren holdt i Haanden, og hvorom han paastod med Ivrig-
hed, at det var en ganske ny Fremtoning, som han paa sine Excursioner i Bjergene aldrig havde seet for, medens Benediktineren med et Smil forsikkrede, at det var en Hianthus superbis, som han paa sine Udflugter havde fundet nok af.

„Beviis! Beviis det!“ raabte Cistercienserren hidfigt.

„Intet er lettere!“ svarede den Anden og tog sin Bonnebog op af Lommen. „Her har jeg,“ vedblev han, idet han med stor Forsigtighed aabuede Spænderne, „et lille Herbarium hvs mig, som jeg stadigt forøger paa mine Udflugter. Registret har jeg her. Vil De selv see under H: Hianthus superbis pag. 326. Vil De nu behage at flaae op pag. 326, saa vil De finde Deres lille blegrode „Fremtoning“ i et fuldstændigt tilsvarende Exemplar! . . .“

Cistercienserren slog efter og indsaae strax, at han havde Urret; han lukkede Bogen i med et Udtryk af Skuffelse og sagde blot i en bidende Tone: „Det er forresten et ganske aparte Sted, De har valgt Dem til at gemme paa Deres Planter.“

„Aparte? hvorledes mener De?“ spurgte Benediktineren.

„Nu ja,“ replicerede den Anden heftigt, „jeg

finder, at det er en temmelig verdslig Brug, De gjør af Deres Bonnebog."

"Det har jeg virkelig ikke tænkt mig," svarede Benediktineren i en Tone, der gaafte vandt ham mit Hjerte; „jeg kan umuligt troe, at jeg profanerer denne Bog ved at følge den med Planter, hvoraf hver enkelt er et Vidnesbyrd om Guds Almagt og Godhed."

Efter denne Replik opstod der en Pause, som begyndte at blive uhyggelig, og som jeg syntes, man burde gjøre Ende paa. „Den lille, blegrode Blomst, hvorom Talen er, dufter meget stærkt, sagde De unlig. Hvorledes skal jeg forstaae det? Jeg har altid hørt og læst, at Alpeplanterne udmærke sig ved deres rene og klare Farver, men at de ere uden Duft. Er det da ikke Tilfældet?"

„Nei paa ingen Maade!" svarede Benediktineren, der syntes at forstaae min Hensigt, i en Tone, der var baade høflig og taknemlig. „Det gjælder kun om Alpefloraen paa de steileste Bjerghoier, men her, hvor vi kun ere tre til firetusinde Fod over Havsladen, er der Partier nok, hvor Luften er som svangret med Blomsterduft. Bliver De nogen Tid i Innsbruck, skal jeg med Fornoielse gjøre Dem bekendt med vore Bjerger, thi jeg er selv et Tyrolerbarn."

Der udspandt sig nu en fortrolig Samtale imellem os, thi vi kom snart efter, at vi havde Berøringspunkter nok. Han kom nemlig lige fra Italien og havde

sidst besøgt Rom under Conciliet. Det gik han dog flugtigt forbi; derimod dvælede han desto længere ved sit Ophold paa Sicilien og navnlig i Catania, hvor han havde gjæstet sine Ordensbrødre Benediktinerne, hos hvem ogsaa jeg i min Ungdom havde tilbragt nydelsesrige Timer. Disse Fortællinger afbrødes imidlertid jævnlig af Udbrud af Glæde og Overraskelse, naar et eller andet interessant Naturphænomen pludselig viste sig for os. Hans Henrykkelse var saa smuk og naturlig og klædte ham saa godt, at den endog fik den vredsladne Cistercienser til at sætte et mildere Ansigt op. I det Hele syntes han at være en glad og begavet Natur, som kun ved en Feiltagelse var kommen i Præsteskjolen. Han havde en udmærket smuk Sangstemme, og naar Et eller Andet undervejs tiltalte og henrev ham, begyndte han gjerne at istemme en Choral eller Psalmemelodi, men det manglede da aldrig paa, at den lidt efter gik over til en eller anden verdslig Sang, som han, uden at ane det, foredrog ganske udmærket og undertiden endte med en Bravour, som gjorde ham selv ganske undseelig.

„Undskyld,“ sagde han i et saadant Dieblif, „jeg er egentlig Kapelmester; jeg leder Sangen i vort Abbedi, og ved de store Kirkefester har man undertiden langveis fra sendt Bud efter mig.“

„Det er dog neppe den Slags Sang, man sender Bud efter!“ sagde Cistercienseren, idet han paa en parodisk Maade efterlignede et Lob, som den Anden nylig havde endt med.

„Det vil jeg ikke paaftaae, og det gjor mig ondt, hvis jeg imod min Billie har givet Dem Forargelse. Men det gaaer mig med Sang ligesom med Blonster. Naar den er smuk, forekommer den mig hverken verdselig eller profan, og jeg troer, at man ligesaa godt kan forkynde Guds Priis i en Vise som i en Psalm.“ —

Det var mørkt, da vi ud paa Aften naaede til den lille By Partenkirchen, hvor vi skulde overnatte. Postillonen gjorde Holdt udenfor et anseeligt Værtshuus, hvor han uden Tvivl var vant til at tage ind, men der kom Ingen for at tage imod os. I sin Utaalmodighed slog han Smæld paa Smæld med Pidsken, men det nyttede ligemeget. Vi steg af Bognen Allesammen og gik ind i Forstuen, men det Syn, der modte os her, var heller ikke indbydende. En Lampe brændte desigt under Loftet og belyste mat en Mængde Figurer, der saae ud til at være simple og fattige Almuesfolk, som havde flokket sig taus i Forstuen og opad Trapperne. Nogle græd, Andre syntes at lytte. Langt om længe kom en Pige lobende nedad Trappen med et Lys i Haanden, som hun satte fra sig. Hun saae forgrædt ud og vilde skynde sig ud af Porten, men Benediktineren standsede hende.

„Theresa! Theresa! Hvad er der paaferde?“ spurgte han i en bekymret Tone.

„Ak er det Dem!“ sagde hun og kysede ham paa Haanden. „Jeg skulde netop efter en Præst. For Guds Skyld følg med, men skynd Dem! skynd Dem!“

Hun suappede igjen Lyset, løb opad Trappen, og Benediktineren fulgte. Der indtraadte atter en lang og uhyggelig Pause, under hvilken Passagererne, der bleve kjede af at vente, forsvandt den Ene efter den Anden, for at søge Logis i et andet Værtshuus. Jeg havde ikke lyst til at følge Exemplet, men gik opad Trappen, satte mig paa en Bænk, der stod henne ved et Vindue i Gangen, og overgav mig til mine Tanker. Hvorlænge jeg sad, veed jeg ikke, thi Alt var stille og lyst, og Situationen vedblev at være uforandret. Med eet trængte der fra et Sidenærelse Lyd hen til mig, som jeg ikke kunde tage fejl af. Det var denne forunderlig eensformige og hurtige Melodi, hvorpaa de katholske Geistlige pleie at oplæse deres Bonner. „Her er altsaa en Dod eller en Doende i Huset,“ tænkte jeg; men dermed var det ogsaa forbi med mine Reflexioner. Jeg var træt af at have været i Luften en heel Dag, og den soundygsfende Monotoni i de fremmunlede Bonner forseilede ikke deres Virkning. Jeg faldt i et Blund og vaagnede først ved, at Benediktineren bankede mig paa Skuldren. Jeg soer op af Sovnen, men han lagde Fingren paa Munden, tog mig ved Haanden og forte mig ind med sig i Sidenærelset. Der var tændt en Mængde Lys derinde; henne i et Hjørne stod en Seng med hvide Gardiner, og ved Hovedgjærdet af denne sad nogle Fruentimmer og græd. Benediktineren gik hen og trak Gardinerne tilside, og hele det stærke Lys faldt nu paa en quindelig Stikkelse, der laa med

foldede Hænder og holdt et Crucifix mellem Fingrene. Det var mig umuligt at see ved første Dietast, om hun sov, eller hun var død, og ligesaa lidt om hun var gammel eller ikke. Saameget saae jeg not, at hun ikke havde et graat Haar, at Trækkene vare fine og smukke, og at der spillede et smukt og forklaret Smil omkring Læberne, som gav det hele Phsyionomi et ubeskriveligt Udtryk af Barmlighed og Ynde.

„Er hun død?“ spurgte jeg.

„Nei,“ svarede han med et blidt og melandolsk Smil, „nu begynder hun først at leve.“

Han gjorde Korsets Tegn over hendes Pande og Bryst og lod Gardinet falde. Derpaa hvistede han et Par Ord til et af de grædende Fruentimmer, som oieblikkelig reiste sig op, tog et Par Nys, fulgte os en Trappe iveiret og anviste os et Par smukke Smaaværelser, hvor vi kunde tilbringe Natten. Vi sagde blot hinanden Godnat og gik hver til Sit, uden at der blev vexlet et Ord mere om denne Scene.

Jeg gik tilfængs, men jeg kom først seent til at sove, thi jeg hørte Benediktineren uophorligt gaae frem og tilbage inde i Sideværelset. Da jeg blev vækket tidlig om Morgenen, var han allerede oppe og paaklædt, og jeg hørte ham ude paa Gangen tale trostende og beroligende Ord til dem, der bleve tilbage.

Diligencen holdt allerede forspændt; og Passagererne vare isærd med at indtage deres Pladser — kun Cisterciensereren indfandt sig ikke. Jeg var altsaa alene

i Coupeen med Benediktineren, der sad og læste i sin Bonnebog og saae ud som en Mand, der ikke vilde forstyrres. Postillonen smældede, og den tungtbelæstede Bogu rullede rast gjennem Gaderne.

Strax udenfor Partenkirchen holdt vi stille, thi her hoier Terrainet sig, og vi skulde opad en steil Bakke, som Postillonen meente, at vi gjorde bedst i at passere tilføds. Et Dieblif efter vare vi Alle paa Vandring, og nu fik vi i den friske Morgenluft en Motion, der fatte alle Livsaander i Bevægelse. Benediktineren forsomte heller ikke denne Heilighed til at forøge sit Herbarium, thi snart saae jeg ham nede i en dyb Kloft, snart eppe paa den steile Bjergsfrænt ved Siden af Beien, og bestandig kom han tilbage med en eller anden smuk og sjelden Blomst, som hans skarpe Blik havde viist ham fra Beien.

Hans Aufsigt straaede ogsaa af Sundhed og Tilfredshed, da vi efter en Times Marche igjen sad i Vognen, og et smukt solbeskinnet Plateau med hoie Bjerge paa Siderne udbredte sig foran os. Hoie Bjergmasser, halvt skjulte af Morgentaagen, daannede Baggrunden. Hohosten var i fuld Gang, og de smukke zierligtbyggede „Heustädel“ — smaa, fortmalede Træhuse, hvori Høet opbevares — gjorde en udmærket Virkning i Landskabet. Af og til kom vi forbi smaa Træors med paamalede Helgenbilleder, som i Landets Sprog kaldes „Märterlen“ og fortælle om, at en eller anden Beifarende her er forulykket; men det hele Landskab, der

om Vintren gjenner saamange Rædsler, saae nu saa mildt og smilende ud, som om det var umuligt, at noget Ondt her kunde true En. Alt aandede Liv og Lykke, og min Sovestue saae ud, som han eiede hele Verden. Især, da vi havde passeret det Sted, hvor det hoi Karwendelbjerg danner Grændsemuren mellem Baiern og Tyrol, og kom ind i den henrivende Isardal, kjendte hans Glæde ingen Grændser. „Har De seet noget Smukkere?“ spurgte han og pegede hen paa den smalle, lyseblaa Isar, der med rivende Fart hoppede hen over det kridhvite Steenleie. „Er det ikke som en lille Skolepige, der i sin lyseblaa, stumpede Skjole skunder sig hen over de hvide Brostene for ikke at komme forsilde?“

Han istemte nu en smuk, jublende Morgensang, der endte med en Godten, som gav Gjenlyd mellem Bjergene. „Jeg kan ikke lade være at juble og at jodle,“ sagde han, „naar jeg gjenseer disse Bjerge. Som Dreng har jeg gjennemstrefet dem alle, og jeg saae ikke No paa mig, for jeg en god Maanedstid har slasket omkring paa de hoieste. Det vil komme til at gaae ud over Enzianer og Edelweiss*), og De kan troe, jeg skal vide at finde dem!“ tilfoiede han, idet han gued sig i Hænderne, som om han allerede forud glædede sig til sine botaniske Udflugter.

*) Enzian — Bjerglilie; Edelweiss — en Alpeplante med sneehvide, svielsagtige Blade, der voxer nærmest ved Tisregionen og paa de farligste Punkter.

Jeg brændte af Begjærlighed efter at vide noget Nærmere om Mattens Begivenheder, men frygtede for, at det kunde forstyrre hans gode Humour, isald jeg bragte dem paa Bane. Jeg gjorde alligevel et lille Forsøg og mærkede strax, at det lykkeligviis ikke var Tilfældet.

„Det var maasse urigtigt af mig, at forstyrre Deres Matteredo paa den Maade; men da De reiser for at see Landenes Mærkværdigheder, burde De ogsaa see Tyrolernes Ninon, og der var ingen Tid at spille.“

„Tyrolernes Ninon?“ gjentog jeg spørgende.

„Ja vist! den Person, hvis Dødsleie jeg forte Dem ind til igaar Aftes, har ligesom den franske Ninon haat den mærkværdige Egenkab, at bevare sin Skjønhed saagodt som uforandret i en uendelig lang Aarrække. Hun var ogsaa en ualmindelig ædel Person, og det skal slet ikke undre mig, om hun, naar hendes Død rygtes, vil hele Landet over blive betragtet som en Helgeninde! Der hviler desuden — ligesom Tyrolernes Frihedskamp i 1809 — et romantisk Skjær over hende, som Tiden ikke har udsløttet, og som vil bevare hendes Navn iblandt Tyrolerne, selv om der ikke mere tænkes paa hendes Skjønhed.“

„De vil pirre min Nysgjerrighed!“ sagde jeg leende. Han lo med og fortalte nu — med en Mængde Afbrudelser, som Reiselivets Tilfældigheder fore med sig — en lille Historie, der forekom mig baade smuk

og rørende, og som jeg her vil forsøge at gjengive i al dens Simpelhed.

Naar man kommer til Innsbruch, er der et kvinde-
ligt Portrait, som man jeer næsten i alle Boutikvinduer.
Det er Billedet af Philippine Welsch, den smukke Vor-
gerdatter fra Augsburg, der blev gift med Erkehertug
Ferdinand den Anden og levede med ham i et tredive-
aarigt lykkeligt Ægteskab paa Slottet Ambras ved
Innsbruch. Tyrolerinderne ere i Reglen hverken smukke
eller indtagende. Det er altsaa intet Under, at „die
Welscherin“, hvis Portrait findes overalt, er bleven
den egentlige Typus i Tyrol for Alt, hvad der hedder
kvindeelig Skjønhed.

I Begyndelsen af dette Aarhundrede var Barbara
Zwink den smukkeste Pige i Tyrol, og da hun og „die
Welscherin“ lignede hinanden som to Draaber Vand, var
det i sin Orden, at hun i Tyrolernes Dine var den
smukkeste Pige i hele Verden. Hertil kom, at hun var
af god og anseet Familie, ærbar og tilbageholden og
vel oplært i Alt, hvad en ung Pige behøver at vide.

At hun under disse Forhold ikke var i Forlegen-
hed for Friere er begribeligt, men hun gav dem Alle-
sammen en god Dag, som man siger, og det uagtet
hun vidste, at meer end Een af dem tidt havde vovet
sit Liv blot for at staffe hende en sjelden Blomst til
hendes Haar eller hendes Livstykke. „Hun vil have
en Hertug!“ hed det nu, og saa gif det fra Mund til
Mund: en Hertug! en Hertug! Det fandt nu Folk

flet ikke forunderligt, thi for det Første var hun jo lige faa smuk som Philippine Welser, og for det Andet var der neppe større Mangel paa Hertuger i det nittende Aarhundrede end i det sextende.

Desto mere forundrede man sig, da man nogen Tid efter hørte, at hun var bleven forlovet med Conrad Lipphold. Han var rigtignok et smukt ungt Menneske, en god Gemsejæger og havde Sit paa det Torre, men han var en vild, ubændig Knos, som Folk helst gif af Veien for. At de To skulde blive et Par, kunde man ikke forstaae, og saaledes gaaer det dog altid i Tyrol, hvor uetop det Wilde og det Yndige bestandig parre sig sammen. Medens i den varme Sommer iisklædte Bjergspidser og Firner taarne sig op i Skyerne, og brusende Bandsfald styrte i Skum nedad Klippesiderne, ere Dalene fulde af Solglands og Fuglesang, Mais og Hvede bedække Markerne, og Figen- og Ferskentræet give flere Gange Frugter. — —

Efter Huset Habsburgs uheldige Kampe med Napoleon blev Tyrol i 1805 adskilt fra Østerrig og lagt under Baiern. Ved denne Leilighed mistede Landet alle sine Rettigheder og Friheder, ja selv sit ældgamle Navn, thi fra nu af skulde det hedde Sydbaiern. Det kom under baiersk Bestyrelse, og baierske Embedsmænd og Krigsfolk foer saa haardt frem imod de brave Tyrolere, at Aaget efterhaanden blev utaaleligt, og de tænkte kun paa at afryste det. I Aaret 1809 havde Andre Hofer forberedt Alt, til at Opstanden kunde bryde løs, og nu

begyndte der en Række Kampe og Fægtninger, i hvilke Tyrolernes Heltmod og Fædrelandstjærlighed viste sig i det skjønneste Lys.

I een af disse — den 12te April — angreb Tyrolerne Innsbrud, der blev haardnakket forsvaret af de bayerske Tropper. De havde fjort Kanoner op paa begge Broerne over Innfloden, og derfra truede de Byen og de omstreifende Tyrolersflokke. Ved et raff og ufornodet Angreb lykkedes det disse at tage den ene af Broerne. Folkene, der betjente Skytset, bleve kastede i Innfloden, inden de kom til at brænde løs, og nu vendte Tyrolerne Kolberne til og anrettede et forfærdeligt Nederlag mellem Bajerne. I flere Timer fortsattes Kampen paa de forskjellige Steder i Byen og endte overalt med Bajerernes Forjælgelse.

Her ved det saakaldte „goldne Dach!“ havde der staaet en hidsig Fægtning mellem en Haandfuld Tyrolere og nogle affaarne bayerske Soldater. Disse vare alle sammen skudte eller nedfælede, og kun deres Anfører, en ung, smuk Officeer, forsvarede sig endnu modigt mod Overmagten. Et Par af Tyrolerne havde allerede loffet Kolberne iveiret for at gjøre det af med ham, da idetsamme en ung, ualmindelig smuk Pige kastede sig imellem dem og deres Offer. „Dræb ham ikke! det er min Brudgom!“ raabte hun, idet hun slængede den ene Arm om den unge Officeer og med et Udtryk af Fortvilelse strakte den anden ligesom afsørgende mod hans Angribere.

„Barbara Zwink!“ raabte den Ene af disse og veg forstrækket tilbage.

„Din Brudgom?“ udbrod den Anden; „ja, saa behold ham! Men hvad troer Du, Conrad Pippold vil sige dertil?“ foiede han til i en haanlig Tone, idet han kastede Bøssen over Skuldren og fjernede sig med de Andre.

„Hurtigt! der er en Gjennemgang!“ sagde hun og pegede hen paa et Huus i Nærheden af „Das goldne Dachl“. Den unge Officeer stod som forstenet og kunde ikke vende Blikkene fra hende,

„Fly! Hvad venter De paa?“ raabte hun ivrigt.

Han svarede ikke, men han havde foldet Hænderne og saae paa hende, som man seer paa Madonna. Uden at værdige ham et Blik pegede hun endnu engang med en stolt Bevægelse henimod Huset og gik.

Den næste Dag var der i hele Innsbrudy ikke Tale om Andet, end at Conrad Pippold havde sendt den smukke Barbara Zwink hendes Guldring tilbage. Han var ude af sig selv, hed det, over den Skam, der var bleven paaført ham, og han havde svoret paa, at han vilde hævne sig. Barbara Zwink græd, thi hun holdt virkelig af ham, men der var Ingen, som fik at see, hvormeget det gik hende til Hjerte. Havde Byns Sladdersjostre ikke havt travlt for, saa fik de det uu, naar de saae den unge Pige gaae stille og roligt omkring og passe sin Dont som sædvanlig. Hvilken mageløs Frækhed! Hun burde jo klæde sig i Sæk og

Aske, og i det Sted bar hun sit Hoved hoiere end sædvanligt! — Det gjorde hun, men det kom deraf, at hun kun altfor vel mærkede, at hendes tidligere Veninder traf sig tilbage, og at der begyndte at blive Tomhed omkring hende.

En Morgen ganske tidlig kom hun fra Messen i Franciskanerkirken. Paa den smukke lille Plads udenfor Kirken kom der en ung Pige lige imod hende. Det var Josepha Lang, hendes Barndoms-Vegekammerat og den Æneste, som hun havde sluttet sig til i sin Opvæxt. Barbara Zwink blev staaende for at hilse paa hende; men Josepha slog Dinene ned og vilde gaae videre.

„Josepha!“ sagde hun blot, men i en Tone, der fik den unge Pige til at staae stille. „Du vil ikke kjendes ved mig?“ vedblev hun. „Du kaster Steen paa mig ligesom de Andre?“

Josepha, der var et blødt og stifteligt Gemynt, brast i Graad og kunde neppe tale for Hullen. „Det gjør jeg ikke,“ sagde hun, „men hvor kunde jeg falde paa at troe, at Du vilde bære Dig saaledes ad!“

„Jeg, siger Du? Hvad har jeg da gjort? Jeg kommer forbi et ungt Menneſte, der er ligeved at blive nedhugget. Gud selv eller en af hans Helgener indgiver mig den Tanke at frelse ham, og det lykkes! Det er det Hele! Er det saa forſkrækkeligt, at Folk af den Grund slye mig som en Spedalsk, og at min bedste Veninde gaaer forbi mig uden at kjende mig?“

Josepha blev staaende taus og stirrede ned for sig.

„Du troer mig ikke?“ vedblev hun heftigt. „Du troer, at jeg er falsk og luv og har to Hjærester paa eengang, een her og een der! . . . Saa bliv ved din Tro og lad for Guds Skyld Ingen ane, at Du nogenfinde har kjendt mig — farvel!“

Hun gik hurtigt fra hende; men Josepha rystede paa Hovedet og gik grædende ind i Kirken.

Faa Dage efter kom der fra Münden et Brev med et stort adeligt Baaben til Barbara Zwinks Fader. Det var fra den unge Officeer, hvis Liv Datteren havde frelst. Han anholdt deri med sin Faders og hele sin grevelige Slægts Samtykke om hendes Haand, og forsikrede hoit og helligt, at det Liv, hun havde frelst, ikke vilde have nogen Værd for ham, hvis hun ikke vilde dele det med ham. Faderen, der var en forsænge- lig Mand, trængte ind paa hende, at hun skulde modtage den unge Greves Haand, men alle hans Forestillinger prellede af paa hendes Fasthed.

Fra dette Dieblik blev hendes Stilling i Hjemmet bestandig værre og værre. Der gik Dage, i hvilke hun ikke veglede et Ord med noget Menneffe, og hun, der for havde været den Sol, hvorom Alt havde dreiet sig, sank nu paa eengang ned til at blive Afstepot, som Ingen brød sig om, og Ingen vilde have Noget at gjøre med. Alt det fandt hun sig i med Taalmodighed, men da hendes Fader en Dag ikke utydeligt lod hende forstaae, at hun var en unyttig Skabning, der fik Raadensbrød i hans Hus, pakkede hun lidt Toi sam-

men i en Byldt og gif ganske tidligt, uden at Nogen anede, hvad hun havde ifinde, bort fra sin Fødeby. Hvor hun vilde hen, vidste hun ikke; hun havde kun een Tanke: i sit Hjem kunde hun ikke blive.

Hun var allerede ude mellem Bjergene, da Klokkerne inde i Innsbruch pludselig begyndte at ringe til Fromesje. Det var Sondag, og alle Landsbyklokkerne rundtom begyndte at stemme i med. Hun vilde ikke gaae ind i nogen Kirke for ikke at blive kjendt, og dog trængte hun til Raad og Trost meer end nogensinde.

Hun kom i det jamme forbi et Billede af Guds Moder, der var opreist henne ved Veikanten. Det fastede hun sig ned for, og nu begyndte hun at bede frontt og inderligt, som hun var vant til. Da hun omsider løstede sine taarefyldte Dine op til Madonna, for endnu engang at anbefale sig til hende, forekom Marias Træk hende saa forunderligt bekjendte. Dette Smil kjendte hun fra sin Barndom, og disse Dine havde tidt hvilst mildt og moderligt paa hende!

„Det er jo min Gudmoders Træk!“ sagde hun pludselig til sig selv, „og jeg Daare, som ikke vidste, hvor jeg skulde gaae hen! Tak, hellige Guds Moder, for al din Raade og Misfundhed imod mig. Tak, fordi Du viser mig Veien!“

Hun sprang trostet og styrket op, thi nu havde hun et Maal at gaae efter, og nu vidste hun, hvad hun skulde gjøre.

Denne Gudmoder, hvis milde og smukke Træk paa eensgang stode faa levende for hende, var i en ung Alder bleven gift med Postholderen i Partenkirchen. Hun havde allerede dengang et svageligt Helbred, og den Byrde, der nu blev læstet paa hendes Skuldre, da hun skulde overtage et stort Gjaestgiveri, oversteg hendes Kræfter. Saaledes forlob endeel Aar, i hvilke hun blev svagere og svagere, thi alle hendes Mandts Formaninger om at skaane sig hjalp ikke det mindste. Baade hun og hendes Egtefælle betragtede det derfor som en Guds Strælfse, da den smukke Barbara Zwink traadte ind til dem og tilbød at være dem behjælpelig og gaae tilhaande. Hun fortalte nu med faa og simple Ord hvad der var haendt hende, og hvad der havde bestemt hende til at henvende sig til dem.

„Ja bliv Du kun her i Guds Navn!“ sagde Postholderen og klappede hende paa kinden. „Her er saamen fuldt op at bestille, og naar Du ikke er bange for at tage fat, kan Du have det som Blommen i et Æg.“

Hans Kone, der saae bleg og lidende ud, tog hende i sine Arme og kyskede hende den ene Gang efter den anden. „Er det ikke et Mirakel af Guds Moder,“ sagde hun, „at hun sender Dig nu, da det netop er forbi med mine Kræfter!“

Fra nu af kom der Liv i Bærtshuset „Soanen“. Barbara Zwink var paafærde overalt, i Kjaelderen, Borgestuen, Stegerset og mellem Gjaesterne. Alt gik med Munterhed og Sang. Folkene lystrede ethvert af

hendes Bink, og der var Ingen, som ikke gjerne gik i Alden for hende, naar det skulde være. Gjaesterne kom atter tilbage og bragte bestandig nye med sig. Huset fik efterhaanden et mere anseeligt og velhavende Præg, og under alt dette blomstrede Barbara Zwink som en Rose, og det var saa langt fra, at Aarene, der gik, berovede hende Noget af hendes Skjonhed, at de kun syntes at give hende en ny Ynde og nye Tillokkelser.

Hendes Gudmoder døde, og nogle Aar efter døde ogsaa hendes Pleiefader, men paa sit Dødsleie indsatte han hende til Arving af det Hele. Hun var nu rig, meget rig, og kunde efter en stor Maalestof tilfredsstille sin Lyst til at gjøre vel og at meddele. Hun blev en Trost og Stotte for de Fattige og Forladte, og i mange Miles Omkreds er intet Navn blevet saa velsignet som hendes. Hendes Skjonhed, Velstand og den forunderlige Poesi, der hvilte over hendes Tilværelse, trak Beilere til i Overflodighed, men hun viste dem tilbage uden Forskjel. Der er endogfsaa dem, der paastaae, at det kun havde beroet paa hende selv at gjøre en endnu mere glimrende Carriere end Philippine Welfer. Det hed nemlig ganske almindeligt, at en bairersk Kongesøn og Thronarving, der paa sine Reiser til Italien oftere kom igjennem den lille By, havde forelsket sig dødelig i hende og vilde have ægtet hende, hvis han ikke fra hendes Side havde mødt den bestemteste Modstand. Det havde dog tilfølgende, at man hørte reent op med at bestorme hende for

Fremtiden. Malerne fra München, der paa deres Bjergreiser kom igjennem Byen og hvert Aar fandt hende skjønnere, kaldte hende Ninon, og dette Navn beholdt hun fremdeles. Selv hiin Aften, da hun, syv og halvfjerdsfindstvee Aar gammel, laa paa sit Dodsleie, var der over hendes fine og jomfruelige Træk udbredt en saa forklaret Skjønhed, at man ikke kunde losrive sig fra dem."

"Og de Stakler, som som vi saae i Forstuen og paa Trappegangen, de ere sagtens nu hendes Arvinger?" sagde jeg til Benediktineren, da han havde endt sin lille Historie.

"Tildeels," svarede han, "men her fører De mig ind paa et Punkt, der i psykologiff Henseende er ganske interessant. Uden Tvivl har den smukke Barbara Zwint — maaskee netop i det Dieblif da hun slyngede sine Arme, om den unge baierffe Officcer — alligevel følt noget Mere for ham, end hun senere har villet være bekendt for sig selv eller Andre. Saameget er vist, at naagtet hun ikke vilde gifte sig med ham, tabte hun ham aldrig af Sigte. Han selv er død for mange Aar siden, men han har efterladt en Sonneson, der lever i smaa og fortrykte Kaar i en lille Hoffstilling i München. Imellem ham og de Fattige i den By, der gav hende Tilflugt, har hun deelt hele sin betydelige Formue."

I det samme begyndte Postillonon, der hidtil ikke

hande havt Hastværk, at smælde, sfrige, jodle og stoe ganske forstræffeligt.

„Hvad gaaer der af ham?“ spurgte jeg forundret.

„Kjender De ikke det Træk hos Postillonerne i Tyrol? De faae pludselig travlt, naar de kjore ind i en By: Hestene sættes i Fiirspring, og de betragte det som en Vressag at bilde alle deres gode Bemær og Bekjendte ind, at de kjore saaledes bestandig. Vil De see! det er Seefeld, vi kjore ind i.“

Et Dieblik efter holdt vi udenfor et anseeligt Bærtshuus, der laa paa en fri og aaben Plads og lige overfor Kirken. Der syntes forresten at herske et gemyktigt Forhold mellem de to Gjenboer, Kirken og Bærtshuset, thi Sognepræsten, der sad og fordoiede sin Middagsmad inde i Gæstestuen, roste Bærtshuset overordentligt, og den tykke Bært, der kom med Kaffen, roste Kirken ikke mindre. „Saadanne Mirakler, som man der kan see, kan man rigtignok reise langt efter!“ sagde han og vendte det Hoide ud af Vinene med en andægtig Mine, der klædte ham ganske pudseerligt.

„Hor, Franzl!“ sagde Sognepræsten gemyktligt, idet han med Velbehag nippede til Kaffen, „sorg for, at Herreerne faae deres Foreller godt afkogte. Du veed, hvad det vil sige, Franzl! og det er sandt, glem ikke at lave en rigtig god Sauce til Wildsvinetjodet!... Ja, Du kan nok, det veed jeg; men Du skal give Dig god Tid og gjore dit Mesterstykke. Imidlertid skal jeg med For-

noielse føre Herrerne over i Kirken og vise dem Et og Andet."

„For Exempel de fem Fingre i Altertrinet!" sagde Franzl og vendte igjen det Hvide ud af Dinene.

Præsten nikkede, og vi fulgte ham. Vi saa virkelig „de fem Fingre" i Marmortrinet foran Altret og horte den Historie, der knyttede sig til dem. En hovmodig Adelsmand, Osvald Melzer, vilde ikke noies ved Utergangen med den samme Hostie som alle Andre, men forlangte af Præsten i Seefeld, at han skulde skaffe ham en Hostie, der var ti Gange saa stor som den almindelige. Præsten, der var en svag Mand, vovede ikke at være Ridderen imod, men da denne næste Søndag vilde modtage Hostien, sank han pludselig i Ræ. Præsten vilde holde ham opreist, men han sank og sank, og idet han tilsidst fortvovet greb for sig i Faldet, klemte han Fingrene ind i Marmoret, og Mærkerne sidde der endnu. For nderligere at godtgjøre, at Sagen havde sin Rigtighed, viste Sognepræsten os henne paa Bæggen tilvenstre en Mængde Tavler, paa hvilke Historien var fortalt til Opbyggelse for Alverden i alle mulige Tungemaal.

Vi gennemlæste omhyggeligt et Par af Tavlerne, takkede Sognepræsten for hans Forekommenhed og anbefalede os. Han sagde os Farvel og meente, at Forelterne nu havde faaet nok, og at det var Synd at lade dem vente. Uden at lade sig genere af Stedets Hellighed, gav han os endnu nogle kulinariske Raad med paa Beien

og tilføiede i en salvelsesfuld Tone, at hvis hans Forretninger tillod det, vilde han see over til os senere for at overbevise sig om, at Franzl havde gjort sin Pligt, og at han ikke havde anbefalet nogen Uværdig.

Da vi kom udenfor, blev Benediktineren staaende og saae paa mig med sit milde, gjennemtrængende Blik.

„Hvorfor jeer De saaledes paa mig?“ spurgte jeg smilende.

„Bliv ikke vred, men jeg søger at læse i Deres Tanker.“

„Og jeg har allerede for længe siden læst hvad der rorer sig i Deres.“

„Virkelig? Hvad har De da læst, om jeg tør spørge?“

„De ærgrer Dem over, at jeg som Protestant skal træffe paa saadanne Carrikaturbilleder af katholske Præster som dem, vi have mødt igaar og idag!“

„De har Ret, og er det ikke dobbelt sørgeligt, da Kirken i sit Skjød tæller saamange udmærkede Mænd — Mænd, som man ikke kan nærme sig uden Værefrygt og Beundring.“

„Behøver De at sige det til mig?“ svarede jeg i en bebreidende Tone. „Jeg troede De vidste, hvilken overordentlig Priis jeg sætter paa Deres Selskab.“

„Om mig er der ikke Tale,“ sagde han med en Ydmyghed, der virkelig kom indenfra. „Jeg fortjener ikke at løse deres Skobaand.“

Vi gik over i Værtshuset, hvor Maaltidet ventede

paa os; vi spiste uden at veksle et Ord, og reiste os derpaa, ligesom efter en taus Overenskomst, for at gaae ud i Byen.

Seefeld er en smuk lille Tyrolerby, der ligger omgivet til alle Sider af høie, skovklædte Bjerge, som igjen beherskes af en eneste kæmpehøi Klippeegle, den stinende hvide Hochmundi. Tyrolerhusene tiltalte mig ikke, de forekom mig næsten skumle og smudsige, og jeg kunde slet ikke bringe dem i Samklang med mine tidligere Indtryk. Tingen er den, at et Tyrolerhuus skal alene sees om Vinteren. Naar de til begge Sider af Huset opstablede Brændeforraad undertiden naae op lige til Tagssjægget, naar Forsiden er dækket med Mais, der hænger i smukke gule Festons omkring Vinduer og Døre, naar Sneen, der dækker Taget, lægger ligesom en kunstigtudstaaet Knipling om hele Tagssjægget, saa er Tyrolerhuset smukt, saa kan det ikke være smukkere. Og hvad der gjælder om Husene, det gjælder ogsaa om Landet og Naturen. Vil man see Tyrol i dets Herlighed, da maa man see det i Winterdragt, see det, naar Bjergene rundt om kneise i deres Fjandsfere, naar Alt, selv den mest rivende Flod er stivnet af Frosten, naar Vandet, der skyller ned fra Broerne, fryser i Faldet og danner pragtfulde grønne og mørkeblaae Tapper, som straalet i Sollyset.

Det var min stadige Disput — rigtignok ogsaa den eneste — med min Ven Benediktineren. For ham som Tyroler var hans Hjemstavn under alle Betingelser

og til alle Tider det Deiligste i Verden, og han vilde ikke vide af nogen Forffjel. Selv da vi efter flere Dages Samliv i Innsbruck skulde stilles, vare vi ikke komne hinanden en Smule nærmere i det Punkt; men han var derfor ikke mindre elstværdig. „Farvel,“ sagde han og trykkede mig hjerteligt i Haanden, „farvel og vær nu ikke vred paa mig, fordi jeg ikke kan see, at min Moder er smukkere i Vinterkaabe end i Sommerhaal!“

Og hermed siger ogsaa jeg Farvel til mine Læsere og takker dem, fordi de have fulgt disse Skilbringer med saamegen Velvillie, til Trods for at de fremkom paa en Tid, da Læselysten gik et andet Spor og vilde mættes med et andet Stof end det, som disse Blade efter deres Natur vare istand til at bringe. Jeg kunde gjerne fortsætte dem endnu længere, thi saavel Tyrol som Hjemreisen gjennem Schweiz og Frankrig bragte mig Stof i Overflodighed; men den Form, jeg valgte i Begyndelsen til disse Meddelelser, har gjort tilstrækkelig Fyldest, og jeg trænger nu til en ny, hvis der skulde være Et eller Andet, som jeg endnu kunde ønske at meddele mine Læsere.

Hves fra Bretagne.

Et Billede fra Vendéekampene.

Hves var en ægte Bretagner, tapper som sine Forfædre, sin Konge tro og hengiven som de. Da det nordvestlige Frankrig reiste sig mod Revolutionen, greb ogsaa han frivilligt til Vaaben. Han kjendte af Frankrigs Historie kun Fortællingerne om Helten fra Bretagne Bertrand du Guesclin og hans Kamp for Fædrelandet og for Frankrigs Throne, men dem kjendte han ogsaa tilgavns. De havde slaaet Nodder i hans Hjerte, og de havde vibragt ham Overbevisningen om, at næstefter Religionen havde en god Bretagner Intet helligere at forsvare end sin Konge. Derfor havde han ogsaa følt det som sin Pligt at forlade sit fredelige Hjem og stille sig i de Kæmpendes Rækker. Der havde han nu staaet i syv Aar. De la Bourdonnaye havde hædret ham med sin Agtelse, han havde besiddet den unge, tappre Tinteniac's Tillid, og han var nu en af de Kongelig-

findebe, paa hvis Mod og Raadsnuilbhed den betjendte General Georges Cadoudal kunde gjøre sikkest Regning.

Cadoudal var omgiven af Spioner; det hændte ikke sjældent, at hans skjulteste Planer, hans sikreste Tilflugtssteder bleve robede for Fjenden, uden at det var muligt at opspore, fra hvem Forræderiet skrev sig. At modarbejde disse hemmelige Fjenders Virksomhed havde Dves særlig sat sig som Opgave; han havde mere end een Gang været Vidne til Forræderiets sorgelige Folger, og han havde i Stilhed fooret alle Spioner Døden. Indesluttet i sig selv og uden at betroe sig til nogen af sine Kammerater omgav han Generalen med alle de Forsigtighedshensyn, som hans Snildhed kunde udfinde. Alt, hvad der angik Generalen, fulgte og undersøgte han med den noieste Opmærksomhed, og det var derfor ogsaa mere end een Gang lykkes ham at opdage de skjulte Snarer, før det var forsilde.

Henimod Slutningen af Aaret 1801 kom Vicomte de B . . . , der tilhorte en af de anseteste Familier i Gammel-Bretagne, fra England til Cadoudal og medbragte egenhændige Breve fra Greven af Artois. Vicomten fortalte Generalen, der er omgivet af sin Stab af Bønder, om alle de Farer, han havde udstaaet under sin Emigration og paa Reisen tilbage til Bretagne, og sluttede sin Beretning med en Anmodning om i nogen Tid at maatte nyde den Ære at kæmpe som Frivillig under Bretagnes store General, der saa hæderfuldt havde trodsset Revolutionen. Selvfølgelig modtager man med

Glæde hans Tilbud, og Cadoudal finder Intet til Hindrer for at indvie Greven af Artois' Udsending i alle de Planer, paa hvis heldige Udførelse Armeens Skjæbne og hans eget Liv beroer.

Generalens Exempel blev fulgt af Alle. Man viste den Fremmede den mest udmærkede Opmærksomhed. Selv Yves nærede en ubetinget Kjærlighed og Hoiagtelse for ham. Emigrantens venlige Forekommenhed, det Mod og den Hengivelse for den kongelige Sag, som han bestandig syntes at udfolde, vilde dog neppe alene have været istand til bevirke dette. Men Yves' Forfædre havde gennem en lang Række Aar tjent i Bicomtens Familie. Fra sin tidligste Barndom havde Yves lært at velsigne et Navn, som under hans Faders fattige Tag kun blev nævnet med den dybeste Verbodighed og Kjærlighed. Og disse Barndomsindringer bidrog langt mere til at stille ham gunstigt ligeoverfor den Fremmede, end dennes tilsyneladende i enhver Henseende roesværdige Optræden.

Imidlertid syntes Royalisternes Sag langtfra at forbedre sig efter Bicomtens Ankomst. Næsten hver Nat medførte en Overrasselse, næsten hver Dag et nyt Nederlag. Leiren var rensset for Spioner, man hørte ikke mere Tale om Forræderi, men der hvilede en mærkbar og uheldig Skjæbne over alle Cadoudals Planer; hvor fortrinligt de end vare lagte, strandede de dog altid i det Dieblif, de skulde udføres, paa Republikanernes snilde Manoeuvrer. Fjenden havde bestandig overlegne Kræfter paa de Punkter, hvor der Dagen før Angrebet kun

havde staaet en lille Flok af hans Folk. Og som det gif Cadoudal selv, saaledes gif det ogsaa de Forere, der kæmpede paa egen Haand under hans Overkommando. Selv Yves maatte friste den samme Stjæbne. Med egne Dine havde han om Morgenens overbeviist sig om Fjendens Svaghed paa det Punkt, hvor han angreb om Natten; men da Angrebets Time kom, blev han omringet af et heelt Regiment, slaaet og saaret.

Han laa paa det Leie af tørre Blade, som man havde tilberedt for ham, da Abbed Alano kom for at troste ham.

„De finder mig overvunden og saaret,“ sagde Yves med svag Stemme, „overvunden efter at have taget alle de Forholdsregler, som vare nødvendige for at seire.“

„Bicomten,“ svarede Alano, „havde en Forudfølelse deraf netop paa samme Tid, som De angreb Republikanerne.“

Yves gjorde en heftig Bevægelse. „Bicomten havde en Forudfølelse af mit Nederlag,“ gjentog han. „Og hvem havde da sagt ham, at jeg vilde forsøge en Overrumpling?“

„Ja, derom har jeg ikke spurgt ham“, svarede Abbeden. „Han er saa godt underrettet om Alt, hvad der foregaaer her, at jeg stoler paa hans Ord uden at gjøre ham indiscrete Spørgsmaal.“

„Men hvorledes har han kunnet faae at vide, hvad jeg ikke engang har betroet til Generalen, og hvad selv mine Soldater ikke havde Kundskab om. Her er ved

Alt, hvad der er foregaaet i de sidste Uger, Noget, som jeg ikke kan forstaae. Vi maae være Dffre for et eller andet Forræderi, thi aldrig have Republikanerne været bedre underrettede om vore Planer end nu. Vor General, hele Armeen er udsat for store Farer. Jeg solev det uden selv at kunne gjøre mig Rede derfor. Hvad gjør for Diebliffet Cadoudal?"

„Han vil oprette det Nederlag, som De har lidt, og laver sig til at marchere mod Fjenden, der midt i Seiersglæden neppe venter noget nyt Angreb. Bicomten har givet dette Raad, og Generalen skynder sig med at følge det.“

Brev svarede ikke, men laa længe stille og eftertænkfuld. Derpaa kom der pludselig et Glimt i hans Øie, som havde Tankerne klaret sig for ham; han stjættede sig nærmere hen til Abbeden og greb i stærk Bævægelse hans Haand.

„De maa befrie min Sjæl for en Byrde, som De i dette Dieblif har lagt paa den med centnertung Vægt. Der er dukket en Misstank op i min Tanke, som jeg ikke vil troe paa, men som dog er stærkere end al min Fornuft. Lov mig, at De strax vil gaae til Generalen og ved Alt, hvad der er helligt, besværges ham ikke inat at angribe Republikanerne. Ved ham sammen med Bicomten at gaae dem imøde, som om det virkelig var hans Hensigt at angribe, men bed ham tillige for hele Armeens, for hans egen Frelses Skyld at undgaae enhver som helst Kamp. Anmod ham ogsaa om at lade denne Aftale blive

en ubrodelig Hemmelighed mellem os Tre. Gud vil give mig den Kraft, som er nødvendig for at handle inat, og maaske vil min Mistanke desværre vise sig at være grundet.

Abbed Mano havde mere end een Gang seet Yves opdage de hemmelighedsfulde Snarer, der vare lagte for Kongalisterne. Han stolede paa hans Indsigt og Troskab og tog derfor ikke i Betænkning at udrette hans Vrinde.

Natten kom. Cadoudal satte sig i Bevægelse i Spidsen for sine Tropper. Da han kom forbi Yves, nærmede han sig til hans Leie og hvidskede ham i Dret:

„Yves, dit Dufte skal blive opfyldt.“

Strax var Bicomten ved Siden af dem. „Statfelses Ben,“ sagde han, „Deres natlige OVERRUMPLING har ikke været heldig. Men vi ville med alle Tropperne forsøge paa at lade disse Republikanere bøde for det Saar, de have tilfoiet Dem.“

Man satte sig atter i Marche. Da Arrieregarden var kommen forbi, gjorde Yves Bold paa de Anstregelser, det kostede ham, og stod op. Han indhullede sig i sin Kappe og tog med jagte Skridt Veien til Hovedkvarteret, der nu var forladt af næsten Alle. Der var et forunderligt Udtryk i hans Dine og i hans Ansigt. Ved at see ham skulde man troe, at en mægtigere Kraft end hans egen Villie drev ham fremad; det ene Dieblit syntes han at vakle, tnyget af sin Samvittighed, men i det næste, netop som han vilde vige tilbage, fortes han af en ubetvingelig Kraft henimod det

Maal, som han frygtede for at naae. Trættet mere af disse indre Kampe end af Anstrengelserne ved Gangen kom han til den lille By, hvor Cadoudal havde opslaaet sit Hovedkvarter.

Lige ved Siden af Generalen havde Vicomten faaet anviist en Bolig, saa god som den efter Omstændighederne lod sig opdrive. Et gammelt Skab og nogle Ma=dratser udgjorde hele Meublementet. Hertil tog Dves Beien. Han traadte ind i Rummet, og oversoaee med et hurtigt Blik dette Bohave.

„Gud, giv mig Styrke til at fuldføre mit skrækkelige Hverv,“ sagde han med sagte Stemme og aabnede derpaa det gamle Chatol med en Vaklen i sine Bevægelser, der robede den Angst, hvori han befandt sig. Han stottede Laaget paa sit Hoved og gav sig til noiagtigt at gennemsoege hele Meublets Indhold. Hans Ansjgt opklaredes, da han havde efterseet Alt. Der var intet Beviis mod den Mand, hvis Slægt han skyldte Kjærlighed og Hoiagtelse. Han folte sig saa let og glad, og vilde nu vende tilbage fra sit ubehagelige Nattebesøg. Men pludselig faldt hans Die paa et Hjørne af Steengulvet, hvor Fliserne syntes nylig at være optagne og lagte ned igjen. Han river dem op og finder under et tyndt Dverlag af Jord nogle Papirer. At gennemfare dem ved Blandingens vaklende Skin og fælde Dom i Sagen var for ham et Dieblisks Sag.

For Dves' Domstol var Vicomte de B. . . . anklaget og dømt som republikansk Spion. Disse Pa=

pirer indeholdt Løsningen til de sidste Ugers store Gaade, det hemmelige Forræderi laa nu klart for Dagen.

Følge sit Postevendte Cadoudal tilbage til Leiren uden at have indladt sig i nogen Kamp med Fjenden, der, underrettet af Vicomten, i denne Nat skulde have tilintetgjort hele Royalisternes Hær og fanget dens Fører død eller levende.

Dves ilede sin General imøde for at omfavne ham.

„De tager for godt imod ham, min brave Ven,“ sagde Vicomten. „Han er vegent tilbage for en Fjende, der er mindre stærk end han selv, og har vægret sig for en Kamp, som jeg i hans egen Interesse gjorde Alt for at faae ham til at modtage.

„Men jeg paastaer for hvem det saa skal være,“ svarede Cadoudal, „at Republikanerne vare ti Gange flere end vi. Kjendte jeg ikke, Hr. Vicomte, af Erfaring Deres sikker Die, vilde jeg sige, at De maa have været stokblind. Vi vare Fjenden saa nær, at det næsten var umuligt at tage fejl af hans Styrke.“

Dves nærmede sig Vicomten. „De maa da have været særlig oplagt til at kjæmpe inat,“ sagde han.

„Om han var oplagt dertil,“ udbrod Cadoudal. „Du skulde blot have hørt, Dves, med hvilken glimrende Beltalenhed han søgte at overbevise os om, at vi saae Syner, og at Fjenden langt fra var saa talrig, som vi indbildte os. Alt faae mig til at angribe syntes næsten at være en Velfærdsfag for ham. Men jeg takker Gud, at

jeg ikke fulgte hans Raad. Vi vare blevne tilintetgjorte af Fjendens Masjer.

Generalens Ord gjorde Yves endnu sikkreere paa Bicomten's Brode.

Da denne den næste Dag fremstillede sig for Cadoudal, saae han bleg og urolig ud. „De veed, min kjære General,“ sagde han, „at Kongens Sag ofte kræver min Nærværelse ved fremmede Hoffer. Dette er nu atter Tilfældet, og jeg kommer for at tage Afsked med Dem og med vore tappre Kammerater.“

„Kræver Kongens Sag det,“ svarede Cadoudal, „saa reis med Gud. Men tag ikke nogen daarlig Forstilling med Dem om vort Mod paa Grund af den sidste Nats Begivenheder.“

Bicomten søgte at fremtvinge et Smil. „Paa ingen Maade,“ sagde han, „jeg skal fortælle de emigreerede Brindser med hvormegen Tapperhed og Udholdenhed man herovre i Bretagne forsvare deres Sag.“

Med disse Ord trykkede han Cadoudals Haand til Afsked. Netop i dette Dieblik kom Yves til. „Vi kunne umuligt lade vor Gæst reise alene,“ henvendte han sig til Generalen. „Veiene ere hoist usikre, og sjøndt han horer hjemme her, vil han dog neppe altid vide, hvilke Stier han skal slaae ind paa for ikke at falde i Baghold. Hvis Generalen tillader det, vil jeg betragte det som en Ære og en Pligt at ledsage en Søn af mine Families gamle Herrer.“

Cadoudal billigede Forslaget, og Bicomten var nodt

til at gaae ind paa det. Han haabede imidlertid snart at kunne finde Leilighed til at unddrage sig dette for ham hoist ubehagelige Folgeskab.

Da de vare komne i Nærheden af det Sogn, hvor Yves var født, gjorde Vicomten sin ledsager opmærksom paa, at han nu befandt sig paa sin Families Eiendom og uden Fare vilde kunne fortsætte Reisen alene. Han takkede Yves og bad ham til Erindring om sig at modtage nogle Louisd'orer. Efterat have sagt Farvel vilde han sætte over en Groft for at slaae ind paa den Vej, han skulde følge, da Yves pludselig griber ham fast i Skuldren og tvinger ham til at standse.

„De har betalt mig, Hr. Vicomte,“ udbryder han, idet han betragter ham med et skarpt, dømmende Blik, „men vi ere dog endnu ikke quit. Jeg har vigtige Papirer af Deres i mit Eie, og De forlanger dem ikke tilbage. Her ere de imidlertid. Læs dem.“

Vicomten skjælvede. „Jeg veed ikke, hvad disse Papirer indeholde,“ stammede han. „Jeg har aldrig seet dem før, de ere ikke adresserede til mig.“

„De har Ret,“ svarede Yves koldt, Brevene ere ikke adresserede til Dem; men vil De nægte, at De sidste Nat havde forberedt Royalisternes fuldstændige Ødelæggelse?“

„Ved min Være som Adelsmand, jeg sværger . . .“

„Sværg ikke. Jeg kjender tilfulde Deres Troløshed og Deres Forræderi. Disse Papirer, der vare skjulte under Borden, disse Breve, i hvilke republikaniske

Politimænd opfordre Dem til at forsøge Alt, hvad der kan medføre Generalens Odelæggelse, denne Plan, der var saa snildt lagt og kun strandede paa et Indfald af mig, Alt dette taler tilstrækkeligt hoit. Jeg har anklaget og dømt Dem. Der staaer nu kun tilbage, at De finder Deres Død for min Haand."

Den Skyldige faldt for sin Dommers Fodder. „Jeg tilstaaer min Brode," udbrod han, „men jeg beklager, og jeg angrev den; jeg er villig til at gjøre den den god igjen."

„Og kan De da tilbagegive Bretagne de Hundreder af tapprø Sonner, i hvis Død Deres Spioneri har været Skyld."

„Naade," vedblev Vicomten, „Naade! Jeg vil gjøre Dig rig, rigere end alle dine Forfædre have været."

„I Bretagne foretrækker man Uren for Rigdom," svarede Yves stolt. „Det har min Familie lært af Deres. Men De har glemt det, og det er mig, der idag maa minde Dem derom. Spar Deres Bonner om Naade, thi de ere unyttige, og bed hellere Himlen give Dem Styrke til at angre. Deres sidste Time er kommen."

„Nu vel," svarede Vicomten, der havde gjort for-gjæves Anstrengelser for at slippe løs fra Yves, „Du vil min Død, og jeg fortjener den. Men mindes Du, med hvilken Strengthed man gaaer frem imod de Sogne, paa hvis Enemærker Riget af en republikansk Spion bliver funden. See Dig omkring, huff paa,

hvor vi ere, og siig mig saa, om Du har Lyst til at styrte din Familie og dine Venner i Glendighed."

Yves stod et Dieblik estertantsom. „Vær ubekymret," sagde han derpaa, „Sr. Vicomte, for min Families Skjæbne. Jeg skal finde paa et Middel til ikke at sætte den paa Spil."

„Men imidlertid har din Tøsse ikke tænkt paa at forsvare Dig selv," udbrod Vicomten, idet han sled sig løs fra Yves, gjorde et Spring tilbage og drog sin Dolk. Han styrtede ind paa ham, loftede Dolken for at støde til og slodte . . . Men Yves, der med et sikkert Die havde fulgt hver af Vicomtens Bevægelser, undgik Stødet og havde i en Fart sat Lobet af sin Pistol for Spionens Bryst.

„Nu vel, naar Du endelig vil døe uden Anger," sagde han roligt, „saa do da."

Yves affyrede Pistolen. Uden at kaste et eneste medlidende Blik paa dette Menneſte, der endnu kæmpede i Dødens Krampetrækninger loftede Yves Liget paa sine Skuldre og gik til sin Faders Hytte. „Jeg bringer Dig Liget af vore gamle Herrers Son. Han har solgt Bretagnes Blod til Republikanerne, derfor har jeg dræbt ham. Hvad vilde Du have gjort Fader?"

„Det Samme som Du," svarede Oldingen uden at robe noget Tegn paa Bevægelse.

„Saa hjælp mig da," fortsatte Sonnen. „Vi maae skjule dette Lig for Alle. Man vil ellers tage en blo-

dig Havn over os. Havet er her i Nærheden — lad Forræderen finde sin Grav i dets Afgrund.

Da Riget af Vicomte de B . . . blev kastet i Bølgerne fra Toppen af de Klipper, som paa denne Kant danne en Muur mod Oceanet, knælede Fader og Søn under Indtrykket af den samme Følelse ved Siden af hinanden. De bad mindre for Forræderen selv end for den Familie, paa hvis hadrede Navn han havde sat en uafsvættelig Plet.

Efteraarsbetragtning

af

M. B.

Brudt ligger Scepteret, som Vaaren svang
 Kun for en stakket Tid; nu er forsvunden
 Den korte Sommer, ingen munter Klang
 Af Fuglekvadder toner gennem Lunden.
 Det er, som hver en Rost sin Grav har funden,
 Kun ikke Stormens vilde Seierssang,
 Der bruser over den forladte Hede
 Med dette Drikvæd: Alt forgaaer herne!

Ja, Alt forgaaer, — Forgæng'lighed er Sporet,
 Som Tiden efterlader paa sin Vej,
 Forgængeligt er Alt som Blomsterfloret,
 Der kom og svandt kun som en Drom i Mai;
 Forgæng'lighedens Drm har dybt sig boret
 Ind i Naturen, som den slipper ei;
 Dens gyldne Runeskrift jeg seer i Lovet,
 Den hvirvles bort og veires hen i Stovet.

Forbi, forbi! det er nu Afskedsuffet,
 Der toner gjennem Aarets Efterhost.
 Thi ei med Tausshed blev Naturen lukket,
 Der lyder Vandestemmer fra dens Bryst,
 Snart som paa milde Tonebolger vugget,
 Snart veemodøfuldt og snart med Alvorsrost —
 Ei blot i Skovens mange Fuglestemmer,
 Men i hvert Græsstraa Noster jeg fornemmer.

Thi Mennesket er i sit Bøsen Vand,
 Men det er Vandens Bøsen ud at vende
 Sig mod Naturen for i den at kjende
 En Ojenklang af sig selv, et Slægtsffabsbaand,
 Hvori Natur og Vand gaae Haand i Haand,
 Og hvori Poesiens Lys sig tænde, —
 Til Vandens Dre da Naturen taler,
 For Vandens Die Billeder den maler.

Nu i sin Alvorsdragt Naturen staaer
 Og Sjælens Tanter med sin Alvor præger;
 Men lig den stjerne Asters, som end tvæger
 Mit Blik — stjøndt ellers Floras Time slaer, —
 Og minder med sit rige Straalebæger
 Om Blomsterpragten i den sundne Vaar,
 Sig Mindets Blomster folde ud saa friske,
 I Sjælens Dyb Erindrings-Stemmer hviffe:

O, huffer Du den svundne Tid, da Vaaren
 Paa Thronen sad, saa lys, saa ung og fri,
 Og spredte rundt, til Narets Dronning taaren,
 En Dronnings hele Ungdomstrøfferi, —
 Da op i fulde Toners Strom blev vaaren
 Naturens rige Skjønhedsharmoni:
 Foroven Fuglesangen under Himlen,
 Forneden Bækkens Fald blandt Blomstervrimlen?

Erindring, underfulde Magt, som tryller
 Frem for mit Die Minders lyse Hær!
 Ved Phantasiens Magt Du Nuet hylter
 I svundne Dages milde Rosensfjær;
 Dog Du alene Pladsen ei udfylber,
 Og uden Haabet var kun halvt dit Værd,
 Thi kun et Diekast rundt om der kræves,
 Og strax vil Illusionens Dække hæves.

Erindringen er kun en Aftenrøde,
 Som blegne maan for Haabets Stjerneglæde,
 Men hvor kan Haabets Luftning her mig møde,
 Her midt i Lovets lette Dødningsdæde?
 Hvor kan mit Hjerte Haabet i sig føde,
 Naar Diet seer kun Dødens visne Krands?
 I Vaaren, tykkes mig, er Haab at finde, —
 I Efteraaret kun et salmet Minde.

Ja, vel er Farvepragt og Skjønhed blegnet,
 Men ikke derfor Livets Væld forgaaer,
 Naturens Hjerte dybt i Jorden slaaer,
 De mange skjulte Spirer ere Tegnet,
 Der peger mod en gjenopstanden Vaar,
 Som herse skal, naar Vintrens Magt er segnet;
 Paa hver en Knop har Haabet trykt sit Stempel,
 Naturen er just nu et Haabets Tempel.

Og naar den blege Dag sit Kredsløb ender,
 Naar Natten breder ud sit Sørgeslor,
 Sig Stjernebeltet da om Himlen spænder
 Og drager Blikket fra den dunkle Jord.
 Mod et hiinsidigt Land sig Tanken vender,
 Hvor Alt skal skues klart, hvad her jeg troer, —
 O store Haab, som ingen Skranke hæmmer,
 Langt større end det Haab, Naturen gemmer!

Dig Sisyphus, der stedse ned og op
 Og atter op og ned i alle Dage,
 Foruden Hvile i sin trætte Krop,
 Ud Fjeldets Sider maatte rastløs drage,
 Men naaede aldrig dog til Fjeldets Top,
 Da Stenen stedse rullede tilbage, —
 Saaledes maae Naturens skjulte Veie
 I evigt Kredsløb sig bestandig dreie.

Frem kalder Vaaren Jordens Liv af Doden,
 Tilbage synker det paa Vintrens Bud ;
 Op voxer Planten, glad ved Utsæts Moden,
 Men snart dog visne maae dens friske Skud ;
 Op stiger Solen, fulgt af Morgenroden,
 For ned at dale, smukt som Nattens Brud, —
 Frem og tilbage vandre Himlens Kloder,
 Tid og Omstiftning er Naturens Moder.

Men for en Stund kun Mennesket er bundet
 Til Jorden fast med Timeligheds Baand,
 I Evigheden har det Hjem jeg fundet,
 Mod hvilket Haabet peger med sin Haand,
 Og som, naar Timeglasjet er udrundet,
 Skal aabne Kysten for min frie Aand, —
 Den Kyst, hvor Sjælens Hjemvee brat forsvinder,
 Og hvor Udbodelighedskilden rinder.

Vad da kun Tidens dunkle Bolger strømme
 Og skylle bort, hvad af den selv bleo født,
 Vad Vaarens Timer flygte hen som Drømme,
 Dig Stjerneglimt i Vinternattens Skjød !
 Jeg kan dog rolig Haabets Bæger tomme,
 Thi Troens Stemme i mit Indre lød :
 Mens Du paa Tidens Binger iler fremad,
 Ei bort Du gaer, men drager stille hjemad.

Det gamle Hus.

En original Fortælling.

Første Brev.

Det yderste Lhus, den 19de November 1862.

Helene til Jaqueline.

Kjæreste Veninde!

Medens Du færdes i de Lande, hvor der drypper Olie fra Træerne, hvor man spiller Bold med Citrouer og Oranger, og hvor man vandrer paa storknet Ild, sidder jeg her, hvor der drykser Riim fra Træerne, hvor man spiller Bold med Snee, og hvor man vandrer paa storknet Vand. „Tel va le monde!“ — Mit Hjertes Varme for Dig skal dog ikke kolnes hverken under denne eller andre Tilfikkelfer. Som en Afleder for min store Længsel efter Dig har jeg besluttet at berige Postvæsenet ved at sende Dig mange og lange Epistler med Beskrivelser af mit nye Hjem, samt af Tilstande og Stem-

ninger her i dette lille Kottehul. Du er jo stærk i at gjætte Gaader? Nuvel da:

Mit Forste er en Knold,
 Baade flad og rund;
 Mit Andet er en Fisk,
 Baade fed og sund.

Mit Hele er en By, som er bygget paa Sand,
 Dg som ligger gaanske tæt ved det store, salte Vand.

Nu veed Du da, hvor jeg boer, men hvorfor jeg er kommen til at boe her, veed Du ikke. Min Papa ansogte allerunderdanigst Hs. Majestæt om at stjaenke ham Embedet som Revisor over adskillige Kasser, som Indsamler af en heel Deel Penge og som Opsyndmand over nogle Betjente her i denne By og i dette Hjørne af Kongeriget, hvilken Ansogning allernaadigst blev bevilget; vi sagde da Farvel til Sjællands smilende Egne og droge Nord paa. Dette „Nord paa“ kostede mig et Suk ved Tanken om, at Du imidlertid stadig drog Syd paa med din elskværdige Hgtefælle, dine klare blaae Dine og din endnu klarere Nattergalestemme. Det var altsaa af bare Misundelse jeg sukede, og det har man ikke Lov til. Nu da, vi pakkede og haurede, rev Gardiner ned og slog Porcelain itu, holdt Auction og steg tilvogns Alt i Lobet af en 14 Dages Tid; saa droge vi ad Korsør til, derfra videre med Damp til Aarhus, saa et godt Stykke imod Nord, indtil vi endelig en skjøn Dag holdt vort Indtog her i Byen, som

Du jo kjender, hvorfor jeg ikke vil spille min Tid med at beskrive Dig den. Papa kjøbte en Bolig, som ligger midt i Rosengården; det er et gammelt ubyggeligt Bindingsværks Huus, sige Folk, jeg finder det henrivende. Det har, tænk Dig bare, en Dor, der er flammert og deelt i to Dele, ikke paa langs som andre nymodens Døre, men paatvers ligesom Stalddørene i din Faders Præstegaard; en Forstue med Flisegulv, svære Bjælkelofter og mange Bærelser, baade store og smaa; man gaaer opad to Trappetrin til nogle og ned ad tre Trappetrin til andre; og fremfor Alt er der en Skarnapstue, som er Noget, jeg altid har sværmet for. Den har vi taget til Dagligstue, og da de Andre finde, at der er Træk i den lille Ubygning med de tre store Fag Vinduer, tilhører denne Deel af Bærelset udelukkende mig. Bag i Bærelset findes en Duv af utrolige Dimensioner, nær den en Sopha og et Bord til Afbenyttelse i de lange Vinterastener. Midt paa Gulvet staaer et andet Bord, og der har Mama etableret sig med sine evindelige Udgarnsarbejder. Mama! horer jeg Dig raabe. Ja jeg har nu ogsaa faaet en Mama, der slet ikke er min Mama. Jeg seer i Tanterne, hvorledes Du spiller Dinene op og korsler Dig og undrer Dig, thi jeg har jo rent glemmt at fortælle Dig Noget herom. Nu skal Du bare høre! Papa, der — som Du jo veed — slet ikke er min Papa, men min egen Moders anden Mand, er tre Gange i sit Liv bleven kjed af den enlige Stand. Første Gang tilbød han, da jeg var en ganske

lille Pige, sin Haand og sit Hjerte til min Moder, og hun tog derimod, thi hun har holdt af ham, og dengang skal han have været baade smuk og elskværdig. Efter sex Aars Ægteskab, i hvilke han vist har plaget hende dygtigt, lukkede hun sine milde Dine, som jeg aldrig kan glemme; jeg blev sat i en høiere Opdragelsesanstalt i Kiel, hu ha! og Papa levede atter sit tidligere Ungkarleliv, indtil han for anden Gang fandt paa, efter nogle Aars Forlob at lykkeligjøre en kvindelig Skabning med sin Haand. Hans Nr. To skal have været en Miniaturudgave af Zantippe; fra hende lod han sig efter tre Aars Ægteskab lovfornemligt skille, og naar han engang imellem taler om hende, kalder han hende altid „min salig Kone, som lever.“ Nu var han da atter bleven fri Mand, men han favnede kvindeligt Selskab, og da jeg imidlertid var bleven voksen, blev jeg udfreven af Anstalten med Vidnesbyrd om sjældne Kundskaber og en ypperlig Opdragelse, og skulde nu leve hos ham og bestyre hans Huus. Jeg kom da, men du store Himmel, hvor var jeg uvidende og uduelig til Alt, hvad der var nyttigt! Da jeg af Naturen er begavet med alt Andet, end Sands for det Kvindelige, og fra mit atende Aar alene oplært i Indst, Fransst, Engelsst, Musikk, Maleri, Geometri, Botanik o. s. v., kunde han ligejaa godt have sat en Chineserinde til at bestyre sit Huus som mig. Jeg blev bedraget af Pigerne, der vare vrede, fordi jeg skulde kontrollere dem; jeg blev holdt for Nar af de Fremmede, der skulde nyde Udbyttet af mine Be-

stræbelse. Kom jeg i Melkestuen, skrev jeg Vers paa Bunden af Botterne istedenfor at nummerere dem; kom jeg i Fadeburet, skjenkede jeg Bebereddike istedetfor Cognac til Snaps, kom jeg i Kjøkkenet mistede jeg min Lorgnet, og naar jeg saa endelig, kjed af at søge efter den, gav mig til at stode Sukkeret, laa den paa Bunden af Morteren og kom først tilsyne, naar den var splintret i tusinde Stykker. Saa blev Papa da kjed af det, hvilket man ikke kan fortænke ham i, og saa anskaffede han sig en Huusjomsfru, der odelagde ham i Bund og Grund, sagde han, og saa endelig, — nu kommer det — gaaer han hen og frier til lille Lise Thomsen, Du husker hende vistnok, den ældste af Postmester Thomsens otte Døtre. Hun sagde „ja!“ Fruentimmerne ere dog de vidunderligste af alle Skabninger, hun sagde „ja!“ Formodentlig havde hun Lyst til at blive kaldt Fru Justitsraadinde, og saa har hun vel ogsaa været kjed af at made og vadske de smaa Sødskende. Sex Uger efter stod Brylluppet med Sang og Klang, til Fryd og Glæde for alle Præsteboerne.

Naar hvor jeg skal plage hende! tænkte jeg; bilder hun sig ind, hun skal være min Moder, det lille Tosseshoved, og saa er hun fire Aar yngre end jeg! — Saa kom hun da, blond, blaaøiet, fregnet, med sagte Stemme og trippende Gang, og saa afvæbnede hun mig lige med Et — hun er saa urimelig from og skikkelig; engang imellem plager jeg hende rigtignok — det er saa min Natur, jeg skal have Nogen at plage og elske — men Papa

kan jeg kun plage. Hun er dygtig bange for mig, men dog endnu mere for Papa. I Lobet af et Aar eller to skal hun imidlertid nok, ved min Hjælp faae Herredømmet over ham. Hun er netop et af disse stilkfærdige Væsener, der Tid efter anden, uden at bruge et høirostet Ord, faae alle deres Duffer fatte igjennem. Det er om dem Schiller siger:

Was die Stille nicht wirdt,
Wirkt die Rauschende nie.

Saa, nu veed Du da nok om min unge Mama, som jeg helst vilde kalde Lise og danske Polka med, men som jeg skal kalde jøde Mama og kysse paa Haanden. Jeg selv har det forresten ganske godt: jeg følger mit eget Hoved og lader mig ikke commandere eller regjere af Nogen. Jeg agter at holde ud med disse mine to paatvungne Forældre, indtil Mama er indsat i sin fulde Værdighed som Regentinde og Huusbestyrerinde, saa dra-ger jeg Syd paa med Pensel og Palet for at leve med Dig og for min Kunst. Hvilken Lykke naar vi To til- sammen skulle bade os i Sydens varme Solstraaler!

Men jeg skulde vel fortælle Dig lidt mere om vor Huusstand. Den bestaaer af nogle jydskt Tjenestefolk, og en Fuldmægtig Olsen, som Fader arvede efter sin Forgænger i Embedet. Han er bestemt en gammel Nav. Han har et Par forunderlige Dine, der aldrig see ligeud, en spids Næse og en tyk Mave. Papa gjør meget af ham, deels fordi han virkelig er dygtig, deels fordi hans underdanige Væsen i høieste Grad tiltaler

ham. Desuden have vi ogsaa en Skriverdreng, en Son af en Skolelærer, der er en pudsig lille Fyr. Faderen har indprentet ham sit stive Væsen, hvilket i Forening med hans røvjydske Udtale og hans naive Trofskyldighed frembringer et Hele, der forskaffer mig stor Fornoielse. Papa minder ham til alle Tider om den høie Værdighed, der er bleven ham tildeel som Skriverdreng her paa Contoret. Hører man ham tale med Pigerne, eller seer man ham smutte ud i Kjøkkenet, siger Papa: Lille Peter Mellemthin, huff paa hvad Du er! det passer sig ikke for Dig at tale med Folkene. Kommer han ind i Dagligstuen, laaner Papa ham et Par frygtelige Dine og siger: Lille Peter Mellemthin, Du glemmer hvem Du er, og at det ikke er passende for Skriverdrengen at opholde sig i samme Bærelse som Principalen!" Forresten er han ifærd med at blive min bedste Ven, thi han er baade ærlig og snu. Han soler, at han har en Støtte i mig, og er mig allerede meget hengiven.

Men nu bliver det nok for galt med dette Brevs Længde. Farvel! Tænk med Kjærlighed paa Din
 Helene.

Andet Brev.

Den 10de December 1862.

Helene til Jaqueline.

Ænrebare Veninde!

Med stor Glæde modtog jeg igaar Brev fra Dig, hvoraaf jeg seer, at Du har det godt og soler Dig lykkel-

lig. Som en Erstatning for det Nar, Du skal vente paa mig, forlanger Du en udforlig Fortsættelse af min første Epistel, og den skal Du faae. Hvor var det vi slap sidst? det var nok ved Hjemmet. Jeg fortalte Dig om Karnappen med de tre Fag Binduer, der udelukkende tilhøre mig. I det ene, som jeg næsten heelt har tildækket, har jeg anbragt mit Staffeli; i det andet, som jeg kun halvt har tildækket, staaer mit Skrivebord, og i det tredje, som er utildækket, har jeg sat mit Stribord. Her tager jeg Plads, naar jeg er i godt Humour og ingen Ting vil bestille. Jeg ventede at Papa skulde gjøre Indvendinger imod dette Arrangement, men han syntes tvertimod godt om det og sagde, da jeg var bleven færdig med min Opstilling: Det kan jeg lide! nu kan Folk strax see, at her er dannede Damer i Huset. Herved fik jeg da imod Forventning Fred, og alle Byens Indvaanere kunne nu paa Spidsen af mit Staffeli og Hjørnet af mit Skrivebord see, at Mama er en fin og intelligent Person.

Vi have besøgt Honoratiorens, og de have gjort Gjengjæld. Nogle ere vakkre, Andre det Modsatte, men der er ikke meget at sige om dem; dog er der en Familie, som gjør en Undtagelse, og som jeg skal beskrive Dig. Den bærer det gamle jydsk Navn Bloitrum og bestaaer kun af tre Medlemmer: Moder, Son og Niece. I sin Tid var Faderen Distriktslæge og Krigsraad. Fruen er en lille fuglerund Kone paa et halvt hundrede Aar og Godmodigheden selv. Hun har været en Ung-

domsveninde af min egen Moder og har kjendt Papa fra den Tid, han var gift med hende. Hun ventede ikke til vi opsogte hende, men allerede Dagen efter vor Ankomst stod hun midt imellem os med sit velsignede rosmussede gamle Ansigt og sin ubegribelige Figur, der ligner en Dyne, som paa Midten er ombunden med en Snor. Hun omfavuede os allesammen, bad os komme hen til sig og har siden gjort os alle de Tjenester, som Fremmede og Nyankomne saa haardt kunne trænge til. Hun har vist en god Forstand af Naturen, men hun har ikke lært det Allermindste, hvilket hun søger at skjule ved at omtale alle mulige Ting, som hun ikke forstaaer, og alle mulige Steder, som hun aldrig har seet, samt bruge en Masse franske Ord, som hun udtaler reent galt.

Sonnen, der er eneste Arving til hendes ikke ubetydelige Formue, er Provisor paa Apotheket her og en af Stedets tamme Løver. Han er gyselig at see paa. Niesen derimod er i hoieste Grad indtagende; hun er kun 24 Aar gammel, men har allerede havt nok af Sorger og Gjensordigheder. Indtil sit attende Aar levede hun etsteds i en Alfkrog af Sjælland paa en Gaard alene med sin Fader. Da blev han saa svagelig, at de, efter Lægernes Raad, reiste til et Bad i Schweiz, hvor de traf sammen med en ung Russer, der forelskede sig i Pigebarnet — paa Herremaneer, det vil sige overfladisk, hvorimod hun gjengjældte denne Kjærlighed paa Kvindemaneer, det vil sige af sit ganske Hjerte. De bleve halvt om halvt enige og fik ogsaa halvt om halvt

Faderens Samtykke. Han kom sig imidlertid, og de reiste hjem igjen til Herregaarden, hvorhen Russeren fort efter fulgte dem. Hun var ubeskrivelig lykkelig og maa have været deilig i sin Lykke. Efter et Par Dages Ophold ubbeder Russeren sig en Samtale med Faderen, hvem han forsikrer, at han har de redeligste Hensigter, men at han, der er meget fornem og meget fattig, ikke kan gifte sig med Eleonora, undtagen Faderen vil sikke ham en fire—femtusinde Daler om Aaret. I sin retfærdige Harmen erklærede denne, at han slet Intet vilde give. „Ja saa maa de have mig undskyldt, saa maa jeg rejse!“ „Værsgod, reis De ad Hekkenfeldt til“, svarer den opbragte Fader, „men glem ikke, at De har spoleret en ung Piges hele Tilværelse.“ Russeren reiste, Faderen ærgrede sig, saa han tog sin Dod derover, Datteren døde ikke, men græmmede sig og svandt hen. Hun kunde ikke glemme den Troløse. Saa kommer hun i Huset her hos Tanten, til hvem hun passer som en duftende Viol ved Siden af en Suppeterrin, og begynder lidt efter lidt at finde sig i sin Skjæbne. Herfra besøgte hun undertiden en Broder, der er Landmand, og hos ham traf hun et ungt Menneske, der fattede den heftigste Kjærlighed til hende. Han forstod at vinde hendes Interesse og at vække hende til et nyt Liv. Broderen begyndte allerede at haabe, at Alt endnu skulde blive godt, da den unge Tilbeder, hvis Navn jeg ikke har kunnet erfare, pludselig forsvandt, og aldrig lod høre fra sig siden. Rimeligviis kjendte dog Eleonora

hans Opholdssted, thi hun viste sig ikke videre urolig, men yttrede, at han nok kom igjen om et Aarstid; men nu er der gaaet meer end tre Aar, og han har ikke viist sig endnu. Efter hvad Folk sige, fortæres Pigebarnet nu af Rængsel efter dem begge To!

Vi have flere Gange besøgt Fru Ploitrum uden at træffe Eleonora. Endelig bleve vi indbudne der til Selskab forleden Aften; vi sad i Kredss med Strikkestoiet i Hænderne, Mama i Sophaen, Papa, der tyransiserer hjemme men courtiserer ude, stod ved Siden af hende, da et kvindeligt Væsen træder ind, og efter en slygtig Hilsen tager Plads imellem os, uden at Samtalen derved afbrydes. Hun var usædvanlig hoi og slank som et Siv, med lange nedhængende, gullbrune Lokker, Skulde det være den deilige Eleonora? tænkte jeg ved mig selv, nei det er da ikke muligt! Saa bliver der af en Dame sagt et Par Ord, som gaae udenfor det Sædvanlige og hverken berører Moder eller Tjenestepiger, saa slaaer hun Dinene op — nei Jaqueline, saadan et Par Dine — saa store og nøddebrune, med et saa dybt og drommede Udtryk, har jeg aldrig seet i mit Liv! Saa aabner hun Munden og siger et Par Ord, smiler og viser to Rækker Tænder som Perler, og saa var hun for et Dieblif deilig. Hendes Skjønhed kommer, og forsvinder i samme Nu. Saa snart hun tier og falder sammen (hun har nemlig som oftest en meget daarlig Holdning), er den borte. Jeg talte til hende; hun maler og har Sands for Kunsten, og vi bleve ret gode Ven-

ner. Hun tillod, at jeg besøgte hende, da hun, selv til Tantens Sorg, sjældent eller aldrig gaaer ud. Da jeg senere ved Aftensbordet kom til at sidde ved Siden af Fru Ploitrum, hvistede hun til mig: „Naa, lille Helene, hvad synes Du saa om Nora?“ „Hun er sød,“ svarede jeg. „Ja det synes min Dreng ogsaa — han er reent forrykt af Stjærlighed til hende!“ Med Drengen mener hun naturligviis Sonnen: Douglass Archimbald Soanho Ploitrum, der er opkaldt efter hendes walter-scottske Yndlingshelte. Lidt efter glemte hun sin Archimbald over sine Pligter som Bertinde. Hun vilde nøde Papa til at spise, hvortil han havde den største Lyst, men han fandt det fornemt Intet at nyde om Astenen og erklærede, at han forspildte sin Matteredo ved at spise paa den Tid. „Ja, saa maa De love mig herefterdags at komme til Middag,“ sagde den utrættelige Bone. Det gjorde vi og vandrede endelig, efter at have faaet Ende paa det langvarige Aftenselskab, hjemad. Men jeg har dog virkelig engang faaet Noget at leve for, thi jeg har lovet mig selv at gjøre Alt for at gjengive den elskværdige Eleonora til Livet og det^s Glæder, hvilket vel forresten ikke vil blive noget nemt Arbejde; men jo sværere Kampen, desto fründeligere er jo Seiren.

Farvel for denne Gang, min elskede Jaqueline.

Din

Helene.

Tredie Brev.

Den 6te Januar 1865.

Helene til Saqueline.

Nu have vi da faaet Ende paa det gamle Aar og begyndt paa et nyt. Gid det ikke maa bringe Dig, min kjære Veninde, Andet end Glæde og Tilfredshed!

Suul og Nytaar gif meget stille hen for os, Papa havde Gigt, og Mama bestroede ham med Svool, gned ham med Flanel og hyllede ham ind i Skind af alle mulige baade vilde og tamme Dyr, alt medens han guavede og skjendte. Jeg kunde ikke holde det ud og maatte tye til lille Peter Mellemthin for at skaffe mig lidt Selskabelighed. Vi gif i Kirke sammen, spadserede sammen og spiste om Aftnen Vebler og Nodder sammen; han betroede mig, hvad jeg forresten iforveien havde tænkt mig, at han har opdaget, at Fuldmægtigen, den gamle Olsen, bedrager Papa. Det er meget slemt, men hvorledes skal jeg kunne afhjælpe det? Forleden fik jeg en stor Skræk for det gamle Huus, som jeg Dag for Dag havde faaet kjærere. Fru Bloitrum sagde nemlig til Papa. Veed De hvad, Hr. Justitsraad, saadan en gammel Kone passer sig ikke for Dem. De skulde bygge Dem en smuk ny Gaard som min!" — „Dertil har jeg ingen Penge," svarede Papa. — „Da er jeg saamen den Kone, der har, og som heller ikke er bange for at laane dem ud til stikkelige Folk," sagde hun.

Næste Dag, som vi sad ved Middagsbordet, tog

Papa fat paa Eagen og begyndte at udsperge Olsen om Prisen paa Tommer, Muursteen og saadant Noget. „Kjære, søde Papa,“ raabte jeg, „De vil da vel aldrig odelægge denne yndige, hyggelige Bolig?“ — „Nei, det skulde De rigtignok betænke Dem paa, Deres Hoivelsbaarenhed, for her koster det meget at bygge, og en Mand i Deres Stilling maa dog boe standsmæssigt,“ bemærkede Olsen. „Ja“, tog jeg Ordet, glad over saa uventet at stemme overeens med den gamle Fuldmægtig, „jeg begriber ikke, hvorfor man ikke kan boe godt, uden at Bærelserne skulle være absolut firkantede, Dorene saa høie som Vadeporte og Duerne saa store, at det koster en heel Daler, naar man vil slaae en af dem istykker. Men forresten, kjære Papa, faaer De vist aldrig nogen Leilighed, der har noget saa Fornemt og Sammelridderligt ved sig som denne.“ — Du veed, Papa svarmer for de gode gamle Riddertider, for Middelalderen, Adelsvælden og Skigt. — Papa saae sig om i Stuen uden at svare. Jeg vedblev: „Naar jeg seer Dem gaae op og ned ad Gulvet i denne Stue, under disse store Bjælker, da maa jeg altid tænke paa Borgermester Thald i Ingemanns Baldemar Seier. Ja det er dog virkelig sandt, at baade indvendigt og udvendigt liguert denne Gaard en Borgermesterbolig fra det femtende Aarhundrede. Og tænk Dem saa bare, om Kongen kom hertil Byen, og han tog herind, hvilket han sikkert vilde gjøre i Betragtning af Deres gamle Navn og Deres Embedsstilling. Jeg kan ikke tænke mig noget mere Rid-

derligt end Dem tagende imod ham ude i Forstuen paa Steengulvet, og saa anwise ham Plads derhenne i Karnappen." Papa saae sig i Anden sidde ved Tabletbordet i en hoirygget Sænestol ligeoverfor Kongen i det midterste Karnapvindue, beundret af den udenfor samlede Hob. Han svarede: „Ja Helene har Ret, der er noget Distingueret ved denne Bopæl, og da jeg jo desværre heller ikke har Raad til at bygge, maa jeg vel lade den Sugl flyve for det Forste.“ Glad blev jeg, og senere har jeg faaet endnu mere Grund til at glæde mig over min Vist, thi jeg har bragt i Erfaring, at her er et af de gode, solide gammeldags Spøgelsler, som pusler om ved Midnatstid, og nu har jeg i alle mine Dage sukket efter at stode paa saadant et Bæjen. Historien er saa korrekt, som man kun kan ønske den, og nu skal Du faae den.

I Forgaars Eftermiddag kom Fru Ploitrum og besøgte os. Jeg holder virkelig af hende, hun er saa morsom; hun havde Eleonora med, der forsikrede mig, at hun længtes efter at tale med mig, og at hun alene for min Skyld var gaaet ud. Vi overtalte dem til at lægge Toiet og slaae sig til Ro, og da Mørket just faldt paa, satte vi os hen ved vor store Duv, der hele Dagen bliver stoppet med Torv. De vare just udbrændte, jeg aabnede Døren, og der sad vi og stirrede paa de glødende Rester i den hvide Aske, og hørte, hoorledes Stormen rusede i den gamle Nede, og Regnen pidskede paa Ruderne, Mama og Fru Ploitrum hver i sin Sæne-

stol, Eleonora og jeg Haand i Haand i Sophæen. — „Fortæl os Noget, Fru Floitrum“, sagde jeg. — „Uh ja,“ sagde hun, „her kan saamæn være nok at fortælle om denne store gammeldags Kasse, men jeg tør næsten ikke.“ — „Hvorfor?“ — „For din egen Skyld og for din Moders.“ — „Na fortæl, fortæl bare!“ raabte vi begge, „vi ere slet ikke bange.“ — „Ja men det er saa fælt at tale om saadan Noget i Mørke“. — „Nei tvertimod det er just saa deiligt!“

„Det er saa klart som Fod i Høse, at her er Spøgeri i dette Huus; vær nu bare fød og lad os vide, hvorledes det hænger sammen dermed.“ — „Nu vel da, men belav Dig paa noget Slemt, lille Helene. For omtrent 70 Aar siden — min Oldefader, som dengang var Borgermester her i Byen, har selv havt med Historien at gjøre — eiedes og beboedes denne Gaard af to adelige og velstaaende Frøkener, som hed Birgitte og Ollegaard Porse. Da hørte her ogsaa meget Fordegods til, men det er forlænge siden solgt fra. Birgitte, som var en halv Snees Aar ældre end Søsteren, kjendte ingen større Glæde end at hjælpe paa de Fattige, og hun deelte sine store Indtægter med alle dem, der trængte, hvorimod Ollegaard var den personificerede Rarrighed, — jeg skal forresten i denne Fortælling spare Dig for hendes fremmede Ord — og holdt altid igjen. Til sidst blev Birgitte syg og døde. Nu havde Folk altid tænkt sig, at hun vilde testamentere sin Deel af Formuen til milde Stiftelser og til de Fattige, som hun havde havt saa

Meget tilovers for. Ja det hed sig endog, at hun, kort før hun blev syg, havde gjort sit Testamente for Borgemeesteren, Oldefaders Fergænger, men han døde uskyldeligvis ogsaa lige i den samme Tid; nogen Bished havde man ikke derom, og forgjæves vare alle Undersøgelser efter Documenter og Papiere. Der fandtes ikke Spor af Noget, og Søsteren blev eneste Arving. Hvad hun ikke havde været gjerrig for, blev hun de nu. Jordene leiede hun ud til den Høistyndende, Tyenst det blev affattet og hun nænte knapt at opvarme sig en Stue eller spise sig mæt; sine Skjorter bandt hun med Seilgarn, og Kjolen, der aldrig bestod af andet end mørkeblaat Badmel, som hun selv spandt, farvede og vævede, holdt hun sammen om Livet med et Stykke Tong. Hun saae aldrig Nogen og gif aldrig ud, ikke engang i Kirke; dog lod hun eengang om Aaret Præsten komme til sig, fordi hun vilde have Alterens Sacramente. En gammel Kone, som boede i Nærheden, besørgede hendes Smule Indkjøb og kom hver Morgen for at gaae hende tilhaande med det Allernødvendigste. En Vintermorgen, — det var just saadan en urimelig streng Kulde, at de Rige ikke kunde holde sig varme i Sengen, og de Fattige frøs ihjel paa Beiene — var Sovestammerdøren fast laaset indvendig fra, da Konen kom, og hvor meget hun saa bankede, kom der ingen Frøken for at lukke op. Saa løb hun hen til min Oldefader og meldte det, og han, der jo strax begreb, at der maatte være noget Galt paaferde, gif lige her

hen med Bægteren og en Smed. Da de fik brækket Døren op, var det usle Sovestue tomt, men i et lille Lukas, som stødte op dertil, og som næsten var skjult af et stort Skab, fandt de Fruen Olegaard loseligt indhyllet i sin blaa Badmels Dragt siddende død paa Hug foran en lille aaben Kiste. I denne laa der en Bunde Papirer, som hun knugede fast med begge de magre Hænder. Blandt Papirerne fandtes Søsterens Testamente, hvori hun ganske rigtigt havde betænkt de Fattige rigeligt, men af rede Penge var der intet Spor, og heller ikke fandtes der, trods den omhyggeligste Efterføgen, Andet end nogle faa Kobbermarker i en Bordskuffe. Hvad enten der nu har været Tyve — en Bagdør til Gaarden stod paa Klem — og hun har villet forsvare sine Skatte, eller hun har følt sig syg, og af Frygt for at Noget skulde faa Godt af Pengene efter hendes Død, har skjult dem just da Døden overraskede hende i det ugudelige Arbeide, det har man aldrig faaet at vide. Doctoren sagde, hun var frossen ihjel. Oldefader rumsterede forskrækkeligt omkring i hele Huset; men da han aldrig fandt Noget, fattede han tilsidst Mistanke til en forvorpen Knægt, en Nottesfænger, som var barnefødt der i Byen og just i den Tid havde luffet om her paa Egnen. Han blev fangen og tagen i Forhør, men nægtede og slap fri. Et Aarstid efter vandrede han mod Syd og bosatte sig i Blensborg, hvor han førte et flot Liv, saa det har vel nok været ham alligevel. Men nu er det da begribeligt, at den

gamle Drage ikke kan finde No i sin Grav, men at hun ogsaa der plages af sin umættelige Pengetorft, hvorfor hun tidt og ofte om Natten pusler om her i Huset iført sin blaa Badmels Dragt.

Den første Somfru, jeg havde, dengang jeg blev gift, havde netop boet i dette Huus, og hendes Forældre sagde, at de mange Gange havde hørt Froken Algaard liste sig langs med Væggene og samle paa Paneelværket; rimeligviis ligge Pengene paa et saadant Sted. Ja et Par Gange havde hendes Fader endogsaa skintet hende i klare Maanefkinsnætter." — „Maaskee ere Pengene gjennte i mit Sovokammer", sagde jeg; „veed De ikke, hvor Algaard havde sit Sovokammer, og hvor det Lukaf er, hvori man fandt hende?" — „Nei, min Oldefader lod en heel Deel rive ned, deels for at søge, deels for at forandre og faa meget som muligt udslutte hendes Spor; thi det var næsten ikke muligt at faae Leiere eller Kjøbere hertil efter den Tildragelse."

„Det var da engang en npperlig Spogelsehistorie, kjære Fru Pløitrum! den skal De have tusind' Tak for", sagde jeg, „og skulde jeg nogensinde faae et eneste Blimt at see af Frokenen, saa slipper jeg hende, ikke for hun viser mig, hvor hun har Skatten liggende, — saa kan man faae den deelt ud til de Fattige og skaffe hende selv Fred i Graven, og det er to gode Gjerninger paa eengang."

I det Samme kom Papa ind med Lampen; han blev glad over, at see Fru Bloitrum her; vi drak Thee, og derefter toge de Gamle — Mama og Olsen ibereguede — fat paa Whisten. Eleonora og jeg indtog vore tidligere Pladsen i Sophaen, hvor vi uforstyrrede fordybede os i en lang og fortrolig Samtale, uden dog at berøre, hvad der laa os paa Hjertet. Det blev seent, før Gæsterne forlode os. Jeg gik ganske langsomt op til mit Værelse, som ligger for Enden af en Gang i anden Etage, speidede til alle Sider, stod stille og lyttede; men dengang i det mindste vilde Frøken Allegaard hverken lade sig see eller høre.

Det blev da et forfrækkeligt langt Brev, men det er jo samme Dame Skyld i. Gid hun maa vække ligesaa megen Interesse hos Dig som hos din uforanderlig hengivne Helene.

Fjerde Brev.

Den 28de Januar 1863.

Helene til Jaqueline.

Min elskede Jaqueline!

Hvilken Glæde har Du dog forskaffet mig ved dit lange indholdsrige Brev, som jeg igaar modtog fra Dig. Ja det kan rigtignok kaldes Liv, saaledes at tumle sig som Du og din Gemal og flyve fra det ene Mærkværdige og Skjønne til det andet. Efter saadanne Beskrivelser gribes jeg af den inderligste Længsel

efter Eder og af en utrolig Kjedsomhed over, at mit Liv her er saa usforanderligt og eensformigt. Staffels Eleonora har i længere Tid været lidende; hendes Bryst er angrebet, hun taaler ikke at see Noget, siger Doktoren, og hun maa aldeles ikke tale. Jeg savner meget hendes Selskab, thi hos hende kjeder jeg mig aldrig, og dog er der ingen Overeensstemmelse imellem os. Hun er melancholff og jeg næsten altid glad; hun drømmer, og jeg handler, ialtfald vilde jeg gjerne handle; hun længes efter Døden, jeg efter Livet; hun er deilig, og jeg er grim; hun er rig, og jeg er fattig, men for Natur, Kunst og Poesi sværme vi begge, og derom dreie sig som oftest vore Samtaler. Hvor var hun dog deilig, da jeg igaar kom ned til hende i hendes lille Kabinet. Hun laa henstrakt paa Sofaen, med de fine Roser paa Kinderne og disse tungsindige Dine. Da jeg havde siddet lidt hos hende, spurgte hun, om jeg vilde tillade hende at tale ligefrem om Noget, der laa hende paa Hjertet. „Tal, kjære Eleonore,“ sagde jeg. — „Har De Penge?“ — „Lidt, nogle saa Tusinde, min Modrenears, som jeg agter at bruge til en Udenlandsreise.“ — „Hvorhen?“ — „Til Syden — Italien, Sicilien, maafee Spanien, hvis de ville række saa langt. Jeg maa reise, deels fordi jeg ikke kan udholde at leve her, deels forat uddanne mig i den Kunst, som skal være mig mit Levebrød, og deels for at være sammien med to Mennesker, som ere mine eneste og bedste Venner her paa Jorden.“

— „Hr. og Fru Rosen? jeg troer De har fortalt mig om dem før.“ — „Ja.“ — „Nu, saa spar Deres Penge og lad os reise sammen; jeg har flere, end jeg faaer Brug for. De indseer jo selv, at jeg ikke bliver gammel; den Tid, jeg har tilbage, vil jeg reise i, men snart, snart! Et Aar endnu, henstøbt her i Længsel og Uvisshed, kan jeg ikke udholde.“ Hun skjælvede. Taarerne stode hende i Øinene, og hun stiftede Farve. Jeg indsaae, at hun sølte Trang til at aabne sit Hjerte for mig, men tillige, at hun ikke kunde taale det nu. Jeg omfavnede hende og sagde: „Ikke nu, dyrebare Eleonore, om nogle faa Dage vil De være stærkere!“ Jeg skyndte mig bort; nede traf jeg Tanten. „Nu, hvad mener Du, lille Helene,“ sagde hun, „synes Du, det gaaer fremad?“ — „Kun lidt,“ sagde jeg, „hun er meget soag.“ — „Ja desværre, og saa er hun saa indesluttet og taus. Saa hende dog til at tale reent ud engang, jeg er bange for, hun lider svært af Kjærlighed til min Archimbald, akkurat som han for hende.“ Jeg beroligede hende i den Henseende og gik hjemad. I Forstuen traf jeg lille Peter Mellemthin ventende. Han saa meget spændt og alvorlig paa mig. „Vil Du mig Noget?“ spurgte jeg. — „Ja, jeg vilde gjerne fortælle Dem noget meget Vigtigt, som jeg har opdagt om Olsen,“ hvisttede han, „men her kan det vel ikke gaae an?“ — „Nei, men Du kan vente til Mørkningen, saa ville vi gaae ud at spadserere sammen, og saa kan Du i al Nolighed berette mig dine Opdagelser.“

Da vi henad Aften gif ud, fortalte han mig, at Papa havde betroet ham Nogle til en Pult i Contoret, for at han, naar Papa eller Olsen ikke vare tilstede, kunde udtage og sælge stemplet Papiir, om det forlangtes. Det vidste Olsen ikke Noget om, og han troede, at der kun var een Nogle til Pulten, som han selv havde i Forvaring. Da nu Drengen forleden aabner den, finder han paa at kigge i de forffjellige Skuffer, og saa opdager han en heel Mængde Penge, samt Doubletter af Kvitteringer, der kun manglede Underkrift. Olsen bilder da Bønderne ind, at de skulde f. Ex. 50 Rdl., naar de kun skulle betale 40, saa giver han dem Kvittering for den største Sum, tilstiller Papa den anden og putter selv de 10 Rdl. i Lommen. Jeg blev ikke glad over at høre dette. Han kan jo tilsidst narre Papa, saa han kan komme galt fra det. Selv for en klogere Person end mig vilde det næsten være umuligt at faae en Mand, der er saa selvklog og halsstarrig som Papa, til at troe, at han bliver bedraget, og desuden har jeg jo intet Andet at støtte mit Udsagn til end en Drengs Ord. Peter lod sig dog ikke afpise, saa meget mindre, som han hader Olsen, der er ond imod ham. „Naar De dog bare vilde komme ind i Contoiret,“ sagde han, „for at see paa det, saa kunde De overbevise Dem om, at det er sandt, hvad jeg siger.“ — „Men det er jo umuligt; Du veed selv, at Papa eller Olsen næsten altid ere der, og om jeg ogsaa listede mig derind engang, naar de begge vare

fraværende et Dieblif, sæt saa, de kom ind og fandt os suusende i Skufferne, hvad troer Du saa, de vilde sige? Det vilde komme til at gaae ud over os, og ikke over ham." — „Ja, men det skulde ogsaa være en Dag, naar de vare heelt fraværende. Om Matten kan det saamen ikke hjælpe, for Olsen ligger aldrig rolig i sin Seng; naar han troer, jeg sover, staaer han op, tænder Lampen og gaaer ud og ind. Saadan En har ikke No paa sig som andre skikkelige Folk. — Men veed De hvad, Grofen? imorgen skal baade Justitsraaden og Olsen til Spjellinge, og saa kunde De da saa godt komme ind og tigge lidt i den Bult." — „Ja maaskee da; bestemt vil jeg ikke love det."

Den næste Dag ved Middagstid skulde de afsted, men henad Kl. Ti begyndte Papa at klage over, at det var blevet Østenvind, og saa tager han aldrig ud. Peter saae paa mig med bekymrede Blikke, og saa fik jeg en Idee. Papa retter sig efter et Floi, som er anbragt ovenpaa Dueflaget, der staaer midt i Gaarden. Her lever en Flok Duer, som alene bliver passet af mig. Jeg lod, som jeg steg op ad Stigen til dem, og imens tog jeg Leiligheden iagt, dreiede Floiet, saa det saae ud, som om Vinden var stik vestlig, og bandt det fast med en Ende Seilgarn. „Eh, Helene", sagde jeg til mig selv, „det skulde Du ikke have gjort." Men saa tænkte jeg igjen, „om Du nu virkelig kunde finde Noget, der kunde bevise, at Olsen er en Skurk, saa gjorde Du dog Papa en vigtig Tjeneste." Jeg krob da ned, uden

at løsne Seilgarnet, og gik ind i Stuen. Jeg onstede blot, at de vilde tage bort, thi jeg var efterhaanden bleven ganske opfat paa at see i de Skuffer. Midlet med Fløiet viste sig ogsaa probat, Papa klagede ikke længere over Gigt. Vognen blev bestilt, og nu skulde de da afsted. „Det er da ganske mærkværdigt, saa Binden springer om idag,“ sagde Papa, „nu har den i den sidste Time været i alle fire Verdenshjørner; for det Tilfælde, at det skulde blive Østenvind igjen, maa Du forsynne mig med Reisetoi, lille Vise.“ Mama fik travlt, der blev bragt Fodposer, Kavaier, Slag, Reisekapper i det Uendelige, selv hjalp jeg ogsaa til, og saa kom de da endelig afsted. Saasnart Peter nu begyndte at troe sig sikker, gjorde han Ansigt og vinkede ad mig. Jeg tog Mod til mig og fulgte ham. Han aabnede det gammeldags Meubel, der havde en buet Klap og indvendig, foran Skufferne, en flad Bund. Her viste han mig en rigtignok mistænkelig Sum Penge — der saae ud til at være henvod tohundrede Daler i Sedler og Solv — og derpaa kom han frem med Papirerne. Du veed selv, at Tal og Regnskaber er Noget, jeg ikke forstaer mig paa, og da jeg desuden solte mig temmelig ilde tilmode ved den hele Expedition, vilde jeg just til i en Fart at finde disse tilbage, da jeg i det Samme kommer til at berøre en Messingknop paa Bunden i Pulken. Herved veg en Deel af Bunden tilside, og et Rum fremkom, hvori der laa, vil Du tænke Dig, Brøtjern, Dirke, krumme Som, skarpe

Knive og en Deel andre saadanne Sager. Er da Olsen en rigtig simpel Indbrudstjuv? Jeg stirrede paa Pulten og blev ganske bleg; Peter stirrede paa mig og blev ganske rød, Ingen af os sagde et eneste Ord. Da forskyndte en rumlende Lyd, at en Vogn var ved at kjører ind i Gaarden. „Luf i, luf i,“ raabte jeg, „der ere de allerede!“ Peter ordnede med stor Befindighed Alting, jeg skyndte mig at indtage min Plads ved Stafjelijet og lod, som om jeg malede. Lidt efter kom Papa ind, fulgt af Mama. „Jeg har et frygteligt Hold i Ryggen,“ sagde han; „vi kom ikke mere end Halvveien, da Vinden atter sprang om, og i samme Dieblit tog det mig.“ Han sank ned i en Rænestol; der blev lavet Solbærvand og Hyldehee, stødt Svool og dampet Flaanel, og saa blev han gnedet, klappet og pleiet. Jeg beundrer virkelig Mama, og med denne gode Følelse vil jeg slutte mit Brev. Saa snart jeg opdager noget mere om den Skurk, vi boe under Tag med, skriver jeg; jeg veed jo, at det interesserer Dig, og det er og bliver min største Fornøielse at underholde mig med Dig. Lev vel.

Din hengivne Helene.

Tennte Brev.

Den 11te Februar 1863.

Helene til Jaqueline.

Kun fjorten Dage ere hengaaede, siden jeg afsendte mit sidste Brev, og jeg har ikke opdaget Noget om Olsen

endnu, men jeg finder mig besejret til at underrette Dig om, at vi have en stor Begivenhed i Vente her i Huset. Mama har lagt Uldgarnsarbejderne til Side; de have maattet vige Pladsen for Trekanter og Firkanter, for Cirkler og Vinkler, for lange Strimler og korte Strimler, hvilket Alt bliver udskåret af hvidt og rosenrødt Tøi og derpaa dannet til smaa gaadefulde Gjenstande, som Mama med en let Nonnen og et hemmelighedsfuldt Ansyn søger at skjule, naar jeg kommer i Nærheden. Hun, som hele sit Liv igjennem har hørt til de Uinteressante, er pludselig bleven interessant, hvem skulde troet det? Papa gaaer nyuende omkring, hvilket betyder, at han er i sit allerbedste Humør; han er fri for Hold og Gigtmerter, han dunker Peter i Ryggen, kysser Mama paa Haanden og forærede mig igaar tyve Daler til en Niddragt. Han har altid sukset over, at hans gamle Navn skulde gaae under med ham, nu seer han det glimre igjennem Aarhundreder. Han tilbragte hele Dagen igaar med at læse i sin Stamtafle og studere Familiens Adelspatent. Drengen — for det skal det naturligtvis være — har allerede faaet Navn. Jeg fandt en Seddel paa Gulvet, hvorpaa der stod skrevet: Ruvo Maximilian Leopoldus von der Rihé, saaledes hed Stamfaderen. Jeg behøver nu ikke længere at studere paa at skaffe Mama Herredømme i sit Hus; det er sikret hende ved den lille Krabat, og jeg frygter hverken for, at hun skal misbruge det, eller at hun skal lade det glide sig ud

af Hænderne. Jeg er meget tilfreds dermed, thi desto snarere kan jeg rive mig løs og ile til Dig, min fortræffelige Veninde. Med Eleonora gaar det langsomt fremad. Lægen har onfset, at hun skulde styttes op i det røde Gjæstefammer, hvor der er Sol. Fru Bløitrum og jeg fik da travlt med at indrette Alt paa det Bedste. Vi bare Blomster, Malerier og Kænestole op i Gjæstefammeret. Det var en klar Dag, Solen skinnede, hvide Stjer seilede i storartet Majestæt hen ad Himmelen, der er at see i hele sin Pragt fra dette Bærelse, som vender ud mod Haven. Endelig bleve vi da færdige med at ordne Bærelset og hentede saa Eleonora derop; hun omfavnede os med Taarer i Øinene og takkede os for al vor Kjærlighed. „Du er den bedste, jødeste Tante,“ sagde hun til Fru Bløitrum, „meget for god for saadan en kjædelig Stakkel som mig, der kun er skabt til Plage og Ulykke for Andre.“ Da vi bleve ene, greb hun min Haand og bad mig om at komme til sig een af Dagene, naar hun følte sig bedre, for at hun kunde lette sit Sind ved at udtale sig for mig. Jeg lovede at opfylde hendes Ønske, og nu kan Du i det næste Brev belave Dig paa at faae Detaillerne af hendes Livshistorie; Hovedtrækkene kjende vi jo. Da det imidlertid kan vare noget endnu, inden jeg faaer lidt Nøt at fortælle, afsender jeg dette, ligesaa kort og indholdslost som det er. Farvel, trofaste og dyrebare Raqueline!

Din Helene.

Sjette Brev.

Den 8de Marts 1865.

Helene til Jaqueline.

Hvad jeg har oplevet, siden jeg sidst skrev, er næsten utroligt; det har gjort mig ganske nervesvag, men jeg vil nok blive rask, naar jeg har udøst mit Hjerte for Dig, min altid deeltagende Veninde. Sidste Torsdag var det et Veir, saa Himmel og Jord stode i Eet; det stormede, sneede, haglede og regnede paa cengang; en let Frost var nu afløst af et stærkt Toveir. Da jeg ikke kunde see at male og var kjed af Alt, tog jeg mine Vandstøvler paa og vandrede ud omkring i Marken. Naa, hvor saae det ud derude! Agerrenderne vare blevne til Muddergrøfter, Grøfterne til rislende Bække, Sneedriverne saae ud, som om de havde faaet sorte Florskjoler paa eller som Ungdoms-Usskyld forvandlet til en lav, smudsig, syndefuld Natur. Jeg løb, faldt og løb igjen, til jeg ikke kunde mere, saadan blandedes mine Dine af de store Sneeflader. Langt om længe vendte jeg hjem og ad Landeveien. Telegrafstængerne paa den ene Side af Veien opførte med Hulen og Brummen en heel Concert i den forrygende Storm, som jeg havde lige i Ansigtet. Træt af at kæmpe med Vind og Veir maatte jeg tilsidst, ganske udmattet, læne mig op til et af disse syngende Træer. Som jeg staaer der med lufkede Dine, nedhængende Arme og en bar Haand — jeg havde tabt min ene Handske — føler jeg pludselig,

noget Barmt berøre den og give den et Puf; jeg aabner Dinene og bliver i samme Nu overvældet, oversliddet, ja jeg kan næsten sige omslavnet af et stort firebenet, loddent Væsen. Kan Du fatte min Forbauselse, da jeg seer, det er Neptun, min Fætter Leos' gamle Nep, som jeg ikke havde seet næsten i fire Aar. Jeg maatte med alle mine Kræfter holde fast ved Stangen, da den upaatvivlelig ellers havde revet mig ned i den dybe Vandveisgrøft, der var opfyldt med Enee. Inden jeg endnu kunde komme mig af min Forbauselse og faae udspurgt Nep, bleo jeg greben af et Par stærke Arme, to sorte junklende Dine stirrede ind i mine, min Mund lukkedes med et ordentlig Tryk af to røde Læber, og en Stemme, hvis dybe Klang altid har forekommet mig sjonnerere end den sjonnestte Musik, raabte: „Helene, min egen gamle, trofaste Cousine, hvor det ligner Dig, at staae her i dette Veir!“ — „Og hvor det ligner Nep og Dig at overfalde mig saaledes!“ svarede jeg; „men hvor i al Verden komne I fra, I to Landstrygere? Og Du med Bøsse paa Nakken, vil Du skyde Enee og Hagel?“ — „Nei, nu vil jeg Ingenting skyde; i Morges, da det var taaget, vilde jeg skyde Snepper.“ — „Men hvor have I dog været i al den lange Tid, næsten fire Aar?“ — „Na i Tydskland, Frankrig, Italien, Tyrkiet, Rusland og Sverrig.“ — „Er Du da kommen i Luftballon, og i Dag pludseligt dalet ned i denne Afkrog af Landet?“ — „Nei, sidst har jeg været i Sverrig, og derafra er jeg kommen seilende med en Skipper hertil

i Forgaars. — „Men hvad vil Du her?“ — „Mange forskellige Ting: først vilde jeg see dit gamle Ansigt, dernæst forlige mig med din Hr. Papa, og tilsidst — men sig mig dog, om vi skulle blive staaende her som fastnaglede? det synes jeg virkelig ikke, at Veiret indbyder til.“

Vi satte os i Bevægelse. Han fulgte mig til Vnen og sagde, inden vi skiltes, at han næste Dag vilde komme og hilse paa Fader, samt at han havde lovet sig selv ikke mere at tale Politik, da det tildeels var hans ubegrændsede Frisindethed, der havde nedkaldt Pappas Brede over hans Hoved. Ligesom vi nærmede os Vnen, standsede han med Et, omfavnede mig med sine Kampkræfter og sagde: „Farvel, Cousine!“ — „Men Du er da vist gaaet reent fra Forstanden, Leo! saaledes at omfavne mig midt paa Landeveien! Du bringer mig i Folkemunde.“ — „Det er Du vel allerede“, svarede han og var borte med det Samme.

Saa kom jeg hjem, fik tørre Klæder paa og satte mig hen for at stirre i Ilden, saalænge til jeg troede, det var en Drøm Altsammen; men saa gjorde min ene Kind saa ondt — Nep havde strabet den med en af sine Poter — at jeg begreb, det maatte være Virkelighed, og jeg ilede hen til mit Skriverbord for at meddele Dig den. Dog agter jeg ikke at sende dette Brev bort, forend jeg kan fortælle Dig lidt Mere.

Den 12te Marts.

Endnu har jeg ikke seet ham. Nisten paa min Binde er lægt — jeg har vist alligevel drømt. Igaar fik jeg Peter hen til den eneste Gæstgivergaard, som her er i Byen, for at spørge, om der var Rejsende, og fik til Svar, at der Ingen havde været i de sidste fjorten Dage. Mama siger, at jeg seer daarlig ud. Jeg er dog glad over den smukke Drøm, men siden den Tid sover jeg rigtignok daarligt, jeg, som ellers har saadant et Sovehjerter. Hvad siger Du, fornuftige Jacqueline, om min Phantasi, naar jeg siger Dig, at jeg bliver forstyrret af Fruen Allegaard. Nu har jeg flere Nætter i Træk hørt hende komme sjokkende ganske sagte og langsomt, pustende og stønnende. Jeg har nok sagt Dig, at mit Sovekammer ligger for Enden af en Gang. Imellem dets ene Væg og Husets Ydrevæg fore fire Trappesteen op til et lille Kvistkammer og Loftet. Jeg hørte hende tydeligt famle paa den Væg, bag hvilken min Seng har sin Plads, og derpaa liste op ad Trappetrinene, og jeg, din modige, ja næsten overmodige Helene, er bleven ganske bange. Jeg gider ikke sige Noget derom, ikke engang til min lille Ven Peter. Det plager mig at tale og høre Andre tale — og saa bliver jeg vakt af min Drøm.

Den 17de Marts.

Maa, nu blev det da til Virkelighed. Igaar blev der bragt mig en lille Billet, og jeg saae oieblikkeligt,

at den kom fra Fætter. Saadanne Sving, som han har paa sine Bogstaver, ere enestaaende. Han skrev da, at han sidst, da han forlod mig, var gjennem Sneen falden i en dnb Groft og havde forvredet sin ene Fod saaledes, at han endnu ikke kunde gaae ti Skridt; at han boede paa en lille Gaard, der hedder Holmehoi, en Fjerdingvei udenfor Byen; at han var nær ved at doe af Tængsel efter at tale med mig, og at han ventede mig, saasnart jeg havde læst Brevet. Jeg gif da ogsaa oieblikkeligt derud. Manden, der eier Gaarden, er en gammel Ungkarl, der i en Række af Aar har tjent Leos Fader som Forvalter. Han er Leos trofaste Ven, og med ham har han bestandig staaet i Brevvexling. Baade den gamle Mand og hans Hjem havde noget venligt og hyggeligt ved sig. Medens jeg sad i Sofaen hos Fætter og talte med ham, lavede den Gamle Kaffe og dækkede Bord for os. Nep lagde sit Hoved i mit Skjød, og Leo tog min Haand indeni sin. Han er smuk endnu, som da Du kjendte ham, men er dog bleven mange Aar ældre og har faaet en bronzefarvet Teint.

„Men sig mig nu, hvad alt dette betyder,“ tog jeg endelig til Orde. „Godt er det da, at Du ikke længer behøver at gjøre Regnskab for Pappa, og at Formynderskabet er ude, ellers blev I vist aldrig gode Venner mere; thi det er da begribeligt, at Du paa de Reiser har sat alle dine Penge overstyr.“ — „Nei, ikke mere end det Halve, godt og vel,“ svarede han, „men hvad brynder jeg mig om Penge, Helene? Jeg har kun eet

Haab, eet Onste, eet Maal her paa Jorden, og det skal Du hjælpe mig til at naae." — „Det kommer vel an paa, om jeg vil?" — „Nei det kommer ikke an paa nogen Ting, og nu maa Du ikke gjøre Narrestreger, saa vil jeg betro Dig Alt, — Du veed, at jeg altid har haft Dig kjær som en Søster" „Ja, det veed jeg." — „Saa hør da nu paa mit Livs og mit Hjertes Historie som en god og fornuftig Søster hvorfor er Du saa løierlig og trækker Næp i hans ømme Øren? — Du huffer nok, da jeg ragede uklar med din taabelige, pedantiske Fader? jeg blev gal i Barnskeden; jeg var jo lige ved at blive myndig og vilde ikke længere lade mig tvinge til at studere Jura, Statistik, Oekonomi og hvad alle de Narrestreger hedder. Saa reiste jeg lige fra Jer og over til min Gaard, længere nede i Sylland; der kjedede jeg mig naturligviis og opsogte mine Naboer. I min Nærhed fandt jeg en vakker ung Mand, og i hans Huus en Pige — nei, Helene, saadan en Pige! der kan ikke være to Meninger om, at hun er og bliver den yndigste Pige paa hele Jorden men tag Dig dog i Agt, Du spilder jo den hede Kaffe i Næps Dine Du kjender hende og deler min Mening, det veed jeg forud — det er Eleonora Arlik." — „Eleonora!" raabte jeg, og sprang op, „men hun er jo forlovet med en Russer og gaaer og græmmer sig syg og elendig over ham eller over en anden forsvunden Elsker." — „Gjør hun? ja det er mig hjært, for den Elsker er jeg og ingen Anden!

Men sid nu blot stille og hør paa mig — Du er og bliver dog en Galfrands alle dine Dage — naa, jeg blev da forelsket for første og sidste Gang i mit Liv. Eleonoras Broder, for hvem jeg Intet skjulte, fortalte mig hele hendes Historie, og i Compagni bandede vi alle Rusfere, men det kunde jo egentlig ikke hjælpe os til Noget. Han gav mig da det Raad, at tale ganske aabent og ligefremt til hende, og han stod mig bi i alle Maader. Lidt efter lidt begyndte hun at laane Øre til hvad jeg sagde. Russeren havde dengang været næsten to Aar borte. Til sidst blev hun aabenhjertig; hun fortalte, at hun og han havde taget Affked med hinanden under tusinde Suf og Taarer — Krokodilla-taarer har det været fra hans Dine! Hun fortalte, at de havde vexlet Ringe, og at han havde lovet hende, at hun om to Aar skulde høre fra ham; hvis han da ikke til den Tid havde erhvervet sig en Fornuue, vilde han skyde sig en Kugle for Panden. Nu vare de to Aar saa godt som udløbne, og hun var kommen til den Erkjendelse, at det ikke var nogen virkelig sand og dyb Kjærlighed, hun havde næret for ham, men at hun havde ladet sig bedaaere af hans smukke Ydre og hans fine Bæsen. Dog vilde hun være ham tro, det havde hun lovet baade ham og sig selv; han kunde jo godt engang komme tilbage, og aldrig vilde hun gifte sig, før hun havde hørt fra ham. Maaskee var han nær ved at bukke under af Sorg og Rængsel for hendes Skyld; maaskee trælledede han baade Nat og Dag for

atter at kunne vise sig for hende og indfri sit Løfte, og da vilde hun ikke være den Utro. Saa ventede jeg da for det første, til de to Kar vare heelt udløbne; hver Dag jeg saa Postbudet komme med Tassen paa Nakken, var jeg lige ved at kvæle den gamle Mand og putte Tassen i Ulden; men vel var det, at jeg betvang mig, for der kom aldrig saa meget som en Tøddel fra ham, den Hallunk! Da der saa var gaaet to Kar og to Maaneder, beilede jeg i Tugt og Ære, efter alle gamle og nye Regler, og hun sagde „Ja!“ men dog kun paa den Betingelse, at jeg skaffede hende hendes Ring tilbage. — „Reis og opføg ham,“ sagde hun, „efter den Plan, han betroede mig, maa han nu være i Venedig. Henvend Dem til ham og skaf mig min Ring, saa ville vi forsøge paa at blive lykkelige.“ — Jeg vilde helst have forsøgt det strax, men der hjalp ingen Snak, og saa reiste jeg da; men da jeg skulde afsted, var jeg bleven vred, og saa svøer jeg paa, at hvis jeg ikke kunde finde det Uhyre, kom jeg ikke tilbage meer. Saa besøgte jeg alle de Lande, jeg allerede een gang har remsat op for Dig, men aldrig har jeg kunnet opdage ham eller noget som helst Spor af ham. Tidt og mange Gange er jeg bleven anseet for halv forrykt, fordi jeg løb efter Alt, hvad der var russisk, ligesaa de rigeste Fyrster til de ringeste Gjøglere. Men i Neapel stiftede jeg Vennskab med een af hans Landsmand, en ung vakker Greve, hvis Skjæbne havde nogen Lighed med min, og som led af en haabløs Kjærlighed. Han

var rig efter russiff Maalestof, det vil sige, han eiede tyve Gange saa mange Penge som jeg, og han reiste uden Maal og Med, kun for at faae Ende paa Tiden; vi sluttede os til hinanden, og det blev min Frelse. Vi fulgtes ad til Constantinopel, derfra til Rusland, hvor vi besøgte Moskou og St. Petersborg; vi tænkte ved fælles Hjælp at finde Eleonoras Russer, hvis Navn er Kuvanoff. Flere Gange troede vi at være komne paa det rette Spor, men altid bleve vi narrede; thi Kuvanofferne udgjøre en stor og anseet Familie, hvoraf de fleste forresten opholde sig i St. Petersborg. Men da al vor Efterforskning ogsaa her viste sig at være frugtesløs, blev jeg tilsidst reent fortviolet. Jeg gav mig i Raad med Alle, som bare dette Navn, trængte mig ind i deres Huse og Paladser, øste Penge ud til Tjenere og Bertnere, saaledes at jeg omsider blev forvexlet med en oprorsff Bolak, med hvem jeg havde en ubetydelig Lighed, fængslet, og hvis min tro Demidoff ikke havde staaet mig bi, talt min Sag hos de Overordnede og bestykket de Underordnede, saa sad jeg nu lunnt og godt nede i en siberiff Grube og legede med ædle Metaller, istedenfor at jeg nu sidder her hos min elskværdige lille Cousine og fortæller Historier. — Jeg slap lykkelig over Grændsen, kom til Stockholm, blev efterfulgt af Stikbreve, men advaret af min utrættelige Ven skyndte jeg mig til Gothenborg, hvor jeg leiede en Skipper til at føre mig til Danmark lige herhen til denne lille By, hvor min tilbedte Leonora lever og aander." — „Men

saa maae I da have vextet Breve, siden Du vidste, at hun netop nu var her." — „Nei! det var imod Aftalen; men jeg har bestandig corresponderet med Petersen, der er mig hengiven med Liv og Sjæl og den ærligste Mand i Landet; han har givet mig alle mulige Oplysninger, og af ham erfarede jeg ogsaa, at I vare slottede hertil, og at din Papa atter har giftet sig." — Jeg taug. Den korte, men dog saa levende Beskrivelse af hans Tumlen og Færden og af hans lidenskabelige Kjærlighed til Eleonora, havde bevæget mig. Ogsaa han forholdt sig en lille Stund taus, men pludseligt udbrod han med Hestighed: „See, nu veed Du Alt, og mit Liv ligger i din Haand; tal nu min Sag hos Eleonora, siig jeg er kommen igjen, men uden den ulyksalige King; siig, at jeg er bleven efterfat og forfulgt som et jaget Dyr, og at jeg er kommen for at døe ved hendes Fodder, hvis hun ikke vil skjenke mig Livet. Jeg veed, at Du har Indflydelse paa hende, benyt den for min Skyld, og min Taknemlighed skal være uden Grændse." — „Ja, kjære Fætter, det er en Selvfølge, at jeg gjør for Dig, hvad jeg kan; men lad mig nu slippe bort, thi det er blevet seent, og find Dig med en lille Smule Taalmodighed i, at jeg gaaer langsomt tilværks, — det er aldeles nødvendigt for Eleonoras Skyld. Hun har, som Du vel veed, været meget syg og er endnu svag." — „Ja, jeg veed Alt og skal beslitte mig paa at være rolig. Før om tre, fire Dage maa jeg ikke gaae derhen, siger Lægen; men saa kommer

jeg ind for at hilse paa din høiidelbaarne Papa, min forhøiende Formynder, samt paa din ungdommelige Mama." — „Ja saa lev vel saa længe," sagde jeg og sloi snarere, end jeg gif, tilbage til Hjemmet.

Bed Theebordet sagde Papa, at jeg saae daarlig ud og benyttede Veiligbeden til at skjænde, fordi jeg løb omkring i en saadan Østenvind. Denne gang troer jeg, han har Ret, thi jeg har virkelig lidt Feber og vil gaae til Sengs.

Jeg haaber snart at kunne fortælle Dig noget Nærmere om Udfaldet af denne lille Roman, i hvilken jeg ganske uventet er kommen til at spille en Rolle.

Din trofaste Helene.

Syvende Brev.

Den 12te April 1865.

Helene til Jaqueline.

Det blev en lang Pause. Jeg tænker, at Du har haft ligesaa stor Vængsel efter at høre fra mig, som jeg efter at skrive til Dig; men jeg blev syg, meget syg: noget Gastrif, Nervenst eller hvad det nu var; men denne Gang rettede jeg mig i Alt efter Doktoren og tænkte kun paa at blive rask, for at jeg kunde hjælpe min elffværdige Fætter. Der er heller ikke Noget blevet for- sømt; thi Eleonora, den Staffel, fik et nyt Tilbagefald, saa at der kunde ikke være Tale om at udsætte hende for nye Sindsbevægelser. Imidlertid introducerede Fæt- ter sig her i Huset, forligede sig med Papa, der altid

har angret den Haardhed og Heflighed, hvormed han havde behandlet ham, og hellere end gjerne vilde gjøre det godt igjen. Han bad ham strax om at tage Op- hold i vort Huus, hvilket Fætter ogsaa med Glæde tog imod. Det er for Papa en sand Nydelse at kunne sige til Stuepigen: „Er' Baronens Stovler pudsede?“ eller „serg for at lægge i Baronens Kaffelovn“ — og fore- stille Fætter for alle de Fremmede med de Ord: „min Neven, Baron Leo af Villiensfelt.“ Siden jeg begynder at komme mig, tilbringer han det meste af Dagen hos mig, for at kunne tale om Eleonora. Solen smiler, Foraaret er i Anmarche, hvorfor skulde jeg ikke blive raff og være glad? Igaar var jeg for første Gang ude, og om to Dage maa jeg besøge Eleonora; Lægen siger, at hun nu endelig er i sikker Bedring, men ud tør hun ikke komme.

Den 18de April.

Saa blev da Alt godt imellem dem! Da jeg traadte ind til Eleonora, faldt hun mig om Halsen og sagde: „De kommer fra ham. Jeg veed, at han er her.“ — „Det gjør jeg, Eleonora, thi han tør ikke komme selv, han bringer ingen Ring, han har ikke kun- net“ „Den uhykkelige Ring! Jeg fortjener ikke hans varme Kjærlighed, jeg, som har plaget ham saa- ledes for en taabelig Idee. Lad ham blot komme; siig til ham, at jeg har været syg af Anger og Fortrydelse! . . . Saa han elsker mig endnu! hvor jeg er lykkelig!

Lidt er der dog iveien alligevel -- Tante, den gode, fjærlige Tante, der i Maaneder har pleiet mig og opoffret alle sine Baner og Bekvemmeligheder, vil blive meget bedrøvet. Hun har nu engang sat sig i Hovedet, at jeg skal være hendes Erigerdatter, og at Ardhimbald elsker mig." — „Ja det er jo slemt nok," svarede jeg, „men jeg skal nok stille hende tilfreds, jeg har jo en Deel at sige hos hende. Nu gaaer jeg allerførst hen efter ham, thi nu er her bedst No, mens Deres Tante sidder ved Middagsbordet." — Jeg gik, men ikke langt, thi Leo stod nede paa Gaden. Vi listede os sagte op ad Trapperne, jeg aabnede Døren, og der stod Eleonora midt paa Gulvet i sin hvide Morgendragt, omstraalet af Solskin. Hun lignede en Engel.

Jeg gik ned til Fru Ploitrum; hun havde spiiist, og var netop ifærd med at sætte sig tilrette i sin Lænestol, for at tage sig en lille Luur. „Naa kommer Du endelig engang," sagde hun; „det var da rart at see Dig igjen." Efter en lille Pause, vedblev hun med halv tillukkede Dine: „Læg Dig lidt paa Sofaen og hviiil Dig; Sngdommen har jo taget dine røde Kinder med sig; — men hvad er det for en frygterlig Hund, Du har taget med Dig, Barn?"

Idet samme faldt hun i Søvn. — Det var Nep, der var fulgt med mig. Jeg lagde mig paa Sofaen, thi jeg folte mig virkelig træet og angreben; Nep strakte sig paa Tæppet foran mig og stirrede paa mig, til han faldt i Søvn og snorkede omkaps med Fru Ploitum.

En god Time efter kom Jomfruen ind, raslende med Kaffeetiet. Fru Ploitrum soer op og sagde: „Men Helene dog, hvorfor er Du saa stille? Hører Du ikke, at jeg spør', hvor har Du faaet det store Dyr fra. — Jeg kan aldrig sove, naar jeg ikke ligger i min Seng. Kom nu og faa Dig en Kop Kaffe.“

Jeg satte mig nu hen til hende og fortalte hende med mange Kjærtegn og gode Ord hele Historien om Eleonora og Leo lige fra Forst til Sidst og glemte ikke at fremhæve, at det var et meget godt Parti, hendes Niece gjorde, og at hun blev Baronesse. Men hun blev baade vred og bedrovet og sagde: „Sa saadan en Baron, der strøiser Verden rundt som en gal Mand, giver jeg ikke meget for; en stikkelig Apotheker er meget bedre. Min stakkels Dreng! han har nu sat sig det saa vist i Hovedet, at han tilbeder hende, og jeg holder ogsaa selv meget af hende . . . og faa de mange Penge.“ — „Men De og Ardhimbald have jo Penge nok,“ kjæreste Fru Ploitrum, „og han har virkelig et godt Die til Line Møller, det har jeg nok mærket.“ — „Na, den Spadsferedukke,“ sagde hun meget opbragt, „nei han bryder sig kun om Eleonora. Endnu igaar bragte han mig en Sonet eller en Sonate, hvad de kalde det, som han havde skrevet til hende — vil Du høre den?“ — „Nei, men jeg vil gjerne have den hjem med og læse den selv! Nu er det Synd at lade Eleonora længer være i Uvisshed! Huff, hvor svag hun er, . . . maa

jeg saa gaae op efter de unge Menneſter?" — „Ja, saa gaa da!"

Lidt efter fode vi Alle meget gemytlig ved Kaffe-bordet. Det havde været den godmodige Kone umuligt at modſtaae Eleonoras blide Ord og hendes milde Dine. Leo havde tusinde ſmukke Ting at ſige hende, og ved alt dette var hendes ærlige Hjerter ſmeltet ligesom Bøx.

Herved blev da den Knude løst, og meer end nogensinde higer jeg nu efter at drage mod Syden; men for jeg med lettet Sind kan gjøre det, har jeg endnu en Knude at løſe, en Gaade at klare — men derom i mit næſte Brev! — Jeg er endnu ſvag, og medens jeg har ſkrevet, er min Haand kommen til at ryſte. Det kan min trofaſte Jaqueline ſee paa Skriften.

Helene.

Ottende Brev.

Den 30te April 1865.

Helene til Jaqueline.

Her har Du mig igjen, Kjære, og altid med Hiſtorier! Sidſt var det om de Levende, dennegang bliver det om de Døde! Men for jeg begynder derpaa, maa jeg dog lade Dig vide, at Eleonora, nu, da hun er lykkelig, Dag for Dag gjenvinder ſit Helbred. Hun er jo af Naturen ſiin og yndig, og nu blomſtrer hun ſom den deiligſte Somfruroſe. Ogsaa jeg har efterhaanden ryſtet al Enggelighed af mig. Jeg vil ikke ſige, at jeg blomſtrer ſom en Roſe, thi jeg taaler ikke at ſammen-

lignes med den Blomst, — men jeg er nærved at gjenvinde mit gamle Humeur, og jeg kan igjen tumle mig og færdes som sædvanligt.

Den Gaade, hvorom jeg talte til Dig i mit sidste Brev, dreier sig om vort gamle Spogelse — Frøken Allegaard. Du veed, at jeg i min nerveuse Krisis led af Søvnløshed, og at jeg da stundom troede at høre, hvorledes hun sukende og fanlende listede sig om her i Huset. Jeg jagde mig ofte selv, at det ikke var Andet end min urolige Hjerne, der var Skyld i, at jeg hørte alt dette bag Væggen, men tilsidst gif det for vidt! Lyden blev saa at sige haandgribelig og bragte mit Blod i Røg — jeg blev bange, men mit tidligere Mod vendte snart tilbage. Enten maatte det være Indbildning, og altsaa Ingenting, eller Virkelighed, og da Menneffer, der i en eller anden ond Hensigt drev deres Spil. Jeg besluttede da at passe paa, staae paa Luur, springe frem og gribe til, fort sagt vise mig mit gamle Mod værdig. Jeg vaagede, lurede og lyttede, men fik Intet hverken at see eller høre i flere Uger. Saa ligger jeg da vaagen forleden Nat. Mine Tanker vare ikke hos de Døde, men hos de to lyslevende unge Menneffer, hvis Lykke ligger mig saa stærkt paa Hjerte. Det var en graa, taaget Foraarsnat. Sønnen flygtede fra mit Veie. Jeg laa og lyttede til mine egne Tanker og til den mig saa velbekjendte uhyggelige Lyd, da jeg pludselig horer et Menneffes dybe Aandedrag og en Kradsen og

Kumstereu ved den Bæg, hvortil jeg netop havde hældet mit bankende Hoved.

Nu vil jeg have Bished, tænkte jeg, og stod sagte op af min Seng, kastede en Raabe om mig, greb min Lampe, hvis Lys jeg dæmpede, og listede mig saa paa bare Fodder ud af mit Værelse, hvis Dør heldigviis lod sig aabne uden ringeste Knirken. Jeg dreiede om Hjørnet af Gangen, steg langsomt og besindigt op ad de for omtalte Trappetrin og stød Kvistkammerdøren, der stod paa Klem, heelt op.

Alt spntes mig i første Dieblit mørkt og stille derinde; men med Et hører jeg, tydeligere end nogensinde før, en Skraben som af en Kniv mod et Stykke Træ og en sagte Stønnen. Jeg træder forsigtigt et Par Skridt frem, saa jeg kommer midt ind i Kammeret, og seer da — barmhjertige Himmel! — Frøken Olegaard paa Knæ, iført sin mørkeblaa Dragt med Touget om Livet, og kradsende med krampagtig Hestighed paa det gamle Paneel. Jeg seer hende ligesaa tydeligt, som jeg nu seer dette Papiir, jeg skriver paa. Der overkom mig en besynderlig Kulde. Jeg tabte ikke Lampen og sløttede ikke en Fod; jeg saae jo kun, hvad jeg altid havde pralt med, at jeg havde Lyst og Mod til at see: en Gjenganger, et Væsen fra en anden Verden end den, jeg lever og aander i. I det Samme reiser den afstjnelige Skikkelse sig op i sin fulde Længde og tager en Gjenstand frem fra sit Bryst. — Vil hun myrde mig — straffe mig for min Dristighed? Nei, det var en

lille Blændlygte, hun tog frem. Skinnet fra den var sagtens kun bestemt til at falde paa Panelet, men et Dieblit oplyste det et rædselsfuldt grimt Ansigt — et Ansigt, som jeg saa ofte ved den klare Dag havde ærgret mig over at see paa — Olsens! — Han var iført sin mørkeblaa Slobrok, sammenholdt af en graa ulden Snor. Al min Frygt var forsvunden, idet jeg gjorde denne Opdagelse. „Din gamle Ræv,“ tænkte jeg, „nu har jeg Dig, takket være mit Mod! (Du seer, hvor hurtigt man kan gjenvinde de gode Tanker om sig selv.) Nu begriber jeg, hvorfor Gaarden ikke maatte blive ombbygget, hvorfor Brækjern og andre saadanne Sager laae skjulte i dine Gjemmer. Du vilde fange Froken Allegaards Skat, men bliv kun lidt, saa skal jeg fange Dig.“ Med disse Tanker listede jeg mig ubemærket bort og kom tilbage til mit Sovestue. Jeg hørte en stærk Snagen i det gamle Træværk og besluttede blot at forstyrre ham i sit Arbejde for den Gang. Jeg trak stærkt i et Par Stole og klemte paa en Klokkestræng, som fra mit Værelse gaaer ned til Pigekammeret — saa vidste jeg jo, han vilde fortrække. — Lidt efter stod Stuepigen ved min Seng. „Bliv ikke kjed af det, lille Marie,“ sagde jeg, „men jeg har det ikke godt; jeg fryser saa skrækkeligt. Troer Du ikke, at Du snart kunde skaffe mig en Kop varm Thee? og bliv saa heroppe hos mig.“

Jeg var virkelig bleven saa kold som en Visklump og rystede som et Espeløv efter min Forstrækkelje.

Pigen blev ængstlig; hun antog, at Feberen kom igjen og skyndte sig i en Fart at skaffe det Forlangte, lægge i Kaffelønnen, tænde Lys og saa videre. — Min Plan var hurtigt lagt. Jeg maatte have en Hjalper, thi alene turde jeg ikke give mig i Kæft med dette store Menneſke, og næste Formiddag betroede jeg da den hele Historie til Fætter Leo, der heller end gjerne vilde være mig behjælpelig med at fange Skattegraveren og maaſkee bringe Skatten for Dagen, for at lade den komme de retmæssige Arvinger tilgode.

Ved Bordet nttrede han, at jeg saae bleg ud, hvortil jeg svarede, at jeg havde været syg om Natten og maattet gjøre Pigerne Uro. Mama var den Forste, der gik i Fælden; hun beklagede, at jeg lau saa langt fra alle de Andre, og spurgte, om jeg dog ikke hellere vilde flytte ned i det lille Værelſe ved Siden af hendes Sovekammer? Jeg gik beredvillig ind paa det og takkede hende; — om Olsens spidſe Næse ſtraalede et Smil. — Ud paa Eſtermiddagen lod jeg mine Meubler flytte derned, og om Aftenen gik jeg ikke tilſengs, men ventede rolig, til de andre Huusbeboere vare komne til Hvile.

Hurtigt og ſagte liſtede jeg mig nu ovenpaa, hvor Leo stod og ventede. „Nu ſkulde han have Tak, om han vilde komme lidt ſnart, den gamle Kameel!“ ſagde Fætter; „Lampen vilde vi ikke ſlukke, men ſkrue den heelt ned, thi en Lysſtraale kunde forraade os. Videre morſomt er det juſt ikke, at ſidde her i Morke, men vi tør nok paſſiare lidt ſammen om Eleonora, ſaa gaær

Tiden. Kom, lad os sætte os paa Sofaen, saa skal jeg fortælle Dig om Opholdet i hendes Broders Huus og om den Tid, vi først lærte hinanden at kjende, det veed jeg vil more Dig." — „Ja, det vil det sikkert."

Dg nu begyndte han da med sin sædvanlige Livlighed en Skildring, som jeg ivrigt lyttede til; hvergang han kom til Russeren, blev han høirostet og heftig og raabte: „den hjertelose Kjæltring, den russiske Kænin", saa jeg havde min største Nød med at faae ham til at dæmpe sin Stemme. Da Klokken slog halv tolv, bad jeg ham for Alvor at tie. „Ja nu skal jeg være stille, Helene. Vid det nu var Eleonora, der sad hos mig! — laan mig din Haand, saa kan jeg bilde mig ind, at det er hendes — hvad for Noget? Du er da ikke sippet? og det mod din egen kjædelige Fætter, der ovenikjøbet er forlovet med den vndigste Stabning paa hele Jorden! Mærkeligt er det dog, hvor Du er bleven svag efter den Feber. Din Haand ryster ordentlig indeni min, — Du er da vel aldrig bange for det gamle Spøgelse?" — „Tys," hvistede jeg, „kan Du da ikke være stille! Der er han!" I samme Nu stode vi ved Døren. Olsen gik hurtigt og med lydeligere Skridt end ellers; han meente jo at være saa sikker denne Nat. Vi horte ham gaae op ad Trappen og med Forryghed, men uden megen Støi, at bearbejde Panelet; pludseligt trængte en Nysstraale igjennem Baggen bag Raskelovnen. I en Fart var Leo derhenne. „Jeg tænkte det nok," hvistede han; „efter hvad jeg i Formiddags saae inde i Kvist-

kammeret, maa der her være et huult Rum, som han har faaet opdaget." En lydelig Knagen forkyndte, at Brædderne i det gamle Paaeel vare lige ved at give efter. „Kom nu," sagde Leo, „nu ville vi tage ham!" Vi skyndte os ud. I Kvistkammeret var der ganske mørkt, thi al Lygningen var samlet i et Rum bag Væggen, hvorhen han netop havde flyttet sin Lygte, samtidig med at han var dukket ned deri med hele sin Overkrop. Leo gik hen til ham, greb ham i Skuldrene og raabte til ham: „Hvad er det, hvad gjør De her?" Jeg havde imidlertid sruet Lampen op. Leo trak den forfærdede Synder ud af Hullet. Han var bogstavelig som lammet af Skræk, og ikke en Lyd undslap hans skjælvende Læber. „Lob nu Du, Helene, og kald mig paa Drengen!" sagde Leo; det var Peter, som vi ikke havde meddeelt det Ringeste om Sagen af Frygt for, at han i sin Glæde skulde forraade Hemmeligheden. Jeg skyndte mig ned til ham. Han sov trygt og blev naturligtvis meget forbausset over at see mig med en Lampe i Haanden ved sin Seng, midt om Natten. Med et Par Ord forklarede jeg ham det Hele og lob derpaa op igjen. Inden jeg endnu havde naaet Kvistkammeret, havde han indhentet mig. „See nu her, Peter," sagde Leo, da Drengen kom; „nu laafer jeg denne Dor — den indvendige har jeg naglet til i Formiddag — og nu sætter Du Dig her paa denne Trappe for en Sikkerheds Skyld og svarer for, at han, der er herinde, bliver her indtil videre. Men det er sandt, jeg havde

nær glemt Hullet! Hold Du Indset, Helene, medens Drengen kryber ind og seer efter, om der muligen er gjemt Noget derinde." Peter krob ikke uden Besvær gennem det itubrukne Paneel og ned i et temmelig dybt Rum, som stodte lige op til min Stue. „Ja vist er her Noget!“ raabte han efter et Diebligs Forløb, „men jeg maa have Lampen herved.“ Idet han holdt den med den ene Haand, tog han med den anden op fra Rummet fire graae Lærredsposer og to Strømpestakker, fyldte med Penge, og tilsidst en lille tillaaet Trækasse, Alt bedækket med hundredaarigt Stov. Synet af disse Herligheder var for meget for Fuldmægtig Olsen. Han begyndte at vride sig og mumle noget om, at Pengene vare hans, da han havde fundet dem o. s. v., men et kraftigt: „Ti stille!“ af Leo, med vedfoiet Trudsel om sieblikkelig at lade Peter falde paa Bægter og Politibetjent, bragte ham til Taushed. Vi belæssede os nu med alt dette Mammon og lukkede Doren af. Peter fik nderligere Formaning om ikke at lade sig narre, og derpaa gik vi ned i Contoiret, — sove kunde ingen af os, og desuden var den korte Foraarsnat snart forbi. Leo aabnede og undersøgte Pulten, medens jeg eftersaae Posernes Indhold. Det var luttet gamle Dalere, Species, Kroner og Markstykker, efter et løseligt Skjøn henved totusinde Rigsdaler i nuværende Penge. I Kassen laa der desuden en Deel Obligationer, der nu vare uden Værdi, samt Froken Birgittes Testament. Leo fandt ogsaa Penge i Pulten — næsten tohundrede Daler —

samt Papirer, der uomstodeligt godtgjorde, at deres Eiermand, Olfen, var en Bedrager. Saa snart det blev rigtigt lyst, og Folk begyndte at vore sig i Huset, lode vi Papa vække med Begjæring om at komme ind i Con-
 toiret til os. Han blev naturligviis i hoieste Grad for-
 bauget over Alt, hvad vi havde at fortælle ham. At Olfen saaledes havde narret ham, vilde han jo nodigt indromme, men Beviserne vare saamen tydelige nok. Vi vare imidlertid alle enige om, at vi ikke vilde blande Dyrigheden ind i Sagen, men lade Synderen, der har en talrig Børneskole at forsjøge, slippe med Skrækken og Tabet af sin Plads. Peter skaffede ham hans Klæder, og om Formiddagen fik han sin Frihed; med stor Glæde saae jeg ham lufte ud af Huset, for aldrig mere at betræde det. Papa opsatte endnu samme Dag en vidtloftig Beretning om Fundet og sendte den tilligemed Penge og Papirer til vedkommende Autoriteter. Nu gjaldt det om at skaffe Papa, der ingenlunde er stærk i Regning og Regnskabsvæsen, en ordentlig og sikker Assistent, og vore Tanker faldt da strax paa gamle Petersen, som paa Leos Bøn med Beredvillighed gik ind paa foreløbig at tage sig af Sagerne. Peter Mellemthin, der i det Hele taget havde viist sig flink og for mig havde angivet Olfen som Bedrager, besluttede vi at belønne ved at skjænke ham saa stor en Sum, at han derfor kunde reise til Kjøbenhavn og tage danff juridisk Examen, hvilket han ofte havde betroet mig var Maalet for alle hans Bestræbelser.

Saaledes fik jeg da løst min anden Opgave, idet jeg forskaffede de Fattige den Arv, som tilkom dem med Nette.

Din Helene.

Niende Brev.

Den 15de Mai 1865.

Helene til Baqueline.

Zgaar reiste Leo og Eleonora hersfra Byen ned ad Veileegnen til, hvor Broderen boer paa en lille Eiendom nær ved Leos Herregaard. Her ville de i al Stilhed feire deres Forening. Herren see i Naade til dem og forunde dem Lykke!

Jeg er nu mere end nogensinde træt af Livet her i denne stille By og higer med hele min Sjæl efter det bevægede Reise- og Kunstnerliv. Jeg vil endnu kun afvente den Begivenhed, der forestaaer her i Huset, og see Mama nyde Moderglæder. Imidlertid er jeg flyttet hen til Fru Bloitrum, der ikke kan finde sig tilrette efter saa uventet at have mistet Eleonora. „Ja Du maa nu sige, hvad Du vil, Helene,“ sagde hun i Aftes, da vi sad sammen, „men det er og bliver en Skam, at Eleonora saadan løber hen og gifter sig med det Menneske og kuldaster alle mine smukke Planer.“ — „Gode Fru Bloitrum,“ sagde jeg, „De seer Tingen i et forkeert Lys; De tænker paa Archimbold, men han kan blive fuldkommen saa lykkelig med Line Møller, og alle Folk sige jo nu, at det er afgjort imellem dem.“ —

„Samen, jeg kan ikke finde mig i saadant et Bjant til Svigerdatter, og det Harmeligste er, at jeg allerede har kjøbt Apotheket i Ribe til Drengen, og det havde jeg aldrig gjort, naar det ikke havde været for Eleonoras Skyld. Det vilde have klædt hende saa mageløst at være Apothekerhøne, og saa vilde jeg være flyttet til dem. Det er saa trist at være ene i Verden, som jeg er det, siden Krigsraaden lukkede sine Døre, men hos Line Møller vil jeg ikke boe, om jeg saa fik Penge for det. Jeg veed godt, at jeg er en simpel, enfoldig Kone, men jeg kan dog nok mærke, naar Folk gjør Nar af mig, og det har hun gjort mere end eengang.“ — „Ja, men hvad skulde De ogsaa i Ribe? Siig mig nu, holder De ikke en lille Smule af mig, for jeg har Dem virkelig kjær af mit ganske Hjerte.“ — „So jeg gjør, men hvad kan det hjælpe? Du reiser jo bort nu!“ — „Ja, men jeg kommer igjen, og hvis De længes efter mig, kommer jeg igjen efter et Aars Forløb, og hvad siger De saa om at boe sammen med mig i Kjøbenhavn?“ — „I Kjøbenhavn!“ udbrod hun, „ja det er det deiligste Sted, jeg kjender. Jeg har, som Du veed, kun været der eengang, og det var ijsor med Archimbold, men jeg glemmer aldrig, hvad jeg oplevede i de Dage.“ — „Ja, men hvad siger De da om at bosætte Dem der for bestandig og om at tage mig i Huset til Dem? Om Dagen passer De Deres Huus, og jeg maler, for det er Kunsten, jeg skal leve af; om Aftenen gaar vi paa Concert eller paa Komedie, og forresten ville

vi til alle Tider holde sammen og holde af hinanden." Hun sprang op af sin Kænestol, tog mig om Halsen og gav mig et Indeligt Kys. „Er det dit Alvor," sagde hun, „vil Du virkelig være hos saadant et uvidende Menneſte, som jeg er? Det har jeg ſaa tidt onſket og tænkt paa, men jeg har aldrig turdet tale derom." Jeg gjengjeldte hendes Kjerategn og ſagde: „Jeg ikke alene vil det, men jeg vil af mit ganſke Hjerte takke Dem for det." — „Men ſaa ſkal Du kalde mig Tante og ſige Du til mig, ligesom Eleonora." — „Ja, tusind, tusind Tak, sode Fru Bloitrum — nei allerkjæreste, lille Tante!" raabte jeg glad og tog hende om Halsen. Hun forſvandt et Dieblit og kom tilbage igjen med et Etui i Haanden. „See her, min Pige," ſagde hun, „tag dette herſens! Jeg havde betænkt at give det til Eleonora, for jeg bruger ikke længer ſaadanne Ting." Det var et koſtbart og ſmagfuldt Armbaand, ſammenſat af Guldlænker og ædle Stene, i hvilket der var udſtaaret Figurer og antike Hoveder. Tante vedblev: „See, det ſkal Du gaae med hver Dag, ſaa kommer Du til at tænke paa din gamle Tante og huſte paa, at Du har lovet hende kun at blive et Aar borte." Jeg fornyede mit Loſte; vi omfavnede hinanden endnu engang og begave os til Ho.

Næſte Morgen, da jeg vel var bleven paaklædt, gif jeg hen til det gamle Huus i Roſengaden. Hvor kjært det var mig, følte jeg mig dog ret tilpas ved den Tanke, at jeg ikke mere ſkulde boe der. Klokken var ti, og da

Papa og Mama paa den Tid pleiede at drikke Kaffe i Karnapstuen, troede jeg at træffe dem der, men der var hoerken Memester eller Kaffe, og en hoitidelig Stilhed syntes at hvile over hele Huset. — Jeg vilde see ind i Contoiret, men Døren var lukket ilaas — altsaa havde Papa slet ikke været der endnu. Jeg tog Veien hen ad Kjøkkenet til, og der endelig modte jeg Marie Stuepige, hvis smukke Ansigt havde faaet et særegent Udtryk, der tydede paa, at hun var i Besiddelse af en stor Nyhed. „Men hvor ere I dog henne Alle sammen idag?“ spurgte jeg. — „Vi har travlt,“ svarede hun. — „Hvorned?“ — „Kom kun herind, Frøken,“ svarede hun, „Fruen er saamen ligesaa rask nu som De eller jeg, og hun kan godt taale at see Dem.“ Jeg fulgte hende ind i det lille Værelse, hvor jeg engang havde faaet min Seng flyttet ned; der sad to ubekjendte kvindelige Væsner og drak Kaffe. „Frøkenen maa vel nok komme ind?“ spurgte Marie. Den ældste af de Kaffedrikkende nikkede. Marie aabnede Sovestuedøren for mig. Der var just ikke saa lyst som ellers, men jeg fik dog Die paa Mama, der laa i sin Seng og rakte en Haand ud imod mig. Hun saae ud som den personificerede Ulyksalighed, og der var i hendes lille blonde Ansigt kommet et hidtil aldeles ukjendt Udtryk, der grændsede til Stolthed. Jeg vendte mig lidt til Siden: der sad Papa aldeles forglemmende sin Værdighed paa et Hjørne af et Bord, men hans Holdning var glimrende, og den viste, at ethvert Spor

af Gigt var forsvundet, og det uagtet Vinden var Østen. Han nynnede den gamle Folkevise:

„Jeg drømte, jeg var ubi Himmerig“

og naar Papa nynnede den, har hans Tilfredshed naaet sit Hoidepunkt. Jeg vendte mig endnu mere til Siden. Der stod to besynderlige Gjenstande, og da jeg skulde see noiere til, var det — to Bugger, fra hvis sneehvide Ragner og duunfyldte Puder to bitteresmaa Ansigter med Pibestrimler og tillukkede Dine lode sig tilsynne. Jeg foltte en usædvanlig Varme omkring mit Hjerte og en ligesaa usædvanlig Fugtighed paa mine Kinder. Der er noget usigelig Fredeligt og Rorende ved saadanne smaa Ansigter, Noget, der minder om, at vi Menneffer have havt eller have i Vente en bedre Tilværelse end vor nuværende. Jeg lagde min Haand jagte paa de to smaa Pander, der vare fine og bløde som Atlass, jeg boiede mig ned over Mama og trykkede et varmt Kys paa hendes Læber, jeg vendte mig om til Papa, og han sluttede mig i sine Arme, — for første Gang i al den Tid, vi have kjendt hinanden. —

„See saa!“ tænkte jeg, „nu kan jeg rolig forlade dette Huus. Disse to Smaapusklingers Moder behøver ikke længer fremmed Hjælp for at have sin Blads.“ Derpaa listede jeg mig sagte ud af Bærelset og skynde mig tilbage til den venlige Tante, hvem jeg forkyndte den store Begivenhed; hun blev ogsaa glad og befalede sin Tomfru at tage Chokolade, som hun veed er min Dndlingsdrif.

Dg nu, dyrebare Jaqueline, kommer jeg snart, meget snart; endnu kun en halv Snees Dage her i Byen for at opmuntre Tante og for at see Mama fuldkommen vel, og saa iler jeg til Dig!

Tiende Brev.

Den 24de Mai 1865.

Helene til Jaqueline.

Jeg har idag været med ved Twillingparrets Daab, som blev fuldbyrdet hjemme i Karnapstuen. Jeg fortalte Dig nok ikke forleden, at den ene er en Dreng, den anden en Pige: mit underlige Familienstab er saaledes blevet forøget med en Søster, der ikke er min Søster, og en Broder, der ikke er min Broder. Alle Papas gamle Stamsfædres Navne ere idag tagne i Brug. Sonnen kom til at hedde: Kuno Leopoldus Maximilian von der Lihé, og Datteren Hilberta Regina. Da jeg kom hjem til Tante, laa der et Brev og ventede paa mig. Det var fra Leo, som fortalte, at baade han og Eleonora længtes efter mig, og at deres Lykke nu var juldstændig, thi hans trofaste Ven Demidoff havde pludselig og uventet overrasket dem med et Besøg. Han havde i en utrolig kort Tid tilbagelagt Rejsen fra St. Petersborg hertil, for, som han meente, endnu inden Bryllupet at overrække Eleonora den ivrigt eftertragtede Ring. Det var nemlig tilsidst lykkes den utrættelige Ven at finde hendes første Elsker, og at det havde været saa vanskeligt laa alene deri, at Hr. Kuvanoff havde

føgt at ophjælpe sine daarlige Formuesomstændigheder ved at ægte en gammel, grim, men hovedrig Fyrstinde, hvis Navn han, ifølge sin Families Onske, havde antaget.

Han havde paa Demidoffs Forlangende med Beæredvillighed udleveret Ringen, som han med stort Besvær fandt imellem sine Juveler og Pretiosa. „Den nydelige Slut!“ havde han sagt, „saa hun tænker endnu paa mig og paa vort lille Eventyr! ja det ligner hende, hun var altid saa sværmerist.“ —

I Morgen siger jeg Farvel til mine saa Bekjendte; i Overmorgen pakker jeg min lette Kuffert, og saa gaaer det, efter nogle Dages Ophold hos det unge lykkelige Par, sydpaa, indtil jeg naaer Maalet for mine Onsker: Neapel og mine trofaste Venner. Lev vel, til vi sees!

Marquien af Pombal.

Frit efter Michel Chevalier

(Revue des deux mondes, 1ste Septbr. 1870)

ved

S. P. Solst.

Marquien af Pombal, en af de mærkeligste Personligheder i det attende Aarhundrede, er født den 13de Mai 1699. Dengang hed han kun Sebastian Joseph de Carvalho, thi først som Minister blev han udnævnt til Greve af Ozeiras og Marquis af Pombal. Han tilhørte en gammel, anseet, men uadelig Familie og var en smuk, velvoxen Mand med regelmæssige Træk, et livligt, gennemtrængende Blik og en behagelig Stemmesklang. Han blev forelsket i en smuk ung Pige af god Familie, som han ægtede, og det var hans første Held. Først i October 1738, i en Alder af næsten 40 Aar, betraadte han Embedsveien, men han begyndte høit oppe, thi han debuterede som Gesandt ved Hoffet i St. James. I denne Egenskab lykkedes det ham at indlede Forhandlinger med den engelske Regjering i Anledning af endeel Forrettigheder og Begunstigelser, som man

havde tilstaaet engelske Underfaatter i Portugal, uden at England endnu havde tænkt paa at gjøre Gjengjeld. Han udvirkede, at Forholdet for Eftertiden blev ganske reciprokt, og det var en ikke ringe Dpreisning.

Fra London blev Sebastian Joseph de Carvalho forflyttet til Wien, og her maa han ogsaa have lagt en sjelden Fiinhed og Dydighed for Dagen; thi det Hof, hvorved han var accrediteret, sendte ham i en vigtig Mission til Rom, for at udjevne en Conflikt, der var opstaaet med den pavelige Regjering. Han skilte sig udmærket ved dette Hverv og tilveiebragte en fuldstændig Enighed. Strax efter sin Ankomst til Wien var han bleven Enkemand, og her giftede han sig nu anden Gang med en Niece af den berømte Marechal Daun. Under Paaskud af at han ikke kunde taale Klimaet i Wien, ansogte han om at blive kaldt hjem, og det lykkedes ham. Med sin unge Kone vendte han nu tilbage til Portugal i 1750, og her kom han snart i den Stilling, han egentlig onskede sig.

Da han kom tilbage til Portugal, døde Johan den Femte, svækket paa Sjæl og Legeme, i en Alder af tredsiendstyve Aar. Han havde ført en lang Regjering, thi han var næsten kun et Barn, da han besteg Thronen. Ludvig den Fjortende havde været hans Forbillede, men han havde eferrelignet ham mere i hans Feil end i hans gode Egenskaber. Ligesom han vilde han blande og forbause Verden ved sin Rigdom og Pragt; ligesom han havde han en Mani for at bygge, og han opførte derfor i

en rig og overlæstet Stiil den ene Kirke, det ene Palads efter det andet. Men til Forskjel for Ludvig den Fjortende overøste han den pavelige Etol og de geistlige Stiftelser med kongelige Gaver, hvorfor ogsaa Paven i sin Taknemmelighed gav ham Titel af „den Trofaste“, et Prædikat, som Kongerne af Portugal have beholdt siden den Tid. Ogsaa til Forskjel for Ludvig den Fjortende lod han sig udelukkende beherske af Geistligheden, og Munken Gaspard var i en lang Række Aar hans hoire Haand og hans første Minister.

Den nye Konge, Joseph den Første, der besteg Thronen i en Alder af fem og tredive Aar, manglede ikke Livserfaring, men havde ingen Smag for Regjeringsanliggender og Forretninger. To Partier stredes derfor om Magten, og i Spidsen for begge stod der naturligviis Præster. Munken Gaspard var Hovedmanden for det ene Parti, og Jesuiterne ledede det andet. Kongens Moder, en østerrigsk Prindsesse, der havde en stor Indflydelse paa Sønnen, opfordrede ham nu til hverken at slutte sig til det ene eller det andet af disse Partier, men at overdrage Ledelsen af Cabinetet til Carvalho, hvem hun holdt af for hans Kones Skyld — han var nemlig, som vi have hørt, anden Gang gift med en Østerrigerinde.

Carvalho begyndte altsaa i en Alder af een og halvtredsindstyve Aar at tage Regjeringens Tøiler. Han var paa eengang Krigs- og Udenrigsminister, men begge disse Portefeuilleer afgav han snart for at overtage

Indenrigsministeriet. Det skete paa en Tid, da alle de øvrige Ministre vare ham fuldstændigt underordnede. Det varede derfor heller ikke lange, før han med sin overlegne Aand og sin energiske Charakter var den egentlige Regent i Landet.

Han debuterede imidlertid ikke heldigt som Førsteminister. Han gjorde sig strax skyldig i en besynderlig Bildfarelse, der af Statsøkonomer i vore Dage betragtes som en ligefrem Dumbhed. Han betragtede de ædle Metaller som et Lands egentlige Rigdom og forbød derfor under de haardeste Straffe, at de udførtes af Riget. Paa samme Tid gjorde han visse Handelsgrene og deriblandt Handelen paa Brasilien til Monopoler og overdrog den brasilianske Handel til Compagniet Grand-Para eller Maragnon til største Skade og Ulempe for det Offentlige. Ligeledes gjorde han Vinudførslen til et Monopol og overdrog det til Compagniet Douro, som han overøste med mange andre Begunstigelser forresten. Dette Compagnies Agenter opbragte i den Grad Portugiserne ved deres Gjerrighed og Uforskammethed, at der udbrod et Oprør i Oporto den 23de Juli 1757. Der paafulgte en Proces, og i denne Sag inddroges ikke færre end 478 Individider. Den endte med, at sytten Personer dømtes fra Livet, og en stor Mængde andre straffedes med Fængsel og Confiskation af alle deres Eiendomme. Ganske anderledes bar Dronning Anna af England sig ad i et lignende Tilfælde. Denne Dronning havde i 1701 ligeledes bortgivet saa-

mange Monopoler, at Underhuset i et stolt og truende Sprog gjorde hende Forestillinger om denne Misbrug. Dronningen raadede ikke alene Bod paa dette Onde efter Evne, men takkede ogsaa Underhuset for den Fædrelandsfjærlighed, det havde lagt for Dagen.

At Bombals Tilboielighed til at være Diktator ogsaa havde sine gode Følger, viste sig paa en glimrende Maade, da en blomstrende By pludselig blev forvandlet til Ruiner. Om Morgenen den 1ste November 1755 odelagde et Jordstjælv, hvis Beskrivelse er bleven læst med Deeltagelse af Alverden, Byen Lisjabon og efterfulgtes af en anden ligesaa stor Ulykke, en forfærdelig Ildbrand, der opstod mellem Ruinerne og forplantede sig i et Nu til de Qvarterer, som Jordstjælvet havde sparet. Som en Følge af Jordstjælvet blev største Delen af Byen i syv Minuter forvandlet til en Gruus-hob, hvori 10,000 Mennesker begravedes. Det gjaldt nu om i en Hast at mode og afhjælpe alle de utallige Ulykker, der paa eengang væltede ind over Staden; Ildbranden skulde slukkes, de Dode begraves, de Levende opgraves, den forjærdede Befolkning beroliges, at begynde med Kongefamilien, der vilde sngte til Dporto; det gjaldt om at skaffe rigelige Levnetsmidler til Hovedstaden og at fordele dem mellem de ulykkelige Familier, der havde Intet at betale med, og paa samme Tid gjaldt det om at underkue Røverne, der ligesom Rovfuglene altid indfinde sig, hvor der er Ulykker paafærde. Bombal var Manden, der kunde sørge for Alt, og det

var umuligt at vise mere Omsigt, Aandsnærværelse og Fastsed. I saadanne Dieblikke er Enhver villig til at boie sig for den overlegne Aand, der intet Dieblif giver tabt, men er uudtømmelig i at finde paa nye Hjælpe-tilde. Han var Sjælen i Alt, og ham skyldtes det, at man siebliffelig begyndte paa at gjenopbygge Vnen endnu smukkere end tidligere. Han benyttede den uind-strænkede Magt, som Omstændighederne gav ham, til at udfille af Ministeriet et Par Elementer, der ikke blindt hen vilde boie sig for hans Willie, og erstatte dem med Andre, som han troede at kunne stole paa.

Han beundrede Colbert, og den første Brug, han gjorde af sin Magt, var at efterligne ham i at op-hjælpe Fabrikvæsenet ved Privilegier og finansielle Un-derstøttelser. Dertil anvendte han betydelige Summer, men uden noget egentligt Resultat, og det viste sig og-saa her, at den Slags Driehuus-Industri ikke har nogen Fremtid.

I 1758 indtraf der en uventet Begivenhed, der bragte hans Magt og Myndighed paa Høidepunktet og gav ham Veilighed til at gjennemføre en politisk Tanke, som længe udelukkende havde beskæftiget ham: denne Tanke var at hæve og løfte Kongemagten paa de privi-legerede Stænders Bekostning. Kongens Person blev nemlig Gjenstand for et snigmorderisk Overfald. Den 3die September blev Joseph den Første paa Veien fra Lissabon til Belem ramt af to Skud. Aarsagen til denne Forbrydelse var et Kjærlighedsforhold, som Kongen

stod i til den unge Marquise Teresa af Tavora. Det var i det Dieblik, Kongen begav sig hen til hende, at der blev skudt paa ham. Han fik Skuddene i Armen, og det viste sig snart, at hans Liv ikke svævede i Fare. I Begyndelsen fortaug man, hvad der var skeet; men Bombal, der havde sagt til Alle, at det var paa Grund af et Falb, at Kongen ikke kunde forlade sine Bærelser, tog den 12te December Maffen af, og nu kom Sandheden for Lyset. Som Ophavsmænd til Attentatet lod han øieblikkelig arrestere Hertugen af Aveiro, af Familien Mascarenhas, der endnu Dagen i Forveien havde fungeret som Overhofmester hos Kongen, Marquien af Tavora, Donna Teresas Svigerfader, hans Gemalinde, Marquise Leonora af Tavora, deres to Sønner og Greven af Attaguia. Nogle af Hertugen af Aveiros Tjenestefolk bleve ligeledes fængslede som Medskyldige. Paa samme Tid bleve alle Jesuiternes Boliger omringede af Tropper. Antallet af de Personer, der paa Grund af denne Sag arresteredes, blev efterhaanden meget betydeligt, og da de saagodtsom Alle hørte til den høieste Adel, gjorde deres Fængsling en ganske overordentlig Opsigt.

Den hele Procesførelse var ikke Andet end Komediespil: man tvang de Anklagede til at tilstaae ved alle mulige Torturmidler, og kun Hertugen af Aveiro og hans Domestiker slap for disse Qualer, fordi de tilstod paa Dieblicket. Marquise Leonora kom ikke engang i Forhør; hun blev indespærret i et Kloster, hvorfra hun

først afhentedes, da Dommen skulde oplæses. Alle disse Ulykkelige havde kun en eneste Advokat til at forsvare dem, og hans Indlæg blev neppe engang gennemlæst. Den 12te Januar 1759, en Maaned efter de Anklagedes Fængsling, faldt Dommen.

Den var opvordende grusom. Hertugen af Aveiro blev dømt til at raddrækkes levende og derpaa brændes tilligemed Skafottet. Samme Straf tilkjendtes Marquien af Tavora, og hvis Nogen i Fremtiden antog hans Navn, skulde han straffes med Tabet af alle sine Eiendomme. To af Hertugen af Aveiros Domestikker skulde levende brændes, og flere Andre dømtes til Galgen. Marquisen af Tavora skulde halsbugges. I Dommen erklæredes der, at der forelaa tilstrækkelige Beviser for, at Jesuiterne ikke blot vare Medskyldige, men at de vare de egentlige Anstiftere af Attentatet — Pombal ventede dog med at straffe dem. Den unge Marquise Donna Teresa blev sat i et Kloster og fik en Pension af Kongen — det hed, at det var hende, der havde opdaget Sammensværgelsen og afløret den ved sin Angivelse.

Den 13de Februar blev Dommen udført i hele sin Strengthed. Marquisen af Tavora henrettedes først; derpaa fulgte en af hendes Sonner, et udmærket smukt ungt Menneffe paa een og tyve Aar, hvis Resignation og Hengivelse henrev Mængden til Taarer; derpaa fulgte de Andre. Den Sidste var Hertugen af Aveiro, der sfreg og hylede som en Besat, inden han udaandede.

Efter Dramaet af 13de Februar kunde Pombal smigre sig med, at han havde kuet Adelen for lang Tid, thi han havde ikke blot indjaget den Stræk, men han havde slaaet den med Rødsel. I Mængdens Dine havde den tabt hele den Glands, der tidligere knyttede sig til den. Medlemmer af de fornemste Adelslægter vare blevne behandlede som de laveste Forbrydere og havde lidt de mest vanærende Straffe. Nu stod der tilbage for Pombal at knække Geistligheden, men han vidste forud, at det ikke var nogen let Sag.

For at faae Bugt med Geistligheden maatte han belave sig paa en haardnakket Kamp baade med Pave-magten og Jesuiterne: Pombal var dog ikke den, der frygtede for at binde an med nogen af dem. Pave-magten maatte han tillivs for at undrage Portugal dens souveraine Indslydelse, og Jesufelftabet havde i den Grad skaffet sig Indpas overalt, at det var ligefrem nødvendigt at tilintetgjøre og udrydde det. Den sidste Kamp var den vanskeligste, men det var ogsaa i den, at Pombal lagde hele sin utømmelige og uboelige Villiekraft for Dagen.

Det var netop i denne Epoke, at Jesuiterne havde næsten alle Europas Monarker imod sig. Det var allerede en rum Tid siden, at England havde fordrevet dem, og Frankrig, Spanien, Portugal og Neapel stode i Begreb med det Samme. Hertil kom, at Jesuiterne ved at slaae ind i en ny Retning, havde stødt en Mængde af deres tidligere Venner fra sig. Ikke tilfredse med at

indblande sig i Politiken, havde de — til Trods for deres Statuter — indladt sig paa store og omfattende commercielle Foretagender. Det var Ursagen til den bekjendte Proces mod Pater Lavalette, som der i sin Tid gif saamegen Ny af, og som havde tilfolge, at Ordenen blev fordreven fra Frankrig.

Bombal begyndte med at fratage Jesuiterne deres Bestillinger som Skriftefædre hos Kongen og Medlemmerne af den kongelige Familie, samt at forbyde dem at betrede det kongelige Palads. Pave Benedikt den Fjortende havde paa det strengeste forbudt dem at drive Handel, men de havde haanet den pavelige Bulle og trodsset hans Forbud. Bombal sendte derfor sin Fætter, Commandeuren af Almada, som Ambassadeur til Rom for at udvirke hos den hellige Stol, at Jesuiterne ikke blot bleve strengt irettesatte, men at deres Orden skulde underkastes gjennemgribende Reformers. Commandeuren af Almada var en aktiv ung Mand, der under hele sit lange Ophold ved Pavehoffet kun havde eet Maal for Die: ved ethvert optænkeligt Middell at knække Jesuiterne. Det lykkedes ham ogsaa at udvirke, at Cardinal Salbanha ved en pavelig Bulle blev beordret til — efter en foregaaende Undersøgelse — at reformere Jesuistifabet. Cardinal-Patriarken i Lissabon, Dom José Manuel, forbød dem at prædike og at jongere som Skriftefædre i sit Dioces, og de andre Biskopper i Portugal efterfulgte dette Exempel.

Saaledes stode Sagerne, da Attentatet af 3die Septbr. gav Bombal en velkommen Leilighed til at gaae videre. Tre af Jesuselskabets Medlemmer bleve af Domstolene erklærede for Ophavsmand til dette høiforræderiske Angreb paa Kongens Person og indespærrede i Fortet Junqueira, et af de affueligste Fængsler i Kongeriget Portugal. De bleve kastede i mørke Huller, hvor det var umuligt for dem at faae Samqvem med noget Menneske. Af de tre Jesuiter synes de To at have været ubetydelige Personer, som Ingen brød sig om, men den Tredie, Pater Malagrida, der dengang var halofjerdssindsthye Aar, var baade æret og afholdt i Lissabon. Han havde været Kong Johan den Femtes Skriftefader, og Dronningen havde behandlet ham som en Helgen og et Orakel. Det var derfor vanskeligt nok at faae Folk til at troe paa, at denne Mand var den egentlige Anstifter af et oprørende Kongemord. Alle de øvrige Jesuiter, der opholdt sig i Kongeriget, indespærredes paa en Landeiendom, der havde tilhørt Hertugen af Aveiro, og hvor de saagodtsom maatte lide Mangel paa det Allernødvendigste. Ordenens Godser og Eiendomme bleve sequesterede og fort efter inddragne til Fordeel for Kronen.

Men for at kunne straffe Malagrida og hans Ordensbrødre paa Livet behøvedes der — ifølge den portugisiske Geistligheds Privilegier — den hellige Stols Samtykke. Der blev altsaa indledet Forhandlinger i den Anledning i Rom, og Bombal lod det ikke her

mangle paa kostbare Presenter i Guld og Diamanter, kunstfærdigt Sølvarbeide og fadsisse Porcellainsfager. Det lykkedes ham ogsaa, skjøndt ikke uden store Vanskeligheder, at opnaae det Væsentligste af det, han onskede; men nu gav han pludselig Sagen en ganske ny Bending. Det var ikke længer paa Grund af Attentatet paa Kongens Person, at Malagrida blev anklaget, men han blev stillet for Inquisitionen som anklaget for Kjetteri. Hvorpaa støttede sig da denne Anklage?

Det viste sig ogsaa her, at Had er ligesaa opfindsom som Kjærlighed, og man fandt snart et tilstrækkeligt Baastud. De Videlser, som Pater Malagrida havde gennemgaaet i Junqueira, i Forbindelse med den komplette Afspærring fra al menneskelig Omgang, havde haft en fordærvelig Indvirkning paa hans allerede i Forveien skrøbelige Hoved. Han havde Syner paa Syner, og i denne Sjælstilstand skrev han, under Titelen: „Den hellige Annas Liv“, et Bæv af theologiske og skolastiske Udskeielser, som han indbildte sig, at den hellige Anna selv havde dikteret ham. Til dette vanvittige Produkt henholdt man sig, og paa Grund af det overgav man ham til Inquisitionen, der naturligviis domte ham til Baalet og var glad over, at det paa samme Tid kunde gjøre den almægtige Minister en Behagelighed og tilføie Jesuiterordenen, som den hadede, et føleligt Saar.

Den ulykkelige gamle Mand blev fort til Retterstedet den 2den Septbr. 1761 tilligemed een og halvtredstindstyve Andre. Landets Store og alle fremmede

Ambassadeurer vare indbudne til at overvære dette Skuespil, saaledes som det er foreskrevet i Philip den Andens Reglement for Autodaférne. Logerne vare propfulde af de fornemste Adelslægter i Portugal. Skaffottet, paa hvilket Dommen skulde oplæses for de ulykkelige Slagtoffere, var bygget som et Amphitheater og pragtfuldt dekoreret. Malagrida gik i Spidsen, understøttet af to Benediktinere og to fornemme Herrer, der efter Skik og Brug skulde ledsage ham som Faddere. Han var den Ænfte af de Domsdomte, der var i Tænker. Han maatte høre paa en lang Dplæsning, der erklærede ham „skyldig i Vogn, falske Spaadomme og græselig Ugudelighed“ og endte med at stemple ham som en forfærdelig Kjætter. Da Dplæsningen var endt blev han af Erkebiskoppen af Sparta berøvet alle sine geistlige Værdigheder, og derpaa slæbtes han hen for Tribunallet, der indrømmede ham den Begunstigelse, at han maatte blive qvalt, inden han kastedes paa Baalet.

I hele denne Mellemtid havde Bombal ikke været ledig. Allerede den 28de Juli 1759 udslede han et Edikt, der forordnede Jesuiternes Fordrivelse fra Portugal, og hvorefter enhver Portugiser, der gjorde sig skyldig i at hjælpe en Jesuit ind i Kongeriget, eller modtog ham i sit Huus eller stod i Brevveksling med ham, skulde straffes med Døden. Som en Folge deraf bleve sexhundrede Jesuiter bragte ombord paa et Skib, som skulde afgaae til Civita vecchia. Efter en Reise paa syv og tredive Dage landede Skibet ved sit Bestem-

mæssessted og satte Jesuiterne iland paa Strandbredden. Aldrig saasnart kom Efterretningen herom til Rom, førend Paven sendte en Courer til sin Nuntius i Lissabon med Bemyndigelse til at overgive de fængslede Jesuiter til den verdslige Ret, dog med den Tilføielse, at denne Tilladelse skulde være uden Følger for Fremtiden. Forssjellige andre Breve fra Paven opfordrede Kongen til at vise Skaansel og bad hem i de mest vorende Udtryk om at lade sig noie med de Reformere, som hans Forgænger, Bendikt, havde forordnet. Paa samme Tid besværede Hs. Hellighed sig over Commandeuren af Almadas Opforsel, og han anholdt tillige om, at hans Nuntius maatte faae Leilighed til at gjore sig bekjendt med Processakterne og undersøge, hvad det var for Forbrudelser, der egentlig var Tale om.

Denne Pavens Imodekommen tilfredsstillede ikke Pombal. Han henvendte en skarp Skrivelse til det pavelige Hof, men dette vilde ikke give nderligere efter. Den portugisfste Regjering begyndte nu at vise sig kold, utilfreds og uhøflig mod den pavelige Nuntius. Denne, der folte sig krænket over denne Opforsel, lod være at lade sit Palads illuminiere, da Kongens Broder holdt sit Bilager. Umiddelbart derefter fik han Ordre til at forlade Lissabon i Lobet af fire Dage, og han var nødt til at adlyde uden engang at faae Lov til at tale med den franske Ambassadeur, som faa Timer forinden Afreisen kom for at sige ham Farvel.

Kongen, der paa eengang var meget devot og meget forlystelseslyg, lod sin Minister raade, og denne, der havde fast besluttet at knække enhver Modstand, betænkte sig intet Dieblik paa at lade Enhver fængsle, der vilde modsætte sig hans Willie. Flere af de fornemste Dignitarier baade i Stat og i Kirke maatte uden at domfaldes gaae i Vandfngtighed; men hvad der satte hele Lisfabon i Skræk var, at to af Kongens Brødre, Dom Antonio og Dom José, med en Escorte af fyrgetyve Ryttere pludselig transporteredes til Carmeliterklostret Busjaco med strengeste Ordre til ikke at forlade det uden Kongens Tilladelse. Alt dette foregik, inden Pater Malagrida havde udstaaet sin Straf.

Aldrig saasnart vare Jesuiterne fordrevne fra Portugal, før Pombal begyndte alvorligt at tænke paa, hvorledes han skulde faae Jesuselskabet juldstandigt tilintetgjort og udslettet. Det gjaldt om at faae Paven til at ophæve Ordenen, men Paven var en afgjort Ven af Jesuiterne, og hans forste Minister, Cardinal Torrigiani, var dem hengiven med Liv og Sjæl. De tre bourbonske Hoffer i Frankrig, Spanien og Neapel havde banlyst Jesuiterne fra deres Territorier, fordi de betragtede deres Ophold i de respektive Lande for uforeneligt med Kongemagtens Sikkerhed. Pombal deelte ikke alene denne Anfkuelse, men efter Attentatet af 3die Septbr. udtalte han endog saa med stor Energi, at „en halvhundredaarig Krig med en af de største Magter i Europa vilde ikke være nær saa fordærvelig for Kongen og

hans Myndighed, som at have Jesuiterne indenfor sine Grændser." At forjage dem var kun et utilstræffeligt Palliativ, thi en anden Konge eller en anden Minister kunde igjen kalde dem tilbage; men at opløse Ordenen ved en pavelig Bulle var det eneste virksomme Middel til at blive dem qvit for bestandig. Dog stodte han paa Hindringer hos Kongen — ikke fordi denne var en Ven af Jesuiterne, men fordi han længtes efter at komme paa en god Fod med Paven, og det var ikke Veien. Ulykkeligvis gav Clemens den Trettendes Forkjærlighed for Jesuiterne Pombal et Vaaben i Hænderne, som han ikke glemte at benytte. I 1765 lod nemlig Clemens den Trettende udgaae den bekjendte Bulle *Apostolicum pascendi munus*, der bekræftede Jesuiterordenen i alle dens Rettigheder og fornægte alle de pavelige Breve og Buller, der i Tidernes Løb vare udstedte til Gunst for den, og som Parlamenterne i Frankrig nylig offentlig havde opbrændt. Pombal betragtede denne nye Bulle som en Haan imod alle Europas Souverainer og en Handske, der blev kastet til dem. Fra dette Synspunkt fik han ogsaa Kongen til at betragte den, og efter hans Befaling gjendrev Kronens Generalprocureur Bullen.

Sagen var allerede vel forberedt, da Pombal foreslog Cabinetterne i Versailles og Madrid, at de collectivt skulde opfordre Paven til at ophæve Jesuiterordenen og afskedige Torrigiani, der beskyttede den. Flere Historikere, og deriblandt Hr. de Saint-Priest i hans „De-

suiternes Fald", have givet den franske Premierminister, Hertugen af Choiseul, Æren for at have taget Initiativet i denne Sag; men der er senere fundet et Brev i Justitsministeriets Archiv i Lissabon, der viser, at Sagen forholder sig ganske anderledes. Det er et Brev fra Hertugen til den franske Chargé d'Affaires i Lissabon, hvori Hertugen paalægger denne at tilbagevise Marquien af Bombals Forslag og Forestillinger; men Hr. de Choiseul slog hurtigt om, da han fik at vide, at Hoffet i Madrid havde besluttet at gjøre fælles Sag med den portugisiske Minister. Bombal havde ogsaa en anden endnu dristigere Tanke; den gik ikke ud paa mindre end at opfordre Paven til at affæste de Misbrug, der i Tidernes Lob havde indsnæget sig i den romerske Kirke; Hertugen af Choiseul forestillede ham det Færlige i et saadant Forsøg og fik ham til at opgive det. Man indskrænkede sig derfor til i Rom at andrage paa Jesuiterordenens Ophævelse, og man gjorde det med langt mere Skaansel, end Bombal havde tilfattet. Sagen trak ogsaa i Langdrag, og det tegnede allerede til, at der ikke vilde komme Noget ud af det Hele, da den pavelige Stol igjen ved et uoverlagt Skridt gav sig til Priis for sine Modstandere.

Hertugen af Parma, Infant af Spanien, havde fundet det hensigtsmæssigt at følge Frankrigs, Spaniens, Neapels og Portugals Exempel og at jage Jesuiterne ud af sit Fyrstendomme. Paven, der havde tiet ligeover for de større Magter, troede, at han kunde tillade sig

at straffe Hertugen af Parma og tog sin Tilflugt til det rustne Løn, der i tidligere Dage havde gjort saamange Mirakler.

En Bulle af Januar 1768 udslyngede Banstraalen mod Prindsen af Parma og alle dem, der havde staaet ham bi, samt løste hans Undersaatter fra deres Trofskabsed imod ham. Hertugen af Parma var nærbeslægtet med Kongerne af Frankrig, Spanien og Neapel, og det var derfor intet Under, at de Alle som Een sølte sig fornærmede og forlangte, at Bullen skulde tages tilbage. Indtil videre lagde Kongen af Frankrig sieblikkelig Beslag paa Avignon. Bombals Forslag gik ud paa, at Magterne i Forening skulde forlange Tilbagekaldelsen af Bullen og Ophævelsen af Jesuiterordenen og, i Tilfælde af et Afslag, besatte Pavestaten uden videre. Den franske Ambassadeur, Hr. d'Alubetterre, fik det Hverv at forelægge H. S. Hellighed Magternes Beslutning. Det gjorde han i en høitidelig Audients, og Clemens den Trettende blev saa forstenet og forfærdet over dette Forlangende, at han ikke kunde faae et Ord over sine Læber; nogle Dage efter døde han ganske pludselig. Hans Efterfølger, Ganganelli, der antog Navnet Clemens den Fjortende, udstedte den 23de Juli 1773 Bullen Dominus redemptor, der ophævede Jesuselskabet — men det kostede meget, inden han bekvemmede sig til det. Ved alle disse Forhandlinger holdt den portugisiske Minister sig klogelig i Baggrunden. Cardinal-Ambassadeuren i Frankrig vilde ikke engang tillade ham at tage Deel i

de utallige Conferentser, der afholdtes af Repræsentanterne for det bourbonske Huus. Som en klog Mand tog han sig det slet ikke nær, men sagde til en af sine Colleger, at han helst vilde blive borte fra en Forsamling, hvor man fra den ene Side ikke vilde sige Andet end Per omnia sæcula sæculorum, og fra den anden Side: Amen.

Men med alt det fik han dog Tid til at iværksætte en Mængde gavnlige Reformer i det Indre. Den offentlige Underviisning, der var geraadet i Forfald, gjorde han Alt for at ophjælpe. I de forskjellige større Byer oprettede han Skoler, hvori der efter forskjellige Methoder undervistes i Latin, Græsk og Hebraisk. I 1761 stiftede han et adeligt Collegium, for at Sønerne af de fornemmere Samfundsklasser kunde faae Deel i den almindelige Oplysning og gavne Fædrelandet i de Stillinger og Embeder, som de senere skulde beklæde. Som et Beviis paa, hvorvidt han bragte det i denne Retning, ville vi blot anføre, at da den franske Chargé d'Affaires Montigny skulde gjøre en Indberetning til sin Regjering om Underviisningsvæsenets Tilstand i Portugal, kunde han anføre, at der i dette lille Land var 837 Skoler af første og anden Rang. I 1768 oprettede han et kongeligt Trykkeri og et Censur-Collegium, der til Trods for dets Navn var en liberal Institution, thi det afløste Bispernes Censur, som var almindelig forhadet, fordi den forfulgte enhver friere Uttring af Tan-

fen. I 1772 beffjæftigede han fig med Universitetet i Coimbra, der var blevet forkludret af Jesuiterne, og det lykkedes ham ogsaa her, som overalt, at tilveiebringe Orden.

Ligfaa i den civile Lovgivning kan man takke ham for mange gavnlige Reforme og for Affjæffelsen af en Mængde Misbrug. Ved et Edikt af 2den Juni 1774 skaffede han Finantsvæsnen en bedre og indfigtsfuldere Bestyrelse; han gjorde det vanskeligere for Creditorerne at fangfle deres Skuldnere; han gjorde Indfrankninger i Forældrenes Ret til at bortgifte deres Born imod deres Billie; han ophævede Forffjellen paa gamle og nye Christne, hvilke Sidste vare dohte Bøder. Og endelig gjorde han Ende paa den Misbrug, at en Masse af offentlige Entbeder ligesrem gif i Arv fra Fader til Son.

Pigeoverfor Udlandet hævdede han med Fasthed sit Lands Værdighed og Uafhængighed. I Anledning af at engelske Krigsskibe havde krænket det portugisfke Territorium, tvang han dette Land til at sende en Ambassade til Lisabon for at tilbyde Opreisning. Spanien erklærede Portugal en uretfærdig Krig, som han gif seierriig ud af. Til Trods for den overlegne Styrke, hvormed Spanierne vare trængte ind i Portugal, funde de Intet udrette og maatte trække sig nufeligt tilbage igjen. Ved denne Leilighed gav Pombal Hæren en langt bedre Organisation, end den tidligere havde havt. Han var Skuld i, at det lille lusitanfke

Monarchi i en lang Række Aar betragtedes med Agtelse af det øvrige Europa.

Smidlertid nærmede Kongen sig til Graven. Efter nogle Anfald af Apoplexi bukkede han under den 20de Februar 1777 og efterlod Thronen til sin Datter Doña Maria, en Fyrstinde, der var uvenlig stemt imod Pombal og villig til at lytte til hans Fjenders Bagvaskelser. Da Kongen døde, overgav han sin Datter et Brev, der skulde tjene hende til Rettejor for Fremtiden. Det Mærkeligste ved dette Brev, var at Pombal ikke blev nævnt deri med et Ord. Det var dog ikke saa underligt, thi vel havde Pombal under Kongens syv og tyveaarige Regjering udrettet store Ting, men Kongen havde i disse syv og tyve Aar bestandig følt sig trykket af hans Overlegenhed og af hans uboielige Villie, der ikke taalte nogen Modstand. Kongen havde fundet sig i at spille som Regent en underordnet Rolle, fordi han derved fik Lov til i Privatlivet at følge sine Tilboieligheder og holde sig borte fra Forretningerne, som han ikke holdt af at befatte sig med. Hans Stolthed som Souverain fandt sin Regning ved, at en Anden forstod at hævde Kronens Værdighed udadtil; men han følte det Uag, han bar, og det var naturligt at han tilsidst følte sig træt deraf. Den Taushed, han i dette sit sidste Efterladenskab bevarer angaaende Pombal, er et Vidnesbyrd om denne Træthed.

Neppe havde Kongen lukket sine Dine, førend Reaktionen mod Pombal, der dengang var otte og halvfjerd-

jindstnye Aar, tog sin Begyndelse; denne stolte Minister, denne hoffærdige Mand maatte i de Aar, han endnu havde tilbage, finde sig i mangfoldige Skuffelser og taale Krænkelse, som han aldrig havde drømt om. Udenrigsministeren, Cardinal da Cunha, der var den af hans Colleger, som han stolede mest paa, sagde til ham alle- rede paa Kongens Dødsdag: „Træk Dem tilbage! De har Intet mere at gjøre her!“ Imidlertid beholdt Tronningen ham dog som Indenrigsminister, men han havde tabt al Magt og Myndighed, og man modarbejdede ham fra alle Sider. Man aabnede Fængselsdorene i Fortet Junqueira for Hundreder af Ulykkelige, hvis Liv i dette Helvede havde været en langsom Tortur. Deres ud- tærede Ansigter, deres Haar, der vare blevene hvide for Tiden, deres Rykker og deres lidende Udseende vare i den lissabonske Befolknings Dine en levende Anklage imod Pombals Barbari og Despotisme. Marquien af Alorna og de Medlemmer af Slægten Tavora, der ikke vare faldne for Boddens Haand, erklærede, at de ikke vilde modtage den Naade, man tilbød dem, men for- langte at blive stillet for en Domstol. Det tilstodes dem; de bleve erklærede for uskyldige og vendte tilbage til deres forrige Stillinger. De ansøgte nu om, at deres Families Proces maatte blive revideret, og det indrom- medes dem ogsaa.

Den nedsatte Domstol, der bestod af de mest an- seete Mand i Landet, kom til det Resultat, at kun Her- tugen af Aveiro og hans Domestiker havde gjort sig skyl-

dige i Kongemord; men der er en Omstændighed, som svækker Betydningen af dette Resultat: Dommerne vare kun en eneste Gang forsamlede og det i Dronningens Palais, og de havde Ordre til ikke at stilles, for de bleve enige.

Pombal mærkede, at han var i Unaade og indgav sin Demission; den blev modtagen ved et kongeligt Dekret den 14de Marts, tre Uger efter Joseph den Førstes Død. Dekretet var affattet i velvillige, næsten smigrende Udtryk; det sikrede ham ikke blot alle hans Indtægter, men tilføiede endnu to nye Commanderier. Det var dog kun et Haablik for Stormen. Reaktionen og hans Fjenders Hævntørst greb hver Dag mere og mere om sig. Hver Dag udkom der nye Pamphleter mod den unlig afgaaede Minister. Dronningen, der gav efter for den offentlige Mening, besluttede sig til at lade Pombal underkaste et juridisk Forhør i Anledning af et Par Fakta, som han havde fremhævet i et af ham udgivet Forsvarsskrift. Det var klart, at Staausjels Tid var forbi. To Dørighedspersoner begav sig til Pombals Slot for at underkaste ham et Forhør. De begyndte den 9de October 1779, og fra denne Dag maatte Pombal betragte sig som en Anklaget og være forberedt paa Alting. Han var dengang firfjendstyve Aar, og hans Sundhed var nedbrudt. Efterat det officielle Forhør var endt, blev han underkastet et mere confidencielt, hvis Resultater alene skulde forelægges Dronningen. Det første Forhør havde varet fra den 9de October 1779

til den 15de Januar 1780; hvorlænge det andet varede, veed man ikke med Sikkerhed. Begge disse Forhør bevares i Justitsministeriets Archiv, og de Uddrag af dem, der ere forelagte Offentligheden, gjøre et piinligt og nedslaaende Indtryk; men en Deel af den Jammerlighed, som de afsløre, maa naturligviis tilskrives Pombals fremrykkede Alder. Han, der saalidt havde bekymret sig om Andres Liv og Frihed, syntes at være i en dødelig Angst for, at man nu skulde tage Repressalier, og for at trække sig ud af det tog han sin Tilflugt til tomme Benægtelser og jammerlige Udflugter. Proceduren endte den 16de April 1781, og Demmerne vare eenstemmigt af den Mening, at han var en Forbrønder og, fortjente en exemplarisk Straf, men at Dronningen — af Hensyn til hans Alderdom og Svaghed — havde ladet sig røre af hans Bonner. Han blev forviist fra Hoffet og skulde ophelde sig i tyve Meils Afstand. Alle de, som han havde krænketh, eller som havde Stadeserstatninger at fordrø hos ham for de Lidelser, de havde udstaaet, kunde for Domstolene kræve ham til Regnskab. Denne sidste ubarmhertige Bestemmelse gjorde ham til et Bytte for hans Fjenders Efterstræbelser og udsatte ham i hans sidste Dage for Anklager, Bagvaskelser og Fornærmelser. Endelig befriede Doden ham for denne sorgelige Skjebne: han udaandede den 8de Mai 1782, ti Maanedes efter det Dekret, der paa en saa grusom Maade havde be-naadet ham.

Cahirahs ældre og yngre Moscheer.

Af

Profesjor Dr. A. F. Mehren.

Baade med Hensyn til det Ydre og Indre er der en væsentlig Forskjel mellem de ældre arabiske og de yngre Moscheer, opførte efter den tyrkiske Occupation 1517; hine ere sædvanligen massive, firkantede, langagtige Bygninger, der have eet à to Minareter, sædvanlig inddelte i Afstæder eller Gallerier, to, tre indtil fire, som opløses i Ramadhan og paa de store Festsdage med smaa udhængte Lamper, og hvorfra Mueddzin kalder de Troende fem Gange daglig til Bøn. Deres Form er sædvanlig fire-, sex- eller ottekantet, undertiden af lidt klodset Construction, og de ende ofte i et turbanagtigt Ornamment over den afstumpede Top. Imellem Minareterne have sig da stundom een eller flere større Kupler som Tegn paa, at en saadan Moschee indeholder en eller

anden Fyrstes eller Helligs Grav. De nyere tyrkiske have derimod som oftest Form af en Klotunde, hvis Loft hæver sig paa forskjellige Steder til større og mindre Kupper, af hvilke den største i Midten sædvanlig bærer en pragtfuld Lysekrone. Minareterne, aldeles forskjellige fra de ældre, ere slanke, spidstillobende Soiler af en meget let Bygning og have kun ganske smaa Gallerier. I almindelig kunstnerisk Henseende har den arabiske Bygningskunst, skjondt i mange Tilfælde understøttet ved Christnes Hjælp, neppe nogensinde kunnet opvise de uforlignelige Skjønhedsmonstre, der fængsle Blikket i Italien; den lider af en klobset Ensformighed, og kun i Ornamentfaget træder en eiendommelig Elegance frem. Træde vi ind i det Indre af en saadan Helligdom, hvorfor den første nundgaaelige Betingelse er at afføre sig den ydre Fodbedækning, iagttage vi igjen en væsentlig Forskiel mellem de ældre og nyere Moskeer; ved hine maae vi atter skjælve mellem de store og smaa. De store, ogsaa kaldte Samier, hvor der regelmæssig om Fredagen holdes Gudstjeneste bestaaende i en Tale fra Prædikestolen og Koranlæsning fra den overforstaaende Estrade, indeslutte i deres Midte en aaben firkantet Plads; midt i denne finde vi enten et Vandbassin, bestemt til de inden Indtrædelsen i den indre Helligdom nødvendige Ablutioner, eller, hvor den strenge Hanafitiske Sekt har gjort sig gjældende, en prægtig Fontaine med smaa Marmorbassiner, der optage det til Afvaskning nødvendige Vand gjennem en Kran, anbragt paa Hovedbassinet. Sæd-

vanligen ere de nærmest omgivende Partier beplantede med Zivplanter; undertiden haver sig et Par Palmer eller Sykomorer, der udbrede en eiendommelig Fred og behagelig Stemning over Stedet. Rundtom denne aabne Plads ere Bedesalene „Liwan“, benævnedes efter Veligheden: den sydlige, som vender mod Mekka, den nordlige, den vestlige og den østlige. Af disse er Liwanen, der ligger i Riblaretningen og vender mod Mekka, den vigtigste. Taget bæres sædvanlig af flere Rækker Marmorsoiler, der tillige fra alle fire Sider afgrændse den aabne Plads. Det Indre er omtrent det Samme overalt: Mekkaretningen angives i hver Liwan ved en Nische, hvis Baggrund som oftest er belagt med smukke Mosaisker eller Sculpturarbejder i Marmor; tæt ved Riblanischen til Høire er Prædikestolen, ofte udført i Steen eller Marmor, idet man stiger op ad en 10 à 12 Trin høi Trappe, aflukket forneden med en Dør; ligeoverfor er den til Koranlæsning bestemte Estrade. Rundt om Gesimserne løbe hyppig pragtfulde Indskrifter, indeholdende deels Koranvers, deels Sultanens Navn og Aaret for Moscheens Opførelse; lignende Indskrifter ere i Almindelighed indhugne i Idermurene og kaldes Thirâz. Da de ofte indeholde en eller anden historisk Antydning, var det mig magtpaaliggende at samle en saa stor Mængde af dem som muligt. Gulvet, der i Almindelighed er dannet af Marmormosaisk i forskjellige Farver, er belagt med Palmebastmaatter, hvorpaa de Troende deels forrette deres Bonner, deels efter endt Andagt hengive sig

til en Hvile, hvis Behagelighed forøges ved Stedets Kølighed; Moscheerne ere i Reglen hele Dagen aabne.

Bed de mindre Moscheer eller Bedesteder, bestemte til Privatandagt, uden at der om Fredagen holdes offentlig Gudstjeneste, fattes den store aabne Midtplads; denne repræsenteres indvendig i selve Moscheen af en firkantet Plads, sædvanlig belagt med Marmorgulv, der paa en lignende Maade er omgiven af de fire lidt op-
hoiede Pirvaner, af hvilke sjelden andre end den sydlige og den nordlige have opnaaet nogen Udvikling; de to andre mod Ost og Vest ere kun forhaanden i formindsket Maalestof for Symmetriens Skyld og optages for en Deel af de tæt ved hinanden anbragte Portaler, som oftest forsynede med meget kunstigen i Træ eller Marmor udfaarne Gitter, der kunne aabnes for at frembringe Lufttræk og Kølighed, en Omstændighed, der i de store Gåmier er overflodig ved det, rundt omgivet af Soilerækker, sig befindende aabne Rum. Idet den sydlige Pirvan altid ansees som den helligste, finde vi under Islams nærværende Oplosningstilstand sjelden mere end denne ene bevaret, stundom i det Høieste den overforliggende nordlige; de øvrige ere ofte forvandlede til Gruushobe, de smukke Anlæg forstyrrede og Vandbassinerne opfyldte med Gruus. Bagved de mindre Moscheer er et i Almindelighed stinkende Vandbassin, hvis Vand kun eengang aarlig fornyes, og netop derved ansees for helligt, men som desværre ved sine nephitiste

Dunster aldeles harmonerer med den Stagnationstilstand, der om kortere eller længere Tid, afhængig af Europas politiske Udvikling, vil, i det Mindste i de Europa nærmest berørende Lande, Ægypten og Syrien, medvirke til Tilintetgjørelsen af det raac Barbari og Vankundigheds Værke, der næsten er ensbetydende med Islam i dens senere Udvikling. — De nyere Moscheers indre Indretning er noget forskjellig fra de ældres. Den indre Notunde er en med kostbare Tæpper belagt Bedesal, hvis Loft bæres af en Mængde Marmorsoiler; undertiden hvælve sig forskjellige Kupler om en større i Midten, som i Almindelighed alle bære nedhængende Lampekroner. Da Moscheerne næsten altid staae aabne, bygger en utal- lig Mængde Smaaflugle deres Rede her, og de forstyrres aldrig. Stedets Pragt, Fuglenes Kviddren og den over det Hele udbredte Stilhed frembringer en gripende Virkning, og man forstaaer, hvorledes Câhira's ulykkelige Befolkning med Velbehag søger hen til disse Steder for i en Times Tid at udhvile sig paa de bløde Tæpper og glemme sin elendige Tilværelse. I Almindelighed er især ved de ældre Moscheer en Plads anvendt til Skole, Madrasa, hvor der tilforn gaves Undervisning i forskjellige Videnskaber, men hvor for Diebliffet, med Undtagelse af Hoiskolen i Gâmi el-Uzhar, kun Born indøves i Koranlæsning og Skrivning. En Imân læser her et Vers af Koranen for en Snees Dreng, der gjentage det, alle paa eengang i Munden paa hverandre, efter Afskrift paa Bliftavler. En Cisterne med Drikke-

vand findes som oftest ved Hovedindgangen til de større Gâmier, en saadan, kaldet Sebil, fyldes et Par Gange aarlig og understøttes ved Legater; den bestaaer i Almindelighed i en lille, halvcirkelformig, fremspringende Bygning med smukke Gitter, bag hvilke paa Kanten af det indenfor staaende Marmorbassin findes Bægre til de Forbigaaendes Brug, eller, som i Orkenen udenfor Byen, der er blot anbragt et Sugerør af Metal i Muren, hvilket fører ned i Cisternen. Den Drickende maa da selv med nogen Anstrengelse suge Vandet op, men vinder i alt Fald derved at faae det saameget koldere og friskere. Ofte ere disse Sebiler opførte med kunstnerisk Smag i to Etager med fremspringende Galleri, og over de smukke Gitter læses Koranvers eller forskjellige Arter moderne Poesi. Naar man erindrer, at Câhirah ligger midt i en Ørk, hvortil alt Vand maa føres op fra Nilen, vil man let indsee Hensigtsmæssigheden af disse Cisterner, som høre til de ikke sjældne Fromheds og Bøddighedens Bærter.

To Tegninger til Passionsskuespillet i Oberammergau.

Af

S. P. Holst.

For at gjøre Skildringen af det ovennævnte Passionsskuespil saa anstuelig som muligt, onskede jeg i forrige Hefte at ledsage den ikke blot med en Tegning af Stuepladsen, hvis eiendommelige Indretning derved er bleven Læserne mere forstaaelig, men ogsaa med Tegninger af et Par af Hovedpersonerne, Christus og Maria. Det Sidste lykkedes mig ikke paa Grund af en Forsinkelte hos Kynografen. Idet jeg derfor er nødt til at lade Tegningerne komme bagefter, er det mit Haab, at den Interesse, jeg onskede at vække for disse mærkelige Skuespil, endnu er saa levende, at de alligevel ville være velkomne.

At Christus blev udført af Billedsfarereren Joseph Mair har jeg allerede anført; Maria udførtes af

Franciska Flunger, Datter af en Tegnelærer Tobias Flunger, der i 1850 spillede Christus, og i 1860 og 1870 Pilatus. For den historiske Fuldstændigheds Skyld tilføier jeg, at Judas i 1870 udførtes af en Billedstøber Gregorius Ledner, om hvem H. C. Andersen, der ti Aar tidligere saae Judas udført af den samme Ledner, udtaler sig med Beundring: „Han

blev fremstillet med gribende Sandhed," siger Andersen; „mesterlig var Maaden, hvorpaa han i Synedriet saae og talte Solvpingene; man folte sig rystet ved hans Fortvielse og Død; her var ikke Tale om at virke paa Tilskuerne, at gjore glimrende Udgange og vinde

Bifald, men det var siensynligt, at Fremstilleren gennemlevede i sig selv Alt, hvad Judas havde lidt." En graastægget Billedskærer Jacob Hett var Petrus, og det gjør mig ondt, at jeg ikke ogsaa kan meddele en Ufbildning af ham, thi vist er det, at jeg hverken hos Malere eller Billedhuggere nogenfinde har seet en Skitse, der i den Grad gjengav det ideale Billede af en Petrus, saaledes som det nye Testamente har leveret os det. Naar jeg endelig tilfoier, at Annas blev udført af en Billedskærer, Gregorius Stadler, og Herodes af en Tegnelærer ved Navn Paul Lang, saa vil man allerede heraf see, hvorledes Hovedpartierne næsten uden Undtagelse vare i kunstfærdige og kunstforstandige Hænder. De, der besøge Oberammergau ad Aare for at see Passionsstuespillet, ville heller ikke forglemme, inden de tage bort, at forsyne sig med en eller anden billig Erindring om Beboernes sjældne Kunstfærdighed i at udføre bibelske Billeder. Det rigeste Udvalg findes tætved Postgaarden hos Joh. Lang, hvor jeg iblandt Andet saae et virkeligt Kunstværk, en Gjengivelse af Leonardo da Vinci's Nadver, der, medens jeg var der, blev kjøbt af en Engländer.

Molière paa Dansk.

Molières Lysspil, oversatte af B. Arnesen Kall.
(Andr. Fred. Høstis Forlag.) Kbhvn. 1870. — Tartuffe
eller den Skinhellige, Komedie i fem Handlinger af Molière,
oversat af Alfred Kliché. (Schuboths Boghandel.)

Er en Forfatter overhovedet i Besiddelse af nogen produktiv Gøne, vil det altid være lettere for ham at frembringe originale Arbejder end at oversætte fremmede Digterværker paa sit eget Sprog; det vil være det af den simple Grund, at man lettere finder et smukt og syldestgjørende Udtryk for sin egen end for Andres Tanker. Og skal et Digterværk, et virkelig betydningsfuldt Digterværk overføres paa et fremmed Sprog, opnaaes Maalet naturligtvis kun, naar Oversættelsen paa alle Punkter og ikke mindst i de reent formelle Spørgsmaal er et fuldkommen Speilbillede af Originalen. En stor Forfatters Eiendommelighed bestaaer ikke alene i det, han siger, men ligesaafuldt i Maaden, hvorpaa han siger det; det er ikke alene Tankens Klarhed og Høihed, der

har Betydning, det er ligesaagodt det Eiendommelige i hans Sætningers Bygning, Rythmen i hans Sprog, den Orden, i hvilken Ordene ere trukne som Perler paa en Snor. En Oversætters Arbejde er derfor ogsaa langt vanskeligere, end man i Almindelighed troer, saafremt det er hans Opgave virkelig at oversætte: at sige det som Originalen siger, akkurat paa samme Maade, som Originalen siger det. Har han kun til Hensigt noget mere eller mindre tro at gjenfortælle Indholdet af Originalen, bliver Sagen selvfølgelig mange Gange lettere, men man faaer da ogsaa kun i uegentlig Forstand en Oversættelse: Digterens oprindelige Billede gjengives kun i Skjggerids.

En god Oversættelse bliver derfor ogsaa en ligesaa stor Sjeldenhed, som den ifølge sit Væsen er et fortjenstfuldt Arbejde. Herhjemme i Danmark have vi en Guds Betsignelse af slette eller middelmådige Reproduktioner af udenlandske Forfattere, hvilket ganske simpelt kommer af, at den store Mængde fuldkommen misforstaaer Oversætters Hverv. Man bilder sig ind, at man kan oversætte, naar man blot forstaaer at kunne stave og lægge sammen i det fremmede Sprog, og man glemmer reent, at det Allervigtigste er først og fremmest at kunne sit eget Modersmaal saa fuldstændigt, at man er fortrolig med dets lønligste Hemmeligheder, og at kunne skrive det saa godt, at Ordene forme sig til Musik, naar de komme i Pennen. Evner i denne Retning ere kun faldne i de Færrestes Lod; derfor have vi kun meget faa gode Oversættelser,

og derfor vente de fleste store udenlandske Digtere endnu paa den, der paa en værdig Maade skal kunne gjengive dem for det danske Folk.

Shakspeare har fundet sine danske Gjengivere i Foersjom og Lembcke. Lembckes Oversættelse er vel i det Hele tilfredsstillende, men det kan dog ikke nægtes, at den i Djarvhed og Colorit staaer tilbage for Foersjoms, og man maa beklage, at Foersjom ikke har oversat mere. At Lembcke staaer tilbage for Foersjom ligger aabenbart deri, at det ved en Overættelse af Shakspeare mindre kommer an paa en minutieus Gjengivelse af Texten end paa at bibeholde den rette Farve.

Molière derimod er i hele sin Fremstilling simpel, formfuldendt og klar; hans Stil mangler Billeder, og hvad han siger bliver sagt ligend uden al Umskrivning. Han maa derfor oversættes med den samvittigedsfuldste Trofast, og dette forhoier Banfeligheden ved den svære Opgave.

Først og fremmest maa da Molières Vers gjengives med den samme rhytmiske Klang, som de have i Originalen. Han bruger, paa enkelte Undtagelser nær, den saakaldte franske Alexandrin, og i dette Versemaal bør Oversættelsen skrives. Der staaer i Arnesen Kalls Oversættelse Pag. 428 opkastet det Spørgsmaal „hvad man i Frankrig egentlig vilde sige om den Opdagelse, som den nyeste danske Kritik synes at have gjort, nemlig at Molière slet ikke har skrevet sine Hovedværker i Alexandriner.“ Dette er en Bildfarelse; man har slet

ikke gjort en saadan Opdagelse, men man har derimod opdaget, at Molière ikke kan oversættes paa danske Alexandriner. De danske Alexandriner kjender Enhver; det er det Versemaal, hvori f. Ex. Arreboes Hexaëmeron, Holbergs Peder Paars og Evalds Adam og Eva ere skrevne. Proven ligger saaledes nær for, og den lyder:

Jeg synger om en Helt, den store Peder Paars,
 Som tog en Reise for fra Callundborg til Aars.
 Siig, giftig Avind, siig, vauartige Gudinde!
 Hvad dig bevæget har? Hvor kom det dig i Sinde,
 Saa hart at plage og forfølge saadan Mand,
 Som neppe var bekjendt i eget Fædreland.

I dette Versemaal bor Molière ikke oversættes, thi det har intet Andet tilfælles med hans, end at de begge kaldes alexandrinske. Molière kunde aldrig have fundet paa at bruge et saadant Versemaal, fordi han kjendte altfor meget til Scenen og dens Fordringer. Han skrev sine Komedier, for at de skulde spilles, men at høre Vers som de anførte paa en Scene en heel Aften igjennem er uudholdeligt. De kunne tilnød læses, men endnu vanskelligere reciteres undtagen parodisk som i „Kjærlighed uden Strømper“.

Man har imidlertid lige til Dehlenschläger været uvidende om, at et andet alexandrinsk Versemaal var muligt paa Dansk. Holberg og Evald anvendte kun det ovennævnte; men Dehlenschläger opfandt med sit Dre for Sprogets Bellklang et andet. Man slaae op i hans Tragedie „Lordenstjold“ og læse Scenen hos Præsidenten

i første Akt. Der vil man finde det. Som Exempel anføres af Tante Deboras store Replik følgende Vers:

Hvert Dyr er vel et Dyr; og kun Dumheden nægter,
 At til Dyrenes Slægt bør og regnes Insekter;
 Men Insektet kan ei, skjøndt det flyver i Ljorn,
 Svinge Flugt over Fjeld som en adelig Dru.

eller af Tordenstjolds Replik følgende Vers:

Jeg har hørt, hvis jeg kan paa Lord Carteret stole,
 At jeg kom til et Hof, ei som Dreng til en Skole:
 Og hvis her jeg kun staaer for at badles for Feil,
 Lettet Ankeret er, og jeg heiser mit Seil.

Disse Vers ere reent anapæstiske i Modfætning til den gamle danske Alexandrin, der er en simpel fjerfodet Jambe med fast Cæsar efter den tredje Fod.

Klangen i disse Dehlenschlägerste Vers er ganske den samme som i Storsteparten af Molières. Dehlenschläger har hermed indført den saakaldte franske Alexandrin i det danske Sprog. Den er ganske vist hidtil (for Hr. Flindts Oversættelse af Tartuffe) kun bleven benyttet i den ovenfor omtalte Scene af Tordenstjold; men dette er ogsaa nok til at vise os, at den kan skrives paa Danst, det er nok til at høre, at den klinger let og elegant og til at overbevise os om, at en Oversættelse af Molière, der vil gjøre Fordring paa at være en Monsteroversættelse, bør skrives i dette Versmaal.

Der maa paa dette Sted dog gjøres en Bemærk-

ning. De anførte Vers af Tordenskjold afgive en god Prøve paa det molièreske Versemaal, men dette tillader sig dog mange Afvigelser fra Proven. I sine Hovedtræk er det anapæstisk, men ikke consequent. Vil man spørge en Franskmænd, hvad et anapæstisk Vers er for en Figur, vil han ikke forstaa Spørgsmaalet. For ham maa der være hvilket Slags Vers der være vil, naar der blot er tolv til tretten Stavelses med regelmæssig Cæsuri i Midten af Verslinien. Det franske Sprog er nemlig hverken quantiterende som de gamle Sprog eller accentuerende som de fleste nye, men derimod numererende. Følgen heraf er, at den franske Alexandrin ikke udelukkende indeholder Anapæster, men blander disse med Jambes, ja endogsaa undertiden med Trochæer. En lignende Frihed kan efter mindre Maalestok tillades paa Dansk. Tre Anapæster kunne veksle med to Jambes, dog saaledes, at Verset paa begge Sider af Cæsuren bliver enten reent iambisk eller reent anapæstisk.

Det er denne Regel, Hr. Alfred Flinch har fulgt i sin Oversættelse af „Tartuffe“, hvorimod Frosen Urnesen Kall gennemgaaende i alle de af Molières Lustspil, der ere skrevne paa franske Alexandriner, har oversat disse paa den danske. Man hører strax Forskjellen ved en lille Prøve.

M o l i è r e skriver:

Allons, Flipote, allons, que d'eux je me delivre. —
 Vous marchez d'un tel pas, qu'on a peine à vous suivre. --
 Laissez, ma bru, laissez; ne venez pas plus loin:
 Ce sont toutes façons dont je n'ai pas besoin.

Kall Arnesen oversætter:

Afsted, Slipote! Afsted! Jeg kan min Harm ei følge. —
 De gaaer saa hurtigt, at man næppe kan Dem følge. —
 Min Svigerbatter, den Uleilighed Dem spar!
 Ei mindste Brug jeg for de Komplimenter har.

Flinch oversætter:

Kom med, Slipote! Kom med! Jeg vil være dem kvit. —
 Man følger ikke let Deres hurtige Skridt. —
 Lad fare, Datteris! Umag Dem ikke længer!
 Til Høflighed som den er det ikke jeg trænger.

Forskjellen her falder i Ørene uden Commentar.

Vende vi os da nu til den foreliggende Oversættelse af Molières Lustspil ved Froken Arnesen Kall, saa er det klart, at den store Hovedindvending, der kan rettes mod dette Arbejde er, at det er oversat i et uheldigt Versemaal. En Oversættelse, der kan tiltale dem, som kjende Molière, bliver den derfor ikke. Derfor vilde alene Versemaalene være til Hinder. Men Oversættelsen er ogsaa i andre Henseender ingenlunde fejlfri. Froken Arnesen er saaledes oien synlig ingen god Versificator. Hendes Vers gjøre meget ofte Brud paa den naturlige Ordstilling, de falde ikke sjældent tungt, og de støde ved besynderlige Niim. Derimod er hun i det Hele tro mod Originalen, og hun begaaer i ethvert Tilfælde sjældent saadanne Forsyndelser mod den, som der f. Ex. blev begaaet i en tidligere udkommen Oversættelse af „De lærde Damer“. Men en Oversættelse

af Molière er ogsaa noget nær et Kæmpeværk. Vor Literatur eier ikke tidligere nogen Oversættelse af denne Frankrigs første Forfatter, og den menige Mand, der ikke kan læse Originalen, har hidtil ikke kunnet gjøre sig bekendt med hans Værker. Om han nu end ikke gennem Fruen Kall Arnesens Oversættelse faaer nogen fuldkommen Forstaelse af Digterens Fortrin og især ikke af hans formelle Kunst, opnaaer han i ethvert Tilfælde ved den det Gode, at kunne læse ham paa ordentligt Dansk. Dette er Oversætterindens Fortjeneste, og man maa derfor, indtil der foreligger en fuldkomnere Oversættelse, være hende taknemmelig for, at hun ikke er vejen tilbage for det store Arbeide, der iøvrigt ogsaa synes udført med megen Flid. Man maa ganske vist ønske, at hendes Oversættelse maa blive efterfulgt af en bedre, men foreløbig er der neppe nogen Udsigt dertil.

At enkelte af Molières Komedier derimod ville finde andre Oversættere ligger neppe udenfor Rimelighedens Grændse, især hvis det tgl. Theater vil spille Digteren noget mere end hidtil. En Oversættelse af Tartuffe er allerede fremkommen, den tidligere omtalte af Hr. Alfred Flind. Skjøndt det nu ganske vist ikke er akkurat det Samme, enten man læser den eller selve Originalen, har den dog væsentlige Fortrin. Der kan gjøres Indvendinger imod den, men ligesom Rembæes Oversættelse af Schakspeare er den dog i det Hele tilfredsstillende. Begge mangle kun Noget af Originalens Fylde og Storhed. I Modsetning til Fruen Arnesen skriver derimod Hr.

Blind flydende Vers, og man skal f. Ex. ikke kunne paa-
vise mange Punkter, hvor der er gjort Brud paa den
naturlige Ordstilling. Der kan næppe være Tvivl om,
at hans Oversættelse, naar den kommer paa Scenen,
vil klinge godt, og hans Fortjeneste af at have benyttet
den franske Alexandrin i et Arbeide af dette Omfang,
er ikke ringe.

Froken Kall Arnesens Oversættelse er ledsaget af
en Fortale om Molière og Holberg samt af forskellige
Oplysninger til hvert Stykke. Ogjaa her sees man, at
Oversætterinden har studeret Molière med megen Flid,
og flere af de Bemærkninger, som gjøres, ere nye og
værdifulde.

Literatur og Kunst.

Som sine første Blænkere har Juleliteraturen allerede udsendt tre større Fortællinger, af hvilke de to ere originale, den tredje derimod oversat fra Platttydsk. Det er kjæbeligt nok at skulle gjøre en saadan Indømmelse, men vil man være Sandheden tro, bliver man alligevel nødt dertil: Planten, der er stude opovre i den tydske Forbund, er ubetinget frodigere, friskere og mere eiendommelig baade med Hensyn til Form og Farve, end de to indenlandske Værter.

Dette platttydske Arbeide skyldes den beljendte Forfatter Friy Reuter; det hedder „Mit Fangeliv“, og er mindre en Fortælling end en digterisk og fremfor alt overordentlig morsom og underholdende Beretning om et Afsnit af Fortællerens eget Liv. Han er født i Mecklenborg, men studerede i Begyndelsen af Trediverne ved Genas Universitet. Det var dengang, det unge Tydskland rørte sig; det vidste ikke rigtig selv, hvad det vilde, og dets demagogiske „Untriebe“ vare sikert meget ustyrbige. De bestode væsentlig i Lysten til at holde Staal-taler om Frihed og til at drage i Procession med sort-ryd-gylbne Flag. Men den preussiske Regjering holdt ligesaa lidt af de sort-ryd-gylbne Farver, som Tyrene holde af den røde, og da den preussiske Regjering var betydelig stærkere og i langt

høiere Grad vidste, hvad den vilde, end de unge tyveaarige
 Studenter i Jena, lod den dem sole hele sin Magtshylde. Kri-
 minalraad Dambach, siger Fritz Meuter, vilde være den første
 Kriminalraad i Preussen, og han fandt en udmærket Leilighed
 til at opnaae dette ved at udfinde, at Jenastuderterne vare
 gruelige Majestætsforbrydere. Med glimrende Spidsfindigheds-
 talent førte han Processen imod dem, og Følgen af hans inqvi-
 sitoriske Begavelse blev, at de sank dybt, medens han steg høit.
 Noget af dem bleve endogsaa dømt fra Livet, og mellem dem
 Fritz Meuter. Ved den landsfaderlige Preuseserkonges aller-
 landsfaderligste Naade formilbedes denne Dom imidlertid til
 tredive Aars Fængningsstraf. Tredive Aar paa en preussisk
 Fængning for et Menneske, som kun er tyve Aar! udbryder man
 med Rette, hvorledes kan en Forfatter fortælle morsomt om en
 saadan Ulykke? Nu, tredive Aar kom Meuter ikke til at blive
 der. Da de Syv vare gaaede, døde Preuseserkongen, og den
 mecklenborgske Regjering benyttede Leiligheden til at forlange
 Delinqventen udeleveret for at frigive ham. Desuden ligger der
 Meget mellem da og nu, og Forfatteren har i sit digteriske
 Tilbageblik overseet alle de bittere Minder, der knyttede sig til disse
 sorgelige Ungdomsaar, og med et Vid og et Lune, der er ligesaa
 originalt som udmærket, har han kun hvælet ved den Række aparte
 Figurer, han under dette sit Fængningsliv er kommen i Berøring
 med. Han staaer fuldkommen overlegen ligeoverfor den Tid,
 hvormed han fortæller, han har siden fundet No og Tilfredshed
 i Livet, og denne No og Tilfredshed affpeiler sig i hvad han
 skriver. Med et bredt, jovialt Humor opfatter han Personer
 og Forhold fra de svundne Dage og fortæller saa smukt, na-
 turligt og morsomt, at man næsten tvinges til at udbryde i
 Latter ved hver eneste Side. Skjøndt der i Bogen egentlig
 ikke findes nogen rød Traad, som holder de enkelte Afsnit
 sammen, følger man dog stadig hans Beretninger med Inter-
 esse. Obersten paa Glogau, der optræder som Zuleengel, staaer
 ligesaa lyslevende for Læseren som Underofficerer Altmann og
 Schnabel med Jernhandskerne; man befinder sig ligesom For-

fatteren egentlig ret vel under Oberstens milde Styrelse, og man deler hans Bekymring, da han bliver pakket ind og sendt til Magdeburg. Fængselskarlen paa dette Sted, der er bange for Inspektoren, Inspektoren der er bange for Pladsmajoren, og Pladsmajoren, der er bange for den Overkommenderende, afgive alle Tre ypperligt Stof til komiske Situationer, men morskommere bliver Fortællingen, da den bedste Figur og sjen-synlig ogsaa den, som Forfatteren selv har behandlet med størst Kjærlighed, nemlig „Kaptainen“ optræder og paa en meget energist Maade udvirker, at Fangerne istedenfor at tituleres „Sr. Demagog N. N.“ evnaae Prædikatet „Sr. politist Forbryder N. N.“ Det derpaa følgende Gjensyn med Criminaldirektur Dambach i Berlins Varetægtsarrest udgjør Beretningens mørkeste Afsnit, men til Gjengjæld oprinder der lysere Dage, da et lille Selskab af demagogiske Ungdomsvenner lidt efter lidt samles paa Fæstningen Grandez. Hr. Schnabel voldet rigtignok nogle Bryderier paa Grund af sin utaalelige Lyst til at betragte sig som et høiere Væsen, da Kommandanten har givet ham Lov til at forlove sig, og da han har seet sig i Stand til at forfatte et stort illustreret episk Digt om Paulus, men Hr. Schnabel maa til Slutning jortrække, og Fortælleren, „Franzosen“, „Kaptainen“, „Erkebiskoppen“, „Kopernikus“, „Don Juan“ og endnu et Par Herrer „politiste Forbrydere“ føre et ganske vist noget stille, men meget hyggeligt Samliv paa Fæstningen. Kaptainens første Flamme Frøken Aurelia overlades høitideligt til den lykkeligere Elsker Kopernikus, og da Kaptainen trøster sig ved at forelske sig i Frøken Augusta v. Martini, kan den vagthavende Gensdarm spare sig Uleiligheden med at passe paa Vælen udenfor Fæstningen; den er nu ikke længer tilbøielig til at falde, da de to Elskere holde den i Ligevægt ved paa hver sin Side at støtte sig til den og stirre op mod deres Elskedes Binduer. Fortællingen om disse to Kjærlighedshistorier og i det Hele taget om Fæstningslivet paa Grandez udgjør Hovedparten af Bogen, og Beretningen er lige underholdende, hvad enten man faaer at høre om, hvorfor Fyrvær-

ferlientenanten gif ind paa Livet af Fortælleren med dragen Kaarde, eller hvorfor Franzosen hældte ham varmt Fiskebaud over Hovedet, eller hvorfor Kopernikus ikke vil spadsere med Notterne i Tagrenden; hvad enten man seer „Philosophen“ komme paa en spændt Fod med Kaptainen i Anledning af Begrebet Kjærlighed, med Don Juan i Anledning af Paulus, med Erkebiskoppen i Anledning af Lægge og med Fortælleren i Anledning af den elskede Onkel Dambach, eller man gjør Beljendistab med Guds Finger i Skikkelse af en Natkappe; hvad enten man seer Kaptainen og Fortælleren anlægge et Hol-lænderi eller Osten slyde ud og Vaskerkonen slaae sine Hænder sammen over Hovedet og føde sine Unger med sexten Potter Mælk om Dagen; hvad enten man faaer at vide, hvorfor en rigtig Elsker bør have en Kjæreste under den ene Arm og en røget Slinker under den anden, eller man underrettes om, hvad Ende det tog med Halvankeret, og hvorfor de dumme Mennesker faae de fleste Kartofler. Naar man har faaet det at vide, saa er Fortællingen til Ende, saa er Forfatteren fri og har skrevet sine første Digte „Käuschen und Dimels“, men kjed af at høre ham fortælle er man alligevel ikke.

Derimod er man ikke fri for at være lidt kjed af de to originale Fortællinger, naar man har læst dem igjennem. Den ene hedder „Egte og Uægte“ og er af Beatus Dødt, den anden skrydes Thoralb Læssøe og fører Titlen „Til Maalet“.

„Egte og Uægte“ er en Stæffe Figurtegninger, forbundne med hverandre ved et stort Quantum af meget afvejlende Romanstof, der imidlertid ikke sjelden falder i Stykker og ved Siden deraf altfor meget vidner om, at Forfatterens Phantasi, istedenfor at være produktiv, holder vel meget af at variere de gamle velbekjendte Romanthe-maer. Fortællingens Bygning er daarlig, uden Talent i Opsindelsen og ubehjælpelig i Behandlingen; selve Tømmerværket er paa flere Punkter lovlig vakkende, hvilket skriver sig fra Forfatterens altfor store Eyst til at krydbrede Fortællingen

med spændende Episoder. Derimod er der i Tegningen af Figurerne flere gode Momenter og navnlig et vist jovialt Lune, der paa sine Steder anvendes meget morsomt. Disse Figurer — til at kaldes Charakteertegninger ere de ikke tilstrækkelig fint og digteriff udførte — falde i to hinanden modsatte Grupper, „de Nægte“ og de „Ægte“, det vil sige omtrent det Samme som glimrende Skal uden Kjerne, og megen Kjerne bag en besteben Skal. Som ypperste Repræsentant for den første Gruppe staaer Joseph, der kommer i Nasphuset paa Livstid, den anden Gruppes Hovedfigur derimod er Fortællingens Helt Peter. Ved at kaste et Blik paa disse to Skikkelser faaer man tillige et Omrids af selve Bogens Indhold. Med Joseph begynder Fortællingen. Han optræder i Fattighuset, hvor ogsaa den forældreløse Peter tilbringer sin Barndom. Joseph er Søn af en uheldig Degn i Nørvig, der er kommen i Slaveriet paa Livstid. Joseph selv kom som Skriver paa et Amtmands Kontoir, hvor han blev, indtil engang et Pengebrev, som han bragte paa Posthuset, sporløst forsvandt, naturligviis ved Forsømmelighed fra Postvæsenets Side. Efter denne Tilfikkelse blev han Lakai paa Ballø, men endte tilsidst i Fattighuset, om paa Grund af en medfødt tragisk Skjebne lades uafgjort. Denne tragiske Skjebne faaer man imidlertid at vide bestaaer i, at Joseph om Natten maa forsvinde ud i Verden som Barulb. Peter, der søler sig Joseph inderlig hengiven, fordi denne opdrager det forældreløse Barn i Dyb og nyttige Lærdomme, vil redde ham fra denne tragiske Skjebne. Han veed, det kan lade sig gjøre, naar et uskyldigt Barn om Natten lister sig efter Barulben og uden Stræl raaber til ham tre Gange: „Du est en Barulb“. Peter har nu en Dag luget i Præstens Have; en passant har han berettet Joseph, at der ligger en stor Pengesum i Præstens Skab, og af den Grund finder Joseph sig foranlediget til om Natten at optræde som Barulb. Han aner ikke Peters Hensigt. De mødes, Joseph som Barulb — det vil sige slæbende paa en stor Pengesæl —, Peter som Be-

frieren, der imidlertid overfalder af Barulven og jages paa Flugt, til han findes af Jomfru Kolb i Frederiksværk, som adoperer ham. Her begynder Peter sin Løbehane som Vidunderbarn. Han indlægger sig først Fortjenester ved Opdagelsen af Joseph, redder dernæst en af „de Ægte“, en rigtig Romanfigur ved Navn Hr. Bæk, der kun ved Peters Kløgt befries for Mistanke om et Mord, som selvfølgelig Joseph har begaaet. Dernæst redder den unge Helt, der er kommen til Jægerspris som Hoffsriver, en ung „ægte“ Adelsmand, Grev Arenfeldt, der lige skal til at sængsles som Majestætsforbryder, og efter ham oveniljøbet ogsaa Grevens Elskede, en virkelig Prindsesse, hvem grumme Forældre ville tvinge til et Giftermaal mod hendes Hjertes Valg. Men Peter er selv bleven forelsket i den „ægte Prindsesse“, og plaget af ulykkelig Kjærlighed har han nu ikke Andet at gøre end at gaae i Krigen som alle andre ulykkelige Elskere. Dette viser sig imidlertid ogsaa at være meget hensigtsmæssigt, da han derved faaer Leilighed til at erhverve sig endnu to moralske Redningsmedailler; først reddes en fuldtro Baabentammerat og dernæst Compagniets Fane, af hvilken Marsag han udnaavnes til Lieutenant. De andre Reddede kappes dernæst ogsaa om at belønne ham, og Peter ender som Fabrikeier i Frederiksværk, medens Joseph — der endnu flere Gange end de nævnte optræder som Bandit — hensesættes paa Livstid i Rasphuset. — Man vil af det her Fortalte tydeligt nok have faaet Indtrykket af, at Bogen er et Routinesarbejde og intet Andet. Den er imidlertid fortalt med et vist Lune, der af og til virkelig er i. Stand til at kaste et Slør over de mange og store Ufuldkommenheder.

Vi komme næste Gang til Hr. Læssøes Bog.

Christendom og Islam.

Af

Professør Dr. A. F. Mehren.

Vi have for Øieblikket en klarere Forestilling om Islam end paa den Tid af Middelalderen, da dens Tilhængere betegnedes som Afgudsdyrkere og Tilbedere af Idolerne Baphomet og Tervagant, og behøve derfor ikke at opholde os herved; en af Korstogene opløst Periode fulgte efter, da denne Religions Stifter fik Navnet „Herestarch“, og Dante, denne Middelalderens fortrinligste Beviser, sætter ham som saadan i sit Helvede i Klasse med christne Kætere („seminator’ di scandalo e di scisma“); et Skridt videre i Historien, og vi have Luthers Vidnesbyrd om denne Religion „nur eitel menschliche vernunft“.²) Hvor vidt kunne vel disse sidste Domme siges at være sande? Efter sin Oprindelse er Islam en raa, dog, næsten kunde man sige, berettiget Reaction mod en til speculativ-dialectiske Stridigheder

¹) S. Inferno Canto XXVIII v. 35.

²) Heerpredigt wider den Türken, 1529 i. Luthers Werke herausgegeben. von Zrmischer B. 51, P. 88.

udartet Middelalderens Christendom, hvori navnlig den ydre Ceremonitjeneste, Maria= og Helgentilbedelse vakte Forargelse. Muhammed, der i Begyndelsen af sin Fremtræden kun viser sig for os som en jugelig Religionsføvarmer, benyttede da de enkelte Elementer af en vis Art Fritænkeri og Naturelreligion, der fandtes udsprede i Arabien under Navn af Abrahams=Religion, og som dannede en Modsatning til det ellers almindelige Hedenstæb, forenede disse med løse Kundskaber, henede ved Omgang med Jøder og Christne, og samlede endelig, efter at være sløgtet fra sin Fødeby Mecca til Medina, i den sidste Stad Tilhængere af den nye Religion, hvis Symbol blev: „Der er kun een Gud, og Muhammed er hans Prophet.“ Denne Sætning, der, naar fratages dens sidste Deel, neppe synes at indeholde nogen saa overrassende Nyhed, havde imidlertid paa en Tid, da den jødiske Religion havde tabt sin væsentligste Betydning, en saa gribende Virkning, at dens Ophavsmand ved sin Død saae sig i Epidseu for en anseelig Stat, for en Deel dannet af tilforn omflakkende Nomadestammer, og som voxede med en saa utrolig Hurtighed, at den omtrent 100 Aar efter truede med at tilintetgjøre Christenheden. Denne Religions Stifter havde virket ved sit personlige Genies Magt, ved sine Heilighedstaler og ved sit Exempel. Blottet for al boglig Dannelselse, en Omstændighed, der i den senere udviklede Dogmatik anføres som det sikreste Bevis paa hans mirakuløse Sendelse, havde han søgt det væsentligste

Grundlag for den Overbeviisning, af hvilken han troede sig bejjalet, i sit jugelige Sinds Meditationer og i sit Folks rige Sagnkreds, og var da kommen til den Slutning, at Mennefteslægtens Ledelse var foregaaet gjennem en fortsat Række af Aabenbaringer ved foregaaende Propheter; han antog alle disse, men med den Paastand, at han selv som det sidste Led i denne Rjæde var udvalgt til at bringe den endelige Afslutning og hermed en Tilbagevendelse til den Urreligion, der efter hans egne Ord i Koranen maatte være den ved Fodselen ethvert Mennefte givne, naar ellers ikke ydre Omstændigheder bestemte det til at blive Sode eller Christen. Mulige Uovereensstemmelser med de foregaaende Aabenbaringsfrifter, som han imidlertid aldrig havde haft Leilighed til selv at prove, maatte da beroe paa senere Misforstaaelser eller Forfalskninger. Hans Formaal var fra Begyndelsen hævet over alle verdslige Tanker, hvad den strengeste videnskabelige Kritisik har maattet indrømme, men hans hele Lære hvilede paa en svag Grund. De hyppige Modsigelser, han i sine Taler om de vigtigste Emner gjorde sig skyldig i, bevise klart nok, at han aldrig havde tænkt paa at udvikle noget fast Lærebegreb, endnu mindre paa at begrunde nogen Theologi. Endnu længe efter hans Dod, da Iman havde forenet disse Taler til den chaotiske Samling, man kalder Koranen, og som blev Hovedkilden til Islam, satte hans Tilhængere deres Stolthed i at udbrede hans Navns Anerkjendelse med Sværdet, men af

den hele Læres Indhold selv neppe at kjende mere end Koranens Begyndelsesphrase „I Guds Navn, den Barmhjertiges, den Milde.“ I de nærmeste Aar efter Muhammed bevares hans Standpunkt i en umiddelbar Opfattelse som et saakaldet orthodox Grundlag gjennem den mundtlige Tradition, der i samme Grad gjennemtrænger Folket, som den idealiserer den Bortgaaene. Som bekiendt var det Chalifen Omar, der ved Sværdet udrettede, hvad Christi Lære sthylder Paulus; medens den ene Religion i Overeensstemmelse med den senere Bending i Muhammeds Liv udbrædes ved raa Magt, udvikles den andens Lære gjennem Ordets Frihed. Med Rigets tiltagende Glands under Omanaderne begyndte Kundskaben til den græske Philosophi at gjøre sig gjældende, og med denne udvikles gjennem en Sektdannelse en stærk Opposition imod den orthodoxe Retning i Fastsættelse af Lærebegrebet. Vi see nu en Gjæringstid i Islam ganske svarende til den, der gik forud for Afsættelsen af det Nicæanske Symbol; det var, mærkeligt nok, blandt dogmatiske Spørgsmaal det samme, fra Reformatorernes Tid bekjendte, om Gjæringernes Forhold til Troen, der frembragte den første Afsplittelse, og som kom frem ved Academiet i Basra under den Form: hvorvidt en Døds synd tilintetgjør Samfundet med de Troende, eller om denne lige saa lidt skader den Troende, som en god Gjæring nytter den Bantro. Medens den orthodoxe Skole, der kun nødigt gik udenfor en umiddelbar Opfattelse, ikke vovede at

give noget Evar, deelte man sig fra den modsatte Side i to Anskuelse: efter den ene ansaaes det for unufligt, at den sande Troende, hvis Hjerte er gennemtrængt af Kjærlighed til Herren, kunde begaae en saadan; denne Sætnings Forsvarere fik Tilnavnet Morgiter o: de Tilidsfulde; efter den anden ansaaes vel en saadan Synd for mulig, men den Troende, der havde gjort sig skyldig heri, vilde ikke længer kunne benævnes med dette Navn: hans Standpunkt vilde være imellem Tro og Bantro. Denne Sætnings Forsvarere ere bleve berømte under Navnet Muhtaziliter, d. e. de Udsøndrede, og indtage fra Midten af det 8de Aarh., da deres Stifter døde 748 Ch., Rangen af Islams Protestanter. Neppe 150 Aar efter denne Nomadestats Grundelse see vi altsaa ved Videnskabens forædlende Indflydelse paa den nye, formlose Tære Spiren lagt til en Anskuelse, der først i Christendommen har naaet sin fulde Betydning, Læren om et Underligheds- og Slægtskabsforhold mellem Guds og Mennesket. Længe efter at Orthodoxien havde qualet enhver friere Udvikling, repræsentere disse Islams Protestanter i de nærmeste Aarhundreder endnu Videnskabens i den arabiske Literatur. Deres dogmatiske Opposition har især Interesse for os, saavidt den angaaer Udviklingen af to Hoveddogmer, af hvilke der forekommer en vis Lighed med det ene i den christne Dogmatik, medens den endelige Fastsættelse af det andet har givet Islam sit Banesaar ved at lamme Folkets moralste

Kraft og efterhaanden udslette ethvert Spor af indre Aandsliv: Det første er Udviklingen af den orthodoxe Lære om Koranens Evighed og Tilværelse hos Gud for Verdens Skabelse.

Muhammed havde fra Begyndelsen af sin Optræden foregivet, at den hellige Aand, senere, mere bestemt, Engelen Gabriel indgav eller dicterede ham hans Taler, et Udtryk, der efter den nøiagtigste historiske Kritik har sin første Oprindelse i Virkningen af en sygelig Aands- og Nervestemning; idet Herren indsøres overalt talende i første Person, blev altsaa Koranen for den ældre umiddelbare Opfattelse Guds eget Ord. I det 2det Aarh. af Islam, da Dogmets Udvikling søvede ubestemt imellem de to modsatte Strømninger af orthodox og friere Opfattelse, lærte Muhtaziliterne, at Koranen vel var evig efter sin Idee, idet den havde det samme Ud-spring, hvortil Thora, Psalteret og Evangeliet maatte henføres, men at dens Form var frembragt af Muhammed, og at den derfor i sine Enkeltheder maatte underkastes en Prøve af den menneskelige Fornuist; at denne sidste var den overordnet. Den abbasidiske Chalif al-Mamun, Søn af Harun er-Raschid, antog denne Lære som Statsdogme ved A: 212 H. (828 Ch.), men allerede henimod Midten af det 9de Aarh. forkastedes det af de nærmest følgende uduelige Chalifer, og dets Tilhængere lede fra det 10de Aarh. voldsomme Forfølgelser. Den ældre Orthodoksi havde efterhaanden i denne Retning udviklet det Dogma, at Koranen, saaledes som

den foreligger for os med alle Skrifte tegn og Bogstaver, eller, for at bruge den vedtagne Formel, som den er indesluttet i de to Læderbind, var en Uffrift af den i Himme len beroende og opbevarede Table; det var ikke tilstrækkeligt at ansee den for den af Herrens Aand indgivne Lov; den var efter sin Bogstav og Form selve Guds Ord og et Vark, hvis Efterligning laa udenfor alle menneskelige Kræfter; den var evig og uskabt som hvilende i Guds Væsen. En død og umiddelbar Bogstavtro, der altid er skjærkommen for den menneskelige Inertie, og derfor let lod sig udbrede blandt det under Despotismens Tryk let modtagelige Folk, var fra det 10de Aarh. sat som Skranke for den menneskelige Aands friere Udvikling, der, uns befrugtet af den græske Philosophi og Videnskab, snart hensygnede til skolastiske Grublerier og Spidsfindigheder. I den christne Kirke vedligeholdtes en Opfattelse af den hellige Skrift gennem Traditionen, der hævdedes med en vis Continuitet ved Paven magtens Autoritet i Troessager; Chalifatet forenede vel efter de jemitiske Folks patriarkalske Aandsretning den aandelige og verdslige Magt, men har aldrig gjort Fordring paa nogen som helst Ufeilbarhed. Det orthodoxe Dogmes Seir og Udbredelse blev derfor af langt farligere Birkning for Islam, end under Catholicismen Rægsfolks Ube kjendtskab med Bibelen, idet Koran læsningen udartede til en Bibliolatri, der fandt sit Udtryk i en tom Udenadslæren ofte af den hele Bog. Om Opfattelse af det Værte er man saa lidt bekymret,

at det endog paa faa Undtagelser nær i den nyeste Tid ansees for Synd at oversætte Koranen i de fremmede Folks Sprog, der have antaget Islam, ligesom der ogsaa kun gives eet arabisk Ritual; at man overhovedet kun med Uvillie bruger trykte Exemplarer, er en be- kjendt Sag. „Bogstaven ihjelslaer, Aanden levendegjør“ viser sig intetsteds klarere end i Islam. Selv den prote- stantiske Skriftfortolkning har haft den forvildende, men til en Tid ikke ualmindelige Være om Verbalinspiratio- nen, der i ydre materiel Opfattelse af en Skrift=Uaben- baring nærmer sig Korandogmet; skulde man nogeninde vende tilbage hertil, vilde uden Tvivl en Reaction ved at holde sig til Ordets Opfattelse gennem Traditionen være den naturligste Folge.

Efterat Korandogmet havde grundlagt en bestemt Afskillelse mellem den menneskelige Fornuft og Troes- indholdet, stod endnu tilbage at fængsle den menneske- lige Villie; dette skete ved den omtrent samtidsige Anta- gelse af Dogmet om Islams Prædestinationslære. Til metaphysiske Spørgsmaals Løsning indeholder Koranen kun ringe Bidrag; om Forholdet imellem Menneskets frie Villie, dets Handlinger og den guddommelige Almagt fore- komme til forskjellige Tider ubestemte og hinanden mod- stridende Uttringer. Idet Muhammed i Begyndelsen af sin Virksomhed mindre optraadte som politisk Lov- giver end som Formaner mod Hedenskab og Fler- gudereri, søgte han at hæve sine Tilhøreres moralske Kraft ved at foreholde dem Ansvarer for deres Hand-

linger; paa sin senere Løbebane anstaae han det derimod mest passende at forklare sine Modstanderes Gjenstridighed som forud bestemt i den guddommelige Udmagts Plan. Den umiddelbare Opfattelse efter Muhammeds Død holdt sig nærmest til Væren om Herrens uindskrænkede Magt, forsaavidt Menneskets Levetid og Tilfikkelser anstaaes forud bestemte, medens der neppe havde udviklet sig noget fast Dogme om det Ondes Oprindelse og den menneskelige Tilregnelighed. I Islams Erobringskrige under Omayaderne var dette Standpunkt tilstrækkeligt til at vække Tapperhed og Dødsforagt i Kampen. Med Rigets tiltagende Magt og dets Berøring med fremmed Cultur gjør imidlertid Videnskabens Indflydelse sig gjældende ogsaa ved dette Spørgsmaal, og henimod Begyndelsen af det Abbasidiske Dynasti ved det 8de Aarh. Slutning see vi Muhtaziliterne fremtræde med deres Anskuelse. De holdt paa den menneskelige Friheds Selvbestemmelse og lærte, „at Mennesket har den naturlige Lov, der viser ham Forskjellen mellem Ondt og Godt, skrevet i sit Hjerte og i sin Samvittighed. Mennesket maa selv have Magt til at fremkalde sine Handlinger, de gode og de flette; først under denne Betingelse bliver han tilregnelig og fortjener Straf eller Belønning i det Tilkommende: At ansee Herren som Ophav til det Onde, hvad der vilde følge af den modsatte Anskuelse, strider mod hans Hellighed; han kan ikke vilje af sine Stabninger det Modsatte af sine egne Bud.“ Det Muhtazillitste

Dogme, der udvikledes om Menneskets frie Villie i Overeensstemmelse med disse Sætninger, og som gav denne Sekt tillige Navnet „Enheds- og Retfærdigheds-Bekjendere,“ vandt samtidig med Læren om Koranen, som frembragt af Muhammed, officiel Anerkjendelse af den nys omtalte Chalif al-Diamun, og Tilhængerne af den ældre Orthodoxi bleve endog — en Folge af den Tids Tolerance-Begreber — stundom forfulgte. Havde Islams Udvikling været fortsat i dette Spor ved en Forening af Tro og Videnskab, vilde den sandsynligvis indtil Nutiden kunne have fortsat den Opgave, der som civiliserende Verdensmagt syntes for en kort Tid at være bleven den tildeelt; men henimod Midten af det 9de Aarh. begynder Chalifatets Oplosningsperiode, og den døde Bogstavtro hæver sig bestandig stærkere; idet dens Lære var langt simplere og klarere, lod den sig lettere bringe i et i det mindste formelt consequentlogisk System og fik netop herved en større Indflydelse paa Mængden. Den nærmeste Folge af denne Tilbagegang viser sig i det 10de Aarhundredes Begyndelse, da det første orthodoxe System, som for den væsentligste Deel er Kilden til den indtil Nutiden gjældende Opfattelse af Islam, grundlægges af Ashari († 330 H. = 942 Ch.), oprindelig Muhtazilit, men som tilbagekaldte hoitideligt i Basra som Bildfarelse Dogmerne om Koranens Oprindelse og den menneskelige Frihed; med Hensyn til det første Punkt indtager han dog en Middelvei imellem den umiddelbar-materielle og friere

Opfattelse, idet han holder paa Læren om Logos som evig og hvilende i Herrens Bæsen. Koranen indeholder forskellige Former heraf, udtrykte i Forjættelser, Befalinger og Forbud, er ikke selv Ordet, men tyder hen paa dette evige uskabte Ord; den er dog efter hans Anskuelse et i Bektalenhed og Stiil uovergaaeligt Monster. Med Benægtelsen af den menneskelige Frihed har han derimod næsten naaet Høidepunktet for den hele senere Udvikling. Det Onde lægges nemlig ind i Guds-Begrebet, idet Herren siges med sin Villie at omfatte det Gode, det Onde, det Nyttige og Skadelige. Alle Menneskets Handlinger ere skabte og fremkaldes af Herren; for de træde ind i deres timelige Fuldbgyrdelse, er Mennesket berøvet al Magt over dem, men først fra dette Dieblik kan han tilegne sig dem ved den Kraft, der gives ham fra Gud, og heri bestaaer Tilregneligheden. Handlingernes Ophav og Skaber er ene Herren, hvis væsentligste Egenskab er Almagt; som den uindskrænkede Herster fordommer og retfærdiggjør han, hvem han vil. Den menneskelige Fornuft er ikke istand til at slutte sig til Nødvendigheden af Nogetsomhelst. — Efter at Guds-Begrebet saaledes var fastsat under Vilde af den orientalske Despot, udbredtes denne Lære hurtigt i det 10de—11te Aarh. over Syrien, herfra under den store Saladin, der antog den for sig og sin Slægt, over Ægypten og videre over Africa og Spanien, hvilket sidste Land omtrent fra det 11te Aarh. indtager den samme Rang i Troesfanatisme under Is-

lam, som indtil den seneste Tid efter Christendommens Seir. Allerede fra det 4de Aarhundrede efter Muhammed var saa godt som enhver Udvikling afsluttet; Islam havde hurtigt naaet sit Tridentinerconsil. Hierarchiet, til hvilket Islams Forfatning efter sin Oprindelse havde en stærk Tilboielighed, følte sig lykkeligt ved lidt efter lidt at være kommen i Besiddelse af Magten og see virkeliggjort et prophetist Udsagn, der af høist usikker Oprindelse som jadvanlig henføres til Muhammed, men sandsynligviis hører til denne Orthodoxiens begyndende Blomstringsperiode. Han skal nemlig have forudsagt sin Religions Spaltning i Sekter, af disse een enestes Seir og ved denne Bevarelsen af den eneste saliggjørende Tro: „Joder og Christne, hedder det, have været deelte i 71 og 72 Sekter; mit Folk skal deles i 73; 72 af disse skulle fordommes, kun een bliver reddet: Sunnas og den store Menigheds Tilhængere;“ det skulde være Læren, hvortil han selv og hans Tilhængere bekjendte sig. „I mit Folk, tilfoiede han, skal der indtil Opstandelsens Dag ikke fattes et Parti, der er kommet til Klarhed om Sandheden; aldrig vil mit Folk blive enig om Bildfarelsen.“

Grundlaget var nu givet, og paa dette opførte endelig Gazzali i Slutningen af det 11te Aarh. († 505 = 1112 Ch.) omtrent 150. Aar senere Slutningsbygningen med sit store dogmatiske Værk, der fører Navnet Videnskabernes Gjenopvækkelse, om hvilket man sagde, at om end alle Islams Kilder forsvandt, vilde dette ene være tilstrækkeligt til Troens Bevarelse. Det indtager om-

trent samme Blads i Orientens Litteratur som det berømte „de imitatione Christi“ i Occidentens og har for saavidt en vis Lighed hermed, som det indeholder en mystisk Baggrund. Forfatteren levede nemlig henimod Slutningen af det 11te Aarhundrede og beklædte en Lærerplads ved Høiskolen i Baghdad, men trak sig efter saa Aars Forløb tilbage til et contemplativt Liv i Damass, af hvilket da Frugten blev dette Værk, indeholdende efter Forfatterens egne Ord en praktisk Veiledning i Islam. Hans Tid er Middelalderens Skolastik, men vi see ham imidlertid for saavidt forud for denne, som han ivrigt advarer imod denne Methedes Anvendelse i Troessager; den kan i det Høieste benyttes som et Vaaben mod Kjætter og Branglere, men er forovrigt aldeles utilstrækkelig til at fastsætte et positivt Troesindhold, som maa opfattes uden philosophisk Reflexion og i sin Umiddelbarhed. Tesuagtet indrømmer han dog et Dobbelstandpunkt i sin Opfattelse og baner herved tværtimod det Formaal, han selv havde sat sig, Veien for den snart efter indtrædende fuldstændige Spaltning imellem Religion og Videnskab, et af lignende Betingelser opstaaet Resultat, som vi finde udviklet ogsaa udenfor Catholicismen. Den religiøse Opfattelse, siger han, har en dobbelt Natur: en almindelig tilgængelig, der er klar og aabenbar for Alle, og en esoterisk, der kun bliver de Indviede og Udvalgte til Deel, en tredie er endelig at betragte som hvert Menneskes Hemmelighed med sin Gud. De dybere liggende Sandheder kunne vel aldrig

komme i Strid med den almindelige Lære, men deres Tilsegnelse er ikke den store Mængdes Sag, f. Ex. netop Spørgsmaalet om Forholdet mellem Herrens Almagt og Alvidenhed paa den ene Side og den menneskelige Frihed paa den anden. Ofte anvender han allegoriske Forklaringer, men indrømmer, at skjødt de ere meget fristende og lette, er det umuligt at vide, hvor vidt det er tilladt at gaae, om man f. Ex. med Muhtaziliterne tør indlade sig paa nogenjomhelst Forklaring af Udtrykket i Koranen for den høieste Salighed hiinsides Graaven: „Herrens Bestuelse“, eller derimod skal blive staaende ved den umiddelbare og bogstavelige Opfattelse af Læren om de Dødes Opstandelse, et Paradis med sandelige Nydelser, et Helvede med legemlige Kvaler. Det er altsaa i det Væsentlige det ældre umiddelbare Standpunkt, den saakaldte Orthodoksi, hvortil Forfatteren vender tilbage, og hvis Methode er udtrykt i den gamle Regel: „Ordets Betydning er klar; Maaden, hvorpaa vi skulle forestille os det, dunkel; at troe derpaa en Nødvendighed, men at anstille Betragtninger derover Kjætteri.“ Grændsen imellem en tilladelig Forklaring og den umiddelbare Opfattelse er fiin og forsvindende; den iagttages efter Gazzali kun af den, der ledes af Herrens Naade, og opløses af det guddommelige Lys.

Dette System, det høieste, hvortil Islam har hævet sig, idet en Mængde senere Forsøg kun ere meer eller mindre aandløse Efterligninger, fornaaede ikke at fremkalde nogen friere religiøs Udvikling; paa den ene Side

var den umiddelbare Opfattelse fastsat som ene tilstrækkelig, medens der paa den anden aabnedes Udsigt til en høiere Tilfredsstillelse, men kun for de Indviede. Det var en Art spirituel Gjengivelse af den gamle Orthodoksi med et Anstrog og hyppig Indblanding af en philosophisk Allegorifering, af den Art Forsøg, der forekomme i alle Religioner, naar deres Indhold synes at komme i Strid med Videnskabens Aand; i det hyperorthodoxe Spanien blev dets Forfatter endog erklæret for Kjetter og hans Skrifter brændte. I den korte Tid, der endnu var tilbage inden Chalifatets fuldstændige Opøsning og Tyrkernes Herredomme, tog da Videnskab og Religion hver sin Veie. Averroes af spanskt Herkomst, kort efter Gazzali, bliver Repræsentant for hele Middelalderens Philosophi og fra den da herskende Theologies Standpunkt Vantroens og Ugudelighedens Talsmand; han finder derfor ikke langer sin Plads i Dantes Inferno som Muhammed blandt kristne Kjettere, men blandt de store Hedninger mede vi: ¹⁾

Ippocrate, Avicenna e Galieno
Averrois che 'l gran commento seo.

Medens Gazzalis System indeholder en svag Spire til Skepticisme, der paa alle Maader søges skjult, be-
kjender Averroes allerede religiøs Indifferentisme og holder kun i det Ydre paa Islam som et Middel, der med de nærmest foregaaende Religioner: den jødiske og kristelige, leder Mennesket til Dyd. Under Catholicis-

¹⁾ See Canto IV. v. 145.

mens Kamp med det 13de Aarhundredes Bantro bliver da Islam, forsaavidt dens Indflydelse især gjordende i Tyskland under Frederik II af Hohenstaufen, omtrent eensbetydende med en filosofierende Deisme og Fritankereri, og det er vistnok nærmest i denne Opfattelse, at vi maae forstaae Luthers Dom om den som „eitel menschliche Vernunft“. Den orthodoxe Side hos Gazzali kommer imidlertid snart til at angive Islams Hovedretning, og det var igjen Prædestinationslæren, der gjorde Udslaget, antagen i dens værste Form for at tiltetgjøre den Muhtazilitiske Opposition. „Hvis Synden, lærte Gazzali, var kommen ind i Verden ved den Onde, hvorledes vilde det da være muligt at tænke sig den guddommelige Majestæt og Almagt? Den vilde jo være at betragte som nedsunken til en Tilstand, der neppe kunde passe for en jordist Fyrste.“ Den Muhtazilitiske Lære om et guddommeligt Forsyn, at Herren som Skaber har sin Skabnings Bedste til sit Formaal, afvises som et det høieste Væsen indskrænkende og uværdigt Begreb. Allah er endnu skarper end i det foregaaende System af Ashari den uindskrænkede Hersker, der ikke staaer i nogetsomhelst Forhold til Wiennefket. Anvendt paa jordiske Tilstande blev denne Lære et velkomment Middel for orientalsk Despoti til under de hyppige politiske Omvæltninger at hævde som lovlig enhver bestaaende Herskermagt, og Tyrkerue, hvis naturlige Aandsretning, i Modsatning til Arabernes Skepticisme og videnskabelige Sands, er raa Fanatisme, bragte

den snart i praktisk Anvendelse, efter at den sidste Stkke af Chalifatet var forsvunden i Egypten 1517. Aandens Herredomme var herved tilintetgjort; det var for Fremtiden Sværdet, der bestemte den religiøse Retning.

— Paa en Tid, da et nyt Aandens Liv efter en lang Gjæring bryder frem med Reformationen i de christne Lande, er Islam allerede efter en længere Stagnation i sin Udvikling gaaet over i livløse Chrystallisationsformer. Den dens oprindelige Væsen aldeles modstridende Helgen- og Reliquietilbedelse griber bestandig siden det 8—9de Aarh. efter Muhammed mere og mere om sig, begunstiget af et Hierarchi, der, forenet med det tyrkiske Despoti, søger sit væsentligste Formaal i at befordre Folkets Uvidenhed. Islam taber som Religion al Betydning for det Indre og omdannes bestandig mere til en Masse af ydre Formler, Bonner og Bødsøvelser, skjøndt vi vistnok maae indromme, at den selv som saadan formaaer at udbrede en Frygtens Tugt og Disciplin blandt de barbariske Folkeslag, hos hvem den bestandig indtil dette Tidspunkt søger en rigelig Erstatning for sin hendoende Indflydelse i Europa og de nærmest tilgrændsende Lande; selv i disse sidste staaer den muhammedanske Befolknings Standpunkt med Hensyn til Moral og Sædte maaskee snarere over end under den christeliges i mangt sydeuropæisk Land, hvor Videnskabens Lys endnu ikke har adspredt Mørkets onde Magter.

Islam er da efter en 7—8 hundreedaarig med Christendommen analog Udvikling naaet til en Tilstand, der for saavidt har Lighed med Catholicismens i det 16de

Aarh., som begge ere nedfunkne til en ydre Bær- og Ceremonitjeneste, understøttede af et deels indviklet, deels pragtfuldt Ritual, og blandede omtrent i lige Grad med den begge oprindelig lige fremmede Helgen- og Reliquie-tilbedelse. Hermed ophører imidlertid Sammenligningen mellem de to Religioners Udviklinger. Catholicismens vilde Skud truede med at tilintetgjøre Stammens Kraft, der imidlertid bestandig var tilstede; det kom kun an paa at affære disse for at gengive Træet den naturlige Friskhed og Kraft. Islam var skudt op af en svag Kjerne og havde under den christelige Civilisations værste Barbari naaet en vidunderlig Væxt for langsomt at falme og henvisne. Efter at den er kommen til et Vendepunkt omtrent i halv saa kort Tid som Christdommen og bleven staaende paa dette, skulle vi da endnu kunne vente et nyt fremspirende Liv ogsaa for denne hændende Religion? Er, med andre Ord, en Reform af Islam mulig? Det er ved dette sidste Spørgsmaals Besvarelse, vi endnu ville dvæle nogle Dieblif.

Den christelige Reformation var ikke alene en Afskaffelse af Misbrug, der i Aarhundreder havde indsnegget sig i Kirken. Havde Pavemagten affattet disse, hvortil den netop paa den Tid viste en stor Beredvillighed, stod endnu dens Supremati i Troesfager som det Væsentligste tilbage. Den menneskelige Aand havde, for at opnaae sin Ret til selv at undersøge de Skrifter, der havde dannet Grundlaget for dens religiøse Overbeviisning, den Opgave at afkryste det Aag, der vilde byde

en bestemt Opfattelse af disse; den maatte gjenindsætte sig selv i sin tabte Magt. Dette lykkedes ved Reformatorenes Bestræbelse, fordi de hellige Bøger have en høiere guddommelig Charakter, de indeholde en hellig Historie og give et bestemt positivt Indhold. Underledes derimod med Islams Koran. Indrømme vi ogsaa Muhammed Navn af Prophet efter en moderne, men oftere forekommende Sprogbrug, i dette Begrebs videste Betydning om en Person, der i det Mindste fra Begyndelsen var besjælet af en vis Aandens Inderlighed, bærer hans efterladte Værk i sin Heelhed i for høj Grad Ufuldkommenhedens og den menneskelige Strøbeligheds Præg. Hovedsandsheden i dens Indhold er Læren om Guds Eenhed, men denne holdes uden concret Fylde i abstrakt Almindelighed. Bestemmelsen af Forholdet mellem Gud og Verden, fastsat i Christendommen som Naade og Kjærlighed efter Menneskets Fortabelse i Synden, mangler fuldstændigt i Islam. Understøttet af Videnskaben og den arabiske Nations Geni vilde denne Religion muligt endnu kunne have haft en Fremtid som en streng Deisme, der, som vi have seet, ikke ligger den fjern; men fra det 16de Aarhundrede er den bestandig sunken dybere i en Retning, der uden den religiøse Reform vilde have været lige fordærvelig for Christendommen. En Art prophetisk Udsagn, der som sædvanligt henføres til Muhammeds Samtid, synes at være gaaet i en besynderlig Opfyldelse med dens Udvikling: „Vi, Prophetens Ledsagere, hedder det, havde Troen før Koranen,

men der vil komme efter os et Folk, der modtager Koranen for Troen; den vil læse dens Bogstav, men tilsidefætte dens Bud og raabe: Hvor paa Jorden findes der vel Skriftekloge som vi?"

I Begyndelsen af dette Aarhundrede finde vi igjen den saamme Aand hæve sig i Arabiens Ørkener til en reformatorisk Bestræbelse: Det var Wahhabiternes, der lærte, at Antagelsen af hvadsomhelst til at mægle mellem Herren og Skabningen var at betragte som Afguderi, og at det derfor var en fortjenstfuld Handling at jevne Muhammeds og alle Helgenes Grave med Jorden. Som bekjendt knustes dette Forsøg af ægyptiske og tyrkiske Tropper. Havde det imidlertid Inffedes at udrødde det i lige Grad for Islam som for Christendom kvælende Virud af Helgen- og Reliquiecultus, vilde dog endnu Islams dødbringende Aabenbarings- og Prædestinationsdogmer være bleve tilbage; de have vel ikke deres Støtte i nogen Havemagts Ufeilbarhed, men have i Aarhundreder gjennemtrængt Folkebevidstheden, efter at Cultur og Videnskab ere hensygnede. At vende tilbage til den endnu bevarede Kilde for Islam for af denne at søge et andet Indhold, er netop paa Grund af Koranens indholdslose Ubestemthed en Utænkelighed; kun ved Videnskab og Cultur vil denne Religion kunne reformeres, men disse ere Christendommens bedste Vaaben. Dens Betjendere ville blive underviste om Nødvendigheden og Folgerigtigheden i den christne Lære om et Mellemled mellem Allah og Verden, om Skjærlighedsforholdet; men da foruegter Islam sit

Grundvæsen og er ikke længer Islam. Nu allerede at see en Begyndelse til en saadan Overgang i nogle secteriske, rundt om adspredte Elementer, og hermed antage Islam som en Art Forskole til Christendommen, afsættet efter de orientalske Folks Naturel og aandelige Standpunkt, er en fuldstændig Misforstaaelse. I den orientalske Mysticisme, der i Analogi med de hedenske Mytologier for en Deel kan betragtes som Forsøg paa at bevare ubrugelige Former for et nyt, men kun dunkelt anet Indhold, er ofte Muhammed opfattet som Menneskehedens Ideal; desuden lære forffjellige persiske, af indisk Religionsphilosophi paaavirkede Secter Gudsdommens Incarnation. Den første Retning horer vistnok under Islam, men har kun fort til en national Panegyrik, hvor det attraaede Ideal som Phantasiabildning uden Virkelighed let slaer over i et Brængbillede, eller, især hos Perserne, frembragt en ubestemt og dunkel Vængsel, en Regen med sygelige Stemninger og Følelser, der i det Høieste kunne faae en poetisk Betydning hos de mere berømte Digtere. Incarnationsdogmet er derimod Islam aldeles modstridende, og de enkelte Spor heraf betragtes fra dennes Standpunkt som det værste og et den uvedkommende Kjættereri. Hvilken da Islams Fremtid vil blive, navnlig i de Stater, hvor den bestandig kommer i nærmere Berøring med christelig Civilisation, er et Spørgsmaal, der i lige Grad har religionshistorisk og politisk Betydning, naar man erindrer, at denne Religion omfatter mere end 100

Millioner Mennesker. Tænker man sig en muhammedansk Stat i nok saa høi Grad paavirket af christelige Elementer, vil den som saadan efter sit Princip og sin hele forudgaaende Udvikling aldrig kunne indromme sin christne Befolkning lige Berettigelse. Et af Islams Hovedbud er Udbredelse ved Sværdet, og den aldeles bestemte Forkastelse af det Mysterie, der danner den ene Religions Grundvæsen, har netop fremkaldt den anden. Den Betragtning, at begge Religioner ville kunne bestaae i en muhammedansk Stat med fri gjensidig Udvikling, horer da til de Theorier, der enten af Rigegyldighed og Uvidenhed oversee begges væsentlige Natur, eller ved at bryde med de hidtil bestaaende Betingelser for Menneskeslægten's Udvikling haabe et nyt Grundlag for denne i en høiere Enhed af Videnskab og Philosophi. Ægypten frembyder i denne Henseende maaskee det sorgeligste Billede paa en mulig Realisation af en saadan Phantastisk Stat. Miedens den mindre Deel af Befolkningen, den christne, lever i fuldstændig materiel Trængsel, og man kunde næsten tilfoie i sandfælig Brutalitet, under en af politiske Grunde fremkøstet Tolerance, hentes den overveiende muhammedanske under physiske og moralske Elendighed, men hænger dog i Haabet om en Tidernes Forandring fast ved deres Tro, hvis Navn betyder Underkastelse og Resignation; de søge heri deres Lige blandt Jordens Folk. Med et rigtigt Blik har derfor den bedre Deel af den christelige Mission, istedetfor at lade Alt beroe med en planløs og unyttig Udbredelse

af Bibeloversættelser, henvendt udelukkende Opmærksomheden paa den opvoxende Slægt ved at anlægge gode Skoler rundt om. Til denne Virksomheds Fremme udfordres fremfor Alt Kundskab til Folkets religiøse Forestillinger, dets Historie og Sæder, og netop fra denne Side erholder Studiet af Orientens Sprog den vigtigste Betydning i Menneskehedens Civilisation. Hvad enten en anden voldsommere Afgjørelse af Islams Fremtid horer til de nærmere eller fjernere Muligheder, vil den ældre hensygnende og hendoende Slægt vige Pladsen for en yngre: denne, saa haabe vi, vil blive modtagelig for Sandhedens Erkjendelse, og Sandheden vil frigjøre den.

Marie.

En Novelle efter Théodore Pavie

ved

H. P. Solst.

I de første Aar efter Restaurationen frembød Vendée et baade sorgeligt og tiltalende Skue. Overalt i Byerne saavel som paa Landet saae man afbrændte og omstyrte Huse. Saagodtsom i ethvert Sogn reiste sig Ruinerne af nedbrændte Slotte og ødelagte Taarne, hvor nu kun Ugler og Høge havde deres Tilhold; men midt imellem disse sorgelige Vidner om Revolutionskrigens Ulykker kneise de der allerede nye Bygninger, der vare langt rummeligere og bequemmere end de tidligere. Ligeoverfor de ødelagte Feudalslotte, der ikke mere skulde reise sig af Gruset, saae man store, teglhængte Forpagtergaarde titte frem mellem de grønne Træer og Hækker. Landet befolkedes hurtigt igjen, thi efter en

faa lang og stormfuld Periode troede Alle blindthen paa Freden.

Ad en snever Sti, der slængede sig langs med et Bakkefjerg, passerede henad Aften en halv Snees prægtige Dyr. Den unge Bonde, der drev dem, søgte at berolige dem ved sin Floiten, men Myggene stak dem, og de sprang og brolede som Besatte. Han aabnede et Markled der førte ind til en stor Græsgang, som gennemstrømmedes af en klar Bæk; her styrtede Dyrerne ind, og efterat de havde slukket deres Tørst, gave de sig til at græsse i Ro. Bonden lukkede Leddet, lænede sig paa det i nogle Minutter og betragtede med stille Tilfredshed de prægtige Dyr, der udgjorde hans Glæde og hans Rigdom; derpaa vendte han langsomt tilbage til Gaarden La Gaudinière, som hans Familie i over et Aarhundrede havde haft i Forpagtning. Idet han dreiede om ad en Sti, stødte han paa en ung Pige, der drev sine Faar hjem til Stien; med sin Kof ved Siden gik hun og sang en af disse naive Folkesange, der med hver Dag gaae meer og meer i Forglemmelse. Ved Siden af hende gik Hektor, en stor sort- og hvidpletet Faarehund, der flere Gange havde viist, at den ikke var bange for at binde an med Ulvene.

Den unge Pige gik ikke hurtigt; hun blev flere Gange staaende, snart for at vilke Hør om sin Teen, snart for at hvile sig, thi paa Grund af et Fald, da hun var lille, haltede hun lidt paa den ene Fod. Der var en overordentlig Blidhed udbredt over hendes smukke

Træk, og det var næsten, som om hun ved en fordoblet Ydmyghed vilde bringe Folk til at glemme denne Ufuldkommenhed. Nu sang hun, fordi hun troede sig ene, men aldrig saasnart hørte hun sin unge Herres Fodtrin, for hun taug paa Diebliffet og skyndte sig hen efter sin Hjord.

„Stynd Dig, Marie!“ sagde den unge Forpagter, „Mørket falder allerede paa, og det er paa Tide, at Dyrene komme under Tag.“

„Det er ikke min Feil, Ludvig, hvis jeg kommer bagefter,“ svarede hun. „Myggene have været efter mine Faar, og de løb for dem, som om Ulven var efter dem. Du kan troe, jeg maatte tage Venene med mig!“

„Jeg siger det heller ikke for at bebreide Dig Noget,“ vedblev Forpagteren, „men Du veed jo, at Moder er vanskelig, og hun kunde nok falde paa at stjænde Dig Huden fuld, naar hun synes, Du bliver for længe borte.“

„Din Moder holder ikke af mig, det har jeg længe mærket!“ sagde Marie.

„Du veed, at Folk af den gamle Skole skaane ikke sig selv — det er derfor intet Under, at de undertiden ogsaa ere strenge imod Andre.“

Den unge Bonde gav sig til at jage efter Faarene med sin bredskyggede Hat for at faae dem til at skynde sig; men først da de fik Die paa Forpagtergaardens, foer de afsted i Galop og stillede sig foran Indgangen til Faarestalden. Han satte da rask over Ledbet

for at komme ind i Huset gennem Haven, medens Marie saa hurtigt, som det var hende muligt, fulgte efter Flokken. Den gamle Forpagterse stod udenfor Døren og saae vred ud.

„Der komme Faarene gaanske alene!“ raabte hun opbragt. „Hvor er da Marie?“

„Hun kommer, hun kommer!“ sagde Ludvig, der skyndte sig hen til hende fra Havedøren. „Du veed jo, at hun ikke kan gaae hurtigt!“

Endelig kom Marie gaanske forpustet og luffede Gaarestalden op.

„Marie! Marie!“ sagde Forpagterkonen i en gnaven Tone. „Du er altfor magelig og doven — jeg bliver dog nodt til at see mig om efter en Anden.“

Ludvig afbrød hende: „Hun gjør jo sit Bedste, det stakfels Barn! Det er ikke Villien, det mangler paa, men hun har ingen Kræfter!“

„Naa, saa Du tager hende i Forsvar! Det kan jeg godt lide; men jeg skalde dog troe, at jeg, der har opdraget Jer Allesammen, nok veed, hvad det vil sige at bestille Noget!“

Marie græd. Hun solte sig ydmyget ved sin Moders Bebrejdelser, men hun vedblev at forrette sin Dont og luffede ikke sin Mund op for at forsvare sig. Idetsamme kom de tre yngre Sønner, der havde været ude paa Engen for at slaae Ho, ind i Gaarden med Troierne paa Armene og Leerne paa Skuldrene. De gif hen til Brønden, vaskede deres kraftige Arme

og Hænder, satte deres Leer op til Voen og gik derpaa ind i Stuen og satte sig hen til Bordet. Ludvig tog Plads ved Siden af dem, og da Suppen blev sat paa Bordet, toge de alle Fire deres Hatte af og gjorde Korsets Tegn, inden de begyndte at spise. Den gamle Forpagterkone spiste for sig selv henne ved Vinduet. Henne paa Skjænken stod der et Fad opsat Mælk til Marie, men hun sad og saae ned for sig, thi den barske Modtagelse havde berøvet hende Appetiten. De unge Mennesker talte ikke et Ord, thi Sidsbnggerne i Bendée ere ikke meget snaksomme af Naturen, og saaledes gik Maaltidet hen i dnb Taushed for dem Alle. —

Næste Sondag Kloffen ti var Ludvig alene i Forpagtergaarden, thi hans tre Brodre og Marie vare allerede for længe siden gaaet til Kirken. Klokkerne i det Fjerne ringede til Messen, og Ludvig sad med foldede Hænder og bøiet Hoved og lyttede til Klängen. Bludselig begyndte Faarehunden at give Hals. Ludvig løstede Hovedet langsomt iveiret og saae sig omkring: en fattig, hvidhaaret gammel Kone kom henimod Forpagtergaarden.

„Det er den gamle Johanne,“ sagde Forpagteren til sig selv. „Hun er fornykt, Stakkel, og kan ikke gjøre Forskjel paa Sogn og Hellig. Hv, Hektor! ti stille og læg Dig!“

Dyret, der kjendte den Gamle, holdt op at gjøe og krøb ind i sit Huus. Uden at sige Goddag traadte

Zohanne ind i Stuen, lukkede Døren iilksomt efter sig og satte sig hen til Kaminen.

„Hør, Ludvig,“ hvissede hun, „har Du ikke et Stykke Brød til mig? Jeg har ikke faaet Noget at spise siden igaar Midtags.“

„Hvor har I da været i Nat?“

„I Buskadsjet derne! Jeg har ligesom Haren mine Skjulesteder overalt. Det er man nodt til, naar man vil hytte sig for de Blaae, min Dreng!“

„Der er jo ingen Blaae mere! Har I da ikke seet Woer Zohanne, at det hoide Flag vaier nu fra alle vore Klokketaarne?“

„Ja Du er ligesaa klog som alle de Andre!“ sagde den Gamle i en vred Tone. „Elaa strax Elaaen for Døren og pas paa henne ved Binduet, hvis Du vil ha'e, at jeg skal spise min Mad i No.“

Den unge Bonde satte en Skaal Suppe hen til Konen, der gav sig til at spise begjerligt, idet hun udstødte den ene Forbandelse efter den anden mod de Blaae, (Republikanerne) som hun troede at see og høre overalt, baade Nat og Dag. De frngtelige Scener, hun havde oplevet under Bændekrigene, havde forstyrret hendes Hjerne, og Bændee=Armeens Nederlag, som hun havde været Vidne til, stod bestandig for hendes Tanker. I over tyve Aar havde den stakkels Forrykte slasket omkring der paa Egnen som en Gjenstand for Ungdommens Spot og de Eldres Medlidenhed.

Da den Gamle havde endt sit tarvelige Maaltid,

lagde hun Hovedet tilbage paa Stolen og sov ind uden at slippe sin Stok. Ludvig gik hen til Skabet og fremtog en Flaske gammel spansk Viin, hvoraf han stænkede noget i en lille Kop, som han satte hen til den gamle Kone.

„Hvad er det, min Dreng?“ spurgte hun, da hun vaagnede og fik Die paa Koppen.

„Drik, Mo'er,“ sagde han, „det giver Ser Kræfter!“

„Kræfter,“ gjentog hun; „dem har jeg ingen af, og dem bryder jeg mig heller ikke om. Det er Brændeviin, ikke sandt? Det havde de fornemme Folk med sig i deres smaa Feltflasker for at varme sig i de kolde Nætter. Den eneste Gang, jeg har smagt det, det var i Kampen ved Dol-de-Bretagne — det var der, din stakkels Fader faldt, Ludvig. Han fik en Kugle i Hjertet; jeg lod ham forse sig med den høire Haand, og saa rorte han sig ikke mere. Det var en smuk Mand, kan Du troe — stor og stærk ligesom Du selv!“

Ludvig fik Taarer i Øinene. Han holdt nok af at høre Mo'er Johanne fortælle om disse Træfninger, som man har kaldt Gigantkampene, og for at den Gamle ikke skulde holde op, sagde han: „Mo'er Johanne, I sloges vel ogsaa med engang imellem?“

„Nei,“ svarede hun, „jeg sloges ikke med, men jeg fastede mig midt ind imellem de Stridende for at søge efter min Frue, Mdm. de Boisfrénais, der var flygtet med sin lille Datter i Armene.“

„Traf I hende da?“

„Traf hende? . . . Hvem? Naa, Mdm. de Boisfrénaïs mener Du? Hør, det, Du der har stjenket for mig, har gjort mig godt. Nu skal jeg ogsaa betro Dig en Hemmelighed, men som Du maa påse godt paa, det siger jeg Dig! Marie, den lille Marie, som vogter Faar for Jer . . .“

„Der er jo ikke Tale om Marie,“ afbrød den unge Forpagter hende; „Du vilde jo fortælle om Kampen ved Dol-de-Bretagne?“

„Javist om Dol-de-Bretagne og den lille Marie. Hendes Moder havde tabt hende ud af Armenene, og det var ikke at undres over, for hun havde faaet en Bajonet igjennem Livet. Jeg, som ikke var saaret, tog Barret og slæbte Moderen med mig saagodt jeg kunde. Saadan kom vi udenfor Byen paa en Mark, hvor de Saarede bleve forbundne. Der gav min stakkels Frue, som mærkede, at det var forbi med hende, mig en lille Kasse med Papirer og en Læderpose med Guldstykker og sagde til mig: Naar der bliver sluttet Fred, skal Du bringe Marie til hendes Paarørende, hvis der er Nogen af dem tilbage!“

„Er der da Nogen tilbage?“

„Snak ikke saa hoit! Hvis her var nogen af de Blaae i Nærheden, vilde de tage Livet af den Lille. Saa kunde det godt nytte, at jeg har stjult hende saa længe! . . . Hvis Freden var bleven sluttet, saa kan Du troe, at jeg for længe siden havde overgivet hende til

den gamle Frøken, der boer paa Montrevault, til Frøken de la Verdrière, for det er Mariés Tante og hendes Moders kjodelige Søster."

"Men Kassen med Papirerne, hvor har Du da den?"

"Hvad for noget?" sagde Johanne og lukkede Dørenene igjen. "Lad mig nu sove, siger jeg Dig!"

"Hør, Mo'er Johanne," sagde Forpagteren i en blid Tone, "sig mig blot først, hvor I har gjemt Papirerne?"

"Det husker jeg ikke. Det var en farlig Historie den, for de faldt som Straa paa en Høstdag. Og saa Flugten fra Mans — det var endnu galere! Der var det, at jeg fik det Slag af en Geværkolbe i Hovedet, som nær havde taget Livet af mig! . . . Hvorfor seer Du saaledes paa mig? Du troer maaskee, at jeg har forgrebet mig paa Læderpungen? . . . Nei, ikke et eneste Guldstykke har jeg taget — det kan Du stole paa, og naar man engang finder den lille Kasse . . ."

"Den skal jeg nok finde. Jeg veed, hvor Du har skjult den," sagde Ludvig i en bestemt Tone. "Jeg har saa tidt seet Dig drive omkring ved Sandsteensblokken henne paa det store Bænge . . . der er det!"

"Naar de Blaae ere borte, skal jeg selv føre Dig derhen. Det er Synd og Skam, at den Lille skal halte endnu efter den Dag. Forresten er det et Mirakel, at hun kom levende fra det. Min stakkels Mand blev fangen to Dage efter og skudt inde i Gnyvelkrattet. Da

jeg kom hjem med den lille Marie, troede man, at det var et forældreløst Barn, som jeg havde taget til mig, og jeg lod dem blive i Troen. Jeg bragte hende herhen, og de Blaae skal have ondt ved at gjenkjende den fornemme Froken i Faarepigen med Rokken ved Eiden. Sa spind, lille Marie, spind og lee Du kun af de Blaae! Tidsler og Brombarbusse dække nu det Sted, der skjuler vor Skat! Spind, lille Marie, din Hemmelighed er godt bevaret, og jeg tager den med mig i den sorte Jord."

Idet den Gamle sagde disse Ord, tog hun Rokken ned, der hang ved Kaminen, og gav sig til at spinde.

"Men Mo'er Johanne dog!" udbrød Forpagteren. "I spinder om Søndagen? Hører I ikke Kirkeklokkerne? Hoimesse er forbi nu."

"Hoimesse? . . . Der er ingen Hoimesse meer. Det er Stormklokken, der melder, at de Blaae ere i Anmarche! Farvel, jeg løber min Vej. Du har givet mig Noget at drikke, der gjør mig ganske fortunlet, og jeg kan godt mærke, at jeg i en heel Time har snakket over mig."

"Stakkels Kone!" tænkte den unge Forpagter. "Hun troer, at hun snakker over sig, naar hun en enkelt Gang taler fornuftigt." Han lænede sig til Dorstolpen og saae efter den gamle Kone, der ved sin Stof hinkede hen over Marken. Han saae, hun tog Veien hen til Sandsteensblokken, hvor han saa tidt havde seet hende pusle omkring, og det var ligesom om Noget trak ham efter

hende hen imod den graa Klippe, der, bedækket med Mos, løstede sig hoit op over den grønne Klovermark. Hans Samvittighed sagde ham, at han burde efterforske, om der var nogen Sandhed i Alt, hvad han havde hørt her. Hvis Marie, den fattige Faarepige, virkelig var Datter af en Adelsmand, der var falden i Kampen ved Dol, var det da ikke Uret at lade hende blive længere i denne ydmyge Stilling istedenfor at bringe hende til hendes fornemme Slægt, der vilde modtage hende med aabne Arme?

At der ikke vilde være nogen Glæde mere for ham i Berden, naar Marie var borte, vedkom jo ikke den Sag. Lad hende da rejse! tænkte han med Sorg, lad hende rejse, hvis den gamle Johanne har talt Sandhed. Det er paa Tide, at hun bliver lykkelig! Ingen har fortjent det bedre end hun.

Aldrig saasnart kom de Andre hjem fra Hoimesen, før Ludvig med et tungt Hjerte ilede hen til Klo-
vervænget. Da han kom til Veddet, saae han allerede den Gamles Fodtrin i Sandet. Han fulgte dem i Græsset, og de førte ham, som han havde forudsæet, lige hen til Klippeblokkene. Brombarbuske bedækkede hele Foden af Klippen, og der var slet ingen Abning at opdage. Efter et Dieblis Betænkning affaar han en lang Hasselkjav og gav sig til at undersøge Terrainet. Fiirbenene, der bleve forstyrrede i deres No, foer omkring i Mosset, forsvandt i Revnerne og kom atter frem for Lyset, men der var ingen Abning at finde. „Hvilken

Dumhed at bryde sig om en forrykt gammel Kones Snak!" tænkte det unge Menneſte og vendte miſjornoiet tilbage til Forpagtergaarden. Idetsamme ſoer Hektor ham imøde og gav ſig til at ſpringe op af ham, hylende af Glæde over, at den havde fundet ham. Han jog den fra ſig, og nu begyndte Hunden, under Iydelig Gjøen, at beſkrive ſtore Cirkler i Græsſet, indtil den ſoer ind mellem Brombærbuſſene.

Den unge Forpagter fik pludſelig den Tanke, at den maaffee kunde hjælpe ham paa rette Wei, og han anſporede den nu under idelige Tilraab til at ſoge efter.

Hektor gav ſig til med begge ſine Forpoter ſaa ivrigt at bearbejde det Lag af Lov og tørre Dviſte, der bedækkede Sandſtenen, at der ſnart ſtod en heel Sky omkring ham. Pludſelig viſte der ſig en Abning, dækket af en Steen, ſom Ludvig uden ſtor Beſværlighed væltede tilſide. Han ſtaf ſin Arm ind i Abningen, og et Dieblif efter havde han en Læderpung med Guldſtjerner og en lille Kaſſe mellem ſine Hænder. Med denne Skat ilede Ludvig tilbage til Forpagtergaarden, men han var til Mode, ſom om han havde begaaet en Forbrydelse. Hans Moder ſov til Middag nede i Haven under et Tbletræ, og han kom op i ſit lille Kammer, uden at Nogen havde lagt Mærke til ham. Det Forſte, han gjorde, var at lægge Læderpungen ind i ſit Skab tilligemed Kaſſen; men han ſtaf Papirerne i Lommen, tog ſaa ſin bredſtyggede Hat og gif ned til Landsbhyen, for at høre Aſtemeſſen.

Paa Veien fik han Papirerne frem. Han havde nok lært at læse Tryk, men med Skrift gik det kun daarligt. Han søgte forgjæves at faae Meningen ud af disse fine og zirlige Skriftræk — det Eneste, han kunde læse, var Familien Boisfrénais' Navn, der var skrevet med store Frakturbogstaver. Lykkeligviis var der til den sidste Side klæbet et Stykke Papir, hvorpaa der med store, runde Bogstaver var skrevet disse rørende Ord: „Hav Medynk med min Datter, Marie de Beausfrénais! Sorg for den lille Forældreløse, og Gud vil lønne Dem for det!“

Disse Linier stavede Ludvig sig igjennem, og snart kunde han læse dem slydende. Han gjentog dem flere Gange og blev saa staaende midt paa Veien med foldede Hænder. „Min Gud!“ udbrod han, „hvermeget har ikke den maattet lide, der nedskrev disse rørende Ord! Og det er til en Bonde som mig, at en fornem Dame har henvendt dem, da hun forlod sit Slot, som hun ikke mere skulde gjensee! Guds Billie skee, og hans Navn være lobet, fordi det faldt i vor Lod at huse den stakels Forældreløse i saamange Aar!“

Et Dieblif efter indtog han sin Plads i Choret bag Sangerne, men han sang ikke med, som han pleiede. Hans alvorlige Ansigt havde faaet et forunderligt sorgmodigt Præg. Det forekom ham, som om en fremmed Haand vilde frarsøve ham den Skat, som han i saamange Aar kjærligt havde vogtet paa. Urolig og tankesuld gik han ud af Kirken. Han saae sine Brødre og Lands-

bhens unge Karle spille Kegler udenfor Kroen, men deres muntre latter piinte ham, og han skyndte sig forbi dem. Han kom forbi et Kors, der var heelt bedækket med Krandsse, som hang der endnu fra Christi Himmelfartsdag. Der sad Marie og skjulte sit Ansigt i sine Hænder. „Marie, hvad gjør Du der?“ spurgte han.

„Jeg er træt,“ svarede hun, „og Kurven der blev mig paa eengang for tung.“

„Saa lad mig faae den!“ Han tog Kurven og rakte hende Haanden. „Lad mig hjælpe Dig op og lad os saa komme afsted.“

„Hvad gaaer der af Dig iasten, Ludvig?“ spurgte hun forundret. „Du giver mig Haanden, og Du vil bære min Kuro?“

Ludvig svarede ikke, men han betragtede den unge Pige, der saalænge havde tjent hos dem, saa opmærksomt, som om det var første Gang, han saae hende. Marie blev forstrækket og gav sig til at gaae stærkere for at komme fra ham.

„Løb ikke saa stærkt, Marie,“ sagde han. „Folk kunde jo troe, at jeg lober efter Dig. Stakkels Marie! har jeg ikke altid været god imod Dig og altid behandlet Dig som en Søster? Det trøster mig en lille Smule, og dog er jeg bedrovet. Det er underligt nok, thi idag burde jeg netop være fornøiet og glæde mig over din Lykke.“

„Hvad skal det sige?“ spurgte Marie endnu mere forbauset. „Hvad er det for en Lykke, Du taler om?“

„Det skal sige saameget, at Du nu er en fornem Dame, og at det ikke er andet end min Skyldighed at bære din Kurv.“ Han begyndte nu at fortælle hende det Hele; men midt under Fortællingen brast han i Graad og kunde ikke komme videre.

Hvad Marie ikke havde været forstrækket i Forveien, saa blev hun det nu. Hun snappede hurtigt Kurven, som Ludvig havde sat fra sig, tog sine Trætofler i Haanden og gav sig til at lobe, alt hvad hun kunde, hjem til Forpagtergaarden.

„Marie!“ raabte han efter hende. „Marie, tal ikke derom til Nogen iaften; imorgen skal jeg nok kunne beherske mig.“

Marie løb endnu stærkere, thi hun troede i det første Dieblik, at Ludvig var gaaet fra Forstanden. Da hun naaede Forpagtergaarden, var Mo'er Jacqueline isærd med at sætte Suppen paa Bordet, og hendes tre Sønner kom lidt efter hjem og hængte deres Søndagsklæder ind i Skabet. Den Ældste, der ellers var den Første paa Pletten, var den Æneste, der blev borte. „Hvor er Ludvig henne?“ spurgte Forpagterkonen i en vred Tone den indtrædende Marie.

„Jeg saae ham nylig sraae toers over Marken.“

„Der stikker Noget under!“ sagde Forpagterkonen.

„Det gjør der ikke,“ svarede Marie i en tør Tone.

„Du er nok kjed af at have det godt!“ raabte Konen endnu mere opbragt. „Siig mig paa Dieblicket, hvor Ludvig er henne!“

„Kan jeg vide det?“ svarede Marie og reiste sig med en vis Stolthed. „Skal jeg lobe i Hælene paa Ebers Son, naar han er ude om Aftenen?“

„Hør, Marie, naar Du svarer mig saadan,“ sagde den gamle Kone, saa skal jeg, saasandt som jeg hedder Jacqueline, tage en Hasseltjæp og bearbejde dine Nyg-snykker.“ ...

Hun vilde netop til at udføre sin Trusel, da Ludvig i det samme traadte ind ad Døren.

„Hvad er der i Veien?“ spurgte han.

„Der er det i Veien, at Du fordærver mine Tjenestepiger, saa at de svare mig næsviist og uartig. Gaa hen og spis din Suppe. Dine Brødre ere komne hjem for en Time siden.“

„Hør, Moder,“ sagde Ludvig, „gaa hen og kys Marie!“

„Er Du fornytt? Vil Du have, at jeg skal bede om Forladelse, fordi hun er uforstammet?“

„Det er der ikke Tale om!“ svarede Ludvig i en blid Tone. „Jeg vilde gjerne have tiet til imorgen, men jeg kan ikke længer holde paa min Hemmelighed. Saa gaa Du hen og kys hende, Marie! Og I,“ sagde han til sine Brødre, „reis Jer op alle Tre og hilz paa Frokenern!“

Moderen og Sonnerne saae tausé paa hinanden. Marie slyngede sine Arme om Forpagterkonens Hals og kysfede hende grædende.

„Hvad skal alt det sige?“ raabte Mo'er Jacqueline

og søgte at unddrage sig Maries Kjærtegn. „Sagde jeg ikke nok, at der maatte stikke Noget under!“

„Der stikker det derunder, at Marie hverken tilhører den gamle Johanne eller Dig, Moder, eller nogen af os Alle sammen. Hun hedder Froken de Boisfrénais og imorgen bringe vi hende til hendes Tante paa Slottet La Verdière. Hører Du, Marie, det var det, jeg vilde have sagt Dig for, men jeg havde ikke Mod til at komme frem med det.“

„Er det ogsaa sandt?“ spurgte Forpagterkonen.

„Den gamle Johanne har fortalt mig det, og hvor forrykt hun end er, saa har hun dog denne Gang talt Sandhed. Her er Beviset! Der, Marie! de Papirer tilhøre Dig. Men det er sandt, vent lidt.“ Han gik ind og hentede Læderpungen, hvis Indhold han rystede ud paa Bordet. „See her, Marie, det tilhører ogsaa Dig: her er hundrede smukke Guldstykker med Ludvig den Sættendes Billede paa.“

De tre unge Mennecker og deres Moder saae med Forbauselse paa Guldstykkerne og Papirerne. „Ak, mit stakkels Barn,“ sagde Forpagterkonen og kyskede Marie først paa den ene Kind og saa paa den anden; „tænkte jeg ikke nok, at Du maatte være født til at være Froken, for Du har aldrig duet til at være Bondepige!... Der var en Tid — og Gud give, at den aldrig maa komme igjen! — da din Fader, Hr. de Boisfrénais kom og søgte Skjul her hos os. En Aften gik han bort med min salig Mand for ikke mere at komme

tilbage. De faldt ved Siden af hinanden, Ulykken havde gjort Adelsmanden og Bonden til Venner!... Du, mit Barn, blev opdragen med mine egne Børn, og nu vil Du forlade os!... Tænk paa os engang imellem og husk, at har jeg skjændt paa Dig, saa har Du fortjent det, og Du kan troe mig, det skader ikke noget, at man har havt det lidt haardt i sin Opvæxt."

— Marie sov ikke meget den Nat. Hun laa paa sin haarde Matræs i det lille Bærelse, som hun deelte med Deitruget, Klokken, Bøven og en Mængde Huusgeraad forresten, og tænkte uafslædig paa Slottet la Verdière og det Liv, som hun skulde føre der for Eftertiden, og først da Klokken slog tre inde i Bærelset ved Siden, faldt hun i et uroligt Blund. Ogsaa Ludvig laa og talte Timerne, og inden det endnu gryede ad Dag, var han allerede oppe og nede i Stalden.

— Tidligt den samme Morgen var Alt parat til Afreisen. Forpagterkonen sad allerede tilhest, og Ludvig satte hende Jernsporen paa den venstre Hæl og bragte hende et stort Klæde til at binde foran sig. Marie kom sidst; hun havde taget sine Søndagsklæder paa, og hendes Kinder blussede af Bevægelse. Ludvig satte en Stol hen til Hesten, hjalp hende op bagved Moderen og knyttede derpaa Pungen med Guldstykkerne fast til Sadelknappen. Mo'er Jacqueline gav Hesten Sporen, og nu gik det ud af Forpagtergaarden. „Farvel, René! farvel, Johan! farvel, Mathurin!" sagde Marie og nikkede til hver af Brodrene. Ludvig gik snart foran,

snart ved Siden, men det faldt hverken ham eller nogen af de Andre ind at sige et eneste Ord.

Fem Timer efter nærmede de sig Slottet. Marie kunde imidlertid ikke see Andet end et gammelt, forfaldent Taarn og en Række hundredaarige Elmtræer, der førte op til Slotsgaarden og skjulte Hovedbygningen. Endelig naaede de den.

„Vent her, Mo'er, og De ogsaa, Frøken!“ sagde Ludvig, idet han hjalp dem af Hesten. „Jeg vil gaae først op og underrette Eierinden om, hvorfor vi komme.“

Forpagterkonen bandt Hesten til en Træstamme, og hun og Marie satte sig ned paa Grostkanten for at vente paa hans Tilbagekomst. Marie sad og tænkte paa, hvad Frøken de la Verdière vel vilde sige til hende. Pludselig kom Ludvig frem oppe paa Trappen og vinkede ad dem, at de skulde komme, og strax efter kom ogsaa en høi, aldrende Dame frem oppe paa Perronen for at tage imod dem.

„God Dag, min gode Kone,“ sagde hun til Forpagterkonen, „god Dag!... Se De bringer mig min stakkels Søsterdatter, som jeg saa tidt har begravet! Kom, Lille, og lad mig kysse Dig til Velkomst!“

Marie, der blev beroliget ved denne venlige Modtagelse, ilede op til den gamle Dame, som tog hende rørt i sine Arme.

„Sæt Dem ned alle Tre,“ sagde Frøken de la Verdière og tog Plads henne ved Binduet i Daglig-

stuen; „nu skal der strax komme Frokost. Marie, tag det Hovedtoi af og lad dit blonde Haar falde frit ned om Skuldrene! . . . Saadan! . . . See nu iveiret, mit Barn, og bliv ikke rodt! See mig ind i Dinene, see paa din Tante og kast saa et Blik paa dette Portrait! Det er din Moders, da hun var paa din Alder, og det er ogsaa dit, som Du seer!“ . . .

„Ja det er opad Dage det samme,“ sagde Ludvig.

„Min stakkels Søster!“ hvisttede Froken de la Verdière. „Seg snes, at jeg seer hende for mig i dette Dieblif. Saa ung, saa smuk og saa ulukkelig!“ . . . Derpaa vendte hun sig om til Forpagterkonen. „Deres Mand var vel ogsaa ved Armeen?“

„Ja, han faldt i Kampen ved Dol ved Siden af Hr. de Boisfrénais, Deres Søsterdatters Fader. Han var af Sognet valgt til Capitain.“

„Lad mig omfavne Dem, min gode Kone! Vere Nærmeste have udgydt deres Blod for den samme Sag og faaet deres Lon hilstoppe! Marie, mit kjære Barn, tak Du Forsknet, at Du har tilbragt dine unge Aar i en brav Familie.“

„Det skal hun ikke!“ sagde Forpagterkonen. „Jeg har vist været noget streng imod hende.“

„Saameget desto bedre,“ svarede Froken de la Verdière; „desto lettere vil det være mig at opdrage hende. Hvad har hun foretaget sig hos Dem?“

„Ikke stort. Vi lod hende pusle lidt ude i Mar-

ten — hun spandt og vogtede Faarene — det var det Hele.“

„Det er godt. Du behøver ikke at rødme over disse landlige Bessjæftigelser, min kjære Niece! Selv Dronningen fandt undertiden Fornoielse i at malke sine Køer i Trianon, og alle Damerne fulgte hendes Exempel. I hele dit kommende Liv er der maaffee Butet, der i dine egne Dine vil have Dig selv saameget, som at Du i din tidlige Ungdom har fortjent dit Brød i dit Ansigt's Eved. Hjælp mig at takke disse brave Folk, der have givet Dig gode Raad og foregaaet Dig med gode Exempler.“

„Ja det har det ikke manglet paa,“ sagde den unge Forpagter; „men det er ogsaa det Eneeste, vi have at give hende. Her er det en anden Sag — her vil hun faae Alting i Overflodighed.“ Han reiste sig op med Laarer i Dinene. „Veed De hvad, Froken!“ vedblev han, „det havde været bedst for os Allesammen, om jeg havde gjort den Opdagelse ti Aar tidligere.“

Froken de la Verbière saae med Forbauselse paa den unge Bondes blege og forstyrrede Ansigt; derpaa vendte hun sig om til Marie. „Han har Ret,“ sagde hun, idet hun lod, som hun ikke forstod ham. „Saa havde de havt en Pige paa Forpagtergaarden, der havde været bedre skikket til at arbejde i Marken, og som man kunde havt langt mere Nytte af. Var det ikke det, De vilde sige, min unge Ven?“

Den stakkels Ludvig glattede forlegen paa sit brune

Haar uden at vove at svare. Et Dieblif efter trak han sin Moder i Armen og hviffede til hende: „Lad os nu komme afsted, Moder! Nu ere vi færdige!“ Forpagterkønnen neiede dybt, Ludvig hilste ogsaa, og de gik ned ad Perronen. Frøken de la Verdière ledsagede dem heelt ned ad Trappen, og hun og Marie fulgte dem endnu et langt Stykke med Dinene. I dette Dieblif forekom det Marie, at Forpagtergaardens, der laa paa en solbessinnet Høi, saae langt mere smilende ud end dette skumle Slot, der var halvt skjult af Træer og Løvværk. Hun tænkte med et vist tungsindigt Savn paa de flade Marker, hvor hun havde tilbragt sin fredelige Ungdom; men hun var neppe vendt tilbage til Dagligstuen og havde sat sig i en blod Lænestol med Foden paa en Tabouret, før hun smilte over dette taabelige Indfald og gav sig til at nynne.

„Mit kjære Barn,“ sagde Frøken de la Verdière, „førend vi slaae os til No i dette Slot, har vi endnu en hellig Pligt. Træk i den Klokkestreg!“

Marie ringede. En gammel hvidhaaret Tjener kom ind med Hatten i Haanden. „Sadel din Hest, Bastian!“ sagde Frøkenen til ham; „tag denne Læderpung med Dig og bring den til Forpagtergaardens ad den korteste Vej. Det er en lille Gødtgjørelse for den Tid, min Niece har tilbragt der i Huset.“ —

— — Hvis det store Speil inde i Dagligstuen fortalte Marie, at hun var smuk, saa loi det slet ikke. I sin nye, kostbare Dragt manglede Frøken de Boisfrénais

hverken Ynde eller Anstand; men hun vedblev at være fordringsløs og besfeden, og dermed vandt hun alle Tjenestefolkenes Hjerter. Nu, da hun ikke længer gik med tunge Træskoer, kunde hun med Lethed følge Tanten paa hendes Morgen- og Aftentoure. Efter Bordet læste Marie for hende, og Froken de la Verdière rettede da altid paa hendes Udtale og lærte hende at udtrykke sig med Fiinhed og Smag. Paa den Maade gjorde hun lidt efter lidt Bekjendtskab med Historie og Poesi; men hun folte sig endnu længe efter som en Blindfødt, hvis Dine først efterhaanden aabnes for Lyset.

Under disse Sykler begyndte hun at glemme det Forbigangne; men Froken de la Verdière, der var mere rolig og alvorlig, fordi hun havde mere Erfaring, sagde en Aften til hende: „Mit Barn, din Historie er en heel Roman, og den vil gjøre Opsigt her paa Egne; men den egentlige Heltinde i denne Roman er den gamle Johanne. Jeg vil see at gjøre Ende paa hendes omslakkende Liv og skaffe hende Hvile i hendes Alderdom. Hun har ikke været til at finde, siden Du kom til mig; men imorgen vil jeg gjøre endnu et sidste Forsøg. Imorgen skal Bastian sendes ud paa Opdagelse med alle Gaardens Folk, og saa haaber jeg, at det vil lykkes. Saalænge vi ikke have gjort Noget for hende, der har modtaget din Moders, min stakkels Søsters sidste Suk, have vi ikke betalt vor Taknemmeligheds-Gjæld.“

Marie havde altid været bange for den fornytte

gamle Kone, der bestandig løb efter hende, da hun var lille, for at kysse hende. Undertiden havde hun skjult sig bag Hegnene for ikke at blive seet, naar den Gamle kom gaaende henad Landeveien og sægte med Stokken for at true ad de Blaae, som hun altid havde i Hovedet. Imidlertid vovede hun ikke at komme med nogen Indvending, og næste Morgen skulde Bastian begive sig paa Veien; men han protesterede bestemt imod at tage flere Folk med sig og forsikrede, at han med største Vædsel skulde finde hende alene. Næste Morgen tog han bort tilhest og tog Veien til Forpagtergaarden. Forjæves spejdede han til alle Sider, forjæves hørte han sig for hos enhver Forbigaaende: der var intet Spor at opdage af den gamle Johanne. Endelig opdagede han omkring Foden af en steil Høi et tæt Krat, hvori han og hans Kammerater i Krigens Tid ofte havde skjult sig. Han bandt sin Hest til en Træstamme og trængte ind i Krattet, hvor Ræve og Kaniner havde lavet sig en Labyriinth af Gange og Gier. Bastian frøb ind i det Tykkeste og Lyttede. Han syntes at opdage en menneffelig Skikkelse mellem en Masse af Bregner, og en sagte Sammen og Stonnen trængte hen til hans Dre. „De har stjålet min Skat de Kjærlinger! De har stjålet min Skat! og jeg har dog aldrig betroet mig til Nogen!“ lod det hen til ham.

„Mo'er Johanne!“ sagde den gamle Bastian, „der er Ingen, der har stjålet Jer Skat. Kom bare med

mig — jeg veed, hvor den er, og jeg skal vise Jer den."

"De Blaae!" raabte Johanne, "de Blaae! drøb mig ligesaa godt strax; thi slippe herfra kan jeg dog ikke."

"Den stakkels Løsje! hun antager mig for en af de Blaae!" mumlede Bastian. Han gik nærmere. "J har jo været med i Krigen, saa kjender J altsaa Felt=raabet: Gud og Kongen! Jeg har ogsaa været med baade ved Overgangen over Loire og ved Dol..."

"Hvad siger J?" svarede den Gamle — "Jeg kan hverken høre eller see længer!... Hvad vil J mig? Kommer J for at tage Livet af mig?"

"Jeg faaer hende ikke ud af hendes Hi, om jeg saa blev her til imorgen!" mumlede den gamle Tjener. "Jeg maa see at faae fat i en Bogn og bringe hende til Slottet med Magt, om hun saa ti Gange tager mig for en Blaa og en Republikaner."

Med dette Forsæt krob han samme Vei tilbage, satte sig tilhest og red hen til den nærmeste Forpagtergaard, hvor han leiede en Bogn hjem til Slottet. Bønderne hjalp ham med at trække Johanne frem af hendes Skjul og sætte hende og paa Bognen, der blev fyldt med Halm, for at hun ikke skulde stode sig. Løget satte sig i Bevægelse, og et Par Timer efter kjørte Bognen ind i Slotsgaarden.

Marie saae den oppe fra Vinduet og gjenkjendte Johanne. Hun undervettede Tanten om hendes Ankowst,

og denne lod sætte en Lænestol frem og bringe en Staal Bouillon ind i Stuen.

Johanne blev hjulpen ned af Vognen, sat i Lænestolen, og Frøken de la Verbière kom med en Kop Bouillon. „Hvorledes har De det, gode Johanne?“ spurgte hun, da den stakkels Forrykte havde drukkert med Begjærlighed.

„Man har stjaalet min Skat fra mig!“ svarede hun.

„See paa det Portrait, som hænger der,“ vedblev Frøken de la Verbière, „og sig mig, om De kjender den Dame igjen?“

„Jeg kan ikke see Noget,“ svarede den Gamle. „Lad mig blot sove en Smule, saa gaaer jeg igjen. Jeg er bange, naar jeg ikke er inde i Stoven.“

„De var jo med i Kampen ved Dol, min gode Johanne?“

„Ja det var jeg ... og i mange andre foruden“ ...

„Og den Lille? — husker De ikke nok hende?“

„Den Lille ... Jeg har mistet min Skat! ... Den stakkels Lille! ... Spind, mit Barn, spind og vogt dine Faar! ... De Blaae! de Blaae! lad mig komme herfra!“

„Nei, Johanne, hun spinder ikke mere og vogter heller ikke Faar. Louisdorerne og Papirerne ere fundne, hører De?“ ...

„Man vil have mig til at snakke, men det vil jeg ikke!“ sagde den Gamle og greb efter sin Stof. Hun

vilde reise sig op, men Kræfterne forlode hende, og hun sank tilbage i Lænestolen med en sagte Jamren. „Min gode Johanne, De skal blive her hos os,“ vedblev Frøken de la Verdière, „og vi vil kappes om at pleie Dem paa Deres gamle Dage. Giv mig Deres Haand, det er jo denne Haand, der har lukket min Søsters Dine, og som af hende modtog et helligt Pant“

„Hvem er De? hvor er jeg?“ raabte den gamle Kone og saae forvildet paa hende.

„De er hos Frøken de la Verdière, hos Søsteren til Fru de Boisfrénais. Det er hende, der taler til Dem... Der er sluttet Fred for længe siden!“

„Hvordan ikke for mig! ... Man har dog stjaalet Guldstykkerne og Papirerne fra mig!“

„Nei vist ikke! Det er Altsammen her!“

„Her? Ja maastee taler De dog sandt, for De har en af disse Stemmer fra gamle Dage, som jeg nok kan lide at høre. Jeg vilde ønske, at jeg kunde forstaae, hvad De der siger, men mit Hoved er saa skrobeligt ... jeg har lidt saameget, og Alt løber surr for mig. Det er haardt nok; men det er længe siden, at jeg har kunnet samle mine Tanker.“

Frøken de la Verdière trak Marie hen til hende og spurgte: „Kan De see den unge Pige der?“

Den Gamle blev pludselig urolig. Fru de Boisfrénais! Det er jo hende og Insklevende.“

„Nei, Johanne! hun er død for længe siden, men jeg er hendes Datter,“ sagde Marie i en blid Tone.

Den Gamle tog sig til Hovedet og græd bitterligt. „Du har en Stemme, som faaer mig til at græde!“ mumlede hun. „Gaa henad Gulvet, Barn, og lad mig see paa Dig! Ja, vist, ja, det er Dig — det seer jeg paa Gangeu! men Du er pøntet ligesom din Moder, da hun var her paa Slottet. De Blaa ere altsaa borte! Af, gode Dame, lad mig blive her, det beder jeg Dem om! Jeg vil ligge nede i Stalden, og jeg skal ikke tage Plads op for Nogen! Lad mig blive her hos min lille Marie! De sagde jo før, at De nok vilde beholde mig!“

Den Fyngt, som Marie tidligere havde næret for den Forrygte, forsvandt nu og gav Plads for Medlidenshed. Hun sørgede for, at den gamle Kone fik et godt Børelse paa Slottet, og gjorde sig en Fornoielse af at pleie hende paa det Bedste. Da hun døde et halvt Aar efter, lukkede hun hendes Dine, ligesom den Gamle havde lukket hendes Moders, og efter Froken de la Verdières Befaling blev hun, der havde været hendes Slægt saa tro og saa hengiven, jordet i Familiebegravelsen.

Den ene Maaned forløb nu efter den anden, og det varede ikke længe, før „den lille Marie“ bragte Liv og Munterhed tilbage i det før saa triste og kjedelige gamle Slot. I Begyndelsen havde Froken de la Verdière klogelig holdt sine Omgangsvenner borte, saalænge Marie endnu ikke havde lært at stikke sig iblandt dem. Nu var der bestandig Fremmede, og især i Sagttiden

var der Liv og Lystighed overalt. Maries Historie gjorde Opsigt paa hele Egnen, og Alle vilde see den unge Pige, der i tyve Aar havde levet mellem Bønder uden at kjende sin Herkomst, og da hun hverken manglede Fiinhed eller Takt, forstod hun godt at skjule hvad der endnu fattedes i hendes Opdragelse.

Hendes største Fornøielse var at gjøre Ridetoure omkring i Egnen med den gamle Bastian, der fulgte hende overalt. Paa en smuk Esteraarsmorgen fik hun Lyst til igjen engang at besøge la Gaudinière. Uagtet hun hyppigt havde sendt Bud til Forpagtergaarden for at forhøre sig om Jacquelines og hendes Sønners Besfindende, havde hun endnu ikke vovet selv at gjensee det Sted, hvor hun havde tilbragt hele sin Ungdom. Var det da for at tilfredsstille sin Nysgjerrighed eller blot for at vise sig høflig og opmærksom, at hun nu pludselig fik den Idee at ride hen til Forpagtergaarden? Det gjorde hun sig ikke Rede for, men da hun red hen over de Marker, der hørte til Gaarden, var den Første, hun fik Die paa, den Bondepige, der havde afløst hende i hendes Gjerning. Hun sad og spandt med sine røde Hænder henne paa Korsveien, netop paa det samme Sted, hvor hun selv pleiede at sidde, og hvor Tenen i gamle Dage saa tidt var falden ud af hendes trætte Hænder.

„Hør, min gode Pige,“ sagde hun, „Du hører jo til henne paa Forpagtergaarden?“

Bondepigen nikkede.

„Kan Du sige mig, hvorledes Forpagterkonen og hendes Søner har det?“

„Sønnerne har det saameget godt. Den Ældste er ude at pløie tilligemed den Yngste, og de Andre ere ifærd med at kappe Grene af; men Forpagterkonen er i den sorte Jord, og det er allerede otte Dage siden.“

„Hvad siger Du? Er hun død? Og det har Ingen ladet mig vide! . . . Bastian, lad os strax ride derhen. Farvel og Tak, min gode Pige.“

Da de naaede Forpagtergaarden, var det Middags-tid. De fire Brødre sad tilbords med Flor om Hattene, og Ingen af dem sagde et Ord som sædvanligt. Ved Inden af Hestetrampen i Gaarden foer Hektor som rasende hen imod de Kommende, men aldrig saasnart horte den Maries Stemme, før den gav sig til at legre og springe op af hende. „Af Veien, Hektor, af Veien!“ sagde den unge Pige. „Seer Du ikke, at jeg har en Silkekjole paa? Du troer nok, at Du har Lov til at sætte dine Poter paa mig ligesom i gamle Dage? Bastian, hold min Hest et Dieblit.“

Hun sprang af Hesten og gik lige ind i Stuen. Saasnart Ludvig fik Die paa hende, foer han ud af Døren. De Andre reiste sig forlegne. Kun den Yngste havde Mod til at hente en Stol til hende. Hun satte sig, og de bleve staaende ærbødigt foran hende.

„Mine Venner,“ sagde hun, „jeg horer, at Eders Moder er død. Hvor kommer det, at I har ladet hende døe uden at sende Bud efter mig? Jeg vilde saa gjerne have sagt hende Farvel og bedt hende om Forladelse for alt det Bryderi, jeg har gjort hende.“

De unge Menneſter græb, men kun den Yngſte tog Ordet: „Det er ikke vor Skyld,“ ſagde han. „Ludvig gav ſig paa Veien for at ſige Dem det, men da han kom i Nærheden af Slottet, tabte han Modet. De veed jo ſelv, hvorledes han er.“

„Ja,“ ſagde Frøken Boisfrénaſ, „det veed jeg. Han lob jo ſin Ve, da jeg kom. Det er derfor beſt, at jeg gaaer igjen, ſiden jeg kun indjager Jer Frygt. Farvel og giv mig Haanden. Vi har jo længe været Søſter og Brodre; hvis I derfor nogensinde trænge til mig, ſaa huſt paa, at jeg vil gjøre Alt for at tjene Jer.“

Hun klappede Hunden og ſatte ſig igjen tilheft. Da hun dreiede omkring Hjørnet af Haven kunde hun tydeligt ſee Ludvigs Hat henne bag Hækken. „Farvel, Ludvig!“ raabte hun ind til ham, og derpaa gav hun ſig til at iſtemme en af de Sange, hun ſaa tidt havde ſunget her i ſin Barndom. Ludvig ſkammede ſig over, at han havde ſkjult ſig, og ſkyndte ſig afſted alt hvad han kunde.

Naar Ludvig gik af Veien for Marie, var det ikke blot af Frygt, men han vilde for enhver Priis bekæmpe en Følelſe, der beherſkede ham imod hans Villie. Han havde længe gaaet og lidt i Stilhed. Naar Moderen tidlige opfordrede ham til at gifte ſig, rystede han blot paa Hovedet og ſvarede ikke. Erindringer om Marie forfulgte ham uophørligt. Han var vred paa ſig ſelv, fordi han elſtede hende, og han var vred paa hende, fordi hun havde forladt dem. Om Aftenen, naar Mør-

Det bredte sig ud over Markerne, troede han at høre en Stemme, der opfordrede ham til at drage bort for at finde Hvile og Fred. Da Moderen døde, blev det endnu værre. Det var en sand Lidelse for ham at vandre omkring paa disse Marker, hvor Alt mindede ham om Marie, og selv hans Arbeide skaffede ham hverken Udspredelse eller Lindring.

Paa sin tredivte Fødselsdag kaldte han sine Brødre, til sig: „I ere gamle nok,“ sagde han til dem, „og trænge ikke mere til mig. Imorgen drager jeg derfor bort, og hvad I finde i mit Stab, kunne I dele imellem Jer.“

Det gjorde han, og de hørte ikke mere til ham. Maaskee har han et andet Sted fundet den Lykke, som sngtede for ham i Hjemmet, eller maaskee fandt han blot den Hvile og Fred, som han utaalmodigt higede efter. Marie, der aldrig kom til at ane, hvad han for hendes Skyld havde lidt, giftede sig med en ung Udelmand, hvis Fader havde vundet en stor Verommelse i Vendéekrigen; men Frosen Verdière knyttede den Betingelse til Giftermaalet, at hun og hendes Mand skulde tage Ophold paa la Verdière. Himlen havde saa seent skjænket hende Marie tilbage, at hun ikke mere kunde finde sig i at undvære hende.

Til Prinds Vilhelm af Danmark,

nu Hellenernes Konge,

den 24de December 1858. Med et Compas.

Af

— S.—B. —

De Havet Dem til Vandringsvei har faaret
 — Det store Hav, der paa sit Skjød har baaret
 Som kjærlig Moder mangan Danmarks Søn
 Og Hæder, Ære, Rigdom ham til Løn
 Har skjænket for hans Stræben og hans Moie,
 For alt det Onde, han har maattet bøie;

Det store Hav, hvis Dybde Ingen kjenner,
 Hvis Bolger under Linien Solen brænder
 Mens de i Sis sig vælte imod Nord;
 De strømme vidt omkring den hele Jord
 Og dundre frygtelig mod Indiens Strande,
 Mens blidt de skulpe mod de lufte Bænde;

Det frygtelige Hav, som vildt sig hæver,
 Naar Stormens vrede Sky i Luften svæver,
 Høis Volgebjerger vælte Slag i Slag
 Mod Skibets Bøug med frygtelige Brag —
 Mens Havets Son paa Dækket staaer saa rolig;
 Han med sin Moders Luner er fortrolig.

Bort skjønne Hav! der som en kjærlig Søster
 Omslynger Danmarks skovbegrøede Kyster,
 Som i sin venlige, sin blide Favn
 Os aabner Veien til en sikker Havn,
 Hvor trygt vi efter fuldendt Reise hvile,
 Mens Slægt og Venner kjærligt til os smile!

Ja! stolt er Veien, unge Ven! og herlig,
 Og sikkert De med Stræben djærv og ærlig
 Vil vandre den med Mod og faste Skridt,
 Med fuld Bevidsthed og med Blikket frit
 For alle Fordommens uklare Taager,
 Mens Faderviet kjærligt paa Dem vaager!

Dog, kraftig Villie er ei nok alene:
 Der maa lidt Mere til end denne ene;
 Om Skib og Sø og Cours og Raart Besked
 De kjende maa — dog det De sikkert veed;
 De horte lidt derom i sidste Sommer,
 De mere høre vil i den, som kommer.

Grindrer De ei nok, hist agterude,
 Der stod et lille Huus, deri en Nude,
 En Lampe brændte deri mørke Nat;
 Den Inste over Skibets bedste Skat,
 En Skat, som Gud til Trost os monne skænke,
 En Skat, hvis Gavn De neppe Dem kan tænke.

Den viser Coursen os paa Oceanet,
 Den har til dristigst Fart os Veien banet;
 Hvor end vi seile paa den hele Jord,
 Uroffelig den peger op mod Nord;
 Den Horizonten ganske noie maaler,
 Med sine to og tredive spidse Straaler.

Det er nødvendigt, at tilgavns De kjender
 Den Skat jeg taler om. Jeg derfor sender
 Til Dem, min unge Ven! et Exemplar,
 Som i min Barndom min Veileder var;
 Paa det jeg lærte mit Compas fra Grunden,
 Og vel jeg ved min Lærdom har mig funden.

Jeg bruger den ei meer — jeg snart har seilet
 Min sidste Cours, den Ankerplads har peilet,
 Hvor Ankret falde skal for sidste Gang.
 Modtag den da, min Gave som den Sang,
 Mit Venskab for Dem forte mig i Bennen,
 Modtag det Alt, som kommende fra Bennen.

Et Ord endnu! — Hvad Cours De ogsaa stevner,
 De for at styre ret maa have Evner;
 En Somand vide maa Bessed, hvis ei
 Han finder daarlig kun den rette Vej;
 Han Skibs og Mandstabs Banemand kan være,
 Kan plette Flagets og sin egen Værelse! —

Dog, derfor er jeg rolig — grant jeg skued
 Hvor livligt Deres unge Die lued
 Ved Kampens Leg, da paa hiin muntre Dag
 Krudtdampen hvirvled om det danske Flag, —
 Da loved De Dem selv at blive dngtig,
 Og, ikke sandt, De loved det ei slggtig?

Nei! aldrig De et saadant Lofte bryder,
 Den danske Prinds kun Vrens Stemme lyder,
 Dertil Marinen fæste vil sin Lid;
 Med nidkjært Die vogte vi hans Id,
 Thi naar en Skjoldung i dens Samfund træder,
 Den stoler trngt paa Fremtids Held og Hæder!

Brevserindringer.

Af

Statsraad Dr. C. Otto.

I.

Jean Paul.

Hos Franz Horn i Berlin gjorde jeg Bekjendtskab med Jean Pauls Hustru, og, da hun ved min Afreise i April 1820 erfarede, at jeg vilde komme over Bayreuth, tilbød hun mig strax et Anbefalingsbrev til hendes Mand, som — efter mange forskjellige Omskiftelser af Opholdssted — havde fæstet sin Fremtidsbolig der. Man kan tænke, at jeg med Glæde modtog dette Tilbud, der gav mig Udsigt til ikke blot at see, men at blive modtaget med Venlighed af den berømte Digter. Jeg antog, at jeg vilde finde ham ligesaa elskværdig som hende, og, saasnart jeg var steget af i Bayreuth,

søgte jeg ham strax, skjøndt det allerede var Aften. Jeg var saa heldig at træffe ham hjemme og blev strax indladt til ham i hans Arbeidsværelse. Han sad ved sit Skrivebord og modtog mig med venlig Rigefremhed; men hvor forbauset blev jeg ikke ved at see ham! Det Begreb, man i Almindelighed har om en stor Mand og navnlig en Digters Udvortes, blev her saa langt fra realiseret, at mine Forventninger toertimod i Et og Alt bleve stuffede. Han lignede mere en Forpagter end en Digter, og af Romantik var der ikke Spor i hans Personlighed. Han var hoi, bredskuldret og fed, havde et rundt, rødmsset Ansigt, stærke Lemmer, et stort Hoved, store Hænder og Fødder, en grov Stemme, og i hans Træk var der ikke Spor af noget som helst Idealt. Men i den høie, brede Pande og i de ildfulde Dine boede der Kløgt og Barne. Begge Dele aabenbarede sig ogsaa snart, og det var uden Tvivl Skyld i, at den Ydmyghed, der ellers altid griber mig ligeoverfor enhver Storhed, forsvandt, og at jeg ikke et Dieblik tænkte paa, at jeg havde en af Verdens Berømtheder foran mig. Vor Samtale antog saaledes lidt efter lidt en varm Charakter. Talen faldt ganske naturligt strax paa Psychologien, som et af os begge bekjendt Gebet, og nu besteg han strax sin Rjæphest, som jeg maa beklage at jeg dengang ikke kjendte. Jeg havde da vistnok „enten holdt Stigboilen for ham eller var gaaet afveien“. Han spurgte mig nemlig, om jeg i Berlin havde været Vidne til Koreffs og Wolfarts byriff-

magnetiske Cure, og hvorvidt jeg var bleven overbevist om deres Fortrinlighed, og, da jeg nu netop ofte havde besøgt begge de omtalte Lægers dyrist=magnetiske Curer=anstalter og saaledes seet den dyriste Magnetisme, udøvet efter en stor Maalestok, kunde jeg ikke tilbageholde min forfæstende Anskuelse, saaledes som jeg fra Berlin havde meddelt den i Nyrups „Magazin for Reiseiagttagelser“. At, jeg anede ikke, at jeg stak Haanden ned i en Vesperede, thi Jean Paul sværmede for den og troede fuldt og fast paa den. Vi kom paa eengang i en Disput, der fra hans Side blev saa heftig, at jeg paa alle mulige Maader, uden at fornægte min Doerbeviisning, søgte at trække mig tilbage. Han var overordentlig paaastaelig, erklærede, at jeg som Læge var forud indtagen, at jeg derfor ikke kunde domme om hvad jeg havde seet, og at jeg burde sætte mig mere ind i hvad der var skrevet og tænkt om denne Gjenstand. Det blev mig snart klart, hvad jeg siden fik Bekræftelse paa, at han troede paa alt Overnaturligt, selv paa Spøgelseser. Han opstillede blandt Andet den Paaastand, at to lignende, eensartede Begivenheder altid følge ovenpaa hinanden og afsløses af en tredie, aldeles forskjelligartet, altsaa f. Ex. to glædelige og derpaa een sorgelig eller omvendt. Om Aabenbaringer og Mandesyner var han aldeles overbevist, og han fortæller jo ogsaa i sine Skrifter to af sine egne Aabenbaringer. Begge skrive sig fra Aaret 1790, medens han var Skolelærer i Schwarzenbat. Den ene, som han meddelte en Kreds af Venner, bestod

i, at der den foregaaende Nat, medens han laa halvvaagen i Sengen, var bebudet ham, at han skulde blive en stor Mand, hvis Omgang og Gunst Fyrster og Fyrstinder vilde beile til. Den anden Gang (d. 15de Novbr.) saae han sig selv liggende paa Dodsleiet med bristende Dine og hørte en Stemme bebude ham, at han om 30 Aar vilde døe paa samme Dag. At den første Aabenbaring gik i Opfyldelse, vide vi Alle; den anden opfyldtes forsaavidt ligeledes, som han virkelig døde paa den nævnte Dag, men rigtignok 5 Aar senere (i 1825). Jeg indrømmede ham villig Muligheden af saadanne Aabenbaringer, saameget mere som jeg selv i det Hele ikke har saa ringe Tilbøielighed til at troe paa en Aandeverden, der alt her i Livet gjør sig gjældende, og hvorpaa jeg selv har haft Exempler. Der blev altsaa under denne Deel af Samtalen ikke yderligere Anledning for Jean Paul til at skjænde paa mig, og til mit Held faldt Talen esterhaanden paa andre Gjenstande. „Jeg har,“ yttrede han blandt Andet, „hver Uge tre Passionsdage: den ene, naar man gjør mit Bærelse reent, den anden, naar man udbanker mine Klæder, og den tredie, naar min Barber kommer.“ (Hans stride og hæslige Skjæg bekræftede, at han kun lod det aftage een Gang om Ugen.)

Efter et Par Timers Forløb indbød han mig til at gaae med sig i Klubben „Harmonien“, og da jeg haabede der at træffe sammen med andre af Byens dii majores, samtykkede jeg med Glæde deri. Men de Folk,

jeg saae der, havde samtlige Udseende af rene Philistre, og ikke en eneste af de Tilstedeværende fandt Jean Paul det Umagen værd at forestille mig for. Han hilste kort paa dem Alle og bad mig tage Plads ved et langt Bord, hvorved jeg allerede saae en heel Deel Andre sidde med store Cylinderglas for sig. Jean Paul bestilte ligeledes Ol til sig og mig og dertil et Stykke Brød og Ost, og vi begyndte nu igjen at tale om lærde Materier, men Discussionen blev heller ikke nu saa ganske fredelig. Det syntes, som han altid maatte være af en anden Mening end den, jeg i al Beskedenhed yttrede, og skjøndt jeg netop gjerne lyttede til alle hans forskjellige, vistnok aandrige og belærende Ansættelser, kunde jeg dog mindre lide hans paastaende og barske Tone; ja, tilsidst blev han endog ordenlig vred, da jeg gjentagende vægrede mig ved at drikke mit, efter danske Begreber, uhyre Glas Ol ud. „Drif dog,“ sagde han, „og huff paa, De er i Baiern. De faaer ikke mange Steder saa godt Ol. Det styrker Dem mere end den mest nærende Mad. Saa drif dog ud, at De kan faae Dem et Glas endnu.“ Ja vistnok var Ollet ganske fortræffeligt, maaskee kun altfor godt; men det var og blev mig umuligt at drikke endog det ene Glas ud, trods Mandens Uergrelse derover. Han selv tømte vist fire til fem Glas i Løbet af Aftenen, men blev derved ogsaa mere og mere rød i Ansigtet og i samme Forhold mere og mere skrap i sine Uttringer. Ud paa Aftenen reiste han sig, efterat han dog tilsidst havde tvunget mig til at tomme mit

Glas, og nu var han saa venlig at følge mig hjem til mit Hotel. Ved Afskeden rystede han min Haand med megen Hjertelighed, kyskede mig paa Munden, bad mig at hilse Dehlsenschläger og Baggesen og ønskede mig en lykkelig Reise. Jeg husker godt, at det stærke Øl og Tanken om at have tilbragt en heel Aften med Jean Paul berøvede mig min Sovn hele Natten, og det Forste, jeg foretog mig den næste Morgen, var at nedskrive, hvad jeg den foregaaende Aften havde oplevet. Denne Aften staaer endnu levende for mine Tanker.

Jean Paul havde indbudt mig til tidlig om Morgenen at foretage en Vandring med sig i den smukke Omegn af Bayreuth, men vi havde alt bestilt Heste til Bamberg, og min Rejsefælle vilde ikke finde sig i nogen Forandring af vor Rejseplan. Intet Offer havde dog været for stort for et længere Samkvem med en saa udmærket Personlighed, og nu fortrøder det mig, at det ikke skete.

Man fortalte mig, at han hver Morgen, selv om Vinteren i dyb Sne, foretog sig en lang Spadseretour med en Læderflask om Livet, en tyk Ziegenhainer i Haanden og ledsaget af sin, af hans Skrifter vel bekendte Hund „Epizius Hoffmann“. Han spiste da i Almindelighed sin Frokost i et lille Bærtshuus i Nærheden af Rystflottet „Eremitagen“, hvor han dog ikke sjelden blev siddende og skrev udover sin Episetid, saa at Bærtinden, hvem han ofte omtaler i sine Skrifter, i al Hast maatte tillave ham Middagsmad og da hyppig gav ham hans

Yndlingsret: en stegt Karpe med en Mængde Salat til. Til Taf forelæste han hende da, hvad han havde skrevet, og rettede sig i meget efter hendes Dom derom. Han holdt imidlertid ikke meget af Bayreuth som Stad betragtet og havde kun valgt den til Opholdssted paa Grund af, at to Venner, Brodrene Osmund, boede der. „Alt, hvad der er dødt,“ sagde han, „lever her, og Alt, hvad der lever her, er dødt.“ Rimeligvis laa Grunden til dette Mishag i, at han netop her, hvor han boede, ikke blev saa feteret som fra det Fjerne. Allerede paa den Tid, da jeg besøgte ham, kom han ikke mere til Nogen, ja, han var endog udelukket fra Familier, hvor man tidligere gjerne havde seet ham. Grunden var, hed det, at han jævnlig glemte sig selv og fornærmede sine Venner, naar han, hvad han holdt meget af, havde drukkert altfor meget Thee med Rum i eller altfor meget Punsch. Vist er det, at jeg selv var Vidne til den uhyre Mæsse bayerisk *Ol*, som han tog til sig. Paa Bordet i hans Arbeidsværelse laae der ogsaa Propper med Harpix paa midt imellem Boger og Manuscripter.

Jean Paul havde to Børn: en Datter, Emma, som rimeligvis var med Moderen i Berlin, og en Søn, der studerede i Heidelberg. Jeg skulde ogsaa have den Glæde at gjøre et nærmere Bekjendtskab med denne. Paa en Fodvandring i Schweiz i September samme Aar traf min Reisesælle Hoppe og jeg ved table d'hôte i et Hotel sammen med en ung Student, der skulde gjøre samme Tour som vi, og med hvem vi besluttede at

gjøre Folgeskab. Han kaldte sig Richter, men forst efterat vi et Par Dage havde reist sammen, erfarede vi, at han var en Son af Jean Paul. Naturligviis forogedes derved min Interesse for ham, ligesom det ogsaa meget glædede ham, at jeg kjendte hans Forældre og kunde bringe ham Hilsen fra dem begge. Han havde hverken Faderens Vært eller øvrige Udseende og syntes heller ikke synderlig begavet, men han robede tydeligt gode Kundskaber og var en dannet og behagelig ung Mand med smukke, milde, kun noget sngelige Træk, der mindede om Moderen. Han kunde være meget munter og syntes at befinde sig vel i vort Selskab, saa at vi efter otte Dages Samliv skiltes med gjensidig Betlagelse fra hinanden. Han dode desværre i Aaret 1821, og Jean Paul, der skal have elsket sine Børn meget høit, tog sig dette Dødsfald saa nær, at han i lang Tid ikke var til at troste. Sikker har ogsaa Tabet været meget smerteligt for Moderen, der ofte havde talt til mig om sin vistnok „haabefulde Son.“

Hvad Jean Pauls Ægtefælskab angaaer, da ere Alle enige om, at det var lykkeligt; men Modsetninger var der nok af, og Jean Pauls Narsyn og strenge Varsen maa vist mange Gange have stød an imod hans fiindannede Hustrues bløde og milde Natur. Da hun ægtede ham, var det et dristigt Tærningspil af hende, thi, som bekjendt, havde Jean Paul alt staaet i noie Forbindelse med flere af hendes Njon, og ligesom han stedse talte sine varmeste Beundrere blandt dette Njon, sværmede

han ogsaa for det til Gjengjæld. Hans forskjellige Kjærlighedsforhold og hans Ustabighed i disse ere blevne berorte af flere Forfattere efter hans Dod og kaste et interessant Lys baade over ham og hans Tid. Natur-
 ligvis var det kun aandrige Fruentimmer, der tiltraf ham. Da den første af disse, den ogsaa fra Schillers Liv
 bekendte Charlotte v. Kalb, krydsede hans Livsbane,
 var han 33 Aar; han stod allerede da paa sin Be-
 rommelses Hoidepunkt, og havde alt skabt de skønneste og
 bedste af sine Værker: „Hesperus“, „Die unsichtbare Tage“,
 „Blumen-, Frucht- und Dornenstücke“, ja han arbejdede
 just da paa den Digtning, hvorpaa han selv satte den
 høieste Priis: „Titan“. Charlotte v. Kalb havde
 i sin Beundring for ham tilskrevet ham mange Breve,
 og han havde besvaret dem, da han pludselig grebes af
 Længsel efter at gjøre hendes personlige Bekjendtskab. I Fe-
 bruar 1796 havde hun, som han skriver til sine Venner, sendt
 ham det første „velforstaaelige“ Ord, og i Juni stod
 han i Weimar „foran sin Himmelport“, som han ud-
 trykker sig, og hans første Spørgsmaal til hende var:
 „Naar kunne vi være sammen alene?“ Men var det
 end hende, der havde trukket ham til Weimar, aabnede
 ogsaa andre begejstrede Beundrerinder der deres Arme
 for ham, og Charlottes Jalousi vaktes snart. „Den
 hele Verden vil have ham,“ raabte hun, „men nei!
 nei! de skulle ikke have ham! Før vil jeg forgaae!
 Først da kunne de have ham!“ Hendes Beundring for
 Digteren havde snart forvandlet sig til Kjærlighed for

Anden. Hun havde alt lært eet Digterhjertes Ustædighed at kjende; hun skulde atter gjøre den samme Erfaring, og, efterat Jean Paul havde forladt Weimar, fik hun atter og atter Anledning til at tilskrive ham det ene bebreidende og klagende Brev efter det andet. Vel forsvarede han sig stedse mod Beskyldningen for Utrofskab, men det var kun Talemaader — Flammen var udslukt. Naastue vilde han dog ikke saa hurtig have vendt sig fra hende, hvis han ikke, som han selv siger, var bleven drevet af en „feberagtig Længsel efter Egteskabets Glæder,“ og „den, han elskede, vilde han ogsaa ægte.“ Fru v. Kalb var jo gift, og dette Baand lod sig ikke løse saa let, som den utaalmodige Digter attraaede. Følgen var, at førend Charlotte endnu kunde beslutte sig til dette Skridt, havde allerede en Anden stukket hans iletængelige Hjerter i Brand; denne Anden var Fru Emilie v. Barlejsch. Hun var smuk, havde et eiendommeligt, smerteligt Udtryk i sit Ansigt, der gjorde ham hende endnu mere interessant, og var tilmed Medarbejderinde i „Göttingisches Musenalmanach“ og Forfatterinde til „Sommerstunden“. Imellem begge disse Damer opstod der nu en Kamp om den Elskede. „Lev vel, Du min Sjæls Sjæl! Forglem ikke, at Ingen kan elske Dig som jeg, og at Du har heldet en evig Længsels Giftbraabe i mit Hjerter!“ skriver Charlotte til ham i Juni 1797. Jean Paul forsikrer hende rigtignok stadigt, at kun et simpelt Bekjendtskab knytter ham til Fru Barlejsch, men skriver dog paa samme Tid ligesaa stadig ellevovsfulde Breve

til denne. Heller ikke hun var ganske ung mere, endog ældre end Jean Paul, og det syntes aabenbart, at det ikke, som hos Charlotte, var en virkelig Hengivenhed, men snarere Forsængeligheden over at staae i Forbindelse med en saa berømt Personlighed, der bevægede hende til at ville fængsle ham. Fortryllelsen varede derfor heller ikke længe, og allerede i Januar 1798 skriver han til Emilie: „Ikke vi selv, min Veninde! men Skjæbnen, stiller os Hindringer iveien. De Uligheder, der for Tiden kun ere lave Skranker, ville engang, naar den skjønne Drom er forbi, blive til Afgrunde, hvori tre Mennesker ville forjaae!“ Ikke desto mindre vedligeholdtes det omme Forhold til begge disse Damer stadig indtil 1810, i hvilket Aar baade Charlottes og Emilies Breve paa een Gang ophorte. Midt imellem disse To dukkede endnu en tredie Lvindeffikkelse op: Josephine v. Sydow. Ogsaa hun tiljublede Digteren fra det Fjerne. Hun var fraust af Fodsel, og med den samme Degeistring, hvormed hun tidligere havde trykket sin Rousseau, trykkede hun nu den tydske Digters „Hesperus“ til sit Hjerter og vædede de skjønneste Steder i dette Værk med sine Taarer. Ulykkelig gift, vil Josephine læge sit grusomt saarede Hjerter „ved at vie Muserne sine Pliqter og sine Venner sit Liv“. Alligevel indgaaer hun endnu et andet Ægteffab og tager nu, da hendes Ungdoms Blomster begynde at visne, sin sidste Tilflugt til Digteren. „O min Ven!“ skriver hun til ham, „foreen dit Hjerter med mit. Lader os tilsværge hinanden et evigt Venffab,

for at jeg, naar jeg engang forlader Jorden, kan sige, at jeg dog vandt eet Hjerte, der forstod mig." Og Jean Paul var ikke den, der lod sig Sligt sige to Gange. Allerede i sit første Svar paa hendes Brev forsiktrer han hende: „Mit Hjerte længes efter Dig og slipper Dig ikke!" Hun indbyder ham til et Besøg hos sig paa sin Gemals Gods i Pommern, men Jean Paul vil hellere først samles med hende i Berlin, „for der at trykke hende til sit Hjerte!" og hun? hun holder sig ikke mere indenfor Beundringens Skranke, men svarer: „Det vilde være den skønneste Dag i mit Liv at kunne have Dem ganske for mig selv i min Ensomhed!"

Hidtil var det, som vi have seet, lutter ældre, gifte og allerede af Livets Storme stærkt ombruste Damer, der havde fortryllet Jean Paul, men pludselig henrives han af en ny Kjærlighed og denne Gang til en ung Pige: Caroline von Fendtersleben — thi fornemme og adelige skulde de nu Alle være. Hun var efter Alles Bidnesbyrd den skønneste og værdigste Gjenstand af alle dem, der hidtil havde forslaaet at tiltrække ham. Hun var ikke blot smuk og yndig, men tillige rigt begavet og fri for denne overstrømmende sygelige Sentimentalitet, der karakteriserede hendes Forgængerinder. Med oprigtig Varme og i saa Ord skænker hun ham sit Hjerte. „Jeg er din, Du Kjære! Jeg agter Dig og har Dig ustygelig kjær, og jeg skal stræbe at gjøre Dig saa lykkelig, som jeg formaaer." Hendes Slægtninge søge forgjæves at hindre hendes Forbindelse med en Borgerslig, „der ikke

har Andet end sin Pen"; hun trodser dem Alle, selv sin Moder. Endelig giver da hendes Onkel sit Samtykke til hendes Ægteffab med Digteren, og med rørende Snderlighed tilskriver hun ham: „Kjære Richter! Jeg har nu Ingen i den vide Verden uden Dig; af alle Hjerter intet uden dit!" Imidlertid er hun ikke aldeles fri for Jaloufi. „Kjære Ven!" skriver hun engang, „viis mig ingen flere Breve fra dine øvrige Veninder! Hold saameget af dem, som Du vil, skriv dem saameget til, som Du vil, vær en varm Ven af alle qvindelige Sjæle — dog fortæl mig ikke mere derom!"

Men ogsaa dette Vaand løsnedes snart; flere af Jean Pauls velmenende Venner traadte imellem og forestillede ham Forskjellighederne i Stand og Stilling — Caroline v. Feuchtersleben var nemlig Hofdame hos Hertuginde af Hildburghausen og vilde neppe nogenjinde kunne finde sig i hans beskedne borgerlige Forhold. Istedenfor Forlovelse fulgte nu et fuldstændigt Brud.

Fru v. Eyndow skulde dog heller ikke seire; thi, efterat Forbindelsen med Caroline v. Feuchtersleben var hævet, traf Jean Paul endelig i Caroline Mayer det Bæsen, der skulde blive hans Hustru. Hidtil havde kun adelige Damer vundet ham, og alle disse Forbindelser løsnedes lidt efter lidt, men den første Tilboielighed for en borgerlig Pige førte til det foranstaaede Maal, og Jean Paul følte sig nu saa sikker i Havn, at hine Gjenstande for hans tidligere Sværmeri, uagtet

de vedbleve at tilskrive og besøge ham, ikke mere for-
maade at fornykke hans Ligerægt. Caroline v. Feuch-
tersleben, der paa en meget smuk Maade havde lyk-
onstet hans Hustru til deres Ægteskab, var maaskee den
Æneste, han vedblev at gjemme i sit Hjerte, ligesom og
saa hun til det Sidste trofast bevarede hans Minde!

Det var maaskee ikke saameget Ustadihed som en
ubevidst Trang hos Digteren til at realisere sine Idea-
ler, der foraarsagede hans Flagren fra den Ene til den
Anden, thi vist er det, at efter hans Ægteskab horte
man ikke tale om flere Hjertets Forvildelser, — og dog
fandt han i sin Hustru intet af den Uandrigthed og det
Sværmeri, der tidligere havde tiltrukket ham. Saaledes
som jeg lærte hende at kjende, kunde hun ikke Andet end
behage, thi hun var den personificerede Qvindelighed og
havde endnu saa mange Spor af Skjønhed i sine Træk
og sine Miner, at hun vist i sin Ungdom maa have
været henrivende — men hun syntes ikke at besidde
nogen hoiere Begavelse. Stille, rolig, erdnap, maaskee
endog phlegmatisk, kunde hun umulig nogenstunde ganske
have tilfredsstillet ham.

Til to smaa Piger.

Barnedaabsfange

af

Otto Borchsenius.

I. Til Ellen.

Lille Ellen, let og frit
 Har Du nu dit første Skridt
 I den store Verden traadt
 — Af det var saa spædt og smaat.
 Men er kun det første gjort,
 Bli'er det næste hurtig stort,
 Naar Du Kænglen i din Bugge
 Skipper for din første Dutte.

Snart en voksen Skoletøs
 Siger sig fra Skamlen løs,
 Rider fjæk paa Faders Duff;
 Lektier lær', hun i en Biff.

Bidst i Haaret er vel haardt,
 Bærre, Kjolen er saa kort!
 Og saa den dog længes snarlig
 — Lille Ellen, vær da varlig!

Nu begynder Livets Leg,
 Der gjor Skinden rød og bleg.
 Staan de unge Hjerters Fred
 Og pas paa dit eget med!
 Hjertet har saa tynd en Skal:
 Vogt Dig paa det første Val!
 O saa let man gaaer i Fælden,
 Af det veed de Store, Ellen!

Bliv for Alting mild og bly,
 Glad som Lærken under Sky;
 Bliv en Kvinde brav og god,
 Reen af Hjerte, varm af Blod,
 Og hvis det kan falde let,
 Maa Du gjerne blive net,
 Thi hvad man endogsaa siger,
 Alle elste smukke Piger.

Sov da, lille Ellen, sødt,
 Lig i Buggen luunt og blodt!
 Vi skal bede Nyffens Fee
 Bifte med sin Vinges Sneec,

Bede hende skjærme omt
 Den, hvis Fremtid her blev drømt,
 Saa at det maa storme sjelden
 For vor rare lille Ellen!

II. Til Karen.

Mel. Forfatteren.

Du fødtes derude i Skovenes Skjul,
 I Hytten bag Vandmøllens surrende Hjul
 En Dag i Midsommer, da Alting var grønt
 — Ei fandt, den Begyndelsen flinger saa kjønt?

Saa lystelig skinned det tjærede Tag,
 Det kjendte nok Skatten, det hused den Dag.
 For lav var dog Stuen, man fødte Dig i,
 Og snart blev din Bugge sat ud i det Fri.

Og Solen paa Fjursøens Bolger Du saae,
 De grønne Enge dem hilste Du paa,
 Og da man Dig bar gjennem Bogenes Sal,
 Ja da var der Glæde paa Frederiksdal.

Men fødtes Du der under flyggende Træer,
 De deilige Skove og Søer saa nær,

Saa bliv som det Sted, hvor din Bugge først stod,
En dansk lille Pige fra Isse til Jod —

En dansk lille Pige, som vi kan faae kjær,
Med Aand og med Hjerte i hele din Færd,
Med hoviske Læder og sædelig Skif,
Med Skjemt paa din Læbe og Smil i dit Blit.

Dg aldrig Du glemme i Vinterens Slud,
At først Du i Sommerens Solfin floi ud.
Dg altid Du blive trods Enarer og Garn
Saa luftigt og reent et Skjersommernatsbarn.

Men I, som af Kjærligheds evige Væld
Har kaldet til Live en Menneskefjæl,
Som altsaa maae troe, at paa Guds grønne Jord
Der Plante kan trives og vore sig stor —

Til Lykke med hende, som ogsaa engang
Skal vaagne til Livet med Jubel og Sang.
— Skjænt Viin i mit Glas; jeg vil drikke derpaa:
Din Skaal, lille Karen! „Hvad mener Du saa?“

William Wilberforce.

Af

G. P. Holst.

Imod Slutningen af det femtende Aarhundrede var det, at Columbus opdagede de rige og frugtbare Der ved Indgangen til den mexikanske Havbugt og det karaimiske Hav, som af ham benævnedes Vestindien, og som senere medførte Opdagelsen af Amerikas Fastland, Erobringen af Mexiko, Peru o. s. v. Europæerne forefandt her et af Naturen rigt velsignet Land, som man hidtil ikke havde drømt om. Store Enge eller Savanner strakte sig her med det deiligste Grønt og den frodigste Plantevæxt; prægtige Fuglearter, hvis Vinger straaled i det tropiske Sollys af Farver og Guld, opfyldte Luften; henover Havet krydse de mægtige Kæmpefugle, Fregatten og Albatrossen; Dagene ere stjonnere og Nætterne mere pragtfulde her end i Europa; Maanen

har en langt stærkere Glands, og funklende Ildfluer oplyse de tætte Skove. Men hvad der langt mere end den skjønne Natur fristede Europæerne til at slaae sig til No her, var de umaadelige Indtægtskilber, som denne nye Verden aabnede for dem. Sukkerrøret, Kaffe træet og Bomuldsplanten, Indigoen og Tobakken lovede dem Udbytte nok af Verne, og mere endnu end alt dette fristede dem de rige Bjergværker og kostelige Guldminer, som deres Havesngje snart opdagede i det Indre. De stakkels Billedes overtroiske Frygt for Skydevaabenet, for deres Skibe og Heste gjorde det til en let Sag for en Haandfuld Europæere at undertvinge Millioner; undertiden behøvedes der ikke engang Vaaben, thi det er, for at tage et Exempel, historisk, at den lille *D* Grenada, der udgjør en af de saakaldte Somfruøer og aarlig bringer Engländerne, til hjem den nu er afstaaet, Værer for omtrent tre Millioner, blev for et Par hundrede Aar siden af Beboerne selv lovlig overgivet den franske Krone i Arv og Eie — og hvorfor? for nogle Knive og Ører, for et temmelig stort Parti Glasnapper og to Flasker Brændeviin til deres Kæjse eller Overhoved.

Aldrig saasnart havde Europæerne gjort sig til Herrer her, for de tvang de oprindelige Indvaanere til at trække for sig som Slaver i Sukkerplantagerne og Bjergværkerne. Disse, der ikke vare vant til et saadant Trællearbejde, som deres svagere Legemsbygning heller ikke kunde udholde, udstode frygteligt, og Mangfoldige bortredes. For at gjøre en Ende paa disse Li-

delsler gav en Geistlig ved Navn Bartolomeo de las Casas det Raad at hente de mere haardsøre Negre over fra den afrikauske Kyst til at forrette disse anstrengende Arbejder. Dette Raad, der ogsaa blev efterfulgt, har givet den første Anledning til Slavehandelen, som i Aarhundreder har vanæret Europa.

Det er af de oplyste, dannede og christne Europæere, at de vilde Afrikanere have lært denne Udaad at sælge deres Medskabninger; det er af dem de have lært at overfalde hinanden indbyrdes, naar den hvide Slavehandler kommer med sine europæiske Snurrepiberier. For at komme i Besiddelse af disse, overfalde de Sorte hinanden ved Mattetid, opbrænde hinandens Byer, ihjelslaae de Gamle og bortføre de Unge, og det er ikke sjældent, at der ved disse Slavejagter, som de kaldes, dræbes endnu Flere end der bortføres: saaledes fortæller Englanderen Denham, der i den nyere Tid har bereist det Indre af Afrika, at ved en Slavejagt, hvor sexten tusinde Negre bortførtes i Trældom, bleve omtrent tyve tusinde dræbte, og ved en anden omkom mere end det dobbelte Antal.

Ikke mindre oprørende er Bortførelsen fra Hjemmet, og dobbelt naturligviis, jo længere Afstanden er fra Slavemarkedet eller Kysten. Fra det Indre af Landet, over den brændende Sandørken Sahara, føres de Ulykkelige i store Skarer henimod Havet. Bundne ved Nakken til et langt Tong, der er flettet af Drejudsremme, med lænkede Fødder og bagbundne Hænder gaae

disse halv nøgne Skabninger i lange Rækker gennem det glødende Sand; den fortærende Sol og de tunge Lænker lamme deres Kræfter, den skarpe Østenvind hvirvler Sandet omkring dem, og den forsmædeligste Tørst plager dem uophorlig. Ikke engang en Draabe Vand giver deres umenneskelige Fører dem mere end der engang er bestemt dem, og naar Foden svigter af Træthed og Udmattelse, er det Svøben, der igjen driver dem fremad og sætter sine blodige Mærker i deres Arme og Ryg. Synes de for stærke, eller er der Frygt for, at de kunne undvige, bindes der ofte endnu til deres Nakke en ni Fod lang Pæl, som de ere nødte til at slæbe med sig, indtil de segne under Byrden: man lader dem da omkomme i Sandet, og ikke engang i Døden befrie Barbarerne dem for deres Lænker. Slipper Vandet under Vandringen gennem Ørkenen, er deres Ulykke grændseløs, og man har haft Exempel paa, at en heel Negerkaravane, bestaaende af to tusinde Menneſker og flere hundrede Kameler er omkommen i Ørkenen af Mangel paa Vand. I Gjennemsnit kan man godt antage, at paa Veien fra det Indre af Landet og til Kysten omkommer en Trediedeel af det hele Antal.

Men hvor skrækkeligt end alt dette lyder, er det dog endnu Intet imod de Lidelser, der vente de Ulykkelige, naar de først komme ombord paa Skibet, for at bringes over Atlanterhavet, og Saameget er vist, at der i den hele øvrige Verden paa et saa lille Rum findes ikke saa stor Elendighed som den, der hersker ombord

paa et Slaveffib under dets Overreise. Naagt det Slave-
 antal, der bringes ombord i et Skib, efter Lovene paa
 det noieste skal rette sig efter Skibets Størrelse eller det
 Antal Tons, som det er drægtigt, overholdes disse Love
 næsten aldrig; i Almindelighed overfyldes Skibet med
 det dobbelte, ja tredobbelte Antal, idet nemlig Skibets
 Drægtighed angives langt større, end den i Virkeligheden
 er. Saasnart de bringes ombord, belægges de med Pæn-
 ker, og, sammenbundne To og To, fastes de ned i det
 Rum, der er bestemt til at optage dem under Reisen.
 Her sammenstoves de nu i den utroligste Grad, Børn
 og Bøgne imellem hverandre; Loftet er i Almindelighed
 saa lavt, at de blot kunne ligge paa Siderne; Pænkerne
 og de haarde Planker sønderrive deres nøgne Lemmer;
 den utaalelige Hede, Tørsten og den forpestede Luft brin-
 ger dem næsten til Vanvid, og ikke sjelden udvikle sig
 feberagtige Sygdomme iblandt dem, der gribe om sig og
 dræbe de Fleste — og de ere de lykkeligste! I disse
 Rum tilbringe de Dag og Nat under Overfarten; kun
 naar Veiret er godt, faae de deres Føde oppe paa Dæk-
 ket, og ikke sjelden toinges de da med Svøben til at
 synge og danske for deres Tyranner. Er det noget Un-
 der, at de, grebne af Fortvøvelse, tidt kaste sig i hin-
 andens Arme og styrte sig ud fra Dækket, for selv at
 gjøre Ende paa deres Qualer, ligesom man fortæller om
 Skorpionen, at den stikker sig med sin egen Braad, naar
 den ikke længer kan udholde Heden af de brændende Kul,
 der i stedse snevrere Kredse lægges omkring den! Saa stor

er Glendigheden, at undertiden Halvdelen, jevnlig Tre-
 delen af Ladningen omkommer under Overfarten, og man
 har udregnet for ikke længe siden, at af hvert tusinde
 Offre for Slavehandelen naae i Gjennemsnit kun tre
 Hundrede Amerikas Kyster: de Dvrige omkomme under
 Slavejagten, Transporten og Overfarten til deres Be-
 stemmelsessted! Og hvad er nu dette for et Bestem-
 melsessted? hvilken Skjebne gaae de imøde? de skulle
 trække for deres Eiermand, de skulle pidstes af hans Sos-
 ber, mærkes af hans Panker, lemlæstes af hans Kniv,
 brændes af hans Jern, stydes af hans Kiffel og sonder-
 rives af hans Hunde! See, det er den Lod, der i et
 Par hundrede Aar har ventet den Sorte, naar han som
 Slave blev bragt til Amerika! —

William Wilberforce blev født i Byen Hull i Eng-
 land den 24de August 1759 af velhavende Forældre, der
 paa Grund af hans stille og indesluttede Væsen, hans
 Haug til Censomhed og Væsning og hans svage Legems-
 bestaaffenhed bestemte ham til at studere. Hvad der alle-
 rede som Dreng udmærkede ham fremfor hans Jevnlige
 var en henrivende Veltalenhed i Forening med en blod
 og malmsfuld Stemme, der vakte almindelig Beundring.
 Under et tilspyneladende roligt Ydre gjemte han et varmt
 og letbevæget Gemnt og et omt, deeltagende Hjerte;
 havde hans varme Følelse, hans stærke Overbeviisning
 først gjennembrudt hans Væsens rolige Dæmning, saa
 fœulmede ogsaa hans Tale, som en tilbagestrængt Flod,

med en Kraft, som Ingen kunde modstaae, man flokkede sig uvilkaarligt om ham, og det var umuligt at troe, at han kunde have Uret. Det var da, som om han kun selv gav efter for en stærkere Magt, og den indvortes Sandhed, hvoraf hans Varsen var gjennemtrængt, ringeagtede under saadanne Forhold alle ængstelige Hensyn. Det er derfor heller ikke uden Betydning, at han, neppe fjorten Aar gammel, medens han endnu gik i Skole, lod indrykke i et Dagblad et Angreb paa „den fordømmelige Handel med Menneskejød“, en Tanke, der lige fra Drengaaarene synes at have spiret i hans Sjæl, men som først i en modnere Alder skulde sætte Blomst og bære Frugter.

Inden han endnu havde fuldendt sine Studeringer ved Universitetet i Cambridge, døde hans Fader, og den betydelige Formue, som han saavel ved hans som ved Bedstefaderens Død kom i Besiddelse af, gjorde det muligt for ham at følge sin Tilbøielighed og hellige sig det offentlige Liv under uafhængige Forhold. Da Parlamentet næsten samtidig hermed skulde opløses, var det ham af Bigtighed ved det nye Medlemsvalg at skaffe sig Sæde i Underhuset, og med en betydelig Stemmesfæerhed blev han ogsaa ganske kort efter udnævnt til Parlamentslem for sin Fødeby. Hans hæderlige Færd i det britiske Underhuus erhvervede ham snart Høiagtelse hos Alle; hans mærkværdige Beltaalighed, dette kostelige Vaaben, som han aldtig betjente sig af uden for at fremme de ædleste Diemed, frembragte ikke sjelden en

mageløs Virkning paa Forsamlingen og forskaffede ham en Beundrer i den som Englands Premierminister senere saa berømte William Pitt; hans Anseelse voxte med hvert Aar, og ved et nyt Valg blev han tillige udnævnt til Parlamentslem for Yorkshire, det største Grevskab i England med over een Million Indbyggere.

Imidlertid havde Wilberforce intet Dieblif tabt sit egentlige Formaal af Sigte; men først nu, da han var i Besiddelse af den almindelige Tillid, da Stemningen var for ham, og han vidste, at han kunde gjøre Regning paa Understøttelse hos de Ypperste og Bedste, nu først var, efter hans Mening, ogsaa Diebliffet kommet til at træde frem for Nationen.

I Aaret 1789 bragte han første Gang Forslaget til Slavehandelens Undertrykkelse frem for det britiske Underhuus. I henimod fire Timer talte han uafbrudt Slavernes Sag, og Alt, hvad naturlig Betsalenhed og ædel Begeistring er istand til, opbød han i denne Tale. Det var heller ingen almindelig Client, hvis Sag han førte; det var Menneskehedens hellige Rettigheder, det var Millioner Forurettedes Liv, Frihed og Belfærd, han talte for, ikke som Parlamentslem til sine Colleger, men som Menneske til Mennesker. Aldrig har maaskee nogen Tale i Parlamentet gjort et dybere Indtryk, og da han endelig holdt inde, var Forsamlingen rørt indtil Taarer. Imidlertid blev Spørgsmaalets Afgjørelse udsat, for at Sagen kunde blive nærmere undersøgt; men disse Undersøgelser forhalede, og Sagen blev trukken i Langdrag;

mangfoldige Stemmer hævede sig imod ham; Kjøbmændenes Egenlyste gjorde sig mere og mere gjældende; Byerne Liverpool og Bristol, der drev den mest udbredte Slavehandel, modsatte sig paa det kraftigste; man beregnede, at Slavehandelen indbragte de engelske Kjøbmænd omtrent sex Millioner aarlig og Regjeringen det Halve; Finantserne, hed det, kunde ikke taale dette Tab, og man begyndte allerede at tale om Coloniernes Ruin og Fare for Englands Handel.

Det var en eiendommelig Kamp, der nu begyndte at reise sig: paa den ene Side Agtelse for Religionen, Menneskekjærlighed og Begeistring for det Gode, paa den anden hjerteløst Tyranni, kolde Beregninger og egenlystige Anmasselser — og desværre! i meget lang Tid syntes det, som om de sidste skulde blive de seirende. I flere Aar efter hinanden kom Wilberforce regelmæssigt frem med sit Forslag, men ligesaa regelmæssigt faldt det igjennem ved Afstemningen. Dette bedrovede ham dybt, thi det var jo hvergang i det mindste eet Frihedsaar, der gik tabt for de ulykkelige Sorte; men han opgav derfor ikke Haabet, han vedblev at arbejde i den engang begyndte Retning, og han solte sig fuldkommen forvisset om, at der maatte følge en bedre Tid efter denne. I fulde atten Aar vedblev han at virke for sit Maal med en mageløs Standhaftighed og en usvækket Iver; og først da slog den længe forventede Time, der skulde bryde saamange tunge Vænter og bringe ham selv Lønnen for hans Opoffrelser, den eneste Løn, der kunde

passe sig for ham. Ministrene vare stemte for hans Forslag; i Overhuset erklæredes Slavehandelen for stridende imod „Retfærdighedens og Menneskelighedens Grundsætninger“, og da endelig Sagen kom for igjen i Underhuset, og Wilberforce med sin seirende Veltalenhed ffildrede de opvurrende Nædsler, de Millioner Forbandedser, der klæbede ved denne Handel, stemte hele Huset imod den; den første Januar 1808 blev bestemt som den engelske Slavehandels Grændse, og haarde Straff fastsattes imod dem, der overskred denne Grændse.

Det var ogsaa en stjern Triumf, der blev Wilberforce tildeel paa denne Dag, thi da en af Parlementslemmerne derpaa med kraftige og kjernefulde Ord viste, hvor ringe og intetsigende al jordisk Vælde og Højhed er imod Menneskekærlighed og Retfærdighed, idet han sammenstillede Napoleons Følgeser med denne hæderlige Mand, der paa denne Dag vilde lægge sit Hoved til Ro paa sin Bude med den Tanke: Slavehandelen er ikke mere, blev Forsamlingen saa henreven, at den, imod sine sædvanlige Former, reiste sig op og tilraabte Wilberforce Bisald.

Dette var det første alvorlige Stød, Slavehandelen fik; dog allerede atten Aar tidligere, end Wilberforce vandt denne Seir i Parlamentet, var Slavehandelen bleven forbudt paa de danske Colonier af den afdøde Frederik den Sjette, hvis ædle og menneskekærlige Hjerte under alle hans Livs Omstiftninger, under alle de haarde

Slag, der i hans Regjeringstid svækkede Danmark, bevarede sig lige varmt og omt til hans Dødsdag.

Hvor uendelig meget der end var vundet for Regjernes Sag ved denne eenstemmige Beslutning af det engelske Parlament, folte Wilberforce dog, at der var uendelig mere tilbage, hvis det store Værk, som han havde begyndt, ret skulde gjenneføres — og han blev ikke staaende paa Halveien. Istedensfor, hvad maaffee gangen Anden i hans Sted vilde have gjort, at slaae sig til No med den trostelige Tanke: „Saameget har jeg udrettet, lad nu de Andre gjøre Resten,“ vedblev han at virke med en exempellos Iver for den Sag, han allerede havde offret saa mange af sine Kræfter. Ved sine Skrifter og Taler, ved ligefremme Opfordringer og Henvendelser til de forffjellige Regjeringer i Europa, ved personlige Sammenkomster med de dngtigste og mest udmærkede Mænd af de forffjelligste Nationer sogte han at bringe de øvrige Magter til at følge det ophoiede Exempel, som Danmark og England allerede havde givet, og hvormegen Modstand han end fandt, tvivlede han dog selv intet Dieblif om, at det tilsidst vilde lykkes. Det lykkedes ogsaa, i det mindste tildeels, og det endnu i Wilberforces Levetid, thi 1815 indvilgede Ludvig den Attende af Frankrig i Slavehandelens Affkaffelse paa de franske Colonier, to Aar efter indrommede Spanien det Samme, og i Nederlandene, Sverrig, Nordamerika og senest i Brasilien blev der truffet kraftige Foranstaltninger for at hæmme og ophæve en Handel, der, idet den

giver Enkeltes forbrøderiske Egennytte Næring, fornædrer Menneskeslægten og vanærer de Nationer, der taale og beskytte den.

Men det var ikke blot de fjerne Colonier, der beskæftigede Wilberforces Tanker; enhver Foranstaltning, der kunde tjene til at fremme Oplysning og Almeenoel, havde i ham den varmeste Talsmand og Beskytter. En ikke ringe Deel af hans store Formue blev brugt til saadanne Siemed, og man har beregnet, at han i Gjenemsnit anvendte imellem tyve og tredive tusinde Rigsdaler aarlig til Trængendes Understøttelse, til gavnlige Foretagenders Fremme og fattige Børns Underviisning.

De sidste Aar af sit Liv tilbragte Wilberforce paa sit Landgods ti Mile fra London, eller hos sine Børn; dog tog han jævnlig endnu ind til Hovedstaden og hævede sin Stemme i Parlamentet til Understøttelse for den Sag, han nu i en heel Menneskealder havde kæmpet og arbejdet for. Slavernes Oplysning, Christendommens Indførelse iblandt de ullykkelige Sorte, Fornildelse i deres Raar og fremfor Alt: Slavernes Frigjørelse, det var nu Maalet for hans Stræben, Maalet for al hans Higen og Tragten. Det lykkedes ham ogsaa, understøttet af mange kraftige Ungre, at bringe Parlamentet til at indsee de Forpligtelser, det havde indod en heel Race af Medmennesker, der, fødte i Trældom, opværede i Uvidenhed og Bankundighed, ubekjendte med Gud og Religionen, dog skulde kaldes Undersaatter af det samme Rige som de, uden at have en eneste af de Rettigheder,

der tilkomme Mennesket, ja uden engang selv at betragtes som Mennesker. Den sidste Tale, han holdt i Parlamentet, dreiede sig om denne Gjenstand, „og,“ siger en engelsk Forfatter, „det var et gribende Syn at see den gamle Mand, som saalænge havde været Forkæmper i denne Sag, komme frem fra sin Aftrog og med usvækket Aand, stjodt med svag Stemme og afkræftet Legeme, for sidste Gang forsvare Sandhedens og Retfærdighedens Sag.“

Kun saa Dienerer kunne siges at have været saa lykkelige som Wilberforce: elsket af sin Familie, hørdet og høiagtet af Alle, velsignet af mange tusinde Ulykkelige, for hvis Held han havde virket, havde han i sit Livs sidste Stund den Glæde og Trost, som sjelden eller aldrig bliver den Dødelige tildeel, at kunne lægge sig til Hvile paa en juldagjort Gjærning; thi saa Maaneder efter hans sidste Tale i Parlamentet og saa Dage før hans Endeligt blev Forslaget om de engelske Neger-slavers fuldstændige Friggjørelse afgjort i Underhuset, og Slaveriets Afskaffelse var den sidste Nyhed, der paa Dødsengen naaede til hans Øre.

I en Alder af næsten fire og halvfjerdsindstyve Aar døde denne ædle Menneskeven den ni og tyvende Juli 1833, og hans Død blev saavel i hele England og Europa som paa hine sjerntliggende Øer almindelig beklaget. I Westminster Abbediet, hvor Englands berømteste Mænd og største Mænd saae Tilladelse til at hvile, blev hans Legeme, efter Parlamentets Beslutning, bragt

til Jorden, og en umaadelig Menneſtemaſſe ledſagede ham til Graven; Prindſer af Blodet, Rigets Storſkantzler og dets fornemſte og mægtigſte Lords kappedes om at bære Liigklædet, der bedækkede hans affjælede Legeme; Kirken var behængt med Sort, og den ſaavelſom alle de tilſtodende Gader vare opfyldte med ſorgklædte Skarer; Mindeſtotter bleve opreiſte for ham, og i Veſtindien og Ny=York anlagde den farvede Befolkning Sorg ſom for en Fader, da Efterretningen om deres Belgjovers Død ogſaa trængte ſig derhen.

Nogle Oplysninger

om Rygter og Dvspind ved Dronning Caroline
Mathildes Død.

Af

Forf. til „En Episode af Dronning
Mathildes Liv.“

Dronning Caroline Mathildes pludselige Død i en saa ung Alder vakte — hvad der, især paa den Tid den indtraf, var meget naturligt — hos Mange en Mistanke om, at hun var bragt af Dage paa en voldsom Maade, hvilket bestrkedes ved flere forskjellige Rygter om at det var skeet ved Gift.

N. W. Braxall, hvem disse Rygter strax efter hendes Død kom for Dre, udsurgte hendes Kammertjener Mantel derom og meddeler folgende Beretning desangaaende, der kan ansees som en authentisk Gjendrivelse deraf.

„Jeg ønskede at vide, om der var mindste Grund til at nære Mistanke om Gift eller andre unaturlige Midler, og henvendte mig derom til Dronningens Kammer tjener.

„Sir,“ sagde han, „Gud alene veed det, men jeg troer det ikke. Indbyggerne i Celle ere alle saa fast overbeviste om, at hun har faaet Gift, som om de havde seet hende tage den. De beskjæftede en Italiener derfor, skjøndt Manden ikke i et heelt Aar har været i Dronningens Nærhed. Han havde været i Storhertugen af Toskanas Tjeneste, blev anbefalet som Intendant og kom hertil fra Wien. Det var et vidtløftigt, ryggesløst Menneske. Han bragte med sig et meget smukt ungt Fruentimmer, hvem han kaldte sin Datter, men som i Virkeligheden var hans Bispeperke. Medens han var her, gjorde han en Mængde Gjæld, og da han ikke kunde betale den, tog han hemmelig bort med sin Maitresse til Brunsvig og Berlin. Man har ikke hørt til ham siden. Folk har beskjædt ham, i deres forudfattede Mening, for at have været bestucken af det danske Hof til inden sin Afreise at bringe Dronningen en langsom Gift; men jeg er i Sandhed ikke tilbøielig til at troe denne Mistanke.“

Hertil siger Hr. Braxall: „Blandt de mange Fyrster og kronede Hoveder, der af den uvidende og feilsluttende Mængde formodes at være bragte ud af Verden ved Gift, synes der ikke at være Nogen, for hvem der er mindre Grund til at befrygte Slikt end Dronningen af Danmark. Hun led af et inflammatorisk eller ond-

artet Sygdomstilfælde. Hun havde allerede haft gjentagne Anfald af samme Art, skjondt ikke saa voldsomt som det sidste. Dette kom i Begyndelsen af Mai, og Veiret var ualmindelig varmt. Dronningen var vant til stærk Legemsbevægelse og blev sandsynligviis for hed. Hun var ung, svær og af en fuldblodig Constitution. Naar man tager alle disse Omstændigheder i Betragtning, hvem kan saa undres over Bessaffenheden af hendes Sygdom og hendes pludselige Død? Intet er sandsynligere og mere naturligt."

Et Opspind, som umistjendelig er udsprunget af den i hiin Tid saa stærkt fremherskende Parti-Interesse, for at støtte Paastanden om Dronningens fuldstændige Ustyldighed i den hende tillagte Brode, er indtil den sidste Tid blevet saa ofte gjentaget og har fundet Tiltro hos saa Mange, at det fortjener en udførligere Oplysning. Det dreier sig om formeentlige skriftlige og mundtlige Udtalelser af Dronningen paa hendes Dødsleie, som paa det stærkeste og høitideligste skulde vidne for hendes Ustyldighed.

Det fremgaar af den meddeelte Episode af hendes Liv, at de deri oplyste Begivenheder fornemmelig ere uddragne af to engelske Skrifter: N. W. Wraxalls „Posthumous Memoirs of his own Time“, 1836, Vol. I. og Baronet C. F. Lascelles Wraxalls „Life and Times of Her Majesty Caroline Mathilde“, 1864, Vol. III. Der er den mærkelige Forskjel mellem disse to Forfattere's offentlige udtalte Synsmaader, at den ældre Wraxall, Baro-

nettens Bedstefader, der selv spillede en saa betydelig Rolle i de heromhandlede Begivenheder og havde en Leilighed som Faa til, baade af Caroline Mathildes egen Mund og af flere af hendes ivrigste Tilhængeres Beretninger, at erfare indtil de mindste Details Dronningens tidligere Livsforhold og de mod hende reiste Beskyldninger, anseer sig fuldkommen overtydet om hendes moralske Straffskyld, navnlig i hendes Forhold til Struense, medens hans Utsling, Baronetten, udtrykkelig angiver som Grund til sin Udgivelse af Caroline Mathildes Livshistorie, at der, ved den Liberalitet, hvormed Kong Frederik VII. aabnede ham Udgang til Benyttelse af de private Arkiver (og da navnlig Geheime-Archivet), kastedes et fuldstændigt nyt Lys over Sagen, saa at han saae sig istand til, ved de hidtil Offentligheden uddragne Actstykker og Dommernes Vota, at kunne bevise paa hvilken værdiløs Beviisforelse Skilsmisfdommen mod Dronningen støttede sig og saaledes at kunne godtgjøre hendes Uskyldighed. I denne Henseende gaaer han saaledes en stik modsat Vej af den, som Struenses panegyriske Historiograph hos os, S. R. Høst, har fulgt, idet denne (selvfølgelig for at kunne opfylde den ham dengang — under Frederik VI. — stillede Betingelse for Udgivelsen af hans Skrift) tog sig det yderst nemt med Beviset for Dronningens Brodefrihed ved glatvæk at udelade af Beretning og Actstykker Alt, hvad der stred derimod. Men om man end vil indromme den engelske Historiograph, at Skilsmisfdommen trods baade Struenses og Caro-

line Mathildes egne Tilstaaelser og Vidnesforklaringerne, i juridisk Henseende muligviis ikke strengt taget staaer sin Prove, saa kan det dog ikke nægtes, at netop hele Totalindtrykket af de fremdragne Actstykker i Sagen bliver en fuldstændig moralsk Domsældelse.

Dette har Hr. Lascelles Wrayall ogsaa umistjendelig selv følt, idet han henstiller til sine Læseres Dom, „om det har staaet i hans Magt, at bevise Dronningen af Danmarks Uskyldighed,“ som et Spørgsmaal, de maae afgjøre, ligesom man ogsaa seer, at han har lagt størst Vægt paa de Udtalelser af Dronning Caroline Mathilde selv, som skulle være fremkomne umiddelbart før hendes Død, deels til en fransk Præst i Hannover og deels i det hende tillagte Brev til hendes Broder Georg III.

Selv om man vilde gaae ud fra Uforkasteligheden af Præsstens Meddelelse, saaledes som den er anført i Falkenskjolds Memoirer og fra dette Skrifts fuldstændige Upartisshed, og man ligeledes vilde forudsætte Brevets Ægthed, kan man ikke undlade at erindre, at Caroline Mathilde, efterat have aflagt sin uforbeholdne Tilstaaelse om Ægteskabsbruddet, i fuldstændig Overensstemmelse med Struenses detaillerede Bekjendelse, lader sin Defensor, Udall, i sit Indlæg bevidne hendes Uskyldighed, og at denne Mand, hvis Retssindighed og Sanddrubhed sikket er hævet over enhver Tvivl, selv i sine efterladte Optegnelser om de Samtaler, han har havt med Dronningen og Struense, anseer hende for

skyldig og, ved at omtale hendes Charakter, bevidner, at man „ikke kunde troe Alt, hvad hun sagde.“

Men baade Beretningen i Falkenskjolds Memoirer og det saa ofte og stærkt paaberaabte Brev, hun paa sit Dødsleie skulde have skrevet til Broderen, ere underkastede ikke uvæsentlige Tvivl.

Hvad den første angaaer, saa er der (som Prof. C. Paludan-Müller i sit lille Skrift mod Plougs Artikel om Dne Hoegh Guldberg, 1841, bemærker) ingen anden Hjemmel derfor, end hine Memoirer, til hvis Udgiver den franske Præst, der vil have været tilstede ved Dronningens Død, fem Aar efter fortalte den, og naar man betænker, at hiin Udgiver saae Begivenheden med Falkenskjolds Dine, at denne allerede var død, inden Memoirerne udkom, og at Præsten, der ikke vides at have opskrevet Ordene strax efter at have hørt dem, først fortalte dem fem Aar efter, saa bliver denne Fortælling altid noget tvivlsom, og Tvivlen bestyrkes kun ved Waxalls egen Beretning om Dronningens sidste Timer, hvorefter ikke andre Geistlige omtales at have besøgt hende, end Generalsuperintendent Jacobi og Pastor Lehzen, for hvem hun, ifølge det af ham udgivne Skrift om hendes sidste Timer, ikke har udtalt sig om sine tidligere Livsbegivenheder.

I Henseende til Brevet har man sildigere erholdt et, som det synes, aldeles usforkasteligt Vidnesbyrd om dets Ægthed. Etatsraad Worsaae har meddeelt dette

i „Historisk Tidsskrift“, 3die Række, 5te Bind, 1866
— 67.

Dette Brev som indeholder de høitideligste Forsikringer om hendes Uskyldighed, og som hun skulde have skrevet med største Moie kort for sin Død, foregives ifølge Worsaaes Meddelelse første Gang at være blevet trykt i engelske Blade kort efter hendes Død og fremdroges, med en vis Reservation, for en Deel Aar siden i et tydsk, af Jensen-Lusch i augustenborgsk Interesse forfattet Partiskrift for Caroline Mathilde, saavel som i „Heimburgers“ i Celle 1851 ndgivne Levnetsbeskrivelse af Dronningen, hvorfra det igjen gik over i danske og engelske Blade. „Der manglede ikke paa,“ siger Worsaae, „at der strax viste sig begrundede Tvivl om dets Ægthed hos alle Sagkyndige. Allerede det var en slem Omstændighed, at Ingen havde seet det originale Brev eller kunde sige, hvor dette kunde være at finde. De noiagtigste Efterforskninger i de engelske Archiver og Bibliotheker, Dronning Victorias deri indbefattede, viste sig at være frugtesløse, saameget mere som Kong Georg III. bestemt vides at have brændt sin Søster Caroline Mathildes hele Correspondance. Man trostede sig med, at det paa-gjældende Brev maaskee aldrig var naaet til sit Bestemmelsessted, at det paa denne Maade kunde være blevet reddet fra den bekjendte Opbrændelse af Caroline Mathildes øvrige Breve til Broderen, og at Originalen mulig kunde være sluppen ind f. Ex. i det hannoveranske

Statsarchiv; thi heller ikke i det danske Geheimarchiv havde man været istand til at opdage det.

Smidlertid udkom Lascelles Brazalls Skrift om Caroline Mathilde, hvori han producerede hiint Brev paa den hoitideligste Maade, som „uomtviselig authentif“. Han havde faaet det, skriver han, gjennem Hertugindeu af Augustenborg, der af den afdode Konge af Hannover havde erholdt Tilladelse til at tage en Afskrift deraf, og han gjør sig endog til af, at han „for første Gang“ offentliggjør det. Det i London udkommende literaire Ugeskrift „The Athenæum“ anmeldte Skriftet og astrykte Brevet. Men i et følgende Nr. af Bladet indrykkes en Forespørgsel fra Kjøbenhavn, om det ikke var rigtigt at skaffe Originalen til Brevet tilveie og undersøge den. Hr. Lascelles Brazall svarede strax i det næste Nr., at han uopholdelig havde skrevet til Hannover om Tilladelse til at faae en ny Afskrift af Originalen. Herpaa modtog han følgende mærkelig Svar (som her hensættes efter Worsaaes Artikel), hvilket han derefter selv indrykkede i „The Athenæum“, af 3die Septbr. 1864.

„Norderney“, Aug. 23de, 1864.

Ifølge Hs. Majestæt Kongens allernaadigst Befaling har jeg den Ære at meddele Dem, som Svar paa Deres til Hs. Majestæt under 3die ds. indsendte Skrivelse, at der i de kongelige hannoveranske Archiver ikke findes noget Brev, som det omskrevne, fra den forhen-

værende Dronning af Danmark, Caroline Mathilde. Alene det kongelige Familie=Museum indeholder en trykt Copi af et Brev, som udgives for at være skrevet af den nævnte Dronning paa hendes Døds seng til hendes kongelige Broder, den senere afdøde Konge af Storbrittanien, Georg den Tredie, og det formodes, at det har været efter denne trykte Copi, nu i Familie=Museet, at Hertuginde af Augustenborg af den forrige Konge Ernst August fik Tilladelse til at tage en Afskrift. Idet jeg fremsender en anden Afskrift af det trykte Brev, anseer jeg det endvidere for min Pligt at meddele Dem, at velunderrettede Embedsmænd i de kongelige Archiver ere fuldkommen overbeviste om (are strongly impressed of the opinion), at den ovennævnte Dronning aldrig skrev eller kunde skrive paa sin Døds seng et saadant Brev, og at Hendes Majestæts foregivne Brev ikke er andet end et Fabrikat af en af hendes Venner i England skrevet efter hendes Død og da oversat. Historien om Hendes Majestæts sidste Sygdom og Død er velbekendt her og udelukker næsten al Mulighed for, at Hendes Majestæt skulde have skrevet og afsendt et slikt Brev til sin Broder, Kongen. Idet jeg beklager, at mine Oplysninger ikke kunne bekræfte Vægheden af det ommeldte Brev, har jeg den Ære at forblive etc. etc.

Henrik von Kohlrusch,

Major og Adjutant hos Hs. Maj. Kongen.

Vil man imidlertid forfølge dette mærkelige Brevs

Historie længere tilbage i Tiden, træffer man paa ikke mindre interessante Dplnsninger.

Archidiaconus Heimburger i Celle fortæller i sit ovenfor berørte Skrift: „Caroline Mathilde, Königin von Dänemark, nach ihrem Leben und Leiden“ (1775), efter gjentagne Gange at have henviist til Pastor Lehzens i 1775 udgivne Skrift: „Die Letzten Stunden Ihrer Majestät, der hochseligen Königin von Dänemark, Caroline Mathilde“, at denne værdige Geistlige, paa Dronningens Dodsleie, ifølge hendes Ønske havde bragt paa Papiret for hende en Anmodning til hendes Broder, Kong Georg III., om hendes Hofstats Forsørgelse, som hun bad ham „strax at forsegle, tilligemed efterfølgende af hende egenhændig under stor Anstrengelse uedskrevne Brev til hendes Broder“, — hvorpaa Hr. Heimburger aftrykker det omtvistede Brev.

Man troer naturligtviis, at den hele Beretning hidrører fra Pastor Lehzen; men vil man nu efterslaae i det ovennævnte Skrift, opdager man, at Slutningen af denne Meddelelse (angaaende Brevet) slet ikke findes deri. Pastor Lehzens lille Skrift bestaaer i en Skrivelse fra Lehzen til en Ven i London. Han havde tilsladt nogle Venner, der bad ham derom, at læse Conceptet dertil, og et Par af disse Venner havde, som i et Forord fra „Udgiveren“ indrømmes, ham aldeles uafvidende, ladet denne Skrivelse offentliggjøre ved Trykken. Men de, eller maaskee Andre, havde gjort Mere endnu. De, havde efterat have trykt Lehzens Manuscript, bag-

efter med spærret Skrift tilføiet den deri ikke med en Tøddel omtalte, saalidtsom af dem i mindste Maade (hverken i Forordet eller i nogle tilføiende Anmærkninger) bebudede eller berorte „Schreiben der Königin Caroline Mathilde an ihrem Bruder dem Könige von England“. Den forefindes ialtsald saaledes i den 1776, uden Angivelse af Trykkested, udkomne 3die Udgave af Skriftet, som høves paa det kongelige Bibliothek; om den ogsaa er vedføiet nogen af de to foregaaende Udgaver, vides ikke. Maaskee er denne 3die Udgave et Eftertryk og Brevet føiet til af Eftertrykkerne.

Efter disse Oplysninger vil man vist gjøre rigtigst i, at lægge dette saa meget omtalte og saa stærkt paa-beraabte Brev hen ved Siden af de i 1776 udkomne „Memoirs of an unhappy queen“, der indeholder en heel Deel Breve fra Caroline Mathilde til hendes Slægt og Venner, som alle ere opdigtede.

Naar et under Arbeide værende Skrift udkommer, der blandt Andet vil indeholde de vigtigste hidtil utrykte Actstykker i Actions- og Defensions-Indlæggene i Skilsmisfagen, de af Commissionen udarbejdede Species facti, de af Dommerne i Sagen afgivne specielle Vota m. m., vil man kunne gjøre sig et høilidgere Begreb om de imod Dronning Caroline Mathilde reiste Bestyldninger og forte Beviser. Vi skulle her kun anføre, at Dommerne i Sagen, fem og tredive i Tallet, som alle i Forveien, tilligemed Sagførerne, bleve løste fra

deres til Kongen aflagte Ed, bestode af følgende Mænd, der her ere anførte i den Orden, hvori Voteringen skete:

1. Geheime-Statsminister, Geheimeraad, Greve Otto v. Thott.
2. Stiftamtmand over Sjællands Stift, Geheimeconferentsraad, Kammerherre, Greve Eggert Christopher v. Knuth til Knuthenborg.
3. Geheime-Statsminister, Geheimeraad og Kammerherre Joachim Otto v. Schaack Nathlou.
4. Geheime-Statsminister, Admiral og Deputeret i Admiralitets- og Commissariats-Collegiet Hans Henrik Romeling.
5. Justitiarius i Høiestret, Geheimeraad og Kammerherre, Baron Jens Fragh Juel Wind.
6. Commandant i Citadellet Frederikshavn, General lieutenant Levin Ludvig von Koben.
7. Udenrigsminister, Kammerherre, Greve Adolph Siegfried v. d. Osten.
8. Contreadmiral, Kammerherre Christian Frederik Raas.
9. Stiftamtmand og Deputeret i Finants Collegiet Sorgen Erik Scheel.
10. Overpræsident i Kbhavn, Conferentsraad Gotthard Albrecht Bröm.
11. Høiestretsassessor og Generalprocureur, Conferentsraad Henrik Stampe.

12. Deputeret i Admiralitets- og Commissariats-Collegiet, Contreadmiral Henrik Fisser.
13. Høiesteretsassessor, Kammerherre Albrecht Philip Levesau.
14. Cancellideputeret, Conferentsraad Volke Wilhelm Luxdorph.
15. Høiesteretsassessor, Conferentsraad Henrik Hjelmsjerne.
16. Overprocureur, Conferentsraad Adolph Gerhard Carstens.
17. Biskop over Sjællands Stift og Generalkirkeinspecteur Ludvig Harboe.
18. Prof. Consistorii, Assessor og Dommer, Etatsraad Peter Kosfoed Under.
19. Generalauditeur, Generalkrigscommissair Johan Emil Henrik Schmidt.
20. Oberst Gottfried v. Benz.
21. Høiesteretsassessor, Etatsraad Peter Koppe.
22. — — Hans Diderik Brind-Seidelin.
23. Høiesteretsassessor, Etatsraad Friedrich v. Reich.
24. Høiesteretsassessor, Etatsraad Stephen Hofgaard Cortsen.
25. Høiesteretsassessor, Etatsraad Frederik Christian Sevel.
26. Cabinetssecretair, Professor Dve Guldberg.

27. Professor, Etatsraad Balthasar Gebhart v. Obelisk.
28. Høiesteretsassessor, Justitsraad Wilhelm Frimann Koren.
29. Høiesteretsassessor Joachim Andersen.
30. Cancellisecretaire Magnus Treschow.
31. — Lucas Debes.
32. Professor theol. og Assessor Consistorii Peter Holmius.
33. Professor theol. og Assessor, Mag. & Decanus Christian Beverlin Studsgaard.
34. Stiftsprovst og Sognepræst til Frue Kirke Jens Jacobsen Hegelund.
35. Provst ved Soetaten og Sognepræst til Holmens Kirke Jørgen Hee.

Der blev ialt afgivet 34 Vota, som alle eenstemmigt lode paa at tage den af Kammeradvokaten nedlagte Skilsmisse-Paaastand til Følge. Fra en af de ansatte Dommere: 13, Kammerherre Levetzau, udeblev Votum, paa Grund af, at han „formedelst paaakommende Svagthed af Mæslinger hverken kunde bivaane Commissionen eller nedskrive sine Tanker.“

Der eksisterer endnu, eller har idetmindste eksisteret, Dplysninger i Sagen af væsentlig Vigtighed, nemlig de i Pastor, Dr. Balthasar Münters bekjendte „Struensees Bekehrungsgeschichte“ (1772) udeladte Dptegnelser om Struensees Niedeleser angaaende hans Forhold til Dronning Caroline Mathilde, en Pakke

med Documenter, som Struense skal have leveret ham, og, som man antager, tillige nogle Breve fra Dronningen. Disse Dplysninger, som paa den Tid, da de fremkom, ikke kunde offentliggjøres, fandtes efter Münters Død i en forseglet Pakke, der længere Tid efter, som det siges af en af hans Sonnesønner (Raadmand Münter), blev indsendt til Kong Frederik VI. Om denne Monark, der ved flere Leiligheder lagde for Dagen, at han med en letforklarlig Iver søgte at fjerne Alt, hvorved hans Moders Eftermæle yderligere kunde compromitteres, sildigere har tilintetgjort denne Pakke, eller om den endnu maatte forefindes i den i Geheime-Archivet beroende forseglede Haandskriftsamling, der, som det siges, ifølge Frederik VI.s Bestemmelse, ikke maa aabnes før hundrede Aar efter hans Død, vil først et kommende Slægtled erfare.

Sluttelig er det ikke uinteressant at bemærke, at der ved det nylig skete, historisk vigtige Fund af de Schack Rathlouske Archiofager ogsaa i et Brev fra Schack Rathlou til Arveprinds Frederik af Augustenborg, dateret 30te November 1786, er fremkommet den Dplysning, at den daværende Kronprinds (siden Kong Frederik VI.) i Forening med sin Svoger, benævnte Arveprinds af Augustenborg, ved et hos Kongen Aftenen iforveien afholdt Statsraadsmøde, havde henvendt sig til Schack Rathlou „angaaende den store Commissions Acter, som blev holdt 1772 i Dronning Caroline Mathildes Sag“, „og at Ministeren i bemeldte, paa Fransk affattede Brev paa det Indstændigste fraraadede Frem-

tagelsen og Udleveringen til Kronprindsen af disse Acter, idet han underdanigst forestillede: 1) at uhykkeligviis deres Læsning ikke kunde yde Tilfredsstillelse; 2) at der, for at faae dem ud af Geheime-Archivet, nødvendigviis behovedes en udtryffelig Ordre fra det danske Cancelli, undertegnet af Kongen selv; og hvis, trods alle Forholdsregler, Tilværelsen af en saadan Ordre rngtedes, hvilket muligviis vilde skee, vilde dette Skridt give Anledning til utallige falske Slutninger og al Slags Tale, der vilde sætte Publikum i Uro og snart komme til de fremmede Gesandters Kundskab og fra dem til alle europæiske Hoffers, hvilket endog kunde gjøre et ubehageligt Indtryk paa det engelske Hof; og 3) tilstod han, hvis det var ham tilladt at sige sin Mening derom, at han aldeles ikke kunde see nogen virkelig Fordeel, der kunde flyde deraf, medens der deraf kunde opstaae utallige Ubehageligheder, som det ikke engang var muligt at forudsee. — Hvis, uagtet disse Betragtninger, Hs. kgl. Hoihed Kronprindsen var tilbøielig til at ville, at de nævnte Acter skulde udleveres ham, vovede han at bede Hs. Durchl. Arveprindsen om at bevise ham (Schaaf Mathlou) den Naade ligeledes at raadspørge de andre Statsministre desangaaende; thi da Sagen var yderst delicat og af største Vigtighed, vovede han ikke at raade Hs. kgl. Hoihed i saa Henseende til at henholde sig ene til ham, ihvor rene hans Hensigter end vare, og endnu mindre turde han vove at tage den Sag paa sig ene, uden de andre Ministres Samtykke.

Man har ikke erfaret, om Kronprindsen dengang fastholdt sit Forlangende, eller om han først sildigere, maaskee først efter sin Thronbestigelse, er kommen til den attraaede Kundskab om det fuldstændige Indhold af Commissionsacterne i Sagen mod hans Moder, den ulykkelige Dronning Caroline Mathilde.

Literatur og Kunst.

„Til Maalet“ af Th. Pæssø. — „Lykke-Beer“ af S. C. Andersen. — „Thorvaldsen og hans Kunst“ af Martin Hammerich. — „Poesier“ af Carl Andersen. — „Kirkelig Kalender“ udg. af Harald Stein og Jacob Paulsi.

Dr. Thorald Pæssø's Bog „Til Maalet“ er mindre en Novelle end et religiøst Stridskrift. Et Par Præstefolk have fadet en lille Datter, om hvem det Mærkelige kan siges, at Sjælen allerede i hendes sjette Aar „sukkede over, at dens Binger vare blevne stækkede i dette underlige Jordeliv“. Barnet voxer op, men de „besynderlige trange Stemninger“ voxe med, og man finder hende under behagelige og elegante ydre Forhold bestandig hildet i taagede religiøse Skrupler, der som en Mare sætte sig paa hendes Ungdomsliv og kvæle eller fløve ethvert friskt og smukt Stemningsudslag. Som alle unge Piger bliver hun imidlertid forelsket og det i sin Fætter, den feirede Kunstner, den overstrømmende Livsglade og kraftige Victor. Hendes Følelser blive endelig besvarede, og de unge Mennesker forenes i et Ægtekab, som med sin stille Lykke synes definitivt at tilintetgjøre og udslette Heltindens tvivlende Stemninger. Men paa en ubegribelig Maade vende de

religiøse Skrupler tilbage, det kjærlige Forhold mellem Mand og Kone løses, hun søger Trost ved Besøget i et katolsk Kloster, og han kaster sig paa en hoist umotiveret Maade i Armene paa et af disse Væsener, hvem de Kraafte meget træfsende have betegnet med Navnet paa Souhyret i Victor Hugo's „Les travailleurs de la mer.“. Man kunde tænke sig, at der herefter maatte følge en Flugt fra den krænkede Hustru, et Selvmordsforsøg fra den angrende Mand's Side, og man var berettiget til at vente, at denne stærke Dissonants til Slutning vilde opløse sig i „en stjern Harmoni“. Victor findes til sidst som Eremit i de italienske Bjergegne, hans Kone kommer døende, men i Besiddelse af den Fortklarelsens Underkraft, som er Resultatet af, at hun er kommen til at staae „lysvaagen midt i den tabte, men nu atter gjenfundne Paradiishave“. Helbredelsen og Ægteparrets Gjenforening gaae Haand i Haand, og saa kommer Afslutningen. Alle Personer forlade Skuepladsen som Døde, og man lægger Bogen tilside med den for Livet lidet frugtbringende Oplysning, at „Maalet“ for os Menneſker er gennem Sorger, Ulykker og grundtvigiansk Christendom at naae Døden. Til Bederlag for denne just ikke tiltalende Livsførelse stilles der Læseren den samme Udsigt som Bogens Helt, om hvem den sidste Sætning fortæller „at nu sang Victor for Herrens Throne Paaskehymnen, omfavnet af sin elskede Anna“.

— Som man vil see af de citerede Sætninger, udmærker denne Bog sig just ikke ved nogen simpel og naturlig Stil. Forfatteren er viensynlig, saaledes som det f. Ex. sees af de i Fortællingen indflettede Naturskildringer, i Besiddelse af poetisk Begavelse, men en vis Unatur og fremfor Alt de tendentiøse religiøse Bestræbelser svække Virkningen af denne Begavelse. Spørger man os imidlertid, hvilken Bog vi ville foretrække, denne eller den tidligere omtalte af Beatus Døbt, vælge vi ubetinget Læssø's. „Ægte og Uægte“ er et simpelt Routinearbejde, „Til Maalet“ derimod har ikke saa faa Partier, der henføre den under en høiere Rangforordning.

— Man har engang sagt om Dehlenschläger, at han var en

Lyre, hvorpaa Muserne spillede. Med endnu større Net kan dette siges om H. C. Andersen; der er en lysist Flugt, en umiddelbar Beaandelse, en bestaabig Ungdom i Alt, hvad han skriver, som søger sin Lige i enhver Litteratur. Derfor staaer „Lykke-Beer“ ikke i nogen væsentlig Henseende tilbage for Improvisatoren og Eventyrene. Strax naar Læseren lukker Bogen op og hører fortælle om Grossererens paa første Sal, som Storken bringer en Søn, og om Pakhuuskarlens paa Kvisten, som den kjære Fugl ogsaa kommer til paa samme Tid, skjøndt han ikke har nogen Guldsjerding, men kun en Skarnsjerding udenfor sin Dør, strax naar Felix rider paa det virkelige Hestebarn, medens Beer paa Kjøpehesten rider til det røde Bjerg, Draglisten, og til den sorte Bjorn, Rakkelovnen, strax da har han en levende Forestilling, om hvor han er henne. Eventyrverdenen med sine brogede, foruunderlige Billeder aabner sig for ham, men han glemmer ikke Livets evige Sandhed, der titter frem gjennem Eventyret. Og saa læser han da videre og videre. Beer voxer op; der rorer sig unge, mægtige Kræfter i Drengen; han veed ikke rigtigt, hvor de bære han, men han er jo Lykke-Beer, og saa kan han sagtens komme paa sin rigtige Hylde. Han kommer til Theatret; det er rigtignok kun som Balletbarn, men man siger jo, at naar man først har Foden indenfor det Huus, kan man ikke gaac tilbage igjen. Og Beer gaaer heller ikke tilbage; stadig fremad og længer fremad gaaer han. Somsfru Frandsen, der selv har været ved Theatret, fortæller ham, at Theaterveien er hndig, men tornesuld, — der groer Chikanen. Og Beer saaer at vide, hvad Chikanen er. Hans deilige Flagermuusdragt revner bagi „lige fra Nakken og ned til hvor Benene sidde fast“; hele Huset leer og Beer saaer Egenavn derefter. Det er kun Chikanen, siger Somsfru Frandsen, men Beer holder ikke af Chikanen. Han gaaer til Capelmesteren og siger: „Seg er paa Dandseskolen, men der er saamegen Chikane, og saa vilde jeg hellere gaac over til Skuespillet eller Sangen, dersom De vilde.“ Capelmesteren vil, og Syngemesteren vil, og saa gaaer Beer til Sangen. Den fattige Pakhuuskarls Søn bliver snart hele By-

ens berømte og freiede Sanger, og dog har Pøkkegaven endnu ikke glimret i al sin Skjønhed. Peer skriver et Sangdrama ligesom Wagner. Det hedder Aladdin, og Peer spiller selv Hovedrollen i det. Det kommer til Opførelse, og hele Theatret tiljubler ham Bisald. „Bouquetter regne ned fra alle Sider, et Teppe af levende Blomster bredte sig for hans Fod. . . . En Laurbærkrands berørte hans Bryst og faldt ned foran ham; han havde seet, fra hvilken Kant den kom. Han saae den unge Pige i Logen nærmest Scenen, den unge Baronesse, opreist som en Skjønheds-Genius, høit jublende ved hans Triumf. Der gik en Ild igjennem ham, hans Hjerte svulmede som aldrig før, han boiede sig, tog Krandsen, hævede den mod sit Hjerte og sank i samme Stund tilbage. Besvimet? Død? Hvad var det? Tæppet rullede ned. „Død“, gjentød det. Død i Sciensglæden, som Sophokles ved de olympiske Lege, som Thorvaldsen i Theatret under Bethovens Symphoni. En Aare i Hertet var bristet, og som ved et Lynslag var endt hans Dage her, endt uden Smerte, midt i jordist Jubel, i Skaldet af sin jordiste Mission! Den Lykkelige fremfor Millioner!“ — Ja, lykkelig var Peer, — men lykkelig er ogsaa den, der har faaet den Pøkkegave i Gie, at kunne fortælle som Andersen.

— Man har paa forskjellige Maader mindet Thorvaldsen i Anledning af hans Sekularfest sidst. 19de October. Et varierende Minde end de ved denne Feilighed holdte Taler og af-sungne Sange er imidlertid en omtrent samtidig med Festen udkommen lille Bog af Martin Hammerich om „Thorvaldsen og hans Kunst“. Den er udførligere nedskrevet efter et Foredrag for Landsbyfolk og derefter sendt ud i Verden ved Udvalget for Folkeoplysningens Fremme. Væsentlige nye Oplysninger om Emnet foreligge ikke i dette Arbejde, men ligesom det sagtens vilde være yderst uanselig at frembrage saadanne, da Thieler har medtaget det Meste, der kunde medtages, saaledes er dette heller slet ikke Hensigten med Bogen. Hvad Professor Hammerich har villet er at gjøre Thorvaldsen for-

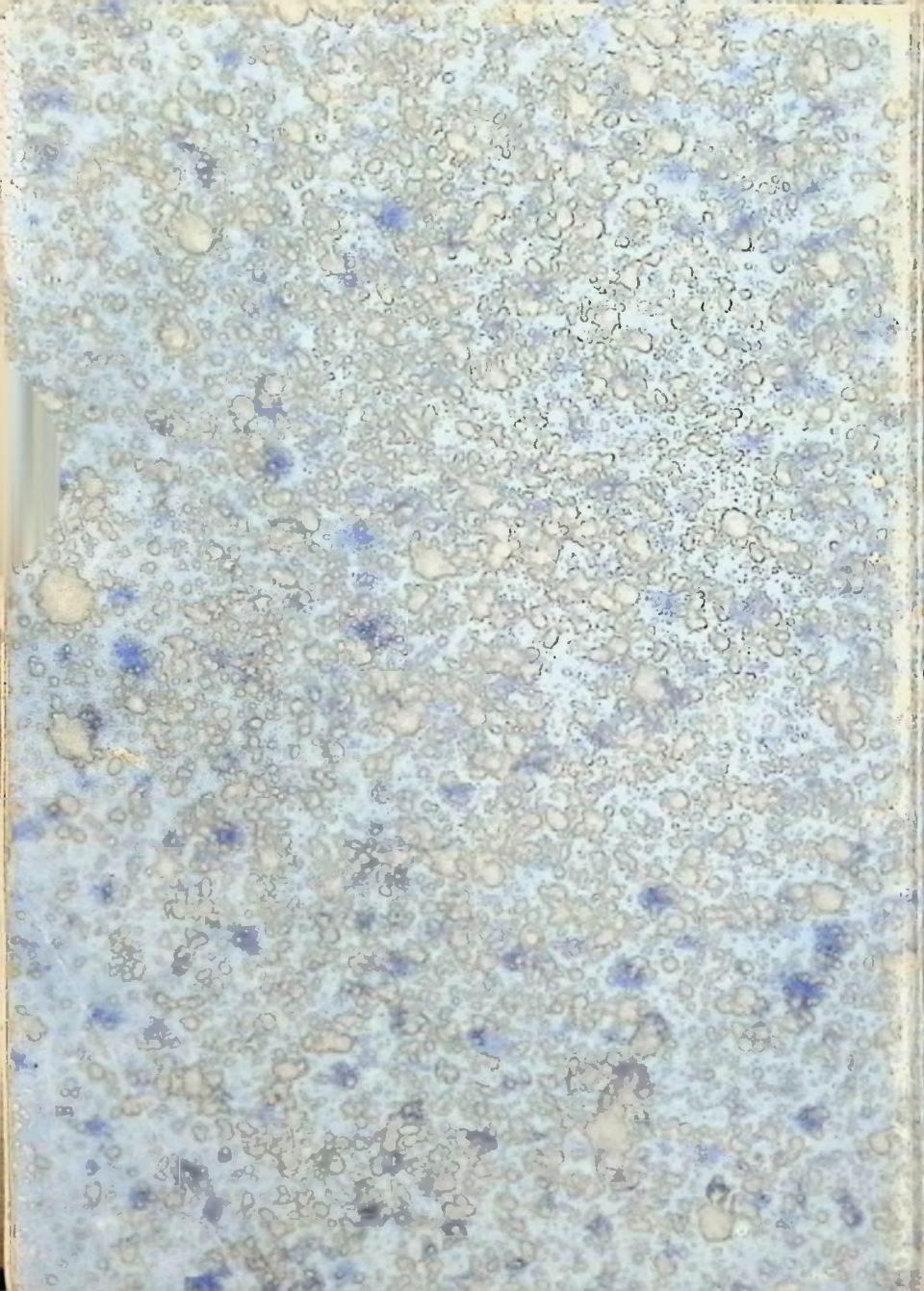
staaelig for Menigmand, at give de uoplyste Klasser af Samfundet en levende Forestilling om vor store Landsmands Kunst og Betydning. Han har villet skrive en populair Bog om et Emne, der just ikke er det letteste at behandle populairt i videre Forstand, og han har fuldkommen naaet sit Maal; i klar, simpel og letfattelig Fremstilling er hans Arbeide ligesom et lille Mestersykke og tillige et Forbillede for lignende Bærere. Indtøt, selv ikke den mindste Ubetuelighed, lades henstaae uoplyst, og Forklaringen er altid baade prægnant og affattet efter Menigmands Opsattelsesvane. Den, der kender Thorvaldsen og hans Kunst, vil ikke gjennem Bogen erhverve nogen ny Bide, men som et Mønster paa populair Fremstilling vil den derfor være ikke mindre interessant at gjøre Bekjendtskab med. Med Teksten følge fire fortræffelige Træsnit, som ere udførte hos Xylograph Rosenstand.

— Carl Andersen har ogsaa til denne Junii udsendt et Bind Digte. Samlingen har han dennegang kaldt „Poesier“; den indeholder en Række Smaadigte samt to smaa versificerede Genrebilleder: „En Kunstners Drøm“ og „Maria“. Nogle af Smaadigtene ere allerede kjendte fra forskjellige festlige Leiligheder, men ved Siden af dem staaer der ogsaa andre, som i denne Samling publiceres for første Gang. De ere ikke lyriske Mesterværker, men en mild og smuk Stemning gaar igjennem dem alle. Dette Sidste er ligeledes Tilfældet med Hensyn til de to fortællende Digte; man læser dem med Behag og er derfor tilbøielig til at overse de Indvendinger, der ganske vist nok kunne gjøres. Kun undgaaer man næppe at lægge Mærke til, at Formen undertiden kunde være noget mere sleben og afrundet. Maaske er selve det valgte Versemaal ikke heldigt; i ethvert Tilfælde vil en vis Censformighed vaanskelig kunne undgaaes, naar det ikke gjenneføres med megen Kunst.

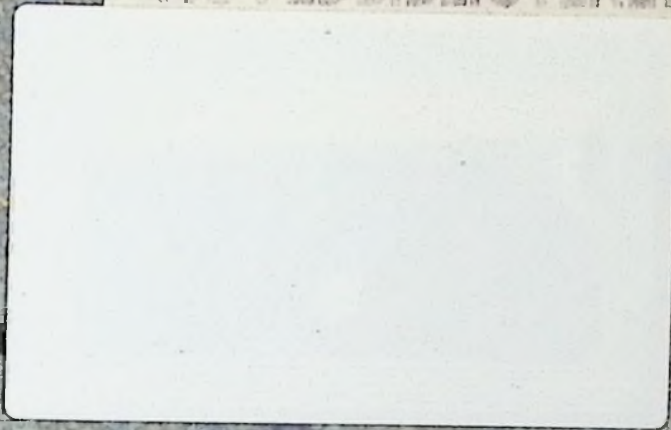
— Af den ved Harald Stein og Jacob Paulik udgivne „Kirkelige Kalender“ er Aargangen 1871 indkommen. Ligesom Foretagendet selv er egnet til at vække Tilslutning hos en vid Kredss af Læsere, saaledes indeholder den sidste Aargang

af Calendaren flere værdifulde Bidrag. Den aabnes med en Afhandling af Stiftsprovst Nothe, som gaaer ud paa en Forbebring af Navnerækken i den evangeliske Calendar. Istedesfor de mange Navne paa ubetydelige eller aldeles ubekjendte Helgene fra den gamle katholske Tid foreslaaer han at sammensætte Rækken af saadanne kirkelige Personligheder, der virkelig have spillet en fremtrædende Rolle i den christelige Kirkes Historie. Et lignende Forsøg er allerede bragt til Udførelse af Professor Piper i Berlin, og gaaende ud fra hans Navnerække, opstiller Provst Nothe sin, der i det Hele synes passende og vel valgt. I en Efterkrift til Artiklen gjøre Calendarens Udgivere opmærksom paa, at de i Aarenes Løb ville bidrage Deres til at skildre de i Rækken optagne Personers Liv. I den foreliggende Aargang findes der ogsaa allerede tre saadanne Levnetsskildringer, nemlig: „Krysostomus“ af Ernst Schebel, „Johan Arendt“ af Jacob Paulli og „Elisabeth Fry“ af H. Stein. Disse Skildringer ere alle holdte i en smuk og tiltalende Form; de vidne om, at deres Forfattere forstaae at give et historisk Billede uden trættende Censformighed og uden intetsigende Udenomsbemærkninger; de Personligheder, hvormed der fortælles, træde levende og klart frem for Læseren, og disse Smaaafhandlinger love saaledes i det Hele godt om Fortsættelsen. En anden Artikel er af H. C. Etilling; han har i den givet et kort Omrids af den christelige Kirkebygningens Historie, givet den saa prægnant med Hensyn til de arkitektoniske Bestemmelser og samtidig saa livligt og afrundet i Fremstillingen, at man fristes til at sige, det ikke kan gjøres bedre. Læseverdenen har allerede gjennem hans smukke Reise i Egypten seet, at hans Evner som Forfatter ikke ere ubetydelige, og denne lille Afhandling er et nyt Beviis herpaa. — Forøvrigt indeholder Calendaren nogle smukke Digte, blandt andre et af Hauch, en fortræffelig Prædiken af Biskop Martensen samt nogle statistiske Meddelelser.

Bogbinder
V. ERIKSEN
(Nielsen's Eft.)
Graabrødretorv 7.

HOVEDBIBLIOTEKET

Ma
04
Ho 5
8 Bd

Magasin

05.6

For Romantik og
Historie
bd. 5 (1871)

ex.1

M